

Holy Bible

Aionian **Edition®**

Ndəshigu'yar Fodəu Ənga Thlər Cama'yar
Marghi South Bible

Holy Bible Aionian Edition ®

Ndāshigu'yar Fodāu Ənga Thlār Cama'yar
Marghi South Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 5/12/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0

Initiative for the Translation and Development of African Languages, 2024

Formatted by Speedata Publisher 5.1.7 (Pro) on 6/1/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

AionianBible.org

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Marghi South at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Marghi South at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.

Table of Contents

NEW TESTAMENT

Matiwu	1
Luka	31
Yahwana	64
1 Kwaranthli	89
2 Kwaranthli	103
Galatiya	112
Afisa	117
Fəlipi	122
Kolosi	126
1 Tasalonika	130
2 Tasalonika	133
1 Timathlawusu	135
2 Timathlawusu	139
Tayitusu	142
Fəlimonu	144
Ibrani	145
Jamisu	155
1 Biturusu	159
2 Biturusu	164
1 Yahwana	167
2 Yahwana	171
3 Yahwana	172
Jiwudə	173
Mətakər	174

APPENDIX

Reader's Guide

Glossary

Maps

Destiny

Illustrations, Doré

NEW TESTAMENT

Kə Yesu na, “Tada, tɔfɛbiya nda, aɾya nanda sɛni sɛra nda vɔr mɛl mai.”

Kə ndə dzɛgwa tɛtəkəna kar ha nyi wu lagur tɛdɛ shi'wu.

Luka 23:34

Matiwu

1 Ləkakadə tsətsəfə ar kəra Yesu Kərsiti zər Dawuda, kəra tsu zər Ibrahimu ngau. **2** Ibrahimu ngə yabiya Ishaku, kə Ishaku yabiya Yakubu, kə Yakubu yabiya Yahuda ənga zamə nyi'yar. **3** Yahuda tsu ngə yabiya Parisu ənga Zara, kəra mər nda ngə Tamaru. Parisu ngə yabiya Hesaruna, kə Hesaruna yabiya Aramu, **4** kə Aramu yabiya Aminadaβəu, kə Aminadaβəu yabiya Nashanu, kə Nashanu yabiya Salmonu. **5** Salmonu ngə yabiya Bu'aza, kəra mənəni ngə Rahapəu. Bu'aza ngə yabiya Obida, kəra mənəni ngə Ruthlu. Obida ngə yabiya Jesi, **6** ənga Jesi ngə yabiya təl Dawuda. Dawuda ngə yabiya Solomanu, kəra mənəni dādəmə mala Yuraya ngau. **7** Solomanu ngə yabiya Rahubwamu, kə Rahubwamu yabiya Abijanu, kə Abijanu yabiya Asa, **8** kə Asa yabiya Jahwashafatu, kə Jahwashafatu yabiya Jahwaramu, kə Jahwaramu yabiya Uziya. **9** Uziya ngə yabiya Jothlamu, kə Jothlamu yabiya Ahazu, kə Ahazu yabiya Hezikaya, **10** kə Hezikaya yabiya Manasa, kə Manasa yabiya Amonu, kə Amonu yabiya Josaya, **11** ənga Josaya ngə yabiya Jakoniya ənga zamə nyi'yar. Ar pəci kəra nji fa'ar nda a vu mafakur a vu 'yi'yir Babilanu. **12** Ayukudə nji fa'ar nda a vu Babilanu, kə Jakoniya yabiya Shaltiyalu, kə Shaltiyalu yabiya Zarubabelu, **13** kə Zarubabelu yabiya Abiyadu, kə Abiyadu yabiya Eliyakimu, kə Eliyakimu yabiya Azoru. **14** Azoru ngə yabiya Zadoku, kə Zadoku yabiya Akimu, kə Akimu yabiya Eludu, **15** kə Eludu yabiya Eliyaza, kə Eliyaza yabiya Matanu, kə Matanu yabiya Yakubu, **16** ənga Yakubu ngə yabiya Yusufu, saliya Maryamu, mala kəra yabiya Yesu, ndəra nju ngga ənga Kərsiti. **17** Abangə ngə patəkura zamana nyi'yar, dzəgwar Ibrahimu ba'anə Dawuda zaman kumo apə fodəu, dzəgwar Dawuda ba'anə mafakur wu 'yi'yir Babilanu zaman kumo apə fodəu, dzəgwar mafakur wu 'yi'yir Babilanu ba'anə shilər Kərsiti zaman kumo apə fodəu. **18** Kəja ənggəra nji ya Yesu Kərsiti. Mənəni kəra nju ngga ənga Maryamu a mbiyari alkawal nə hədzə ənga Yusufu. Ama kadivira nda hərdzau, ba nji thləwa nyi ənga hudə sara ara Mambəl Cica. **19** Ara sal məmba nyi Yusufu ndə tsapə ngau ənga ətsu naju yiwu ja həna səli nyi wu pama nji mai, kə ji gwu dənga lagu kəra ja sən səya

nyi dādəwa. **20** Ama tsu ju dənga sə kau, kə waladi Thlagə cabiya nyi kər wu shuni. Ji na anə nyi, “Yusufu zər Dawuda, a sara ga hivər hə Maryamu aga ja da mala ngə mai, ara hudə kəra ara ja sara ara Mambəl Cici nga nyi. **21** Ju nda yabiya zər sal, ba ga fiya nyi thləmə Yesu, aya ju nda mbədāna nji gə nda sara ara bikər nda.” **22** Patəkura sə'yar kə darkər aga ja nyabiya sərə Thlagə nana lagu miya nabi abər, **23** “Kwapəliyagə kəra gərə sən ndə sal, wu nda hər hudə, ju nda yabiya zəsəl, nju nda fiya nyi thləmə Emanuwelu,” kəra ca ngə, “Hyal ənga mən.” **24** Ənggəra Yusufu hya'ari sara wu ghanyi, kə ji məliya sərə waladi Thlagə nar nyi ja məl, ca ngə, ba ji həri Maryamu aga mala nyi. **25** Ama nandə nggya ndə sal ənga mala mai, kəl ayukudə ji yabiya zər nyi. Ba Yusufu fiya nyi thləmə Yesu.

2 Ayukudə nji yabiya Yesu wu məlmə Bayitalahami wu 'yi'yir Yahudi, ar pəcir təkur nə Hirudusu, kə aleniyi njir sən sau ar kəra shashilga sara wu Səbiyar Pəci shili wu Urshalima, ndə sa yiwa, **2** “Əmani ngə təl mafəliyangə nə njir Yahudiya kəra nji yabiya ka? Arya 'yi lari shashilga nyi wu Səbiyar Pəci, ca nga, 'yi shili aga 'ya sa dləvə nyi.” **3** Ənggəra təl Hirudusu nggari sə kau, kə hangəkəl nyi hya'ari, abangə tsu ngə patəkura njir Urshalima. **4** Kə ji nggari patər pubu dādəgal'yar ənga maləmə dladə'yar, ji yiwa nda vira nju nda ya Kərsiti ari. **5** Ndə na anə nyi, “Wu məlmə Bayitalahami ngau, wu 'yi'yir Yahudi, ara abangə ngə sərə nabi tsəfəri: **6** “Nagə Bayitalahami wu 'yi'yir Yahudi, a'yi nagə nga ndiya ənga kushu wu pama njir sən təkur nə Yahudi mai. Ara sara wu gə ngə vanyi ndər sən təkur wu səbiya, ndəra wu nda tādəmwa anə nji da njir Izirayila.” **7** Kə Hirudusu nggar njir sən sə kə dādəwa aga ja sənbiya kakalə pəci kəra ndə lari shashilga nyi. **8** Kə ji səwa nda a vu Bayitalahami, ji na, “Ma'ya mau hya vuwa zhiğədəbiya da ar kəra zər kə ənga hangəkəl. Ma hya nər nyi ri, hya sha shili hya sa nar da, aga naye tsu, ya sa ma'yi ya vuwa dləvə nyi.” **9** Ayukudə ndə nggari sərə təl nana, ba ndə gwu lagu ndu ma'yi. Shashilga kəra ndə lari wu Səbiyar Pəci ta, 6ə wu mwar nda ənga ndu nu nyi kəl ta ji sa ta'yi ar vira zərə nyi ari. **10** Ar pəci kəra ndə lari shashilga kau ba ndə nyau ənga hudə pipida gagaɖau. **11** Ənggəra ndə vu kiya nyi ba ndə vuwa lar zər kau ənga mənəni

Maryamu. Ndə vuwa ɓəliya undi wu mwa nyi, ndə dləwə nyi. Ənggau kə ndə pahəna mbələr nda, ba ndə nə nyi əndzau ənga ɓurdi dadəgə kərə nju dəzau ba ənga ɓurdi dza wu. **12** Ndə sha a ndu 'yi'yir nda vanyi lagu paməu, ara Hyal kughiya nda wu shuni a sara nda sha a ndəgya Hirudusu mai. **13** Ayukudə ndə ma'yi, kə waladi Thlagə canə nyi kər anə Yusufu wu shuni, ji na, “Hya'ari, ga hər zər kau ənga mən̄yi hya nggwadənəkər ənga ja a vu 'yi'yir Masaru. Hya vuwa nggya a vuna, kəl yi nda nar hyi hya sha shili, ara Hirudusu a vər gal zəra nyi, ju yiwu ja tsaya nyi.” **14** Kə Yusufu hya'ari, ji hari zəra nyi ənga mən̄yi əvu'yi, ba ndə ma'yi a vu 'yi'yir Masaru. **15** Ji vuwa nggya a vuna kəl ta Hirudusu tau. Najakə tsu ɗarkər aga nyabiya sərə Thlagə nana lagu miya nabi abər, “Sara wu Masaru nga yi nggar zər ɗa.” **16** Ənggərə Hirudusu nggari abər njir sən sə ka shanggər nyi ri kər, ba ɗəfuwa ja ndzə gagadau. Ba ji səwa aga nja ɗlɗləna patər wazha shili kərə wu Bayitalahami ənga 'yi'yi kərə zəwar nyi, mbari wazha fa məthlə ba'anə kərə a gya banga nda, kakalə ənga pəci kərə njir sən sə ta na anə nyi ar kərə yar zər ta. **17** Ar pəci kə nga nji nyabiya sərə nabi Irimiya nana, abər, **18** “Nji nggar ɗahə wu Rama, a vər tiwi ənga huda ndzəndzə gagadau, Rahila nga vər tiwi aya wazha nyi, ji tini mbiya ɗəfu ara ənggərə nji ɗləna wazha nyi.” **19** Ayukudə tər Hirudusu, kə waladi Thlagə canə nyi kər anə Yusufu wu shuni wu Masaru, ji na, **20** “Ga hya'ari, ga hari zər kau ənga mən̄yi ga sha ənga nda a vu 'yi'yir Izirayila, ara njira vər gal aga nda tsəya zər kau, a kudər nda.” **21** Kə ji hya'ari, ji hər zəra nyi ɗabə ənga mən̄yi ba ndə ma'yi a vu 'yi'yir Izirayila. **22** Ama ənggərə ji nggari abər Arkilayusu nga vər səm təlkur wu 'yi'yir Yahudi ar viya ɗənyi Hirudusu ba hivər mbari nyi ara vwau. Ənggərə nji kughiya nyi wu shuni, kə ji sha a vu 'yi'yir Galili. **23** Kə ji ma'yi ji vuwa nggya wu vanyi məlmə kərə nju ngga ənga Nəzəratu, aga nja nyabiya sərə nabi'yar nana, abər, “Nju nda ngga nyi ndər Nəzəratu.”

3 Ayukudə fa gangə tərabiya, ngə Yahwana ndər məl Bəbətizəma shili, ja vər tətəlna ndər Hyal ar tagə nə 'yi'yir Yahudi, **2** ju na, “Hya tubi, ara təlkur Hyal a ɗari ləhəu.” **3** Naja ngə ndəra nabi Əshaya ndər ar kəri, ji na, “Dahə a vər ngga a gwar tagəu, ja vər na, ‘Hya pabəri nyi lagu anə Thlagəu, hya məliya lagu tata'yi pir wu

mwa nyi.” **4** Ləgutə ha nə Yahwana ənga shisha ɗləgwam nga nji məliya. Sər mba sar nyi ca ngə takulagə ci. Sər səm nyi tsu ca ngə ndəkwa ənga 'yimir cidi tagəu. **5** Njira ma'yi a ndəgya ja nji sara wu Urshalima ngau ənga patər 'yi'yir Yahudi ənga patəkura 'yi'yir ɗəl Urdənu. **6** Ndu nana bikər nda, kə ji məliya nda bəbətizəma wu ɗəl Urdənu. **7** Ama ənggərə Yahwana lari njir Farisi ənga njir Sadusi gangəu, a vər shili aga ja sa məliya nda bəbətizəma, kə ji na anə nda, “Nahyi wazha mətsapa! Wa ngə kughiya hyi, aga hya hwi sara ara numa nə huda ndzəndzə Hyal kərə a vər shili ka? **8** Hya məl thlər kərə mənəhəu wu nggyabiyar hyi kərə wu cabiya abər a tubir hyi. **9** A sara hya fiya wu ɗəfuwa hyi tsu, abər, ‘Ibrahimu ngə ɗər'ya.’ Yu na anə hyi, abər Hyal a'yi ja ənga ɗənəma nə shabiya tsəka'yar kau, aga wazha anə Ibrahimu. **10** A fiyar nji hira kəm ar nggyilanga wu. Kalar wu kərə gərə pə wazha mənəhəu, nju nda gəmna nyi ba nja vakuwa nyi a gwu u'u. **11** “Nayau, ya vər məl bəbətizəma anə hyi ənga 'yimi kərə wu cabiya abər a tubir hyi. Ama ndəra wu ndiya ɗa ənga ɗəgaləu, wu shili wu yukudə ɗa, ndəra alaga ɓiɓi nyi nayi a'yi yi ɗa tsa'a aga ya hə mai. Ju sa məliya hyi bəbətizəma ənga Mambəl Cica ba ənga u'u. **12** Cala pi nyi wu tsa ja nga nyi, ju pina uhi ba ja tsəkəna lara nyi ba ja dzəgwa fa'ana uhi a su tsam. Ama kufu ənga cacangə ba ja nggyina nda ənga u'u kərə gərə tau.” **13** Ar pəci kə ngə Yesu shili sara wu Galili, ji ma'yi a gwu ɗəl Urdənu aga Yahwana a gwa hər nyi bəbətizəma. **14** Ama Yahwana wu yiwu ja kari nyi, ju na, “Nayi kərə lari a ɗari tsa'a ga hər ɗa bəbətizəma, abari nga gu sən shili ara ya?” **15** Ama kə Yesu shadəwa nyi, ji na, “Bəgə ja ɗa abangə kabangəkau, kakalə nga nyi anə mən mənə məl abangau, aga mənə nyabiya sərə tsa'a.” Ənggau, kə Yahwana hənggəri, ba ji hər nyi bəbətizəma. **16** Ənggərə Yahwana hər nyi bəbətizəma anə Yesu, kə ji biya sara wu 'yimiya nyi. Ar pəci ta, kə ɗəməlmə pahau, ba ji lari Mambəl Hyal a vər shida a papa mbəthla, ka sa ndzafau ar ja. **17** Kə ɗahə sara ɗəməlmə na, “Najakə zər ɗa ngau, yu yiwu nyi, huda yi pipida ənga ja.”

4 Kə Mambəl Cici ləbiya Yesu a gwar tagəu, aga shatan a gwa dzəbiya nyi. **2** Ayukudə Yesu hər zəmətsini nə pida fodə kumunyi vu'yi ənga pəci, kə wuɓə mbari nyi. **3** Kə shatan shili

ji sa na anə nyi, “Ma nagə ngə zər Hyal, ga nar nyi anə tsəka'yar kau, aga nda sha aga macikəl.”

4 Kə Yesu shadəwa, ji na, “Tsətsəfə nga nyi wu ndər Hyal abər, ‘A'yi ənga sər səm wacu ngə ndə wu nggya ənga pi mai, ama ənga kalar ndər kəra wu biya sara wu miya Hyal.”

5 Kə shatan həri nyi a vu Urshalima məlmə cicau ba ji həri nyi a dar kəra ki Hyal a dar vira ndiya ənga dzəgaməu.

6 Kə ji na anə nyi, “Ma nagə ngə zər Hyal, ga vəl a gyiwu 'yi sara ənggau, arya tsətsəfə nga nyi: “‘Ju səwa waladi nyi'yar aga nda bəlar ngau. Ndu səbiya ngə wu tsa nda ara ga sara dəgəri hiya gə ar tsəka.”

7 Kə Yesu na anə nyi, “Tsətsəfə nga nyi tsu, abər, ‘Ga sara dzə Hyal Thlagə ngə mai!”

8 Kə shatan bəra həri nyi a dar kəra vanyi mə kəra dzəgamə gagadau, kə ji canə nyi patəkura təlkur nə duniya ənga kadakadarkur nda.

9 Kə ji na anə nyi, “Patəkura sə'yar kə yu nə ngau, ma gə bəliya dā undi ba ga dləvə dā.”

10 Kə Yesu na anə nyi, “Kwaya wu dzər dā shatan! Arya tsətsəfə nga nyi: ‘Ga dləvə Hyal Thlagə ngau, ənga anə nyi zhizhi nyi nga ga məl thlər wacu.”

11 Ənggau, kə shatan piyari nyi, ba waladi'yar shili ndə sa dləwar nyi.

12 Ənggəra Yesu nggari abər a fuwar nji Yahwana wu fursəna, ba ji sha a vu Galili.

13 Ji piyari Nazəratu ba ji ma'yi a vuwa nggya wu məlmə Kafarnahumu, kəra a miya dəl, kəra wu kəla 'yi'yir Zabulanu ənga Nafətali,

14 aga ja nyabiya sərə nabi Əshaya nana:

15 “‘Yi'yir Zabulanu ənga 'yi'yir Nafətali, lagur gwu dəl, a biyar ya dəl Urdənu, ənga Galili nə nji kəra a'yi njir Yahudiya mai,

16 njira vər nggya wu kuthləu a lar nda mbəmbəl kəra dəgal gagadau. Njira a vər nggya ar 'yi'yi nə shanggudā tə tsu mbəmbəl a shiliri anə nda.”

17 Mbari ar pəci ta, ngə Yesu dzəguya tətəlna ndər Hyal, ju na, “Hya tubi ara təlkur Hyal a dəri ləhəu.”

18 Ənggəra Yesu a vər tərabiya ar thlərpa dəl Galili, ba ji lari ndə ənga zamə nyi, Simanu kəra nju ngga ənga Biturusu ənga zamə nyi Andərawusu. Nda vər sə litagər nda a gwar dəl, ara nanda njir təm ngau.

19 Əngwar Yesu anə nda, “Anda mau, hya nu dā, aga ya shabiya hyi hya dā njir təm nji.”

20 Ənggərna, kə ndə piyari litagər nda ba ndə nu nyi.

21 Ənggəra ji bər dzə a dumwa kushu, kə ji bəra lar vanyi ndə ənga zamə nyi tsu, nanda ngə Yakubu zər Zabadi ənga Yahwana zamə nyi. Wu kwambwal nga nda əkkə'yi dərnda Zabadi, nda vər bəthlə litagər nda. Kə Yesu ngga nda.

22 Ənggərna, kə ndə piyari kwambwalər nda ba

dərnda, ba ndə nu nyi.

23 Yesu bəbiya bəu wu patər 'yi'yir Galili, ja vər highiḃə wu umbwa daḃə dzə'yar, ja vər tətəlna ndəshigu ar kəra təlkur Hyal. Ba ənga ja vər shiləgəbiya shiləgəu pampaməu, ənga gərə ngga pampaməu.

24 Ndər ar kəra ja tətəlnakər a ndu 'yi'yir Səriya patəu. Nji həri nyi a shili patər njira ənga shiləgə paməpaməu ənga njira wu bəwəwatə gagadau ənga njira shatan fənggər nda bəwəwatəu ənga njira sə tsatsa wu tə nda ənga njir təsəkənəu, ba ji shiləgəbiya nda.

25 Dlamir nji gangə sara wu 'yi'yi Galili ənga tsu nji sara wu 'yi'yi Dikapulusu ənga sara wu Urshalima ənga 'yi'yir Yahudi, tsa'a a biya banga dəl nə Urdənu nu nyi.

5 Ənggəra Yesu lari dlamir nji, kə ji ma'yi a dar kəra mau, kə ji nda nggya gya. Ba zəmbəlma nyi'yar shili əgya ja.

2 Kə ji dzəguya highiḃəu, ju na,

3 “Barka anə njira tətəwa wu mambəl, ara təlkur Hyal nər nda ngau.

4 Barka anə njira wu sə'yinggu, ara nju nda pəli anə nda.

5 Barka anə njira tina kər, ara ndu nda fa'abiya ki ənga duniya.

6 Barka anə njira ənga wuḃəu ənga hilir nggya tsapəu, ara nju nda nyabiya nda.

7 Barka anə njira ənga təhudəu, arya nanda nju nda təhudə əgya nda.

8 Barka anə njira dəfuwa nda cicau, arya ndu nda lari Hyal.

9 Barka anə njira məl thlər aga nggya jaməu, arya nju nda ngga nda ənga wazha Hyal.

10 Barka anə njira nju dā nda arya məl sərə tsapəu, ara təlkur Hyal nər nda ngau.

11 “Barka anə hyi ma nji nggəl hyi, nji dā hyi ənga thla fati nə kurthləu ənga na patər sə dəmwa'yi ar kəra hyi arya yau.

12 Hya caguli ənga hya nggya ənga hudə pərtə ara hyu nda uya akkəri gangə a dəməlmau, arya abangə nga nji dā nabi'yar kəra tərabiya tsu.

13 “Nahyi ngə unau nə duniya. Ama ma unə cəbənəkər, abar nga ju sən shabiya kərnyi a shila? Tsu ja sən dā mənəhə mai, kəl ba nja vakana nyi a biya ba nja biya cicina nyi.

14 “Nahyi mbəmbəl nə duniya ngau. Məlmə kəra a dar madzigam a sən dəwanəkər mai.

15 Nja sən mbəbiya pitəlla ba nja mbuya əgya kida təm mai. Ama nja kyaga fiya a dar madzigam, ba ja dzəgwa mbəl anə kalar ndə kəra a vu ki kau.

16 Abangə tsu, bəgə mbəmbələr hyi a mbəl a dumwar nji, aga nda lari mənəhəkura thlərər hyi ba nda dzəgwa dləvə dər hyi kəra a dəməlmau.

17 “A sara hya dənga abər yi shili aga ya sa dazhina highiḃə nə dladə Musa ənga highiḃə nə nabi'yar mai. Nayi shili aga ya sa dazhina nda mai ama aga ya sa

nyabiya nda. **18** Ya nar hyi jiri, divira dämälmau änga gyu'yi a sanakör, alaga sê änggär camwadi ba alaga sê kushu änggär tsäfä tafäu, a'yi wu nda sa wu dladä nä Musa mai, käl kalar sê nyabiya dzau. **19** Kalar ndä kera gära bälari pathlä wu kusha dladä'yar kau änga ji highiä anä alenyi nji aga nda mäl abangä ngau, nju nda ngga nda njira kushu wu tälkur Hyal. Abangä tsu, kalar ndära wu mäl thlär änga dladä'yar kau änga ju highiä anä nji, ju nda dä dägäl wu tälkur Hyal. **20** Ya nar hyi jiri, ma tsapökur hyi a'yi ndiya nä njir Farisi änga nä mälämä dladä'yar mai, nahyi wu sän gwu tälkur Hyal mai. **21** “A nggari hyi änggära nji na anä nji däädämä, abär, ‘A sara hya tsa ndä mai änga kalar ndära tsäya ndau, nju nda mäl numa anä nyi.’ **22** Ama yu na anä hyi, abär kalar ndära däfu änga zamä nyi, nju nda mäl numa anä nyi. Ötsu, kalar ndär na anä zamä nyi, ‘Sö nga gä mai,’ ba nja häri nyi a dumwar njir pathlä. Ama kalar ndära na anä zamä nyi ‘Nagä dza,’ a där ja tsa'a aga gwu u'ur kätä. (Geenna g1067) **23** “Agabangau, ma ga vär lä sê a dumwar Hyal ba ga dängari abär hudä zamä ngä ndzändzä nga nyi änga gau, **24** ba ga fiya sör lä ngau, a dumwar Hyal kwatahäu. Ba ga ma'yi, ga nda basäwa änga zamä ngau, änggau, ba ga dzägwa shili ga sa leri sör lä ngau. **25** “Ma ndä wulana ngä a ndumwar pathlä, hya basäwa änga ja tsu hyar lagu, a'yi abangä mai, ba ja fuwa ngau a gu tsa ndär pathlä, ba ndär pathlä tsu a fuwa ngau a gu tsa dägala ndär fursäna, ndär fursäna tsu ba ja fuwa ngau a gu fursäna. **26** Ya nar ngä jiri, nagä wu biya mai, käl gä kina patär sära nju nu ngau. **27** “A nggari hyi änggära nji na anä nda, abär, ‘A sara hya mäl säukur mai.’ **28** Ama sära yu na anä hyi, ca ngä, ma ndä tsamä mala änga däfu nä cim mäl säukur änga ja, ja säni abär, a pidar ja änga ja wu däfuwa ja. **29** Ma liya gä nä mazäm, wu säwa ngä aga ga mäl bikau, ga tädudäbiya nyi, ba ga säna nyi. Kuji ga tini pathlä wu pama dza gau, a ndiya dza gä patä a gwu u'ur kätä. (Geenna g1067) **30** Ma päla gä nä mazäm, wu säwa ngä aga ga mäl bikau, gämna ba ga vakana nyi. Kuji ga tini pathlä wu pama gashal dza gau, a ndiya dza gä patä a gu u'ur kätä. (Geenna g1067) **31** “A nar ndar nji tsu kadäu, abär, ‘Kalar ndära kädläna mala nyi, a där tsa'a sal ja nä nyi läkakadä nä sakida kädläu.’ **32** Ama yu na anä hyi, kalar ndära kädläna mala nyi, ma a'yi ara nji mbar nyi a vär dlänga sal mai, a säwa nyir ja aga ja mäl

säukur. Ötsu, kalar ndära häri mala kera nji kädläna, a där ja ndä säsu. **33** “Ötsu, a nggari hyi nji na anä nji däädämä, abär, ‘A sara hya säm föla ar kera fati mai, ama hya nyabiya alkawal kera hyi mäliya nyi anä Thlagäu.’ **34** Ama yu na anä hyi, A sara hya säm föla mai, alaga änga dämälmau ara vir nggya Hyal ngau, **35** alaga änga duniya, ara vir fö hiya ja ngau, alaga änga Urshalima, ara mälmä Täl dägäl ngau. **36** Änga tsu a sara ga säm föla änga kera gä mai, ara naga sän shabiya zäma shisha gau, ja sha aga pärtäu änga alaga kiyakiyar mai. **37** Sära hya kyaga na, ca ngä, ‘Angä’ ja dä ‘Angä’ änga ‘Awau’ ja dä ‘Awau.’ Kalar sära a biya banga kau, sara ara shatan nga nyi shili. **38** “A nggari hyi änggära nji na anä nda däädämä, ‘Li ar viya li, hir tsu ar viya hir.’ **39** Ama sära yu na anä hyi, ca ngä, a sara hya ka ndä ja sara diya hyi mai. Ma ndä nä ngä tsäbalma ar balma mazäma gau, ba ga shabiya nyi zäma nyi tsu. **40** Ma vanyi ndä wu yiwu aga ja wulana ngau änga ja häri lägütä ngau, bägä ja häri patä äkkä'yi sör baka ngau. **41** Ma ndä ciwa ngä aga hya bö nä miyalu pathläu, ma'ya mau nä miyalu mäthlä änga ja. **42** Nä nyi anä ndära kädiyau ara gau, ndära shili tsu, ji sa yiwa mäl ara gau, a sara ga ka anä nyi mai. **43** “A nggari hyi nji na anä nda, abär, ‘Ga yiwu zamä ngau, ba ga piyari dawa ngau.’ **44** Ama yu na anä hyi, hya yiwu dawar hyi ba hya kädi Hyal anä nda. **45** Mäl abangä nga hyu nda dä wazha där hyi kera a dämälmau, ndära vär säwa päci ja mbäl ar kera nji tsapäu änga nji batal änga tsu ja tädäya par sara a dämälmä a gyar kara nji tsapäu änga nji dämwa'yu. **46** Ma njira vär yiwu hyi nga hyu yiwu wacu, wäthlämä culi äkkäri kera hyu nda uya? Alaga njir dläwu budä ma tsu, ndu mäl abangau. **47** Ma tsu, zamär hyi nga hyu usa wacu, ya, mi ngä sära hyi mäliya pämä a mwara alenyi nja? Mäna säni alaga njira a'yi njir Yahudiya mai, ndu mäl abangau. **48** Hya nggya nyinyi cipäu, änggär kera Där hyi kera a dämälmä nyinyi cipäu.

6 “Hya hangäkal ara mäl ‘thlärär hyi nä tsapökur,’ ja sara dä sära nja lari änga li wacu. Ara ma hyi mäl abangau, nahyi wu nda uya äkkäri ara Där hyi kera a dämälmä mai. **2** “Agabangau, ma gu lä sê anä ndär gha, a sara ga hä'una mai, änggära kera njir ngguta vi wu mäl wu umbwa däbä dzä'yar änga ar lagu'yar aga nja faliya nda. Änga jiri nga yu na anä hyi, a

uyar nda akkəri nda cipəu. 3 Ama ma gu lə sau, a sara ga piyari pəla gə nə matsal ja sənbiya səra pəla gə nə mazəm a vər məl mai, 4 aga lə sə ngau ja dā ar dāfəwa. Ba dəngə tsu, kəra wu lari kalar səra nju məl dāfəwa patəu, ba ja sa nə ngə akkəri. 5 “Əngə tsu, ma hyu ndər əngə Hyal, a sara hya dā ənggər njir ngguta vi mai, njira wu yiwu kədi Hyal a'yi ta'yi wu umbwa daḃə dzə'yar əngə ar lagu'yar aga nja daḃaga lar nda. Əngə jiri nga yu na anə hyi, a uyar nda akkəri nda cipəu. 6 Ama ma hyu kədi Hyal, hya ma'yi a gwu umbwa hya gwa hadiya miya nyi, ba hya dzəgwa ndər əngə dər hyi, ndəra nji gəra lari. Ba dər hyi, kəra wu lari səra nja məl dāfəwa, wu nda nə hyi akkəri. 7 Ma hyu kədi Hyal, a sara hya ndər gangə ənggər njira gəra sən Hyal mai, njira wu nggani abər ndər gangə ca ngə Hyal wu nggari. 8 A sara hya dā ənggər nanda mai, ara Dər hyu sən səra hyu ghari divira hya dzəgwa kədi nyi. 9 “Kəja, ənggəra hya ndər əngə Hyal: “Dər'ya kəra a dəməlməu, thləmə ngə ja nggya cicau, 10 təlkur ngau ja shili, səra gu yiwu ta'yi ja dā wu duniya, ənggər kəra nja vər məl a dəməlməu. 11 Dər 'ya sər səm nə əshina. 12 Təfəbiya 'ya bikər 'ya, ənggər kəra 'yi təfəbiya njira məliya 'ya bikau. 13 A sara ga hər 'ya a ndar vir dzə mai, ama ga kətiya 'ya ara shatan. Ara təlkur əngə dənəma əngə kadakadarkur, nəngau ba'anuwa. Amina.’ 14 Ara ma hyi təfəbiya njira məliya hyi bikau, Dər hyi kəra a dəməlmə tsu wu sa təfəbiya hyi. 15 Ama ma nahyi a'yi təfəbiya njira məliya hyi bikə məl, abangə tsu, Dər hyi kəra a dəməlmə wu nda təfəbiya hyi bikər hyi mai. 16 “Ma hyu hə zəmətsini a sara hya hashi bama hyi ənggər kəra njir ngguta vi wu məl kə mai, ara ndu hashi bama nda aga ca anə nji abər wu zəmətsini nga nda. Əngə jiri ya nar hyi a uyar nda akkərir nda cipəu. 17 Ama ma gu hə zəmətsini ga cina bama gau əngə ga ḃəsiya mal, 18 ara nja sara səni abər ga vər hə zəmətsini. Dəngə kəra a'yi əngə gau, ndəra tsu wu lari səra nju məl dāfəwa wu nda nə ngə akkəri. 19 “A sara hya tsəm gənna anə kərhyi wu duniya mai, vira kəthla əngə vuyavuya wu sən ndzana, vira tsu njir həl wu sən pəthləna ba nda vuwa fa'ari. 20 Ama hya tsəmiya anə kərhyi gənnar hyi a dəməlməu, vira kəthla əngə vuyavuya a sən ndzana mai, vira tsu njir həl wu sən pəthləna nda vuwa fa'ari mai. 21 Arya vira gənna ngə ari, əna ngə dəfuwa gə tsu. 22 “Li ca ngə mbəmbəl

nə dzau. Ma liya gə mənəhəu, dza gə patə wu nyabiya dzə əngə mbəmbəl. 23 Ama ma liya gə a'yi jamə mai, patəkura dza gu tini mbəmbəlkur. Ma mbəmbələr dza gu kuthlə nga nyi, kadzəngə abar ngə kiyakiyarkura kuthlə ka! 24 “Ndər sən mafakur anə thlagər ki paməpamə məthlə a'yi mai, ara ju nda yiwu vanyi ba ja piyari vanyi əngə ju nda həya kər anə vanyi ba ja didana vanyi. Nahya sən daḃəri nu Hyal əngə gal gənna mai. 25 “Agabəngau, yu na anə hyi, a sara hya ghədər kərhyi arya nggyabiyar əngə səra hyu səm əngə səra hyu sa mai, alaga ar kəra kar dza hyi tsu mai. Arya piya ndau, a'yi a ndiya sər səm wa, əngə dza ndə a'yi a ndiya sər ha wa? 26 Tsama mə 'yaga'yar gəyi, nandə wu thləka mai əngə nandə wu gəm mai əngə tsu nandə wu pə sə wu val mai, alaga abəngau, dər hyi kəra a dəməlmə nga vər səmənə nda. Ya, a'yi hyu ndiya nda əngə dudurkur wa? 27 Wa ngu pama hyi ara ḃwakər nyi, ba ja sən cakəri saka pathləu a dar kəra piya ja? 28 “Ətsu mi ngə dā hyu ghədər kərhyi ar kəra sər ha? Tsama mə jigwal wu gəyi, ənggəra ndu hau. Nandə wu məl thlər alaga shi pa'wa mai. 29 Agabəngau, yu nar hyi, alaga təl Solomanu əngə kadakadarkur nyi a'yi saya har kari ənggər nər nda mai. 30 Ma abangə ngə Hyal wu har nyi kar anə jigwal wu a gwar tagəu, kəra a'yi nda əshina ama əzəgəu a fuwar nji a gu u'u, a'yi ju nda har hyi kar a ndiya nda wa? Nahyi njira əngə mbərsa kukushu. 31 Agabəngau, hya sara ghədər kərhyi, hyu na, ‘Mi nga 'ya wu nda səma' əndəga ‘Mi nga 'ya wu nda sa,’ alaga ‘Mi nga 'ya wu nda ha?’ 32 Arya njir duniya ngu gal sə'yar kau. Dərhyi kəra a dəməlməu, wu səni abər hyu yiwu sə'yar kau. 33 Ama sə tanggərma, ca ngə hya gal təlkur Hyal əngə tsapəkur nyi ba ja nə hyi sə'yar kə patə tsu. 34 Agabəngau, hya sara ḃukər hyi arya səra əzəgə mai, ara əzəgə wu shili əngə ḃwaḃwatə nə kərnyi. Bwaḃwatə nə kalar pəci tsa'a aga pəci ta nga nyi.

7 “A sara hya thla numa ar kəra nji mai, nji tsu a'yi ndu thla numa ar kəra hyi mai. 2 Arya culi thla numa kəra hyi məl anə nji, ca nga nju nda thla numa əni anə hyi. Cala təkə sə kəra hyi təkə sə əni anə nji, ca nga nju nda təkə sə əni anə hyi. 3 “Ara mi nga gu lari zər sar kəra wu liya zamə ngau, ama na ga sən tsamiya gwalang kəra ar liya gə kə maya? 4 Əndəga, abari nga ga sən na anə zamə ngau,

abər, 'Ta'yau, ya həbiya ngə zər sar kəra wu liya gau,' ya, kəja gwalang ngə ar liya ga? 5 Nagə ndər ngguta vi, ga həbiya gwalang kəra wu liya gə kwatahəu, aga ga dābaga lari mənəhəu, ba ga sən həbiya zər sar kəra wu liya zamə ngə kau. 6 "A sara hya nə nyi anə hya sərə cici mai əngə a sara hya vakar nyi anə fəshiu tsəka nə gənnə gangə mai, ca ngə tsəka wilwilu. Ara fəshiu wu nda cicina nda ba nda shabiya dzə nda uya hyi əngə shiləgəu. 7 "Hya dumwa əngə kədiyau, nju nə hyi. Hya dumwa əngə gal, hyu uya. Hya dumwa əngə tsatsa tsu, nju pahəna hyi. 8 Ara kalar ndərə kədiyau, nju nə nyi, kalar ndərə gal, ju uya, ndərə tsa umbwa tsu, nju pahəna nyi. 9 "Ndə a'yi wu pama hyi kəra ar viya tada, ma zər nyi kədi dəfau ba ja nə nyi tsəka ya? 10 Əndəga ma zər nyi kədi kalfi, ba ja nə nyi pabə ya? 11 Ma nahyi, nji dədəmwə'yi wu səni nə nyi anə wazhar hyi sə məmənəhəu, abari ngə Dərhyi kəra a dəməlmə? Ju sa nə nyi sə məmənəhə anə njira wu kədi sə ara ja, a ndiya nə dərhyi. 12 Kalar sərə hyu yiwu nja məl anə hyi, nahyi tsu ca nga hya məl anə nda, aya kə ca ngə sərə highiḃə nə dladəu əngə nabi'yar aga nyi. 13 "Hya gwu ki lagur miyar gwa kəra ciciḃəu, aya miyar gwa ndar vir sa balangə nga ja əngə lagur ndari tsu ḃatsə nga nyi, njir nu laguwa nyi tsu, gangə nga nda. 14 Ama miyar gwa nə uya pi, ciciḃə nga nyi. Əngə lagur gwa gwa tsu dzadzau nga nyi. Njir nu laguwa nyi a'yi nda gangə mai. 15 "Hya hangəkal əngə nabi fati'yar, kəra a vər shili əgya hyi a papa təmahəu, ama jirkura nyi ufwar vuwa nga nda. 16 Hyu nda sənbiya nda lagur sər mələ nda. A sən uya nji yayar wur inabi sara ar dza wur shikədi ya? Əndəga a sən uya nji yayar kanda sara ar dza wu shishikədi ya? 17 Abangə tsu, kalar wu mənəhəu, ju ya wazha mənəhəu, wu kəra gərə mənəhə tsu, ju ya wazha kəra gərə mənəhəu. 18 Wu kəra mənəhəu, a sən yabiya wazha kəra gərə mənəhə mai, abangə tsu, wu kəra gərə mənəhəu, a sən yabiya wazha mənəhə mai. 19 Kalar wu kəra gərə sən yabiya wazha mənəhəu, ba nja gəmnə nyi ba nja vakuwa nyi a gwu u'u. 20 Agabangau, hyu nda sənbiya nda lagur sər mələ nda. 21 "A'yi kalar ndərə wu na anə dā, 'Thlagəu, Thlagəu,' ngu nda gwu təkur Hyal mai, ama kəl ndərə wu məl sərə Dədə kəra a dəməlmə wu yiwu. 22 Ar pəci ta, nji gangə nda na anə dā, 'Thlagəu, Thlagəu! Na'ya a'yi tətəlna ndər Hyal wu thləmə ngə wa? A'yi 'yi

kədləbiya shatan wu thləmə ngə wa? Əngə a'yi 'yi məlna sə dədəgur'yar gangə wu thləmə ngə wa?" 23 Abangau, ama yu nda shadəwa nda, 'Nayi wu səni hyi mai. Hya təkə əngə yau, nahyi njir məl dəmwə'yikur!' 24 "Agabangau, kalar ndərə nggari ndər dā kau, ba ji məl thlər əni, ja nda dā ənggər ndə tsətsəl ndərə həriya ki nyi ar pathlara mau. 25 Ənggərə par tədəu, dlələmə nyau, yambadə sau, ba ji tsabər ki kau, ama naji dla mai, ara nji həriya nyi ar vi məməu. 26 Kalar ndərə nggari ndər dā kə tsu ba ji nggəl ara məl thlər əni, ju nda dā ənggər ndə dza kəra həriya ki nyi ar vi məshi'wa. 27 Ənggərə par tədəu, dlələmə nyau, yambadə shili ka sa tsar ki kau, ba kiya nyi dla, dla nyi ma, dla dididi." 28 Ənggərə Yesu kuḃəna nana sə'yar kau ba highiḃə nyi kə dā sə dədəgur anə dlamir nji. 29 Ara ji highiḃə anə nda əngə dənəma, a'yi ənggər nə maləmə dladər nda'yar mai.

8 Ta Yesu shida sara dar ma nyi, ba nji gangə nu nyi. 2 Kə ndər pibi shili, ji sa ḃəliya undi a dumwa nyi, ji na, "Thlagəu, ma gu yiwu, gu sən məliya dā jaməu." 3 Kə Yesu har tsi ka tsəkar nyi, ji na, "A hənggər yau," "Ga dā cicau!" Ənggərəna, ba pibiya nyi piyari nyi. 4 Kə Yesu na anə nyi, "Ga hangəkal ga sara na sə kə anə ndə mai. Ama ga ma'yi a ndəgya pubu ga nda canə nyi kərngau, ga dzəgwa kəḃəna sau ənggərə dladə Musa nana nja məl aga ci dzau. Ga məliya abangə aga ga cabiya nyi anə nji abər a dər gə jaməu." 5 Ənggərə Yesu vu Kafarnahumu, kə vanyi dəgalər soja nə Roma shili əgya ja, ju kədi dləwa dzə ara ja. 6 "Thlagəu," ji na, "Ndər məl thlər anə dā a yi pida nga ja a ndu ki, naja sən shabiya dzə mai, ḃwaḃwatə nga ja gwa gagadəu." 7 Kə Yesu na anə nyi, "Yi wu ma'yi, aga ya nda shiləgəbiya nyi." 8 Kə dəgalər soja nə Roma shadəwa, ji na, "Thlagəu, nayi dā tsa'a aga ga shili wu ki dā mai, ama ga nana ndər wacu, ba ndər məl thlər anə dā kə a dā jaməu. 9 Arya nayi əngə kərda ma əgya ndə dəgal nga yau, əngə tsu soja'yar a'yi kəra əgya kida yau, yu na anə ndə kau, 'Ma'yi,' ba ja ma'yi, anə vanyi ndə tsu yu na 'Shili,' ba ja shili. Ma yi na anə mafa dā, 'Məliya abangau,' ba ja məliya." 10 Ənggərə Yesu nggar ndər kau, ba dā sə dədəgur anə nyi, ji shabiya dzau, ba ji na anə nji kəra a vər nu nyi, "Ya nar hyi, wu Izirayila nayi sayi uya ndərə əngə mbərsa əngə dənəma ənggər ndə kə mai. 11 Yu na anə hyi, abər gangə njir

mbørsa wu nda shili sara wu səbiyar pəci ənga gwa tadə pəci ndu sa nggya ndu səm sər səm nə caguli ənga İbrahimu ənga İshaku ba Yakubu wu təlkur Hyal. 12 Ama nju sa vakuwa a gwu kuthlə nə kyakyaru njira a kyau nda da nji Hyal, ama ba ndə nggəl, vira hyu nda tiwi ənga hyu də hira hyi ari.” 13 Kə Yesu na anə dəgalər soja nə Roma, “Ma'yi, wu da anə ngau, kakalə ənggəra gə mbərsa.” Ənggərna, kə ndər məl thlər nyi ta da jaməu. 14 Ənggəra Yesu vu ki Biturusu, kə ji thləwa miya mala Biturusu gəwəu a yi pida, gyangə a vər tə nyi. 15 Kə ji tsəkware pəla ja, kə gyanga nyi piyari nyi ba ji hya'ari ji məliya nda sər səm. 16 Ta wagə da, nji gangə njira ənga mambəl dəmwə'yi wu dza nda nji shili ənga nda anə Yesu, kə ji kədləbiya mambəla nyi'yar ənga ndər nyi. Abangə tsu kə ji shiləgəbiya patər njira gərə ngga. 17 Ji məl abangau, aga nyabiya sərə nabi Əshaya nana, abər, “Ji həri sərə wu tə mən ənga ji fa'ari shiləgər mən.” 18 Ta Yesu lari dlamir nji gangə zəwar nyi, kə ji səwa nja tərabiya ənga ja a biyar ya dəl. 19 Kə vanyi maləmə nə dladə shili, ji sa nar nyi, “Maləmə, yu nu ngau, kalar vira gu ma'yi a ndari.” 20 Kə Yesu shabiya nyi ji na, “Thlahu ənga ka'u nga nda, 'yagə'yar tsu kir nda a'yi, ama zər ndau, vira ja fiya kərə ja ari a'yi mai.” 21 Vanyi zəmbəlma na anə nyi, “Thlagəu, ta'yi ya ma'yi ya nda hədəna dədə kwatahəu.” 22 Ama Yesu na anə nyi, “Nu da, piyari nji tətə nda hədəna nji tətər nda.” 23 Ənggəra ji gwu kwambwal, kə zəmbəlma nyi'yar nu nyi. 24 Fədəngəkər nda, kə majigwal ənga dənəma shili ar dəla nyi, ji sa kənggədər 'yimiya nyi, kəl ta 'yimiya nyi gwu kwambwala nyi, ama Yesu nə nyi wu ghanyi nga ja. 25 Kə ndə hya'ari ndə nda hya'ana nyi, ndu na anə nyi, “Thlagəu, kətiya mən, kəja mənəu sa!” 26 Ji shadəwa, “Nahyi njira ənga mbərsa kushu, ara mi nga hyu hivərə?” Kə ji hya'ari ji kughiya majigwala nyi dabə ənga kənggədər dəla nyi, kə patəkura vi bəgə zəməu. 27 Ba sə kə da sə dədəgur anə nji kau, ndə yiwa, “Wathləmə culi najaka nda? Patə əkkə'yi majigwal ənga dəl wu gənggər nyi səli ka?” 28 Ənggəra ji shili arya dəl nə 'yi'yir nə Gadarasanu. Kə nji məthlə ənga mambəl dəmwə'yi shili sara wu hulili ndə sa thləwa nyi. Arya sər mələ nda, ndə da sərə nja hivər gagadəu, ka da ma tsu ndər yiwu nu lagu ta a'yi mai. 29 Ənggərna, kə nji kə gwu wau, ndu na, “Mi ngə dzau ngau ənga 'ya, nagə Zər Hyala? Əndəga gə shili aga ga sa nə 'ya bwaḃwatə tsu

pəcir 'ya gərə da ya?” 30 Ləhə a dzər vi ta, bəla fəshiu a'yi gangəu kərə a vər bəla ar dza mau. 31 Mambəl dəmwə'yi'yar kə kədi Yesu, “Ma gu kədlə 'ya a biya, səwa 'ya a ndu fəshi'yar kau.” 32 Kə ji na anə nda, “Yau, ma'ya mau.” Kə ndə biya, kə ndə gwu fəsha nyi, kə fəgə fəsha nyi patə aga zəmə hya'ari ndə ma'yi, kə ndə gwa pau a gwar dəl, ba ndə kudə ar 'yimiya nyi. 33 Njir bəla fəsha nyi'yar hwinəkər, ta ndə vu hudə məlmau, ba ndə vuwa nar nyi anə nji sərə da patəu ənga sərə da ənga njira ənga mambəl dəmwə'yi kau. 34 Kə patəkura njir məlma biya aga nda bə ənga Yesu. Ta ndə lari nyi, kə ndə kədi nyi aga ja piyari nda 'yi'yir nda.

9 Kə Yesu gwu kwambwal, kə ji tərabiya a biyar ya dəl, ba ji ma'yi a ndu məlmə kərə ji hə a gwa. 2 Kə nji hər nyi vanyi ndə a shili a yi pida ar cadəu. Ənggəra Yesu lari mbərsar nda, kə ji na anə ndə təsəkənə kau, “A sara ga tal mai, zər da, a təfəbiya ngər yi bikə ngau.” 3 Ənggəra njir sən dladə nggar abangau, kə ndə na anə kərnda, “Ndə kau, ju dida thləmə Hyal!” 4 Arya Yesu wu səni sərə nda vər dənga, kə ji na anə nda, “Ara mi nga hyu dənga dəmwə'yi wu dəfuwa hyi abanga? 5 Mani nga ndiya ənga batsa? Nja na, 'A təfəbiya ngər nji bikə ngau,' əndəga, 'Hya'ari ga bə ya?’ 6 Ama yu yiwu hya səni, abər Zər Ndə a'yi ja ənga dənəma nə təfəbiya bikə wu duniya.” Kə ji na anə ndər təsəkənə kau, “Hya'ari, ga həri cadə ngau, ba ga ma'yi a ndu ki.” 7 Ba nda nyi hya'ari tsu, ba ji ma'yi a ndu ki nyi. 8 Ta dlamir nji lari abangau, kə hivər mbəri nda, kə ndə dləvə Hyal kərə ləri culi najaka dənəma anə nji. 9 Ənggəra Yesu dumwa ənga bau, kə ji lari vanyi ndə kərə nju ngga ənga Matiwi, ja vər nggya ar vir tsəm budau. Kə Yesu na anə nyi, “Nu da.” Kə ji hya'ari ba ji nu nyi. 10 Ənggəra Yesu a vər səm sər səm wu ki Matiwi, kə njir tsəm budə gangəu ənga “njir bikə” shili ndə sa səm sər səm ənga ja ba ənga zəmbəlma nyi'yar. 11 Ənggəra njir Farisi lari sə kau, ba ndə yiwa miya zəmbəlma nyi'yar, “Ara mi ngə mələmə hyu səm sau ənga njir tsəm budau ba ənga 'njir bikə ka?’” 12 Ənggəra Yesu nggari sə kau, kə ji na, “Nji jamə wu yiwu ligətə mai, kəl njira gərə ngga. 13 Ama ma'ya mau hya nda dənga tara mi ngə ndər kə a gəri, 'Təhudə nga ya yiwu, a'yi sadaka mai.' Ara naye shili aga sa ngga nji tsapə mai, ama aga sa ngga njir bikau.” 14 Kə zəmbəlma Yahwana 'yar shili ara Yesu,

nda sa yiwa nyi, “Mi ngə də zəmbəlma Yahwana əngə nə Farisi wu hə zəmətsini ama nəngau, nandə wu hə maya?” **15** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Bazhiya salkwanjili a sən hə zəmətsini ma tsu nda əkkə'yi ja ya? Nanda sən hə mai, ma tsu nda əkkə'yi ja. Pəci wu shili nja sa həna salkwanjili ara nda. Wu pəci ta nga nda dzəgwa hə zəmətsini. **16** “Ndər ndəbə zhaḃi hahal əngə mafəliyəngə a'yi mai. Ma ji məl abəngau, ba mafəliyəngə nga nyi a tana hahala nyi, ta nyi a dzəgwa ndiḃa nə dədəmə əngə dəmwa'yu. **17** Ətsu ndər puwa 'yimi inabi mafəliyəngə a gwu pəla hahal a'yi mai. Ma ji məl abəngau, ba 'yimir inabi mafəliyəngə kə a thlənakər ba ja pəthləna nyi, ba 'yimir inabi kə a pənəkər ba pəla ka ndzau. 'Yimir inabi mafəliyəngə kəl pəla mafəliyəngəu.” **18** Ənggəra Yesu a vər na sə'yar kau, kə ndə dəgal nə umbwa daḃə dzə njir Yahudiya shili, kə ji sa ḃəliya undi a dumwa nyi, kə ji na, “Kajəngəkəu, kwadə a təri, ama shili ga sa fər tsi ar ja, ba ja mbədau.” **19** Kə Yesu hya'ari əngə zəmbəlma nyi'yar, ba ndə nu nyi. **20** Kə vanyi mala kərə məliya fa kumo apə məthlə a vər ndzəndə mashi, shili lagu ya ja, kə ji sa tsəkwar miya cira ləgutə Yesu. **21** Arya ja vər na wu dəfuwa ja, “Ma yi sən tsəkwar alaga miya cira ləgutə nyi, yu də jaməu.” **22** Ənggəra Yesu shabiya dzau, ba ji lari nyi, kə ji na, “A sara ga tal kwadə mai, mbərsa ngau, a məliya ngər yi jaməu.” Ənggərna, ba ji də jaməu. **23** Ta Yesu shili wu ki ndə dəgala nyi, kə ji lari njir mbədī mbəlau əngə nji təzəwudəwudəu. **24** Kər kə ji na, “Kwaya mau ənggau! Kwa kə tə mai, wu ghanyi nga ja.” Kə ndə nggushina nyi nggushi nə dida. **25** Ama ənggəra ji kədləbiya nda a biya, kə ji gwa ji gwa mbar tsa kwa nyi, kə ji hya'ari a'yi nggya. **26** Ndər kə tətəlna dzə wu 'yi'ya nyi patəu. **27** Ənggəra Yesu a vər piyari vi ta, kə nji ləfə məthlə ndu nu nyi, ndu ngga əngə dənəma, “Təhudə əgya 'ya, zər Dawudal!” **28** Ənggəra Yesu vu vanyi ki, kə ləfa nyi'yar shili əgya ja, kə ji yiwa nda, “A mbərsar hyi abər yu sən mbədāna hyi ya?” Ndə shadəwa, “Angə, Thlagəu.” **29** Ənggau kə ji tsəkwar liya nda, ji na, “Bəgə ja də anə hyi ənggəra hyi mbərsa.” **30** Kə liya nda pahau. Ənggə tsu, kə Yesu tədar himiya nda, ji na, “A sara hya na sə kə anə nji mai.” **31** Ama ndə biya ndə tətəlna ndəra nyi ba'amani wu 'yi'ya nyi. **32** Ənggəra nda vər ma'yi a biya, kə nji shili anə Yesu əngə vanyi ndəra mambəl dəmwa'yi kar nyi ara ndər. **33**

Ənggəra ji kədləbiya mambəl dəmwa'ya nyi a biya, ba ndə məga nyi mbar ndər. Kə sə kə də sə dədəgur anə daḃər dlami, ndə na, “Sə a'yi ənggər kə saya də wu Izirayila nji lar mai.” **34** Ama njir Farisi nər nda, ndə na, “Əngə dənəma nə təl shatan nga ju kədlə wazha shatan kau.” **35** Ənggau, Yesu ḃəbiya ḃau wu patər 'yi'yir Galili, ja vər highiḃə wu umbwa daḃə dzə'yar, ja vər tətəlna ndəshigu ar kərə təlkur Hyal. Ba əngə ja vər shiləgəbiya kalar shiləgəu əngə njira gərə ngga. **36** Ta ji lari nji gangə daḃau, kə ji təhudə əgya nda, ara nda vər lari ḃwabwətau, ba tsu dləwa dzə a'yi mai, ənggər təmahə kərə gərə əngə ndər ḃəla. **37** Kə ji na anə zəmbəlma nyi'yar, “Sər fa'a a su ki gangə nyi, ama njir məl thlər kushu nga nda. **38** Agabəngau, hya kədi thlagər fa, ja səwa njir məl thlər aga nda sa fa'a sə a su ki.”

10 Kə Yesu nggar zəmbəlma nyi'yar kumo apə məthləu. Kə ji nə nda dənəma aga nda kədləbiya mambəl dəmwa'yu əngə nda shiləgəbiya kalar culi shiləgəu əngə nji gərə ngga. **2** Kəja thləmər cama səse kumo apə məthlə 'yar kau. Tanggərma Simanu ndəra nju ngga əngə Biturusu əngə zamə nyi Andərawusu əngə Yakubu zər Zabadi əngə zamə nyi Yahwana **3** əngə Fəlipəu əngə Bathlalomiyu əngə Toma əngə Matiwi ndər tsəm budau əngə Yakubu zər Alfawusu əngə Tidiyawusu **4** əngə Simanu ndər Kana'ana ba əngə Yahuda Isikarayoti ndəra thləna hiya Yesu. **5** Yesu səwa cama səse kumo apə məthləu, ji na anə nda, “A sara hya ndəgya njira a'yi njir Yahudiya mai əngə ətsu a sara hya vu məlmə njir Samariya mai. **6** Ama kəl hya ma'yi a ndəgya njir Izirayila kərə ənggər təmahə sasa. **7** Hyə ma'yi hya nda tətəlna nda ndər Hyal abər, ‘Təlkur Hyal a dər ləhəu.’ **8** Hyə shiləgəbiya njira gərə ngga əngə hya hya'ana nji tatau əngə hya shiləgəbiya njir pibi aga nda də cicau, ətsu hya kədləbiya mambəl dəmwa'yi wu dza nji. Kurthlə nga hyi dləwuri əngə hya ləri kurthlə tsu. **9** Ma hyu ma'yi, a sara hya səḃə gənna mai. **10** A sara hya səḃə mbəl mai, alaga zaḃəkwa ləgutəu əngə ḃiḃi əngə zəwa mai, ara ndər məl thlər a kyaga uya akkəri nə thlər nyi. **11** “Kalar məlmə dədəgaləu, alaga məlmə kukushu kərə hyu nda gwa, hya galəri ndə dəfu caməu aga hya nggya əngə ja ba'anə pəci kərə hyu nda piyari viya nyi. **12** Ma hyu vu ki kau, hya usar nda. **13** Ma ki nji dəfu camə ngau, hya kədi Hyal

ja nə nda jaməkur, ama ma kiya nyi a'yi ki nji mənəhə mai, bəgə jaməkur Hyal a sha shili ara hyi. **14** Kalar ndəra gəra dləwur hyi ənga gəra səya hyi himi, hya dlədəna bəbər kəra ar hiya hyi ma hyu biya sara wu kiya nyi ənga mələma nyi. **15** Ənga jiri, yu na anə hyi, Hyal wu nda təhudə əgya njir Sodomu ənga njir Gwamwara a ndiya njir mələma kau, ar pəcir numa. **16** Kəja yu sə hyi a biya ənggər təmahə kəra wu pama ufwar vuwa'yar. Agabangə hya nggya hahangəu ənga tsu hya nggya ənga ki'wakur. **17** "Hya hangəkəl ənga nji, ara ndu nda wulana hyi anə njir pathla ənga ndu nda dəgə hyi ənga wudə wu umbwa dābə dzə'yar. **18** Arya yi tsu, ndu nda hər hyi a ndumwar nji nggunggurəm ənga təl'təl'yar, aga hya nar nda ndəshigu məsahəu ənga anə njira a'yi njir Yahudiya mai. **19** Ar pəci kəra ndə mbari hyi, a sara hya tal sərə hyu nda na mai ənga ənggərə hyu nda na, ara Hyal wu nda nə hyi sərə hyu nda na ar pəci ta. **20** Arya a'yi nahyi ngu nda ndər mai. Ama Mambəl Dər hyi ngu nda ndər lagur hyi. **21** "Zamə wu nda ləri zamə nyi aga nja tsəya nyi. Tada tsu wu nda ləri zər nyi. Abangə tsu wazha ndu nda hya'ana hangəkala njir yar nda, ba ja təkəri nja tsəya nda. **22** Nji patə wu nda piyari shishir dza hyi arya yau. Ama ndəra cinapi ba'anə kudiya, ju uya mbədəu. **23** Kalar pəci kəra nji lər bwaḃwatə anə hyi wu vanyi mələma, hya hwi a ndu mələma kəra a ndumwar hyi. Ənga jiri yu nar hyi, abər divira hyi ḃəbiya ḃə patə wu mələma Izirayila, Zər Ndu ḃəra shida. **24** "Zəmbəlmə a'yi a sən ndiya maləmə nyi mai ənga tsu mafa a'yi a sən ndiya thlagər ki nyi mai. **25** A dər tsa'a anə zəmbəlmə ja dā ənggər maləmə nyi, mafa tsu ja dā ənggər thlagər ki nyi. Ma ndə ngga thlagər ki ənga Bilzabulu, abari nga ndu nda na ar kəra njir ki ka? **26** "Agabangau, a sara hya hivər nda mai, arya sə a'yi kəra ndu məl dədəwa kəra gəra nda biyar babal mai, ətsu sə a'yi dədəwa kəra nji gəra nda sən mai. **27** Səra yu na anə hyi dədəwa, hyu nda hə'una ar babal. Səra yi cici a gwu himiya hyi, hyu nda hə'una a dar dza'wu. **28** A sara hya hivər ndəra wu sən tsəya kumər dza hyi mai, ama naji wu sən tsəya mambələr hyi mai. Kəl hya hivər ndəra wu sən tsəya kumər dza hyi ənga mambələr hyu u'ur kətsa. (Geenna g1067) **29** A'yi nju dəlna wazha 'yagə məthlə ar kəra peni pathlə wa? Ya, zəma nda a'yi sən tədə a gyiwu 'yi gəra ənga səni Dər hyi mai. **30** Shishir kəra hyi ma jijiga nga nda. **31**

Agabangau, a sara hya hivər mai. A ndiyar hyi wazha 'yagə ənga mənəhə gagadau. **32** "Kalar ndəra hənggər abər naja nəda nga ja a dumwar nji, nayi tsu, yu nda hənggər abər nəda nga ja a dumwar Dədə kəra a dəmələmau. **33** Ama kalar ndəra kəpalna sən dā a dumwar nji, nayi tsu yu nda kəpalna səni nyi a dumwar Dədə kəra a dəmələmau. **34** "A sara hya nggani abər yi shili ənga nggya jamə wu duniya mai. A'yi aga nggya jamə nga yi shili mai, ama aga sa pa. **35** A shilir yi aga sa dābə "tada ənga zər nyi ar pa, zər kwa tsu ənga mənəyi, mala tsu ənga miya sal nyi. **36** Njir hudə ki nyi tsu ngu nda dā dawa nyi.' **37** "Kalar ndəra wu yiwu mənəyi alaga dənəyi a ndiya dā, a'yi ja kyaga dā nəda mai. Ətsu kalar ndəra wu yiwu zər nyi alaga kwa nyi a ndiya dā, a'yi ja kyaga dā nəda mai. **38** Kalar ndəra gəra həri wu dlədləkə nyi, ja dzəgwa nu dā, a'yi ja kyaga dā nəda mai. **39** Kalar ndəra wu yiwu piya ja, ju nda tini. Ndəra gəra yiwu piya ja arya yau, ju nda uya. **40** "Kalar ndəra dləwuri hyi, a dləwuri dər ja, kalar ndəra dləwuri dā tsu, a dləwuri ja ndəra səwa dā. **41** Kalar ndəra dləwuri nabi ara naja nabi, ju nda uya akkəri nə nabi. Ətsu kalar ndəra dləwuri ndə tsapəu ara naja ndə tsapəu, ju nda uya akkəri nə ndə tsapəu. **42** Kalar ndəra ləri anə pathləu wu pama wazha yidədə kau, 'yimi shishi'wu kikiwa pathləu, arya naja ndər nu dā, ənga jiri yu nar hyi, a'yi ju nda tini akkəri nyi mai."

11 Ayukudə Yesu kudəna highiḃə anə zəmbəlmə nyi'yar kumo apə məthləu, kə ji hya'ari sara ndəna, kə ji ma'yi ja vər highiḃəu ənga tətəlna ndər Hyal wu mələma njir Yahudiya. **2** Ar pəci kəra Yahwana tsu ja wu fursəna, kə ji nggari sərə Kərsiti a vər məl, kə ji səwa zəmbəlmə nyi'yar a ndəgya ja **3** ndə nda yiwa, "Nagə ngə ndəra wu shili ta ya, əndəga 'ya səkə vanyi ndə pamə ya?" **4** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, "Sha mau hya nda nar nyi anə Yahwana sərə hyi ləri ənga hyi nggari. **5** Nji ləfə wu lar sau, nji kukurbə wu ḃəu, njir pibi wu uya jaməkur, kulangə'yar tsu ndu nggar sau, nju hya'ana nji tətəu ənga nju tətəlna ndəshigu məsahə anə nji dādali. **6** Barka anə ndəra gəra təkəkər ənga mbərsa nyi ar kəra yau." **7** Ayukudə njira Yahwana səwa ma'yi, kə Yesu dzəguya ndər anə nji ar kəra Yahwana, ji na, "Mi nga hyi gwa tsamə a gwar tagə ta? Hyi ma'yi a gwa tsamə sar dzədəgaməu, kəra yambadə a vər

kənggədə ya? **8** Ya, mi nga hyi ma'yi a gwa tsama? Ndəra har kar mənəhə ya? Awau, njir ha kar məmənəhəu, wu ki təl nga nda. **9** Kar dəm ya, mi nga hyi ma'yi a nda tsama? Nabi ya? Pakatu, yu nar hyi, ndəra ndiya nabi. **10** Naja ngə ndəra nji tsəfəri ar kəri abər, “Kəja yu səwa cama da wu mwa ngau, ju nda fuwa sə wu lagu kadivira ga shili.” **11** Jiri nga yu na anə hyi, wu pama njira mathləkə'yi ngə ya patəu, ndəra ndiya Yahwana ənga dəgal a'yi mai. Ama alaga abangau, ndəra ndiya ənga kushu wu təlkur Hyal a ndiya nji ənga dəgaləu. **12** Mbəri ar pəcir Yahwana ndər məl Bəbətizəma ba'anə kabangəkau, təlkur Hyal a vər lar bwaḃwatə ara nji, njir lə bwaḃwatə kə ngu yiwu nda dləwuri ənga dənəma. **13** Arya patər ndər nabi'yar ənga dladə Musa a ndər nda ar kəra sə'yar kau, kadivira Yahwana dzəgwa shili. **14** Ənga tsu, ma hyu hənggər ənga sərə ndə na, naja ngə lliya kəra ndə na wu nda shili. **15** Ndəra ənga himi nggar sau, bəgə ja nggari. **16** “Ya, ənga mi nga nja gəla nji kabangəka? Abəri nga nda? Nanda ənggər wazha kəra a vər nggya ar sugu, nda vər ngga kuvwar nda, ndu na: **17** “‘Yi mbidiya hyi mbəlau, kə hyi nggəl ara fəl. ‘Yi thlə na nə tiwi, ba hyi nggəl ara dləwu.’ **18** Ta Yahwana shili, naji wu səm sər səm cumu mai ənga naji wu sa sə sasa mai, əngwar nda, ‘Naja ənga mambəl dəmwa'yu.’ **19** Zər Ndə shili ju səm, ənga ju sa, əngwar hyi, ‘Ndər suna nga ja, bazhiya njir tsəm budau ənga “njir bikau.”’ Alaga abangau, patər njira hənggəri ənga hahangəkur nə Hyal, nda vər cabiya abər ənga jiri nga nji.” **20** Kə Yesu kughiya kughi anə məlmə paməpamə kəra ji mənə badəgala sə dədəgur'yar a gwa, ara njir məlma nji'yar a'yi ndə tubi mai. **21** “Sər təhudə anə ngau, Korazinu! Sər təhudə anə ngau, Bethlesaida! Maja abər sə dədəgur kəra nji məliya wu gau, nji məliya wu Taya ənga Sidonu, a tubir nda tsu kadə lagur hari ləgutə sə'yinggu ənga təwa bəbər wu kəra nda. **22** Ama yu na anə ngau, ar pəcir numa nə Hyal ju nda təhudə əgya Taya ənga Sidonu a ndiya ngau. **23** Nahyi tsu njir Kafarnahumu! Hya vər nggani abər nja nda fa'ar hyi a dəməlmə ya? Awau! Nahyi ma a gyiwu ka'u dəmwa'yi nga nju nda puwa hyi. Maja abər sə dədəgur kəra nji məliya wu hyi, nji məliya wu Sodomu, tsu nda a'yi ba'anə kabangəkau. (Hədəs g86) **24** Ama yu na anə hyi, ar pəcir numa nə Hyal ju nda təhudə əgya Sodomu a ndiya hyi.” **25** Ar pəcir kə ngə Yesu na,

“Dədə, Thlagə kəra a dəməlmə ənga a gyiwu 'yi, a usa ngər yau, aya gə dəwana sə'yar kə anə nji hahangə ənga njir sən sau, ba gə dzəgwa cabiya nji anə njira ənggər wazha yidədəu. **26** Abangə nga nji Tada, aya najakə ca ngə dā mənəhəu anə ngau. **27** “Dədə a nə dər sə patəu, ndər sən sənbiya tara wa ngə zərə nji a'yi mai, kəl Dənyi wacu, abangə tsu ndər sən sənbiya tara wa ngə Tada nji a'yi mai, kəl zər nji ənga njira ju yiwu ja cabiya nda. **28** “Shila mau əgya yau, patə hyi njira ənga kar tədəbəu, nji həhədə, ba ya nə hyi bəlsar. **29** Dləwura mau danggal da wu gyiwuliya hyi ənga hya highibəri ara yau, ara nayi ndə hangəkəl ənga ndəra wu həya kərngau, ba hya sa uya bəlsar anə dəfuwa hyi. **30** Ara danggal da kakafə nga nji, kar da tsu a'yi tədəbə mai.”

12 Ar pəcir ta, vanyi pəcir Bəlsar nə Yahudiya Yesu ənga zəmbəlma nji'yar nda vər tərabiya wu fa uhi. Nda vər bəu kə zəmbəlma nji'yar kuratsiya kəra uhi. **2** Ənggəra njir Farisi ləri abangau, kə ndə na anə nji, “Ləri gəyi, zəmbəlma ngə'yar nda vər məl sərə dladə kari nja məl pəcir bəlsar.” **3** Kə ji shadəwa nda, “A'yi hyi saya jigana sərə Dawuda ənga njir bə nji məliya ar pəcir kəra wuḃə mbar nda ta wa? **4** Ənggəra ji gwu ki Hyal, naja ənga njir bə nji'yar, ənga ənggəra ndə gwa səmku macikəl cicau kəra nandu kyaga səm mai, kəl pubu'yar wacu. **5** Əndəga a'yi hyi saya jigana wu dladə Musa, ənggəra ar pəcir bəlsar pubu'yar bəlna sərə dladə na nja bəlari wu ki Hyal, lagur thlə sə anə Hyal wa, ama a'yi dā bikə anə nda mai wa? **6** Yu na anə hyi ja, kəja ndəra wu ndiya ki Hyal ənga dəgal ənggau. **7** Ama, maja abər hyu sən sərə ndər kə cabiya, ‘Təhudə nga ya yiwu, a'yi sadaka mai,’ nahyi a'yi wu nə nji bikə anə ndəra gərə ənga bikə mai. **8** Ara Zər Ndau Thlagə nga ja ar kəra pəcir bəlsar.” **9** Kə Yesu piyari viya nji, ba ji ma'yi a gwu umbwa dābə dzə njir Yahudiya. **10** A vuna vanyi ndə a'yi ənga tsi ndzəndzau. Ndu yiwu nda vazəya Yesu, ba ndə yiwa nji, “A dər tsa'a nja shiləgəbiya ndə pəcir bəlsar ya?” **11** Kə ji na anə nda, “Ma dā ndə a'yi wu pama hyi kəra ənga təmahə pathləu, ba ji tədau a gu ka'u pəcir bəlsar, thlagər təmahə kə a'yi ju həbiya nji a biya wa? **12** Ya, kəja ndə a ndiya təmahə ənga mənəhə gagadəu. Agabangau, a dər tsa'a nja məl sərə mənəhə ar pəcir bəlsar.” **13** Kə ji na anə nda nji, “Ndidəbiya tsa gə a dumwa ngau.” Ağa zəmə kə ji ndidəbiya tsa ja a dumwa

nyi, ba tsa ja da jamə ənggər vanyi zəma nyi ta. 14 Ama ba njir Farisi ma'yi a biya ndə biya mbiya miya lagu kəra nda sən tsəya Yesu. 15 Ənggəra Yesu sənbiya abangau, ba ji piyari viya nyi. Kə nji gangə nu nyi, ba ji shiləgəbiya nda patəu. 16 Ji tədər himiya nda ara nda sara na anə nji tara wa nga ja. 17 Ji məl sə'yar kə aga nyabiya sərə nabi Əshaya nana ngau, abər: 18 “Kəja mafa da kəra nayi ngə cadəbiya nyi, yu yiwu nyi ara ji pina hudə yau, yu nda nyana nyi ənga Mambəl də, ənga ju nda hə'una abər yu nda numa nə jirkur anə nji patəu. 19 Naja a'yi wu nda pa ənga hya'a dāhə mai, ənga ndər nda nggar dāha ja wu hudə giwa a'yi mai. 20 Naji wu nda bəlna sərə ləhə ja bəl mai, ənga pitəlla kəra a dər ləhə ja tau, naji wu nda tsəya mai, kəl ji lari abər jirkur a səmkuri təlkur. 21 Njir duniya wu nda fiya fərkər nda wu thləmə nyi.” 22 Kə ndə shili ənga vanyi ndər məga ləfə kəra nyinyau ənga mambəl dəmwa'yu. Kə Yesu shiləgəbiya nyi, kəl ta ju sən ndər ənga ju lar sau. 23 Ba da sə dədəgur anə nji patəu, kə ndə na, “A'yi zər Dawuda ta ngə kə wa?” 24 Ama ənggəra njir Farisi nggari abangau, ba ndə na, “Ənga dənəma nə Bilzabulu tələr shatan ngə ndə kə wu kədlə mambəl dəmwa'yi a biya.” 25 Ta da, Yesu wu səni sərə ndu dənga, kə ji na anə nda, “Kalar təlkur kəra təkəbiya dzə məthlə wu ta'yi mai, ənga kalar məlmə ənga ki kəra a'yi hənggər ənga kuvwa nyi mai, nanda a'yi wu sən ta'yi mai. 26 Ma Shatan ngu kədlə Shatan, ya, a təkəbiya ja dzau. Ya, abari ngə təlkur nyi a sən ta'ya? 27 Ma ənga dənəma nə Bilzabulu nga yu kədlə mambəl dəmwa'yi'yar, kar zəmbəlmər hyi'yar tsu? Ənga mi nga ndu kədlə? Agabangau, nanda ngu nda məl numa anə hyi ar kəra sə'yar kau. 28 Ama ma da ənga dənəma nə Hyal nga ya vər kədlə mambəl dəmwa'yi'yar kau, a dər abər təlkur Hyal a shiliri anə hyi. 29 “Ənga jiri, ndər sən vu ki ndər dənəma ja vuwa fa'ana kar nyi a'yi mai, kəl tanggərma ji mbiya ndər dənəma kau. Ja dzəgwa sən fa'ar kar nyi. 30 “Ndəra gərə ənga yau, dawa da ngau, ənga ndəra gərə a vər kabə ənga yau, tətəlna nga ja vər tətəlna. 31 Agabangau, yu na anə hyi, kalar bikau ənga ndər didə Hyal ju nda təfəbiya nyi anə nji. Ama ndəra ndər didə ar kəra Mambəl Cicau, naji wu uya təfəbiya dzə mai. 32 Ma ndəra ndər didə ar kəra Zər Ndau, nju nda təfəbiya nyi. Ama ndəra ndər nə didə ar kəra Mambəl Cicau, naji wu uya nja təfəbiya nyi mai, alaga

kabəngəkau ənga zaman kəra a vər shili. (aion g165) 33 “Məliya wu mənəhəu ba yayar wa nyi a da mənəhəu. Ga məliya wu dəmwa'yi tsu ba yayar wa nyi a da dəmwa'yu, ara ar yayar wu nga nju tsamər wu. 34 Nahyi dəbə mətsapa'yar, lagu mani nga hyi, nahyi njira dəmwa'yi a sən nana sərə mənəha? Ara sərə wu dəfu ca ngə miya wu nana. 35 Ndə mənəhəu, ju biya ənga ndər mənəhəu sara ar vira ji dəwana ari, ənga ndə dəmwa'yu, ju biya ənga ndər dəmwa'yu sara ar vira ji dəwana nda ari. 36 Ama yu na anə hyi, ar pəcir numa kalar ndu nda ləri sakida ar kəra kalar ndər dididi kəra biya sara wu miya ja. 37 Ara arya ndər kəra biya sara wu miya gau, nga nju nda məl numa anə ngau, tara nə pəlna ngau ənga nə mbiya ngau.” 38 Kə alenyi mələmə dladə'yar ənga njir Farisi na anə nyi, “Mələmə, 'yi wu yiwu ga məliya 'ya sə dədəgur kəra wu da mətsamə sara ara gau.” 39 Kə ji shadəwa nda, ji na, “Nji nə zaman kau, nji dəmwa'yu, nji gərə hivər Hyal. Ndu yiwu nda lari mətsamə nə sə dədəgur. Ama mətsamə nə sə dədəgur a'yi kəra yu ca anə nda mai, kəl mətsamə ar kəra nabi Yunana. 40 Ara ənggəra Yunana məliya pida makər vu'yi ənga puci wu ta kalfi dəgaləu, abangə ngə Zər Ndu nda məliya a gyiwu hudə 'yi'yi. 41 Ara ar pəcir numa, njir Niniva wu nda hya'ari ənga njir zaman kau, ba nda canə nda abər nanda a'yi məliya sərə kakalə mai, arya nanda njir Niniva tubi ar pəcira Yunana tətəlna nda ndər Hyal. Ya, kəja ndəra ndiya Yunana a'yi ənggau. 42 Ar pəcir numa, kwatam Shiba wu nda hya'ari ənga njir zaman kau, ja cabiya nda abər nanda a'yi məliya sərə kakalə mai, ara ji hya'ari sara ar kudiyar duniya vira nəcəu aga ja sa nggar ndər tsətsəlkur nə Təl Solomanu. Ya, kəja ndəra ndiya Solomanu a'yi ənggau. 43 “Ma nji kədləbiya mambəl dəmwa'yi a biya sara wu dza ndau, ma ji gal vir sə hədə katini, 44 ju sən na, ‘Ya bəra sha a ndu dza ndəra yi biya sara a gwa.’ Ma ji bəra sha shili, ba ji sa thləwa dzə kau, nji tsəkəbiya caməu, ənga kalar sə wu lagu, 45 Ba ja bəra sha, ja nda fa'ari mambəl'yar pəməpamə mədəfə kəra ndiya nyi ənga shishikur, ba nda ma'yi a vu ja nda vuwa nggya. Ba nggyabiya ndə kə nə yukudəu, a ndiya nə tanggərma ənga dəmwa'yu. Abangə nga nyi wu nda da anə nji zaman kau.” 46 Tsu ja vər ndər əkkə'yi dlamir nji, kəja mənəyi ənga zamə nyi'yar shili a biya ndu yiwu nda ndər anə nyi. 47 Kə vanyi ndə na anə nyi, “Kəja məngəu ənga zamə ngə'yar a biya

ndu yiwu nda ndër ənga gau.” 48 Kə ji şadəwa nyi anə ndə kau, ji na, “Wa ngə mada, ənga wa ngə zaməda'yar?” 49 Kə ji ca zəmbəlma nyi'yar ənga tsa ja, ji na, “Kəja mada ənga zaməda'yar. 50 Ara kalar ndəra wu məl thlər ənga sərə dədə kərə a dəməlmə wu yiwu, naja ngə zamə də ənga kwamə də ba mada.”

13 Ar pəci ta Yesu biya sara wu ki, ji biya nggya ar miya dəl. 2 Dlamir nji gangə kaḅau ba ndə zəwari nyi, kəl ta ji nda gwu kwambwal ji gwa nggya gya, ba dlamir nji nggya nər nda a miya dəl. 3 Kə ji nar nda sə paməpamə lagu karapau, ji na, “Vanyi ndër zəwa ma'yi a gwar fa nyi, a gwa sə culi. 4 Ənggəra ja vər sə culi, kə alenyi pənəkər ar lagu. Kə 'yagə'yar shili ba ndə sa səmku nda. 5 Kə alenyi pənəkər ar vi cacathləu, vira 'yi'yi a'yi gangə mai. Ba ndə tsau aga zəməu, ara 'yi'yi kərə ar kərə nyi a'yi tədəḅə mai. 6 Ama ənggəra pəci də kwakwadə gagadau, ba ndə titi'wa ba ndə ul ara nggyilangə a'yi ara nda gagadə mai. 7 Kə alenyi tədə a gyiwu pama şikədi, ndə hə ənga nda, ba şikədi kar nda ara pəli. 8 Alenyi culi tsu tədə a gyiwu 'yi kərə mənəhəu, ndə hau, ba ndə puwa li gangə gagadau, alenyi gharu gharu, ənga alenyi kwakumunyi kwakumunyi ənga alenyi tsu makərkumunyi makərkumunyi. 9 Ndəra ənga himi nggar sau, bəgə ja nggari.” 10 Kə zəmbəlma nə Yesu 'yar shili ndə sa yiwa nyi, “Mi ngə də gu ndër anə nda ənga karapə'yar ka?” 11 Kə ji şadəwa nda, ji na, “Sənbiya sə kərə dədəwa nə təlkur Hyal a nə hyir nji, ama a'yi anə nda mai. 12 Ndəra ənga sau nju cakəri nyi, aga ja uya gangəu. Ama ndəra gərə ənga sau, alaga kərə a'yi ara ja kushu nju bəra dləwuri. 13 Sərə də yu ndër anə nda ənga karapau. “Aga ndu tsamə ama nandə wu tsambiya mai, ndu səhimi ama nandə wu nggari mai ənga nandə wu nggabiya mai. 14 Lagu kə ngə ndër nabi əshaya nyabiya dzə ar kərə nda abər, “‘Hyu nda dumwa ənga ngga ama nahyi wu nggabiya mai, hyu nda tsamə ama nahyi wu tsambiya mai. 15 Ara dəfuwa nji kə a dər ɓəbalu, himiya nda tsu wu nggar sə mai, ənga ndə hədiya liya nda, ara nda sara lar sə ənga liya nda, nda nggari ənga himiya nda, ənga nda nggabiya ənga dəfuwa nda, nda sha shili əgya yau, ya mbədana nda.’ 16 Nahyi nər hyi, barka anə liya hyi ara ndu lar sau, ənga himiya hyi ara ndu nggar sau. 17 Yu nar hyi jiri, nabi'yar gangəu ənga nji cicau,

a yiwur nda, nda lari sə'yar kə hyu lar kau, ama nandə lari mai. A yiwur nda, nda nggari sə'yar kə hya vər nggar kau, ama nandə nggari mai. 18 “Kəja sərə karapə ar kərə ndër sə culi kə cabiya: 19 Ma ndə nggar ndër nə təlkur Hyal ama naji nggabiya mai, ba Shatan a shili ja fa'abiya sərə ji nggari kə sara wu dəfuwa ja. Naja kə ngə cabiya culi kərə pənəkər ar lagu. 20 Kərə pənəkər ar vi cacathlə ətsu, naja ngə nju gəla ənga ndəra nggari ndër Hyal, ba ji dləwuri aga zəmə ənga hudə pərtəu. 21 Ama ara naja a'yi ənga nggyilangə mai, ba ji səkar nə pəci kushu. Ənggəra ɓwaḅwatə shili anə nyi arya ndër Hyal, ba ji sha a gyiwu yukudə ənga kusa. 22 Culi kərə nji sənə wu pama şikədi kə tsu, naja ngə nju gəla ənga ndəra nggari ndër Hyal, ama kə nggyabiya duniya ənga gal gənna kari ndəra nyi ara hau, kəl ta ji də gərə ənga akkəri. (aiḡn g165) 23 Culi kərə nji sənə ar 'yi'yi mənəhə kə tsu, naja nga nju gəla ənga ndəra nggari ndër Hyal ba ji nggabiya. Ju də ənga akkəri, ju puwali, alenyi gharu gharu, ənga alenyi kwakumunyi kwakumunyi ənga alenyi tsu makərkumunyi makərkumunyi.” 24 Yesu bəra nar nda vanyi karapau, ji na, “Kəja sərə nja sən gələbiya təlkur Hyal əni, ənggər vanyi ndə kərə thləkana culi mənəhəu wu fa nyi. 25 Ama pəci kərə nju ghanyi, ba dawa nyi shili ka sa thləkana hyanggili wu fa nyi a ndu pama uhi, ba ji ma'yi sə nyi. 26 Ar pəci kərə uhi kərə nji thləkana kə hau, ndə məliya kər, ba hyanggili hya'ari tsu. 27 “Mafa nyi'yar shili ndə sa na anə nyi, ‘Thlagər ki, a'yi culi mənəhə nga gə thləkana wu fa ngə wa? Ya, lagu mani ngə hyanggili'yar kə tsə ari ka?’ 28 “Kə ji na anə nda, ‘Dawa ngə məliya abəngau.’ Kə mafa'yar kə yiwa nyi, ‘Ya, gu yiwu 'ya ma'yi 'ya gwa kukucina nda ya?’ 29 “Ama kə ji şadəwa nda, ‘Awau, ara a vər kuci hyanggila nyi, ba hya kucina daḅə ənga uhi. 30 Piyar nda mau nda hə gyapəu kəl pəcir fwahəu. Ar pəci ta yu nar nyi anə njir məl thlər. Tanggərma, nda dzəguya ənga hyanggila nyi'yar, nja kabiyə nja nggyina nda. Ba nja dzəgwa gəmna uhi ba nja fa'ana a su tsama.” 31 Yesu bəra nar nda vanyi karapau, “Təlkur Hyal ənggər culi bəla nga nyi, kərə vanyi ndə həri ji thləkana wu fa nyi. 32 Naja nga ndiya patər culi ənga kushu, ama ma ji hau, ba ja ndiya patəkura wu kərə wu masəmə ənga dəgaləu, ba 'yagə'yar a liya kir nda ar tsa nyi.” 33 Yesu bəra nar nda vanyi karapau, ji

na, “Təlkur Hyal ənggər thləlamə nga nyi, kəra mala həri ji gwaḁəbiya əpou tasa'wu təkə sə makər əni, ba ja dzəgwa thləthlə gagaḁau.” **34** Yesu nar nyi najaka ndər patə ana daḁər dلامي lagu karapau. Sə a'yi ji nar nda zəmə gərə ənga karapə mai. **35** Lagu kə nga ji nyabiya sərə nabi əshaya nana abər, “Yu nda pahəna miya, yu ndər ənga karapau, Yu nda cabiya nyi anə nji sərə dəḁəwa mbar dzəgwar duniya aga nda sənbiya.” **36** Kə Yesu piyari dlamir nji, ji ma'yi a vu huda ki. Zəmbəlma nyi'yar shili əgya ja ndə sa na anə nyi, “Nar 'ya sərə hyanggili wu fa uhi kə aga nyi.” **37** Kə ji shadəwa nda, ji na, “Ndəra thləkana culi mənəhə naja ngə Zər Nḁau. **38** Fa uhi kə ca ngə duniya, culi mənəhə ca ngə wazha nə təlkur Hyal. Hyanggili kau, ca ngə wazha Shatan. **39** Dawa kəra thləkana hyanggili kau, naja ngə Shatan ənga kərn̄yi. Pəcir fwahəu ca ngə kuḁiyar duniya. Njir gəm uhi nanda ngə waladi'yar. (aiṓn g165) **40** “Ənggər kəra nju tsəmiya jigwal nja nggyina, abangə nga nyi wu nda da pəcir kuḁiyar duniya. (aiṓn g165) **41** Zər Nḁu nda səwa waladi nyi'yar aga nda fa'abiya kalar sərə wu dla ənga bikau ənga njir məl sə dəmwə'yi sara wu təlkur nyi. **42** Nda dzəgwa vakuwa nda a gwu u'ur kətsa, a guna nda dzəgwa wau ənga də hira nda. **43** Ar pəci ta ngə njir məl thlər kəra tsapə wu nda mbəl ənggər pəci wu təlkur dərnda. Njira ənga himi nə nggar sau, ta'yi nda nggari. **44** “Təlkur Hyal ənggər bərba nga nyi kəra nji dəwana wu huda fa. Ta vanyi ndə nəri, ba ji bəra dəwana wayu. Ar ənggərə huda ji pida, ba ji ma'yi ji nda dəlna patər sərə ara ja, ba ji dzəgwa dəlbiya fa nyi. **45** “Ətsu, təlkur Hyal ənggər ndər dəlna sə nga nyi kəra a vər gal handzəlkwa. **46** Ta ji thləwa kəra nju dəl ənga gənna gangəu, ba ji ma'yi ji nda dəlna patər sərə ara ja, ba ji sa dəlbiya. **47** “Ətsu wayu, təlkur Hyal ənggər litagə kəra nji fuwa a gwu dəl nga nyi kəra mbari culi kalfi paməpamə gangəu. **48** Ənggərə ji nyau ənga kalfi, kə njir təm həbiya a biya miya dəl. Kə ndə dzəgwa nggya gya ndə dəm̄biya kalfi kəra mənəhəu ndə puwa a gu bəngə, ba ndə dzəgwa pəna dəmwə'ya nyi. **49** Abangə nga nyi wu nda da ar pəcir kuḁiyar duniya. Waladi'yar wu nda shili nda sa təkəbiya nji dəmwə'yi ənga nji tsapəu. (aiṓn g165) **50** Ba nja dzəgwa vakuwa nda a gwu u'ur kətsa, a guna nda dzəgwa wau ənga də hira nda. **51** “A nggəbiyar hyi sə'yar kə patə ya?” Yesu yiwar nda. “Angə,” əngwar nda. **52** Kə ji na

anə nda, “Agabangə kalar maləmə dladə kəra nji highiḁər nyi sə ar kəra təlkur Hyal, ənggər thlagər ki nga ja kəra gwu umbwa nyi, ji gwa fa'abiya bərba mafəliyəngə ənga bərba hahal a biya.” **53** Ənggərə Yesu kuḁəna na karapə'yar kau, ba ji piyari vi ta. **54** Shilir Yesu wu məlmə nyi, ba ji dzəguya highiḁə anə nji wu umbwa daḁə dzə njir yahudiya. Ba da sə dədəgur anə nda, ndə na, “Əmani ngə ndə kə uya sənbiya sə ka, ənga dənəma nə məl sə dədəgur'yar ka?” **55** “A'yi zər ndər ta wu ta ngə wa? A'yi mən̄yi nga nju ngga ənga Maryamu ta wa? A'yi zamə nyi'yar ngə Yakubu ənga Yusufu ənga Simanu ba ənga Yahuda wa? **56** Kwamə nyi'yar a'yi nda əkkə'yi mən ənggə wa? Ya, sara mani nga ji uya patəkura sə'yar ka?” **57** Ba huda nda ndzə ənga ja. Ama kə Yesu na anə nda, “Kəl wu məlmə nyi, ənga wu pama nji nyi, ba wu ki nyi nga nji gərə ha kəra nabi.” **58** Naji bəra məl sə dədəgur'yar gangə wu pama nda mai, ara ghar mbərsar nda.

14 Ar pəci kə ngə təl Hirudusu nggari ndər ar kəra Yesu. **2** Kə ji na anə njir məl thlər nyi, “Ndə kau, Yahwana ndər məl Baḁətizəma ngau, a hya'ari ja sara vir tau, ca ngə sərə da ji uya dənəma nə məl sə dədəgur'yar kau.” **3** Arya dəḁəməu Hirudusu mbari Yahwana, ba ji mbiya nyi, kə ji fuwa nyi wu fursəna arya Hirudiyasu, mala zamə nyi Fəlipəu. **4** Ara dəḁəməu Yahwana wu na anə Hirudusu abər a bəl̄nar ja dladəu ara ji həri Hirudiyasu aga mala nyi.” **5** Hirudusu wu yiwu ja tsəya Yahwana, ama ju hivər ara nji, ara ndə hər Yahwana ar viya nabi. **6** Ar pəcir mini nə dəngari pəcir ya nə Hirudusu, ngə kwar Hirudiyasu fəl anə nji, ba fəl kə pina huda Hirudusu gagaḁau. **7** Arya kau, kə ji hər alkawal daḁə ənga səm fəla, abər, ju nə nyi kalar sərə ji yiwa ara ja. **8** Kə mən̄yi nar nyi sərə ja yiwa, kə ji na, “Nə da nji kəra Yahwana ndər məl Baḁətizəma ar pəli.” **9** Kə sə kə ḁwanə nyi kər gagaḁau, ama arya alkawal ənga səm fəla kəra ji həri, ənga məthləpi nyi'yar kəra a'yi ənga ja, naji wu yiwu ja kar nyi mai. **10** Kə ji səwa a vu fursəna aga nja wuwa thlana kəra Yahwana. **11** Ji shili əni ar pəli, ji sa nə nyi anə zər kwa nyi, kə ji nə nyi anə mən̄yi. **12** Kə zəmbəlma Yahwana 'yar shili ndə sa həri dza ja. Ba ndə nda haḁəna. Kə ndə ma'yi ndə nda nar nyi anə Yesu. **13** Ənggərə Yesu nggari abangəu, ba ji hya'ari ji gwu kwambwal. Kə ji tərabiya a ndar vira nji a'yi ari mai aga ja

nda nggya zhizhi nyi. Ama ənggəra dlamir nji nggari abangau, ba ndə hya'ari sara wu məlmə paməpamə ndə nu nyi ənga hi. 14 Ənggəra Yesu biya sara wu kwambwal, ba ji lari dlamir nji gangəu. Ənggau, ba ji təhudə əgya nda, ba ji shiləgəbiya njira gəra ngga wu pama nda. 15 Ənggəra wagə da, kə zəmbəlma nyi'yar shili ara ja, ndə na, "Vi kə nji a'yi a gwa mai, ənga tsu vi a dər dləru. Tətəlna nji kau, tara ba nda ma'yi a ndu hudə giwa kəra zəwar vi kə nda dəlbiya sər səm anə kərnda, aga nda səmku." 16 Kə Yesu na anə nda, "A'yi mbari kəl nda ma'yi mai, nə nda mə sə kəra nda dabaga sən səm." 17 Kə ndə shadəwa nyi, ndə na, "Sə a'yi kəra tsa'a 'ya nə nda mai, kəl ləgu dəfə təfu ənga kalfi məthlə ngə a'yi wacu." 18 Kə ji na, "Shila mə əni." 19 Kə ji nar nyi anə nja nyi nda nggya gya ar sar. Ji həri ləgu dəfə təfu ənga kalfi məthla nyi, ba ji hya'anakər a dəməlmau, kə ji usaku anə Hyal, ba ji bəbələwa nda. Kə ji dzəgwa nə nyi anə zəmbəlma nyi'yar, nanda tsu, kə ndə təkəna nyi anə dlamir nji. 20 Patəkura nda səm ndə nyau. Kə zəmbəlma nyi'yar tsəmiya tsələ kumo apə məthlə ənga sərə hiyau sara wu miya nda. 21 Njira səm sə kau, shili zhizhir nda nji dubu təfu ngau. Ama nji jiga mathləkə'yi ənga wazha mai. 22 Ənggərna, kə Yesu fuwa zəmbəlma nyi'yar a gwu kwambwal aga nda tərabiya wu mwa nyi a biyar ya dəl. Naja nə nyi, kə ji ta'yi wu yukudə aga ja səwa dlamir nju lagu. 23 Ayukudə ji səwa dlamir nji ndə ma'yi, ba ji ma'yi sə nyi a dər kəra mau aga da ndər ənga Hyal. Ənggəra wagə da, tsu ja a dər kəra mə zhizhi nyi. 24 Ar pəci kau, kwambwal a gwar hada dəl nga nyi, kəja dləgwamər 'yimi wu tsatsa nyi ənga yambadə wu ka nyi ara bau. 25 Ənggər saka makər nə vu'yi, kəja Yesu a vər bau, a ndəgya nda a dər kəra 'yimi. 26 Ənggəra zəmbəlma nyi'yar lari nyi a vər bə a dər kəra 'yimi, ba hivər mbar nda gagadau. "Dəgur ngə canə mən kər," əngwar nda, ba ndə mbar wau ara hivər. 27 Ama ənggərna kə Yesu nar nda, "Hya sara bükər anə kərhyi mai! Nayi ngau. Hya sara hivər mai." 28 Əngwar Biturusu anə nyi, "Thlagəu, ma nagə ngau, nar da ya ndara gau, a dər kəra 'yimi kau." 29 "A ndau," əngwar Yesu. Kə Biturusu biya sara wu kwambwal, ji mbar bə a ndəgya Yesu. 30 Ama ta ji lari yambadə a vər sə ənga dənama, ba hivər mbari nyi, ba ji mbar gya cau. Kə ji wau, ju na, "Thlagəu, mbədana dāl!" 31 Aga zəmə kə Yesu hari nyi tsi,

ba ji mbari nyi. Əngwar ja, "Nagə ndə tətəwa mbərsa, mi ngə da gə təkə kəra?" 32 Ənggəra ndə gwu kwambwala nyi, kə yambadə kə ta'ya. 33 Kə njira gwu kwambwal dləvə Yesu, ndu na, "Ənga jiri nagə Zər Hyal ngau." 34 Ayukudə ndə tərabiya a biyar ya dəl, ba ndə gya wu məlmə Janisaratu. 35 Ta njir məlmə nyi tsaməri abər Yesu ngau, ba ndə səwa nja nar nyi anə njir 'yi'ya nyi patəu, aga nda shili ənga njira gəra ngga anə nyi. 36 Ndə sa kədi nyi aga nji gəra ngga nda tsəkwarı alaga miya cira ləgutə nyi. Patəkura njira tsəkwar nyi, ba ndə da jaməu.

15 Kə alenyi njir Farisi ənga maləm'yar nə dladau, shili əgya Yesu sara wu Urshalima ndə sa yiwa nyi, 2 "Mi ngə da zəmbəlma nga'yar wu bəla kəbəkəwətu nə njira nggurəm nə məlmə maya? Nandə wu ci tsi divira nda səm sər səm mai." 3 Kə Yesu shadəwa nda, ji na, "Mi ngə da hyu bəlna sərə Hyal na nja bəlari, aga hya bəlari sərə əjir hyu na? 4 Ara Hyal nana wu ndər nyi, 'Ga gənggər nyi səli anə dəngau ənga məngau.' Ənga tsu, 'Ma ndəra nggəliya dənyi ənga mənıy kəl nja tsəya nyi.' 5 Ama hyu highibəu, abər, ndu sən na anə dənyi ənga mənıy, 'Kalar dləwa dzə kəra hya kyaga uya ara yau, a nə nyir yau anə Hyal,' 6 naja a'yi a sən 'gənggər nyi səli anə dənyi' ətsu mai. Agabangau, ba hyi məliya ndər Hyal da sə kurthləu lagur sər cijir hyi. 7 Nahyi nji batal! Jiri nga nyi ənggəra nabi əshaya nana ndər ar kəra hyi abər, 8 "Nji kə ndu gənggər da səli ənga miya nda wacu, ama dəfuwa nda a ma'yiri nadə ara yau. 9 Ndu dləvə da ar cicir miya nda, ndu highibə lagu dlədə kəra ndə ngə məliya, abər ca ngə ndər Hyal.'" 10 Kə Yesu ngga dlamir nji a shili wu dzə nyi, ji na anə nda, "Siya da mə himi patə hyi, aga hya nggəbiya sə kau. 11 Sər səm kəra ndu fuwa a gwu miya ja a sən məliya ndə 'dedefə' wu mwar Hyal mai, ama sərə biya sara wu ndə ngu məliya ndə 'dedefə' wu mwar Hyal." 12 Kə zəmbəlma'yar shili ara ja ndə sa yiwa nyi, "A səni gə abər hudə njir Farisi ndzəndə nga nyi ənga gau, ənggəra ndə nggar ndər kə ya?" 13 Kə Yesu shadəwa, ji na, "Kalar sə thləthləka kəra a'yi dədə kəra a dəməlmə ngə thləkana mai, ba nja kucina. 14 Piyari nda mau. Nanda ənggər nji ləfə ngau a vər tədəmwa anə alenyi nji ləfau. Patəkura nda, ndu pəpau a gu ka'u." 15 Kə Biturusu na anə nyi, "Nar 'ya sərə karapə kə cabiya." 16 Kə Yesu na, "Kar ya, tsu hyi dza ya?" 17 "A'yi hyu səni abər sərə

gwu miya ndau wu tərabiya a gyiwu ta ja, ba ja dzəgwa tərabiya a biya wa? **18** Ama sərə biya wu miya ndau, sara wu dəfuwa ja nga nyi wu biya. Ca ngu mǎliya ndə ‘dedeḃau.’ **19** Ara sara wu dəfuwa ndə ngə dānga dāmwa’yi wu shili, sə ənggər tsa ndau ənga səsukur ənga həl ənga sakida nə fati ənga ndza thlēmər ndau. **20** Sə’yar kə ngu mǎliya ndə ja dā ‘gəra cicau,’ ama səm sər səm gərə ənga tsi cicau a sən mǎliya ndə ja dā ‘gəra cici’ mai.” **21** Kə Yesu piyari vi ta, ba ji ma’yi a vu ‘yi’ir Taya ənga Sidonu. **22** A vuna kə mala kərə a’yi mala njir Yahudiya mai shili ara ja, ji na, “Thlagəu, Zər Dawuda, təhudə əgya yau. Kəja mambəl dāmwa’yi a vər lə ḃwaḃwaṭə gagadə anə kwa dā.” **23** Ama sə a’yi kərə Yesu shadəwa nyi mai. Kə zəmbəlma nyi’yar shili ara ja ndə kədi nyi, ndə na, “Kədləna nyi ja ma’yi, ara kə ju nu mən ju ḃwanə mən kər kau.” **24** Kə ji shadəwa, ji na, “Hyal səwa dā a shili anə njir Izirayila kərə ənggər təmahə sasa wacu.” **25** Ama kə mala kə shili, ji sa ḃəliya undi wu mwa nyi, ji na, “Thlagəu, dləwar dā.” **26** Kə ji shadəwa, ji na, “A’yi dā tsa’a njə həri sər səm wazha njə vakana nyi anə hya’yar mai.” **27** Kə ji na, “Jiri nga nyi Thlagəu, ama alaga abangau, hya’yar ndu səm sərə pəpənəkər sara wu miya wazha ma nda vər səm sau.” **28** Kə Yesu shadəwa, ji na, “Mala, dāgal gagadə ngə mbərsa ngau. Bəgə sərə gu yiwu, ja dā.” Abangau, kə kwa ta dā jamə ar pəci ta. **29** Sarar vi ta, kə Yesu ma’yi lagu dəl Galili. Kə ji ma’yi a dar kərə mau, kə ji dā nggya gya. **30** Dlamir njī gangə shili əgya ja, ndu shili ənga njī paməpamə gangə kərə gərə ngga. Nanda ngə, njī təsəkənəu, ənga njī ləfau, ənga njī kukurbəu, ənga njir məga, ənga njir shiləgə paməpamə gangəu, ba ndə sa pina nda əgya hiya Yesu. Kə Yesu shiləgəbiya nda. **31** Kə sə kə dā sə dādəgur anə njī, ənggərə ndə nggar njir məga a vər ndər ənga ndə lari njī kukurbə dā jamə ənga njī təsəkənə a vər ḃau ba njī ləfau wu lar sau. Kə patəkura nda dləwə Hyal nə njir Izirayila. **32** Kə Yesu nggari zəmbəlma nyi’yar a shili ara ja, kə ji na anə nda, “Yi wu təhudə əgya njī kau, ara əshina pida makər nga nda ənga yau, nandə səm sə mai. Nayi wu yiwu ya səwa nda, nda ma’yi ənga wuḃə mai, nda sara nda shavər ar lagu.” **33** Kə zəmbəlma nyi’yar shadəwa, ndə na, “Əmani nga mən wu nda uya sər səmənə dlamī kə ar tagə ka?” **34** “Ləgu dəfə yidawa nga ara hya?” Yesu yiwa nda. Kə ndə shadəwa nyi, “Ləgu dəfə mādəfə

ənga kalfi yidədə yidawu.” **35** Kə ji nar nyi anə dlamir njī, nda nggya a gyiwu ‘yi. **36** Kə ji həri ləgu dəfə mādəfə ənga kalfiya nyi. Ayukudə ji usaku Hyal, kə ji ḃəḃələwa, ba ji nə nyi anə zəmbəlma nyi’yar. Nanda tsu, ba ndə tətəkənə nyi anə njī. **37** Patə nda ngə səm, ndə nyau. Ayukudə nyi zəmbəlma nyi’yar tsəmiya tsələ nyinyi mādəfau ənga sərə hiyau sara wu miya nda. **38** Njira njī səmənə ca ngə shili zhizhir nda njī dubu fodəu, njī jiga mathləkə’yi ənga wazha mai. **39** Ayukudə Yesu səwa dlamir njī nda ma’yi, kə ji gwu kwambwal, ba ji ma’yi a vu ‘yi’ir Magadanu.

16 Kə njir Farisi ənga njir Sadusi shili əgya Yesu, aga nda sa dzəbiya nyi. Kə ndə na anə nyi, aga ja canə nda mətəsamə sə dādəgur sara dāməlmau, kərə wu cabiya abər sara ara Hyal nga ja. **2** Kə ji shadəwa nda, ji na, “Ma wagə dā, ba hyi lari ndəla məlmə a dār dəzəu, ba hya na, ‘Vi wu sa dā jamə əzəgəu.’ **3** Ma mudlə tsu, ma hyi lari ndəla məlmə dəzəu ənga zəgutu, ba hya na, ‘Əshina nə nyi nju nda tədə par.’ Nahyi, hyu sən təkəbiya paməpaməkura dlama, ama nahyi wu sən təkəbiya paməpaməkura sə dādəgur kərə wu dārkər kabangəkə mai. **4** Njir nggyabiya kabangəkə njī dāmwa’yu, njira gərə nu Hyal wu yiwu nda lari sə dādəgur. Ama sə dādəgur a’yi nju nda ca anə nda mai, kəl nə nabi Yunana.” Kə Yesu piyari nda ba ji ma’yi. **5** Ənggərə zəmbəlma nyi’yar tərabiya a biyar ya dəl, ba ndə dāngari nandə həri macikəl mai. **6** Kə Yesu na anə nda, “Hya hangəkəl, ənga hya tsamə ar kərə thləlamə nə njir Farisi ənga njir Sadusi.” **7** Kə ndə thla wu pama nda, ndə na, “Ji na abangau, ara kə mən gərə həri macikəl kə ngau.” **8** Ta Yesu sənbiya sərə ndu thla, kə ji na anə nda, “Nahyi njira ənga mbərsa kukushu, mi ngə dā hyu ndər wu pama hyi abər ara kə hyi gərə həri macikəl kə ngə? **9** Ba’anə kabangəkə nahyi nggabiya mai ya? A far hyi ənggərə yi səmənə njī dubu təfu ənga ləgu dəfə təfu ta ya? Ətsu a far hyi tara tsələ yidau nga hyi nyana ənga sərə hiyau wu miya njī ta ya? **10** Əndəga a far hyi ənggərə yi səmənə njī dubu fodə ənga ləgu dəfə mādəfə ənga tara tsələ yidau nga hyi nyana ənga sərə hiyau wu miya njī ta ya? **11** Mi ngə dā nahyi nggabiya abər a’yi ar kərə macikəl nga ya vər ndər maya? Ama yi na anə hyi aga hya hangəkəl ənga thləlamə nə njir Farisi ənga njir Sadusi.” **12** Kə ndə nggabiya abər naja a’yi

a vør ndør anə nda, aga nda hangəkəl ənga thləlamə nə ta macikəl mai, ama ar kəra highiḃə nə njir Fārisi ənga njir Sadusi. **13** Ar pəci kəra Yesu shili wu 'yi'yir Kayisariya Fəlipi, kə ji yiwa zəmbəlma nyi'yar, ji na, “Wa nga nju na ənga ya, nayi Zər Nda?” **14** Kə ndə shadəwa nyi, “Alenyi nju na Yahwana ndər məl Bəbətizəma, ənga alenyi nji Iliya, ənga alenyi nji tsu Irimiya ənga zəmə wu pama nabi'yar.” **15** “Ama kar nahyi tsu, wa nga hyu na nga ya?” ji yiwa nda. **16** Kə Simanu Biturusu shadəwa, ji na, “Nagə ngə Kərsiti, Zər Hyal kəra ənga pi.” **17** Kə Yesu na anə nyi, “Ndar barka nga gau, Simanu zər Yunana, aya 'yi ndə ngə cabiya ngə sə kə mai, ama Dədə kəra a dəməlmau. **18** Yu na anə ngau, nagə Biturusu tsəka ngau, ar kəra tsəka kə nga yu hər dabə dza njir nu da, dabə njira sərə ənga dənama nə tau, a'yi a sən səm təlkur ar kəra nda mai. (Hadēs g86) **19** Yu nə ngə sər pahə miya ki nə təlkur Hyal. Ətsu kalar sərə gə mbiya wu duniya mbamba nga nyi a dəməlmau, ənga kalar sərə gə pəlna wu duniya pəpəl nga nyi a dəməlma ətsu.” **20** Kə Yesu tədar himiya zəmbəlma nyi'yar abər nda sara na sə kə anə kalar ndə abər naja ngə Kərsiti mai. **21** Mbari ar pəci kə ngə Yesu dzəguya na anə zəmbəlma nyi'yar, abər kəl ji ma'yi a vu Urshalima. A vuna ju vuwa lar bwaḃwatə paməpaməu. Nji nggunggurəm nə məlmau, ənga pubu dədəgal'yar, ənga maləmə dladə'yar wu nda piyari nyi, ba nda tsəya nyi, ama ayukudə pida makəru, ba ja hya'ari ənga pi. **22** Kə Biturusu hər nyi a ndar batiti, ji nda kughiya nyi, ji na, “Wu da mai Thlagəu, Hyal a tsana sə ənggər kə a da ənga gau.” **23** Ama kə Yesu shabiya dzau, ji na anə Biturusu, “Təkə ənga yau, Shatan! A dər gə sər thlə hi anə dā, ara dənga ngau ənggər nə nji nga nyi, a'yi nə Hyal mai.” **24** Kə Yesu nar nyi anə zəmbəlma nyi'yar, “Kalar ndəra wu yiwu ja nu dā, kəl ja piyari yiwu kərnyi, ba ja həri wu dladlakə nyi, ba ja nu dā. **25** Ara kalar ndəra wu yiwu piya ja, ju nda tini. Ndəra gəra yiwu piya ja aya yau, ju nda uya. **26** Mi nga akkəri kara ndu uya ma nji nə nyi duniya patəu, ba ja tini piya ja? Əndəga mi ngə ndə a sən ləri ar viya piya ja? **27** Arya nayi Zər Nda, wu nda shili wu kadakadarkur nə Dədə ənga waladi dā'yar. Yu sa məliya nyi numa anə patər njir duniya ar lagu kəra ndə məl thlərər nda ari. **28** Yu nar hyi jirkura nyi, alenyi nji a'yi ənggau tata'yu, nandu nda tə mai, kəl ndə lar Zər Nda wu shili wu təlkur nyi.”

17 Ayukudə pida kwa, kə Yesu həri Biturusu ənga Yakubu ənga Yahwana zaməya Yakubu ba ji hər nda a ndar kəra vanyi mau kəra dzəgaməu, nanda zhizhir nda. **2** A ndəna, kə dza ja bəlana dza wu mwar nda. Bama ja wu mbəl ənggər pəci ənga ləgutə nyi dā pərtə pwahəu. **3** Kukuthlə kə nabi Iliya ənga nabi Musa shili nda vør ndər ənga Yesu. **4** Biturusu na anə Yesu, “Thlagəu, shilir mən ənggə kau, a dər mənəhəu. Ma gu yiwu, ya sən məliya kwapatə makər ənggau, pathlə anə ngau, pathlə anə Musa ənga pathlə anə Iliya.” **5** Ma tsu ja vør ndər, kə mbəmbəl sara du dlama sa hadiya nda, kə nji nggari dāhəu sara du dlama wu na, “Naja kau, Zər 'Da ngau, yu yiwu nyi; huda yi pipida ənga ja gagadəu. Hya səya nyi himi!” **6** Ənggəra zəmbəlma nyi'yar nggari abəngau, ba hivər mbar nda, kə ndə uzhiya bama nda a gyiwu 'yi. **7** Ama kə Yesu shili ji sa tsəkwar nda, ji na “Hya'ara mau. A sara hya hivər mai.” **8** Ənggəra ndə hya'anəkər, nandə bəra lar ndə mai kəl Yesu zhizhi nyi. **9** Ənggəra nda vør shida sara dar ma nyi, Yesu kughiya nda, ji na, “A sara hya na anə kalar ndə sə kə hyi lar kə mai, kəl ma Zər Ndə hya'ari sara vir tau.” **10** Kə zəmbəlma nyi'yar yiwa nyi, ndə na, “Ya ara mi ngə maləmə dladə'yar na abər kəl Iliya bəra shili tanggərma ka?” **11** Yesu shadəwa, ji na, “Pakatə Iliya wu shili, ju sa fuwa sə patə wu lagu. **12** Ama, yu nar hyi, abər, Iliya a shiliri tsu kadəu, ama nandə tsamə ri nyi mai, kəl ta ndə məliya nyi sərə ndu yiwu. Abəngə tsu ngə Zər Nda, wu nda lari bwaḃwatə wu tsa nda.” **13** Kə zəmbəlma nyi'yar nggabiya abər ja vør ndər anə nda ar kəra Yahwana ndər məl Bəbətizəma. **14** Ənggəra ndə shili əgya dabər dlami, ba vanyi ndə shili ara Yesu, kə ji sa uzha wu mwa nyi, ji na, **15** “Thlagəu, təhudə əgya zər dā kau. Sə tsatsa ngə wu tsa nyi, ənga tsu ju lar bwaḃwatə gagadəu. Aga gangə nga ju tədə a gwu u'u, ənga tsu a gwu 'yimi. **16** Yi shili ənga ja anə zəmbəlma ngə'yar, ama nandə sən shiləgəbiya nyi mai.” **17** Yesu shadəwa nda, ji na, “Nahyi nji kabəngəkəu, nji gəra mbərsa, nji dəmwa'yu, ba'anuwa nga ya nggya ənga hya? Ba'anuwa nga ya səsə hya? Shila mau ənga zəra nyi anə dā.” **18** Kə Yesu kughiya mambəl dəmwa'ya nyi, ba ji biya sara wu dza zəra nyi. Ənggərma ba zəra nyi dā jaməu. **19** Kə zəmbəlma nə Yesu 'yar shila anə nyi ar dəwa ndə sa yiwa nyi, “Mi ngə dā 'yi təwa ara kədləbiya mambəl dəmwa'yi ka?” **20**

Kə Yesu shadəwa nda, “Arya mbərsar hyi kushu nga nyi. Ənga jiri yu na anə hyi, ma mbərsar hyi a'yi ənggər culi bəla, culi kərə ndiya ənga kushu wu culi patəu, hyu sən na anə mə kau, ‘Hya'ari ənggau ga ma'yi a ndəna,’ ətsu ba ja hya'ari, ba ja ma'yi. Agabəngau, sər kar hyi kər a'yi mai.” **21** [Culi sə'yar kə a'yi wu biya abəngə mai, kəl ənga kədi Hyal ba ənga hə zəmətsini.] **22** Ənggərə zəmbəlma nyi'yar shili ar vi zəmə wu 'yi'yir Galili, kə ji na anə nda, “Nji wu nda lər Zər Ndəu a gwu tsa dawa nyi'yar, **23** ba nda tsəya nyi. Ar pəci makərkura nyi ba ja hya'ari ənga pi.” Ba sə kə fuwa zəmbəlma nyi'yar wu dənga sə gagadəu. **24** Ənggərə Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar shili wu məlmə Kafarnahumu, njir tsəm budə nə umbwa Hyal thləwa Biturusu, kə ndə na anə nyi, “Maləmər hyi a'yi ju ki budə nə umbwa Hyal wa?” **25** “Əngə, wu ki ja,” əngwar ja. Ənggərə Biturusu shili wu ki, Yesu ngə dzəguya ndər anə nyi tanggərma, ji na. “Simanu, mi nga gwu dənga? Sara ara wa ngə təl'yar nə duniya wu dləwu buda, sara ara wazhar nda əndəga sara ara alenyi nji ya?” **26** “Sara ara alenyi nji,” əngwar Biturusu. “Ma abəngau, wazhar nda wu ki mai,” Yesu shadəwa nyi. **27** “Ama a sara mənə ndzana dəfuwa nda, ma'yi a gwu dəl ga gwa sə dliir, ba ga pahəna miya kalfi kərə gə mbar tanggərma, gu uya gənna kərə dabaga kina budə ngau ənga nəda.”

18 Ar pəci ta ngə zəmbəlma nyi'yar shili əgya ja ndə sa yiwa nyi, “Wa nga ndiya ənga dəgal wu təlkur Hyala?” **2** Kə Yesu nggar vanyi zər kushu, kə ji sa ta'yina nyi wu mwar nji patəu. **3** Kə ji na anə nda, “Yu nar hyi jirkura nyi, kəl hyi shabiya dəfuwa hyi, hya da ənggər wazha yidəfəu, nahyi wu sən uya gwu təlkur Hyal mai. **4** Ama kalar ndərə həya kərə ja, ji shabiya kərnyə ənggər zər kushu kau, naja nga ndiya ənga dəgal wu təlkur Hyal. **5** “Kalar ndərə dləwuri zər kushu ənggər kə wu thləmə də, nayi nga ji dləwuri. **6** Ama tsu, kalar ndərə məliya pathləu wu pama wazha yidəfə kau, kərə hənggəri ənga yau ja thlə hi, wu ndiya anə ndə kə nja mbiya bərə ar fəlanga ja, ba nja vakuwa nyi a gwar dəl dəgal kərə dzəgaməu aga ja gya cau. **7** “Sər təhudə anə duniya ara ju məliya nja thlə hi! Sər thlə hi'yar kə a dəri kəl nda shili, ama sər təhudə anə njira sə'yar kə wu shili lagur nda. **8** Ma tsa gau əndəga hiya gə ngu fuwa ngə ga məliya bikau, kuji ga

thlana ba ga vakana nyi nadəu. Wu ndiya anə ngə ga uya pi gərə kudəu ənga hi əndəga tsi papathləu a mwara nja vakuwa ngə a gwu u'ur kətsa gərə kudəu ənga tsi ba hiya gə gyapəu. (aiōnios g166) **9** Ma tsu liya gu fuwa ngu bikau, təkudəbiya ga vakana. A ndiya ənga mənəhəu anə ngau ga uya pi gərə kudəu ənga li zəməu, a ndiya nja vakuwa ngau a gwu u'ur kətsa ənga li məthləu. (Geenna g1067) **10** “Hya həngəkəl hya sara didə alaga pathləu wu pama wazha yidəfə kau. Ara yu nar hyi abər wəladir nda 'yar wu nggya cumu wu mwar Dədə kərə a dəməlmau. **11** [Arya Zər Ndə shili aga sa mbədə nji sasa.] **12** “Mi ngə dəngar hyi ar kərə ndər ka? Ma ndə ənga təmahə gharu, kə zəma nyi sanəkər, a'yi ju piyari ədləkumunyi apə ədlə kau, a gwar tagəu, ba ja ma'yi a nda gal pathlə kərə sa kə wa? **13** Maja nər nyi ri, jiri nga yu na anə hyi, ju nyabiya dzə ənga caguli arya pathlə təmahə kərə ji nər kə a ndiya ədləkumunyi apə ədlə ta gərə sa ta. **14** Abəngə nga nyi tsu, dər hyi kərə a dəməlmau a'yi wu yiwu pathlə wu pama wazha yidəfə kə a sanəkər mai. **15** “Ma zamə ngə məliya ngə bikau, ma'yi ga nda thləwa nyi zhizhi nyi ba ga nar nyi bikə kərə ji məliya wu pama hyi məthlə hyi. Ma ji səya ngə himi, a shabiya nyir gau. **16** Ama ma naji səya ngə himi mai, nggari ndə pathlə alaga nji məthlə ba hya bərə nda thləwa nyi. Aga sərə gu na, nji məthlə alaga nji makəru wu hənggəri əni. **17** Ma ji nggəl ara səhimi nda tsu, ba hya hər nyi a ndəgya dafə dzə njir nu. Ma naja a'yi səhimi nda tsu mai, ba hya həri nyi ar viya ndərə gərə səni Hyal alaga ndər bikə ndərə gərə tubi. **18** “Jiri nga yu na anə hyi, kalar sərə hyi mbiya wu duniya mbamba nga nyi a dəməlmau. Kalar sərə gə mbiya wu duniya mbamba nga nyi a dəməlmau, ənga kalar sərə gə pəlna wu duniya pəpəl nga nyi a dəməlmə ətsu. **19** “Yu bərə na anə hyi, kalar sərə nji məthlə alaga nji makər hənggəri ndu kədiyau wu duniya, dədə kərə a dəməlmau wu nda məliya nda. **20** Ənga hya səni abər kalar vira nji məthlə alaga makər kəfə ari wu thləmə də, a'yi yu pama nda.” **21** Kə Biturusu shili ji sa yiwa Yesu, “Thlagəu, aga yidəwu nga ya kyaga təfəbiya zamə də ma ji ndzana da hudə ya? A da aga mədəfə ya?” **22** Əngwar Yesu, “Awau, a'yi aga mədəfə mai, ama mədəfə mədəfəu, ar vi mədəfəkumunyi. **23** “Agabəngau, nju gəlabiya təlkur Hyal ənga vanyi təl kərə ngga mafa nyi'yar kərə ənga

gønna nyi patə wu tsa nda aga nda nar nyi sərə wu tsa nda patəu. 24 Ənggəra nja vər lə anə nyi sərə ɓau, kə nji shili ənga vanyi ndə kərə ənga məl gangə kərə ji gərə sən kina wu nggyabiya nyi. 25 Ta ji təwa ara kina gønna nyi, kə təl kə səwa aga nja dəlna sə nyi patəu, əkkə'yī mala nyi ba wazha nyi aga ja kina mələ nyi əni. 26 “Kə mafa kə uzha wu mwar təl kau, ju kədi nyi, ‘Usi Alvari, təhudə əgya yau, yu kina ngə patəu.’ 27 Kə təl kə təhudə əgya ja, ba ji təfəbiya nyi məl kərə ju nu nyi patə ba ji ma'yī. 28 “Ta ji biya sara wu mwar təl ta, ba ji thləwa kuvwa nyi mafa kərə ju nu nyi məl nə gønna kushu. Ji mbar nyi əgya fəlangə nga ja, ji na, ‘Kina dā məl dā kabangəkau.’ 29 “Kə kuvwa nyi mafa kə ɓəliya undi ju kədi nyi, ‘Təhudə əgya yau, yu kina ngə məl ngə patəu.’ 30 “Ama kə ndə kə nggəl ara nggar kədi nyi, kəl ta ji fuwa nyi wu fursəna kəl ma ji kina nyi məl nyi patəu. 31 Ta alenyi mafa'yar nggari abangau, ba huda nda ndzə gagadāu. Kə ndə ma'yī ka nda nar nyi anə təl ta, sərə darkər patəu. 32 “Kə təl kə nggar mafa nyi, ji na ‘Nagə mafa shishi,’ ‘Yi təfəbiya ngə məl kərə wu dza gə patəu, arya gə kədi dā aga ya təfəbiya ngau. 33 A'yī dā tsa'a ga təhudə əgya mafa kuvwa ngə wa, ənggər kərə yi təhudə əgya gə ta wa?’ 34 Kə sə kə ndzana huda təl kə gagadāu, kə ji səwa nja fuwa nyi a gwu fursəna aga nja nə nyi ɓwaɓwatəu, kəl ma ji kina gønna kərə ju nu nyi patəu. 35 “Abangə tsu ngə dədə kərə a dəməlmau wu nda məl anə kalar ndərə wu pama hyi ma hyi gərə təfəbiya zamər hyi ənga kwamər hyi sara wu dəfuwa hyi.”

19 Yesu kufəna ndər kau, kə ji piyari Galili, ba ji ma'yī a ndu 'yi'yī Yahudi kərə a biyar ya dəl Urdənu. 2 Dlamir nji gangə nu nyi, ba ji shiləgəbiya njira ənga shilgə a ndəna. 3 Ənggau, kə alenyi njir Farisi shili aga nda sa dzəbiya Yesu, ndə yiwa nyi, ndə na, “Dladə Musa na, abər a dər tsa'a anə ndə ja təkəbiya dzə ənga mala nyi ya?” 4 Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “A'yī hyi saya jigana wa, abər tanggərma Hyal kərə məliya nda, ‘Ji məliya nda sal ənga mala’ wa? 5 Kə ji ɓəra na, abər ‘Arya abangau, ndə sal wu piyari dən̄yi ənga mən̄yi, nda dā sə zəmə ənga mala nyi, nanda məthlə ndu dā ar viya ndə zəməu.’ 6 Tsu nda a'yī nji paməpamə məthlə mai, ama kumər dzə zəməu. Agabangə sərə Hyal mbiya ndə a sara pəl̄na mai.” 7 Kə ndə na anə nyi, “Mi ngə dā Musa nana a gu ləkakadə

nyi, abər, a dər tsa'a sal ja nə nyi ləkakadə nə sakida kədlau anə mala 'ya?” 8 Kə Yesu shadəwa nda, “Ara ɓaɓalkura dəfuwa hyi ngə Musa səya hyi lagu, ama a'yī abangə ngə Hyal məliya tanggərma mai. 9 Yu na anə hyi, kalar ndərə kədləna mala nyi, ma a'yī ji mbari nyi a vər dlənga sal mai, kə ji ɓəra həri vanyi mala, a dər ja ndə səsū.” 10 Kə zəmbəlma nyi'yar na, anə nyi, “Ma abangə nga nyi wu pama sal ənga mala Thlagəu, kuji kə ndə a nggya gərə hə mala.” 11 Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “A'yī patər nji ngu sən hənggəri ənga culi ndər kə mai, kəl njira Hyal dləwar nda. 12 Arya alenyi nji dā məc'i'u sal ara nji yabiya nda abangau. Ama alenyi nji tsu, nji ngə məliya nda ndə dā məc'i'u sal. Ənga alenyi nji tsu ngə məliya kər̄nda məc'i'u sal arya ndu yiwu təl̄kur Hyal kərə wu dəfuwa nda. Kalar ndərə wu sən mbar najaka highiɓau, ɓəgə ja dləwuri.” 13 Kə nji shili ənga wazha yidədə anə Yesu aga ja sa fər tsa ja ar nda ənga ja kədi Hyal anə nda. Ama kə zəmbəlma nyi'yar kughiya njira dla ənga wazha kau. 14 Ama kə Yesu nar nda, “Hya piyari wazha yidədə nda shili əgya yau, hya sara ka nda mai, ara təl̄kur Hyal nə culi nji kərə ənggər nanda ngau.” 15 Kə ji fər tsi nə barka ar nda, ba ji ma'yī. 16 Kə vanyi ndə shili ara Yesu, ji sa yiwa nyi, “Maləmə, mi ngə sə mənəhəu kərə ya kyaga məl aga ya uya pi gərə kudə?” (aiōnios 9166) 17 “Kə Yesu na anə nyi, “Ara mi ngu yiwa dā ar kərə sə mənəha? Ndə mənəhə a'yī mai kəl Hyal wacu. Ma gu yiwu ga uya pi kərə gara kudəu, kəl ga ɓələri dladə'yar kau.” 18 Əngwar ja anə Yesu, “Dladə mana wu liyanya?” Kə Yesu na anə nyi, “Ga sara tsa ndə mai. Ga sara məl səsukur mai. Ga sara həl mai. Ga sara thla fati ar kərə ndə mai. 19 Ga gənggər nyi səli anə dəngau ənga məngau. Ga dzəgwa yiwu kuvwa ngau ənggər kər̄ngau.” 20 Kə zər baduware ta na anə nyi, “A ɓəlar yi sə'yar kə patə tsu yi zər kushu. Mi ngə sərə hya?” 21 Yesu nar nyi, “Ma gu yiwu ga dā ndə tsapəu, ga ma'yī ga nda dəl̄na patər sərə ara gau, ba ga təkəna gønna nyi anə nji dādali, gu uya akkəri a dəməlmau. Ba ga dzəgwa shili aga ga sa nu dā.” 22 Ənggəra ji nggari abangau kə zər baduware kə ndalər bama, kə ji ma'yī ənga hudə kyakyaru, ara naja ndər ɓərba gagadāu. 23 Kə Yesu nar nyi anə zəmbəlma nyi'yar, “Yi wu nar hyi jiri, dzadzau nga nyi anə ndər gønna ja gwu təl̄kur Hyal. 24 Ətsu yu nar hyi abər a ndiya ənga ɓatsu anə dləgwam ja tərabiya wu liya

libëra a mwara ndër gënnja ja uya gwu tælkur Hyal.” 25 Ta zæmbælma nyi'yar nggari abangau, kæ dæ sæ dædægur anæ nda, kæ ndæ na, “Ya, ma abangau, wa ngu sæn uya mbæda?” 26 Kæ Yesu tsamæ nda, ji na, “Anæ ndau, særa gæra sæn dæ ngau, ama anæ Hyal bættsu. Ara kalar sau, sær dæ ngau, anæ Hyal.” 27 Kæ Biturusu shadæwa, ji na, “Kæja 'ya piyari sæ patæ 'yi nu ngau, mi ngæ særa 'yi wu nda uya?” 28 Yesu shadæwa nda, ji na, “Yi wu nar hyi jirkura nyi, ar pæcir nggyabiya kæra wu nda shili, pæci kæra zær ndu sa nggya ar tsækafæ næ kadakadarkur nyi, nahyi njira wu nu dæ patæu, nahyi ngu nda nggya ar tsækafæ næ tælkur kæra kumo apæ mæthlæu, hyu mæl numa anæ miya umbwa njir Izirayila kumo apæ mæthlæu. 29 Ænga tsu kalar ndæra piyari ki ænga zamæ'yar, ænga kwamæ'yar, ænga tada ænga ama ba ækkæ'yi wazha ænga fa ærya yau, ju nda uya a ndiya kau, gharu gharu ænga pi kæra gæra kudau. (aiðnios 9166) 30 Ama nji gangæu kæra tanggærma wu nda dæ njir yukudæ, ænga njir yukudæ tsu ndu nda dæ nji tanggærma.

20 “Tælkur Hyal ænggær ndæra ænga fa wu ngau. Vanyi pæci ji biya kadæ mudlau, ji ma'yi a nda gal njir mæl thlær anæ nyi wu fa nyi. 2 Ta ndæ dlæwunggæri aga ja kina nda gënnja pækæ næ ndæ papathlæu, ba ji sæwa nda a gwar fa wa nyi. 3 “Ænggær saka ædlau næ mudlau, ba ji bæra biya, kæ ji lari alenyi nji tata'yi ar hada sugu sæ a'yi ndu mæl mai. 4 Kæ ji na anæ nda, ‘Hya ma'yi tsu hya gwa mæl thlær a gwar fa dæ, ba ya nda sa kina hyi særa tsa'a.’ Ba ndæ ma'yi. 5 “Kæ ji bæra biya ar pæci ta'yikær ænga saka makær næ wagæu, kæ ji bæra fa'ari njir mæl thlær. 6 Ænggær saka tæfu næ wagæu, kæ ji bæra biya, ba ji thlæwa alenyi nji tata'yi kurthlæ gæra a vær mæl thlær. Kæ ji yiwa nda, ji na, ‘Mi ngæ dæ hyi pækæ tata'yi kurthlæ gæra mæl sa?’ 7 “Kæ ndæ shadæwa nyi, ndæ na, ‘Ærya ndæ a'yi kæra hær 'ya aga mæl thlær anæ nyi æshina mai.’ “Kæ ji nar nda, ‘Nahyi tsu ma'ya mau a gwar fa dæ.’ 8 “Ta wagæ dæ, kæ thlagær fa nar nyi anæ ndær tsamæ fa, ‘Nggær njir mæl thlær kau, ga sa kina nda gënnja mæl thlærær nda, ga dzæguya ar njira shili æwagæu ba'anæ njira shili æmudlau.’ 9 “Njira gwa saka tæfu næ wagæ shili, ba nji kina nda gënnja næ pækæ papathlæu. 10 Ta njira nji ngga tanggærma shili aga nja sa kina nda, ndu nggani abær nju nda kina nda a ndiya gënnja næ pækau. Ama kæ nji sa kina nda gënnja pækau, kakalæ ænga njira

nji ngga æwagæ ta. 11 Ta ndæ dlæwuri gënnja nyi, ba ndæ mbar jiga miya ar kæra thlagær fa, 12 ndu na, ‘Njira nji ngga æwagæu, njira mæl thlær næ saka pathlæ wacu, nga gæ mæliya 'ya kakalæu, na'ya kæra pækau dlæm pæci ar pæci kwakwadæ a vær mæl thlær.’ 13 “Ama kæ ji nar nyi anæ zæma nda, ‘Bazhi, nayi diya ngæ mai, a'yi yi kina ngæ særa mæ thlana wa? Gënnja næ pækæ ndæ pathlæ wa? 14 Dlæwuri særa nji kina ngau, ba ga ma'yi. Nayi ngæ yiwu ya kina njira dla æwagæu kakalæ ænga hyi njira shili æmudlau. 15 A'yi dæ tsa'a ya mæl særa yu yiwu ya mæl ænga gënnja dæ wa? Ændægæ shishikur ngu tæ ngau, ærya nayi ænga tsi papahæ ya?’ 16 “Abangau, ngæ nji næ tanggærma wu nda dæ njir yukudæ, ænga njir yukudæ tsu ndu nda dæ nji tanggærma.” 17 Ænggæra Yesu a vær ma'yi a du Urshalima ænga zæmbælma nyi'yar, ba ji nggari nanda kumo apæ mæthlæ a ndar batiti, ba ji na anæ nda, 18 “Kæja ma'yi nga mænæ du Urshalima. A vuna nju vuwa næ nyi Zær Ndau a vu tsa malæmæ dladæ'yar, ba ænga pubu dædægæl'yar. Ndu vuwa thlana nyi numa næ tæ a vuna. 19 A vuna ndu vuwa næ nyi nyi anæ njira a'yi njir Yahudiya mai, ba nda dzægwa didana nyi, ænga nda dægæ nyi ænga wudæ, ætsu ba nda dzægwa dlakæya nyi ar wu dladlakau. Ayukudæ pida makæru ba ja hya'ari ænga pi!” 20 Kæ miya wazha Zabadi shili ara Yesu ænga wazha nyi, ji sa bæliya undi wu mwa nyi, ju kædi mayiwakur anæ nda. 21 Kæ ji na anæ nyi, “Mi nga gu yiwa?” Kæ ji nar nyi, “Ga mæliya wazha dæ'yar kau, pathlæu ja nggya ar tsi mazæma gau ænga vanyi ar tsi matsala gau wu tælkur ngau.” 22 “Nahyi wu sæn særa hyu yiwa mai,” Yesu nar nda. “A sæn nda tæwari hyi culi bwaßwatæ kæra yu nda sa kæ ya?” “Yu nda tæwari,” ængwar nda. 23 Ji na anæ nda, “Ænga jiri hyu nda tæwari bwaßwatæ kæra yu nda sa, ama næ nggya ar tsi mazæma yau ænga tsi matsala yau, a'yi nayi ngu nda læ anæ nji mai. Najaka vi ngæ dædæ pabæri anæ njira ji cadæbiya tsu æmudlau.” 24 Ænggæra alenyi zæmbælma nyi'yar kumo nggari sæ kau, ba hudæ nda ndæ ænga nji kæ ænga zamæ nyi. 25 Ama kæ Yesu nggar nda shili ar vi zæmæu, ji na, “Hyu sæni njira ngguræm njira a'yi njir Yahudiya mai, wu sæm tælkur ar kæra njir nda ænga njira ngguræmær nda wu ca dægalkur anæ njir nda tsu. 26 Ama a'yi abangæ nga hyi mai. Kalar ndæra wu yiwu ja dæ dægæl wu pama hyi, kæ ji dæ ndær mæl thlær anæ nyi patæu. 27 Ætsu, kalar ndæra wu yiwu ja dæ ndær

tədəmwa anə hyi kəl ji dā mafar hyi. **28** Abangə tsu ngə Zər Ndə shili, a'yi aga nja sa məl thlər anə nyi mai, ama aga ja sa məl thlər anə nji, ba aga ja lər piya ja aga ja bəliya nji gangəu.” **29** Ar pəci kəra Yesu əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar piyari Yariko, kə dlamir nji gangə nu nyi. **30** Kəja nji ləfə məthlə a vər nggya a miya lagu, ta ndə nggari abər Yesu nga vər tərabiya, kə ndə səya wau, ndu na, “Thlagəu, Zər Dawuda, təhudə əgya 'ya!” **31** Kə dlamir nji kughiya nda, ndə na anə nda aga nda bəgau. Ama kə ndə bəra səya mala wau, ndə na, “Thlagəu, Zər Dawuda, təhudə əgya 'ya!” **32** Kə Yesu ta'you, ji ngga nda, ji na, “Mi nga hyu yiwu ya məliya hya?” **33** Kə ndə shadəwa, ndə na, “Thlagəu,” “'yi wu yiwu 'ya lar sau.” **34** Yesu təhudə əgya nda, ba ji tsəkwar liya nda. Ənggərna, ba liya nda pahau, ba ndə lar sau ba ndə nu nyi.

21 Ənggəra Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar vu məlmə Bethfaji, məlmə kəra ləhəu wu dzər Urshalima, kəra a dar kəra mə zaitunu. Kə Yesu səwa zəmbəlma nyi'yar məthləu, 2 kə ji na anə nda, “Ma'ya mau a vu zər məlmə kə a ndumwar hyi kau. Ənggəra hyi vwau, hyu vuwa thləwa vanyi kwara mbamba ar sa'yi, ənga zər nyi. Hya pəlna nda hya hər dā nda a shili. **3** Ma vanyi ndə yiwa hyi, mi nga hyu mələ, ba hya na abər, ‘Thlagə ngu yiwu ja məl thlər ənga nda,’ ba ja piyari hyi, hya hər nda ənga kusa.” **4** Sə kə darkər aga nyabiya sərə nabi nana, abər, **5** “Nar nya mau anə kwar Səhiyona, ‘Lara mau, tələr hyu shili ara hyi. Naja ndəra ənga həkər, Kəja tələr hyi a vər shili, a'yi nggya a dar ya zər kwara.” **6** Kə zəmbəlma nyi'yar ma'yi, ndə nda məlna ənggər kəra Yesu nar nda nda məl. **7** Kə ndə hər kwara nyi a shili ənga zər nyi, ndə fər ləgutər nda a dar nda aga Yesu a nggya a dari. **8** Dlamir nji gangəu səya ləgutər nda ar lagu aga ja bə ari. Alenyi nji tsu bələr hyali ndə səya a gyar lagu. **9** Dlamir nji kəra a dumwa nyi ənga kəra a gyiwu yukudə nyi mbar wau, ndu na, “Fal anə Zər Dawuda!” “Barka anə ndəra shili wu thləmər Thlagəu!” “Fal anə ndəra a dəməlmau vira ndiya ənga dzəgaməu!” **10** Ta Yesu vu Urshalima, kə hangəkala məlmə patə hya'ari, ndu dzəgwa yiwa, “Wa ngə ndə ka?” **11** Kə dlamir shadəwa, “Yesu ngau, nabi sara wu Nazəratu wu 'yi'yir Galili.” **12** Kə Yesu vu ki Hyal ji vuwa kədləbiya njira vər dəl ənga dəlna sə a vuna patəu. Kə ji shashabiya təmbəl kəra ndu

bəbəla gənnar nda ari ənga nggəliyanggama nə njir dəlna mbəthla masar. **13** Ji na anə nda, abər, “Tsətsəfə nga nyi, “‘Nju ngga ki dā ənga vir kədi Hyal,’ ama kəja hya shabiyari ji dā vir dəwa njir dalagu.” **14** Kə nji ləfəu ənga nji kadal shili ara ja wu ki Hyal, kə ji shiləgəbiya nda. **15** Ama ta pubu dədəgal'yar ənga məlmə dladə'yar lari sə dədəgur kəra ji məliya, ənga wazha a vər wau wu ki Hyal, ndu na, “Fal anə Zər Dawuda,” ba ndzana hudə nda. **16** Ndə yiwa nyi, “Gə wu nggar sə kə wazha ka a vər na kə ya?” Əngwar Yesu anə nda, “A'yi hyi saya jigana wa, ‘Nagə ngə hwathliya wazha ənga wazha mamanji aga nda fal ngə wa?’” **17** Kə ji piyari nda, ji ma'yi a biyar ya məlmə a biyu Bethlani, vira ji thlələbiya vu'yi ari. **18** Əmudlə kadəu, ənggəra Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar a vər sha a vu Urshalima, kə wubə mbar nyi. **19** Ta ji lari vanyi wur kanda a miya lagu, ba ji ma'yi a ndəgya wa nyi, ma ji nggani ju nda uya yaya a dari, ama sə a'yi mai, kəl hyali wacu. Kə ji shi'wuna wu kau, ji na, “Tsu nju bəra uya wazha a dar gə mai.” Ənggərna, kə wu ta ulanakər. (aiōn g165) **20** Ta zəmbəlma nyi'yar lari abangəu, ba dā sə dədəgur anə nda. Kə ndə yiwa, “Abari ngə wur kanda kə ul kukusa ka?” **21** Əngwar Yesu anə nda, “Yu nar hyi jiri, ma hyi mbərsa ənga gəra təkəkər wu dafuwa hyi, a'yi hyu məliya sərə dā ənga wur kanda kə wacu mai, ama hyu sən na anə mə kau, ‘Təsənakər ga tədəu a gwar dəl dəgaləu,’ ba ja dā ənggər ta. **22** Ma hyi mbərsa, kalar sərə hyu kədi Hyal, hyu uya.” **23** Yesu gwu hudə ki Hyal, ma ja vər highibəu, kə pubu dədəgal'yar ənga njira nggurəm shili ara ja. Ndə sa yiwa nyi, “Ənga dənəma wa nga gu məl sə'yar ka? Wa ngə nə ngə dənəma nə məl sə'yar ka?” **24** Kə Yesu shadəwa, “Yi wu yiwa hyi sə pathləu tsu. Ma hyi shadəwa dā, yu nar hyi tara ənga dənəma wa nga yu məl sə'yar kau. **25** Bəbətizəma nə Yahwana, sara mani nga nyi shila? Sara ara Hyal, əndəga sara ara ndau?” Kə ndə thla su pama nda, ndə na, “Ma mən na abər, ‘Sara ara Hyal,’ ba ja yiwa, ‘Mi ngə dā nahyi hanggəri ənga ja maya?’” **26** Ama ma mən na, ‘Sara ara nji,’ hivər a gwa, aya kalar ndə a hənggər ri abər Yahwana nabi nga ja.” **27** Kə ndə shadəwa nyi anə Yesu, “Yu sənbiya mai.” Kə ji shadəwa nda, ji na, “Yi wu na anə hyi tsu mai, tara ənga dənəma wa nga yu məl sə'yar kə mai.” **28** “Mi ngə dəngar hyi ar kəra ndər ka? Vanyi ndə a'yi ənga wazha shili məthləu. Ji ngga zər

tanggërma, ji na, 'Zədə, ma'yi a gwar fa əshina.' 29 "Kə ji shadəwa anə dənyi, 'Nayi wu gwa mai.' A səkari kushu, ba ji dənga sa gwa, ba ji ma'yi. 30 "Kə dərnda ngga vanyi zər kau, ba ji nar nyi sərə ji na anə zər tanggërma ta. Kə ji shadəwa nyi, 'Yi wu ma'yi tada,' ama naji ma'yi mai. 31 "Wu pama wazha kə ya, wa ngə ndəra məliya sərə dərnda wu yiwu wa?" "Zər tanggërma kau," ndə shadəwa. Kə Yesu na anə nda, "Ənga jiri nga yu na anə hyi, njir tsəm budau ənga zavar'yar wu nda gwu təlkur Hyal a mwara hyi. 32 Arya Yahwana shili aga ja sa canə hyi lagu tsapə nə Hyal, ama nahyi hənggəri ənga ja mai, ama njir tsəm budau ənga zavar'yar hənggəri ənga ja. Ayukudə hyi lari sə'yar kə patəu, kə hyi nggəl ara tubi ənga mbərsa ənga ja." 33 "Nggara mau vanyi karapau. Vanyi thlagər fa a'yi kərə thləkana fa wur inabi. Ji zəwari fa kə wu masəmə, ənga ji labiya ka'u nə bəci 'yimir wur inabi. Kə ji liya dza'wu nə bəla fa. Kə ji tətəkəna fa anə njir zəwa, ba ji ma'yi a nda gə ndau. 34 Ta pəcir fa'a sə sara a gwa tagə də, kə ji səwa mafa nyi'yar aga nda dləwuri nyi yayar wur inabi kərə njir dləwu fa tsəmiya nyi. 35 "Ta njir dləwu fa kə kathləri mafa'yar kau, kə ndə dəgə vanyi, ndə tsəya vanyi, nə makərkura nyi tsu, ba ndə tsəya nyi ənga tsəka vavaka. 36 Kə ji bəra səwa alenyi mafa'yar a ndiya nə tanggërma ta, ama kə njir dləwu fa məliya nda tangə ənggər ta. 37 Ayukudə kə patəu, kə ji na, 'Kabəngəkəu, ta'yi ya səwa zər də, tara ba nda gənggər nyi səli.' 38 "Ama ta ndə lari zəra nyi, kə ndə na wu pama nda, 'Kəja ndər fa'a ki nyi. Məna tsəya nyi, ba sər fa'a ki nyi kə patə a də nər mən.' 39 Kə ndə hər nyi, ndə vakana nyi a biyar ya masəmə, ba ndə tsəya nyi. 40 "Ya, ma thlagər fa kə shili, mi nga hyu nggani thlagər fa kau, wu sa məl ənga njir dləwu fa ka?" 41 Kə ndə shadəwa nyi, "Ju nda sana nji dəmwa'yi hangəkəl kau, ba ja dzəgwa nə nyi fa kə anə alenyi njir ndzə fa paməu, njira wu nda nə nyi bamiyar nə nyi sərə ndu uya wu fa kə patə ayukudə nji far sə a su ki." 42 Kə Yesu yiwa nda, "A'yi hyi saya jigana wu ndər Hyal wa? "Tsəka kərə njir hər didana ca ngə də tsəka bəlkər. Hyal ngə məliya abəngau, ənga ja də sə dədəgər wu liya mən.'" 43 "Agabəngau, yu nar hyi, abər, təlkur Hyal nju sa həna ara hyi, ba nja nə nyi anə njira wu nda məl sərə Hyal wu yiwu. 44 [Ndəra tədau a gyar tsəka kau, ju bəbəl, ama ndəra tsəka kə tədə a gyar ja, ju əya dzə

huhutəu.]” 45 Ta pubu dədəgal'yar ənga njir Farisi nggari karapə'yar kau, kə ndə səni, abər, ar kərə nda ngə Yesu wu ndər kau. 46 Ndu gal lagu kərə nda sən mbəri nyi ari, ama kə hivər mbər nda ara dlamir nji, ara a hənggər nda, abər, Yesu nabi ngau.

22 Yesu bəra ndər anə nda ənga karapə'yar, ji na, 2 "Təlkur Hyal ənggər vanyi təl kərə pabəri nyi mini nə hə mala anə zər nyi nga nyi. 3 Ji səwa mafa nyi'yar aga nda nda nggari njira nji nggəya a shili wu mini kau, ama ba ndə nggəl ara shili. 4 "Kə ji bəra səwa alenyi njir məl thlər nyi'yar a nda nə njira ji nggəya, ji na, 'Nar nda mau, abər, sə a'yi kərə shiwəngə mai, a fuwar yi sə patə wu lagu. A tsiyar yi gyal'yar ənga thla paməpamə nggənggəthlau, sər sən tsu a tari. Shila mau, patə a shili wu mini kau.' 5 "Ama nandə səya nyi himi mai. Kə kalar ndə ma'yi sə nyi a nda məl sər kərnyi. Vanyi ndə ma'yi a gwar fa nyi, ənga vanyi ndə tsu, a ndar sugu. 6 Kə alenyi nji mbər mafa nyi'yar, ba ndə dəgə nda, kəl ta ndə tsəya nda. 7 Kə hudə təl kə ndzə gagadəu. Kə ji səwa soja nyi'yar aga nda nda sana njir tsa mafa nyi'yar kau, ənga nda nggyina məlmər nda. 8 "Kə ji nar nyi anə mafa nyi'yar, 'Kəja pəcir mini a shiliri, kəja njira yi nggəya a nggələr nda ara shili. 9 Ma'ya mau a ndu hudə giwa, kalar ndəra hyi thləwa hya nggar nyi a shili wu mini kau.' 10 Kə mafa nyi'yar biya ndə ma'yi a ndu hudə giwa, ndə nda nggəya kalar ndəra ndə thləwa, nji dəmwa'yi ənga nji mənəhəu a shili ar vir mini kau. Kə vi kə nyi cəbəu ənga məthləpi kərə nji nggəya. 11 "Ar pəci kərə təl shila tsəmə məthləpi kərə nji nggəya, kə ji thləwa vanyi ndə kərə gərə ənga kar nə mini ar dza ja. 12 Kə ji na anə nyi, 'Bazhi, lagu mani nga gə shili əngga gərə ənga ləgutə nə mini ar dza ga?' Ama sə a'yi kərə nda nyi wu sən na mai. 13 "Kə təl nar nyi anə njir məl thlər nyi, 'Mbiya nya mau tsi dəbə ənga hi, ba hya vakana nyi a biya a biyu kuthləu, vira nju vuwa tiwi ənga sələm ba ənga də hir!' 14 "Arya njira nji ngga gangəu, ama nji dədəmə yidawu." 15 Kə njir Farisi biya mbiya miya lagu kərə nda sən mbəri Yesu lagur sərə ju na. 16 Kə ndə səwa zəmbəlmər nda 'yar ənga njira nju ngga nda njir nu Hirudusu. "Mələmə," əngwar nda, "Yu səni nagə ndə jijiri ngau, ənga gu highifə lagu Hyal kərə jiri. Nagə wu tazhira mai, arya patər nji kakalə nga nda

wu mwa ngau. 17 Nar 'ya ja, a dar tsa'a 'ya ki budau anə Kayisaru əndəga awau?" 18 Ama ara Yesu wu sən dēnga dēmwa'yir nda, kə ji na, "Nahyi njir ngguta vi, ara mi nga hyu ngga ləbam anə dā? 19 Canə dā mə gənna kəra nju ki budə əni." Kə ndə həbiya nyi kwaḃa, 20 kə ji yiwa nda, "Bama wa ənga thləmər wa nga ar kwaḃa ka?" 21 "Bama ənga thləmər Kayisaru," əngwar nda. "Ma abangə ja," əngwar ja, "Hya nə nyi anə Kayisaru sərə nə Kayisaru, anə Hyal tsu sərə nə Hyal." 22 Ta ndə nggari abangau, ba dā sə dədəgur anə nda. Agabangau, ba ndə piyari nyi ba ndə ma'yi sər nda. 23 Tsu ar pəci ta, njir Sadusi, njira na abər hya'ari sara vir tau a'yi mai shili ara Yesu, ndə sa yiwa nyi. 24 "Maləmə," əngwar nda, "Musa nar 'ya abər ma sal tau gəra ya ənga mala nyi, ba zamə nyi a həri mala nyi kə aga ja yabiya nyi wazha a gwa. 25 Kabangəkə wu pama 'ya, zamə'yar a'yi mədəfau. Nda dəgala nda hər mala, ba ji tə gəra ya zər. Kə ji piyari mala kə anə zamə nyi. 26 Abangə nga nyi dā ənga zamə nyi nə məthləkura nyi, ənga nə makərkura nyi, ba'anə nə mədəfəkura nyi kau. 27 Ayukuda nyi patəu, kə mala nyi tə tsu. 28 Ma nji hya'ari sara vir tau, mala wa nga ju nda dā wu pama nda? Arya patəkura nda a həri nyi ri nda aga mala." 29 Yesu shadəwa nda, ji na, "Dəngar hyi a'yi tsatsa'a mai ara nahyi wu sən sərə tsətsəfə wu ndər Hyal mai ənga nahyi wu sən dənəma nə Hyal. 30 Ar pəcir hya'ara vir tau, shili wu hə mala mai, mathləkə'yi tsu nju lə anə shili mai, ama ndu nda dā ənggər waladi'yar a dəməlmau. 31 Ar kəra hya'ari sara vir tau a'yi hyi jigana sərə Hyal nana anə hyi wa? Ənggəra nji tsəfəri abər, 32 'Nayi ngə Hyal nə Ibrahimu, ənga Hyal nə Ishaku ba ənga Hyal nə Yakubu.' A'yi ja Hyal nə nji tətə mai ama Hyal nə njira ənga pi." 33 Ənggəra dlamir nji nggari abangau, ba highiḃa nyi dā sə dədəgur anə nda. 34 Ta njir Farisi nggari abər Yesu a hadiyari miya njir Sadusi, ba njir Farisi kaḃiya dḃə ba ndə shili əgya Yesu. 35 Pathləu wu pama nda, ndəra wu sən sə gagadau ar kəra dladəu, sa dḃə Yesu ənga najaka yiwa sau. 36 "Maləmə, dladə mani nga ndiya patər dladə ənga dəgala?" 37 Yesu shadəwa nyi, ji na, "Ga yiwu Hyal Thlagə ngau ənga dəfuwa gə papatəu, ənga piya gə papatəu, ba ənga dēnga ngə papatəu." 38 Najakə ngə dladə nə tanggərma, naja nga ndiya ənga dəgaləu. 39 Minu nyi ənggər naja nga nyi, 'Ga yiwu təwul ngau ənggər kərngau.' 40 Patər

dladəu ənga highiḃə nə Nabi'yar ar dladə'yar kə məthlə kə nga ndə ta'you." 41 Ar pəci kəra njir Farisi dāḃəya dḃə ar vi zəməu, kə Yesu yiwa nda, 42 "Mi ngə dēngar hyi ar kəra Kərsiti ya? Zər wa nga ja?" "Zər Dawuda," əngwar nda. 43 Kə Yesu na anə nda, "Ya lagu mani ngə Dawuda wu ndər lagu Mambəl, ju ngga nyi ənga 'Thlaga'? Arya ji na, 44 "Thlagə na anə Thlagə dā, "Nggya lagu mazəma yau, kəl yi fiya dawa ngau əgya kida hiya gau." 45 Ma Dawuda ngga nyi ənga 'Thlagəu,' lagu mani nga ji ḃəra dā zər nya?" 46 Ndə a'yi kəra uya sər shadəwa mai, mbari ar pəci ta ndə a'yi ənga dəfu yiwa nyi sə mai.

23 Kə Yesu nar nyi anə dlamir nji ənga zəmbəlma nyi'yar, 2 "Maləmə dladə'yar ənga njir Farisi nanda ngə ənga dənəma nə highiḃə dladə nə Musa. 3 Agabangə hya nggya njir ḃəla kalar sərə ndu na. Ama hya sara məl sərə ndu məl mai, arya nandə wu ḃəlari sərə ndu highiḃə mai. 4 Ndu mbiya kar tədəḃəu kəra dzadzau ara hau ba nda fər nyi ar papadla nji, ama nanda ənga kərnda nandə wu fə alaga zər tsa nda aga dləwa nda mai. 5 "Ndə wu məl sər məla nda patə aga nja na. Ndu mbə pərki nə fə ndər Hyal dlabə ənga takulagəu ba ənga nggusəri nə ha əgya fəlangə dzəgaməu. 6 "Ndu yiwu nja nə nda vir nggya kadakadarkur wu mini, ənga sər nggya kəra ndiya ənga mənəhəu wu umbwa dāḃə dḃə'yar. 7 Ndu yiwu nja usa nda ar sugu, ənga ndu yiwu tsu nja ngga nda ənga 'Maləmə.' 8 "Ama nja kyaga ngga hyi ənga 'Maləmə' mai, arya Maləmə zəmə nga ja ara hyi wacu, ənga zamə nga hyi patəu. 9 Hya sara ngga ndər duniya ənga 'Tada' mai, arya Tada zəmə nga ja ara hyi, naja ngə ndəra a dəməlmau. 10 Ətsu, nju kyaga ngga hyi ənga 'Tarki' mai, arya Tarki zəmə nga ja ara hyi, naja ngə Kərsiti. 11 Gau wur hyi, ja dā ənggər ndər məl thlər anə hyi. 12 Kalar ndəra wu fə kərnyi nju nda tina nyi, ama ndəra tina kərnyi tsu nju nda hana nyi. 13 "Sər təhudə anə hyi maləmə dladə Musa 'yar ənga njir Farisi, njir ngguta vi! Hyi dari nyi lagur vu təkur Hyal anə nji. Nahyi ənga kərhyi nahyi vu mai, ənga nahyi piyari nyi lagu tsu anə njira vər yiwu nda vu mai. 14 [Sər təhudə anə hyi maləmə dladə'yar ənga njir Farisi, nahyi njir ngguta vi! Hyu mbətəbiya kar mathləkə'yi təsal ənga hya dzəgwa məliya kədi Hyal tugu aga nja na. Agabangau, Hyal wu nda nə hyi ḃwaḃwatə gagadau.] 15 "Sər təhudə anə hyi

maləmə dladə'yar ənga njir Farisi, njir ngguta vi! Hyu ma'yi ba'a a biyar ya məlmə ənga a biyar ya dəl, aga hya kəzəya alaga zəmbəlma pathləu kəra wu nu hyi. Ama tsu ndəra hyi uya, ba hya məliya nyi fərkəfərka a ndiya hyi, nahyi wazha u'ur kətsa. (Geenna g1067) 16 “Sər təhudə anə hyi, nji ləfə nə tədəmwə. Kə hyu na, ‘Ma ndəra səm fəla ənga ki Hyal, naji ndzana sə mai, ama ndəra səm fəla ənga əndzau nə ki Hyal, səm fəla nyi a mbar nyi ri.’ 17 Nji thləkələməu, nji ləfau! Mani nga ndiya ənga dəgala, əndzau əndəga Ki Hyal kəra məliya əndzə kə cica? 18 Hyu vər na tsu, ‘Ma ndəra səm fəla ənga bagadi nə nggyi sau, naji ndzana sə mai, ama ndəra səm fəla ənga sərə nji ləri, səm fəla nyi a mbari nyi ri.’ 19 Nji ləfau! Mani nga ndiya? Sərə nji ləri əndəga bagadi kəra məliya sərə nji ləri kə cica? 20 Nggara mə ja, kalar ndəra səm fəla ənga bagadi nə Hyal, a səmkur ja fəla əni ba sərə a dari patəu. 21 Kalar ndəra səm fəla ənga Ki Hyal tsu, a səmkur ja fəla əni ənga ndəra vər nggya a gwa. 22 Kalar ndəra səm fəla ənga dəməlməu, a səmkur ja fəla ənga tsəkafə Hyal ənga ndəra vər nggya a dari. 23 “Sər təhudə anə hyi, maləmə dladə'yar ənga njir Farisi, njir ngguta vi! Hyu həbiya nyi anə Hyal pathləu wu sə kumo nə kwanjadi, ənga nggajiji, ba culi kanggəranggahyiu. Ama kə hyi piyari dladə kəra ndiya ənga mənəhəu, ca ngə məl sərə tsə'a, ba təhudəu, ba ta'yi ar jirkur. Hyu kyaga məl thlər ənga sə'yar kau, a'yi kəl hya piyari alenyi sə mai. 24 Nahyi njir tədəmwə ləfau, hyu tsəbiya favə wu 'yimi a sara hya tasiya, ama kəja hya dzəgwa tasiya ri dləgwaməu. 25 “Sər təhudə anə hyi, maləmə dladə'yar ənga njir Farisi, njir ngguta vi! Hyi cina dagərya cala ənga cala wu, ama hudə nyi nyinyi ənga dlərbau ənga kasali. 26 Nahyi Farisi nji ləfau! Hya kyaga cina hudə cala ənga cala wu kwatahəu, kadivira ya nyi a dā camə tsu. 27 “Sər təhudə anə hyi, maləmə dladə'yar ənga njir Farisi, njir ngguta vi! Ənggər hu kəra nji pabəri ya nyi pərtə nga hyi, sara biya nju ləri nyi gumaguma, ama a vu hudə nyi, nyinyi nga nyi ənga dəhi nji dīdiya ənga kalar sə diyadiyafəu. 28 Lagu zəmə nga hyi, nju ləri a biya ənggər nji tsapəu, ama a vu hudə hyi njir ngguta vi ənga njira gərə bəla ndər Hyal nga hyi. 29 “Sər təhudə anə hyi, maləmə dladə'yar ənga njir Farisi, nahyi njir ngguta vi! Hyi həriya nyi hu anə nabi'yar ənga hyi bathləya dza hu nji tsapəu. 30 Ənga hyu na,

‘Maja abər a'yi 'ya ar pəcir əjir 'ya, 'yi wu nda fuwa tsi wu pə mashi nə nabi'yar mai.’ 31 Lagu kə nga hyi cabiya abər nahyi ngə culi njira tsəya nabi'yar. 32 Hya nyabiya tsələ bikə nə əjir hyi kəja! 33 “Nahyi pabə'yar! Wazha mətsapa! Lagu mani nga hyu nda kətiya kərhyi ara numa nə u'ur kətsa? (Geenna g1067) 34 Agabəngau, yu səwa hyi nabi'yar ənga njir sən sau ba maləm'yar. Wu pama nda hyu nda tsəya, ənga hyu dlakəya alenyi njir nda ar wu dladlakau. Alenyi nji tsu hyu nda dəgə nda ənga wudə wu umbwa dəbə dzə'yar, ənga hyu nə nda bwaəwatə ənga hya kədləbiya nda sara wu məlmə paməpaməu. 35 Agabəngau, a dar kəra hyi ngə mashi nji tsapəu patə kəra nji tsəya wu duniya, mbari ar mashi Habila ndə tsapəu ba'a shili ar mashi Zakariya zər Berikiya, ndəra hyi tsəya wu pama vi cici wu Ki Hyal ənga bagadi. 36 Yu nar hyi ənga jiri, numa nə sə'yar kə patəu wu dā ənga njir zaman əshina kau.” 37 “Əm, Urshalima, Urshalima! Ndər tsa nabi'yar, ənga ndər vavaka njira Hyal səwa nga a shili ənga tsəka kəl ta gə dləna nda! Aga yidəu nga yu yiwu ya fəri tsa yi ar dza nji ngə pata, ənggər kəra miya təkə wu tsəm wazha nyi əgya ja, ama nahyi piyari dā mai! 38 Lara mə gəyi, kəja kir hyi a nggyari hudəfi. 39 Yu na anə hyi, tsu hyu bəra ləri dā mai, kəl hyi nda na, ‘Barka anə ndəra wu shili wu thləmər Thlagəu.”

24 Kə Yesu piyari hudə ki Hyal ja vər ma'yi, kə zəmbəlma nyi'yar shili əgya ja ndu caca anə nyi həhər'yar nə ki Hyal. 2 “Hyu ləri sə'yar kə patə ya?” ji shadəwa nda. “Yi wu nar hyi jirkura nyi, tsəka hər ki'yar kau, a'yi ənggau kəra gərə dləna mai, nju nda dləna nda papatəu, nju piyari tsəka zəmə ar kəra kuvwa nyi mai.” 3 Ma Yesu a vər nggya a dar mə zaitunu, kə zəmbəlma nyi'yar thləwa nyi zhizhir nda. Əngwar nda, “Nar 'ya, ənuwa ngə pəci kəra sə'yar kə wu nda dər kəra, ənga mi ngu nda dā mətsamə nə shili nga, ənga kudiyar najaka duniya?” (aiōn g165) 4 Yesu shadəwa nda, ji na, “Hya nggya hya tsamə ənga hangəkəl nja sara nggutana hyi.” 5 Arya nji gangəu wu nda shili wu thləmə dā, ndu na ənga kərndə, “Nayi ngə Kərsiti,” ba nda nggutana nji gangəu. 6 Hyu nda nggari ar kəra papa ənga ndər əngwa əngwa ar kəra papa, hangəkəlar hyi ja sara hya'ari mai. Kəl ma sə'yar kə nyabiya dzau, ama tsu kudər duniya nadəu. 7 'Yi'yi wu dlədə 'yi'yi,

ənga təlkur wu nda par təlkur. Wuḅau ənga kənggədər 'yi'yi wu nda dərkar ar vi paməpamə gangəu. **8** Sə'yar kə patə dzəgwar ḅwaḅwatə ngə wacu. **9** "Nji wu nda lər hyi aga nja nə hyi ḅwaḅwatə ənga tsu nja tsətsəya hyi. Nji patə wu nda piyari shishir dza hyi arya yau. **10** Ar pəci ta nji gangəu wu nda piyari mbərsar nda, ənga ndu nda thləna hiya kuvwar nda, ba tsu nda piyari shishir dza kuvwar nda. **11** Nabi fati'yar tsu wu nda shili, ba nda sa nggutana nji gangəu. **12** Arya dēmwa'yikur wu nda cakau, yiwukur nə badəgala nju nda dā shishi'wu. **13** Ama ndəra cinapi ba'anə kudiya, ju uya mbəḁau. **14** Ətsu ndəshigu nə təlkur Hyal nju nda tətəlna ba'amani wu duniya, aga ja dā sakida anə njir duniya patəu, kadivira kudiyar duniya wu shili. **15** "Ma hyi lari sə zhizhigər wu ki Hyal kəra cicau, ənggər kəra nabi Daniyalu nana ta, bəgə ndər jiga ja nggabiya. **16** Bəgə njira vər nggya wu Yahudi nda hwi a du mau. **17** Ndəra a dar kəra umbwa, ja sara gya ja vu ki aga vuwa hə sə mai, ara ja sara sana pəci. **18** Ndəra a gwa tagə tsu, ja sara sha a su ki aga sa hə kar ha nyi mai. **19** Pəci ta wu nda dā sər təhudə anə mathləkə'yi kəra ənga huḁəu ənga kəra a vər lə u'wa ar pəci ta! **20** Hya kədi Hyal sə ka sara dā pəcir fwahəu ənga alaga ar pəcir bəlsar. **21** Ar pəci ta ḅwaḅwatə wu nda dā gagadəu kəra nji gəra saya dahari mbari ar dzəgwar duniya, ənga tsu culiya nyi wu ḅəra nda dərkar mai. **22** Maja a'yi Thlagə gənnə dzəgaməkura pəci kə mai, ndər uya mbəḁau a'yi mai. Ama arya nji cacadə nə Hyal, a gənnar ja dzəgaməkura pəci kau. **23** Ar pəci ta, ma nji nar hyi abər, 'Kəja Kərsiti ənggau' alaga, 'Wata ja a ndəna!' hya sara hənggəri ənga nda mai. **24** Arya Kərsiti nə fati ənga nabi'yar nə fati wu nda shili ndu sa məl sə dədəgur nə ngguta nji alaga nji cacadə nə Hyal ma, ma sən dā nju nda nggutana nda. **25** Nggara mau ja, a nar hyir yi sə'yar kə tsu kadəu. **26** "Agabangau, ma vanyi ndə nar hyi, 'Wata ja a gwar tagəu,' hya sara biya səhimi nyi mai; alaga ji na anə hyi, 'Kəja ja ənggau ar vir mbwau,' hya sara hənggəri əni mai. **27** Arya shilər Zər Ndau, nju nda lari patə ənggər kəra par wu səm sara wu səbiyar pəci ba nju lari patə wu gwa tədə pəci. **28** Ma vira sə tətəu ari əna ngə kwadəgəu wu kaḁau. **29** "Ayukudə pəcir ḅwaḅwatə kə tərabiya shi'udəu, "Pəci wu nda vu kuthləu, ba hya wu nda nggəl ara mbəl shashilga wu nda tədəu sara dəməlmau,

ənga tsu dənəma'yar nə səḅə dəməlmau, wu nda kənggədər dzau." **30** "Ar pəci ta mətsamə nə Zər Ndau wu nda cabiya dzə a dəməlmau. Njir duniya papatəu wu nda gwu sə'yingu. Ndu nda lari Zər Ndau wu shida sara dəməlmau wu dlama ənga dənəma ba ənga kadakadarkur nyi gagadəu. **31** Ju nda səwa waladi nyi'yar ənga nja mbəḁiya madiya tələmə ənga dāhə ngga, ba nda dzəgwa kaḁiya nji cacadə nyi sara wu ndəla məlmə ba'a ndar vanyi. **32** "Highiḅəra mau sə sara ara wur kanda. Ma tsa nyi'yar dzəguya dləḁau ənga hyali wu thləu, hya səni abər biyargwa a shiliri. **33** Abangə tsu, ma hya lar sə'yar kə a dəri, hya nggya ənga səni abər pəci a dər ləhəu, ləhə ar yir hiya hyi. **34** Yu nar hyi jirkura nyi, najaka zamanəu, a'yi wu tərabiya mai, kəl sə'yar kə patə nyabiya dzau. **35** Dəməlmau ənga gyiwu 'yi wu nda tərabiya, ama ndər dā nə nyi wu tədəu a gyiwu 'yi mai." **36** "Ndər səni pəci ənga saka kəra sə'yar kə wu dərkar a'yi mai, alaga waladi'yar kəra a dəməlmau, ənga alaga Zəra nyi, ama kəl Tada zhizhi nyi. **37** Ənggər kəra dərkar wu pəcir Nəhu, abangə nga nyi wu nda dā ar pəcir shilər Zər Ndau. **38** Kadivira pəlimba sana duniya, nji kəl səm sər səm ənga sa sə sasa, ndu fa'a mathləkə'yi ənga ndu lə ku'yi anə shili, ba'anə shili ar pəci kəra Nəhu gwu kwambwal dəgal ta ari. **39** Fədəngəkər nda abər sə ənggər kə wu dā, ya, kəja pəlimba a shiliri ka sa kwafəna nda. Tangə ənggər ta nga nyi wu nda dā ar pəcir shilər Zər Ndau. **40** Ar pəci ta, shili məthlə a vər məl thlər ar fa, ba nja hər ndə pathləu ba nja piyari pathləu. **41** Ar pəci ta, mathləkə'yi məthlə a vər awau ar bəra, ba nja hər ndə pathləu ba nja piyari pathləu. **42** "Agabangau, hya tsamə ənga hangəkəl arya nahyi wu sənbiya tara pəci mani ngə Thlagə wu nda shili mai. **43** Nggabiya mau, maja abər thlagər ki wu səni pəci kəra ndər həl wu shili wu ki nyi, ju nggya lili'u, naji wu piyari ndər həl a sa pəthlə ki nyi mai. **44** Agabangau, kəl hya nggya papabau, arya nahyi wu səni tara ənuwa ngə Zər Ndau wu nda shili ari mai. **45** "Wa ngə mafa kəra tsa'a miya dəfuwa ənga ndər məl thlər kəra hahanga? Naja ngə ndə kəra tarki nyi wu fiya nyi dəgal ar kəra njir məl thlər nyi'yar, aga ja nə nda sər səm ar pəci kəra tsatsa'a. **46** Mafa kəra thlagər ki nyi shili ji sa thləwa nyi ja vər məl thlər nyi kakaləu, ju dā ənga caguli. **47** Yu nar hyi jiri, tarki nyi wu nda fiya nyi dəgal ar kəra sə nyi patəu. **48** Ama ma ji

da, mafa kera dāmwā'yi ngau, ju nda na anā kēnyi, 'Kēja tarki dā a nggyari ara shili kadāu.' 49 Ba ji nggya aga dāgā njir māl thlār kuvwa nyi'yar, ānga ju sām ānga sa sē sasa ānga njir sa sē sasa. 50 Ma ji māl abangau, tarki nyi wu nda shili kukuthlāu ar pāci kera ji gēra nggani ju shili. 51 Tarki wu sa takasiya nyi ba ja sēwa nja vakuwa nyi a vu pama njir ngguta vi, vira ndu vuwa nggya ndu tiwi ānga sālēm ba ānga dā hir."

25 Kē Yesu dumwa ānga ndār, ji na, "Ar pāci ta, nju nda gēla tēlkur Hyal ānga ku'yi kumo kera gēra sēn ndā sal kera hāri pitēllar nda, aga nda nda sēkē shilār salkwanjili. 2 Tāfu wu pama nda dza nga nda, ānga tāfu wu pama nda tsu hahangē nga nda. 3 Dza nyi'yar kē hāri pitēllar nda gēra ānga māl zabākwa wu pēla. 4 Hahanga nyi'yar hāri pitēllar nda ānga māl zabākwa wu pēla. 5 Salkwanjila nyi a'yi shili kadā mai, kē ndā gwu ghanyi, kē ghanyi hēna nda patēu. 6 "Hathlār vu'yi, kē nji siya mala wau, abār, 'Kēja salkwanjili a shiliri! Sēbiya mau hya sa dlāwuri nyi.' 7 "Kē ku'ya nyi'yar patē hya'ari sara wu ghanyi, kē ndā mbēmbēwa u'u wu pitēllar nda. 8 Kē dza nyi'yar kē na anā ku'yi hahangē kau, 'Dar 'ya mau, malār hyi kē kukushu, kēja pitēllar 'ya a gwari wu tau.' 9 "Ēngwar ku'yi hahangē kē anā nda, 'Awau, wu dā tsa'a anā mēn patē mai, sēra hya māl ca ngē hya ma'yi a biya ara njir dēlna māl aga hya biya dēlbiya nār hyi.' 10 "Ama ma tsu nda ar lagu a vār ma'yi a nda dēl mala nyi, ba salkwanjili shili. Ku'yi kera pabāri kārnda ma'yi ākkē'yi ja a vwar vir mini nē hā dzau, kē nji hādiya miya kiya nyi. 11 "Ayukudā bēliya sar kushu kē alenyi ku'yi ta shili, ndu na, 'Tarki! Tarki! Pahēna 'ya miya kil' 12 "Ama ju nda shadēwa nda, 'Nayi wu sēni hyi mai.' 13 "Agabangau, hya nggya ānga hangākāl ārya nahyi wu sēni pāci ānga saka nē shili dā mai." 14 "Tēlkur Hyal wu nda dā ānggār ndāra wu nda ma'yi a nda gē ndā nadēu, kē ji ngga mafa māl thlār nyi'yar, ba ji tākēya nda gēnna nyi. 15 Ji nē nyi gēnna dubu tāfu anā vanyi ndau, anā vanyi ndau gēnna dubu mēthlē ānga gēnna dubu pathlāu tsu anā vanyi ndau. Anā kalar ndau, ba ji nē nyi sēra tsa'a aga dēnama nyi. Kē ji dzāgwa ma'yi a nda gē ndau. 16 Ndāra nji nē nyi dubu tāfu ma'yi ānga kusa ji nda shafēli ānga sēra nji nē nyi, ba ji uya ākkāri dubu tāfu a dar kēri. 17 Abangē tsu ndāra nji

nē nyi dubu mēthlē uya ākkāri dubu mēthlē a dar kera nē nyi. 18 "Ama ndāra nji nē nyi dubu pathlāu ma'yi, ji nda labiya ka'u a gyiwu 'yi, ba ji dāwana gēnna thlagār ki nyi a gwa. 19 "Ayukudā pida gangāu, kē thlagār ki mafa'yar kē sha shili, ji sa yiwa aga nda nār nyi ānggāra ndā dā ānga gēnna kera ji nē nda. 20 Ndāra dlāwuri dubu tāfu shili ānga dubu tāfu a dar kera nyi, ji sa na, 'Thlagār ki, gē nē dā dubu tāfu, kēja a bēra uyari yi dubu tāfu a dar kēri.' 21 "Thlagār ki nyi shadēwa, 'Usi mafa tsapēu ndār māl thlār tsa'a miya dāfu! Gē māl thlār ngē tsa'a miya dāfu ānga sē kushu kera nji nē ngau, agabangau, yu nda fiya ngau, ar kera sē gangāu. Shili ga nyabiyā dzā ānga caguli ānga yaul' 22 "Ndāra dlāwuri dubu mēthlē tsu shili, ji sa na, 'Thlagār ki, gē nē dā dubu mēthlāu, ya, kēja ya bēra uyari ākkāri dubu mēthlē a dar kēri.' 23 "Thlagār ki nyi shadēwa, 'Usi mafa tsapēu ndār māl thlār tsa'a miya dāfu! Gē māl thlār ngē tsa'a miya dāfu ānga sē kushu kera nji nē ngau, agabangau, yu nda fiya ngau, ar kera sē gangāu. Shili ga nyabiyā dzā ānga caguli ānga yaul' 24 "Kē ndāra dlāwuri dubu pathlāu tsu shili, ji sa na, 'Thlagār ki, a sēni yau abār nagē ndā dzadzau ngau, gu fa'a sau ar vira gē gēra thlākana, kēja nagau ndār yiwu sē kurthlē ngau. 25 Ca ngē mēliya hīvār mbar dā ara māl thlār ānga gēnna ngau, ba yi labiya ka'u a gyiwu 'yi, ba yi dāwana a gwa. Kēja sē ngau tsu tsēka'a.' 26 "Kē thlagār ki nyi shadēwa, 'Nagē mafa dāmwā'yi hangākāl ndā kukufēu! Ēm, a sēni gē abār yu sēn fa'a sau ar vira yi gēra thlākana ānga nayi ndār yiwu sē kurthlē ngē ya? 27 Ma abanga ja, gu kyaga nda hāri gēnna dā a dar vir fē gēnna aga ma yi shili ānggār kau, yu sa uya ākkāri a dar kēri. 28 "Dlāwura mau gēnna dubu pathlāu kera ara ja kau, ba hya nē nyi anā ndāra ānga dubu kumou. 29 Arya ndāra ānga sau, nju cakār nyi aga ja uya gangāu. Ndāra gēra ānga sē tsu, alaga sēra a'yi ara ja kushu kau, ba nja bēra dlāwuri ara ja. 30 Ba nja dzāgwa vakana mafa dididī kē a biya, a vu kuthlāu vira ju nda tiwi ānga sālēm ba ja dā hira ja gagadāu.' 31 "Ar pāci kera Zār Ndau wu nda shida wu kadakadarkur nyi, ānga waladi'yar patē ākkē'yi ja, ju nda sa nggya ar tsākafē nē kadakadarkur. 32 Nju nda sa kabiyā patār njir duniya wu mwa nyi, ba ja dzāgwa tākēbiya nji patē bwata mēthlē ānggār kera ndār bēla wu tākēbiya pama tēmahā'yar ānga ku'yar. 33 Ba ja nda piya tēmahā'yar lagu tsi mazēma ja ānga

ku'yar lagu tsi matsala ja. **34** “Ba tɛl a dzɛgwa na anɛ njira ar mazɛma ja, ‘Shila mau nahyi njira Dɛda fanggɛr hyi barka; hya dlɛwuri sɛr fa'a kir hyi, ca ngɛ tɛlkur Hyal kɛra nji pabɛr hyi tsu kadɛ mudlau. **35** Arya dɛdɛmɛu wubau a vɛr tɛ dɛ, ba hyi nɛ dɛ sɛr sɛm. Hili a vɛr tɛ dɛ, ba hyi nɛ dɛ sɛr sa, ɛnga tsu mɛthlɛpi yau, ba hyi hɛr dɛ a vu kir hyi. **36** Turusu yau, ba hyi har dɛ kar, kɛ yi dɛ gɛra ngga, ba hyi shilɛgɛbiya dɛ. Nji fuwa dɛ wu fursɛna, ba hyi sa tular dɛ.’ **37** “Ba nji tsapɛ ka na anɛ nyi, ‘Thlagɛu, a nuwa nga 'yi lar ngɛ ɛnga wubau, ba 'yi nɛ ngɛ sɛr sɛma, ɛnga 'yi lar ngɛ ɛnga hili, ba 'yi nɛ ngɛ sɛra ga sa ka? **38** Ba a nuwa nga 'yi lar ngɛ mɛthlɛpi, ba 'yi nggar ngau a vu kir 'ya, ɛndɛga turusu, ba 'yi nɛ ngɛ sɛra ga har ara? **39** ɛnga ɛtsu a nuwa nga 'yi lar ngɛ gɛra ngga ɛnga wu fursɛna, ba 'yi sa tular nga?’ **40** “Ba tɛl ka dzɛgwa shadɛwa nda, ja na, ‘Jiri nga yu na anɛ hyi, kalar sɛra hyi mɛliya nyi anɛ kusha zamɛda'yar kau, anɛ dɛ nga hyi mɛliya.’ **41** “Ba tɛl ka dzɛgwa na anɛ njira ar matsala ja, ‘Kwaya mau a dzɛr dɛ, nahyi nji shishi'wau, ma'ya mau a ndu u'ur kɛtsa kɛra nji pabɛri nyi anɛ Shatan ɛnga waladi nyi'yar.

(aiōnios g166) **42** Arya wubau a vɛr tɛ dɛ, nahyi nɛ dɛ sɛr sɛm mai. Hili tsu a vɛr tɛ dɛ, nahyi nɛ dɛ sɛr sa mai. **43** Kɛ yi dɛ mɛthlɛpi anɛ hyi, nahyi nggar dɛ a vu kir hyi mai. Turusu yau, nahyi nɛ dɛ kar ha mai. ɛnga gɛra ngga yau, ɛnga wu fursɛna, nahyi sa tulari dɛ mai.’ **44** “Nanda tsu, ndɛ shadɛwa nyi, ‘Thlagɛu, a nuwa nga 'yi lar ngɛ ɛnga wubau ɛnga hili a vɛr tɛ ngau, ɛnga mɛthlɛpi gau, ɛnga wu fursɛna, ɛnga gɛra ngga ba turusu, ama na'yi dlɛwari ngɛ maya?’ **45** “Ba ja dzɛgwa shadɛwa nda, ‘Yi wu nar hyi jirkura nyi, kalar sɛra hyi gɛra mɛliya nyi anɛ kusha zamɛda'yar kau, anɛ dɛ nga hyi nggɛl ara mɛl.’ **46** “Ba nda ma'yi a gwu bwaɛwatɛ gɛra kudau, ama nji tsapɛu nɛr nda a gwu pi gɛra kudau.” (aiōnios g166)

26 ɛnggɛra Yesu kudɛna na patɛ sɛ'yar kau, kɛ ji na anɛ zɛmbɛlma nyi'yar, **2** “Hyu sɛni abɛr, lardur nɛ vɛlna a hyiri pida mɛthlɛ ɛnga tsu nju nda sa lɛri Zɛr Ndau aga nji dlakɛya nyi.” **3** Kɛ pubu dɛdɛgal'yar ɛnga njira nggurɛm nɛ mɛlmɛ kabɛiya dzɛ patɛ ar pathla nɛ pubu kɛra ndiya ɛnga dɛgalɛu, ndɛra nju ngga ɛnga Kayafasu. **4** Ndɛ mba miya lagu kɛra nda sɛn uya nda mbar Yesu ari dɛdɛwa aga nda tsɛya nyi. **5** Ama kɛ ndɛ na, “A'yi pɛcir mini kɛ mai, ara ja

sara hya'ana hangɛkala nji.” **6** Ma tsu Yesu wu Bethlani, wu ki Simanu ndɛra dɛdɛmɛu ndɛr pibi, **7** kɛ vanyi mala shili ɛnga pɛla mal kisɛu kɛra nju dɛl ɛnga gɛnna gangɛ gagadɛu. Mala kɛ shili ji sa pɛnggɛr nyi mala nyi a gyar kɛra ja ar pɛci kɛra nda vɛr sɛm sɛr sɛm. **8** Ta zɛmbɛlma nyi'yar lari abangau, kɛ hudɛ nda ndzau, ndu na anɛ kɛrnda, “Wathlɛmɛ culi najaka wira sa? **9** Mal kau, nju sɛn dɛlna ɛnga gɛnna gangɛu, ba nja dlɛwari nji tɛtɛ dɛnɛma ɛnga gɛnna nyi.” **10** Arya Yesu wu sɛnbiya sɛra ndu na, kɛ ji na anɛ nda, “Aga mi nga hyu bwanɛ nyi kɛr anɛ mala ka? A mɛliya dɛr ja sɛra mɛnɛhɛu. **11** Nji tɛtɛ dɛnɛma a'yi nda ɛkkɛ'yi hyi parangɛu, ama nayau a'yi yi ɛkkɛ'yi hyi parangɛ mai. **12** Mal kisɛ kɛ ji pɛnggɛr dɛ kau, nɛ pabɛ dzɛ nɛ hadɛ dɛ ngau. **13** Yu nar hyi jirkura nyi, kalar vira nju nda tɛtɛlna ndɛshigu kɛ ari wu duniya patɛu, nju nda ndɛr ar kɛra sɛ kɛ ji mɛliya kau, aga dɛngari ɛnga ja.” **14** Kɛ pathlɛu wu pama zɛmbɛlma nyi kumo apɛ mɛthlɛu, kɛra nju ngga ɛnga Yahuda Isikarayoti ma'yi a ndɛgya pubu dɛdɛgal'yar, **15** ji nda yiwa nda, “Yidawu nga hyu kina dɛ ma yi sɛn lɛr hyi nya?” Kɛ ndɛ jigabiya gɛnna sulayi makɛrkumunyi **16** Mbari ar pɛci kau, ngɛ Yahuda wu gal lagu kɛra ja sɛn lɛri Yesu ari. **17** Ar pɛci nɛ tanggɛrma nɛ lardur nɛ macikɛl gɛra thlɛlamɛ, kɛ zɛmbɛlma nyi'yar shili ndɛ sa yiwa nyi, “ɛmani nga gu yiwu 'ya pabɛri ngɛ vir sɛm lardur nɛ vɛlna ka?” **18** Kɛ ji shadɛwa, ji na, “Ma'ya mau a vu hudɛ mɛlmau, hyu vuwa thlɛwa vanyi ndɛ a vuna, ba hya nar nyi, ‘Malɛmɛ ngɛ na, abɛr, pɛci nyi a dɛr lɛhɛu. Ju sa sɛm lardur nɛ vɛlna ɛkkɛ'yi zɛmbɛlma nyi'yar wu ki ngau.” **19** Kɛ zɛmbɛlma nyi'yar mɛliya ɛnggɛra ji nar nda ta, ba ndɛ pabɛri vir sɛm lardur nɛ vɛlna nyi. **20** ɛnggɛra wagɛ dɛ, Yesu nggya aga ja sɛm sɛr sɛm ɛkkɛ'yi zɛmbɛlma nyi'yar kumo apɛ mɛthlɛu. **21** Ma tsu nda vɛr sɛm sɛr sɛm, kɛ Yesu na anɛ nda, “Jiri nga yu na anɛ hyi, pathlɛu wu pama hyu nda thlɛna hiya yau.” **22** Kɛ dɛfuwa nda ndzɛ gagadɛu, kalar ndu dzɛgwa na anɛ nyi wu pama nda, “ɛnga jiri, nayi ngɛ ya, Thlagɛu?” **23** Kɛ Yesu shadɛwa, “Ndɛ ka a vɛr fɛ tsi wu cala ɛnga yi kau, ngu nda thlɛna hiya yau. **24** Zɛr Ndau, wu tɛ ɛnggɛra nji tsɛfɛri ar kɛra ja, ama sɛr tɛhudɛ anɛ ndɛra wu nda thlɛna hiya Zɛr Ndau. Wu ndiya anɛ ndɛ kau, kuji nji gɛra ya nyi.” **25** Kɛ Yahuda ndɛra wu nda thlɛna hiya ja na, “Malɛmɛ, ɛnga jiri nayi ngɛ ya?” Yesu

shadōwa, ji na, “Angə, nagə ənga kərngə ma, a nabiyaŋ gau.” 26 Tsu nda vər səm sər səm, kə Yesu həri macikəl, kə ji lər usaku anə Hyal, ba ji bəbələwa, kə ji nə nyi anə zəmbəlma nyi'yar, ju na, “Dləwura mau hya səm, naja kə kumər dza yi ngau.” 27 Kə ji həri kyakiwa nə 'yimir wur inabi, kə ji lər usaku anə Hyal, kə ji nər nda, ju na, “Patəkura hyi, hya sa. 28 Najakə mashi da ngau nə nyabiya alkawal mafəliyangə, kəra nju nda pəna aga təfəbiya bikə nə nji patəu. 29 Yu nar hyi, tsu yu bəra sa 'yimir yayar wur inabi mai, kəl pəci kəra yu nda sa mafəliyangə ənga hyi wu təlkur nə Dədə.” 30 Ayukuda ndə kudəna thlə na, kə ndə ma'yi a dar Mə nə wur Zaitunu. 31 Kə Yesu na anə nda, “Vu'yi əshina kau, patə hyi, hyu nda tətəlnakər aŋya səra wu nda dā ənga yau. Ara tsətsəfə nga nyi wu ləkakadə nə Hyal, abər, “‘Yi wu nda tsar kəra ndər bəla, ba bəla nə təmahəu a tətəlnakər.’ 32 Ama ayukuda yi hya'ari sara vir tau, yu tərəbiya wu mwar hyi a vu Galili.” 33 Əngwar Biturusu anə nyi, “Alaga nji patə hwinakər ndə piyari ngau, nayi wu, piyari nga nə dā mai.” 34 Kə Yesu shadəwa nyi, ji na, “Yu nar ngə jirkura nyi Biturusu, əshina vu'yi kau, kadivira vəgəmə wu nda wau, gu kəpalna sən dā ar kər ar kər makəru.” 35 Kə Biturusu bəra na, “Alaga nji tsəya dā dābə ənga gau, nayi wu kəpal səni ngə mai.” Kə patəkura alenyi zəmbəlma nyi'yar nana abangə tsu. 36 Kə Yesu əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar ma'yi a ndar vanyi vi kəra nju ngga ənga Gyatsimani, kə ji nda na anə nda, “Nggya mə nər hyi ənggau, yu ma'yi a ndu mwa ya nda kədi Hyal.” 37 Kə ji həri Biturusu ənga wazha Zabadi məthlə ənga ja, nanda ngə Yakubu ənga Yahwana, naja ənga hudə kiyakiyar gagaɖau ənga bwaɖwatə ara səra ja a gwa. 38 Kə ji na anə nda, “Hudə ndzəndzə kəra ya gwa a sən tsəya dā. Nahyi hya nggya lili'u hya bəla ənga yau.” 39 Ji bər dzə kushu, ba ji dla lagu bama a gyiwu 'yi, ja vər ndər ənga Hyal, ju na, “Tada, ma ja abər yiwu ca ngə uya, bəgə ga həna najaka bwaɖwatə ar kəra yau. Alaga abangau, a'yi səra yu yiwu mai, ama səra gu yiwu.” 40 Ba ji sha shili ara zəmbəlma nyi'yar, ba ji sa thləwa nda wu ghanyi. “Mi nga ma? A'yi hyu sən nggya nə bəla ənga yi alaga nə saka pathlə wa?” Ji yiwa Biturusu. 41 “Hya nggya ənga bəla ənga hya kədi Hyal ara hya sara tədəu a gu dzau. Mambəl wu yiwu nə nyi, ama kumər dzə a təwari.” 42 Kə ji bəra ma'yi nə məthləkura nyi, ji nda ndər ənga Hyal, ji na, “Tada, Ma a'yi dā tsa'a aga bwaɖwatə ka həna kər mai, ama kəl yi təwari, ta'yi səra gu yiwu patə ja darkər.” 43 Ənggəra ji sha shili, kə ji bəra thləwa nda wu ghanyi, ara ghanyi tədəbəu ar liya nda. 44 Kə ji piyari nda, ba ji ma'yi sə nyi nə makərəkura nyi, kə ji nda ndər ənga Hyal, ji bəra nana sə'yar ta. 45 Ji bəra sha shili əgya kə ji na anə nda, “Tsu hyu ghanyi ya, hyu bəlsar ya? Tsa'a abangə ja! Pəci a dāri nju nə nyi Zər Nda a gwu tsa njir bikau. 46 Hy'a'ara mau, mənə ma'yi! Kəja ndər thlə hiya yi ta a shiliri!” 47 Tsu Yesu a vər ndər, kəja Yahuda, pathləu wu pama zəmbəlma nyi'yar kumo apə məthləu, shili ənga nji gangəu ənga katsakər ba zəwa wu tsa nda. Njira pubu dədəgal'yar ənga njira nggurum nə məlmə səwa. 48 Ndər thlə hiya ja kau, a dəgar ndar ja mətəsamə, “Ma ndəra yi bərpiya nyi, naja ngau, mbari nya mau.” 49 Ənggəra ji dla, ba ji ma'yi təwar a ndəra Yesu, kə Yahuda usar nyi, ji na, “Usi Maləmə,” kə ji bərpiya nyi. 50 Əngwar Yesu anə nyi, “Bazhi dā, məliya səra hə nga shili.” Kə nja nyi shili ndə sa mbari Yesu, kə ndə səbiya nyi bəbalu. 51 Ənggəra ndə lari abangau, kə pathlə wu pama njir bə Yesu tsəbiya katsakər nyi, ba ji thlana himiya mafa pubu kəra ndiya ənga dəgal əni. 52 Əngwar Yesu anə nyi, “Shabiya katsakər ngau a vu ki nyi, aŋya kalar ndəra tsəbiya katsakər, katsakər ngu nda tsa nyi. 53 Hyu nggani abər a'yi yu sən ngga Dədə, ba ja səwa dā alaga bwata waladi'yar kumo apə məthlə wa? 54 Ama lagu mani ngə səra tsətsəfəu wu ləkakadə nə Hyal wu nyabiya dza, abər a'yi ji dā lagu kə maya?” 55 Ar pəci ta, Yesu na anə dlamir nji, “Nayi ngə ndər tədəmwa anə njir gwadəvi ya, ənga hyi səbiya katsakər ənga zəwa aga hya sa mba dā ya? Parangəu ya vər nggya əkkə'yi hyi wu ki Hyal ya vər highibəu, ama nahyi sayi mbar dā mai. 56 Sə'yar kə dā patə aga səra nabi'yar tsəfəri a nyabiya dzau.” Kə patə zəmbəlma nyi'yar tətəlna dzau ba ndə piyari nyi wu tsa nda. 57 Njira mbari Yesu həri nyi a ndəra Kayafasu dəgala Pubu, vira maləmə dladə'yar ənga njira nggurəm kəbə ari. 58 Kə Biturusu nu nyi wu ndəl wu ndəl tsatsaləu, tsa'a vwar hudə ki dəgala Pubu. Ji vuwa nggya əkkə'yi njir səkə ki aga ja lari ənggəra nju dā ənga ja. 59 Pubu dədəgal'yar ənga patər njir zəwa a vər gal lagu kəra nda sən vazəya Yesu aga nda tsəya nyi. 60 Ama sə a'yi ndə uya mai,

alaga kə nji gangəu shili ndu thla sakida nə fati ar kəra Yesu. Ayukuda nyi patəu, kə alenyi nji məthlə biyar babal, 61 ndə na, “Sal kə na, abər, ‘Yu sən dlana ki Hyal kau, ba ya bəra həriya nyi wu pida makəru.’” 62 Pubu kəra ndiya ənga dəgal hya'ari a'yi ta'yau, ji na anə Yesu, “Mi ngə sə kə nja vər na a miya ndəla gə ka? Sə a'yi gu na a gəri wa?” 63 Ama kə Yesu nggya sə nyi diyu. Kə pubu kəra ndiya ənga dəgal na anə nyi, “Yi wu dabər ngə ənga thləmə Hyl kəra a dəməlmau, nar 'ya ma nago ngə Kərsiti, Zər Hyl.” 64 Yesu shadəwa, “Angə, abangə nga nyi ənggər kəra gə na kau. Ama ta'yi ya nar hyi patə hyi, mbar kabangəkau, hyu sa lari Zər Nda u vər nggya ar tsi mazəma ndə dəgal dənəma, a vər shida wu dlama sara dəməlmau.” 65 Kə pubu kəra ndiya ənga dəgal tana ləgutə kərny i ənga hudə ndzəndzau, ju na, “A nanar ja ndər nə dəbə Hyal! Sakida mi mənə bəra gala? Kəja hya nggari ndər dida vi nyi ənga kərhyi. 66 Mi nga hyu nggana?” “A dər tsa'a nja tsəya nyi,” ndə shadəwa. 67 Kə ndə təfuwa nyi tuli a vu bama ja, ənga alenyi nji tsu dədəguwa nyi tsi. Alenyi nji nə nyi tsi balma 68 ndu dzəgwa na, “Ma ngə ngə nabi, nana 'ya, Kərsiti, tara wa ngə dəgər ngə ka?” 69 Ar pəci kəra Biturusu a vər nggya a biyar hudə ki, kə kwar ki kə shili əgya ja, ji sa na anə nyi, “Nagə ma, nahyi ngə shili əkkə'yi Yesu ndər Galili.” 70 Ji kəpalna nyi wu mwar ndə patəu, ji na, “Nayi wu səni sərə gu na kə mai.” 71 Ta ji ma'yi a nja miya kiya nyi, ba ji biya bə ənga vanyi kwar ki, kə kwa kə lar nyi, kə ji na anə njira tata'yi a ndəna, “Ndə kə ma, nanda ngə əkkə'yi Yesu ndər Nazəratu.” 72 Ji bəra kəpalna nyi dabə ənga səm fəla, “Yi wu sən ndə kə mai!” 73 Bəliya sar kushu, njira tata'yi a ndəna ndə ma'yi a ndəgya Biturusu, ndə nda nar nyi, “Ənga jiri, pathlə gu pama nda, arya kiyara gau a nanar ndəla gau.” 74 Kə ji mbari shi'wa kərny i, ənga ji bəra səm fəla anə nda, abər, “Yi wu sən ndə kə mai!” Ənggərna kə vəgəmə wau. 75 Ənggau kə Biturusu dəngari ndər kəra Yesu nar nyi, abər, “Divira vəgəmə a wau, gu kəpalna sən dā ar kər ar kər makəru.” Kə ji hwi a biya, ji biya tiwi ənga sələm gagadau.

27 Əmudlə kadəu, kə pubu dədəgal'yar ənga njira nggurəm məlmə patə mbiya miya tsu aga nda tsəya Yesu. 2 Ndə dzəbiya nyi, ba ndə ma'yi ənga ja, ndə nda lər nyi a ndu tsa gwamna Bilatusu. 3 Ta Yahuda, ndəra thləna

hiya Yesu, lari abər a thləna nyir nji numa nə tə anə Yesu, ba ji tiwi ənga kərny i, ba ji shabiya nda gənnar nda, a nda nə pubu dədəgal'yar ənga njira nggurəm. 4 Ji na, “A məliyar yi bikau, arya yi thləna hiya ndəra gəra ndzana sau.” Ndə shadəwa nyi, “Mi dzawur 'ya ənga ka? A nəngə ngə dza'wu.” 5 Kə Yahuda vakə nggər nda gənnə nyi a gwu hudə Ki Hyal, kə ji ma'yi, ji nda hakəya kərny i. 6 Pubu dədəgal'yar dəməri gənnə nyi, ndə na, “A'yi dā tsa'a nja bəra shabiya gənnə kə a gu mbəl mai, arya gənnə mashi ngau.” 7 Kə ndə mbiya miya aga nda dəlbiya babal, ar vira nju ngga ənga Babal nə ndər Hər Təm. Aga ja dā hulili anə nji shishili. 8 Ca ngə sərə dā nju ngga vi kə ənga 'Yi'yi Mashi ba'anə əshina. 9 Lagu kə ngə sərə Nabi Irimiya nana nyabiya dzau, “Kə ndə fa'ari kwa bə thladla makərkumunyi, gənnə kəra njir Izirayila thləna. 10 Kə ndə dəlbiya babal nə ndər hər təm əni, ənggəra Thlagə nar dā.” 11 Kəja Yesu ta'yi wu mwar gwamna, kə gwamna yiwa nyi, “Nagə ngə təl njir Yahudiya ya?” Kə Yesu shadəwa nyi, “Nagə ngə na abangau.” 12 Ar pəci kəra pubu dədəgal'yar ənga njira nggurəm a vər nana ndər ar kəra ja, naji shadəwa anə nda mai. 13 Kə Bilatusu yiwa nyi, “A'yi gu nggari sakida kəra nda vər na a miya ndəla gə kə wa?” 14 Ama kə Yesu bəgə sə nyi diyu, sə a'yi ji na alaga kushu ar kəra sə kə mai, ba sə kə nə nyi dənga anə gwamna. 15 Ar pəcir mini nə lardur nə vələnə, gwamna a tsəliyar i parəngəu, ju səya ndər fursəna pathləu anə dlamir nji, ndər ndu yiwu. 16 Ar pəci ta vanyi ndər fursəna a'yi kara nju səni nyi patə nju ngga nyi ənga Barabasu. 17 Ta dlami kabau, kə Bilatusu yiwa nda, “Wa nga hyu yiwu ya səya hya? Barabasu əndəga Yesu kəra nju ngga ənga Kərsiti ya?” 18 Arya ju səni abər arya shishikura nda nga ndə mbari Yesu ndə lər nyi anə nyi. 19 Ma tsu Bilatusu a vər nggya ar tsəkafə nyi, kə mala nyi səwa nyi cama, “Həbiya tsa gau wu ndər ndə gəra ənga vazə kau, arya yi lar bəwabwə tə pamapamə arya ja əshina wu shuni.” 20 Ama kə pubu dədəgal'yar ənga njira nggurəm tsətsəkuri dlamir nji aga nda na nja səya nda Barabasu, ba nja tsəya Yesu. 21 Gwamna bəra yiwa nda, “Wa nga hyu yiwu ya səya hyu pama nji məthlə ka?” Əngwar nda, “Barabasu!” 22 Kə Bilatusu bəra yiwa nda, “Mi nga ya dzəgwa məl ənga Yesu kəra nju ngga ənga Kərsiti ka?” Əngwar nda, “Dlakəya nyi nji!” 23 Kə Bilatusu na anə nda, “Arya mi ya?

Mi ngə bikə nya?" Kə ndə bəra hya'ana dahə tsu, ndə na, "Dlakəya nya mau." 24 Ta Bilatusu lari abar sə a'yi ju sən kari mai, kəl cakə ngə gwadə vi wu cakau, kə ji gər 'yimi, ji cina tsa ja əni wu mwar nji, ji na, "Kəja tsa yau, kəja tsa yau, bikə dā a'yi wu mashi ndə kə mai, bikər hyi ngau!" 25 Kə patəkura nda shadəwa, ndə na, "Ta'yi mashi nyi a nggya ar kəra 'ya ənga wazhar 'ya patəu." 26 Kə ji səya nda Barabas. Ayukudā ji səwa, nji nə nyi wudā anə Yesu, kə ji nə nda nyi aga nda dlakəya nyi. 27 Sara ənggau, kə soja'yar nə gwamna hər Yesu a vwar vira soja nggunggurəm'yar a nggya ari, ba ndə kabīya bwata soja'yar patə ndə zəwar nyi. 28 Ndə zədəna nyi turusu ba ndə dzəgwa hari nyi kar dəzəu culi nə təlkur. 29 Kə ndə tsagu nyi dara shikədī nə təlkur, kə ndə həwa nyi a du kəra ja. Ndə fuwa zəwa təlkur wu tsa ja, ba ndə dzəgwa bəliya undi nə dida nyi, ndu na, "Alvari təl, təl nə njir Yahudiya!" 30 Ndə təfənggər nyi tuli, ba ndə dləwuri zəwa nə təlkur ta, ndə dzəgwa pəpathləwa nyi zəwa nyi wu kəra ja. 31 Ayukudā ndə kudəna dida nyi abangau, kə ndə zədəna ləgutə təlkur ta, ndə bəra har nyi nə nyi. Ndə dzəgwa ma'yi ənga ja a biya aga nda biya dlakəya nyi. 32 Ənggəra nda vər biya, ba ndə thləwa vanyi ndər Sayirini kəra nju ngga ənga Simanu, kə ndə ciwa nyi aga ja hə wu dladlakə nə Yesu. 33 Kə ndə shili ar vanyi vi kəra nju ngga ənga Gwalgwathla, ca ngə vir papangəkər. 34 A ndəna kə ndə nə nyi 'yimir wur inabi kəra nji gwadəbiya ənga madəwatəu aga ja sa, ama ta ji dahari, kə ji piyari sa. 35 Ta ndə dlakəya nyi, ba ndə dzəgwa tətəkəwa kar ha nyi lagur tədə shi'wu. 36 Ayukudā kau, ba ndə nggya nggashiu ndu bəla nyi a ndəna. 37 Adabanga kəra ja ndə tsəfəya sərə wu cabiya sərə ji ndzana: NDƏ KƏ NGƏ YESU, TƏLƏR NJIR YAHUDIYA. 38 Nji dlakəya nyi ənga njir dā lagu məthləu, pathləu ar tsi mazəma ja ənga pathləu tsu ar matsala ja. 39 Njira a vər tərabiya ndu ndər nə dida nyi, ndu kənggədə kəra nda ndu nggushi, ənga 40 ndu na, "Nagə ndəra na gu sən dlana ki Hyal, ba ga bəra həriya wu pəci makəru, ga mbədana kərngau! Ga shida sara dar wu kau, ma nagə Zər Hyal ngau!" 41 Abangə tsu ngə pubu dədəgal'yar ənga maləmə dladə'yar ənga njira nggurəm wu ndər nə dida nyi. 42 Əngwar nda, "Ji mbədana nji, ama naji wu sən mbədana kərnyī mai! Naja ngə Təl nə njir Izirayila! Bəgə ja gya sara dar wu kə aga mənə lari, ba mənə hənggəri ənga ja. 43 Ji hənggəri ənga Hyal, bəgə Hyala nyi a kətiya nyi kabangəkau, ma Hyala nyi wu yiwu, ari ju na, 'Nayi Zər Hyal ngau.'" 44 Tangə ənggər ta, njir dā lagu kəra nji dlakəya ənga ja ta nyabiya nyi ənga nggəl. 45 Mbari ar pəci ta'yikər ba'anə saka makər nə wagə ngə kuthləu shida hadiya 'yi'ya nyi patəu. 46 A ndu wagəu ənggər saka makəru, Yesu hya'ana dahəu ənga dənəma, ji na, "Yiloyi, 'Yiloyi, lama sabakətəni?" Kəra cabiya, "Hyal dā, Hyal dā, mi ngə dā gə shabiya dā ya?" 47 Ta njira tata'yi a ndəna nggari abangau, kə ndə na, "Ja vər ngga Iliya." 48 Ənggəna pathləu wu pama nda hwi ka nda hari sasa'wa. Ji ciwa a gu 'yimir wur inabi kəra mwamwalu, ji ciri a dar zəwa ba ji nə nyi aga ja sa. 49 Alenyi nji wu pama nda wu na, "Piyari nya mau, bəgə mənə lari tara Iliya wu sa mbədana nyi." 50 Kə Yesu bəra hya'ana dahə ənga dənəma, kə piya ja biya. 51 Ar pəci kə ngə kadəmbul nə hudā ki Hyal təwa dzə bwata məthləu, mbari a du kər ba a gyiwu ndəla nyi. Kə 'yi'yi kənggədər dzə ba mə ndaliya dzau. 52 Hu'yar papahənəkər, kə nji cicau kəra tau, hya'ari ənga pi. 53 Ayukudā Yesu hya'ari sara vir tau, kə ndə ma'yi a vu hudā mələmə cicau, ba ndə vuwa canə nyi kər anə nji paməpamə gangəu. 54 Ənggəra soja kəra ndiya ənga dəgal ənga alenyi njir bəla hu Yesu lari ənggəra 'yi'yi kənggədər dzə ənga patəkura sərə dərəkər, ba hivər mbari nda gagadəu, ndu na ənga dahəu, "Pakatəu, ndə kau, Zər Hyal ngau!" 55 Mathləkə'yi gangəu sara wu Galili nu Yesu, ndu məl thlər anə nyi. Ndə ta'yi tsaləu ndu tsamə sərə wu dā. 56 Wu pama nda Maryamu Magədaliya a'yi ənga Maryamu məya Yakubu ənga Yusufu ba məya wazha Zabadi. 57 Ma ləhə waga dā, kəja vanyi ndər gənna a shiliri, thləmə nyi Yusufu ndər Arimatiya, ndəra naja ənga kərnyī ma ndər nu Yesu ngau. 58 Ji ma'yi a ndəra Bilatusu aga ja nda yiwari dza Yesu aga ja nda hadəna. Kə Bilatusu səwa aga nja nə nyi nyi. 59 Kə Yusufu həri dza Yesu, ba ji pədəwa wu sər hadə ndə cici caməu. 60 Kə ji nda fuwa nyi wu hu nyi kəra mafəliyangə kəra ji gəmbiya wu mau. Kə ji uya madiya tsəka ba ji hadiya miya huwa nyi əni ba ji ma'yi sə nyi. 61 Kə Maryamu Magədaliya ənga vanyi Maryamu ta nggya bama ənga bama ənga huwa nyi. 62 Əzəgəkura nyi, pida pathləu ayukudā Pəcir Pabə Dzau, kə pubu dədəgal'yar ənga njir Farisi ma'yi a ndəra Bilatusu. 63 Ndə na, "Maləmə, 'yu dəngari sərə ndər ngguta vi kə sara a vər na

tsu ja əŋga pi, abər, ‘Ayukudā pida makər, yu bəra hya’ari əŋga pi.’ **64** Agabangau, ga səwa njir bəla hu aga nda bəla hu kə mənəhəu, kəl ayukudā pida makər. Ma a’yi abangə mai, zəmbəlma nyi’yar wu sən sa hələr dza ja əvu’yi ba nda dzəgwa nar nyi anə nji abər a hya’ari ja sara vir tau. Najaka ngguta vi wu nda ndiya nə tanggərma əŋga dididi.” **65** Əngwar Bilatusu anə nda, “Suwa mə njir bəla, aga nda nda bəlar miya huwa nyi mənəhəu ənggər kəra hyu sən mbari.” **66** Kə ndə ma’yi ndə nda bəlar huwa nyi mənəhəu, ndə fəri mətəmə nə təlkur ar tsəka nyi əŋga tsu ndə fiya soja’yar aga bəla viya nyi.

28 Ayukudā Pəcir Bəlsar nə (njir Yahudiya) tərabiya, əmudlə kədəu pəci nə tanggərma nə sugu, kə Maryamu Magədaliya nanda əŋga vanyi Maryamu ma’yi a nda tsamə huwa nyi. **2** Səni a’yi mai kə məlmə kənggədəu, ara vanyi waladi nə Thlagə shida sara dəməlməu, ji sa ma’yi a dar huwa nyi, ji nda jahəna tsəka kəra nji hadiya miya huwa nyi əni, ba ji nggya ari. **3** Dza ja wu mbəl wilwilu əŋga ləguta ha nyi pərtə pwahəu ənggər əpur pa’wa. **4** Ənggəra njir bəla huwa nyi lari nyi, ba hivər mbari nda gagadəu, əŋga dza nda wu tsədəu, kəra məliya ndə də ənggər nji tətəu. **5** Ama kə waladiya nyi na anə mathləkə’ya nyi, “Hya sara hivər mai, ariya yu səni abər Yesu nga hya vər gal, ndəra nji dlakəya ta. **6** A’yi ja ənggə mai, a hya’ari ja ənggər kəra ji saya nana. Anda mau hya sa lari vira nji saya pina nyi ari ta. **7** Ma’ya mau əŋga kusa aga hya nda nar nyi anə zəmbəlma nyi’yar, ‘A hya’ari ja sara vir tau, ju ma’yi wu mwar hyi a vu Galili. A vuna hyu vuwa lari nyi.’ Səra yi shili aga ya sa nar hyi ngau.” **8** Kə mathləkə’ya nyi hya’ari əŋga kusa, nyinyau əŋga hivər ba hudə pərtə gagadəu, ndə hwi a ndəra zəmbəlma nyi’yar aga nda nda nar nda sərə dərəkər. **9** Kukuthlə kə Yesu thləwa nda, ba ji nar nda, “Usa mau.” Ndə shili əgya ja, ndə mbari hiya ja ba ndə gənggər nyi səli. **10** Kə Yesu nar nda, “Hya sara hivər mai, ma’ya mau hya vuwa nar nyi anə zamədə’yar nda ma’yi a vu Galili, a vuna nga ndu vuwa lar də.” **11** Ma tsu mathləkə’yi ta ar lagu, kə alenyi njir bəla hu ma’yi a ndu hudə məlmə ndə nda nar nyi anə pubu dədəgal’yar sərə dərəkər patəu. **12** Ənggəra pubu dədəgal’yar bə əkkə’yi njira nggurəm ba ndə nggya ndə mbiya sərə ndu

məl, ba ndə nə nyi madiya gənnə anə njir bəla huwa nyi, **13** ndu na anə nda, “Hya nar nyi anə nji, abər, ‘Zəmbəlma nyi’yar ngə shili əvu’yi ba ndə sa hələr dza ja ma tsu ‘ya wu ghanyi.’” **14** Ma ndər kə gwi himiya gwamna, ‘yu nar nyi ndər kəra wu pina hudə ja, ba ‘ya həbiya hyi wu bəwəwatəu.” **15** Kə soja’yar ta dləwuri gənnə nyi, ba ndə məliya ənggəra nji dəgar nda. Kə najaka ndər tətəlna dzə wu pama njir Yahudiya patə ba’anə əshina. **16** Zəmbəlma nyi’yar kumo a sər tangə ma’yi a dar mə nə Galili vira Yesu nar nda, aga nda ma’yi a dari. **17** Ta ndə lari nyi, kə ndə dləwə nyi, ama alenyi nji wu pama nda wu təkəkər əŋga ja. **18** Kə Yesu shili əgya nda, ji sa na, “Dənəma a dəməlməu əŋga kəra a gyiwu ‘yi a nə dər nji. **19** Agabangau, ma’ya mau, hya nda məliya njir duniya patə aga nda də zəmbəlma də, hya hər nda bəbətizəma wu thləmər Tada əŋga Zər ba əŋga Mambəl Cicau. **20** Hya highibər nda ənggəra ndu bəla sər bəla kəra yi nar hyi. Pakatə a’yi yi əŋga hyi cumu ba’anə kudiyar duniya.” (aiōn g165)

Luka

1 Nji gangə da aga nda tsəfəri, səra ndə nggari dərkar wu pama 'ya. **2** Ndə tsəfəri səra 'yi nggari sara ara njira sə kə da wu liya nda tsu kadəu, ənga ndə tətəlna ndər Hyal tsu. **3** Tiyafulusu ndə dəgal, ənggəra yi tsambiya sə'yar kə patəu ənga hangəkəl, ca ngə da yi lari a dər tsa'a, ya tsəfəri ngə ənggəra sə'yar kə ɓau, **4** aga ga sənbiya jirkura sə'yar kə ənggəra nji highiɓəri ngau. **5** Wu pəci kəra Hirudusu a vər səm təlkur nər 'yi'yir Yahudi, vanyi pubu a'yi kəra nja ngga ənga Zakariya. Naja pubu nə miya umbwa nə Abijanu. Thləmər mala nyi ca ngə Alisabatu, ənga ji biya sara wu culi gə Haruna. **6** Nanda gyapəu, ndə nggya mənəhəu wu mwar Hyal, ndə ɓəlari patəkura səra Hyal na nja məl. **7** Ama nandə uya ya mai, ara Alisabatu ciri nga ja, ənga ətsu nji hahal nga nda gyapəu. **8** Vanyi pəci, Zakariya vər məl thlər nyi nə pubu a gwu ki Hyal, ənggəra pəcir nə miya umbwar nda shili. **9** Wu pəci kau, ənggəra sər ciji nə pubu cabiya, Zakariya nga nji cadəbiya, aga ja gu ki Hyal aga gwa nggyi sə kisəu. **10** Kabangəkə nji dadaɓau kəra a biya, nda vər ndər anə Hyal wu pəci kə ja vər nggyi sə kisə kau. **11** Kukuthləu kə waladi Thlagə canə nyi kər, ji ta'yi lagu mazəma vir nggyi sə kisə kau. **12** Ənggəra Zakariya lari waladi kau, kə hivər mbəri nyi gagadau. **13** Ama kə waladi kə na anə nyi, “Zakariya, a sara ga hivər mai! Hyal, a nggari kədi ngau, kabangəkəu, mala ngə Alisabatu wu nda yabiya ngə zər sal. Gu nda nə nyi thləmə Yahwana. **14** Ma nji yabiya nyi, gu nda da ənga dəfu cicau ənga hudə pipida gagadau, abangau ngə alenyi nji gangə tsu. **15** Zər kə ju nda da ndə dəgal wu mwar Hyal. Naji wu nda sa 'yimir wur inabi mai. Nju nda nyana nyi ənga Mambəl Cicau tsu ja wu ta mənəyi. **16** Naja ngu nda shabiya njir Izirayila gangəu a shili ara Hyal Thlagəri nda. **17** Ju tarabiya a dumwar Thlagəu, ju məl thlər nyi wu mambəl ənga dənəma ənggər nabi Iliya. Ju shili ənga nggya jamə wu pama tada'yar ənga wazhar nda. Ju nda shabiya njira kəra ɓəlari səra tsa'a, aga nda da nji hangəkəl, lagu kə nga ju nda məliya nda tsa'a anə Thlagər nda.” **18** Kə Zakariya na anə waladi, “Abari nga ya nda sən abər sə kə gə na kə wu nda da? Kəja nayi ndə hahal nga yau, mala da tsu abangə nga ja.” **19** Waladi na, “Nayi ngə Jibrayilu, ya vər ta'yi

wu mwar Hyal. Hyal ngə səwa da aga ya sa nar ngə ndər kə məsahə gagadə kau. **20** Ama kəja ga nggəl ri ara hənggəri ənga ndər kau, kəra wu nda da jiri ma pəci ka dəri. Agabangau, tsu gu ndər mai kəl ma sə kə a nyabiyar dzau.” **21** Nji kəra a biya nda vər səkə biyar Zakariya, nda vər dənga mi ngə da ji ɓəliya sar a gwu ki Hyal abanga? **22** Pəci kəra ji nda biya tsu ju sən i ndər mai, ənggau, ba ndə sən i abər a lari ja sə dədəgur a gwu ki Hyal kau. Kə ji dumwa ənga ndər anə nda ənga tsi, ama naja sən i ndər ənga miya ja mai. **23** Ənggəra pəcir thlər nyi kudəu, ba ji sha a ndu ki. **24** A'yi ɓəliya sar mai, kə mala nyi Alisabatu həri hudəu, kə ji mbunakər nə hya təfu wu ki naji biya mai. **25** Alisabatu dzəgwa na, “Thlagə a məliya dər sə dəgal wu yukudu, ənga ji təhudə əgya yau, ji hənə sə səsəli kəra ar kəra yau wu pama nji.” **26** Ənggəra Alisabatu məliya hya kwa ənga hudəu, kə Hyal səwa waladi Jibrayilu a ndu vanyi məlmə wu Galili nja ngga ənga Nazəratu. **27** Ji səwa nyi ənga ndəshigu məsahəu a ndara kwapəliyagə kəra alkawal mbamba nə hə dzə a'yi wu pama nda ənga vanyi ndə kəra nja ngga ənga Yusufu, sara wu culi gə təl Dawuda. Thləmər kwapəliyagə kə ca ngə Maryamu. **28** Ənggəra waladi kə shili əgya ja, kə ji na, “Nja vər usa ngau! Thlagə a'yi ja ənga gau, naja tsu a fənggər ngər ja barka.” **29** Ənggəra Maryamu nggari usa dzə kau, kə sə kə ɓwanə nyi kər ba fuwa nyi wu dənga sə gagadau, ja vər dənga wa thləmə najaka usa dza. **30** Kə waladi kə na anə nyi, “Maryamu, a sara ga hivər mai, aya ngə a uyar gə mayiwakur ara Hyal. **31** “Kəja gu nda həri hudəu, gu yabiya zər sal, gu nda nə nyi thləmə Yesu. **32** Ju nda da ndə dəgaləu, ətsu nju nda ngga nyi ənga Zər Hyal dəgal gagadau. Hyal Thlagə wu nda nə nyi vir nggya nər təlkur nə əji nyi Dawuda. **33** Ju nda səm təlkur nyi ar kəra ki Yakubu ba'anəwa, təlkur nyi tsu a'yi wu nda kudə mai!” (aiōn g165) **34** Kə Maryamu na anə waladi, “Abari ngə səkə sən da, kəja nayi saya sən i ndə sal maya?” **35** Kə waladi shadəwa nyi, ji na, “Mambəl Cicau wu nda gyar kəra gau, dənəma nə Hyal Kəra Di wu nda mbuya ngə tsu. Agabangə zər kə gu nda ya kau, nju nda na anə nyi ndə cicau, naja ngə Zər Hyal. **36** “Kəja Alisabatu kwamə ngau, kəra nji na, naji wu ya mai, kabangəkə hudə hya kwa ngə ara ja, wu hahalkur nyi kau, **37** ara sər kari nyi kər anə Hyal a'yi mai.” **38** Əngwar Maryamu, “Nayau, mafa Hyal ngau, ɓəgə ja da anə da

ənggəra gə na kau.” Ənggau, kə waladi kə ma'yi sə nyi. 39 Ayukuda pəci kushu, kə Maryamu pabəri kərni, kə ji ma'yi ənga kusa, a ndu vanyi məlmə nər 'yi'yir Yahudi kəra wu pama mau. 40 Ənggəra ji shili wu məlmə kau, kə ji vu ki Zakariya, ji wuwa usar Alisabatu. 41 Ənggəra Alisabatu nggari usa dzə kau, kə zər kəra gwu ta Maryamu da mumudəu, ənggau, kə Alisabatu nyau ənga Mambəl Cicau. 42 Kə ji hya'ana dāhəu ənga dənəma ji na, “Nagə ənga barka wu pama mathləkə'yi, Zər kəra gu nda ya kə tsu ənga barka nga ja! 43 Abari ngə mayiwakur kə səni shili anə da, patə əkkə'yi miya Thlagə da, a shili əgya ya? 44 Ənggəra yi nggari usa dzə ngau, ngə zər kəra gwu ta yi da mumudəu ara hudə pipida. 45 Ndər barka nga gau ara gə hənggəri abər sə kə Thlagə nana kə wu da ənga jiri.” 46 Maryamu na, “Dəfuwa yau a vər fal Thlagəu. 47 Piya yi tsu a vər caguli ara Hyal ngə Ndər Mbəda da, 48 ara ji dəngari ənga yau, nayi kəra mafa nyi kəra a'yi vanyi sə mai! Mbari kabəngəkau, patər nji wu nda ngga da ənga ndər barka, 49 arya sə dədəgal'yar kə kəra Hyal ndə dənəma məliya da. Thləmə nyi ndə cici ngau! 50 Ciji ba'anə ciji ju nda təhudə əgya njira wu nə nyi dəgalkur. 51 Ənga tsi nə dənəma nga ji məliya sə dədəgal'yar! Ji tətəlna njir fəkər nda ənga sərə ndu fər kər əni wu dəfuwa nda. 52 A həyari ja təltə'yar sara wu təlkur nda, ənga ji hya'ana nji dididi. 53 Ji nə nyi sər səm məsahəu anə njir wubəu, kə ji məliya njir gənnə ndə ma'yi ənga tsi kurlhləu. 54 Ji dləwari mafa nyi'yar njir Izirayila ənga ji dəngari ji cabiya təhudə anə nji nyi, 55 ənggəra ji məliya alkawal anə əjir mən Ibrahimu ənga culi nyi ba'anuwal!” (aiōn g165) 56 Maryamu nggya ənga Alisabatu ənggər hya makəru, kadivira ji dzəgwa sha a ndu ki gə nda. 57 Ənggəra pəcir ya nyi da, kə Alisabatu yabiya zər nyi. 58 Təwul nyi əkkə'yi nji gə nda ndə nggari ənggəra Thlagə canə nyi təhudə dədəgal anə nyi, kə ndə dabər dzə ndu caguli ənga ja. 59 Ənggəra zər kə təkəri pida cisu, kə ndə shili aga nda sa thlana nyi pəlzha, ndu yiwu nda fiya nyi thləmə dənəyi, Zakariya. 60 Ama kə miya zər na, “Awau! Nja nda ngga nyi ənga Yahwana.” 61 Əngwar nda anə nyi, “Wu culir hyi wa ngə ənga culi thləmə kə?” 62 Kə ndə yiwa dəya zər ənga tsi, thləmə kəra ja yiwu nja ngga zər kə əni. 63 Kə ji yiwa, nja nə nyi ləkakadəu, kə ji tsəfəri, “Thləmə nyi Yahwana ngau.” Kə sə kə da sə dədəgur anə njira a ndəna! 64 Ənggə ngə miya

Zakariya pahənəkər, kə ji dzəguya ndər ənga fal Hyal. 65 Kə sə kə nə nyi hivər anə təwulər nda patəu. Njir 'yi'yir Yahudi njir nggya wu pama mau tətəlna sə kə da kə ba'amani. 66 Kalar ndəra nggari sə kau, ba nə nyi dənga, ju na, “Mi ngə zər kə wu nda da?” Ara a tsamər nji abər tsa Hyal a'yi ənga ja. 67 Ənggəra Mambəl Cicau shida ar kəra Zakariya dəya Yahwana, kə ji dzəguya ndər kəra Hyal nə nyi, ji na, 68 “Barka anə Thlagəu, Hyal nər Izirayila! Ji shili aga sa dləwa nji gə nda, ja kətiya nda. 69 Ji nə mən ndər Mbəda nji ənga dənəma sara wu ki mafa nyi Dawuda. 70 Ənggər kəra ji məliya alkawal tsu kadəu lagu miya nabi nyi'yar nə cicau. (aiōn g165) 71 Ju sa həbiya mən sara wu tsa njira vər ca dawakur anə mən, ənga patər njira gəra yiwu nda lari mənə cakau. 72 Ji məl abəngə aga ja cabiya təhudə nyi anə əjir mən'yar, ənga ji dəngari alkawal nyi nə cicau, 73 kəra ji məliya dabə ənga səm fəla anə əjir mən Ibrahimu. 74 Ju nda həbiya mən sara ara dawar mən'yar, aga mənə dzəgwa nu nyi ənga jirkur gəra ənga hivər 75 wu cिकुर ənga mənəhakur wu mwar Hyal patər nggyabiyar mən. 76 Nagə tsu zər kau, nju nda ngga ngə ənga nabi nə Hyal kəra ndiya ənga dəgaləu. Gu nda tərabiya a dumwar Thlagəu, aga ga məliya lagu nyi kakaləu. 77 Aga ga nə nyi anə nji gə nda sənbiya sə ar kəra mbədə lagur təfəbiya nda bikər nda, 78 ara gəngəkura təhudə dzə nə Hyalər mən, ca ngə mbəmbəl nə mbədəu sara a dəməlmau wu nda shida, aga ja sa mbəl ar kəra mən, 79 ja mbəl a gyar kəra njira vər nggya wu kuthləu, ənga njira əgya kida shənggudi nə tau, aga ca lagur nggya jamə anə mən.” 80 Kə Yahwana hau, ji cakəri dzə wu mambəl. Ji nggya a gwa tagə kəl ta pəcir biya nyi ar babal anə njir Izirayila da.

2 Wu pəci ta, təl Kayisaru Agustusu nər Roma hyabiya cama abər nja tsəfəri thləmə nji patə wu kida təlkur nyi. 2 Kə ngə jiga nji nə tanggərma kəra nji məl pəci kəra Kiriniyusu a vər səm Təlkur nyi wu 'yi'yir Səriya. 3 Nji patə ma'yi a ndu məlmər nda aga nja nda jigabiya nda. 4 Yusufu tsu ji piyari Nazəratu wu 'yi'yir Galili ji ma'yi a du Bayitalahami wu 'yi'yir Yahudi, məlmə kəra nji ya təl Dawuda a gwa, ara naja culi zəmə ənga Dawuda. 5 Ji ma'yi ənga Maryamu kəra alkawal mbamba nə hə dzə a'yi wu pama nda, aga nja nda jigabiya nda. Wu pəci ta, Maryamu ənga hudə nga ja. 6 Ma tsu

nda wu Bayitalahami, kə pəcir ya mbari nyi. 7 Urshalima kəra nju ngga ənga Simiyanu. Naja Kə ji yabiya zər nyi nə tanggərma, ji pədəwa nyi ndə tsapəu, ndər gənggər nyi səli anə Hyal, naja wu gumbwara, ji dzəgwa pina nyi wu nggaḁa, vər səkə pəci kəra nju sa həbiya njir Izirayila ara nandə uya umbwa wu ki dləwu məthləpi wu ḁwaḁwatəu. Mambəl Cici tsu a vər nggya mai. 8 A biyar ya məlmə kau, njir ḁəla a'yi, kəra ənga ja. 26 Mambəl Cici cabiya nyi abər naji wu a vər pida a biyar babal uvu'yi, nda vər tsamə tə mai kəl ji lari Kərsiti kəra Thlagə məliya nyi təmahər nda. 9 Kə waladi Thlagə canə nda kər, alkawal. 27 Ənggərə Mambəl ləbiya nyi ba ji gwu ənga kadakadarkur nə Thlagə mbəl a gyar kəra vir pathla nə ki Hyal, ar pəci kəra njir ya Yesu nda, kəra nə nda hivər gagadau. 10 Əngwar həri nyi a shili wu ki Hyal aga nda məliya sərə waladi anə nda, “Hya sara hivər mai! Arya nayi dladə cabiya nja məl, 28 kə Simiyanu dləwuri ngə shili ənga ndəshigu mənəhə gagadau anə zər kə wu tsa ja, kə ji usa Hyal ji na, abər, 29 hyi, kəra wu nda məliya patər nji ndu nda ḁa “Kabəngəkə Thlagəu, ləbiya mafa ngə ja ma'yi ənga huḁə pipida. 11 Əshina kau, wu məlmə ənga huḁə pərtəu, ənggərə ga məliya alkawal, 30 gə Dawuda, a yabiya hyir nji ndər mbəḁḁa hyi, 31 mbəḁḁə kəra naja ngə Kərsiti Thlagəu! 12 Kəja sərə wu nda sa cabiya ngau anə njira a'yi njir Yahudiya mai, canə hyi nyi, hyu nda thləwa zər mamənji nji kəra tsu a sa cabiya kadakadarkur ngau anə nji pədəwa wu gumbwara, nji pina nyi wu nggaḁa.” ngau, njir Izirayila.” 33 Dəya zər ənga mənəyi 13 A'yi nda ənga səni mai kə waladi'yar gangəu nda vər tsamə sə dədəgur sərə Simiyanu a vər ənga waladi ta, sara a dəməlmau shida nda vər na ar kəra ja. 34 Simiyanu fənggər nda barka, ji fal Hyal nda vər na, 14 “Kadakadarkur anə Hyal na anə Maryamu miya zər, “Hyal a cadəbiyari zər kau, aga ja ḁa sər thlə hi anə nji ənga sər kəra a dəməlmau! Wu duniya bəgə huḁə pərtəu hya'ana alenəyi nji gangəu wu Izirayila. 35 Agabəngə ḁa ḁa ara njira Hyal a vər nggar məsəhəkur nda!” kəra nji gangəu a nda yiwu mai. 36 Vanyi 15 Ənggərə waladi'yar piyari nda ndə ma'yi a sərə ḁəḁəwa wu ḁəfuwa nji a nda ḁa ar babal. dəməlmau, ca ngə njir ḁəla na anə kuvwar nda, Najaka sau, a sa ḁa kwakwəḁə anə ngau, ənggər abər, “Mən na ma'yi a vu Bayitalahami mən na hənggya nga nji tsaviya ḁəfuwa gə əni.” 36 Vanyi vuwa tsamiya sə kə ḁa kau, kəra Thlagə nar mən madedegəu a'yi nabi mala thləmə nyi Hanatu ar kəri kau.” 16 Ca nga ndə ma'yi ənga kusa, kwar Fanuwalu nər culi Ashiru. Ji nggya ənga kə ndə vuwa thləwa Maryamu ənga Yusufu, sal nyi nə fa mədəḁə wacu ənggərə ndə həri ənga zər mamənji, kəra nji pina wu nggaḁa. dzau. 37 Ba sal nyi kə tau. Kabəngəkəu, fa nyi 17 Ənggərə ndə lari nyi ba ndə tətəlna ḁəhəu cisu kumunəyi apə fəḁə nga nyi. Najī sayi piyari njira nggari ndər kau, ba ḁa sə dədəgur anə nda ki Hyal mai, ja vər dləkər anə Hyal vu'yi ənga sə kə njir ḁəla nar nda kau. 19 Ama kə Maryamu puci, ja vər ndər ənga Hyal ənga hə zəmətsini. səḁiya sə'yar kə patəu, ju dzəgwa ḁənga nda 38 Kakalə wu pəci kau, kə mala kə gwa ja vər wu ḁəfuwa ja. 20 Njir ḁəla dzəgwa sha, nda vər usa Hyal, naja tsu ji ndər ar kəra zər kə anə nji thləna nər fal Hyal ənga dləvə nyi, ara sərə ndə patəu, njira vər səkə Hyal ja sa nə nyi nggya nggari, ənga ndə lari. Ara patər sə ḁa ənggərə jamə anə Urshalima. 39 Wu pəci kəra Yusufu waladi ta nar nda. 21 Ənggərə zərə nyi məliya ənga Maryamu kuḁəna sə'yar kə patəu, sərə pida cisu, ba nji thləna nyi pəlzha, ba nji fiya dladə nə Thlagə na nja məl, ba ndə sha a vu nyi thləmə Yesu, thləmə kəra waladi nə nyi məlmər nda Nazəratu wu Galili. 40 Zər kə hau, kadivira nji dzəgwa hə huḁə nyi. 22 Kə pəci shili ənga ḁənəma, nyinyau ənga tsətsəlkur. Təhuḁə kəra Maryamu ənga Yusufu wu məl sərə dladə Hyal tsu a'yi ənga ja. 41 Kalar fa njir ya Yesu ndə həri Yesu a vu Urshalima aga nda vuwa lər ndu vu Urshalima aga lardur nər vələnə nə njir nyi anə Thlagəu. 23 Abəngə nga nyi tsətsəfau Izirayila. 42 Ənggərə Yesu təkəri fa kumo apə wu dladə nə Thlagəu, abər, “Kalar zər sal kəra məthləu ənga ya, ba ndə mai a ndu lardura nyi nji ya nə tanggərma, nju fiya nyi ja ḁa nə ənggərə ndə tsəliya. 43 Ayukudə lardur kuḁəu, cica u nə Thlagəu.” 24 Nanda tsu ndu thla sau, ba ndə mbari lagu nda vər sha a ndu ki, ama ba ənggərə dladə nə Thlagə cabiya, ənga mbəthla ji ta'yi wu yukudə wu Urshalima, gərə ənga səni məthlə ənga wazha mbəthla masar məthləu. njir ya nyi. 44 Nanda tsu ndu nggani wu pama

nji nga ja, agabangə kə ndə dumwa ənga bau nə pəkə pathləu. Ənggau, kə ndə dzəguya gal nyi a ndu pama njir nda ənga bazhir nda 'yar. **45** Ama nandə lari nyi mai. Agabangə kə ndə bəra sha a vu Urshalima aga nda vuwa gal nyi a vuna. **46** Pəci nə pida makərkura nyi ba ndə thləwa nyi a vər nggya a gwu vir pathla nə ki Hyal wu pama maləm'yar. Ja vər sə himi nda, ənga ja vər yiwa nda sə paməpaməu. **47** Patakura njira nggari nyi ndə səbiya miya nda, ənggəra sənbiya sə nyi ənga shadəwa nyi dā sə dədəgur anə nda. **48** Njir ya nyi ba dā sə dədəgur anə nda ənggəra ndə lari nyi ənggau, kə mən̄yi na anə nyi, "Zər dā ara mi nga gə məl anə 'ya abanga? Nayi ənga dəngau anə 'yar dənga sau ara na'yi lari ngə mai." **49** Ji shadəwa nda, ji na, "Mi ngə dā hyu gal dā dəma? Nahyi a'yi səni abər a dər tsa'a ya nggya wu ki dədə wa?" **50** Ama nandə səni sərə ndər kə aga nyi mai. **51** Ba ji hya'ari ji nu nda, ndə sha vu Nazəratu ənga ja, ja vər dumwa ənga məl sərə njir ya nyi a vər na anə nyi. Mən̄yi tsu ji səbiya sə'yar kə patəu, wu dəfuwa ja. **52** Yesu hau wu tsətsəlkur ənga wu nə kumər dzau, ba ənga mayiwakur sara ara Hyal ənga nji.

3 Wu fa nə kumo apə təfu wu təlkur nə Kayisaru Tiberiyasu, Buntusu Bilatusu ca ngə gwamna nər Yahudi, Hirudusu tsu ca ngə təl nər Galili, Fəlipəu zamə nyi ca ngə təl nər 'yi'yir Ituriya ənga Tarakunitusu, Lisaniyasu tsu təl Abilinis. **2** Anasu ənga Kayafasu nanda ngə pubu dədəgal'yar. Wu pəci ta tsu ngə ndər Hyal shili anə Yahwana zər Zakariya a gwar tagə mashi. **3** Kə Yahwana zəwuya patəkura 'yi'yi kərə ar dza dəl Urdənu. Ja vər tətəlna ndər Hyal nə tubi anə nji, ja vər na, "Sha mau a shili wu lagu Hyal aga hya uya bəbətizəma, Hyal tsu ju sa təfəbiya hyi bikər hyi." **4** Ənggəra nabi Əshaya tsəfəri wu ləkakadə nə Hyal abər, ji na, "Dahə a vər ngga a gwar tagəu, ja vər na, 'Hya pabəri nyi lagu anə Thlagəu, hya məliya lagu tata'yi pir wu mwa nyi. **5** Nja sa nyanyana kalar dagəu, kalar mə ənga gər nyi həya a gya. Nju ta'yibiya lagu mbambal'yar, lagu dididi'yar tsu nju məliya mənəhəu. **6** Ənga patər ndapi wu nda lari mbədə nə Hyal.'" **7** Kə dlamir nji ma'yi a ndəra Yahwana aga nda uya bəbətizəma ara ja. Kə Yahwana nar nda, "Nahyi wazha mətəsapal! Wa ngə kughiya hyi, aga hya hwi sara ara numa nə hudə ndzəndzə Hyal kərə a vər shili ka? **8** Hya məl thlər kərə mənəhəu wu nggyabiyar hyi

kərə wu cabiya abər a tubir hyi. A sara hya fiya wu dəfuwa hyi tsu, abər, 'Ibrahimu ngə dər'ya.' Yu na anə hyi, abər Hyal a'yi ja ənga dənəma nə shabiya tsəka'yar kau, aga wazha anə Ibrahimu. **9** A fiyar nji hira kəm ar nggyilanga wu. Kalar wu kərə gərə pə wazha mənəhəu, nju nda gəmna nyi, ba nja vakuwa a gwu u'u." **10** Kə nji kə yiwa nyi, "Mi nga 'ya kyaga mələ?" **11** Yahwana shadəwa nda, ji na, "Abər kalar ndəra ənga ləgutə məthləu, ja nə nyi pathləu anə ndəra gərə əni, kalar ndəra ənga sər səm tsu ja məliya abangau." **12** Njir tsəm budə tsu ndə shili aga ja məliya nda bəbətizəma, ndə yiwa nyi, ndə na, "Maləmə, mi nga 'ya mələ?" **13** Əngwar ja anə nda, "A sara hya dləwu a ndiya sərə nji na hya tsəm mai." **14** Abangə tsu ngə alenyi soja'yar yiwa nyi, "Kar na'ya tsu, mi nga 'ya mələ?" Kə ji na anə nda, "A sara hya cənggər nyi anə nji aga nda nə hyi gənna ənga dənəma mai, a sara hya thla fati ar kərə nji mai, hya mbiya dəfu ənga sərə nji kina hyi əni." **15** Nji patə a vər səkə shilir Kərsiti, ndə lari Yahwana kə ndə dzəguya dənga wu dəfuwa nda tara Yahwana ngə Kərsiti kau. **16** Kə Yahwana shadəwa nda patəu, "Nayau, ya vər məl bəbətizəma anə hyi ənga 'yimi. Ama vanyi ndəra ndiya dā ənga dənəma a vər shili, kərə alaga sər mba bifi nyi nayi a'yi dā tsa aga ya pəlna mai. Ju sa məliya hyi bəbətizəma ənga Mambəl Cica u'u. **17** Cala pi nyi wu tsa ja nga nyi, ju pina uhi ba ja batəna lar nyi ba ja dzəgwa fa'ana uhi a su tsam. Kofu ənga cacəngə ba ja nggyina nda ənga u'u kərə gərə tau." **18** Ənga dahə paməpamə gangəu ngə Yahwana tətəlna ndəshigu məsahə anə nji. **19** Ama ənggəra Yahwana kughiya kughi anə gwamna Hirudusu kərə həri Hirudiyasu mala zamə nyi Fəlipəu ənga patəkura alenyi sə dəmwa'yi kərə ji məliya. **20** Kə Hirudusu bəra cakəri dəmwa'yikur nyi ba ji fuwa Yahwana wu fursəna. **21** Ayukudə ji kudəna məl bəbətizəma anə nji patəu, ba ji məliya nyi anə Yesu tsu, ənggəra Yesu a vər ndər ənga Hyal ba dəməlmə pahau, **22** kə Mambəl Cici shida ar kərə ja a papa mbəthla. Kə dahə sara a dəməlmə na, "Nagə ngə zər dā, yu yiwu ngau, hudə yi pipida ənga gau." **23** Ar pəcira Yesu dzəguya thlər nyi nə highibau, a təkər ja fa makər kumunyi wu duniya. Nji həri nyi abər naja zər Yusufu kərə zər Hali. **24** Hali zər Matata, Matata zər Lawi, Lawi zər Melci, Melci zər Yonna, Yonna zər Yusufu, **25** Yusufu zər Matatiyasu Matatiyasu zər Amosu, Amosu

zər Nahumu, Nahumu zər Azaliya, Azaliya zər Nagayi, 26 Nagayi zər Maata, Maata zər Matatiyasu Matatiyasu zər Saminu, Saminu zər Joseku, Joseku zər Yahuda, 27 Yahuda zər Yuwana, Yuwana zər Resa, Resa zər Zarubabelu, Zarubabelu zər Shaltiyalu, Shaltiyalu zər Neri, 28 Neri zər Melci, Melci zər Adi, Adi zər Kusam, Kusam zər Elmoda, Elmoda zər Eri, 29 Eri zər Jashuwa, Jashuwa zər Elezar, Elezar zər Jarimu, Jarimu zər Matata, Matata zər Lawi, 30 Lawi zər Simiyanu, Simiyanu zər Yahuda, Yahuda zər Yusufu, Yusufu zər, Janamu, Janamu zər Eliyakimu, 31 Eliyakimu zər Meliya, Meliya zər Meyinna, Meyinna zər Matathla, Matathla zər Nathlanu, Nathlanu zər Dawuda, 32 Dawuda zər Jesi, Jesi zər Obida, Obida zər Bu'aza, Bu'aza zər Salmonu, Salmonu zər Nashanu, 33 Nashanu zər Aminadaḅeu, Aminadaḅeu zər Aramu, Aramu zər Hesaruna, Hesaruna zər Parisu, Parisu zər Yahuda, 34 Yahuda zər Yakubu, Yakubu zər Ishaku, Ishaku zər Ibrahimu, Ibrahimu zər Tera, Tera zər Nahoru, 35 Nahoru zər Seragu, Seragu zər Riyu, Riyu zər Pelegə, Pelegə zər Eberu, Eberu zər Shila, 36 Shila zər Kayinanu, Kayinanu zər Arfashadu, Arfashadu zər Shemu, Shemu zər Nəhu, Nəhu zər Lameku, 37 Lameku zər Metusəla, Metusəla zər Enoku, Enoku zər Jaredu, Jaredu zər Mahalalelu, Mahalalelu zər Kenanu, 38 Kenanu zər Enoshu, Enoshu zər Shitu, Shitu zər Adamu, Adamu zər Hyal.

4 Yesu piyari dəl Urdənu nyinyau ənga Mambəl Cicau, Kə Mambəl Cici ləbiya Yesu a gwar tagəu, aga shatan a gwa dzəbiya nyi. 2 Ayukuda Yesu hər zəmətsini nə pida fodə kumunyi vu'yi ənga pəci, kə wuḅə mbəri nyi. 3 Kə Shatan na anə nyi, “Ma nagə ngə zər Hyal, ga nar nyi anə tsəka kau, aga ja sha aga macikəl.” 4 Kə Yesu shadəwa, ji na, “Tsətsəfə nga nyi wu ndər Hyal abər, “‘A’yi ənga sər səm wacu ngə ndə wu nggəy ənga pi mai.” 5 Kə Shatan hər nyi a dar vi kərə dzəgamə gagadau, ka canə nyi patakura təlkur nə duniya, ənga sərə a gwa patə nə pəci kushu. 6 Kə ji na anə nyi, “Yi wu nə ngə dənəma təlkur ənga kadakadarkur sə'yar kə patəu, ərəy anə dar nji, yu səni nə nyi anə kalar ndərə yu yiwu tsu. 7 Ma gə nə də dəgalkur, sə'yar kə patə wu də nəngau.” 8 Yesu na anə nyi, “Tsətsəfə nga nyi abər, “‘Ga dləvə Hyal Thlagə ngau, ba tsu naja zhizhi nyi wacu nga ga məl sərə ja yiwu.” 9 Shatan ḅərə hər

nyi a vu Urshalima, ba ji həri nyi a dar kərə ki Hyal a dar vira ndiya ənga dzəgaməu. Kə ji na anə nyi, “Ma nagə ngə zər Hyal, ga vəl a gyiwu 'yi sara ənggau, 10 ərəy tsətsəfə nga nyi wu ndər Hyal, abər, “‘Ju səwa waladi nyi'yar aga nda ḅələr ngau. 11 Ndu səḅiya ngu tsa nda ara ga sara dəgəri hiya gə ar tsəka.” 12 Ama Yesu na nə nyi, “Tsətsəfə nga nyi abər, “‘Ga sara dzə Hyal Thlagə ngə mai.” 13 Ənggərə Shatan kudəna dzə nyi wu lagu paməpamə patəu, ba ji piyari nyi nə pəci kushu ju səkə vanyi pəci ənga ja. 14 Yesu sha a vu Galili, ənga dənəma nar Mambəl nga ja, ndər ar kərə ja a tətəlnar kər a ndu məlmə paməpamə patəu, 15 ja vər highiḅau wu umbwa daḅə dzə njir Yahudi, nji patə a vər fal nyi. 16 Ənggau, kə ji ma'yi a vu Nazəratu, məlmə kərə ji hau a gwa. Pəcir Bəlsar, ba ji ma'yi a gwu umbwa daḅə dzə njir Yahudi, ənggərə ji tsəliya. Ji hya'ari aga jiga ndər Hyal. 17 Kə nji nə nyi ləkakadə nə Hyal nə tsəfə Nabi Əshaya. Kə ji pahəna ba ji uya vi kərə nji tsəfəy abər, 18 “Mambəl Thlagə a'yi ar kərə yau, kərə cadəbiya də aga ya tətəlna ndər məsahəu anə njira ənga dənəma tətəwa. Ji səwa də aga ya nar nyi anə njira wu fursəna pəcir pəl nda a dəri, nji ləfau nda sa lar sau, ba tsu ya pəlna nji mbamba. 19 Ji səwa də aga ya nar nyi anə kalar ndau, abər, pəci kərə Thlagə nana ja sa canə nyi mənəhəkur nyi anə nji patə a shiliri.” 20 Ayukudə ji jigana, ba ji pədiya ləkakadə nyi ba ji dzəgwa nə nyi anə ndər məl thlər wu umbwa daḅə dzə njir Yahudi, ba ji nggəy gya. Patakura njira a gwu umbwa daḅə dzə njir Yahudi kau, ba ndə pənggəri nyi li. 21 Kə ji na anə nda, “Ndər Hyal kə tsətsəfə kau, a nyabiyar dzə wu himiya hyi əshina.” 22 Patər njira ar vi ta nana ndər kərə mənəhəu ar kərə ja, ba ḅərə də sə dədəgür anə nda ənga sərə wu biya sara wu miya ja, ndə dzəgwa yiwa, “Kar ndəngə ya, a'yi zər Yusufu ta ngə wa?” 23 Kə Yesu na, “Anə nda a səni yau, hyu yiwu hya nar də karapə kau, abər ‘Ligəta, mbədəna kərngau.’ Məliya sə kərə 'yi nggəri gə məliya wu Kafarnahumu, ənggau, wu məlmə ngə kə dəm.” 24 Ji ḅərə na anə nda, “Jirkura nyi, ca ngə nabi naja a'yi ndərə nji dləwuri wu məlmə nyi mai.” 25 “Ya nar hyi jiri, wu pəcir nabi Iliya mathləkə'yi təsəl a'yi gangəu wu 'yi'yir Izirayila, ənggərə Hyal hədiya məlməu, par a'yi mai nə fa makəru ənga hya kwa, wuḅau a'yi wu 'yi'yi ta gagadau. 26 Ama Hyal a'yi səwa Iliya a ndərə zəma nda mai, ama a ndu məlmə

Zarafatu wu 'yi'yir Sidonu, a ndëra mala t̄sal k̄era wu m̄alm̄a ta. 27 Wu p̄acir nabi Elisha tsu, njir pibi a'yi ganḡau wu 'yi'yir Izirayila, Z̄oma nda a'yi uya cicikur mai k̄al Na'amanu nd̄er Suriya wacu.” 28 Ta njira wu umbwa d̄ab̄e d̄z̄e njir Yahudi k̄e nggari nd̄er kau, ba ndzana huda nda gagad̄au. 29 Nd̄e hya'ari nd̄e t̄ad̄ebiya nyi a biyar ya m̄alm̄au, nd̄e ma'yi ̄anga ja a dar k̄era mau k̄era nd̄e h̄ariya m̄alm̄ar nda a dari, aga nda vakana nyi a gyiwu 'yi. 30 K̄e Yesu biya wu pama nda, ba ji mbari lagu nyi ba ji mai s̄e nyi. 31 Abanḡe tsu, k̄e Yesu sha shili wu Kafarnahumu, m̄alm̄a k̄era wu 'yi'yir Galili, ar P̄acir B̄elsar, k̄e ji dumwa ̄anga highib̄au, an̄e nji. 32 K̄e highib̄e k̄e d̄a s̄e d̄ad̄egur an̄e nji pat̄e ara ̄angḡera nd̄er nyi wu biya ̄anga d̄anama. 33 Wu umbwa d̄ab̄e d̄z̄e njir Yahudi kau, vanyi nd̄e a'yi ̄anga mamb̄el d̄amwa'yu, ba ji hya'ana d̄ah̄au ̄anga d̄anama ji na, 34 “Wa yau! Yesu nd̄er Naz̄eratu, mi d̄z̄e nḡe ̄anga 'ya? Kari ḡe shili aga ga sa kud̄ana 'ya ya? A s̄eni nḡe yau, naḡe nḡe nd̄e cici n̄e Hyal!” 35 ̄Angwar Yesu an̄e nyi ̄anga d̄anama, “Hadiya miya gau! Biya wu d̄za jal!” K̄e mamb̄el d̄amwa'yi k̄e mb̄ilna nd̄e kau, a gyiwu 'yi wu d̄z̄ari nda pat̄au, k̄e ji biya sara wu d̄za ja ḡera b̄era uya nyi ̄anga shil̄aḡau. 36 K̄e d̄a s̄e d̄ad̄egur an̄e nji pat̄au, nd̄e na wu pama nda, “Abari dur ḡe highib̄e ka? ̄Anga d̄agalkur, ̄anga d̄anama nga ja v̄er nd̄er an̄e mamb̄el d̄amwa'yi'yar, ba nda biyal!” 37 ̄Angḡe nḡe nd̄er ar k̄era Yesu t̄at̄eln̄ak̄e a ndu m̄alm̄a pat̄e wu 'yi'yi kau. 38 Yesu biya sara wu umbwa d̄ab̄e d̄z̄e njir Yahudi, ji ma'yi a vu ki Simanu. S̄olkuya Simanu a'yi ngga mai, gyanḡe nga v̄er t̄e nyi d̄ad̄agal̄au. K̄e nd̄e yiwa Yesu aga ja dl̄ewari nyi. 39 Yesu ta'yi ar k̄era ja, ji kughi an̄e gyanḡe kau, k̄e gyanga nyi biya ka piyari nyi. Fina d̄z̄e a'yi mai k̄e ji hya'ari ba ji m̄aliya nda s̄er s̄em. 40 ̄Angḡera p̄aci wu gya t̄ad̄au, kalar nd̄e k̄era nd̄e ḡera ngga ara ja, nd̄e shili ̄ani an̄e Yesu, ba ji f̄ari nda t̄si pat̄au, ba nd̄e d̄a jam̄au. 41 Pat̄ar njira ̄anga mamb̄el d̄amwa'yi wu d̄za nda ndu biya ndu wau an̄e nyi, ndu na, “Na ḡe nḡe z̄ar Hyal!” K̄e Yesu kughi an̄e nda, ji kari nda ara nd̄er, ara ndu s̄eni naja nḡe K̄arsiti. 42 ̄amudlakura nyi, k̄e Yesu hya'ari ji ma'yi a biyar ya m̄alm̄au, a biyar vi k̄era nji a'yi mai. Nji biya ga gal nyi ba nd̄e thl̄ewa nyi, nd̄e d̄a aga nda kari nyi ara piyari m̄alm̄ar nda. 43 Ama Yesu na an̄e nda, “A dar thl̄er d̄a ya ma'yi a ndu alenyi m̄alm̄a aga ya nda t̄at̄elna nd̄eshigu m̄asah̄au

n̄e t̄alkur Hyal an̄e alenyi nji tsu. Agabangau, nga nji s̄ewa d̄a a shili wu duniya.” 44 ̄Angḡau, Yesu b̄ebiya b̄au wu pat̄ar 'yi'yir Yahudi, ja v̄er highib̄e wu umbwa d̄ab̄e d̄z̄e'yar, ja v̄er t̄at̄elna nd̄eshigu ar k̄era t̄alkur Hyal. Ba ̄anga ja v̄er shil̄aḡebiya kalar shil̄aḡau ̄anga njira ḡera ngga.

5 Vanyi p̄aci a'yi Yesu ta'yi ar d̄za d̄al n̄er Janisaratu, nji ganḡau nd̄e cid̄e nyi ndu yiwu nda nggari nd̄er Hyal. 2 K̄e ji lari kwambwal m̄ethl̄e a biyar d̄za d̄al k̄era njir t̄em fiya nd̄e ma'yi a nda ci litaḡer nda. 3 K̄e ji ma'yi a gwu kwambwal pathl̄au k̄era n̄e Biturusu ngau, ji dz̄agwa k̄adi nyi aga ja b̄ari nyi kushu sara miya d̄al. K̄e ji nggya a gwa ja v̄er highib̄e an̄e nji. 4 ̄Angḡera ji kud̄ana nd̄er, k̄e ji na an̄e Biturusu, “Ga b̄era b̄ari kwambwal kau a gwar vi k̄era dz̄agam̄au, ba hya s̄eya litaḡer hyi'yar, aga hya t̄ad̄ebiya kalfi.” 5 ̄Angwar Biturusu, “Thlaḡer ki, a pidari 'ya gh̄am̄a a v̄er t̄em ama na'ya a'yi mbari s̄e mai. Ama 'yu s̄eya litaḡer 'ya a gya, ma naḡe nḡe na.” 6 ̄Angḡera nd̄e s̄eya litaḡer nda a gya, ba nd̄e mbari kalfi ganḡau, k̄al ta litaḡer nda mbar thl̄ethl̄au. 7 Ta nd̄e lari abangau, ba nd̄e ngga bazhi t̄em̄ar nda sara wu vanyi kwambwal ta aga nda sa dl̄ewari nda. Ba nd̄e shili nd̄e sa nyanyana kwambwal'yar gyap̄e ̄anga kalfi. Ba kwambwal̄er nda mbar gya cau ara t̄ad̄ab̄au. 8 ̄Angḡera Biturusu lari s̄e kau, k̄e ji b̄eliya undi a dumwar Yesu, ji na, “T̄ak̄e ̄anga yau, Thlaḡau! Nayi nd̄er bik̄e ngau!” 9 Ba s̄e k̄e d̄a s̄e d̄ad̄egur an̄e nyi ̄anga bazhi nyi'yar pat̄au, ara ganḡakura kalfi k̄era nd̄e mbari, 10 abanḡe tsu nḡe Yakubu ̄anga Yahwana, wazha Zabadi, bazhi m̄el thl̄er Biturusu 'yar. ̄Angwar Yesu an̄e Biturusu, “Ga sara hiv̄ar mai, mbari ̄ashina, gu d̄a nd̄er t̄em nji ama a'yi kalfi mai.” 11 K̄e nd̄e t̄ad̄ebiya kwambwal̄er nda a biyar miya d̄al, ba nd̄e piyari litaḡer nda, ba nd̄e nu nyi. 12 Ar p̄aci k̄era Yesu wu vanyi m̄alm̄au, k̄e vanyi nd̄e k̄era pibi s̄emku d̄anama nyi shili ara ja. ̄Angḡera ji lari Yesu, k̄e ji dla ̄anga bama ja a gyiwu 'yi ja v̄er k̄adi nyi, ji na, “Thlaḡau, ma gu yiwu, gu s̄eni cina d̄a aga ya d̄a jam̄au.” 13 K̄e Yesu har t̄si ka ts̄akwar nyi, ji na an̄e nyi, “A h̄angḡer yau, d̄a cicau.” ̄Angḡerna, ba pibiya nyi piyari nyi. 14 K̄e Yesu nar nyi ̄anga d̄ah̄au, “Ga hanḡak̄al ga sara na s̄e k̄e an̄e nd̄e mai. Ama ga ma'yi a nd̄agya pubu ga nda can̄e nyi k̄erngau, ga dz̄agwa k̄eb̄ana sau ̄angḡera d̄lad̄e Musa nana nja m̄el aga ci dz̄au. Ga m̄aliya abanḡe aga ga

cabiya nyi anə nji abər a dar gə jaməu.” 15 Ama alaga abangau, kəl dumwa ənga cakau, ngə ndər ar kərə Yesu wu cakau. Nji gangə tsu a vər shili əgya ja aga nda nggari highibə nyi ba ji shiləgəbiya nda sara ara shiləgər nda paməpaməu. 16 Ama Yesu, ju ma'yi a biyar ya malmə a biyar vi kərə nji a'yi mai aga ja ndər ənga Hyal. 17 Vanyi pəci ənggəra ja vər dumwa ənga highibəu, njir Farisi ənga maləmə dladə sara wu malmə paməpamə nər 'yi'yir Galili, ənga 'yi'yir Yahudi ənga 'yi'yir Urshalima, a vər nggya əna. Dənama nə Thlagə a'yi ənga ja, aga shiləgəbiya nji kərə gara ngga. 18 Kə alenyi nji shili ənga ndə təsəkənu, nda vər hə ar sər pida. Ndu yiwu nda həri nyi a vu ki, aga nda vuwa pina nyi wu mwar Yesu. 19 Ənggəra ndə gal lagu katini ara gangəkura nji, ba ndə ma'yi a dar kərə umbwa ndə da pahəna ba ndə dzəgwa fuwa nyi a gya lagu kərə umbwa a gyiwu hada dلامي, kakalə wu mwar Yesu. 20 Ənggəra Yesu lari mbərsar nda, kə ji na, “Bazhi, a təfəbiya ngər nji bikə ngau.” 21 Njir Farisi ənga maləmə dladə'yar nda vər dənga wu pama nda, “Wa ngə ndə kə wu ndər dāmwa'yi ar kərə Hyal ka? Wa ngu səni təfəbiya bika, a'yi kəl Hyal zhizhi nyi wa?” 22 Ənggəra Yesu wu sənbiya sərə ndu dənga, kə ji na anə nda, “Mi ngə dā hyu dənga sə'yar kə wu dəfuwa hya? 23 Mani nga ndiya ənga batsa? Nja na, ‘A təfəbiya ngər nji bikə ngau,’ əndəga, ‘Hya'ari ga bə ya’?” 24 Ama yu yiwu hya səni, abər Zər Ndə a'yi ja ənga dənama nər təfəbiya bikau wu duniya.” Kə ji na anə ndər təsəkənu, “Yu na anə ngau, hya'ari, ga hər sər pida ngau ga ma'yi a ndu ki.” 25 Ənggau, kə ji hya'ari ənga kusa wu mwar nji patəu, kə ji həri sərə ja vər pida ar ta, ba ji ma'yi a vu ki ja vər fal Hyal. 26 Ba sə dā sə dədəgur anə nda patəu. Ba ndə dzəgwa nə nyi dləvə anə Hyal. Kə hivər mbari nda gagadəu, ndu na, “A lari 'ya sə dədəgur əshina.” 27 Ayukudə kau, Yesu ma'yi a biya, kə ji lari ndər tsəm budau kərə nja ngga ənga Lawi a vər nggya ar vi tsəm budə nyi. Əngwar Yesu anə nyi, “Nu dā.” 28 Kə Lawi hya'ari, ji piyari sərə ja vər məl patəu, ba ji nu nyi. 29 Ayukudə nyi, kə Lawi məliya sər səm nər mini wu ki nyi, kə ji nggari Yesu ar viya məthləpi dəgal, njir tsəm budə gangəu ənga alenyi məthləpi'yar nda vər səm sər səm ar vi zəməu. 30 Kə njir Farisi ənga maləmə dladə'yar kərə mbərsar nda zəmə ndə dzəguya jiga miya anə zəmbəlma nyi'yar, “Mi ngə dā hyu səm

hyu sa ənga njir tsəm budə ənga njir bika?” 31 Əngwar Yesu anə nda, “A'yi nji jamə ngu yiwu ligəta mai, ama nji kərə gərə ngga. 32 Nayi a'yi dla aga sa ngga nji cici mai ama njir bikau, aga nda tubi nda bəlari nggyar nda.” 33 Ndə na anə nyi, “Zəmbəlma nə Yahwana ndu hə zəmətsini ar kər ar kər ənga ndu ndər ənga Hyal, abangə tsu ngə zəmbəlma nə njir Farisi, ama nəngau ndu səm ənga sa parəngəu.” 34 Kə Yesu na anə nda, “Abər a səni kari nji bazhiya salkwanjili sər səm ma tsu nda ənga ja ya? 35 Ama pəci wu shili kərə nju sa hənə salkwanjili kə ara nda. Ar pəci ta ndu nda hə zəmətsini.” 36 Kə ji nar nda najaka karapau, ji na, “Ndər tar zhabī thləbəu ar mafəliyəngə nga nyi, aga ja dzəgwa ndəbəya ndəbə əni ar hahala nyi mai. Ma ji məl abangau, a ndzanar ja zhabī mafəliyəngə kau, ənga tsu ndəbə kau, wu dā dididi. 37 Ətsu ndər puwa 'yimir inabi mafəliyəngə a gu pəla hahal a'yi mai. Ma ji məl abangau, ba 'yimir inabi mafəliyəngə kau, a thlənakər, ba ja pəthləna nyi, ba 'yimir inabi kau, a pənəkər ba pəla ka ndzau. 38 'Yimir inabi mafəliyəngə a gu pəla mafəliyəngə nga nja pau. 39 Ətsu ndər nda yiwu sa 'yimir inabi mafəliyəngə a'yi ayukudə ji tuwari hahala nyi mai. Ju nda na, ‘Hahala nyi nga ndiya ənga məsahəu.”

6 Vanyi pəcir Bəlsar nə Yahudiya, Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar nda vər tərabiya wu fa uhi. Nda vər bəu, kə zəmbəlma nyi'yar kuratsiya kərə uhi. 2 Ənggəra njir Farisi lari abangau, kə ndə na anə nyi, “Lari gəyi, ara mi nga hyu məl sərə dladə kari nja məl pəcir bəlsar ra?” 3 Yesu shadəwa nda, “A'yi hyi saya jigana sərə Dawuda ənga njir bə nyi məliya ar pəci kərə wuḃə mbar nda ta wa? 4 Ənggəra Dawuda gwu ki Hyal, naja ənga njir bə nyi'yar, ənga ənggəra ndə gwa səmku macikəl cicau kərə nandu kyaga səm mai, kəl pubu'yar wacu.” 5 Kə Yesu na anə nda, “Zər Nda Thlagə nga ja ar kərə pəcir Bəlsar.” 6 Ar vanyi pəcir Bəlsar nə njir Yahudiya tsu, kə Yesu ma'yi a gwu umbwa dāḃə dzə njir Yahudiya ja vər highibəu. Wu umbwa ta vanyi ndə a'yi kərə ənga tsi mazəma ja ndzəndzau. 7 Njir Farisi ənga maləmə dladə'yar a vər gal lagu kərə nda səni vazəya Yesu, ndə pənggəri nyi li, nda vər tsamə tara ju məliya ndə kə jamə ar pəcir Bəlsar. 8 Ama Yesu wu səni sərə ndu dənga, kə ji na anə ndə kə ənga tsi ndzəndzə kau, “Hya'ari ga ta'yi wu mwar nji patəu.” Kə ji hya'ari, kə ji ta'yi

əna. 9 Ənggau, kə Yesu na anə nda, “Yi wu yiwa hyi, mi ngə tsa'a nja məl pəcir Bəlsar ra? Sə mənəhəu, əndəga sə dəmwə'yu? Nja mbədāna, əndəga nja tsəya?” 10 Ji tsamə a ndu pama nda patəu, kə ji dzəgwa na anə ndə kau, “Ndidəbiya tsa gə a dumwa ngau.” Aga zəmə kə ji ndidəbiya tsa ja a dumwa nyi, ba tsa ja dā jamə ənggər vanyi zəma nyi ta. 11 Ama kə huda nda ndzə gagadəu, kə ndə dzəgwa na anə kərnda, “Mi nga mənə səni məl ənga Yesa?” 12 Vanyi pəci, Yesu hya'ari ba ji ma'yi a du mau, aga ja dā ndər ənga Hyal a dənə. Ji dā pida ghəmə ja vər ndər ənga Hyal. 13 Ənggəra vi sa kudəu, kə ji nggari zəmbəlma nyi'yar a shili wu dzə nyi, kə ji dzəgwa dəmbiya kumo apə məthlə sara wu pama nda, kəra ji ngga ənga cama səsə'yar. Kəja thləmər nda, 14 Simanu kəra ji nə nyi thləmə Biturusu, ənga zamə nyi Andərawusu, ənga Yakubu, ənga Yahwana, ənga Fəlipəu, ənga Bathlalomiyu, 15 ənga Matiwu, ənga Toma, ənga Yakubu zər Alfawusu, ənga Simanu ndəra nju na ndə məlmə nyi, 16 ənga Yahuda zər Yakubu, ənga tsu Yahuda Isikarayoti ndəra dəlna Yesu anə dawa nyi'yar. 17 Ji ma'yi ənga zəmbəlma nyi'yar a gyiwu 'yi, kə ndə thləwa babalər vi, ba ndə ta'yi əna ənga zəmbəlma nyi'yar gangəu, ənga nji gangə gagadəu sara wu Yahudi, ənga Urshalima, ənga 'yi'yir Taya ənga Sidonu njira ənga kir nda a miya dəl dəgaləu, 18 njira shili aga nda nggar highibə nyi ənga nja shiləgəbiya nda sara ara shiləgər nda paməpaməu. Njira ənga mambəl dəmwə'yi'yar wu lə bəwabwətə anə nda, nanda tsu ndə uya jaməkər, 19 ənga nji gangəu a vər məl lagu kəra nda səni tsəkwar nyi, ara dənəma kəra wu biya sara wu dza ja vər shiləgəbiya nda patəu. 20 Ja vər tsamə zəmbəlma nyi'yar, kə ji na, “Barka anə hyi nahyi nji kəra gəra sau, təkər Hyal a dər nər hyi. 21 Barka anə hyi njira ənga wubəu kabangəkəu, nju nda nyana hyi. Barka anə hyi njira vər tiwi kabangəkəu, hyu nda nggushi. 22 Barka anə hyi ma nji gəra yiwu hyi, nda həbiya hyi a biya, ənga nda nggəl hyi, ba ənga nda ndzana thləmər hyi, aya Zər Nda.” 23 “Abangə ngə əjir nda məl anə nabi'yar kəra tərabiya. Ga caguli ənga ga nggya ənga huda pərtəu, ara gu nda uya akkəri gangə a dəməlmau.” 24 “Ama kawa anə hyi nahyi bərba, aya a dləwuri hyi nər hyi məsəhəkər kabangəkəu. 25 Kawa anə hyi, nahyi kəra nyinyau kabangəkəu, hyu nda nggya ənga wubəu. Kawa anə hyi nahyi kəra a

vər nggushi kabangəkəu, hyu nda dā ənga huda ndzəndzəu hya bəra tiwi. 26 Kawa anə hyi ma nji patə a vər fal hyi, abangau nga ndə məl anə nabi fati'yar.” 27 “Ama ya nar hyi, nahyi kəra wu nggari ndər dā, hya canə nyi yiwukur anə dawar hyi, hya məl mənəhəkər anə njira gəra yiwu hyi. 28 Fənggər nyi barka anə njira wu shi'wa hyi, hya ndər anə Hyal aya njira wu lə bəwabwətə anə hyi. 29 Ma ndə nə ngə dəgau ari balma gau, shabiya nyi vanyi balma tsu. Ma ndə mbəliya nggamndə ngau, ga sara ka ləgutə ha kəra vuwa gwa anə nyi mai. 30 Nə nyi anə kalar ndəra kədi ara gau, ma tsu ndə mbəliya sə ngau ga sara yiwa ja shabiya ngə a shili mai. 31 Səra hyu yiwu nja məl anə hyi, nahyi tsu ca nga hya məl anə nda. 32 “Ma njira vər yiwu hyi nga hyu yiwu wacu, wathləmə culi akkəri kəra hyu nda uya? Alaga njir dləwu budə ma tsu, ndu məl abangau. 33 Ma gu ca mənəhəkər anə njira wu ca mənəhəkər anə ngau, mi nga ju cakəri nga? Əkkə'yi njir bikə ma ndu məl abangau. 34 Ma gə nə nyi məl anə njira gu səni ndu nda kina ngau, mi nga ju cakəri nga? Alaga njir bikə ndu lə məl anə njir bikə kuvwar nda ənga səni ndu nda kina patəu. 35 Ama ga ca yiwukur anə dawa ngau, ga məl mənəhəkər anə nda, ga nə nda məl ənga səni abər nandə wu nda kina ngə mai. Məl abangə wu məliya hyu uya nubwa gangəu, ənga hyu sa dā ənggər wazha Hyal kəra a dəməlmau, aya naja ənga təhudəu, anə nji kəra səni na usi ənga nji dəmwə'yu. 36 Ga nggya ənga təhudə ənggər kəra dəngau kəra a dəməlmau ənga təhudəu.” 37 “A sara hya thla numa ar kəra nji mai, nji tsu a'yi ndu thla numa ar kəra hyi mai. A sara hya lə vazə anə ndə mai, nji tsu ndu nda lə vazə anə hyi mai. Təfəbiya mə nji, Hyal tsu ju nda təfəbiya hyi. 38 Hya lə sau, nahyi ma ba nja nə hyi sau, cala təkə sə nyinyi tsuyu, nja cicina a gya, nja bəra favədiya, ja dzəgwa pəpau a gyar dza nyi, nja dzəgwa puwa ngau a gyar dza gau, aya a dər cala təkə sə kəra hyi təkə sə əni anə nji, ca nga nju nda təkə sə əni anə hyi.” 39 Kə ji bəra nar nda najaka karapau, “Ndə ləfau a səni ləbiya ndə ləfə ya? Ma ndə məl abangau, nanda gyapəu, a'yi ndu nda tədau a gyiwu ka'u wa? 40 Ndəra nju highibə anə nyi, a'yi ju ndiya maləmə nyi mai, ama kalar ndəra nji highibəri nyi mənəhəu, ju səni dā ənggər maləmə nyi. 41 “Ara mi nga gu lari zər sar kəra wu liya zamə ngau, ama na ga sən tsamiya gwalang kəra ar liya gə kə maya? 42 Abari nga

ga sən na anə zamə ngau, abər, zamə də, 'Ta'yau, ya həbiya ngə zər sar kəra wu liya gau,' ya, kəja gwalang ngə ar liya ga? Nagə ndər ngguta vi, ga həbiya gwalang kəra ar liya gə kwatahəu, aga ga dābaga lari mənəhəu, ba ga sən həbiya zər sar kəra wu liya zamə ngə kau. **43** "Abangə tsu, kalar wu mənəhəu, ju ya wazha mənəhəu, wu kəra gəra mənəhə tsu, ju ya wazha kəra gəra mənəhəu. Wu kəra mənəhəu, a sən yabiya wazha kəra gəra mənəhə mai, abangə tsu, wu kəra gəra mənəhəu, a sən yabiya wazha mənəhə mai. **44** Ar yaya nyi nga nju tsamə ri wu. Nja səni dəm bəla ar wur shikədi mai, alaga ndərma ar hudi mai. **45** Ndə mənəhəu, ju biya ənga ndər mənəhəu sara ar vira ji dəwana ari, ənga ndə dəmwa'yu, ju biya ənga ndər dəmwa'yu sara ar vira ji dəwana nda ari." **46** "Ara mi nga hyu ngga də, 'Thlagəu, Thlagəu,' ama kə hyi nggəl ara məl sərə yu na anə hya? **47** Kalar ndəra shili ara yau, ba ji səya himi anə sərə yu na, ənga ju məl thlər əni, yu nda nar hyi sərə ju pa. **48** Naja ənggar ndər hər ki, kəra labiya ka'u dzəgamə a gyiwu 'yi, kə ji dzəguya hər ənga fəhi hər ar pathlara mau. Ənggəra dəl nyau, kə 'yimi tsaḃəri ki ta, ama naja a'yi səni kənggədər nyi mai arya nji fər hiya nyi ar pathlara mau. **49** Ama ndəra wu nggari ndər də, ama naja a'yi wu məl thlər əni mai, kakalə nga ja ənga ndər hər ki ar vi kəra nji gəra labiya ka'u nə fə hiya həra nyi. Ənggəra dəl nyau, kə 'yimi tsaḃəri ki kau, kə ki kə dla, dla nyi tsu dəmwa'yi gagadau."

7 Ənggəra Yesu kudəna na sə'yar kə patə anə nji, ba ji ma'yi a vu Kafarnahumu. **2** A vuna, kə ja vanyi dəgaləri soja nə Roma kəra mafa nyi a'yi gəra ngga gagadau, kəra a vər gal lagur tau. Soja dəgal nə Roma kau, ja vər yiwu mafa nyi kə gagadau. **3** Ənggəra ji nggar ndər ar kəra Yesu, ba ji səwa alenyi nji nggunggurəm nə Yahudiya aga nda kədi nyi ja shili, ja sa mbədana mafa nyi kau. **4** Nji nggunggurəm'yar kə ma'yi a ndəra Yesu ndə nda kədi nyi gagadau, nda vər na, "Ndə kau, ndə mənəhəu ngau, kakalə nga nyi ga dləwari nyi. **5** Nda nyi a yiwu ja njir 'ya, ba ənga ji hariya 'ya umbwa dāḃə dzau." **6** Ba Yesu ma'yi ənga nda. Ənggəra ji shili ləhəu wu dzəri ki nyi, kə dəgaləri soja nə Roma hyabiya bazhi nyi'yar aga nda nar nyi anə Yesu, "Thlagəu, ga sara hədana kərngau aga yi mai, arya nayi a'yi də tsa'a ga shili wu ki də mai. **7** Ca ngə məliya nayi a'yi səni shili əgya gə mai, ama ga nana

ndər sə nyi, ba zər də uya jaməkur. **8** Arya nayi ənga kərdə ma əgya ndə dəgal nga yau, ənga tsu soja'yar a'yi kəra əgya kida yau, yu na anə ndə kau, 'Ma'yi,' ba ja ma'yi, anə vanyi ndə tsu yu na 'Shili,' ba ja shili. Ma yi na anə mafa də, "Məliya abangau,' ba ja məliya." **9** Ənggəra Yesu nggar ndər kau, ba də sə dədəgur anə nyi, ji shabiya dzau, ji na, anə nji kəra a vər nu nyi, "Ya nar hyi, wu Izirayila nayi sayi uya ndəra ənga mbərsa ənga dənəma ənggər ndə kə mai." **10** Ənggəra njira ji səwa kə sha shili wu ki, ba ndə thləwa mafa nə dəgalər soja Roma ta a dəri jaməu. **11** Wu yukuda pəci kushu, kə Yesu ma'yi a vu məlmə kəra nja ngga ənga Nayin, zəmbəlmə nyi'yar əkka'yi nji gangəu ma'yi ənga ja. **12** Ənggəra ndə shili ləhəu wu dzəri miyar gwa nə məlmə nyi, kəja alenyi nja vər səbiya ənga zər tətəu kəra naja ngə zəmə ara mənyi kəra mənyi ya, sal nyi tsu a təri. Nji gangəu, sara wu məlmə ta, nda vər lə nyi. **13** Ənggəra Thlagə lari mala kau, ba ji təhudə əgya ja, ba ji na anə nyi, "Ga sara tiwi mai." **14** Kə ji ma'yi ji nda tsəkwar ləkəgau ndə tətə kau, ba njira vər hə nyi kə ta'yau. Kə Yesu na, "Zər baduwari, Yu na anə ngau hya'ari!" **15** Kə ndə tətə kə hya'ari, ba ji nggya gya ji dzəgwa ndər. Ba Yesu dzəgwa lər nyi anə mənyi. **16** Kə hivər mbari nda patəu, ba ndə fal Hyal, nda vər na, "Jiri vanyi nabi dəgal a shiliri wu pama mən, Hyal a shiliri aga ja sa dləwari nji gə nda." **17** Sə kə Yesu məliya kə tətəlnəkər wu Yahudi ənga 'yi'yi kəra zəwar nyi. **18** Ənggəra zəmbəlmə'yar nə Yahwana ndər məl Bəḃətizəma nar nyi sə'yar kə patəu, ba ji nggari məthlə wu pama nda, **19** ji səwa nda a ndəgya Thlagəu, aga nda nda yiwar nyi abər, "Nagə nga vər shili kə ya, əndəga 'ya fiya li aga vanyi ndə ya?" **20** Ənggəra njira nji səwa shili əgya Yesu, kə ndə na nə nyi, "Yahwana ndər məl Bəḃətizəma ngə səwa 'ya aga 'ya yiwar ngau, 'Nagə nga vər shili kə əndəga 'ya fiya li aga vanyi ndə ya?" **21** Kakalə ar pəci ta, ngə Yesu mbədana nji gangəu kəra gəra ngga ənga shiləgə paməpaməu, ənga njira ənga mambəl dəmwa'yi'yar. Yesu məliya nji ləfə'yar tsu ndə lari sau. **22** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, "Sha mau hya nda nar nyi anə Yahwana sərə hyi lari ənga hyi nggari. Nji ləfə wu lar sau, nji kukurbə wu ɓau, njir pibi wu uya jaməkur, kulangə'yar tsu ndu nggar sau, nju hya'ana nji tətəu ənga nju tətəlnə ndəshigu məsahə anə nji dādali. **23** Barka anə ndəra gara təkəkər ənga mbərsa

nyi ar kəra yau.” 24 Ayukudā njira Yahwana səwa ma'yi, kə Yesu dzəguya ndər anə nji ar kəra Yahwana, ji na, “Mi nga hyi gwa tsamə a gwar tagə ta? Hyi ma'yi a gwa tsamə sar dzədəgəməu, kəra yambadə a vər kənggədə ya? 25 Ya, mi nga hyi ma'yi a gwa tsama? Ndəra har kar mənəhə ya? Awau, njir ha kar məmənəhəu, wu ki təl nga nda. 26 Kar dəm ya, mi nga hyi ma'yi a nda tsama? Nabi ya? Pakatu, yu nar hyi, ndəra ndiya nabi. 27 Ar kəra Yahwana ngə ndər Hyal kəra tsətsəfə na, “Kəja yu səwa cama dā wu mwa ngau, ju nda fuwa sə wu lagu kadivira ga shili.” 28 “Ya nar hyi, wu pama njira mathləkə'yi ngə ya patəu, ndəra ndiya Yahwana əngə dəgal a'yi mai. Ama alaga abangau, ndəra ndiya əngə kushu wu təlkur Hyal a ndiya nyi əngə dəgaləu.” 29 Patər njira nggari ndər kau, əkkə'yi njir tsəm budau, dləwunggəri abər lagu Hyal ca ngə lagu kəra kakaləu, ərya Yahwana ngə məliya nda bəbətizəma. 30 Ama njir Farisi əngə maləmə sənbiya dlədə Musa 'yar nggəl ara dləwu sərə Hyal wu yiwu əngə nda, əngə ndə nggəl ara Yahwana sara məliya nda bəbətizəma. 31 Yesu dumwa əngə ndər ji na, “Ya, əngə mi nga nja gəla nji kabəngəka? Abəri nga nda? 32 Nanda ənggər wazha kəra a vər nggya ar sugu, nda vər ngga kuvwar nda, ndu na: “‘Ya vər mbidə mbəlau anə hyi, kə hyi nggəl ara fəl, 'yi thlə na nə tiwi ba hyi nggəl ara dləwu.’” 33 “Yahwana ndər məl Bəbətizəma shili ja vər səm sər səm mai, naja tsu a'yi a vər sa 'yimi nər wur inabi ənggərə nji tsəliya mai, ‘Ama əngwar hyi naja əngə mambəl dəmwa'yu!’” 34 Zər Ndə shili ju səm, əngə ju sa, əngwar hyi, ‘Ndər suna nga ja, bazhiya njir tsəm budau əngə njir bikau!’” 35 Alaga abangau, patər njira hənggəri əngə hahəngəkur nə Hyal, nda vər cabiya abər əngə jiri nga nyi.” 36 Vanyi ndər Farisi nggari Yesu a nda səm sər səm a ndu ki nyi, ba Yesu nda, ji nda nggya aga səm sər səm. 37 Wu məlmə kau, vanyi mala a'yi ja vər məl zawarkur, kə ji nggari abər Yesu a vər səm sər səm wu ki ndər Farisi kau, kə ji shili əngə vanyi bəlari kushu kəra əngə mal kəra wu shuni kisəu, kəra nju dəl əngə kwafə gangəu. 38 Ji shili kə ji sa ta'yi wu yukudə Yesu, ar dza hiya ja, ja vər tiwi. Ta sələm nyi pau a gyar hiya ja, ba ji dzəgwa kəkədəna hiya ja əngə shishir kəra ja, kə ji dzəgwa dumwa əngə bərpə nyi nə yiwukur, ba ji bəsiya nda əngə mal shuni məsəhəu kau. 39 Ənggərə ndər Farisi kə wu tsamə sərə mala ka a vər məl kau,

kə ji na wu dəfuwa ja, “Maja abər ndə kə nabi ngau, a kyaga sənə ja tara wa ngə mala ka a vər tsukwa nyi kau. Ja kyaga sənə abər mala kə ndər bikə ngau.” 40 Yesu na anə ndər Farisi kau, “Simanu, a'yi yi əngə sər na anə ngau.” Kə Simanu na, “Nar dā, maləmə.” 41 Yesu na, “Vanyi ndu nu nji məthlə məl, ndə pathləu, gənna kəra nja kyaga ki ndər məl thlər əni wu pəkau, nə fa pathlə əngə reta, ndə məthləkura nyi tsu, gənna nə pəkə nə ndər məl thlər kəra ja kyaga uya wu pida təfu kumunyi. 42 Ənggərə ndə tini kina, ba ji yafəna nda gyapəu. Ya, wu tsamə ngau, wa nga kyaga ndiya əngə yiwu nyi wu pama nda?” 43 Simanu na anə nyi, “Wu lari dā, ndə kə nji yafəna nyi gənna gangə kau.” Ba Yesu na anə nyi, “Ənghəng, a nabiya gə kakaləu.” 44 Kə ji shabiya dza ji tsamə mala ta, ba ji na anə Simanu, “A lari gə mala kə ya? Yi shili wu ki ngau, nagə a'yi nə dā 'yimi aga ya cina hiya yi əni mai, ama kə ji cina hiya yi əngə sələm nyi, ji kəkədəna əngə shishir kəra ja. 45 Nagə dləwuri dā əngə bərpə dza mai, ama ənggərə ji shili wu ki kau, naja a'yi ta'yi əngə bərpə hiya yi əngə miya ja mai. 46 Nagə a'yi bəsiya mal ar kəra yi mai, ama kə ji bəsiya mal shuni kisə kau, ar hiya yau. 47 Agabəngau, ya nar ngau, bikə nyi kəra gangə kau, a təfəbiya nyir nji ərya ji cabiya yiwukur gangə gagadāu. Ama ndəra nji təfəbiya nyi bikə kushu, yiwukur nyi kushu nga nyi tsu.” 48 Əngwar Yesu anə mala kau, “A təfəbiya ənggər nji bikə ngau.” 49 Njira a vər səm sər səm əngə ja ar vi kau, dzəgwa na anə kuvwar nda, “Wa ngə ndə kə a sənə təfəbiya bikə ka?” 50 Əngwar Yesu anə mala ta, “Mbərsa ngau, a mbədāna ngə ri, ma'yi sə əngə hudə pərtəu.”

8 A səkəri kushu, Yesu a vər bəu a ndu məlmə dədəgal əngə məlmə kukushu ja vər tətəlna ndər məsəhə nə təlkur Hyal. Zəmbəlma nyi'yar kumo apə məthlə a'yi nda əngə ja, 2 əngə alenyi mathləkə'yi kəra nji kədləbiya mambəl dəmwa'yi sara wu dza nda əngə njira ji shiləgəbiya nda. Wu pama nda mala a'yi kəra nja ngga əngə Maryamu Magədaliya kəra mambəl dəmwa'yi paməpamə mədəfə biya sara wu dza ja, 3 əngə Yuwana mala Kuza, ndə dəgal wu ki Hirudusu əngə Suzana, əngə alenyi mathləkə'yi gangəu kəra a vər məl thlər anə nda əngə gənnar nda. 4 Ənggərə nji gangə sara wu məlmə paməpamə tsəmiya dzau, aga nda nggari Yesu, kə ji nar

nda najaka karapau. 5 “Ndər zəwa a'yi kəra ma'yi a gwa thləka culi a gwar fa nyi. Ja vər uci culi kə alenyi tədau ar lagu, kə nji cicina nda ənga hyi, ba 'yagə'yar tsu səmku nda. 6 Alenyi culi tədau a gyar vi kəra məmau, ənggəra ndə tsau, ba ndə ul ara ləsə a'yi ar vi ta mai. 7 Kə alenyi tədau, a gyiwu pama shikədi, ndə hə ənga nda, ba shikədi kar nda ara pəli. 8 Alenyi culi tsu tədau, a gyiwu 'yi kəra mənəhəu, ndə hau, ba ndə puwa li gangə gagadau.” Ənggəra Yesu kudəna ndər kau, ba ji hya'ana dāhəu, ji na abər, “Ndəra ənga himi ngga sau, bəgə ja nggari.” 9 Zəmbəlma nyi'yar yiwa nyi tara mi ngə najaka karapə cabiya. 10 Ji na, “A yiwur nji hya sənbiya sərə dədəwa nə təlkur Hyal, ama anə alenyi nji, yu ndər ənga karapə anə nda, aga, “Alaga ndu tsamə ama nanda wu lari mai, alaga ndu ngga ama nanda wu nggabiya mai.” 11 “Kəja sərə karapə kə cabiya. Culi ca ngə ndər Hyal. 12 Kəra tədau ar lagu ca ngə cabiya nji kəra wu nggar ndər Hyal, ama ba Shatan a shili ja sa həbiya ndər kə sara wu dəfuwa nda ara nda sara mbərsa nda uya mbədəu. 13 Culi kəra tədau a gyar vir məmau, nanda ənggər njira wu nggar ndər kau, ndu dləwuri ənga hudə pərtəu ama nanda a'yi ənga nggilang mai, ndə mbərsa nə pəci kushu, ənggəra bəwəwatə shili, ba ndə piyari nu. 14 Culi kəra tədau a gyiwu shikədi, ca ngə cabiya njira nggari, ama ənggəra ndə dumwa ənga nu, kə dənga nər sər duniya, ənga gal gənnə, ənga yiwu məsahəkur kar nda ara pəli. 15 Culi kəra tədau, a gyar 'yi'yi mənəhəu ca ngə njira nggari ndər kau, ndə dləwuri ənga hudə zəmə ndə səbiya ndə səsə'wuri kəl ta ndə piya wazha.” 16 “Nja sən mbəbiya pitəlla ba nja mbuya əgya kida təm ənga təmbəl mai. Ama nja kyaga fiya a dar madzigam, ba ja dzəgwa mbəl anə kalar ndə kəra a vu ki kau. 17 “Arya kalar sə a'yi kəra ndu məl dədəwa kəra gəra nda biyar babal mai, ətsu sə a'yi dədəwa kəra nji gəra nda sən mai. 18 “Hya nggya ənga hangakal ənga sərə hyu ngga, ara ndəra ənga sau, nju nda sa cakəri nyi, ama ndəra gəra ənga sau, sərə ji nggani a'yi ara ja kau, nju sa dləwuri.” 19 Ənggau, miya Yesu ənga zamə nyi'yar ma'yi a ndəgya ja, ama nandə uya ndə thləwa nyi mai, ara gangəkura nji. 20 Kə vanyi ndə nar nyi anə Yesu, abər, “Kəja məngau ənga zamə ngə'yar a biya ndu yiwu nda ndər ənga gau.” 21 Əngwar Yesu anə njira a ndə patəu, “Njira wu nggar ndər Hyal, ba ndə məl thlər əni, nanda ngə mada ənga

zamədə'yar.” 22 Vanyi pəci Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar gwu kwambwal, ba ji na anə nda, “Məna ma'yi a biyar ya dəl.” Kə ndə mbar lagu ndu ma'yi. 23 Ənggəra nda vər ma'yi ba ji ghanyi. Kukuthləu, kə majigwal shili ənga dənəma ja vər sə a shili ar 'yimi, ənggau, ba ndə dā tətəwulu ara ənggəra 'yimi gwu kwambwalər nda. 24 Zəmbəlma nyi'yar, hyabiya Yesu wu ghanyi, ndə na, “Thlagər ki! Thlagər ki! Kəja mənə sal!” Yesu hya'ari kə ji kughiya majigwal ənga 'yimi kəra a vər thləkau, ba ndə bəgə zəməu. 25 Kə ji na anə zəmbəlma nyi'yar, “Əmani ngə mbərsar hya?” Kə hivər mbar nda gagadau, ndə na wu pama nda, “Wathləmə culi najaka nda? Patə əkkə'yi majigwal ənga dəl wu gənggər nyi səli ka?” 26 Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar nda vər ma'yi wu kwambwal ar 'yimi, ba ndə dla wu 'yi'yi nə Garasina, kəra a biyar ya dəl Galili. 27 Ənggəra Yesu a vər gya sara du kwambwal, kə ji thləwa ndər məlmə kə kəra ənga mambəl dəmwa'yū. Ndə kə a bəliyar ja sar ja vər bə turusu, ənga naji wu nggya wu ki mai, kəl wu hulili nga ju nggya cumu. 28 Ənggəra ji lari Yesu, ba ji hya'ana dāhə ənga dənəma, ba ji dla wu mwa nyi ju wau ju na, “Yesu zər Hyal Kəra Di, mi dzau ngə ənga 'ya? Ya vər kədi ngau, ga sara nə dā bəwəwatə mai!” 29 Ji na abəngau, ara Yesu a kughri ri anə mambəl kau, aga nda biya sara wu ja. Arya pəci gangə mambəl dəmwa'yi kə wu mbilna nyi a gyiwu 'yi. Vanyi pəci nju mbar nyi ar gangə ama ba ja thləthləna gənga nyi, əkkə'yi ja səwa nyi a gwa tagəu. 30 Yesu yiwər nyi, “Wa thləmə nga?” Kə ji na, “Dlami,” ara mambəl dəmwa'yi kə gangə nga nda wu ja. 31 Kə ndə kədi nyi ar kər ar kər a sara ja kədləbiya nda a gyiwu ka'u gəra kudə mai. (Abyssos g12) 32 Ləhə a dzər vi ta, bəla fəshiu a'yi gangəu kəra a vər bəla ar dza mau. Mambəl dəmwa'yi'yar kə kədi Yesu, “Səwa 'ya a ndu fəshi'yar kau, piyar 'ya aga 'ya gwu nda.” Ji piyari nda, kə mambəl dəmwa'yi'yar kə biya ndə gwu fəshiu. 33 Bəla fəshiu kə a kar nda dubu məthləu, ndə hya'ari ənga hwi a gwar dəl a guna kə 'yimi kudəna nda patəu. 34 Ənggəra njir bəla fəshi'yar lari sərə dərəkər, ba ndə ma'yi ənga hwi a vu məlmə dədəgal ənga kukusha nyi aga nda vuwa nar nyi anə nji. 35 Kə nji kə biya aga nda biya lari sə kə dā kau. Ənggəra ndə thləwa vi kəra Yesu ari, ba ndə lari ndə ta mambəl dəmwa'yi biya sara wu dza ja vər nggya ləhə wu dzər Yesu, ənga ləgutə ar dza ja wu hangəkəl nyi. Kə hivər mbari nda

papatæu. 36 Njira a'yi ar vi ta pæci kæra sê kâ dâ wu liya nda, dumwa ænga na anê nji ænggæra ndê kâ uya jamækur. 37 Ænggau, patær njira wu 'yi'yir Garasina kædi Yesu aga ja piyari mælmær nda ara hivær a mbar ndari gagadau. Kæ Yesu gwu kwambwala nyi, ba ji ma'yi sê nyi. 38 Kæ ndê kâ nji kædlæbiya mambæl dæmwa'yu, sara wu dza ja kâ kædi Yesu, ji na, "Usi piyari dâ ma ma'yi ænga gau, aga ya dâ ndær nu ngau." Ama kæ Yesu nggæl, ji na anê nyi, 39 "Sha a ndu ki, ga nda nar nda sê kâ Hyal mæliya ngæ kau." Kæ ndê kâ ma'yi a vu hudâ mælmau, ja vær na anê nji særa Yesu mæliya nyi. 40 Ænggæra Yesu sha shili sara ndæna, kâ nji gangæ shili ndê dlæwuri nyi, ara nda vær sækæ shili nyi. 41 Kæja vanyi ndê thlæmæ nyi Yayirusu, naja ndê dægæl wu umbwa daþê dæ njir Yahudiya, ji shili ji sâ bæliya undi wu mwar Yesu, ja vær kædi nyi aga ja shili wu ki nyi, 42 ærya kwa nyi kæra zæmæu, zær fa kumo apæ mæthlæu, a lagur tau. Ænggæra Yesu mbar lagu, nji gangæ a vær nu nyi ndu cidæ nyi lagu mazæm ænga lagu matsal. 43 Vanyi mala a'yi a ndæna kæra mæliya fa kumo apæ mæthlæu, ja vær ndzændæ mashi. Mala kâ a lari bwaþwatæ ænga jirkur wu tsa njir kundzægæ pamæpamæ gangæu, ama kæra a'yi dlæwari nyi mai. 44 Ji shili wu pama nju yukudâ Yesu, kâ ji sa tsækwar miya lægutæ nyi, ænggau, ba ndzændæ mashi kâ ta'yau. 45 Ængwar Yesu, "Wa ngæ tsækwar dâ ka?" Kalar ndu na, "Nayi ngæ mai." Kæ Biturusu na, "Mælæmæ dægæl, nji gangæ ngæ zæwar ngæ nda vær jajahæ ngau." 46 Ama kâ Yesu na anê nyi, "Vanyi ndê a tsækwar dâ ri, ærya dænama a biyari sara wu dza yau." 47 Ænggæra mala kâ lari naja sæn dæwanækær mai, kâ ji sha shili ja vær tsædzau, ji bæliya undi a gyiwu mwar Yesu. Kæ ji nar nyi wu mwar nji patæu, særa dâ ji tsækwar nyi, ænga ænggæra ji uya jamækur aga zæmæu. 48 Kæ ji na anê nyi, "Kwa dâ, mbærsa ngau, a mæliya ngæ ri jamæu, ma'yi wu jamækur." 49 Tsu ja gæra kudæna ndær, kæja cama sara wu ki Yayirusu ndær bæla umbwa daþê dæ njir Yahudiya, a shiliri, ja vær na anê Yayirusu, abær, "A sara ga bæra nê nyi bwaþwatæ anê mælæmæ mai, ærya kwa ngæ a tæri." 50 Ænggæra Yesu nggari ndær kau, kâ ji na anê Yayirusu, "Ga sara hivær mai, ga mbærsa wacu ju hya'ari." 51 Ænggæra ndê shili wu ki nyi, naja a'yi piyari nja vu ki ænga ja mai, kæ Biturusu ænga Yahwana ænga Yakubu ba dæya kwa ænga mænyi. 52 Patækura njira a vu ki kau, kæ tiwi nga nda vær tiwi, nda vær wau

wu dærbæ kwa nyi. Kæ Yesu na anê nda, "Hya sara tiwi mai, kwa kâ naji tæ mai, ghanyi nga ja a gwa!" 53 Kæ ndê nggushi nê didâ ndau, ara ndu sæni abær kwa nyi a tæri. 54 Yesu mbari tsa ja ji hya'ana dæhæu, ji na, "Zær kwa, hya'ari!" 55 Kæ piya ja bæra sha shili wu ja, kâ ji hya'ari jamæu, kæ Yesu nar nda, nê nya mæ sær sæm. 56 Kæ njir ya nyi mbari miya nda, nda vær tsamæ sê dædægur, ama kæ Yesu tædar himiya nda abær nda sara na sê kâ dâ kâ anê nji mai.

9 Ayukudâ Yesu nggar zæmbælma nyi'yar kumo apæ mæthlæ a shili ar vi zæmæu, kâ ji nê nda dænama nær kædlæ mambæl dæmwa'yi'yar ænga tsu nda shilægæbiya njira gæra ngga, 2 ænga ji hyabiya nda, aga nda ma'yi nda nda tætlæna ndær mæsaþæu ar kæra tælkur Hyal ænga shilægæbiya nji gæra ngga. 3 Ji na anê nda, "Hya sara hæ sê aga bæ kâ mai, hya sara sæþæ alaga zæwa mai, alaga mbæl, alaga sær sæm, alaga kwaþa mai. Ætsu hya sara hæ alaga lægutæ a ndiya kæra ar dza hyi mai. 4 Wu kalar ki kæra nji dlæwuri hyi a gwa, hya nggya æna ba'anæ pæci kæra hyu nda piyari mælmæ kau. 5 Kalar vi kæra nji nggæl ara dlæwu hyi, ma hyu biya hyu ma'yi, hya dlædæna bæbær kæra ar hya hyi, aga ja dâ sær sakida ar kæra nda." 6 Kæ ndê hya'ari ndê ma'yi a ndu mælmæ pamæpamæ nda vær tætlæna ndær mæsaþæu, nda vær shilægæbiya njira ænga shilægæ pamæpamæ'yar ar kalar vi. 7 Ænggæra Hirudusu ndær sæm tælkur ar kæra Galili nggari særa a vær dâ, kâ ji gwu dænga sê gagadau, ara alenyi nji na, abær, Yahwana ndær mæl Baþætizæma ngæ hya'ari sara vir tau. 8 Alenyi nja vær na, abær, nabi Iliya ngæ bæra sha shili. Alenyi nji tsu a vær na, abær, zæma nabi nê dædæmæ ngæ bæra hya'ari. 9 Kæ Hirudusu na, "Yahwana, nê nyi, a sæwa ri yi nja thlana kæra ja, kar wa ngæ ndê kâ yu nggari sê pamæpamæ ar kæra ja ka?" Kæ ji dzægwa mæl ænggæra ja sæni lari nyi. 10 Ænggæra cama sæsæ nyi'yar kâ sha shili, kâ ndê nar nyi anê Yesu særa ndê mæliya patæu. Kæ Yesu hæ r nda, nanda zhizhir nda ndê ma'yi a ndu vanyi mælmæ nja ngga ænga Bethlesaida. 11 Ænggæra nji nggari abær a ndæna nga ja, kâ ndê nu nyi a ndæna. Ji dlæwuri nda ænga hudæ zæmæu, ji dzægwa ndær anê nda ar kæra tælkur Hyal, kâ ji shilægæbiya njira gæra ngga. 12 Ma læhæ pæci wu gya tædæu, kâ nanda kumo apæ mæthlæ kâ shili ara ja ndê na, "Ara nji a'yi ar vi kâ mai, nar nda, nda ma'yi a ndu mælmæ pamæpamæ

aga nda uya sər səm ənga vir pida.” 13 Ama, kə ənga Hyal, kə nggyar bama ja bəlar dzau, ənga Yesu na anə nda, “Nahyi, nər nda mə sərə nda səmku.” Kə ndə na anə nyi, “Patər sərə a'yi a ndiya lugu dəfə təfu ənga kalfi məthlə mai. Kəl na'ya nga ma'yi 'ya nda dəlbiya sər səm anə nji kə patəu.” 14 Arya shili zhizhir nda ma a kar nda dubu təfu. Yesu na anə zəmbəlma nyi'yar, “Nar nyi anə nji kə nda nggya gya wu bwata təfu kumunyi təfu kumunyi.” 15 Kə zəmbəlma nyi'yar məliya ənggəra ji na, ndə məliya nji kə nggya gya. 16 Ənggau, kə Yesu həri lugu dəfə təfu ənga kalfi məthlə ta, kə ji hya'anakər a dəməlməu, ji usar Hyal, ji dzəgwa kakadləwa nda, kə ji nə nyi anə zəmbəlma nyi'yar, aga nda tətəkəna anə nji patəu. 17 Patəkura nda səm ndə nyau. Kə zəmbəlma nyi'yar tsəmiya tsələ kumo apə məthlə ənga sərə hiyau sara wu miya nda. 18 Vanyi pəci Yesu ja vər ndər ənga Hyal zhizhi nyi, kə zəmbəlma nyi'yar shili əgya ja. Kə ji yiwa nda ji na, “Wa nga nju na ənga ya?” 19 Kə zəmbəlma nyi'yar na, “Alenyi nju na abər, nagə ngə Yahwana ndər məl Bəbətizəma, əngwar alenyi nji nagə ngə nabi Iliya. Abangə tsu, alenyi nja vər na, abər, pathləu, wu pama nabi dədəm'yar ta ngə bəra sha shili ənga pi.” 20 Kə Yesu na anə nda, “Ama anə hyi tsu, wa nga ya?” Kə Biturusu na, “Nagə ngə Kərsiti nə Hyal.” 21 Ənggau, kə Yesu tədər himiya nda abər nda sara na sə kə anə kalar ndə mai. 22 Kə ji bəra nar nda, abər, “A dər tsa'a zər nda lar bəabwəta paməpaməu. Nji nggunggurəm nə malməu, ənga pubu dədəgal'yar, ənga maləmə dladə'yar wu nda piyari nyi, ba nda tsəya nyi, ama ayukudə pida makəru, ba ji hya'ari sara vir tau.” 23 Kə ji dzəgwa nar nda patəu, “Kalar ndəra wu yiwa ja nu dā, kəl ja piyari yiwa kərnyi, ba ja həri wu dladlakə nyi kalar pəci, ba ja nu dā. 24 Kalar ndəra wu yiwa piya ja, ju nda tini. Ndəra gəra yiwa piya ja arya yau, ju nda uya. 25 Mi ngə nubwa kəra ndu uya, ma ji uya duniya patə ama kə ji tini piya ja? Sə a'yi mai! 26 Ma ndəra səli dā sakida dā ənga ndər dā, Zər Ndu nda sa səli ara ja, ar pəci kəra ju shili wu kadakadarkur nyi, ənga dəgalkur nə dənyi, ənga nə waladi'yar kəra cicau. 27 Yu nar hyi jirkura nyi, alenyi nji a'yi ənggau tata'yu, nandu nda tə mai, kəl ndə lari təlkur Hyal.” 28 Ayukudə pida cisu, ənggəra Yesu nana ndər kau, kə ji nggari Biturusu, ənga Yahwana, ənga Yakubu, ba ndə ma'yi a dər kəra mau aga dā ndər ənga Hyal. 29 Ənggəra ja vər ndər ənga Hyal, kə nggyar bama ja bəlar dzau, ənga ləgutə ha nyi dā pərtə pwahəu ja səm ndu li. 30 Kukuthləu, kəja nji məthləu, a vər ndər ənga ja. Nji məthlə kə nanda ngə nabi Musa ənga nabi Iliya. 31 Ndə dla wu kadakadarkur, nda vər ndər ənga Yesu ənggəra ju nda nyabiya sərə Hyal na ar kəra tə nyi a vu Urshalima. 32 Biturusu ənga bazhi bə nyi'yar wu ghanyi nga nda. Ənggəra ndə hya'ari wu ghanyi kə ndə lar kadakadarkur nə Yesu ənga nji məthlə kəra ənga ja kau. 33 Ənggəra nji məthlə kə wu piyari Yesu, Biturusu na anə Yesu, “Tarki, shilir mən ənggə kau, a dər mənəhəu. Ma gu yiwu, ya sən məliya kwapatə makər ənggau, pathlə anə ngau, pathlə anə Musa ənga pathlə anə Iliya.” Ara ju səni sərə ja vər na mai. 34 Tsu ja gəra hədiya miya ja, kə dlama hədiya nda. Ənggəra dlama hədiya nda, kə hivər mbari zəmbəlma nyi'yar. 35 Ənggau, kə dāhə hya'ari sara du dlama ja vər na, “Najakə Zər dā ngau, nayi ngə cadəbiya nyi. Hya səya nyi himi.” 36 Ənggəra dāhə kə bəgau, ba nji lari Yesu zhizhi nyi. Zəmbəlma nyi'yar dzəgwa hədiya miya nda zəməu. Wu pida'yar kau, nandə nar nyi anə nji sə kə ndə lari kə mai. 37 Ənggəra vi sa kudəu, Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar makər kə shida sara dər mə ta. Ənggau, kə dābər dlamir nji gangə thləwa nda. 38 Kə ndə pathləu, wu dābə dlamir nji kə ngga ənga dāhə dəgal, ji na, “Maləmə! Yu kədi ngau, dləwar zər dā kau, naja ngə zər zəmə ara yi wacu! 39 Kəja, mambəl dəmwə'yi nga vər bwanə nyi kər, ju səni məliya nyi ja wau dədəgal gəra vanyi sə uya nyi. Mambəl kə a səni mbilna nyi a gyiwu 'yi ja tsədəu ja dzəgwa pə mubo wu miya ja. Naja a'yi wu piyari nyi mai, kəl ji uya nyi ənga shiləgə gəgadəu. 40 Yi kədi zəmbəlma ngə'yar aga nda kədləbiya nyi a biya, ama nandə səni mbari mai.” 41 Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Nahyi nji kabangəkəu, nji gəra mbərsa, nji dəmwə'yu, ba'anuwə nga ya nggya ənga hya? Ba'anuwə nga ya səsu hya? Shila mau ənga zərə nyi anə dā.” 42 Ənggəra zər kə a vər shili, kə mambəl kə mbilna nyi a gyiwu 'yi, ja vər tsədəu ənga dənəma. Kə Yesu kughiya mambəl kau, ba ji məliya zərə nyi jaməu, ba ji dzəgwa nə nyi zərə nyi anə dənyi. 43 Patəkura njira ar vi ta mbari miya nda, nda vər tsamə sə dədəgur nə Hyal. Tsu nja vər tsamə sə dədəgur kəra Yesu a vər məl kau, kə ji na anə zəmbəlma nyi'yar, 44 “Hya səya himi hya nggar sərə yu nda na anə hyi kau. Nju nda lər

Zər Ndau, anə dawa nyi'yar.” 45 Ama zəmbəlma nyi'yar a'yi nggabiya sərə ju ndər ar kəri kə mai, nji dāwana ara nda, nda sara sənbiya. Nanda tsu kə hivər kari nda ara yiwa nyi. 46 Kə kəpal hya'ari wu pama zəmbəlma nyi'yar abər tara wa nga ndiya ənga dəgal wu pama nda. 47 Yesu a səni biyari sərə ndu dənga, kə ji həri zər kushu, kə ji ta'yina nyi a dzər nyi, 48 kə ji na anə nda, “Kalar ndərə dləwuri zər kə arya thləmə də, a dləwuri dər ja, ətsu ma ndərə dləwuri dər ri a dləwuri ja ndərə səwa də. Agabangau, ndərə nji didana wu pama hyi, naja nga ndiya ənga dəgalkur.” 49 Kə Yahwana na, “Ndə dəgal, 'yi ləri vanyi ndə a vər kədlə mambəl dəmwə'yi wu thləmə ngau, kə 'yi kari nyi ara naja a'yi ənga 'ya mai.” 50 Yesu shadəwa, ji na, “Hya sara ka nyi mai, ma ndə a'yi cabiya hyi dawakur mai, nər hyi nga ja.” 51 Ənggərə pəci dā ləhə anə Yesu aga ja sha a dəməlməu, kə ji fuwa kər ja vər ma'yi a vu Urshalima. 52 Kə ji səwa njira ju sau, aga nda ma'yi wu mwa nyi, nanda tsu, kə ndə vu vanyi məlmə nə Samariya, aga nda vuwa fuwa alenyi sə wu lagu. 53 Ama kə njir məlmə kə nggəl ara dləwu nyi, ara vu Urshalima nga ja vər ma'yi. 54 Ənggərə zəmbəlma nyi'yar Yakubu ənga Yahwana ləri abangau, ba ndə na anə nyi, “Thlagəu, gu yiwu 'ya ngga u'u sara a dəməlmə aga ja nggyina nda ya?” 55 Ama kə Yesu shabiya dzau, ba ji kughi anə nda! 56 Kə ndə dzəgwa ma'yi a ndu vanyi məlməu. 57 Ma tsu nda wu lagu, kə vanyi ndə na anə Yesu, “Thlagəu, yu nu ngau kalar vi kərə gu ma'yi a ndari.” 58 Kə Yesu shabiya nyi ji na, “Thlahu ənga ka'u nga nda, 'yagə'yar tsu kir nda a'yi, ama zər ndau, vira ja fiya kərə ja ari a'yi mai.” 59 Anə vanyi ndə tsu kə ji na, “Nu dā.” Ama kə ndə kə na, “Thlagəu, piyari dā ya ma'yi ya nda hədəna dədə kwatahəu.” 60 Yesu shadəwa nyi, ji na, “Bəgə nji tətə nda hədəna ndə tətər nda. Ama ngau, ga ma'yi ga nda tətələnə ndər təlkur Hyal.” 61 Vanyi ndə tsu ji na, “Thlagəu, yu nu ngau, ama ga piyari dā kwatahəu, ya ma'yi ya nda nar nyi anə nji gə 'ya abər ma'yi nga yau.” 62 Yesu shadəwa nyi, “Kalar ndərə fəri tsa ja ar kul zəwa thla, ba ji bərə tsamə gyiwu yukudu, naji dā tsa'a aga gwu təlkur Hyal mai.”

10 Wu yukudə kau, Thlagə bərə dəmbiya alenyi zəmbəlma nyi mədəfəkumunyi apə məthləu, ji səwa nda məməthləu, aga nda ma'yi a dumwa nyi a ndu patər məlmə paməpamə

ənga alenyi vi'yar kərə naja ənga kərnyi ju nda vuwa gwa. 2 Kə ji na anə zəmbəlma nyi'yar, “Sər fa'a a su ki gangə nyi, ama njir məl thlər kushu nga nda. Agabangau, hya kədi thlagər fa, ja səwa njir məl thlər aga nda sa fa'a sə a su ki.” 3 Ma'ya mau, kəja ya vər sə hyi a biya ənggər təmahə wu pama ufwər vwa'yar. 4 A sara hya hə pərki mai alaga mbəl alaga 6i6i, a sara hya usa nji ar lagu ma hya vər ma'yi mai. 5 “Kalar ki kərə hyi vuwa gwa, hya dzəguya na, abər, 'Jaməkur anə hyu ki kaul' 6 Ma ndə jamə a'yi a vu ki kau, bəgə usa dzər hyi nə jaməkur kau, ja nggya ənga ja, ma tsu a'yi mai, bəgə usa dzər hyi nə jaməkur kau, ja sha shili anə hyi. 7 Hya nggya wu ki ta, kalar sərə nji nə hyi hya səm hya sa, arya a dər tsa'a nja kina ndər məl thlər gənna thlər nyi. A sara hya 6ə sara wu ki a ndu vanyi ki mai. 8 “Kalar məlmə kərə hyi vuwa gwa, ma nja dləwuri hyiri, kalar sərə nji hər hyi a shili hya səm. 9 Hya shiləgəbiya njira gərə ngga kərə wu məlmə ta, hya bərə na anə nja nyi, abər, 'Təlkur Hyal a shiliri ləhə wu dzər hyi.' 10 Ama kalar məlmə kərə hyi vuwa gwa, nji a'yi dləwuri hyi mai, hya ma'yi a ndar lagu dədəgaləu, hya dzəgwa na, 11 'Alaga bəbər məlmər hyi kərə mbari hya 'ya kau, 'yi wu dlədəna hyi sər hyi aga ja dā sər sakida ar kərə hyi. Ama hya səni ja, abər Təlkur Hyal a shiliri ləhəu! 12 Ya vər na anə hyi pəcir kudiyə nə duniya, Hyal a nda təhudə əgya Sodomu a mwa ara məlmə kau. 13 “Sər təhudə anə ngau, Korazin! Sər təhudə anə ngau, Bethlesaida! Maja abər sə dədəgur kara nji məliya wu gau, nji məliya wu Taya ənga Sidonu, a tubir nda tsu kədə lagur hari ləgutə sə'yinggu ənga təwa bəbər wu kərə nda. 14 Wu pəcir numa Hyal wu sa təhudə əgya njir Taya ənga njir Sidonu a ndiya hyi. 15 Nahyi tsu njir Kafarnahumu! Hya vər nggani abər nja nda fa'ar hyi a dəməlmə ya? Awau! Nahyi ma a gyiwu ka'u dəmwə'yi nga nju nda puwa hyi. (Hədəs g86) 16 “Kalar ndərə səya hyi himi, nayi nga ji nggari, kalar ndərə piyari hyi tsu nayi nga ji piyari. Ama ndərə piyari dā tsu a piyari ja ndərə səwa dā.” 17 Zəmbəlma nyi'yar mədəfəkumunyi apə məthlə kə sha shili ənga caguli, nda vər na, “Thlagəu, patə əkkə'yi mambəl dəmwə'yi'yar nda vər məl thlər ənga sərə 'yi wu na wu thləmə ngau.” 18 Ca ngə Yesu shadəwa nda, ji na, “A ləri yi shatan tədə sərə dəməlmə ənggər səm nə par. 19 Nggara mau! Anə hyir yi dənəma hya 6ə ar kərə pabə'yar

əkə'yi ədi'yar, nahyi tsu hya səm təlkur ar kəra patər dənama nə dawar hyi, sər uya hyi a'yi tsu mai. 20 Agabangə, hya sara caguli arya mambəl dəmwa'yi'yar səya hyi himi mai, ama hya caguli arya thlāmər hyi a'yi tsətsəfə a dəməlməu.” 21 Ar pəci kau, Yesu nyinyau ənga hucə pərtə sara ara Mambəl Cicau, ji na, “Dədə, Thlagə kəra a dəməlmə ənga a gyiwu 'yi, a usa ngər yau, arya gə dəwana sə'yar kə anə nji hahangə ənga njir sən sau, ba gə dzəgwa cabiya nyi anə njira ənggər wazha yidəfəu. Abangə nga nyi, Tada arya naja kə ca ngə də mənəhəu anə ngau.” 22 “Dədə anə dər sə patəu, ndər sən sənbiya tara wa ngə zəra nyi a'yi mai, kəl Dənyi wacu, abangə tsu ndər sən sənbiya tara wa ngə Tada nyi a'yi mai, kəl zər nyi ənga njira ju yiwu ja cabiya nda.” 23 Ba ji shabiya dzə a ndəra zəmbəlmə nyi'yar, ji na anə nda zhizhir nda, “Barka anə hyi ara hyi lari sə'yar kə hyu lari kau. 24 Ya nar hyi nabi'yar gangəu, ənga təltəl'yar a yiwur nda, nda lari sə'yar kə hyu lar kau, ama nandə lari mai. A yiwur nda, nda nggari sə'yar kə hya vər nggar kau, ama nandə nggari mai.” 25 Vanyi pəci, kə maləmə sənbiya dləfəu, hya'ari, ju yiwu ja dzəbiya Yesu. Kə ji yiwa nyi, ji na, “Mi nga ya məl aga ya uya pi gəra kuda?” (aiōnios g166) 26 Ca ngə Yesu na anə nyi, “Mi nga nji tsəfəri wu dləfə nə Musa? Lagu mani nga gu jiga?” 27 Əngwar ja, “Ga yiwu Hyal Thlagə ngau ənga dəfuwa gə papatəu, ənga piya gə papatəu, ba ənga dənga ngə papatəu. Məthləkura nyi, ga yiwu təwul ngau, ənggər kəra gu yiwu kərngau.” 28 Əngwar Yesu anə nyi, “A nabi'yar gə kakaləu, ma gə məl abangau, ba ga uya pi.” 29 Ndə kau, ju yiwu ja cabiya abər naja, ju səni sau. Əngwar ja, “Kar ndangə, wa ngə təwul dā ka?” 30 Ca ngə Yesu shadəwa nyi, ji na, “Vanyi ndə, hya'ari wu Urshalima ja vər ma'yi a gyiwu Yariko, kə ji tədə wu tsa njir dā lagu. Kə ndə zədəna zhaḃi nyi, ba ndə dəgə nyi, ndə piyari nyi ləha dzər tau. 31 Wu lagu ta, pubu a vər tərabiya, ənggəra ji lari ndə kau, ba ji sha, ji tərabiya sə nyi ar dza lagu. 32 Bəliya sar kushu, ba ndər Lawi dila ar lagu ta tsu, kə ji ta'yau, ji tsamiya nyi, ba ji mbar lagu ji ma'yi sə nyi. 33 Bəra bəliya sar kushu, kəja ndər Samariya (njira njir Izirayila didana) a vər bə nyi, ta ji lar ndə kau, ba ji ta'yau..... Kə ji ləngudiya ləhə ja tau, kə ji təhudə əgya ja. 34 .Kə ji puwa a gu mbəlgə nyi 'yimi. r wur inabi, ənga mal, ba ji pədiya mbəlgə nyi ənga takulagəu, ji dzəgwa fəri nyi a

dar ya kwara nyi, kə ji həri nyi a shili wu vanyi ki dləwu məthləpi, ji sa shiləgə nyi. 35 Ayukudə pida pathləu, əngwar ja anə thlagər. ki na dləwu məthləpi kau, ‘Kəja kwaḃa tsa'a ga ki ndər məl thlər nə pəkə məthləu, ga dumwa ənga tsamə nyi, yu ma'yi, ma səra gə tsəya adabanga kau, ma yi bəra sha shili, ba ya sa kina ngau.” 36 Kə Yesu bəra yiwa nyi, ji na, “Wu pama nji makər kau, wa ngə cabiya abər naja ngə təwul ndə ka?” 37 Əngwar ja, “Ndə kə cabiya nyi yiwukur kau.” Kə Yesu na anə nyi, “Ma'yi ga nda məl abangə tsu.” 38 Ənggəra Yesu ənga zəmbəlmə nyi'yar, a vər dumwa ənga ḃau, ba ndə vu vanyi məlmə kəra vanyi mala nja ngga ənga Marthla dləwuri nyi a vu ki nyi. 39 Mala kau, kwamə nyi a'yi kəra nja ngga ənga Maryamu, naja ji nggya a gyiwu 'yi ləha dzər Thlagəu, ja vər sə himi səra ju na. 40 Ama Marthla nə nyi, məl thlər sər səm ngə həna dənga nyi. Kə ji ma'yi a ndəra Yesu ji nda na anə nyi, “Thlagəu, a'yi ga lari ənggəra kwamə dā piyari dā, ya vər məl thlər kə patə zhizhi dā wa? Usi nar nyi ja shili, aga ja sa dləwari dā.” 41 Ama kə Thlagə shadəwa nyi, “Marthla, Marthla, hangəkala ga, a hya'ari, kə ji həna dənga ngau, a dar sə gangəu, 42 ama sə zəmə wacu ca ngə mənəhəu, Maryamu nə nyi a cadəbiyari ja, agabangau, ndər səni mbəliya ara ja a'yi mai.”

11 Vanyi pəci Yesu a vər kədi Hyal ar vanyi vi. Ənggəra ji kudəna, kə pathlə wu pama zəmbəlmə nyi'yar na anə nyi, “Thlagəu, highibəri 'ya ənggəra 'ya kədi Hyal, ənggər kəra Yahwana highibəri nyi anə zəmbəlmə nyi'yar kə tsu.” 2 Ba ji na anə nda, “Ma hyu kədi Hyal, hya na, “Dər'ya, thləmə ngə ja nggya cicau, təlkur ngau ja shili. 3 Dər 'ya sər səm nə əshina, ənga nə kalar pəci. 4 Təfəbiya 'ya bikər 'ya, ənggər kəra 'yi təfəbiya njira məliya 'ya bikau. Təfəbiya nyi anə kalar ndəra məliya 'ya bikau. A sara ga hər 'ya a ndər vir dzə mai.” 5 Yesu bəra na anə zəmbəlmə nyi'yar, “Ma dā abər pathla hyi ənga bazhi, ji shili əgya ja hathlər vu'yi, ji na anə nyi, ‘Bazhi dā, ndzəbiya dā sər səm. 6 Kəja vanyi bazhi dā kəra hya'ari sarar vi nadə shili əgya yi kabangəkau. Nayi tsu, sər səm kəra ya səni nə nyi a'yi mai.’ 7 Ma dā bazhi kəra ji nda gal ndzə ara ja kə shadəwa sara gu mbwa ji na, ‘A sara ga ḃwanə dā kər mai. Kabangəkau, a hadiyar 'ya miya dəvau, nayi ənga wazha dā patə a yi pida nga 'ya. Na ya

8 bəra səni hya'ari aga ya nə ngə vanyi sə mai.' yi biya sara a gwa.' 25 Ma ji bəra sha shili, ba ji
 8 Ya nar hyi, alaga naja gəra hya'ari ji nə nyi sa thləwa dzə kau, nji tsəkəbiya caməu, ənga
 sau, arya nanda bazhi, ju hya'ari ja nə nyi kalar kalar sə wu lagu, 26 ba ja bəra sha, ja nda fa'ari
 səra ju yiwu arya bazhi nyi kə a'yi səli ənga mambəl'yar paməpamə mədəfə kəra ndiya nyi
 kədi kəra ji məl mai. 9 "Ya vər na anə hyi, hya ənga shishikur, ba nda ma'yi a vu ja nda vuwa
 dumwa ənga kədiyau, nju nə hyi. Hya dumwa nggya. Ba nggyabiya ndə kə nə yukudəu, a ndiya
 ənga gal, hyu uya. Hya dumwa ənga tsatsa tsu, nə tanggərma ənga dəmwa'yu." 27 Ənggəra
 nju pahəna hyi. 10 Ara kalar ndəra kədiyau, nju Yesu a vər na sə'yar kau, vanyi mala wu pama
 nə nyi, kalar ndəra gal, ju uya, ndəra tsa umbwa nji, hya'ana dāhəu, ji na, "Hyal ja fənggər nyi
 tsu, nju pahəna nyi. 11 Ndə a'yi wu pama hyi barka anə mala kəra yabiya ngau, ənga ji hər
 kəra ar viya tada, ma zər nyi kədi kalfi, ba ja ngau." 28 Kə Yesu shadəwa, ji na, "Barka a ndiya
 nə nyi pabə ya? 12 Əndəga ma ji yiwa hihhi, ba anə njira vər nggar ndər Hyal, ndə bəlari." 29
 ba nja nə nyi ədi ya? 13 Ma nahyi, nji dədəmwa'yi Ənggəra njira vər shili əgya Yesu cakau, kə ji
 wu səni nə nyi anə wazhar hyi sə məmənəhəu, na, "Nji kabangəkau, nji dəmwa'yi ngau. Ndu
 abari ngə Dərhyi kəra a dəməlma? Ju sa nə nyi gal aga ya cabiya nda mətsamə dədəgur, ama
 Mambəl Cicau anə njira wu kədi ara ja." 14 vanyi mətsamə dədəgur kəra ya ca anə nda a'yi
 Vanyi pəci Yesu kədləbiya mambəl dəmwa'yi mai, kəl nə Yunana, 30 ənggəra Yunana dā sə
 sara wu dza ndə məga. Ənggəra mambəl kə dədəgur anə njir Niniva, abangə tsu ngə Zər
 biya, ba nda nyi mbar ndər, sə kə dā sə dədəgur Ndu nda dā anə nji kabangəkau. 31 Ar pəcir
 anə dābər nji. 15 Ama alenyi nji na, "Ənghəng! numa, Kwatam Shiba wu nda sa hya'ari ənga nji
 Ndə kau, Bilzabulu ngə nə nyi dənama kədlə kabangəkau, ba ja cabiya nda abər nanda a'yi
 mambəl dəmwa'yi'yar kau, a biya." 16 Alenyi məliya kakalə mai, arya ji hya'ari sarar kuđiyar
 nji dzəbiya Yesu, ndə na anə nyi, "Məliya sə duniya aga ja sa səhimi highiḥə nə tsətsəlkur
 dədəgur kəra cabiya abər Hyal ngə səwa ngau." nə Solomanu. Kəja ndəra ndiya Solomanu a'yi
 17 Ama Yesu wu sən dəngar nda, kə ji na anə ənggau. 32 Ara ar pəcir numa, njir Niniva wu
 nda, "Kalar təlkur kəra təkəbiya dzə məthlə wu nda hya'ari ənga njir zaman kau, ba nda canə
 ta'yi mai, ənga kalar məlmə ənga ki kəra a'yi nda abər nanda a'yi məliya səra kakalə mai,
 hənggər ənga kuvwa nyi mai, nanda a'yi wu arya nanda njir Niniva tubi ar pəcira Yunana
 sən ta'yi mai. 18 Ma tsu shatan təkəbiya dzə tətəlna nda ndər Hyal. Ya, kəja ndəra ndiya
 paməpamə məthləu, abar ngə təlkur nyi wu Yunana a'yi ənggau. 33 "Nja sən mbəbiya pitəlla
 sən ta'ya? Ya na abangau ara ənggəra hyi həri ba nja mbuya əgya kida təm mai. Ama nja kyaga
 abər ənga dənama nər Bilzabulu nga ya vər fiya a dar madzigam, ar vi kəra ja sən mbəl
 kədlə mambəl dəmwa'yi'yar. 19 Kabangəkau, anə kalar ndə kəra a vu ki kau. 34 Li ca ngə
 Ma ənga dənama nə Bilzabulu nga yu kədlə mbəmbəl nə dzau. Ma liya gə mənəhəu, dza
 mambəl dəmwa'yi'yar, kar zəmbəlmər hyi'yar gə patə wu nyabiya dzə ənga mbəmbəl. Ama
 tsu? Ənga mi nga ndu kədlə? Agabangau, nanda ma liya gau a'yi jamə mai, patər dza gə tsu wu
 ngu nda məl numa anə hyi ar kəra sə'yar kau. nda nyabiya dzə ənga kuthləu. 35 Ga tsamə ga
 20 Ama mada ənga dənama nə Hyal nga ya vər lari abər mbəmbəl kəra wu gau a'yi kuthləu
 kədlə mambəl dəmwa'yi'yar kau, a dāri abər mai. 36 Ma patər dza gə a'yi nyinyau ənga
 təlkur Hyal a shiliri anə hyi." 21 "Ma ndəra ənga mbəmbəl, vi a'yi kəra ənga kuthlə mai, ba ja
 dənama pabəri kərnyī ənga kar pa, ja vər bəla cabiya mbəmbəlkur patəu, ənggər mbəmbəl nə
 ki nyi, kar ki nyi wu nggya jaməkur. 22 Ama ma pitəlla a vər ca mbəmbəlkur nyi." 37 Ənggəra
 ndəra ndiya nyi ənga dənama həri nyi pa a shili, Yesu kuđəna ndər, ba vanyi ndər Farisi nggar
 ba ji sa ndiya dənama nyi, ju sən fa'ari kalar sər nyi a ndu ki nyi, aga nda nda səm sər səm. Kə
 pa kəra ju fər kər əni, ba ja dzəgwa tətəkəna kar ji ma'yi, ji nggya ar vi səm sər səm. 38 Ama
 nyi kau, əkkə'yi kari ki nyi kəra ji mbəliya kau. ənggəra ndər Farisi lari Yesu a'yi cina tsi, ji
 23 "Ndəra gəra ənga yau, dawa dā ngau, ənga dzəgwa səm sər səm mai, ba dā sə dədəgur
 ndəra gəra vər kabə ənga yau, tətəlna nga ja vər anə nyi. 39 Kə Thlagə na anə nyi, "Nahyi njir
 tətəlna. 24 "Ma nji kədləbiya mambəl dəmwa'yi Farisi, hyu sən cina ya cala miya ha ənga cala,
 a biya sara wu dza ndau, ma ji gal vir sə həda ama dəfuwa hyi nyinyi nga nyi ənga dlərbə ba
 katini, ju sən na, 'Ya bəra sha a ndu dza ndəra dəmwa'yikur. 40 Nahyi nji dza, a'yi Hyal ngə

məliya sərə ar babal ənga sərə gwu hudə niy wa? **41** Maja abər hyu ləri sərə ara hyu cala anə nji tətə dənəma kalar sə wu də cici anə hyi.” **42** “Sər təhudə anə hyi njir Farisi ariya hyu həbiya pathlə wu sə kumo anə Hyal alaga wu sə kukushu kərə hyu uya patə ənggər sukwar hyali ənga sə kisəu. Ama kə hyi dzəgwa piyari nu sərə tsa'a hya məl ənga yiwu Hyal. Sə'yar kə nga hya kyaga məl a'yi hya piyari alenyi sə mai.” **43** “Kawa mau, njir Farisi ariya hya vər yiwu nja nə hyi vir gya tsapəu wu umbwa dəbə dzə njir Yahudiya, ənga tsu nja usa hyi ar sugu. **44** Kawa anə hyi njir Farisi ariya a dər hyi ənggər hu kərə dədəwa nja vər bə a dar ara gərə ənga sənkur.” **45** Kə pathlə wu pama maləmə highibə nə dladə Musa na anə Yesu, “Maləmə ma gu na sə'yar kə abəngau, na'ya ma a nggəliya 'yar gau.” **46** Yesu şadəwa, ji na, “Kawa anə hyi, nahyi maləmə highibə nə dladə nə Musa, ariya nahyi fənggər niy anə nji sə tədəbəu kərə də dzadzau nda hau, ama nahyi ənga kərhyi a sən həri alaga zər tsa hyi zəmə aga dləwa nda əni mai. **47** Sər təhudə anə hyi, ariya hyi həriya hu mənəhə nə nabi'yar kərə əjir hyi 'yar ngə tsəya nda. **48** Agabəngau, a cabiyari abər a hənggər hyi ənga sərə əjir 'yar məliya abər kakalə nga niy. Nanda ngə tsəya nabi'yar ba hyi hərna hur nda. **49** Ara kə ngə Hyal wu tsətsəlkur niy nana, abər, 'Yi wu nda səwa nda nabi'yar ənga cama sə sə'yar. Ndu nda tsəya alenyi nju pama nda ənga nji ndu nda nə bwaḃwatə gagadəu.” **50** Agabəngau, nju nda məliya niy numa anə njir zaman kau, ariya culi nabi'yar kərə ndə dləna mbar dzəgwar duniya ba'anə kabəngəkəu, **51** mbari ar mashir Habila, ba shili ar nə Zakariya ndəra nji tsəya wu pama vir thla sə ənga vi cici nə ki Hyal. Yu na anə hyi, nju nda məlna niy numa anə nji zaman kau, ariya sə'yar kə patəu. **52** “Sər təhudə, anə hyi maləmə highibə nə dladə Musa ariya hyi dana lagu kərə nja səni Hyal ari, nahyi ənga kərhyi, nahyi gwa mai, ənga nahyi piyari njir yiwu gwa nda gwa tsu mai.” **53** Ənggərə Yesu piyari viya niy, kə maləmə dladə'yar əkkə'yi njir Farisi dzəgwa dumwa ənga cidə niy ndu tsətsəbwar ənga yiwa sə paməpamə gangəu. **54** Ndu gal lagu kərə nda uya nda vazəya niy lagur sərə ju na.

12 Ar pəci ta nji gangə kabəu, kəl ta gangəkura nda cakə ndə dzəgwa jajahə Kərnda aga nda ləri Yesu. Kə Yesu dzəguya na anə zəmbəlma

niy'yar tanggərma, abər, “Hya hangəkəl ənga thləlam nə njir Farisi, kərə cabiya ənggərə ndu ngguta nji. **2** Kalar sə a'yi kərə ndu məl dədəwa kərə gərə nda biyar babal mai, ətsu sə a'yi dədəwa kərə nji gərə nda sən mai. **3** Agabəngau, kalar sərə hyi nana dədəwa, nju nda nggari ar babal. Ətsu, sərə hyi nana a vu himiya ndə zəmə a gu ndəlməwa kərə hahadəu, nju nda hə'una sərə dar kərə umbwa.” **4** “Nahyi bazhi də'yar, yu na anə hyi, hya sərə hivər njira wu sən tsəya kumər dzau, ama ayukuda niy, sə a'yi ndu bəra sən məliya tsu mai. **5** Ama yu nar hyi ndəra hya hivər niy. Hya hivər Hyal, ndəra ayukuda ji tsəya ngau, ju bəra sən vakuwa ngə a gwu u'ur kətsa. Jiri nga yu na anə hyi, naja nga hya kyaga hivər niy! (Geenna g1067) **6** “A'yi nju dəlna wazha 'yagə məthlə ar kərə peni pathlə wa? Alaga abəngau, Hyal a'yi fa'ari ənga zəmə nda mai. **7** Ənga jiri, shishir kərə hyi ma jijiga nga nda. Agabəngau, a sərə hya hivər mai. A ndiyar hyi wazha 'yagə ənga mənəhə gagadəu. **8** “Yi wu na anə hyi ətsu, kalar ndəra hənggər abər naja nədə nga ja a dumwar nji, nayi tsu, yu nda hənggər abər nədə nga ja a dumwar waladi'yar nə Hyal. **9** Ama ndəra piyari də wu mwar nji, nayi tsu wu nda piyari niy wu mwar waladi'yar nə Hyal. **10** “Kalar ndəra ndər nə dida Zər Nəu, nju nda təfəbiya niy, ama kalar ndəra ndər nə dida Mambəl Cicau, nju nda təfəbiya niy mai. **11** “Ma nji həri hyi a ndumwar njir umbwa dəbə dzau, ənga a ndumwar njir pathla, ənga tsu njira nggərəm nə malməu, hya sərə dənga ənggərə hyu ndə həbiya kərhyi mai, ənga sərə hyu nda na mai, **12** ariya Mambəl Cici wu nda highibər hyi sərə hyu nda na ar pəci ta.” **13** Kə vanyi ndə sərə wu pama nji na anə Yesu, “Maləmə, nar niy anə zəmə də ja nə də sər fa'a ki də kərə dər'ya tə ji piyari 'ya.” **14** Yesu şadəwa niy, ji na, “Nagau! Wa ngə məliya də ndər numa, ənga ndər təkə sərə dər hyi tə ji piyari hya?” **15** Kə ji dumwa ənga ndər anə nji, ji na, “Hya tsərpər kərhyi, hya nggəy ənga hangəkəl ara suna sər duniya a sərə mbar hyi, ariya gangəkura sər duniya a'yi ca ngə uya pi mai.” **16** Kə ji nar nda vanyi karapau, abər, “Vanyi ndər gənna saya də, kərə uya barka sə zəzəwa gangə gagadəu. **17** Kə ji mbar dənga wu dəfuwa ja, ji na, ‘Kəja vir fiya sə zəzəwa də a'yi mai. Mi nga ya məl kabəngəkə?” **18** “Kə ji na anə kərniy, ‘Ənghəng! A səni yi sərə ya məl. Ya tətəlna tsam'yar kau, ba ya dzəgwa həriya

nggunggurəma nyi, kəra səni həri sə zəzəwa da ənga alenyi kar da. 19 Ya dzəgwa nar nyi anə kərda, “Nagaul!” Kəja gə ənga sə zəzəwa gangəu, kəra ga sən məl thlər əni nə fa gangəu. Ga bəliya sar, ga səm, ga sa, ga dzəgwa caguli.” 20 Ama kə Hyal na anə nyi, “Nagə ndə dza! Əshina vu'yi kau, nga yu dləwuri piya gau. Ya dzəgwa lari tara wa ngu nda səm sə'yar kə gə tsəmiya anə kər ngə kau.” 21 Yesu kudəna ndər kau, ənga na, “Abangə nga nyi wu nda da anə kalar ndəra tsəmiya sər duniya anə kərny, ama wu mwar Hyal naja a'yi ndər ganna mai.” 22 Kə Yesu na anə zəmbəlmə nyi'yar, “Agabangau, yu na anə hyi, a sara hya ghəfər kərhyi arya nggyabiyar ənga sərə hyu səm ənga sərə hyu sa mai, alaga ar kəra kar dza hyi tsu mai. Arya piya ndau, a'yi a ndiya sər səm wa, ənga dza ndə a'yi a ndiya sər ha wa? 23 Arya pi a ndiya sər səm, dzə tsu a ndiya sər ha. 24 Tsama mə 'yagə'yar gəyi, nandə wu thləka mai ənga nandə wu gəm mai ənga tsu nandə wu pə sə wu val mai, alaga abangau, dər hyi kəra a dəməlmə nga vər səməna nda. Ya, a'yi hyu ndiya nda ənga dudurkur wa? 25 Wa ngu pama hyi ara bəwakər nyi, ba ja sən cakəri saka pathləu a dar kəra piya ja? 26 Ma nahyi a'yi a sən məliya sə kushu ənggər kə mai, mi ngə da hyu bəwakər ənga alenyi sa? 27 Tsama mə jigwal wu gəyi, ənggəra ndu hau. Nandə wu məl thlər alaga shi pa'wa mai. Agabangau, yu nar hyi, alaga təl Solomanu ənga kadakadarkur nyi a'yi saya har kari ənggər nər nda mai. 28 Ma abangə ngə Hyal wu har nyi kar anə jigwal wu a gwar tagəu, kəra a'yi ndə əshina ama əzəgəu a fuwar nji a gu u'u, a'yi ju nda har hyi kar a ndiya nda wa? Nahyi njira ənga mbərsa kukushu. 29 “Hya sara ghəfər kərhyi, hyu na, ‘Mi nga 'ya wu nda səmə ənga mi nga 'ya wu nda sa,’ alaga ‘Mi nga 'ya wu nda ha mai.’ 30 Arya njir duniya njira gərə sən Hyal ngu gal sə'yar kau. Dərhyi kəra a dəməlmə wu səni abər hyu yiwu sə'yar kau. 31 Ama sə tanggərma, ca ngə hya gal təlkur Hyal ənga tsapəkur nyi ba ja nə hyi sə'yar kə patə tsu. 32 “Nahyi kəra kukushu njir nu da ənga jiri, a sara hya hivər mai, arya dər hyu yiwu ja nə hyi təlkur nyi. 33 Hya dəlna sərə a'yi ara hyi patəu, hya nə nyi gənnə nyi anə nji tətə dənəma. Aga hya uya anə kərhyi gənnə a dəməlməu, vira kəthlə ənga vuyavuya a sən ndzana mai, vira tsu njir həl wu sən pəthləna nda vuwa fa'ari mai 34 Arya vira gənnə ngə ari, əna ngə dəfuwa gə tsu. 35

“Hya tsərpər kərhyi, hya nggya ənga fər kər, ənga pitəllər hyi mbəmbau. 36 Hya da ənggər mafa'yar kara a vər səkə shilir thlagər kir nda sara wu mini nə hə dzau, aga ma ji shili, ji sa tsa miya dəvau, ba nda nggari nda pahəna nyi ənga kusa. 37 Wu nda da sər caguli anə mafa'yar kə ma thlagər kir nda shili ji thləwa nda lili'u. Jiri nga yu na anə hyi, ju nda zəfəna ləgutə dəgal kəra ar dza ja, ja dzəgwa həri nyi sər səm a nda nə mafa'yar kau, ba ja dzəgwa na anə nda nggya mau, hya səm sər səm. 38 Barka anə mafa'yar kə kəra thlagər kir nda thləwa nda lili'u ar kalar pəci kəra ji shili tara hathlər vu'yi ənga tara mudlə kadəu, nda vər sə nyi. 39 Nggəbiya mau, ma ja abər thlagər ki wu səni pəci kəra ndər həl wu shili wu ki nyi, ju nggya lili'u, naji wu piyari ndər həl a sa pəthlə ki nyi mai. 40 Agabangau, kəl hya nggya papabau, arya nahyi wu səni tara ənuwa ngə Zər Ndau wu nda shili ari mai.” 41 Kə Biturusu na, “Thlagəu, karapə kau, ar kəra 'ya nga nyi, əndəga ar kəra patər nji ya?” 42 Kə Thlagə shadəwa nyi, ji na, “Wa ngə ndər məl thlər kəra nji fər kər ənga ja ənga ndə hahanga? Naja ngə ndə kəra tarki nyi fiya nyi dəgal ar kəra njir məl thlər nyi'yar, aga ja nə nda sər səm ar pəci kəra tsatsa'a? 43 Mafa kəra thlagər ki nyi shili ji sa thləwa nyi ja vər məl thlər nyi kakaləu, ju da ənga caguli. 44 Yu nar hyi jiri, tarki nyi wu nda fiya nyi dəgal ar kəra sə nyi patəu. 45 Ama ma ji da, ndər məl thlər kəra dəmwa'yi ngau, ju nda na anə kərny, ‘Kəja tarki da a nggyari ara shili kadəu.’ Ba ji nggya aga dəgə njir məl thlər kuvwa nyi'yar ənga ju səm ənga sa sə sasa ənga njir sa sə sasa. 46 Ma ji məl abangau, tarki nyi wu nda shili kukuthləu ar pəci kəra ji gərə nggani ju shili. Tarki wu sa takasiya nyi ba ja səwa nja vakuwa nyi a vu pama njir ngguta vi, vira ndu vuwa nggya ndu tiwi ənga sələm ba ənga də hir.” 47 “Mafa kəra wu səni sərə wu hudə thlagər ki nyi, ama kə ji nggəl ara tsərpəri kərny ənga naja a'yi məl sərə ju yiwu mai, nju nda sa dəgə nyi gagadəu. 48 Ama mafa kəra gərə səni sərə thlagər ki nyi wu yiwu ja məl, ba ji məliya sərə tsa'a nja dəgə nyi, nju nda dəgə nyi kushu. Kalar ndəra nji nə nyi sə gangəu, nju nda gal sə gangə ara ja. Ma ndəra tsu nji nə nyi sə gangə gagadəu, nju nda gal sə gangə gagadə sara ara ja. 49 “U'u nga yi dlə əni wu duniya. Cimə da kabangəkəu, a mbəbiyar nji u'uwa nyi! 50 A'yi yi ənga bəbətizəma nə bəwəwatə kəra nja məl anə da, hangəkəl da a

hya'ari kəl ma nji məliya də. **51** Hyu nggani abər nggya jamə nga yi shili əni anə duniya ya? Əman de! Yu nar hyi, təkə dəə nga yi shili əni. **52** Mbar kabangəkau, wu ki zəməu, nji təfu wu nda təkəbiya dzə paməpamə məthləu, nji makər ar kəra nji məthləu, nji məthlə tsu ar kəra nji makəru. **53** Tada a'yi ənga zər mai, zər tsu a'yi ənga dənyi mai. Ama a'yi ənga kwa nyi mai, kwa tsu a'yi ənga mənyi mai. Miya sal a'yi ənga kwanjili nyi mai, kwanjili tsu a'yi ənga miya sal nyi mai.” **54** Yesu bəra na anə nji, “Ma hyi lari dlama hya'ari sara gyiwu Gwa Tədə Pəci, ba hya na, ‘Nda tədə par nga nji,’ ba par a tədau. **55** Ma tsu hyi nggari yambadə a vər sə sara wu lagu Də Fwəhəu, ba hya na, ‘Wu nda də kwakwadəu,’ ba ja də abəngau. **56** Njir ngguta vi! Hyu səni tsamər sərə wu duniya ənga a dəməlmau, ama nahyi a sən tsamə ri sərə nggyabiya kabangəkə ar kəri mai.” **57** “Mi ngə də nahyi ənga kərhyi a səni tsamiya sərə mənəhəu hya məl maya? **58** Ma ndə wulana ngau a mwar pathla, hya basəwa ənga ja tsu hyar lagu, a'yi abəngə mai, ba ja fuwa ngau a gu tsa ndər pathla ba ndər pathla tsu a fuwa ngau a gu tsa dəgala ndər fursəna, ndər fursəna tsu ba ja fuwa ngau a gu fursəna. **59** Ya nar ngə jiri, nagə wu biya mai, kəl gə kina patər sərə nju nu ngau.”

13 Kakalə ar pəci kau, alenyi nji a'yi kəra əna, ndə nar nyi anə Yesu ar kəra njir Galili kəra Bilatusu na nja dləna nda ar pəcir nggudə sə anə Hyal nda, kəl ta mashir nda dəbər dzə ənga mashi sərə nda vir thla anə Hyalər nda. **2** Yesu shadəwa nda, ji na, “Kə hyi nggani njir Galili kə nji tsəya kə nga ndiya patər njir Galili ənga bikə ya? **3** Ya nar hyi, Awau! Ma nahyi a'yi tubi sara ara bikər hyi mai, patəkura hyi, hyu nda kudəna ənggər nanda. **4** Əndəga, hyu nggani nji kumo apə cisu kə umbwa dzəgamə dla a gyar kəra nda wu Səliwamu, ba ndə tə kau, nanda nga ndiya patər njir Urshalima ənga bikə ya? **5** Ya nar hyi, Awau! Ma nahyi tsu a'yi tubi mai, nahyi ma hyu nda sanakər ənggər nanda.” **6** Kə Yesu nar nda karapə kau, “Vanyi ndə a'yi ənga wur bəla wu fa nyi. Kə ji shili aga ja sa uya yaya nyi, ama naji uya alaga zəmə mai. **7** Kə ji nar nyi anə ndər səkə fa kau, ‘Tsamiya gəyi, fa makər əshina nga ya vər shili aga ya sa uya wazha ar wur bəla kau, ama nayi saya uya mai. Gəmma nyi! Ara mi nga nja piyari nyi ja nyana vi kurthla?” **8** “Ama kə ndər səkə fa na anə nyi,

‘Ndə dəgal, cakəri nyi nji fa pathləu, yu nda labiya dza nyi, ya pər nyi gwabə. **9** Ma ji səni pə wazha wu fa kau, jaməu! Ma naja a'yi sən pə wazha tsu mai ba ga dzəgwa gəmma nyi.” **10** Vanyi pəci, Yesu ja vər highibə wu vanyi umbwa dəbə dzə njir Yahudiya pəcir Bəlsar, **11** kəja vanyi mala kəra mambəl dəməwa'yi nə nyi shiləgə nə fa kumo apə cisu, ji nggəya nyi naja sən ta'yi pir mai. **12** Ənggəra Yesu lari nyi kə ji ngga nyi ji na, “Mala, a mbədəna ngə ri nji ara shiləgə ngau.” **13** Ba ji fəri tsa ja ar ja, ənggau, ba ji ta'yi pir, kə ji fal Hyal. **14** Kə hudə ndə dəgal nə umbwa dəbə dzə njir Yahudiya ndzə ənga Yesu ara ji məliya mala kə jamə pəcir Bəlsar. Kə ji na anə njira əna, “Pəci kwa a'yi nə məl thlər, hya shili wu pəci'yar kə nja sa mbədəna hyi, ama a'yi pəcir Bəlsar mai.” **15** Ama kə Thlagə na anə nyi, “Nahyi njir ngguta nji! A'yi hyu pəlna thlar hyi alaga kwarar hyi, hya ma'yi ənga nda a ndar vir sa 'yimi ar pəcir Bəlsar wa? **16** Mala kau, kwar Ibrahimu, kəra shatan mbiya nyi nə fa kumo apə cisu, a'yi də tsa'a nja mbədəna nyi wu pəcir Bəlsar wa?” **17** Kə səli mbari patər dawa nyi'yar, ara ndər kau. Ama caguli ənga hudə pipida nga ara alenyi nji ara sə dədəgur kəra ja vər məl kau. **18** Əngwar Yesu, “Abəri ngə təlkur Hyala? Ənga mi nga nja kyaga kakalə nya? **19** Naja ənggər culi bəla nga nyi, kəra vanyi ndə həri ji thləkana wu masəmə nyi. Ji hau, ba ji də wu kəra 'yagə'yar liya kir nda a dagwa.” **20** Kə Yesu bəra yiwa, “Ənga mi nga ya sən gəla təlkur Hyala? **21** Təlkur Hyal ənggər thləlamə nga nyi, kəra mala həri ji gwadəbiya əpou tasa'wu təkə sə makər əni, ba ja dzəgwa thləthlə gagadəu.” **22** Ənggəra Yesu mbar lagu ja vər ma'yi a vu Urshalima, ba ji vu alenyi məlmə nggunggurəm ənga məlmə kukushu paməpaməu, ja vər highibə anə nji. **23** Kə vanyi ndə yiwa nyi, ji na, “Thlagəu, nji kushu wacu ngu nda uya mbədə ya?” Yesu na anə nda, **24** “Hya nərdzau aga hya gwa lagu miyar gwa kəra cicidə nə təlkur Hyal, aya nji gangə wu nda yiwu nda gwa, ama nanda sən gwa mai. **25** Ma thlagər ki hya'ari ji hadiya miya ki nyi, hyu nda ta'yi a biya, hyu tsa hyu kədiyau, hyu na, ‘Thlagər ki, pəhəna 'ya miya ki.’ Ama ju nda shadəwa nda, ‘Nayi wu səni hyi mai ənga vi kəra hyi dla sara ndari.’ **26** Hya dzəgwa na ja, ‘Namən ngə səm ənga sa əkkə'yi gə ta, ənga tsu a highibər gu məlmər 'ya.’ **27** Ama ju bəra na ja, ‘Nayi wu səni vi kəra hyi dla

sara ndar mai. Kwaya mə wu dza da, nahyi nji dāmwa'yi hangəkall' 28 Ar pəci kəra hyu nda lari Ibrahimu, ənga Ishaku, ənga Yakubu, ənga patər nabi'yar wu təlkur Hyal, ama nahyi nər hyi a kədləna hyir nji, ənggau, nga hyu nda tiwi ənga hyu də hira hyi. 29 Nju nda shili sara wu lagu Səbiyar pəci, ənga Gwa tədə pəci, ənga Gya vuya, ənga Də Fwahəu, ndu sa nggya nə səm sər səm nə mini wu təlkur Hyal. 30 Ar pəci ta, alenyi njira wu yukudə ndu nda sha a dumwa, nji nə tanggərma wu nda da njir yukudu, ənga njir yukudə tsu ndu nda da nji tanggərma.” 31 Ar pəci kə ngə alenyi njir Farisi shili əgya Yesu ndə na anə nyi, “Hya'ari ga kwaya ənggau, aya Hirudusu ju yiwu ja tsəya ngau.” 32 Kə ji na anə nda, “Hya nar nyi anə hya tagə kə abər, əshina yu kədlə mambəl dāmwa'yu, ya bəra shiləgəbiya nji, əzəgə ma abangau, cabəkə zəgəu, nga yu sa kudəna thlər də. 33 Ama yu dumwa ənga bə əshina, əzəgəu, ənga cabəkə zəgəu, aya a'yi da tsa'a anə nabi ja tə a biyar ya Urshalima mai. 34 “Urshalima, Urshalima! Ndər tsa nabi'yar, ənga ndər vavaka njira Hyal səwa ngə a shili ənga tsəka kəl ta gə dləna nda! Aga yidau nga yu yiwu ya fəri tsa yi ar dza nji ngə pata, ənggər kəra miya təkə wu tsəm wazha nyi əgya ja, ama nahyi piyari də mai! 35 Kə ja nju nda piyari hyi kir hyi dzafu! Yu na anə hyi tsu, nahyi tsu bəra lar də mai, kəl pəci kəra hyu nda na, 'Ndər barka ngə ndəra dla wu thləmər Thlagəu!’”

14 Vanyi pəcir Bəlsar, ənggəra Yesu ma'yi a nda səm sər səm wu ki ndə dəgal nər Farisi, nji gangəu pənggəri nyi li. 2 Kə vanyi ndə kəra ənga hyi ənga tsi fifi shili əgya Yesu. 3 Kə Yesu yiwa maləmə dladə'yar ənga njir Farisi, ji na, “A dər tsa'a nja shiləgəbiya ndə ar pəcir Bəlsar, əndəga awau?” 4 Ama kə ndə nggya zəməu. Ənggau, kə Yesu fər tsa ja ar ndə kau, kə ji shiləgəbiya nyi, ji dzəgwa na anə nyi ja ma'yi sə nyi. 5 Ənggə ngə Yesu dzəgwa yiwa nda, ji na, “Mi nga hyu məl ma kwara əndəga thlar hyi tədə a gu mələ pəcir Bəlsar, a'yi hyu həbiya nyi a biya ənga kusa wa?” 6 Kə ndə tini sərə nda na ar kəra yiwa sə kau. 7 Ənggəra Yesu lari wu pama alenyi nji kəra nji ngga aga səm sər səm a vər gal vir nggya nji dədəgal anə Kərnda, kə Yesu nar nda najaka karapau, 8 “Ma nji ngga ngau a ndar vir hə dzau, a sara ga nda hə vir nggya nji dədəgal tanggərma mai, ara ma vanyi a nggar nji ndəra ndiya ngə ənga

dəgaləu. 9 Naja ndəra ngga hyi gyapəu, ju sən na anə ngau, ‘Hya'ari, ga nə nyi vir nggya anə ndə kau.’ Ənggau, səli wu mbari ngau, ara gu sha a gyar vir nggya kəra a gya banga ta. 10 Ama ma nji ngga ngau a ndar vir mini, ma gə shili, ga gal vi kəra a biyar ya nji kəra gəra nji nə nyi dəgalkur ba ga nggya əna, aga ma ndə kə ngga ngə kə shili, ju səni na anə ngau, ‘A ndau ənggau, bazhi də, ga nggya ar vi kəra nji fiya nyi anə nji dədəgal kau.’ Kə ngu nda məliya alenyi nji kəra nji ngga hyi əkkə'yi nda, nda nə ngə dəgalkur. 11 Arya ndəra həri kərnyar ar viya sə tsapəu ba nja tina nyi a gya, ama ndəra tina kərnyar a gya, ba nja həri nyi adabanga nji.” 12 Kə Yesu na anə ndə kə ngga nyi kau, “Ma gə ngga nji aga sa səm sər səm, ənga shili wu mini, ga sara ngga bazhi ngə'yar, ənga zamə ngə'yar, ənga nji gə hyi, ənga təwul ngə'yar njira ənga gənna waci mai, aga vanyi pəci nanda ma nda ngga ngə tsu. Agabangə ndu sən kina ngə sərə gə məliya nda. 13 Ama ma gu ngga nji aga mini, ngga nji tətə dənama, ənga nji kukurbəu, ənga nji təsəkənu ənga ləfə'yar. 14 Lagu kə nga gu uya barka, ara nandə wu sən kina ngə sərə gə məliya nda mai. Hyal ənga kərnyar ngu nda kina ngau, ar pəci kəra njir məl thlər mənəhəu, ənga jirkur wu nda hya'ari sarar vir tau.” 15 Ənggəra ndə nggari sə kau, kə pathlə wu pama njira vir nggya ənga Yesu ar vir səm sər səm na anə nyi, “Ndər barka ngə ndəra wu nda səm sər səm nər mini nər təlkur Hyal.” 16 Kə Yesu na anə nyi, “Vanyi ndə saya də kəra wu yiwu ja tsəmiya nji aga səm sər səm nər mini dəgaləu, kə ji nggari nji gangəu. 17 Ənggəra pəcir mini kə də, kə ji səwa mafa nyi aga ja ma'yi ja nda nar nyi anə nji kəra ji ngga, ‘Anda mau, aya a fuwar nji kalar sau wu lagu!’ 18 Ama kə patəkura nda dzəgwa na sərə də nanda a'yi səni shili mai. Ndə tanggərma na, ‘Dzəgwa dəlbiya fa nga yau, a dər tsa'a ya mai ya nda lari. Usi məliya də mba dəfu.’ 19 Kə vanyi ndə na, ‘Dzəgwa dəlbiya nga yi thla zəwa paməpamə təfu, ar lagu nga yi kabangəkə aga ya nda dzəguya thlər nga nda, yu kədi ngau, nə də lagu.’ 20 Kə vanyi ndə bəra na, ‘Dzəgwa hə mala nga yau, agabangə na ya səni uya lagu shili mai.’ 21 “Kə mafa kə sha shili ji sa nar nyi anə thlagəri ki nyi sə'yar kə ndə na kau. Kə hu də thlagəri ki nyi ndzə gagadau, ji dzəgwa na anə mafa nyi, ‘Ma'yi a ndu məlmə'yar kau kukusa, ga nu lagu dəgal ənga lagu kushu ga nggari də nji tətə dənama,

ənga nji kukurbəu, ənga ləfə'yar, ənga nji tətə dzau, ga shili ənga nda ənggau.' 22 Ənggərna, mafa nyi a shiliri ji na, 'Thlagəu, sərə ga na patə a məliya ri nji, ama tsu vi gangəu kərə gərə nyau.' 23 Kə thlagəri ki bərə nar nyi anə mafa nyi, 'Bərə ma'yi a biyar ya məlmə a ndar lagu dəgal'yar ənga kusha nyi ga nggari kalar ndərə gə lari aga ki da sa nyau. 24 Ya nar hyi, alaga zəma njira nji ngga tanggərma ta a nda uya nda dər sə kə nji məliya aga mini kə mai.' 25 Vanyi pəci nji gangəu a vər nu Yesu, kə ji shabiya dze ji na anə nda, 26 "Kalar ndərə shili aga ja nu da, ma naja a'yi cabiya da yiwukur a ndiya anə dənyi, ənga mənyi, ənga mala nyi, ənga wazha nyi, ənga zəmə nyi'yar ənga kwamə nyi'yar, əkkə'yi piya ja ənga kərnyai mai, naja səni da zəmbəlma da mai. 27 Kalar ndərə gərə həri wu dladlakə nyi, ja dzəgwa nu da, a'yi ja kyaga da nəda mai. 28 "Kəja karapə, ma zəma hyu yiwu ja həriya umbwa dzəgamə a dəməlmau, a'yi ju nggya kwatahəu, ja tsamibiya sərə həri kə wu mbari, aga ja tsamiya tara sərə ara ja a səni kudəna həra nyi wa? 29 Ma naja a'yi məl abangə mai, ma həri kə ta'yi wu lagura ghar gənna, patər njira wu nda tərabiya wu lagu ta ndu nda nggushi nyi, 30 nda dzəgwa na, 'Lari ndə kə ji dzəguya həri ama naji səni kudəna mai.' 31 "Abangə tsu ma təl kərə ənga njir pa nyi dubu kumou, ju yiwu ja hə pa a nda nə təl kərə ənga njir pa nyi dubu məthlə kumunyi, a'yi ju nggya kwatahəu, ja tsamiya tara dənana nə pana nji kə a'yi ara ja wa? 32 Ma ji lari abər naja səni mbari mai, tsu nda nadə ju səwa njir sə nyi'yar aga nda basəwa nda nggya jaməu. 33 Abangau nga nyi tsu ma ndərə a'yi piyari sərə ara ja patə mai, naja səni da zəmbəlma da mai." 34 "Unau sə məsahəu ngau, Ama ma unə cabənəkər, abar nga ju sən shabiya kərnyai a shila? 35 Tsu ja sən da mənəhə mai, alaga aga gwaḁa, kəl ba nja pəna wacu. Ndərə ənga himi ngga, ja nggari."

15 Ənggərə njir tsəm budau ənga alenyi "njir bikau" A vər shili aga nda ngga highiḁə nə Yesu, 2 kə njir Farisi ənga mələmə dladə'yar dzəguya jiga miya nda vər na, "Lari gəyi! Ndə kə a shabiya ri ja kərnyai bazhiya njir bikau, əkkə'yi sər səm nga ju səm ənga nda." 3 Kə Yesu nar nda najaka karapau: 4 "Nja na zəma hyi ənga təmahəu gharu, kə zəma nyi sanəkər, a'yi ju piyari ədləkumunyi apə ədlau ar vir bəlari nda, ja ma'yi a nda gal kərə sa kə wa? 5 Maja nər

nyi ri, hu da ja wu pida, ja dzəgwa fəri nyi ar papadla ja, 6 ja həri nyi a ndu ki, ja dzəgwa ngga bazhi nyi'yar ənga njira ju nggya ənga nda, ju na anə nda, 'Dləwa da mau ənga caguli ara a nər yau təmahəu da ta sa ta!' 7 Ya vər na anə hyi, abangau nga nju caguli a dəməlmau ma ndə zəmə tubi, a ndiya nji cicau ədləkumunyi apə ədlau, kərə gərə bərə yiwu tubi." 8 "Nja na tsu, mala ənga kwaḁa nyi kumou, kə zəma nyi sa, mi nga hyu nggani ju nda mələ? A'yi ju mbəbiya u'u wu pitəlla ja dzəgwa tsəkəbiya ki kə ənga hangəkal kəl ji nər wa? 9 Maja nər kwaḁa kau, ju ngga bazhi nyi'yar ənga təwul nyi'yar, ju na, 'Dləwa da mau ənga caguli, ara a nər yau kwaḁa da kərə sa ta.' 10 Abangə tsu yu nar hyi, sər caguli ngau anə waladi'yar nə Hyal ma ndə zəmə ndər bikau tubi." 11 Kə Yesu dumwa ənga ndər ji na, "Vanyi ndə a'yi dədəməu kərə ənga wazha məthləu. 12 Zər kərə kushu wu pama nda na anə dərnda, 'Tada, nə da nji kabangəkə sərə wu da nə da ma ga təri.' Kə dənyi təkəya nda sər fa ki. 13 Ayukudə pida kushu, kə zər kə fa'ari sərə dər nə nyi patəu, ba ji piyari ki. Kə ji ma'yi a ndu vanyi məlmə kərə a biyar ya 'yi'yir nda. A ndəna kə ji tsəya sərə ara ja patə a ndu nggya nə pəpəltəkur. 14 Ayukudə a tsiyari ja sərə ara ja patəu, kə wubəu dəmwa'yi gagadəu shili wu məlmə kau, naja tsu a gwar ja wu bwaḁwatə ara tsu sə nyi a'yi mai. 15 Kə ji ma'yi a nda gal sər məl ara ndər məlmə kau, kə ndə kə səwa nyi a nda bəla fəshiu nyi. 16 Ju gal sər səm fəshiu kə aga ja səmku, ama ndər nə nyi a'yi mai. 17 Ənggərə ji shili wu hangəkal nyi, kə ji na, 'Kəja njir məl thlər anə dədə a vər tətəl ənga sər səm, nayau ətsu a vir tau ənga wubəu ənggau! 18 Yu hya'ari yu sha a ndara dədə ya nda nar nyi, "Tada, a məliya ri yau bikau anə Hyal, ənga anə ngau. 19 Nayi bərə da tsa'a nja bərə ngga da ənga zər ngə mai. Fiya da ya da ənggər pathləu wu pama njir məl thlər ngau.'" 20 Kə ji hya'ari ji ma'yi a ndara dənyi. "Ma tsu ja nadəu, kə dənyi tsamə ri nyi. Kə dənyi təhudə əgə ja, ji dzəgwa hya'ari ənga hwi, ji nda mbari zər nyi, ji dzəgwa mbunggər nyi dzau. 21 Kə zər nyi na, 'Tada, a məliya ri yi bikau anə Hyal ənga anə ngau. Nayi bərə da tsa'a nja bərə ngga da ənga zər ngə mai.' 22 Ama kə dənyi nggari mafa nyi'yar, ji na, 'Ənga kusa! Shila mau ənga ləgūtə mənəhəu, hya har nyi. Har nya mau shishi'wu ənga ḁiḁi, 23 nja bərə dla ənga thla nggənggəthlə ta aga nja tsəya, aga mənə səm, mənə caguli. 24 Arya

zər da kə dādəmə tətə nga ja ama kabangəkə a dər ja a'yi ənga pi. 'Dədəmə sasa nga ja, ama kabangəkə a nər nyir nji.' Kə ndə gu caguli gagadau. **25** "Wu pəci kabangəkəu, zər dəgal nyi kərə ma'yi a gwa tagəu, a vər si nga ja. Ənggərə ji da ləhəu, ba ji nggari nja vər tsa kangga, ənga nja vər fəl. **26** Kə ji nggari mafa ki kau, ji yiwa nyi sərə a vər da." **27** "Kə mafa kə na, 'Məshikər ngə ta ngə shili, ca ngə dər hyi məliya nji tsəya thla nggənggəthlə ta ara zamə ngau sha shili wu ki jaməu.'" **28** "Ama kə hu da zamə nyi kə ndzə gagadau, kə ji nggəl ara vu ki. Kə dərnda biya ji biya səsəkuya nyi kər aga ja vu ki. **29** Ama kə ji shadəwa nyi anə dənyi ji na, 'Lari gəyi, wu patər fa'yar kau, ya vər məl thlər ənggər mafa, nayi saya nggəl ara məl sərə gə na mai, alaga abangau, nagə saya mbari alaga zər ku aga ya ngga bazhir 'wa da'yar aga 'ya tsəya 'ya səm mai! **30** Ama ənggərə zər ngə kə sha shili, ndərə ma'yi ka nda tsəya gənna ngau wu səsukur, kə gə dzəgwa tsəya nyi thla ta kərə ndiya ənga nggənggəthlau.' **31** Kə dənyi na anə nyi, 'Zər da, alaga nuwa nga gə ənga yau, patər sərə ara yau, nə ngə ngau. **32** A dər tsa'a mənə caguli ənga hudə pipida, ara zamə ngə kə a təri, kə ji bərə sha shili ənga pi, ndə sasa nga ja, ama kabangəkə a nər nyir nji."

16 Yesu na anə zəmbəlma nyi'yar, "Nji sayi məliya vanyi ndər bərba kərə nə nyi kari nyi anə ndər dləwa nyi aga ja tsamə anə nyi. Wu yukudə nyi, kə nji shili ənga dəhəu anə nyi ənggərə ndər dləwa nyi a vər ndza kari nyi. **2** Kə thlagəri ki kə ngga ndər dləwa nyi, ji na anə nyi, 'Mi nga ya vər nggari ar kərə gə ka? Shili ga nar da ar kərə sərə gə mənə, ara tsu gu nda nggya ndər dləwa da mai.' **3** Kə ndər dləwa nyi kə na wu dəfuwa ja, 'Thlagəri ki da wu nda kədlə na da wu thlər, mi ya dzəgwa mələ? Kəja na ya səni zəwa mai, səli tsu wu tə da ara kədiyau. **4** Ənghəng! A səni yi sərə ya məl, aga nja nda dləwuri da a vu kir nda, ma ji kədlə na da wu thlər da.' **5** "Kə ji ngga patər njira thlagəri ki nyi a vər nu nda məl. Ji yiwa ndə tanggərma ji na, 'Yidau ngə thlagəri ki da a vər nu nga?' **6** Ji na, 'Təm nər mal gharu.' "Kə ndər dləwa nyi kə na, 'Həri ləkakadə ngau, ənga kusa, ga tsəfəri təm təfu kumunyi.' **7** Kə ji nar nyi anə vanyi ndau, 'Kari nagə tsu, yidau nga nju nu nga?' Naja tsu kə ji na, 'Kayiwa uhi gharu ngau.' Ndər dləwa nyi kə na, 'Həri ləkakadə ngau, ga

məliya ja da buhu cisu kumunyi.' **8** "Kə thlagəri ki ndər dləwa kərə gərə jirkur kə faliya nyi ara ji cabiya tsətsəlkur. Arya njir najaka pəci, a səni məl thlər ənga tsətsəlkur nda a ndiya njir lagu mbəmbəl." (aiōn g165) **9** Yesu dumwa ji na, "Ya vər na anə hyi, hya məl thlər ənga gənnar hyi aga hya uya bazhi anə kərhyi. Lagu kə ngə ma thlər gənnar hyi a ta'yi ri, nju sa dləwuri hyi a vu ki nə kərə gərə kudəu. (aiōnios g166) **10** Ma ndərə nju sən fiyafə ənga ja wu sə kushu, nju sən fiyafə ənga ja wu sə dəgal tsu. Ma ndə kərə nji gərə sən fiyafə ənga ja wu sə kushu, nju sən fiyafə ənga ja wu sə dəgal tsu mai. **11** Ma nahyi a'yi məl thlər kərə tsa'a miya dəfu ənga gənna nə duniya mai, wa ngə nda fər kər ənga hyi ja nə hyi gənna nə jirkura? **12** Ma tsu nahyi a'yi məl thlər tsa'a miya dəfu ənga gənna ndə mai, wa nga nda nə hyi nər hya gənna?" **13** "Ndər sən mafakur anə thlagər ki paməpamə məthlə a'yi mai, ara ju nda yiwu vanyi ba ja piyari vanyi ənga ju nda həya kər anə vanyi ba ja didana vanyi. Nahya sən dəbəri nu Hyal ənga gal gənna mai." **14** Njir Farisi njir yiwu gənna ngau, ənggərə ndə nggari sərə Yesu na ba ndə tsərauna nyi. **15** Ama kə Yesu na anə nda, "Nahyi ngə njir yiwu hya canə nyi anə nji abər nji cici nga hyi. Ama Hyal ju səni dəfuwa hyi. Sərə nju lə dəgalkur anə nda, nanda ngə dididi wu mwar Hyal." **16** "Kəl ta Yahwana ndər məl Bəbətizəma shili, highibə nə dladə nə lagu Musa ənga nə nabi'yar ca ngə ənga nju məl thlər əni. Ama dzəguya ənga Yahwana ndər məl Bəbətizəma, ənggərə nji tətəlna ndəshigu məsahəu nə təlkur Hyal, kalar ndau a vər gal lagu aga ja da a gwa. **17** Dəməlməu ənga gyu'yi a səni sanakər, a ndiya sə ənggər camwadi wu ndər zəmə sərə wu dladə nə lagu Musa a tədau a gyu'yi. **18** Ndərə kədləna mala nyi, kə ji hər vanyi mala, ndər dlənga mala ngau. Ənga tsu sal kərə həri mala kərə sal nyi kədləna ndər dlənga mala nga ja." **19** "Vanyi ndər gənna a'yi kərə wu ha kari nə gənna gangəu paməpaməu, ənga ju səm sər səm məsahəu kalar pəci. **20** A biya miya ki nyi, vanyi ndər kədi a'yi kərə nja ngga ənga Liyazaru, ənga dza ja patə ənga mbəlgəu. Nju shili ənga ja, nja sa pina nyi əna kalar pəci. **21** Naja tsu ənga hudə pipida ma ji səni uya alaga sərə tədau sərə dar vir səm sər səm nə ndər gənna kau, patə əkkə'yi hya wu sa nadə mbəlgə nyi kau." **22** "Pəci shili ba ndər kədi kə tau, kə waladi'yar həri nyi ka nda fiya nyi ar vir nggya

mənahəu əŋga Ibrahimu. Ətsu ba ndər gənna kə tau ba nji hadəna nyi. **23** Ji thləwa kərnyu wu u'ur kətsa, ja vər sa bwaḃwatəu. Ənggəra ji hya'anakər a dəməlmau, kə ji lari Ibrahimu nadə nanda əŋga Liyazaru. (Hadēs g86) **24** Kə ji ngga nyi, ji na, 'Tada Ibrahimu, təhudə əgya yau, ga səwa Liyazaru aga ja fuwa zər tsa ja a gwu 'yimi aga ja fəri ar kyara yau ya nggari shishi'wu, arya ya vir lari bwaḃwatə wu u'u kaul' **25** "Ama kə Ibrahimu na, 'Zər dā, ga dəngari ja, pəci kəra gu duniya, nagə əŋga sə mənahəu papatəu, ama Liyazaru nə nyi a lari ja bwaḃwatəu. Ama kabangəkə pəcir nggari məsahəkur nyi ngau, ama ngau wu bwaḃwatə nə ngau. **26** Kə ma mai, wu pama 'ya əkkə'yi hyi ka'u dəgal əŋga dzəgamə 'a'yi, kəra nji məliya ara nja sara vəlna sara ndara hyi a shili ngau, alaga sara ngau a ndara hyi.' **27** Kə ndər gənna kə na, 'Tada, ma abangə ja, yu kədi ngau, səwa nyi a ndu ki dədə, **28** arya zamədə'yar a'yi təfu, ja ma'yi ja nda kughiya nda, a sara nda bəra shili ngə ətsu, a shili wu bwaḃwatəu.' **29** "Ibrahimu shadəwa nyi, 'Zamə ngə'yar a'yi nda əŋga highiḃə nə Musa əŋga tsəfə nə nabi'yar, nda sə himi sərə ndu na.' **30** Kə ndər gənna shadəwa nyi, ji na, 'Awau, tada Ibrahimu, ma ndə hya'ari sara vir tau ji sha ndara nda, ndu tubi.' **31** Ama kə Ibrahimu na, 'Ma tsu nanda a'yi nggari highiḃə Musa əŋga tsəfə nabi'yar kə mai, alaga vanyi ndə hya'ari sara vir tau, nanda sa sə himi anə nyi mai.'"

17 Yesu na anə zəmbəlma nyi'yar, "Səra wu dābaga məliya nji nda məliya bikau a'yi cumu. Ama sər təhudə anə ndəra ju shili lagu nyi. **2** Kuji anə nyi, nja mbiya bəra ar fəlanga ja, ba nja vakuwa nyi a gwar dəl dəgal a ndiya ja məliya zəmə wu wazha yididə'yar kə njir nu dā məliya bikau. **3** Hya tsamə sərə hya məl ja. "Ma zamə ngau məliya ngə bikau, ga kughiya nyi, ma ji na a tubir yau, təfəbiya nyi. **4** Ma ji məliya ngə bikau paməpamə mədəfə wu pəkə pathləu, kə ji bəra sha shili ja vər na, 'A məliya ngə ri yi bikau yafa dā,' ba ga təfəbiya nyi." **5** Kə cama səsə'yar kə na anə Thlagəu, "Cəkəri mbərsar 'ya ja dā əŋga dənama!" **6** Kə Thlagə shadəwa nda, ji na, "Ma mbərsa hyi a'yi ənggər culi bəla, gu səni na anə wu dəgal kau, 'Kucina kər ənggau ga ciya kər a gu tsadau,' ju nda məl sərə gə na." **7** "Ma mafa ngə si sara a gwar vi zəwa əŋga sara vir bəla, gu nda na anə nyi, 'Usi əŋga si! A ndau ga nggya, ga səm sər səm

ya?' **8** Awau, ngu nda na anə nyi, 'Məliya dā sər səm nə wagəu kwatahəu, ga dzəgwa tsərpəri kərngau ba ga həri dā a shili ya səm ya sa, kadivira ga dzəgwa səm ga sa nə ngau' **9** Gu nda na usi anə mafa ngau ara ji məliya sərə tsa'a ja məl ya? **10** Abangə nga hyi tsu, ma hya məliya ri sərə thlagər kir hyi nar hyi hya məl, hyu nda na, 'Na'ya mafa ngə wacu. A məliya ri 'ya sərə nju yiwu 'ya məl.'" **11** Ənggəra Yesu mbari lagu ja vər ma'yi a vu Urshalima, ndə dzəgwa bəu wu kəl kəra wu pama Samariya əŋga Galili. **12** Ənggəra ja vər vu mələu, kə njir pibi kumo thləwa nyi. Ndə ta'yi tuwara tsaləu, **13** ndə dzəgwa ngga əŋga dāhəu dəgaləu, "Yesu ndə dəgaləu! Ga təhudə əgya 'yal!" **14** Ənggəra Yesu lari nda, kə ji na anə nda, "Ma 'ya mau hya nda canə nyi kərhyi anə pubu." Kə ndə ma'yi, ar lagu ba ndə dā jaməu. **15** Pathlə wu pama nda, lari abər a dər ja jaməu, kə ji sha shili, ja vər fal Hyal əŋga dāhəu dənama gagadau. **16** Ji bəliya undi a dumwar Yesu, ja vər usa nyi. Naja tsu ndər Samariya ngau ndəra nji didana. **17** Kə Yesu yiwa, "A'yi nji kumo nga nji məliya jamə wa? Əmani ngə alenyi nji ədlə ka? **18** Mi ngə dā kəl məthləpi kə ngə sha shili ja sa cabiya usaku nyi anə Hyala?" **19** Yesu dzəgwa na anə nyi, "Hya'ari ga ma'yi sə ngau, mbərsa ngau a məliya ngər jaməu." **20** Alenyi njir Farisi yiwa Yesu pəci kəra təkur Hyal wu nda shili, kə ji na anə nda, "Shiliri təkur Hyal a'yi əŋga li əŋga nju nda tsamiya mai, **21** ndər nda na tsu, 'Kəja ja,' əŋga 'Wa ta ja,' a'yi mai, arya təkur Hyal wu pama hyi nga ja." **22** Kə Yesu dzəgwa na anə zəmbəlma nyi'yar, "Pəci a vər shili kəra gu nda yiwu ga lari zəma pəci nə Zər Ndau, ama na ga nda lari mai. **23** Nju nda na anə hyi, 'Wa ta ja a ndəna,' əŋga tsu 'Kəja ja ənggau.' Ama hya sara ma'yi hya nda tsamə nyi mai. **24** Ənggər səm nə par kəra wu cabiya mbəl nyi ar kudiyar məlmə ba'anə vanyi kudiyar məlmə kəra kalar ndau wu lari, abangə shiliri Zər Ndau wu nda dā. **25** Ama tanggarma kəl ji lari bwaḃwatə gagadau kwatahəu əŋga tsu nji kabangəkə nda piyari nyi. **26** Ənggəra ji dā ar pəcir Nəhu, abangə nga nyi wu nda dā ar pəcir shilər Zər Ndau. **27** Nji nggya kəl səm sər səm əŋga sa sə sasa, ndu fa'a mathləkə'yi əŋga ndu lə ku'yi anə shili, ba'anə shili ar pəci kəra Nəhu gwu kwambwal dəgal ta ari. Kəl ta dəl shida ba ji kudəna nji patəu. **28** "Abangə nga nyi dā tsu ar pəcir Lotu. Nji kəl səm, əŋga sa, ndu dəl əŋga dəlna, alenyi nji kəl

thlōka sē pamōpamō ānga hār ki. **29** Ama pēci kēra Lotu piyari Sodomu, kē u'u ānga hākil u'u shida sara dāmēlmau ba ji dlēna nda patāu. **30** “Tāngē ānggēr ta nga nyi wu nda dā ar pēcir shilēr Zēr Ndau. **31** Ar pēci ta, ndēra a dar kēra umbwa, ja sara gya ja vu ki āga vuwa hē sē mai, ara ja sara sana pēci.” “Ndēra a gwa tagē tsu, ja sara sha a su ki āga sa hē kar ha nyi mai. **32** Hya dāngari sēra dā ānga mala Lotu! **33** Kalar ndēra wu yiwu piya ja, ju nda tini. Ndēra gēra yiwu piya ja ārya yau, ju nda uya. **34** Yu nar hyi ja, pēci kēra sē kē wu nda dā, nji mēthlē a vēr pida ar sēr pida zēmō ba nja hēri zēmō ba nja piyari vanyi. **35** Mathlēka'yi mēthlē a vēr au ar bēra, ba nja hēri zēmō ba nja piyari vanyi.” **37** Kē zēmbēlma nyi'yar yiwa nyi, ndē na, “Thlagēu, āman na?” Kē ji shadēwa nda, ji na, “Ma vi kēra sē tētē ari āna ngē kwadagēu wu dābāu.”

18 Yesu nar nyi najaka karapē anē zēmbēlma nyi'yar āga ja highiōri nda āga nda dumwa ānga ndēr anē Hyal parangē, a sara nda hēdā mai. **2** Ji na, “Wu vanyi mēlmē vanyi ndēr pathla a'yi kēra gēra hivēr Hyal ānga kēra gēra tal nji. **3** Wu mēlmē kē vanyi malatēsal a'yi kēra a vēr shili parangē āgya ndēr pathla ja vēr kēdi nyi ju na, ‘Dlōwari dā ga nē dā sēra tsa'a āga nē dā a dumwar dawa dā.’ **4** Tānggērma ba ji nggēl, ama wu yukudē kē ji na wu dēfuwa ja, ‘Alaga kē a'yi yu hivēr Hyal mai, nayi tsu wu tal nji mai, **5** ama ara ānggēra mala kē bwanē dā kēr ānga shili ar kēr ar kēr, yu nē nyi sēra ju yiwu kau, a sara gangakura shili nyi kē a nda nē dā hēdā!” **6** Kē Thlagē na, “Nggara mē ja sēra ndēr pathla kēra gēra jirkur kē na! **7** Kē hyi nggani, Hyal a yiwu nda nē nyi sēra tsa'a anē nji nyi kēra ji dēmbiya kēra wu tiwi anē nyi vu'yi ānga puci sēra ndu kēdi wa? Naja 'yi wu nda dlōwari nda ānga kusa wa? **8** Yu na anē hyi, ju nda nē nda sē tsa'a kēra ndu kēdi kukusa. Ama ma Zēr Ndau wu nda sha shili, wu sa thlōwa ja njir mbērsa wu duniya kē ya?” **9** Yesu na najaka karapē anē njira hēri Kērnda abēr nji tsapēu nga nda, nda dzēgwa didana alenyi nji. **10** Ji na, “Nji sayi mēliya nji mēthlē kēra ma'yi a gwu ki Hyal āga nda gwa ndēr ānga Hyal. Pathlē wu pama nda ndēr Farisi, ānga vanyi ndē kē ndēr tsēm budāu. **11** “Kē ndēr Farisi hya'ari ji ta'yau, ji dzēguya ndēr anē Hyal ja vēr na, ‘Hyal, a usa ngē ri yau ara nayau a'yi ānggēr alenyi nji mai, njir hēl, njir dlērbau, nji sēsu. Nayi tsu a'yi ānggēr ndēr

dlōwu budē kē mai. **12** Yu hē zēmētsini mēthlē wu sugu, yu hēbiya pathlēu wu sē kumo patē kēra yi uya.’ **13** “Ama kē ndēr dlōwu budē kē ta'yu nadēu, naja a'yi dā tsa'a ja hya'ana liya ja a dāmēlmē mai, kē ji cabiya tētēwakur nyi, ja vēr na, ‘Hyal, tēhudē āgya yau, nayi ndēr bikaul!” **14** Yesu na, “Yi wu na nē hyi, ndēr tsēm budāu, ji sha a ndu ki nyi gēra bikau wu mwar Hyal, a'yi ānggēr ndēr Farisi mai. Arya kalar ndēra hēri kērnyi, nju nda hēya nyi. Ama ndēra hēya kērnyi, nju nda hya'ana nyi.” **15** Alenyi nji shili ānga wazha āga Yesu a fēnggēr nda barka. ānggēra zēmbēlma nyi'yar lari abāngau, ba ndē tsa ar kēra nda. **16** Ama kē Yesu ngga wazha, ji na, “Piyara mau wazha yidēdē nda shili āgya yau. Hya sara ka nda mai. Arya, tēlkur Hyal anē nji ānggēr nanda nga nyi. **17** ānga jiri yu na anē hyi, kēmīr ndēra gēra dlōwuri tēlkur Hyal ānggēra zēr kushu wu dlōwu, naji wu sēn vwagwa mai.” **18** Vanyi ndēr tēdēmwa nē Yahudiya yiwa Yesu ji na, “Mālēm, ndē mēnahēu, mi nga ya mēl ya uya pi gēra kudā?” **(aiōnios g166)** **19** Kē Yesu na anē nyi, “Ara mi gu ngga dā ndē mēnahē? Ndē mēnahē a'yi mai kēl Hyal wacu. **20** A sēni gau sēra dlādau cabiya, ‘Ga sara tsa ndē mai. Ga sara mēl sēsukur mai. Ga sara hēl mai. Ga sara thla fati ar kēra ndē mai. Ga sara dlērbē ndē mai. Ga gēnggēr nyi sēli anē dēngē ānga mēngau.” **21** Kē zēr baduwari ta na anē nyi, “A bēlar yi sē'yar kē patē tsu yi zēr kushu. Mi ngē sēra hya?” **22** Yesu nar nyi, “Sē zēm wacu ngē hyau anē ngau, ma gu yiwu ga dā ndē tsapēu, ga ma'yi ga nda dēlna patēr sēra ara gau, ba ga tēkēna gēnna nyi anē nji dādali, gu uya akkēri a dāmēlmau. Ba ga dzēgwa shili āga ga sa nu dā.” **23** ānggēra ji nggari abāngau kē zēr baduwari kē ndalēr bama, kē ji ma'yi ānga hūdē ndzēndzau, ara naja ndēr bērbā gagādau. **24** ānggēra Yesu lari dēfuwa ja a ndzē ri, kē ji na, “Wu nda dā dzadzau gagādau anē njir gēnna nda gwu tēlkur Hyal! **25** Arya wu nda dā bātē anē dlēgwam ja tērābiya wu liya libēra, a ndiya ndēr gēnna ja vu tēlkur Hyal.” **26** Njira nggari ndēr kē ndē yiwa nyi, ndē na, “Ma abāngē nga nyi, wa ngu sēn uya mbēdā?” **27** Yesu na, “Sēra gēra sēn dā ngau, anē ndau, ama anē Hyal bātēu.” **28** Kē Biturusu shadēwa, ji na, “Kēja 'ya piyari sē patē 'yi nu ngau.” **29** Yesu shadēwa nyi, ji na, “Wu sēn yau abāngē, yu nar hyi jirkura nyi tsu, kalar ndēra piyari ki ānga zāmē'yar, ānga kwāmē'yar, ānga tada

ənga ama ba əkkə'yi wazha ənga fa arya təlkur Hyal 30 ju nda uya gangəu a adabanga sə'yar kə ji piyari ənggau wu duniya kau, wu duniya kəra wu shili kə tsu pi kəra kudau." (aiōn g165, aiōnios g166) 31 Kə Yesu həri zəmbəlma nı'yar kumo apə məthlə a ndar batiti, ji na anə nda, "Kəja, mən wu mai a vu Urshalima, vi kəra sərə nabi'yar tsəfəri ar kəra Zər Ndau wu nda nyabiya dzau. 32 Nju nda ləri nı'y anə njira a'yi njir Yahudiya mai, aga nda didana nı'y, nda nə nı'y bwaəwatəu, nda dzəgwa təfəri nı'y tuli. 33 Ndu nda dægə nı'y ənga wudə, nda tsəya nı'y, ama pida makərkura nı'y ba ja hya'ari sara vir tau." 34 Ama zəmbəlma nı'y ar nggabiya sə kə Yesu na kə mai. Dədəwa ngə sərə ndər kə cabiya anə nda, ca ngə də nandə səni nggabiya mai. 35 Ənggərə Yesu dila ləhəu wu dzəri Yariko, kə ja ndə ləfau a vər nggya ar thlər pa lagu, ja kədiyau. 36 Ənggərə ji nggari nı'y gangəu a vər tərəbiya, kə ji yiwa sau ji na, "Mi nga vər də?" 37 Kə ndə na anə nı'y, abər, "Yesu ndər Nazəratu nga vər tərəbiya." 38 Kə ji hya'ana dāhəu ji na, "Yesu! Zər Dawuda! Təhudə əgya yau!" 39 Njira a dumwa ndə kughi anə nı'y aga ja hədiya miya ja. Ama kə ji bəra hya'ana dāhəu gagadəu ja vər na, "Na gə, Zər Dawuda, təhudə əgya yau!" 40 Kə Yesu ta'yau, ji na, "Shila mau ənga ja ənggau." Ənggərə ji shili ləhəu, Yesu yiwa nı'y, 41 "Mi nga gu yiwu ya məliya nga?" Kə ləfə kə shadəwa, ji na, "Thlagəu, ya yiwu ya ləri sau." 42 Yesu na anə nı'y, "Ləri sau! Mbərsa ngau a pəhənəri liya gau." 43 Aga zəmə kə liya ja ləri sau, kə ji nu Yesu, ja vər dləwə Hyal. Ənggərə nı'y ləri sə kə də kau, kə ndə patə fal Hyal.

19 Yesu vu Yariko, ja vər tərəbiya wu hu də məlma nı'y, 2 kə ja vanyi ndə dəgal nə njir tsəm budau, kəra nı'y ngga ənga Zakka. Naja tsu ndər gənna, 3 ji də aga ja ləri tara wa ngə Yesu, ama naji səni ləri nı'y mai ara naja ndə tashu, ənga tsu nı'y gangə gagadəu. 4 Agabangə kə ji ma'y a dumwa ənga hwi, kə ji thləwa wu bəla kə ji dagwa, aga ja ləri nı'y, arya Yesu wu nda tərəbiya lagu ta. 5 Ənggərə Yesu thləwa vi ta, kə ji hya'anəkər a dəməlmau ji na, "Zakka, kusa ga shida! Əshina yu də məthləpi wu ki ngau." 6 Zakka gya ənga kusa, ji dləwuri nı'y ənga hüdə pipida. 7 Ənggərə nı'y ləri abangau, kə ndə mbəri ngwungwuni, nda vər na, "Kəja! Wu ki ndər bikə nga ji də məthləpi." 8 Kə Zakka hya'ari a'yi ta'yau, ji na anə Thlagəu, "Nggari, ndə

dəgal, yu təkəya sərə ara yau bwata məthləu, ba ya təkəna pathla nı'y anə nı'y tətə dənama. Patəkura njira nı'y dlərbəri, yu nda shabiya nda sər nda aga fodəu." 9 Kə Yesu na anə nı'y, "Əshina ma, mbədau a shiliri wu ki kau, naja ma culi İbrahimu ngau. 10 Arya Zər Ndau ji shili aga sa gal nı'y sasa, ənga ja sa canə nda lagur mbədau." 11 Tsu nda vər sə himi sə'yar kau, kə Yesu dumwa ənga na vanyi karapə anə nda, ara a dər ləhəu wu dzəri Urshalima, ənga nı'y vər dāngar abər təlkur Hyal wu cabiya dzə aga zəməu. 12 Kə ji na anə nda, "Nı'y sayi məliya vanyi ndə dəgal kəra ma'y a ndu vanyi məlma nadə aga nı'y fiya nı'y təl ja dzəgwa sha shili. 13 Kadivira ja mai, ji ngga kumo wu pama mafa nı'y ar, ji nə nda pam papathlə ji dzəgwa na anə nda, 'Shafəli mau əni kəl yi sha shili.' 14 Njir məlma nı'y wu yiwu nı'y mai. Agabangau, kə ndə səwa cama ayukudə ji mai a ndu məlma ta abər, 'Na'yu yiwu ndə kə ja də təl ar kəra 'ya mai.' 15 "Kə nı'y fiya ndə kə təl, ji dzəgwa sha shili wu ki. Ənggərə ji shili kə ji səwa nı'y nggari nı'y mafa nı'y ar ta, aga ja səni nubwa kəra ndə uya ar kəra sərə ji nə nda. 16 Ndə tanggərma shili ji na, 'Thlagəu, a uyari yau nubwa pam kumo a dər kəra pam pathləu ta gə nə də ta.' 17 Kə thlagəri ki kə na anə nı'y, 'Usi mafa tsapəu ndər məl thlər tsə'a miya dəfu! Gə məl thlər ngau, tsə'a miya dəfu ənga sə kushu kəra nı'y nə ngau, yu məliya ga səm təlkur ar kəra məlma paməpamə kumou.' 18 Mafa nə məthləkura nı'y shili ji na, 'Thlagəu, a uyari yau nubwa pamə təfu a dər kəra pamə zəmə ta gə nə də ta.' 19 Thlagər ki nı'y shadəwa anə ndə kau, 'Gə wu səm təlkur ar kəra məlma paməpamə təfu.' 20 "Kə vanyi mafa shili ji na, 'Thlagəu, kə ja pamə zəmə ngau. Yi pədiya wu kukuzhal, yi dəwana. 21 Ara yu hivər ngau, arya na gə ndə dzadzau ngau. Kəja ga fa sərə kəra nə gau, gu gəm tsu sərə gə kəra thləka na.' 22 Kə ji na anə nı'y, 'Nagə mafa dəmwa'y i hangəkəl, yu məliya ngə numa ənga sərə biya sara wu miya gau! Əngwar gau nayi ndəra nı'y kəra səni hangəkəl nı'y, ndər fa sə nı'y kurthləu ənga yiwu gəm ar vi kəra yi kəra thləka na. 23 Tsə'a nga nı'y, ama mi ngə də nagə fiya gənna də ar vi fə gənna maya, aga ma'y i shili ya uya əkkəri ar kəri mai ya?' 24 "Kə ji na anə nı'y ta ta'y i əkkə'yi ja, 'Dləwura mau gənna dubu pathləu kəra ara ja kau, ba hya nə nı'y anə ndəra ənga dubu kumou.' 25 Ama kə ndə shadəwa nı'y, ndə na, 'Thlagəu, pamə kumo nga

ara ja.' 26 Ji shadēwa, ji na, 'Yi wu nar hyi, ndēra a'yi ōnga sau nju nda cakari nyi. Ndēra kēra a'yi ōnga sau, alaga sē kushu kēra a'yi ara ja nju nda dlēwuri. 27 Njira dawa dā kau, nji kēra gēra yiwu ya dā tēl ar kēra nda kau, fa'ari nda mau a shili nja tsēya nda wu mwa dā.'" 28 Ōnggēra ji nana abangau, kē ji dumwa a vu Urshalima. 29 Ōnggēra Yesu ōnga zāmbēlma nyi'yar vu mēlmē Bethfaji ōnga Bethlani, mēlmē kēra lēhau wu dzēr Urshalima, kēra a dar kēra mē zaitunu. Kē Yesu sēwa zāmbēlma nyi'yar mēthlōu, 30 Ji na anē nda, "Ma'ya mau a vu zēr mēlmē kē a ndumwar hyi kau, ōnggēra hyi vwau, hyu vuwa thlēwa zēr kwara mbamba ar sē'yi, kēra nji gēra saya dari, hya pēlna nyi hya hēr dā a shili. 31 Ma nji yiwa hyi, 'Mi ngē dā hyu mēl abanga?' Kēl ba hya na, 'Thlagē ngu yiwu ja mēl thlēr āni.'" 32 Njira nji sēwa, ndē ma'yi, kē ndē thlēwa kalar sau ōnggēra Yesu nar nda ta. 33 Nda vēr pēl nyi ja, kē thlagēri kwara nyi na anē nda, "Aga mi nga hyu pēl nya?" 34 Kē ndē na, "Thlagē ngu yiwu ja mēl thlēr āni." 35 Kē ndē hēri nyi a shila nē Yesu. Ōnggēra ndē fēr lēgutēr nda a dar kwara nyi, kē ndē dlēwari Yesu ndē fēri nyi a dar ya kwara nyi. 36 Ōnggēra ja vēr bāu, kē nji dzēgwa sēya lēgutēr nda a gyār lagu. 37 Ōnggēra ji shili lēhau wu dzēri Urshalima, mē tsa ga vi kēra lagu sa gya ar dza gar nē wur Zaitunu, kē dabēr zāmbēlma nyi'yar gangēu dabāu nda vēr usa Hyal, nda vēr fal nyi tsu ōnga dahēu ōnga dēnāma arya sē dādēgur pamēpamē kēra ndē lari. 38 Ndā vēr na! "Barka a nggyār anā tēl kēra wu dla wu thlēmēr Thlagēu! Jamēkur a nggyari a dēmēlmau, ōnga kadakadarkur anē Hyal!" 39 Kē alenyi njir Fārisi kēra wu pama nda na anē nyi, "Malēmē, ga kughi anē zāmbēlma ngē'yar nda nggya zēmēu!" 40 Ji shadēwa nda, ji na, "Ya nar hyi," "alaga ndē bēgau, tsēka 'yar kē ōnga kēr nda ndu wau." 41 Ōnggēra ji shili lēhau gagadāu, ji tsamiya vu Urshalima, kē ji tiwi anē nyi. 42 Ji na, "Kara nggērau, ma ja hyi nda sēni sēra wu nē hyi nggya jamēu! Ama kē ja a dār dādēwa ara hyi. 43 Pēcī a vēr shili kēra dawar hyu nda zēwar hyu masēmē nda dzēgwa pa ōnga hyi. Sojar nda ngu nda zēwar hyi. 44 Ndu nda hērādlna ngau ōnga nja dlēna njira a gwa patēu. Nandē wu nda piyari tsēka zēmē ar kēra kuvwa nyi mai. Sē'yar kē wu nda dā ōnga hyi ara nahyi a'yi sēnbiya abēr Hyal shili aga mbēda hyi mai." 45 Kē Yesu vu ki Hyal ji vuwa kēdlēbiya njira vēr dēl ōnga dēlna sē a

vuna patēu, 46 ji na anē nda, "Tsētēsēfē nga nyi, "Nju ngga ki dā ōnga vir kēdi Hyal,' ama kēja hya shabiyari ji dā vir dēwa njir dālagu." 47 Parangē ja vēr highifāu wu ki Hyal. Ama pubu dādēgal'yar, ōnga malēmē dlādē'yar, ōnga nji dādēgal nē mēlmē ndu gal lagu kēra nda dabaga tsēya nyi ari. 48 Ama nandē uya lagu kēra nda sēni tsēya nyi mai, ara ndēr nyi a uyari vi wu dēfuwa nji, ōnga nandē wu yiwu ndēr zēmē a tēdau a gyiwu 'yi mai.

20 Vanyi pēci Yesu gwu ki Hyal ja vēr highifāu, ja vēr tētēlna ndāshigu mēsahēu anē nji, kē pubu dādēgal'yar, malēmē dlādē'yar ōnga njira nggurēm shili ara ja. Ndē sa yiwa nyi, 2 "Ōnga dēnāma wa nga gu mēl sē'yar ka? Wa ngē nē ngē dēnāma nē mēl sē'yar ka?" 3 Yesu shadēwa nda, ji na, "Nayi ma yu yiwari hyi. Nar dā mau, 4 dēnāma kēra Yahwana mēl bābētizēmā āni, Hyal ngē nē nyi ēndēga ndau?" 5 Kē ndē ndēr wu pama nda, ndē na, "Ma mēn na, 'Sara ara Hyal nga nyi dla,' ju nda na, 'Mi ngē dā nahyi hēnggēri ōnga ja mai ya?' 6 Ma tsu mēn na, 'Sara ara nji,' gangēkura nji kē ndu nda vavaka mēn ōnga tsēka, arya patēkura nda a hēnggēri abēr Yahwana nabi nga ja." 7 Agabangē kē ndē na anē nyi, "Na'ya sēni vi kēra dēnāma nyi dla sara ri mai." 8 Kē Yesu na anē nda, "Nayi ma, nayi wu na anē hyi, tara ōnga dēnāma wa nga yu mēl sē'yar kē mai." 9 Kē Yesu nar nyi najaka karapē anē nji, ji na, "Nggara mau vanyi karapau, Vanyi thlagēr fa a'yi kēra thlākana fa wur inabi. Ji zēwari fa kē wu masēmē, ōnga ji labiya ka'u nē bēcī 'yimir wur inabi. Kē ji liya dza'wu nē bēla fa. Kē ji tētēkēna fa anē njir zēwa, ba ji ma'yi a nda gē ndau. 10 Ōnggēra pēcir fwahēu dā, kē ji sēwa mafa nyi a nda nē njira hē fa, aga ja dlēwuri nyi akkēri nyi nē inabi sara wu fa wur inabi nyi. Ama kē njira hēri fa kē dēgēna mafa kau, ka dzēgwa sēwa nyi ōnga tsi kurthlōu. 11 Kē ji bēra sēwa vanyi mafa nyi, ama kē ndē bēra dēgēna nyi ka hēna sēli nyi, ndē dzēgwa shabiya nyi ōnga tsi kurthlōu. 12 Kē ji bēra sēwa mafa nē makērkura nyi, kē ndē uya nyi ōnga mbēlgēu, ndē vakana nyi a biya. 13 "Kabangēkau, ndē kē thlagēri fa inabi kē na, 'Mi nga ya mēla? Yu sēwa zēr dā kē zēmē kē yu yiwu kau, tara ba nda gēnggēr nyi sēli.' 14 "Ama ōnggēra njir hē fa kē lari nyi, kē ndē na wu pama nda, ānghēng! 'Kēja ndēr fa'a ki nyi. Mēna tsēya nyi, ba sēr fa'a ki nyi kē patē

a dā nər mən.’ 15 Kə ndə tsəya nyi ka vakana nyi a biyar ya kər ki. “Kabangəkau, mi nga hyu nggani thlagəri fa kə wu nda məl ənga njir hə fa ka? 16 Ju nda shili ja sa dləna patər njir hə fa kau, ba ja dzəgwa nə nyi fa anə nji pamə tsu.” Ənggəra nji kə nggari abangau kə ndə na, “Hyal ja tsana!” 17 Ama kə Yesu tsamə nda kə ji yiwa, “Mi ngə sə kə cabiya wu ndər Hyal kəra tsətsəfa? “Tsəka kəra njir hər didana ca ngə dā tsəka bəlkər.’ 18 Kalar ndəra tədəu a gyar tsəka kau, ju bəbəl, ama ndəra tsəka kə tədə a gyar ja, ju əya dzə huhutəu.” 19 Ənggau ngə maləmə dladə'yar ənga pubu dədəgal'yar ndu yiwu nda mbari Yesu, aya ndə sənbiya abər karapə kə ji lə kə ar kəra nda nga nyi, ama kə hivər mbar nda ara dlamir nji. 20 Kə ndə dzəgwa gal lagu, ndə kina alenyi nji aga nda dā ənggər nji tsapəu, nji jiri. Ndə dzəgwa səwa nda a ndəgya Yesu aga nda ngə ya nyi ləbam ənga sərə ndu yiwa nyi, aga nda uya nda nə nyi Yesu anə ndər pathla kəra ənga dənama nər 'yi'yir Roma. 21 Nji kə nji səwa kə na anə Yesu, “Maləmə, 'yi wu səni abər ndər ngau ənga highifə ngau jiri nga nyi, 'yi wu səni tsu na gu ca paməpaməkur mai, ama gu highifə sərə jiri nə lagu Hyal anə nji patəu. 22 Wu dənga ngau, a dər tsa'a 'ya ki budau anə təl Kayisaru əndəga awau?” 23 Ama Yesu a sənbiya tsətsəlkur nda, kə ji na anə nda, 24 “Canə dā mau kwaḃa. Bama wa ənga thləmər wa nga ri ka?” 25 Ndə shadəwa nyi, “Nə Təl Kayisaru ngau.” Kə ji nar nda, “Ma abangau, hya nə nyi anə təl Kayisaru sərə nə nyi, ba hya nə nyi anə Hyal sərə nə Hyal.” 26 Ənggau kə ndə tini mbari nyi ənga ndər wu mwar nji. Kə ndə nggya zəməu, ara shadəwa nyi dā sə dədəgur anə nda. 27 Kəja alenyi njir Sadusi, njira na abər hya'ari sara vir tau a'yi mai, ndə dla əgya Yesu, ndə na, 28 “Maləmə, Musa tsəfəri 'ya najaka dladəu abər, 'Ma ndə tau ji piyari mala nyi kəra gərə wazha, a kyau zamə nyi a həri mala kə aga ja uya wazha anə zamə nyi.’ 29 Nji sayi məliya alenyi nji nanda mədəfau, nanda patə zamə nga nda. Kə dəgala nda həri mala ba ji tau kəra yabiya zər. 30 Kə nə məthləkura nyi həri mala kau. 31 Nə makərkura nyi abangau. Kə dā patəkura nda mədəfə həri mala kau, ama ba ndə tə patə gərə ya ənga mala kau. 32 Wu yukudə nyi, mala kə ma ba ji tau. 33 Kabangəkə ya, pəcir hya'ari sara vir tau, mala wa nga ju nda dā? Arya patəkura nda a həri nyi ri nda aga mala.” 34 Yesu na anə

nda, “Nji kabangəkə kəl hə dzə nga ndu hau wu paməu, (aiōn g165) 35 ama njira wu nda dā tsa'a aga hya'ari sara vir tau nga ndu wu təlkur Hyal wu pəci ta, nandə wu hə dzə mai. (aiōn g165) 36 Ndu nda dā ənggər waladi'yar, nandə wu bəra tə mai. Ndu nda dā wazha Hyal ara a hya'ari nda sara vir tau. 37 Musa ənga kərny i a cabiyari ar babal abər njira tau ndu nda hya'ari ənga pi. Wu ndər ar kəra kədləl kəra mbari u'u, ji ndər ar kəra Thlagə abər naja ngə, ‘Hyal nə lbrahimu ənga Ishaku ənga nə Yakubu.’ 38 Naja a'yi Hyal nə nji tətə mai ama nə njira ənga pi. Anə nyi kalar ndau ənga pi nga ja.” 39 Kə alenyi maləmə dladə'yar ndə ndər ndə na, “Maləmə, a nabiyar gə kakaləul!” 40 Ənggau nandə bəra uya dənama nə yiwa nyi vanyi sə mai. 41 Yesu yiwa nda ji na, “Abari nga nju səni na abər Kərsiti zər Dawuda? 42 Dawuda ənga kərny i na wu ləkakadə nə Zabura: “‘Thlagə na anə Thlagə dā, Nggya lagu mazəma yau, 43 kəl yi fiya dawa ngau əgya kida hiya gau.’” 44 Dawuda ji na anə Kərsiti ‘Thlagau.’ Ya abari nga ja səni na anə nyi zər nya?” 45 Ənggəra nji patə a vər sə himi nyi, kə ji nar nyi ana zəmbəlma nyi'yar abər, 46 “Hya hangəkəl ənga maləmə dladə'yar. Ndu yiwu nda bau wu pama nji wu kar ha nggunggurəm ənga nja dzəgwa usa nda ar sugu. Ndu yiwu tsu nja nə nda vir nggya tsapə wu umbwa dābə dzə njir Yahudiya, ənga vir nggya nə kadakadarkur ar vir mini. 47 Nanda ngə njir səm kari nə mathləkə'yi tsəl, nda dzəgwa ndər ənga Hyal tugu aga nja lari abər a'yi nda. Jiri, nanda ngu nda lari bəwəbətə gagadau a ndiya nji patəu.”

21 Yesu hya'anəkər kə ji lari alenyi njir gənnə a vər fə gənnar nda a gwu cala tsəm sau a gwu ki Hyal. 2 Kə ji lari vanyi malatəsəl kəra sə nyi a'yi mai ji shili ənga kwaḃa nyi məthlə kə ji puwa a gwu cala. 3 Kə Yesu na, “Jiri, nga yu na anə hyi,” “sərə mala tətə dənama kə fuwa, a ndiya nə nji kə patəu. 4 Arya patəkura nda ndə fuwa sara wu gangəkura nda əni, ama naja ənga tukur kəra ja əni, kə ji fuwa sərə ju nggya aga nyi patəu.” 5 Alenyi zəmbəlma nyi'yar dzəguya ndər ar kəra ki Hyal, ənga culi tsəka mənəhəu kəra nji həri əni, ənga sər bathlə umbwa məmənəhə kəra nji nə nyi anə Hyal. Ama kə Yesu na, 6 “Ma aga sə'yar kə hyu tsamə kau, pəci wu shili nahyi wu nda thləwa tsəka zəmə ar kəra kuvwa nyi mai, kalar zəma nyi nju nda vakana a gyiwu 'yi.” 7 Ndə yiwa

nyi, “Maləmə,” nar 'ya, “ənuwa ngə pəci kəra sə'yar kə wu nda dər kəra, ənga mi ngu nda dā mətəmə nə shili nga, ənga kudiyar najaka duniya?” **8** Kə ji shadəwa nda, “Hya nggya hya tsamə ənga hangəkəl nja sara nggutana hyi. Arya nji gangəu wu nda shili wu thləmə dā, ndu na ənga kərnda, ‘Nayi ngə Kərsiti,’ ənga, ‘Pəci a dər ləhəu.’ Hya sara nu nda mai. **9** Hya sara hivər mai, ma hyi nggari ar kəra papa ənga ndər əngwa əngwa ar kəra papa, hangəkələr hyi ja sara hya'ari mai. Kəl ma sə'yar kə nyabiya dzau, ama tsu kudər duniya nadəu.” **10** Ji dumwa ənga na, “Yi'yi wu dlədə 'yi'yi, ənga təlkur wu nda par təlkur. **11** Wubəu ənga kənggədər 'yi'yi wu nda dər kər ar vi paməpamə gangəu, ənga shiləgə'yar paməpamə ar kalar vi paməpaməu. Nju nda lari sər lə hivər ənga sər dədəgur'yar sara dəməlmau. **12** “Ama kadivira sə'yar kə dā, nju nda mbari hyi nja nə hyi bwaḍwatəu. Nju həri hyi a ndu umbwa dābə dzə njir Yahudiya aga nja thlana hyi numa, nja bəra fuwa hyu fursəna. Nju həri hyi a dumwar təl'yar ənga nji dədəgal nə məlmə aya thləmə dā aga nda bəra thlana hyi numa. **13** Sə'yar kə ngu nda nə hyi lagu nə tətəlna ndəshigu məsahəu ar kəra yau. **14** Agabangə hya fər kər əni tsu kadəu abər nahyi wu nda bwaḍwər ənggəra hyu nda həbiya kərhyi mai. **15** Arya yu nda nə hyi sər na ənga sənbiya aga alaga zəma dawar hyi a səni nda shabiya ndər hyi ənga kəpalna sərə hyu na mai. **16** Əkkə'yi dər hyi, ənga zaməri hyi, ənga nji gə hyi, ənga bazhir hi'yar wu nda ləri hyi anə nji, ənga nju nda tsəya alenyi nju pama hyi. **17** Patəkura nju nda yiwu shishir dza hyi mai aya thləmə dā. **18** Ama shishir kəra hyi zəmə wu nda sa mai. **19** Ma hyu səni cinapi hyu uya mbədau. **20** “Ma hyi lari soja'yar zəwar Urshalima, hya səni abər pəcir kudə nyi a dər ləhəu. **21** Kə njira wu 'yi'yir Yahudi, nda hwi a du mau. Njira wu hu dā məlmə nda biya, njira a biyar ya məlmə nda sara vu hu dā məlmə mai. **22** Arya pəci kə pəcir pathla ngau, a dər tsa'a nja nyabiya sərə tsətsəfau wu ndər Hyal. **23** Sər təhudə anə mathləkə'yi kəra ənga hūdəu ənga kəra a vər lə u'wa ar pəci ta! Ara bwaḍwatə dəmwa'yi wu nda vu 'yi'yi kau, ətsu hūdə ndzəndzə nə Hyal wu nda gya ar kəra nji kau. **24** Nju nda tsəya alenyi nja vər pa, nju nda mbari alenyi nji nja ma'yi ənga nda a ndu mafakur a ndu alenyi 'yi'yi. Njira a'yi njir Yahudiya mai ndu nda səmku Urshalima, kəl pəcir nda nyabiya dzau.”

25 “Nji wu nda lari sə paməpamə nə lə hivər ar pəci, ənga hya, ənga shashilga. Wu duniya tsu nju nda gwu bwaḍwatə ənga hivər ara par 'yimi ar tsadau. **26** Nju nda shavər ara hivər ənggəra nda vər dənga ar kəra sərə a vər shili wu duniya, aya pəci, hya ənga shashilga'yar nju nda kənggədər nda. **27** Wu pəci ta nju lari Zər Ndu ju shili wu dlama ənga dənəma ənga kadakadarkur. **28** Ma sə'yar kə a dzəguyar dā, hya hya'ari hya ta'yau ənga jirkur hyi ara pəcir mbədər hyi a dər ləhəu.” **29** Kə ji nar nda najaka karapau, “Tsamiya mau wur bəla ənga alenyi wu'yar. **30** Ma ndə dzaguya thlə hyali, nahyi ənga kərhyi, hya səni abər biyargwa a shiliri. **31** Abangə tsu, ma hya lar sə'yar kə a dəri, hya nggya ənga səni abər təlkur Hyal a dər ləhəu.” **32** “Yu nar hyi jirkura nyi, najaka zamanəu, a'yi wu tərabiya mai, kəl sə'yar kə patə nyabiya dzau. **33** Dəməlmau ənga gyiwu 'yi wu nda tərabiya, ama ndər dā nə nyi wu tədau a gyiwu 'yi mai.” **34** “Hya hangəkəl ənga kərhyi. Hya sara piyari səm ənga sa sə sasa, ənga bwaḍwatə nə nggya biya duniya ja sara hənə hangəkələr hyi mai. A sara pəci kə a shili ar kəra hyi ənga kəra sənkur hyi **35** ənggər ləbam. Ara wu nda shili ar kəra nji patə kəra wu duniya pəci ta. **36** Hya nggya ənga fər kər, hya ndər ənga Hyal parangə aga hya uya dənəma nə tərabiya wu sə'yar kə nda dā kə aga ja dābaga dā hya ta'yau wu mwar Zər Ndu.” **37** Kalar pəci, Yesu a vər dumwa ənga highibau wu ki Hyal, ama ma wagəu dā ba ja ma'yi a ndar vi kəra nja ngga ənga Gar mə Zaitunu ba ja pida a dənə. **38** Kadə kalar mudlə nji patə tsu ndu shili əgya ja nda sa sə himi nyi wu ki Hyal.

22 Pəcir məl lardur nər njir Yahudiya ənga macikəl kəra gərə thləlam, kəra nja ngga ənga lardur vələnə a dər ləhəu, **2** kabangəkə pubu dədəgal'yar ənga maləmə dlədə'yar nda vər gal lagu ənga dabər kəra nda dābaga tsəya Yesu, ama hivər a vər tə nda ara nji. **3** Kə Shatan gwu dəfuwa Yahuda, kəra nja ngga ənga Isikarayoti pathləu wu pama zəmbəlma nyi kumo apə məthləu. **4** Kə Yahuda ma'yi a ndəgya pubu dədəgal'yar ənga dəgal njir bəla ki Hyal aga ja nda nar nda ənggəra ju səni pələnə nyi pəzhi anə Yesu. **5** Kə dā sər caguli anə nda, ndə hənggəri ndu nə nyi gənna. **6** Yahuda tsu a hənggəri ja ənga sərə ndə na, ja vər gal lagu mənəhəu kəra ja səni pələnə nyi pəzhi anə Yesu

kəra ja gəra səni. 7 Kə pəcir lardur nər macikəl kəra gəra thləlam shili, kəra da ca ngə pəcir thla gamə nər lardur nər vəlna. 8 Yesu səwa Biturusu ənga Yahwana, ja vər na, “Ma'yi mau hya nda məliya mən vir səm sər səm nə vəlna aga mənə səm.” 9 Kə ndə yiwa nyi ndə na, “Əmani nga gu yiwu 'ya pəbəra?” 10 Ji na anə nda, “Ənggəra hyu vu hu da məlmau, ndə sal a vər hə təm ənga 'yimi wu thləwa hyi. Nu nya mau a ndu ki kəra ju nda vuwa gwa. 11 Hya nar nyi anə thlagər ki kau, 'Maləmə' 'ya ngə səwa 'ya aga 'ya nar ngau, “Əmani nga umbwa dləwu məthləpi kəra naye ənga zəmbəlma da'yar wu nda səm sər səm nər vəlbiya a gwa?” 12 Ju nda canə hyi umbwa kəra a dar kəra umbwa kəra dəgal kəra nja məliya ri. Ənggau hya məliya kalar sau, aga səm sər səm.” 13 Kə ndə ma'yi ndə nda thləwa kalar sau ənggəra Yesu nar nda ta, kə ndə dzəgwa məliya vir səm sər səm nər lardur nə vəlna. 14 Ənggəra pəci da, kə Yesu ənga cama səse nyi'yar nggya aga nda səm sər səm. 15 Kə ji na anə nda, “A yiwur yau gagadəu aga ya səm lardur nər vəlbiya kə ənga hyi kadivira ya dzəgwa lar bəwəwatəu! 16 Arya yu nar hyi, naye tsu bəra səm sə kə ənga hyi mai kəl ma jirkura nyi nyabiya dzə wu təlkur Hyal.” 17 Kə ji həri kyakiwa, kə ji usari Hyal ji na, “Həra mau hya təkəya wu pama hyi. 18 Ya vər na anə hyi abər, tsu yu bəra sa 'yimir yayar wur inabi mai, kəl ma təlkur Hyal shili.” 19 Abangau, kə ji həri macikəl, kə ji lər usaku anə Hyal, ba ji bəbələwa, kə ji nə nyi anə zəmbəlma nyi'yar, ju na, “Dləwura mau hya səm, naja kə kumər dza yi ngau, hya məl abangau aga dəngari ənga yau.” 20 Abangə tsu, ayukudə sər səm nə wagəu, kə ji həri kyakiwa ta, ji na, “Kyakiwa kə ca ngə alkawal mbamba mafəliyəngə kəra Hyal məliya ənga mashi da kəra nju nda pəna arya hyi. 21 Ama kəja tsa ndəra wu nda thləna hiyau wu cala ənga yau! 22 Zər Ndau wu nda tau ənggəra Hyal nana, ama sər təhudə anə ndə kə pəlna nyi pəzhi kaul!” 23 Kə zəmbəlma nyi'yar dzəguya yiwa wu pama nda, tara wa ngu nda məl sə kau. 24 Abangau kə kəpal hya'ari wu pama zəmbəlma nyi'yar abər tara wa ngu dəgal wu pama nda. 25 Yesu na anə nda, “Təl'yar nər duniya vər cina njira əgya kida nda, ənga tsu njira wu səm dəgalkur wu na abər nanda ngə, 'Njir dləwa nji.’ 26 Ama ja sara da abangau wu pama hyi mai. Ndəra dəgal wu pama hyi ja da ənggər ndəra ndiya ənga

kushu, ndər səm təlkur tsu ja da ənggər ndər məl thlər. 27 Wa nga ndiya ənga dəgala, ndəra nggya vər səm sər səm əndəga ndəra həri sər səm a shili? A'yi ndəra vər səm wa? Ama nayau wu pama hyi ənggər ndər məl thlər anə hyi. 28 “Nahyi ngə njira nggya ənga yau wu patər bəwəwatə kəra yi lari. 29 Ənggəra dədə cadəbiya da aga ya səm təlkur, abangə nga ya vər nə hyi tsu, 30 abangə nga hyu nda səm, hya sa ənga yu təlkur da. Ətsu hyu nda nggya ar vir səm təlkur, hya dzəgwa səm təlkur ar kəra culi kumo apə məthlə nə Izirayila. 31 “Simanu, Simanu, Shatan a dləwuri ja dənəma aga ja dzəbiya hyi patəu, ja təkəbiya hyi ənga yau ənggəra ndər zəwa wu təkə uhi ənga cacangə. 32 Ama a kədi ri yi Hyal anə ngau, Simanu, a sara mbərsa ngau a təwa mai. Ayukudə ma ga sha ara shili əgya yau, ga sa cakəri nyi dənəma anə zamə ngə'yar.” 33 Simanu shadəwa, ji na, “Thlagəu, a pəbəri yi kərdə aga ya ma'yi a vu fursəna nga gau, alaga tə ma.” 34 Yesu shadəwa, “Biturusu, yu nar ngau, kadivira vəgəm nda wau əshina əvu'yi, gu nda na, na ga səni da mai ar kər ar kər makəru!” 35 Kə Yesu yiwa nda, “Ənggəra yi səwa hyi gəra pərki, gəra mbala ənga bifi, a tini ri hyi sə ya?” Əngwar nda, “Awau.” 36 Kə ji dzəgwa na anə nda, “Ama kabəngəkəu, ma gə ənga pərki, ga həri, ənga mbəl bə tsu, ma tsu katsakər a'yi ara ngə mai, dəlna ləgutə ha ngau ga dəlbiya zəmə əni. 37 Yu nar hyi abər sə kə tsətsəfə kə abər, 'Nji jigəbiya nyi wu pama njir bikau,' ya nar hyi a dar kakalə sə'yar kə nda nyabiya dzə ar kəra yau. Jiri, patər səra tsətsəfəu ar kəra yau a vər nyabiya dzə saməu.” 38 Zəmbəlma nyi'yar na, “Thlagəu, tsamiya, kə ja katsakər məthləu.” Yesu na, “Tsa'a abangau.” 39 Yesu piyari vi ta ji ma'yi a ndu mə zaitunu ənggəra ji tsəliya, kə zəmbəlma nyi'yar nu nyi. 40 Ənggəra ndə thləwa vi ta, kə ji na anə nda, “Hya kədi Hyal hya sara tədəu a gu dzau.” 41 Kə ji bəna dzə tsaləu sara wu dzəri nda, ji bəliya undi ju kədi Hyal, 42 “Tada, ma gu yiwu, həna da bəwəwatə kau, ama a'yi sara yu yiwu mai, ama səra gu yiwu bəgə ja da.” 43 Kə waladi sara dəməlmau shida əgya ja, ja vər fə dəfu anə nyi. 44 Ənggəra Yesu wu bəwəwatə gagadəu, kə ji dumwa ənga kədi Hyal ənga jirkur, ka dzəgwa da vitəku kəra a vər biya sara wu dza ja ənggər mashi nga vər tədəu a gyiwu 'yi. 45 Yesu hya'ari sara a vər kədi Hyal, ji sha a ndəra zəmbəlma nyi'yar, ba ji thləwa nda wu ghanyi,

ara hēhēdākura nda əŋga hūdē ndzəndzau. **46** Ji yiwa nda, “Mi ngə dā hyu ghanya? Hyara mau, hya kadi Hyal, hya sara tēdau a gu dzau.” **47** Tsu ja vər ndər kə dlamir nji shili, Yahuda, pathlāu wu pama kumo apə məthlāu, naja ngə dumwa anə nda. Ji shili əgya Yesu aga ja bərpə nyi, **48** ama kə Yesu yiwa nyi, “Yahuda, əŋga bərpə dzə nga ga pəl pəzhi anə Zər Ndə ya?” **49** Ənggəra njir nu Yesu lari səkə a vər yiwu ja dā kau, kə ndə na, “Thlagəu, 'ya məl thlēr əŋga katsakər 'ya ya?” **50** Pathlā wu pama zəmbəlma nyi'yar thlana himi nə mazəma nə mafa nə pubu kəra ndiya əŋga dāgal əŋga katsakər. **51** Ama kə Yesu shadəwa, “Tsa'a abangau!” Kə ji tsəkware himiya ndə kə ba ji məliya nyi jaməu. **52** Yesu ndər anə pubu dādəgal'yar, əŋga dāgal nə bəla ki Hyal əŋga nji dādəgal nə məlmau, njira dla aga mba nyi. Ji na, “Nayi ngə ndər tādəmwa anə njir gwadəvi ya, əŋga hyi səbiya katsakər əŋga zəwa aga hya sa mba dā ya?” **53** Parangəu ya vər nggya əkkə'yi hyu Ki Hyal ya vər highibəu, ama nahyi sayi mbar dā mai. Sə'yar kə dā patə aga sara nabi'yar tsəfəri a nyabiya dzau.” **54** Ndə mbari Yesu ndə ma'yi əŋga ja a vu ki pubu kəra ndiya əŋga dāgaləu. Biturusu nu nyi ama nadə wu yukudə nyi. **55** Alenyi nji mbəbiya u'u ar hada vir thla sau, nda vər dāha u'u, kə Biturusu shili ji sa nggya wu pama nda. **56** Kə mafa zər kwa lari nyi a vər nggya wu pama nda a miya u'u. Kə ji tsamə du liya ja, kə ji na, “Ndə kə tsu əŋga Yesu nga ja.” **57** Ama kə ji kəpalna. Əngwar ja, “Mala, nayi wu səni nyi mai.” **58** Bəliya sar kushu kə vanyi ndə lari nyi ji na, “Na ngə ma pathlāu wu pama nda.” Kə Biturusu shadəwa, ji na, “Ndau, nayi əkkə'yi ja mai.” **59** Ayukudə ənggər saka pathlāu kə vanyi ndə hya'ana dāhə ji na, “Gəra kəpal a gwa ndə kə ma nanda ngau, arya naja ndər Galili.” **60** Biturusu shadəwa nyi, “Ndau, nayi wu səni sərə gu ndər ar kəri kə mai!” Ənggəra ja tsu a vər ndər, kə vəgəm wau. **61** Kə Thlagə shabiya dzə ja vər tsamə Biturusu gəra həna li. Ənggau kə Biturusu dāngari ndər kəra Yesu nar nyi, abər, “Divira vəgəmə a wau, gu kəpalna sən dā ar kər ar kər makəru.” Kə ji hwi a biya, ji biya tiwi əŋga səlēm gagadāu. **62** Kə ji ma'yi a biya ji biya tiwi gagadāu. **63** Njira nji fiya aga bəla Yesu ndə dzəgwa nggushi nə dida nyi əŋga ndə dəgə nyi. **64** Ndə mbiya liya ja nda dzəgwa yiwa nyi, “Nar 'ya, tara wa ngu dəgə ngə kau?” **65** Ndə bəra nar nyi alenyi ndər paməpamə nə

dida nyi. **66** Ənggəra vi kudāu, nji dādəgal nə məlmau, əŋga pubu dādəgal'yar əŋga maləmə dladə'yar ndə kabau, nji dzəgwa həri Yesu a shili wu mwar nda. **67** Ndə na anə nyi, “Ma nagə ngə Kərsiti, nar 'ya.” Yesu shadəwa nda, “Ma yi nar hyi, nahyi wu nda hənggəri dā mai, **68** ma tsu yi nda yiwari hyi, nahyi wu nda shadəwa dā mai. **69** Ama mbari kabangəkəu, Zər Ndau wu nda nggya ar tsi mazəm nə Hyal kəra əŋga dənama.” **70** Patəu nda ndə yiwa nyi, “Abər nagə ngə zər Hyal ya?” Ji shadəwa, ji na, “A nabi'yar hyi kakaləu, nayi ngau.” **71** Kə ndə dzəgwa naja, “Sakida mani nga mən bəra gala? A nggari mən sara wu miya ja əŋga kərnyī.”

23 Patəkura nji dādəgal nə məlmə Yahudiya ləbiya Yesu a ndəgya Bilatusu. **2** Kə ndə dzəgwa gəm nyi nda vər na, “Na'yi thləwa ndə kə ja vər yiwu ja sana njir 'ya, əŋga ja vər na anə nda nda sara ki budau anə Kayisaru mai. Əngwar ja naja ngə Kərsiti, kəra təl.” **3** Kə Bilatusu yiwa nyi, ji na, “Nagə ngə təl nə njir Yahudiya ya?” Yesu na anə nyi, “Ənggəra gə na kau.” **4** Kə Bilatusu nar nyi anə pubu dādəgal'yar əŋga dlamir nji abər, “Nayi nə dā, nayi thləwa ndə kə məliya sə dəmwa'yi mai.” **5** Ndə cidə nyi əŋga ndər nda vər na abər, “Əŋga highibə nyi nga ji hya'ana hangəkala nju 'yi'yir Yahudi. Ji dzəguya sə kə wu Galili, kə ja tsu a shiliri ja ənggau.” **6** Ənggəra Bilatusu nggari abangau, kə ji yiwa nda, ji na, “Naja ndər Galili ya?” **7** Ənggəra ji nggari abər Yesu sara wu vi kəra Hirudusu a vər səm təlkur ar kəri nga ji dla, kə ji səwa nyi a ndara Hirudusu, arya wu pəci ta naja Hirudusu ma wu Urshalima nga ja. **8** Ənggəra Hirudusu lari Yesu kə hu dā ja pida, arya a səkari ja vər gal lagu kəra ja lari Yesu, ara a nggari ja sə ar kəra Yesu, ju cim Yesu a məliya nyi sə dādəgur. **9** Hirudusu yiwa nyi yiwa sau paməpamə gangəu, ama Yesu shadəwa nyi mai. **10** Kə pubu dādəgal'yar əŋga maləmə dladə'yar shili a dumwa nda vər fa hya ja əŋga ndər dəmwa'yu. **11** Hirudusu əŋga soja nyi'yar ndə didana Yesu, ndə nggəl nyi, kə ndə har nyi nggamndə dəgaləu, ndə dzəgwa bəra shabiya nyi a ndara Bilatusu. **12** Ar pəci kə ngə Hirudusu əŋga Bilatusu dzəgwa dā bazhi, ara dādəməu dawa nga nda. **13** Bilatusu nggari pubu dādəgal'yar əŋga nji dādəgal nə məlmə əŋga nji patəu, **14** ba ji na anə nda, “Hi həri dā ndə kə a shili, abər ja vər hya hangəkala

nji. Kabangəkə a yubiya nyir yau wu dzəri hyi patəu, ama nayi thləwa sə kə hyu vazə nyi əni kə mai. 15 Abangə tsu ngə Hirudusu. Ca ngə də ji bəra shabiya nyi a shila nə mən. A cabiyari sə a'yi ndə kə məliya kəra də tsa'a nja tsəya nyi mai. 16 Agabangə yu nda nə nyi wudə ba ya səya nyi." 17 Kabangəkəu, wu lardur nə vəlbiya kau, a dər tsa'a anə Bilatusu, ja səya nda ndər fursəna pathlə kəra ndu yiwu. 18 Ama patəkura nda hya'ana dāhə aga zəmə ndə na, "Ma'ya mau, ənga ja, hya səya 'ya Barabasul!" 19 (Nji mbiya Barabasus wu fursəna ara hya hangəkala nji ənga tsa ndau.) 20 Bilatusu bəra ndər anə nda, arya ju yiwu ja səya Yesu. 21 Ama kə ndə nggya kəl hya dāhəu, "Dlakəya nyi nji! Dlakəya nyi nji!" 22 Bilatusu bəra ndər anə nda nə makərkura nyi, "Ara mi ya? Wa thləmə sə dəmwa'yi kəra ndə kə məliya? Nayi nə də, nayi thləwa nyi ənga bikau kəra də tsa'a nja tsəya nyi mai. Yu səwa nja nə nyi wudə, ba nja səya nyi." 23 Ama kə ndə ta'yi nər nda abər kəl nji dlakəya nyi. Wu yukudū ba ndə ndiya dənəma nyi. 24 Kə Bilatusu məliya ənggəra ndu yiwu. 25 Kə ji səya nda ndə kə ndu yiwu kau, ndəra nji fuwa wu fursəna ara hya hangəkala nji ənga tsa ndau. Kə ji nə nda Yesu aga nda məl sərə ndu yiwu ənga ja. 26 Ənggəra soja'yar a vər ma'yi ənga Yesu, Kə ndə bəu ənga vanyi ndau nja ngga ənga Simanu, ndər Sayirini, ja vər si sara wu miya tagəu. Ndə ta'yina nyi, ndə fəri nyi wu dladlakau ar kəra ja, ji dzəgwa nu Yesu əni wu yukudū. 27 Nji gangə gagadəu a vər nu nyi, wu pama nda alenyi mathləkə'yi a'yi kəra a vər tiwi, nda vər wau ar kəra ja. 28 Kə Yesu shabiya dzə a nda kəra nda, ji na, "Mathləkə'yi nə Urshalima! A sara hya tiwi ar kəra yi mai, ama hya tiwi ar kəra kərhyi ənga wazhar hyi. 29 Arya pəci a vər shili kəra nju sa na, 'Sər caguli ngau anə mathləkə'yi ciri, njira gərə vər ya, ənga njira gərə sayi mbiya wazha Kərnda wu yi.' 30 A sa də wu pəci kau, "'Nji wu nda na anə mau, 'Dla mau a gyar kəra 'ya!' 31 'Ma nji məl abangəu anə wu nyanyaəu, abari nga nyi wu nda də anə wu u'ula?' 32 Nji dəmwa'yi məthlə nji ləbiya nda tsu aga nja tsəya nda ənga Yesu. 33 Ənggəra ndə shili ar vi kəra nja ngga ənga "papəngəkər," kə nji dlakəya nyi a ndəna, ənga nji dəmwa'yi məthlə ta, pathləu lagu mazəma ja ənga pathləu lagu matsala ja. 34 Kə Yesu na, "Tada, təfəbiya nda, arya nanda səni sərə nda vər məl mai." Kə ndə dzəgwa tətəkəna kar ha nyi wu lagur tədə shi'wu. 35 Nji gangəu ta'yi nda vər tsamə ənggəra nji dədəgal a vər didə nyi, nda vər na, "Ji mbədəna alenyi nji, kabangəkə ja mbədəna kərnyi, ma naja ngə Kərsiti kəra Hyal cadəbiya." 36 Soja'yar tsu ndə didəna nyi lagur nə nyi 'yimir wur inabi kəra dər mwamwalu. 37 Nda vər na anə nyi, "Ma nagə ngə təl nə Yahudiya, ga mbədəna kərngəu!" 38 Adabanga ja ndə tsəfəri vanyi tsəfə kəra na, "NDƏ KƏ NGƏ TƏL NƏ NJIR YAHUDIYA." 39 Pathlə wu pama nji dəmwa'yi kəra nji dlakəya ənga ja na ndər dididi anə nyi, "A'yi nagə ngə Kərsiti ndangə wa? Mbədəna kərngəu ənga 'ya!" 40 Ama kə nə məthləkura nyi kughi anə kuvwa nyi ji na, "A'yi gu hivər Hyal wa? Na ngə kəra nji thləna hyi numa zəmə ənga ja. 41 Nama nər ma, tsa'a ngə sərə nja vər məl anə ma ara sərə mə məliya. Ama ndə kə nə nyi, mi ngə bikə nya?" 42 Kə ji na, "Yesu, ga dəngari də ma gə vu təkur ngəu!" 43 Yesu shadəwa nyi, ji na, "Ya nar ngəu jirkura nyi, əshina gu nda nggya ənga yau a du zarna." 44 Ma pəci ta'yikər, kə kuthləu hadiya patəkura 'yi'yi, ba'a ndu saka makər nə wagəu, 45 ara ənggəra pəci nggəl ara mbəl. Kadəmbul kəra a gwu ki Hyal təwa kər paməpamə məthləu. 46 Yesu hya'ana dāhəu ənga dənəma ji na, "Tada, a vu pəla gə nga yi fiya piya yau." Ənggəra ji nana abangəu, ba ji səna pi nə tau. 47 Ənggəra soja dəgal kəra a ndəna wu pəci kə ləri sə kə də kau, kə ji fal Hyal ja vər na, "Pakatəu, ndə kə ndə gərə bikə ngəu." 48 Ənggəra njira dābəu aga tsamə sə tsatsamə, ləri sə kə dərəkər kau, kə ndə sha a ndu ki nda vər thlə nggərau ara hūdə ndzəndzəu. 49 Patəkura njira səni Yesu, ənga mathləkə'yi kəra nu nyi sara wu 'yi'yi Galili, ndə ta'yi tsaləu nda vər tsamə nyi. 50 Kabangəkəu, vanyi ndau a'yi kəra nja ngga ənga Yusufu, naja pathləu wu pama nji dədəgal nə njir Yahudiya, naja ndə mənəhəu ənga ndə jiri, 51 naja tsu a'yi hənggəri ənga sərə nji mbiya ənga sərə nji məl mai. Ji shili sara wu məlmə Arimatiya wu 'yi'yir Yahudiya. Naja tsu ja vər səkə shilir təkur Hyal. 52 Kə ji ma'yi a ndara Bilatusu aga ja nda kədi nja nə nyi dza Yesu. 53 Kə ji həya dza ja nyi sara dər wu, ji pədiya wu pa'wa, ji dzəgwa fuwa nyi a gu hu kəra nji labiya a vu mau, hu kə nji sayi hadəna ndau a gwa mai. 54 Pəcir fə sau wu lagu ngəu, a hyiri kushu nja vu pəcir Bəlsar. 55 Mathləkə'yi kəra nu Yesu sara wu Galili ma'yi ənga Yusufu aga nda ləri hu kau, ənga ənggəra nju nda fə dza Yesu. 56 Ndə dzəgwa sha a ndu

ki, ndə nda uya sə kisəu ənga məl bəsau. Kə ndə səbiya hədə pəcir Bəlsar, ənggərə dladə nə lagu Musa nar nda.

24 Umudlə kədəu pəci tanggərma nə sugu mathləkə'yi ya nyi hya'ari ndə həri sə kisəu kərə ndə məliya, ndə ma'yi əni a ndar hu. **2** Kə ndə thləwa a jahənari nji tsəka kərə a miya huwa nyi. **3** Ndə gu hu kau, ama nandə ləri dza Thlagə Yesu mai. **4** Ma tsu nda vər dənga səkə də kau, kukuthlə kə ja nji məthlə tata'yu ləhəu wu dzəri nda, wu kari pər tə pwahəu a vər mbəl. **5** Nyinyau ənga hivər, kə mathləkə'yi kə uzəhu ənga kərə nda a gyiwu 'yi. Kə nja nyi na anə nda, "Ara mi nga hya gal ndərə ənga pi wu pama nji tətə?" **6** A'yi ja ngə mai, a hya'ari ja. Hya dəngari sərə ji na anə hyi tsu ja ənga hyu Galili. **7** Ji na, "Pakatə nə nyi nju nə nyi Zər Ndau a ndu tsa njir bikau, ndu dlakəya nyi, pəcir pida makərkura nyi ju hya'ari ənga pi." **8** Ənggau kə ndə dəngari sərə ji na. **9** Ənggərə ndə sha shili sara ndər huwa nyi, kə ndə nar nyi anə zəmbəlmə nyi'yar kumo a sərtangə ta ənga alenyi nji sə'yar kə də kə patəu. **10** Mathləkə'yi kərə na sə'yar kə anə cama səsə'yar kau, nanda ngə, Maryamu Magədaliya ənga Yuwana, ənga Maryamu miya Yakubu, ənga alenyi mathləkə'yi kərə nda əni. **11** Ama nandə hənggəri sərə mathləkə'yi kə na mai, ara ma ndu nggani jiri a'yi wu ndər kə mai. **12** Ama kə Biturusu, hya'ari madu ənga hwi a ndar huwa nyi, ji nda uzəhu, ji tsambiya hu də huwa nyi, kəl pa'wa kərə nji pədiya nyi a gwa ca ngə ba'a ar dza huwa nyi. Kə ji sha a ndu ki ja vər dənga sə dədəgür kə də kau. **13** Pəci ta tsu njir nu Yesu a'yi məthlə kərə a vər ma'yi a ndu məlmə kərə nja ngga ənga Imawusu, kərə nadəkura nyi wu də miyal mədəfə sara wu Urshalima. **14** Nda vər ndər wu pama nda ar kərə sə'yar kə darkər kau. **15** Ənggərə nda vər ndər wu pamə nda nda vər thla səmana, kə Yesu ənga kənyi ləhən nda, ja vər bə ənga nda, **16** a ləri nyir nda, ama nandə tsamə ri nyi mai. **17** Kə ji na anə nda, "Wa thləmə najaka səmana hya vər thla wu pama hya, hya vər bə?" Kə ndə ta'yi zəməu, ənga hudə ndzəndəu. **18** Pathlə wu pama nda, kərə nja ngga ənga Kəliyopasu, yiwa nyi, ji na, "Na gə məthləpi wu Urshalima, kərə na ngə sənbiya sərə darkər wu pida'yar kə mai ya?" **19** Kə ji na anə nda, "Sər mi 'yar ara?" Kə ndə na anə nyi, "Sərə də ənga Yesu

ndər Nazəratu. Naja nabi, kərə ənga dənama wu sərə ju na ənga məl wu mwər Hyal ənga nji patəu, **20** kə pubu dədəgal'yar ənga nji dədəgal nər mən ləri nyi aga nja tsəya nyi, kə ndə dzəgwa dlakəya nyi ar wu dladlakau. **21** Dədəmə 'yi wu nggani abər naja ngu sa mbədana njir Izirayila! Ama kə ja əshina ngə pida makərkura nyi ənggərə sə kə darkər. **22** Kəl kə zhizhi nyi mai, alenyi mathləkə'yi kərə wu pama 'ya nar 'ya sə dədəgür. Ara ndə ma'yi a ndar huwa nyi əmudlə kədəu, **23** ama nandə thləwa dza ja wu hu mai, kə ndə sha shili, ndə nar 'ya, abər ndə ləri waladi kərə na anə 'ya abər ənga pi nga ja. **24** Alenyi nju pama 'ya ndə ma'yi a ndar hu ndə nda ləri abəngə nga nyi ənggərə mathləkə'yi ta na, ama nanda ənga Kərnda nandə ləri nyi mai." **25** Kə Yesu na anə nda, "Əm, nahyi nji kərə gərə ənga dənga, a'yi bətsə anə hyi hya hənggəri ənga sərə nabi'yar nana mai! **26** A mbari anə Kərsiti ja sa bəwəwəta'yar kau, ja dzəgwa gu kadakadarkur nyi, a'yi abəngə wa?" **27** Kə ji cabiya nda sərə tsətsəfə nə ndər Hyal na ar kərə ja, mbari ar highibə Musa bə'ana tsəfəri nabi'yar patəu. **28** Ənggərə ndə dla ləhəu wu dzəri məlmə kərə nda vər ma'yi a wuwa gwa, kə Yesu məl ənggər tərabiya a ndumwər nda, **29** ama kə ndə cidə nyi nda vər na, "Nggya ənga 'ya, ara wagəu a dəri, kə ja pəci a gya tədəri." Kə ji nu nda ji nda nggya ənga nda. **30** Ənggərə ndə nggya aga səm sər səm, kə ji həri macikəl ba ji fənggər barka, kə ji bəbələwa ba ji təkəna nda. **31** Ənggau kə liya nda pahau, ndə tsamə ri nyi. Ama kə ji sanəkər wu liya nda. **32** Ndə na anə kuvwər nda, "Dəm ya, hu də mən a'yi nyinyau ənga caguli ar pəci kərə ja vər ndər anə mən ar lagu wa, ənggərə ja vər cabiya mən sərə tsətsəfəu wu ndər Hyal wa?" **33** Kə ndə hya'ari ənga kusa ndə sha a vu Urshalima. Ndə thləwa nanda kumo a sərtangə ta əkkə'yi alenyi nji a vu na, **34** kə ndə nar nda, kadzangə, "Thlagə a hya'ari! A canə nyi ja kənyi anə Biturusu!" **35** Ənga tsu nanda məthlə kə nar nda sərə də ənga nda wu lagu ənga ənggərə ndə tsamə ri Yesu ayukudə ji bəbələwa nda macikəl. **36** Tsu nda vər ndər ar kərə sə kau, kukuthlə kəja Yesu ta'yu wu pama nda, kə ji na anə nda, "Jaməkür ja nggya ənga hyi." **37** Ama kə ndə gərəhə nda vər tsədəu, ma ndə nggani dəgür ngə canə nda kər. **38** Kə ji na anə nda, "Mi ngə də hyi gərəhə abənga, ənga hyu nggya ənga təkəkər wu dəfuwa hya?" **39** Tsamiya mau tsa yau ənga

hya yau aga hya lari, naye ənga kərda ngau. Tsəkwar da mau, aga hya səni abər dəgur a'yi ənga kum ənga dəhi, ənggər kə hya vər lari da kə mai.” 40 Ayukuda ji nana abangau, kə ji canə nda tsa ja ənga hya ja. 41 Tsu nda vər caguli ara sə dədəgur kə da kau, ama tsu nda ənga təkəkər wu dəfuwa nda, kə ji na anə nda, “Sər səm a'yi ara hyi nga nyi ya?” 42 Kə ndə nə nyi kalfi kukubwa. 43 Kə ji dləwuri ji səmku, nanda kəl tsamə nyi. 44 Ji na anə nda, “Sə'yar kə ngə səra yi ndər anə hyi ar kəri pəci kəra yi tsu ənga hyi, abər a mbari nja nyabiya səra nji tsəfəri ar kəra yau wu dladə nə lagu Musa, ənga tsəfə nə nabi'yar ənga Zabura tsu.” 45 Kə ji məliya ndə sənbiya səra tsətsəfau wu ndər Hyal, 46 Ji nar nda, “Abangə nga nyi tsətsəfau, abər a dər tsa'a anə Kərsiti ja lari ɔwaɔwatau, pəci makərkura nyi ba ja hya'ari sara vir tau. 47 Ətsu wu thləmə nyi nga nju nda tətəlna ndər Hyal anə njir duniya patə aga nda tubi nda uya təfəbiya bikər nda. Nju nda dzəguya sə kə wu Urshalima. 48 Nahyi ngə sakida sə'yar kau. 49 Kəja, yu nda səwa hyi səra dəda məliya hyi alkawal abər ju səwa. Ama hya səkə wu məlmə kwatahəu, kəl nji nə hyi dənama sara dəməlməu.” 50 Kə ji həbiya nda a biyar ya məlməu, ndə ma'yi ba a vu Bethlani. A ndəna, ji hya'ana tsa ja dəməlməu kə ji fənggər nda barka. 51 Ənggəra ja vər fə barka anə nda, kə ji təkəbiya dzə ənga nda, ji ma'yi a dəməlməu. 52 Nanda tsu ndə dzəgwa dləvə nyi, ndə sha a vu Urshalima, nyinyau ənga hudə pərtəu gagadau. 53 Ndu shili parangə tsu wu ki Hyal nda vər fal Hyal.

Yahwana

1 Kadivira Hyal dzæguya duniya ndər a'yi, ndər kə ənga Hyal nga ja, ənga tsu ndər kə Hyal ngau. **2** A'yi ja ənga Hyal kadivira ja dzæguya duniya. **3** Lagu nyi ngə Hyal məliya sə patəu, ma a'yi ənga ja mai, sə a'yi kəra Hyal məliya wu səra ji məlna mai. **4** Wu ja ngə pi, najaka pi tsu ca ngə mbəmbəl nə nji. **5** Mbəmbəla nyi a vər mbəl wu kuthləu, ama kuthla nyi a'yi a sən ciya mbəmbəla nyi mai. **6** Vanyi ndə a'yi kəra Hyal səwa, thləmə nyi ca ngə Yahwana. **7** Ji shili ar viya sakida ar kəra mbəmbəl kau, aga patər nju nda mbərsa ənga ja lagu nyi. **8** Naja ənga kərnyī ngə mbəmbəl kə mai, ama ji shili ar viya sakida ar kəra mbəmbəla nyi. **9** Mbəmbəl kəra jiri, kəra wu nə nyi mbəmbəlkur anə kalar ndə a vər shili wu duniya. **10** Ji shili wu duniya kəra naja ngə məliya ənga kərnyī, ama alaga abangau, njir duniya a'yi sənbiya nyi mai. **11** Ji shili aga 'yi'yi kəra nə nyi, ama nji nyi a'yi dləwuri nyi mai. **12** Ama anə patər njira dləwuri nyi, njira mbərsa ənga thləmə nyi, anə ndar ja dənama nə dā wazha Hyal. **13** A'yi wazha yaya wu ndəkur mai, alaga lagur cim nə ndəkur mai, ənga alaga lagur dənga nə salkur mai, ama yaya sara ara Hyal. **14** Ndər kau, ba ji dā ndapi, ba ji nggya wu pama mən. Na'ya tsu lari kadakadarkur nyi, kadakadarkur nə Zər Zəmə pathlə sara ara Tada, kəra nyinyau ənga mayiwakur ba ənga jirkur. **15** Yahwana ngə lər sakida ar kəra ja, ji hya'ana dāhəu, ji na, “Naja kə ngə ndəra yi ndər ar kəra ja ar pəci kəra yi na, ‘Ndəra wu shili wu yukudə dā, naja ndiya dā, ara a'yi ja kadivira nji ya dā.’” **16** Sara wu nyinyikur nə mayiwakur nyi nga mən uya barka, ju lə mayiwakur nyi ar kər ar kər. **17** Arya dladə shili lagu tsa Musa, ama mayiwakur ənga jirkur shili lagu Yesu Kərsiti. **18** Ndə a'yi kəra saya fər li ar Hyal mai, ama kəl Zər Hyal Zəmə pathləu, kəra a vər nggya ənga Tada, a cabiya mənər ja Hyal. **19** Kəja sakida kəra Yahwana ləri ar pəci kəra njira nggurəm nə Yahudiya sara wu Urshalima səwa pubu'yar ənga njir Lawi aga nda yiwabiya tara wa nga ja. **20** Naji nggəl ara nar nda jiri mai, ama ji nana ar babal abər, “Nayi ngə Kərsiti mai.” **21** Kə ndə yiwa nyi ndə na, “Ya, wa nga ga? Nagə ngə Iliya ya?” Kə ji shadəwa nda, ji na, “Awau, nayi ngə mai.” Əngwar nda, “Ya, naga ngə nabiya nyi ya?” Kə ji shadəwa, “Awau.” **22**

Ayukudə nyi patəu, kə ndə na, “Wa nga ga? Nar 'ya səra 'ya sha 'ya nda nar nyi anə njira səwa 'ya. Mi nga gu na ar kəra kər nga?” **23** Kə Yahwana shadəwa nda lagu ndər nabi Əshaya, ji na, “Nayi ngə dāhə a vər nggya a gwar tagəu, ja vər na, ‘Hya pabəri nyi lagu anə Thlagəu, hya məliya lagu tata'yi pir wu mwa nyi.’” **24** Kə alenyi njir Farisi, njira nji səwa **25** yiwa nyi, “Ma nagə a'yi Kərsiti mai, ənga nagə a'yi Iliya mai, ba nagə tsu a'yi nabiya nyi mai, mi ngə dā gu məl babətizəma?” **26** Əngwar Yahwana, “Nayau, ya vər məl babətizəma anə hyi ənga 'yimi. Ama vanyi ndəra ndiya dā ənga dənama a vər shili, kəra alaga sər mba ɸiɸi nyi nayi a'yi dā tsa aga ya pəlna mai. **27** Ju sa məliya hyi babətizəma ənga Məmbəl Cicaū ba ənga u'u.” **28** Sə'yar kə patə darkər wu Bethlani, a biyar ya dəl Urdənu, vira Yahwana a vər məl babətizəma ari. **29** Əzəgəkura nyi ba Yahwana lari Yesu a vər shili lagu nyi, kə ji na, “Kəja, Zər Gamə nə Hyal, kəra hənə bikə nə njir duniya! **30** Ndə kə nga ya vər ndər ar kəri ta, ta yi na, abər ‘Ndə a'yi a vər shili ayukudə dā, ama naja dəgal a ndiya dā ara tsu dādəmə a'yi ja kadivira nja ya dā.’” **31** Nayi ənga kərda sayi səni nyi mai, ama yi shili, yi sa məl babətizəma ənga 'yimi anə nji aga ya cabiya nyi anə njir Izirayila.” **32** Kə Yahwana ləri najaka sakida abər, “Yi lari Məmbəl a vər shida sara dəməlmau, a papa mbəthla, ji sa ndzafau a dar kəra ja. **33** Nayi ənga kərda yu səni nyi mai, ama kəl ta ndəra səwa dā aga sa məl babətizəma ənga 'yimi nar dā abər, ‘Ndəra gə lari Məmbəl ndzafau ar ja, naja ngu nda məl babətizəma anə nji ənga Məmbəl Cicaū.’” **34** Nayi tsu a lar yi səkə nyabiya dzər ar kəra ja, ca ngə dā yi ləri sakida abər ndə kau, Zər Hyal ngau.” **35** Əzəgəkura nyi Yahwana ənga nji məthlə sara wu pama zəmbəlma nyi'yar ar vi ta wayu. **36** Kə Yahwana lari Yesu ja vər tərabiya, kə ji na, “Lara mau, Zər Gamə nə Hyal!” **37** Ənggərə zəmbəlma'yar kə məthlə nggari səra Yahwana na, kə ndə nu Yesu. **38** Ta Yesu shabiya dzau, ba ji lari nda nda a vər nu nyi, kə ji yiwa nda, “Mi nga hyu gala?” Əngwar nda, “Rabi” kəra cabiya Maləmə ngau, “Əmani nga gu nggya?” **39** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Anda mau hya sa lari.” A ndu saka fodə nə wagəu, kə ndə ma'yi ndə nda lari viya nyi, ba ndə hənə pəkə ənga ja. **40** Andərawusu, zaməya Simanu Biturusu, a'yi ja pathlə wu pama nji məthlə kəra nu Yesu ayukudə Yahwana nana ndər ar kəra Yesu. **41** Sə

tanggərma kəra Andərawusu məliya ca ngə, ji ma'yi ji nda thləwa zamə nyi Simanu, ba ji nar nyi, “A nər 'ya Ndə Cacadau” ndəra nju ngga ənga Kərsiti. 42 Kə ji shili ənga Simanu a shili ara Yesu. Yesu tsamə nyi, ba ji na, “Nagə ngə Simanu zər Yahwana. Nju nda ngga ngau ənga Kefasu,” kəra ma nji shabiya ca ngə Biturusu. 43 Əzəgəkura nyi tsu kə Yesu biya ju ma'yi a vu Galili. Kə ji thləwa Fəlipəu, kə ji na anə nyi, “Nu da.” 44 Fəlipəu sara wu Bethlesaida nga ja, məlmər Andərawusu ənga Biturusu. 45 Fəlipəu ma'yi ji nda thləwa Nathlaniyalu, kə ji na anə nyi, “A nər 'ya ndəra Musa tsəfəri sər kəri wu ləkakadə nə dladau ənga nabi'yar tsu tsəfəri, naja ngə Yesu ndər Nazəratu, zər Yusufu.” 46 Kə Nathlaniyalu yiwa ji na, “Sə tsapəu a sən biya sara wu Nazəratu ya?” “A ndə ga sa lari ənga kərngau,” əngwar Fəlipəu. 47 Ta Yesu lari Nathlaniyalu a vər shili ara ja, kə ji na ar kəra ja, “Lara mau ndər Izirayila nə jijiri, ndəra gəra ənga nggyabiya fafati.” 48 Kə Nathlaniyalu yiwa ji na anə Yesu, “Lagu mani nga gə sən da?” Əngwar Yesu, “Ar pəci kəra gə əgya kida wur martəndəm ta nga yi lar ngau, kadivira Fəlipəu dzəgwa ngga ngau.” 49 Kə Nathlaniyalu na, “Məlmə, nagə ngə Zər Hyal; nagə ngə Təl nə njir Izirayila!” 50 Yesu nar nyi anə Nathlaniyalu, “Gə mbərsa ara yi nar ngə abər yi lar ngə ar pəci kəra gə əgya kida wur martəndəm ta ya? Jiri, gu nda lari sərə a ndiya kau.” 51 Kə Yesu bəra nar nyi, “Ənga jiri nga yu na anə hyi, hyu nda lari dəməlmə a pahəri, waladi'yar nə Hyal a vər di ənga gya ar kəra Zər Nduu.”

2 Ar pəci nə makərkura nyi, mini nə hə dzə a'yi wu məlmə Kana nə 'yi'yir Galili. Miya Yesu a'yi ja a ndəna. 2 Yesu əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar ma nji nggəya nda a shili ar vir mini kau. 3 Ənggəra 'yimir wur inabi kudau, kə miya Yesu na anə nyi, “'Yimir wur inabir nda a kudəri.” 4 Yesu shadəwa nyi, ji na, “Ama, mi ngə nər mən wu sə ka? Pəci da ma a'yi da kwatahə mai.” 5 Kə miya Yesu nar nyi anə njir təkə sər səm, “Nahya mau, kalar sərə ji na anə hyi, ca nga hya məl.” 6 Ləha dzər viya nyi ha tsəka a'yi kwa, kəra njir Yahudiya wu kəbə kwatə ci dzə əni, ənggər kəra mbərsar nda cabiya. Kalar ha nyi wu sən həri əgwa kwa kwa ənga 'yimi. 7 Kə Yesu nar nyi anə njir təkə sər səm, “Nyanyana mə ha'yar kə patə ənga 'yimi.” Ba ndə nyanyana nda ba ar miya. 8 Kə ji na anə nda, “Kabəngəkau, gəri nya mau

a nda nə tsahwa'a.” Kə ndə gəri ndə hər nyi a nda. 9 Ta tsahwa'a dāhari 'yimi hyalagə kəra sha aga 'yimir wur inabi, naji sənbiya vira nji uya nyi sara ar mai, ama njir təkə sər səm wu səni. Kə tsahwa'a nggar salkwanjili a ndumwar sau, 10 kə ji na anə nyi, “Kalar ndu shili ənga 'yimir wur inabi kəra ndiya ənga məsahəu tsu kadəu, ayukudə ndə sa, ndə nyau, ba nja shili ənga kəra cacabəu, ama, nə ngə kau, pamə nga nyi ara nji, gə piyari kəra məsahəu kəl kabəngəkau!” 11 Najakə ngə sə dədəgür nə tanggərma kəra Yesu məliya, ji məliya sə kə wu məlmə Kana nə Galili. Najakə ngə cabiya kadakadarkur nyi, ənga ji məliya zəmbəlma nyi'yar mbərsa ənga ja. 12 Ayukudə kə ngə Yesu ənga mənəyi ənga zamə nyi'yar ba ənga zəmbəlma nyi'yar ma'yi a gyiwu Kafarnahumu. A gyina, ndə səkari nə pida diyawu. 13 Ta pəcir lardur vəlna nə njir Yahudiya dā ləhəu, kə Yesu ma'yi a du Urshalima. 14 Wu hudā ki Hyal, ba ji thləwa nja vər dəlna thla, ənga təmahəu ənga mbəthla'yar aga sadaka, ba ji thləwa alenyi nji tsu nda vər bəla bəla gənnar nda. 15 Kə Yesu ləmiya kurpə sara wu əpa, ba ji kədləbiya nda patə sara wu Ki Hyal. Ji kədləbiya təmahə əkkə'yi thla, ba ji shashabiya təmbəl bəla bəla gənnar nda a dəməlməu, ənga ji tətəlna gənnar nda. 16 Kə Yesu nar nyi anə njira vər dəlna mbəthla'yar kau, “Fa'abiya mau sə'yar kə ənggau! Hya sara shabiya ki dədə aga sugu mai.” 17 Ənggəra sə kə dərəkər, kə zəmbəlma nyi'yar dəngari sərə tsətsəfau, wu ləkakadə nə Hyal abər, “Hudə hamə nə ki Hyal a vər mbə dā ənggər u'u.” 18 Kə njira nggurəm nə Yahudiya yiwa Yesu, ndə na, “Ya, mi ngə sə dədəgür kəra gu sən məliya, kəra wu cabiya 'ya abər a'yi gə ənga dənəma nə məliya sə'yar ka?” 19 Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Hya dlana ki Hyal kau, ba ya sa hya'ana wu pida makəru.” 20 Kə ndə shadəwa nyi, ndə na, “Nji həri fa fodə kumunyi apə kwa a vər hər ki Hyal kau, ya, abari nga gu sən hya'ana nyi wu pida makər ka?” 21 Ama ki Hyal kəra Yesu wu ndər ar kəri kau, dza ja ngau. 22 Ayukudə Yesu hya'ari sara vir tau, kə zəmbəlma nyi'yar dəngari sə kə Yesu nar nda kau. Kə ndə dzəgwa mbərsa ənga sərə tsətsəfau wu ləkakadə nə Hyal ənga sərə Yesu nana. 23 Ar pəci kəra Yesu wu lardur nə vəlna wu Urshalima, nji gangəu mbərsa ənga ja arya sə dədəgür kəra ndu lari ji məl. 24 Ama Yesu a'yi fiyafə ənga nda mai, ara ju sənbiya nji patəu. 25 Naja a'yi wu yiwu nja

lær sakida ar kera nji anə nyi mai, arya ju sən səra wu dəfuwa ndapi.

3 Saya dā vanyi ndər Farisi a'yi kera nja ngga ənga Nikodimosu, naja pathlə wu pama njira nggurəm nə Yahudiya. **2** Ji shili əgya Yesu uvu'yi, ji sa na, “Maləmə, 'yi wu səni abər naga maləmə ngau, sara ara Hyal, arya ndər sən məliya sə'yar kə ga vər məl kə a'yi mai, kəl ndəra Hyal ənga ja.” **3** Kə Yesu shadəwa nyi, ji na, “Yi wu nar ngau jirkura nyi, ndər sən gwu təlkur Hyal a'yi mai kəl ma nji bəra yabiya nyi nə məthləkura nyi.” **4** Kə Nikodimosu yiwa nyi, ji na, “Lagu mani nga nja bəra sən yabiya ndəra a halər ka? Ja bəra sən sha a vu huda mənyi aga nja bəra yabiya nyi nə məthləkura nyi ya?” **5** Yesu shadəwa nyi, ji na, “Jiri nga yu na anə ngau, ndər sən gwu təlkur Hyal a'yi mai, kəl nji bəra yabiya nyi nə 'yimi ənga nə Mambəl. **6** Səra ndapi yabiya ndə ngau, ama səra Mambəl yabiya tsu mambəl ngau. **7** Ja sara dā sə dədəgur anə ngə mai, ara yi na, abər, ‘Kəl nji bəra yabiya ngə nə məthləkura nyi.’ **8** Yambadə wu sə a ndar vira ju yiwu. Gu nggari ənggəra ju sau, ama nagə wu sən nana vira ji hya'ari sara ari ənga vira ju ma'yi a ndar tsu mai. Abangə nga nyi tsu ənga ndəra nji yabiya nyi wu Mambəl.” **9** Kə Nikodimosu yiwa Yesu, ji na, “Abari ngə səkə wu sən dā?” **10** Kə Yesu shadəwa nyi, ji na, “Ya, nagə maləmə dəgal ngau wu Izirayila, ama nagə wu nggabiya sə'yar kə mai ya? **11** Jiri nga yu na anə ngau, 'yi wu ndər ar kera səra 'yi wu səni, ənga 'yi wu lər sakida ar kera səra 'yi lari, ama alaga abangau nahyi a'yi dləwuri sakidar 'ya kə mai. **12** Ma yu ndər anə hyi ar kera səra wu duniya, nahyi mbərsa əni mai, abari nga hyu sən nda mbərsa ma yi ndər anə hyi ar kera səra a dəməlmə? **13** Ndə a'yi kera saya ma'yi a dəməlmə mai, kəl naja Zər Ndə kəra shida sara dənə. **14** Ənggər kəra Musa har pabau a dar wu tagə mashi ta, abangə tsu kəl nji hya'ana Zər Nda u dar wu, **15** aga kalar ndəra mbərsa ənga ja wu uya pi gəra kudau.” (aiōnios g166) **16** “Arya Hyal ca yiwukur anə njir duniya gagađau, ca ngə dā ji ləri Zər nyi zəmə pir, aga kalar ndəra hənggəri ənga ja, naji wu tə mai, ama ju uya pi gəra kudau. (aiōnios g166) **17** Arya Hyal a'yi səwa Zər nyi a shida wu duniya aga ja sa mənə nyi numa anə duniya mai, ama aga njir duniya a uya mbəđau lagu nyi. **18** Kalar ndəra mbərsa ənga Zər Hyal, numa a'yi wu səm nyi mai. Ama

kalar ndəra a'yi mbərsa ənga ja mai, numa a səmku nyi ri tsu kadə ara naji mbərsa ənga thləmər Zər Hyal kəra zəmə pir mai. **19** Kəja səra ju nda məl numa ar kəri, mbəmbəl shili wu duniya, ama njir duniya wu yiwu kuthləu a ndiya mbəmbəl ara sər mələ nda dəmwa'yu. **20** Kalar njira wu məl sə dəmwa'yu, shishir dza nda wu yiwu mbəmbəl mai, ara hivər sər mələ nda a biyar babal. **21** Ama njir məl səra tsa'a ndu shili ar vi mbəmbəl, aga nja lari ar babal abər səra ndu məl səra Hyal wu yiwu ngau.” **22** Ayukuda kau, kə Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar ma'yi a ndar 'yi'yir Yahudiya. A ndənə ji nda bəliya sar kushu, ju məl bəbətizəma anə nji. **23** Yahwana nə nyi tsu ja vər məl bəbətizəma anə nju məlmə Ayinanu kəra ləhəu wu dzər məlmə Salimu, ara 'yimi a'yi gangəu a ndənə. Nji kəl shili nga ndu shili ju məl bəbətizəma anə nda. **24** (Səkə darkər kadivira nji fuwa Yahwana wu fursəna.) **25** Kə zəmbəlma'yar nə Yahwana gu kəpal ənga vanyi ndər Yahudiya ar kəra ci də kəra dladə nana nja məl. **26** Ndə shili əgya Yahwana, ndə sa na anə nyi, “Maləmə, ndə ta ənga gə a biyar ya dəl Urdənu ta, ndə ta gə ləri sakida ar kər ta, kəja ja vər məl bəbətizəma anə nji ənga patər nja vər sha shili ara ja.” **27** Kə Yahwana shadəwa nda, ji na, “Ndər sən dləwuri sə a'yi mai, kəl səra Hyal nə nyi. **28** Nahyi ənga kərhyi ngə sakida dā arya yi na anə hyi, ‘Nayi ngə Kərsiti mai, ama Hyal səwa dā wu mwa nyi.’ **29** Ar pəcir hə dzau, kwanjili nə sal kwanjili ngau. Bazhiya sal kwanjili kəra shili ar vir hə dzə kau, kəl səkə nga ja, aga ja nggari dāha sal kwanjili. Ju nyi ənga huda pipida ma ji nggari sal kwanjili a vər ndər. Lagu kə tsu ngə huda pipida dā a nyabiyar dzau. **30** A dāri tsa'a ja cakau, nayi tsu ya gənna dzau. **31** “Ndəra shida sara a dəməlməu, naja nga adabanga nji patəu. Patər njira wu duniya nə duniya ngau, ənga ndu ndər ar kəra sər duniya. Ndəra shida sara a dəməlməu, naja nga adabanga nji patəu. **32** Ju ləri sakida səra ji ləri ənga ji nggari, alaga abangau, ndə a'yi kəra mbərsa ənga sakida nyi mai. **33** Ama kalar ndəra dləwuri sakida nyi a cabiyari abər Hyal ndə jijiri ngau. **34** Ara ndəra Hyal səwa, ndər Hyal nga ju na, arya Hyal nə nyi Mambəl nyi nyinyau. **35** Tada wu yiwu Zər nyi, ba ji fuwa patər sə wu tsa ja. **36** Kalar ndəra mbərsa ənga Zəra nyi a'yi ja ənga pi gəra kudau. Ndəra gəra bəla səra Zəra nyi nana, naji wu uya pi mai, ama Hyal wu dəfu ənga ja.” (aiōnios g166)

4 Njir Farisi nggari abər Yesu a vər dumwa ənga uya nji, ənga məl babətizəma anə zəmbəlma gangəu a ndiya Yahwana. **2** Kwalaga kə a'yi Yesu ənga kərnyī nga vər məl babətizəma kə mai, ama zəmbəlma nyi'yar ngau. **3** Ənggəra Yesu nggari abangau, kə ji piyari 'yi'yir Yahudi ba ji bəra sha a vu 'yi'yir Galili. **4** Kabangəkə a mbari kəl Yesu ja tərabiya wu Samariya. **5** Kə ji dila wu vanyi məlmə wu 'yi'yir Samariya kəra nja ngga ənga Sayika. Vi kau, ləhə nga nyi a dzər vira Yakubu nə nyi anə zər nyi Yusufu. **6** Ar vi kau, mələ nə Yakubu a'yi. Ar pəci kəra Yesu həda ənga bau, ba ji bəliya sar a miya mələ nyi. Səkə dərəkər ənggər saka kumo apə məthlə nə puci. **7** Kə vanyi mala nə Samariya shila gwa mələ. Kə Yesu na anə nyi, “Usi, gər də 'yimi ya təwari.” **8** (Zəmbəlma nyi'yar tsu a ma'yir nda a vu hudā məlmə aga nda vuwa dəl sər səm.) **9** Kə mala Samariya kə na anə Yesu, “Abari nagə ndər Yahudiya a sən yiwa 'yimi ara ya, nayi mala Samariya?” (Ara sə a'yi kəra wu dəbəri ndər Yahudiya ənga ndər Samariya mai.) **10** Əngwar Yesu, “Maja abər gu səni sə kurthlə nə Hyal kəra ju lau, ənga ndəra na anə ngau, ‘Gər də 'yimi ya təwari,’ gu sən yiwa nyi, ba ja nə ngə 'yimi nər lə pi.” **11** Kə mala kə na, “Maləmə, kəja sər gə 'yimi a'yi ara gə mai, ya, kəja mələ kə dzəgamə nga nyi, lagu mani nga gu sən gər də 'yimi lə pi ka? **12** Dəm ya, naga ndiya dər'ya Yakubu, ndəra labiya 'ya mələ kə ya? Naja ənga kərnyī ma, ji sa 'yimi sara a gwa, ənga wazha nyi ba ma'wi nyi'yar.” **13** Yesu na, “Kalar ndəra sa 'yimi kau, hili wu bəra nda tə nyi wayu. **14** Ama ndəra sa 'yimi kəra yu lə kau, naji wu bəra nggar hili mai ba'anuwa. 'Yimi kəra yu lə kau, wu nda də wu ja ənggər mandəli 'yimi kəra wu huhwi sara wu dza ja kəra wu nə nyi pi gəra kudau.” (aiōn g165, aiōnios g166) **15** Əngwar mala kau, “Maləmə, nə də 'yimi kau, ara ya sara bəra nggari hili, ənga ya bəra shili ənggau ya sa gə 'yimi.” **16** Kə Yesu na, “Ma'yi ga nda shili ənga sal ngau.” **17** Əngwar ja, “Sal a'yi ara yi mai.” Əngwar Yesu anə nyi, “A nabiya gə jiri ənggara gə na abər, ‘Sal a'yi ara yi mai.’ **18** Arya jirkura nyi ca ngə a hər gə shili paməpamə təfu, ənga ndə kə gə əni kabangəkə kə sal ngə mai, a nabiya gə jiri.” **19** Əngwar ja, “Ndə dəgaləu, maya nggani nagə nabi ngau. **20** Əjir 'ya dləvə Hyal ar mə kau. Ama əngwar hyi njir Yahudiya wu Urshalima ngə vira nja kyaga dləvə Hyal.” **21** Kə Yesu na, “Mala, mbərsa ənga səra yu na kau, arya pəci a vər shili kəra nji tsu wu nda dləvə Tada ar mə kə mai, alaga wu Urshalima mai. **22** Nahyi njir Samariya nahyi wu səni ndəra hyu dləvə mai, na'ya 'yi wu səni ndəra 'yi wu dləvəu, ara mbədau shili sara ara njir Yahudiya. **23** Ama pəci a vər shili, pəca nyi ma a shiliri, kəra njir dləvə Tada ənga jiri wu nda dləvə nyi wu mambəl ba ənga jirkur, ara Tada wu gal culi nji kə nga dləvə nyi. **24** Hyal Mambəl ngau, njir dləvə nyi kəl nda dləvə nyi wu mambəl ba ənga wu jirkur tsu.” **25** Mala kə na, “A sən yi abər Ndə Cadadāu a vər shili ndəra nju ngga nyi anə Kərsiti. Ma ji shili ju sa cabiya 'ya patər sau.” **26** Yesu na, “Nayi ndəra vər ndər anə ngau nayi ngau.” **27** Ar pəci kə ngə zəmbəlma nyi'yar sha shili, ba də sə dədəgur anə nda ənggəra ndə thləwa nyi ja vər ndər ənga mala. Ama ndər sən yiwa, “Mi nga ga gal ənga mala ka?” Ənga ndər sən na anə nyi, “Mi ngə də gu ndər ənga ja?” a'yi tsu mai. **28** Kə mala kə piyari təm gwa mələ nyi, ba ji ma'yi a vu hudā məlməu, ji vuwa nar nyi anə nji, **29** “Shila mau, hya sa lari ndəra nar də səra yi saya mələna patəu. Abər naja ngə Kərsiti ya?” **30** Kə nji bibiya sara wu hudā məlməu, kə ndə shili əgya Yesu. **31** Ar pəci kə ngə zəmbəlma nyi'yar a vər kədi Yesu, “Maləmə, səm sau.” **32** Ama kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Sər səm a'yi ara yi kəra yu sən səm ama nahyi wu sən mai.” **33** Kə zəmbəlma nyi'yar yiwa kərnda, ndə na, “Abər vanyi ndə dabaga shili ənga sər səm anə nyi ya?” **34** Ama kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Sər səm də ca ngə ya məl səra ndəra səwa də wu yiwu ənga ya nyabiya thlər nyi cipəu. **35** Hyu na abər, ‘A hyiri hya fodə aga fwaha də.’ Ama yu na anə hyi, hya pahəna liya hyi mənəhəu aga hya tsamə vu hudā fa, ara a nər nda patə tsa'a aga gəm kabangəkəu. **36** Ndər gəm fa wu uya akkəri nyi, ənga ju kabiya sə zəzəwa nyi, ca ngə cabiya njira ju kabiya aga nda uya pi gəra kudau. Lagu kə ngə njir thləka ənga njir gəm sər fa ndu nyabiya dzə ənga hudə pipida aga zəməu. (aiōnios g166) **37** Ənggə ngə karapə kə nyabiya dzə ənga jirkur, ‘Vanyi ndə thlər nyi ca ngə thləka, vanyi ndə tsu thlər nyi ca ngə gəm.’ **38** Yi səwa hyi aga hya gəm səra hyi gəra lari bəwəwatə a vər thləka. Alenyi nji a lar nda bəwəwatəu, nahyi tsu a uyar hyi akkəri nə thlər bəwəwatər nda.” **39** Njir Samariya gangəu sara wu məlmə kə mbərsa ənga Yesu arya ndər mala kə kəra ji na, “Ji nar də patər səra yi saya məliya.” **40** Ənggəra njir Samariya shili əgya Yesu, kə ndə

sa kadi ni ja nggya ækkæ'yi nda, ba ji nggya ækkæ'yi nda nã pida mæthlæu. **41** Nji gangæ tsu bœra mbœrsa ænga Yesu aya sœra ji nar nda. **42** Kœ njir Samariya dzægwa na anœ mala kau, “Kabangækau, a hænggœr 'ya jiri, a'yi ara sœra gœ na waci mai, ama ara na'ya ma a nggar 'ya sœra ji na ænga kœr'ya, ænga a dlœwunggœri 'ya ndœ kœ naja ngœ ndœr mbœda duniya.” **43** Ayukudœ pida mæthlœu, kœ Yesu piyari 'yi'yir Samariya ji ma'yi a vu 'yi'yir Galili. **44** (Arya Yesu ænga kœrnyi a nanari abœr, “Nabi a'yi wu uya hakœr wu mœlmœ ni mai.”) **45** Ar pœci kœra ji vu Galili, kœ njir Galili dlœwuri ni ænga hudœ zœmœ ara nanda ænga kœrnda a lari nda sœra Yesu mœlna a vu Urshalima ar pœcir lardur nœ vœlna kœra nanda ma a vur nda. **46** Kœ Yesu bœra sha a vu Kana wu Galili, vira ji shabiya 'yimi a ndu 'yimir wur inabi. A ndœna vanyi ndœ dœgal nœ ki tœl a'yi kœra zœr ni gœra ngga a vu Kafarnahumu. **47** Ænggœra ndœ kœ nggari abœr Yesu a dlari wu Galili sara wu Yahudi, kœ ji ma'yi a ndœgya ja, ji nda kœdi ni aga ja shili wu ki ni, ja sa mbœdœna zœr ni kœra citœu a miya tau. **48** Kœ Yesu shadœwa ni, ji na, “Kœl ta hyi lari mœtsamœ ænga sœ dœdœgur ara yau, ca ngœ dœ hyi mbœrsa.” **49** Kœ ndœ dœgal nœ ki tœl ta na anœ Yesu, “Ndœ dœgalœu, shili ma ma'yi a ndu ki dœ ara zœr dœ ka sara tau.” **50** Kœ Yesu na anœ ni, “Ma'yi sœ ngœu, zœr ngœ kœ wu tœ mai.” Ndœ kœ tsu, ba ji mbœrsa ænga sœra Yesu na anœ ni, ba ji ma'yi sœ ni. **51** Tsu ja ar lagu ja vœr ma'yi a ndu ki, ba ji bœ ænga njir mœl thlœr ni ar lagu, kœ ndœ na anœ ni, “Zœr ngœ ta a dœri jamœu.” **52** Kœ ji yiwa nda pœci kœra sœ kœ farkœr. Ængwar nda anœ ni, “Na, ænggœr saka pathlœ nœ puci ngœ gyangœ kœ siya ni.” **53** Kœ dœya zœr kœ tsamœ ri abœr ar pœci kœ ngœ Yesu na anœ ni, “Ma'yi sœ ngœu, zœr ngœ kœ wu tœ mai.” Kœ ndœ kœ ænga njir ki ni mbœrsa ænga Yesu. **54** Najakœ ngœ sœ dœdœgur nœ mœthlœkura ni kœra Yesu mœliya ayukudœ ji piyari Yahudi ji shili wu Galili.

5 Ayukudœ kau, kœ Yesu ma'yi a du Urshalima aga mini nœ njir Yahudiya. **2** A du Urshalima tsu, vanyi dœl fa'a a'yi kœra ni zœwuya ænga sœ ænggœr dza'wu pamœpamœ tœfu. Nju ngga fa'a kœ ænga miya njir Yahudiya, Bethlesaida. Dœl fa'a kœ lœhœ nga ni a dzœr miya ki kœra nju ngga ænga Miya Ki Tœmahœu. **3** Ægya kidœ dza'wu'yar kœ ngœ ni gœra ngga, ænga ni lœfau, ænga ni kadal ba ænga ni tœsœkœnu gangœu wu pida. **4**

[Ndœ wu sœ kau aga nja gwazhiri 'yimiya ni. Arya ga pœci ga pœci ngœ waladi nœ Thlagœ wu shida ja sa gwazhiri 'yimi kau. Ndœra a gwa tanggœrma, ba ja uya jamœkur sara ara shilœgœ ni.] **5** Ænggœ tsu vanyi ndœ a'yi kœra mœliya fa makœrkumuni apœ cisu ænga tœsœkœnu. **6** Ta Yesu lari ni a'yi pida, ænga tsu ju sœni abœr ndœ kœ a bœliyar sar ænga tœsœkœnu kau, kœ Yesu na anœ ni, “Gu yiwu ga dœ jamœ ya?” **7** Kœ ndœ tœsœkœnu kœ na, “Ndœ dœgalœu, nayi a'yi ænga ndœr dlœwa dœ ma ni gwazhiri 'yimiya ni mai. Ma yi mœl abœr aga ya sœn gwa ba vanyi nda gwa a mwa ara yau.” **8** Kœ Yesu na anœ ni, “Hya'ari ga hœri buci ngœu, ba ga bœ ga ma'yi.” **9** Aga zœmœ ba nda ni dœ jamœu, kœ ji hœri buci ni ba ji bœu. Sœ kœ farkœr ar pœcir bœlsar nœ njir Yahudiya. **10** Agabangœu, kœ njira nggœrœm nœ Yahudiya nar ni anœ ndœ kœra ni mœliya jamœ kau, “œshina pœcir bœlsar ngœu, naga kyaga mœl thlœr mai, dlœdœr mœna kar ngœ ri ara hœ buci ngœu.” **11** Kœ ndœ kœ shadœwa nda, ji na, “Ndœra mœliya dœ jamœ ngœ na anœ dœ, ‘Hœri buci ngœu ga bœu.’” **12** Kœ ndœ yiwa ni, ndœ na, “Wa ngœ ndœ kœ na anœ ngœu, ga hœr buci ngœu, ga bœ ka?” **13** Ndœ kœ ni shilœgœbiya kœ wu sœni tara wa ngœ mœliya ni jamœ kœ mai, aya Yesu a ma'yiri a vu pama dlamir ni kœra a ndœna. **14** Ayukudœ pœci kushu, ba Yesu thlœwa ni wu ki Hyal, ba ji na anœ ni, “Lari, a farkœ jamœu. Ga piyari mœl bikœu ara sœ dœmwa'yi a ndiya kœ a sara dœ ænga gau.” **15** Kœ ndœ kœ ma'yi ji nda nar ni anœ njira nggœrœm nœ Yahudiya abœr Yesu ngœ mœliya ni jamœu. **16** Ara abangœu, ba ndœ dzœguya ndœr papatagœ anœ Yesu, ara ju mœl sœ'yar kœ Pœcir Bœlsar. **17** Kœ Yesu na anœ nda, “Dœdœ a vœr mœl thlœr ni ba'anœ kabangækœu, nayi tsu ya vœr mœl thlœr.” **18** Arya ndœr kau, ngœ njir Yahudiya wu gal lagu kœra nda tsœya ni ari. Ængwar nda, “A'yi wœcu ara ji bœlna sœra dlœdœ na ar kœra Pœcir Bœlsar mai, ama ara ju ngga Hyal ar viya dœnyi, lagu ta nga ju gœla kœrnyi kakalœ ænga Hyal.” **19** Kœ Yesu shadœwa nda, ji na, “Ænga jiri nga yu na anœ hyi, sœ a'yi kœra Zœr wu sœn mœliya ænga kœrnyi mai, sœra ji lari Dœnyi a vœr mœl, ca nga ju mœl. Ara kalar sœra Dœnyi a vœr mœl, ca ngœ Zœr wu mœl tsu. **20** Ara Tada wu yiwu Zœra ni, ca nga ju canœ ni kalar sœra ju mœl ænga kœrnyi. Ba tsu ju canœ ni sœra ndiya sœ ænggœr kœ aga ja dœ sœ dœdœgur anœ hyi. **21** Ænggœr kœra Tada sœn hya'ana ni tœtœ ja nœ nda pi, abangœ tsu Zœr wu sœn nœ ni pi

anə kalar ndəra ju yiwu. **22** Tada wu məl numa anə nji mai, ara a nə nyir ja dənama nə məl numa anə Zər nyi, **23** aga patər nji nda nə nyi dægalkur anə Zəra nyi, ənggəra ndu lə dægalkur anə Tada. Kalar ndəra gəra nə nyi dægalkur anə Zəra nyi, naja a'yi nə nyi dægalkur anə Dənyi kəra səwa nyi mai. **24** “Ənga jiri nga yu na anə hyi, kalar ndəra wu nggar ndər də, kə ji mbərsa ənga ndəra səwa də, a'yi ja ənga pi gəra kudau. Nju nda məl numa anə nyi mai, ama a tərabiyar ja sara wu tau, a ndu pi. (aïōnios g166) **25** Ənga jiri nga yu na anə hyi, pəci a vər shili, pəca nyi ma a shiliri, kəra nji tətə wu nda nggar dāha Zər Hyal, njira nggari ndu nda də a'yi ənga pi. **26** Ənggər kəra Tada də thlagər pi, abangə tsu nga ji nə nyi dənama anə Zəra nyi aga ja də thlagər pi. **27** Ənga tsu ji nə nyi dənama nə məl numa anə kalar ndau ara naja Zər Ndu. **28** Ndər kə a sara də sə dədəgər anə hyi mai, ara pəca vər shili kəra patər njira a gu hu wu nda nggar dāha ja, **29** ba nda biya. Njira məliya sə mənəhəu ndu hya'ari ənga pi gəra kudau, ama njira məliya sə dəmwa'yi ndu hya'ari ba nja məliya nda numa. **30** Sə a'yi kəra yu sən məliya ar kərda mai. Yu thla numa ənggər kəra Hyal wu na anə də. Agabəngau, numa də kakalə nga nyi, arya a'yi sərə yu yiwu nga yu məl mai, ama sərə ndəra səwa də wu yiwu. **31** “Ma yi ləri sakida ar kəra kərda, sakida kə a'yi dlədləwu mai. **32** Ama vanyi ndə paməu a'yi kəra wu lə sakida ar kəra yau, a sən yi abər sakida nyi jijiri nga nyi. **33** “Hyi səwa nyi nji anə Yahwana, naja, ba ji lər hyi sakida kəra jiri. **34** Alaga abəngau, a'yi yu nggya aga sakida nə ndapi mai. Ama yi nar hyi abəngau aga hya uya mbədəu. **35** Yahwana ənggər pitəlla mbəmbəl nga ja kəra ləri mbəmbəl nyi, nahyi tsu, kə hyi caguli nə mbəmbəl nyi nə pəci kushu. **36** “Ama a'yi yau ənga sakida kəra ndiya kəra Yahwana ləri ar kəra yau. Sə kəra ya vər məl kau, sə ngau kəra dədə nə də aga ya məl ənga ja vər lə sakida ar kəra yau, abər dədə ngə səwa də. **37** Dədə tsu, ndəra səwa də, nga vər lə sakida ar kəra yau. Nahyi saya nggar dāha ja mai, ənga tsu nahyi saya ləri nyi ənga li tara wa nga ja mai. **38** Ndər nyi tsu wu nggya wu dəfuwa hyi mai, arya nahyi mbərsa ənga ndəra ji səwa mai. **39** Nahyi kəl dumwa ənga jiga sərə tsətsəfau wu ləkakadə Hyal, ara hyu nggani a gwa nga hyu uya pi gəra kudau. Najaka sə kəra nji tsəfəri wu ləkakadə Hyal kau, nanda ngu lər sakida ar

kəra yau. (aïōnios g166) **40** Ama alaga abəngau, kə hyi nggəl ara shili əgya yi aga hya sa uya pi. **41** “Nayi wu gal fal sara ara nji mai, **42** ama yu səni hyi. A'yi hyi ənga yiwu Hyal a vu dəfuwa hyi mai. **43** Nayau, yi shili wu thləməər dədə, ama nahyi dləwūr də mai, ama ma vanyi ndə shili wu thləməər kərnyī ba hya sa dləwuri nyi. **44** Abari nga hyu sən mbərsa ma hyu dləwu fal ara kuvwar hya, ama nahyi wu gal lagur dləwu fal sara ara Hyal zəmə pir maya? **45** A sara hya dənga abər yu nda wula hyi ara Tada mai. Ndər wula hyi a'yi, naja ngə Musa, ndəra hyu fə dəfu ju nda dləwar hyi. **46** Maja abər hyi mbərsa ənga Musa, a hənggər hyi jiri ənga yau, arya Musa tsəfəri ar kəra yau. **47** Ama ma nahyi a'yi mbərsa ənga sərə ji tsəfəri mai, abari nga hyu sən mbərsa ənga sərə yu na?”

6 Ayukudə pəci kushu, kə Yesu tərabiya nadə a biyar ya dəl Galili (najakə ngə dəl Tiberiyasu). **2** Ənggau, dlamir nji gangəu wu nu nyi arya sə dədəgər kəra ndə ləri ji məliya anə nji gəra ngga, ənggəra ji shiləgəbiya nda. **3** Kə Yesu ma'yi a dar kəra mau, a ndəna ji da nggya əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar. **4** Ar pəci kə lardur nə vəlna nə njir Yahudiya a dəri ləhəu. **5** Ənggəra Yesu hya'anakər ba ji ləri dlamir nji gangəu a vər shili əgya ja, kə ji nar nyi anə Fəlipəu, “Əmani nga mənə sən dəlbiya sər səm kəra wu sən səmənə nji ka?” **6** Yesu yiwa sə kə ara Fəlipəu, aga ja dzəbiya nyi, arya naja ənga kərnyī ju sən sərə ju nda məl. **7** Kə Fəlipəu shadəwa nyi, ji na, “Alaga gənnə nə ki ndər məl thlər nə zada fa a sən dəlbiya sərə nji ka sən fuwa wu miya nda mail” **8** Kə pathlə wu pama zəmbəlma Yesu kəra nju ngga ənga Andərawusu, zaməya Simanu Biturusu, na anə Yesu, **9** “Kəja vanyi zər kushu ənggau ənga macikəl lugu dəfə təfu ənga kalfi məthləu. Ama mi ngə sərə ju sən məliya anə nji gangə ka?” **10** Kə Yesu na anə zəmbəlma nyi'yar, “Nar nya mau anə nji nda nggya gya.” Ar vi kə sar a'yi gangəu. Kə nji patə nggya gya, gangəkura shili zhizhir nda a kari dubu təfu. **11** Kə Yesu həri macikəla nyi, kə ji usaku Hyal, ba ji tətəkəya nyi anə njira a'yi nggya gya patər sərə ndu yiwu. Abangə tsu nga ji məliya ənga kalfiya nyi. **12** Ayukudə ndə səm ndə nyau, kə ji nar nyi anə zəmbəlma nyi'yar, “Tsəmiya mau kalar sərə hiyau ara sə a sara wir.” **13** Kə zəmbəlma nyi'yar tsətsəmiya kalar sərə hiyau wu miya nda, ba ndə nyanyana tsəla

kumo apə məthləu sara wu macikəl lugu təfu ta. 14 Ənggəra dlamir nji lari sə dədəgür kəra Yesu məliya, kə ndə na, “Gəra ənga kəpal, ndə ngə nabi kəra duniya wu səkə shili nyi ta.” 15 Ta Yesu lari ndu sha lagu fə nyi aga tələr nda, ba ji gwadəna nda, ba ji ma'yi sə nyi a du mau. 16 Ənggəra wagə də, kə zəmbəlma Yesu 'yar ma'yi a gwu dəl. 17 Kə ndə gwa gwu kwambwal aga nda tərəbiya a vu Kafarnahumu. Ar pəci kəra nda a vir ma'yi, kə vi də zəgutu, ama tsu Yesu gəra shili əgya nda. 18 Kə dəl dzəguya kənggədə gagadau ar culi yambadə kəra a vər sau ənga dənəma. 19 Ayukudə ndə bər bəu a də nə miyal makəru, kukuthlə ba ndə lari Yesu a vər shili əgya kwambwalər nda, ja vər bəu ar kəra 'yimi, ba səkə gərahəya nda gagadau. 20 Ama kə Yesu na anə nda, “Nayi ngau, hya sara hivər mai.” 21 Ənggau kə ndə hənggəri aga nda dləwuri nyi a gwu kwambwalər nda. Ənggərna kə kwambwalər nda thləwa miya dəl vira nda a vər nu a ndari. 22 Ənggəra vi sa kudau, kə dlamir nji kəra hiyau a biyar ya dəl tsamə ri abər kwambwal zəmə kəra hiyau ca ngə zəmbəlma Yesu 'yar ma'yi a gwa, ama kə ndə tsamə ri abər Yesu a'yi ma'yi əkkə'yi nda mai. 23 Kə alenyi kwambwal'yar shili sara wu Tiberiyasu, ndə sa ta'yi ləhəu ar vira Thlagə səməna nji ənga macikəl kəra ji fənggəri nyi barka. 24 Ta nji lari abər Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar a'yi ar vi ta mai, ba ndə gu kwambwal'yar, ndə ma'yi a vu Kafarnahumu aga vuwa gal Yesu a vuna. 25 Ənggəra ndə biya thləwa nyi a biyar ya dəl, kə ndə na anə nyi, “Maləmə, ənuwa nga gə shili ənga?” 26 Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Ənga jiri nga yu na anə hyi, hyu gal də a'yi ara sə dədəgür kəra hyi lari yi məliya mai, ama arya macikəl ta hyi səm hyi nyi əni ta. 27 Hya sara hədə a vər gal sər səm kəra wu sən dzə mai, ama hya məl thlər nə gal sər səm kəra gəra sən dzau, ənga tsu ju ləri pi kəra gəra kudau. Naja kə ngə sər səm kəra Zər Nda, wu sən nər hyi. Arya naja Zər Nda ngə Hyal Tada nə nyi dənəma nə məl abəngau.” (aiōnios g166) 28 Kə ndə yiwa nyi, ndə na, “Mi ngə səra Hyal wu yiwu 'ya mələ?” 29 Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Kəja səra Hyal wu yiwu hya məl, hya mbərsa ənga ndəra ji səwa.” 30 Kə ndə yiwa nyi, “Mi ngə sə dədəgür mətsamə kəra gu sən məliya aga 'ya dəbaga lari ba 'ya hənggəri ənga ga? Mi nga gu sən məliya? 31 Əjir 'ya səm səra nju ngga ənga mana a gwa tagəu, ənggər kəra tsətsəfau

abər, 'Ji nə nda sər səm sara dəməlmə aga nda səm.” 32 Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Ənga jiri nga yu na anə hyi, a'yi Musa ngə nə hyi sər səm sara dəməlmə mai, ama dədə ngə nər hyi sər səm nə jijiri sara dəməlməu. 33 Arya sər səm nə jiri nə Hyal ca ngə ndəra shida sara dəməlmə ju lə pi anə duniya.” 34 Əngwar nda anə nyi, “Maləmə, mbar kabəngəkə ga dumwa ənga lə culi najaka sər səm anə 'ya.” 35 Kə Yesu nar nda, “Nayi ngə macikəl nə pi. Kalar ndəra shili əgya yau, naja tsu bəra nggari wubə mai, ənga kalar ndəra hənggəri ənga yau, naji wu bəra nggari hili mai. 36 Ama ənggəra yi nar hyi ta, a lar dər hyi, ama alaga abəngau nahyi hənggəri ənga yi mai. 37 Patər njira Tada nə də, ndu shili ara yau, ənga kalar ndəra shili ara yau, nayi wu kədlə nyi mai. 38 Arya yi shida sara dəməlməu, a'yi aga ya sa məl səra yu yiwu mai, ama səra ndəra səwa də wu yiwu. 39 Səra ndəra səwa də wu yiwu, ca ngə alaga ndə zəmə a sara sa wu tsa yau, wu njira ji nə də mai, ama aga ya hya'ana nda sara vir tau, ar pəcir kudiya duniya. 40 Arya səra Dədə wu yiwu ngau, ca ngə kalar ndəra fər li ar Zər, ənga ji hənggəri ənga Zəra nyi, ju uya pi gəra kudau, ənga tsu yu nda hya'ana nyi sara vir tau, ar pəcir kudiya duniya.” (aiōnios g166) 41 Kə njir Yahudiya dzəguya ngwungwuni wu pamə ar kəra Yesu ara ji na, “Nayi ngə macikəl kəra shida sara dəməlməu.” 42 Kə ndə na, “A'yi Yesu ngə wa? Zər Yusufu, ndəra 'yi wu səni dənyi ənga mənəyi ta wa? Ya, abari nga ju na abər, 'Yi shida sara dəməlmə?” 43 Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Piyara mau ngwungwuni wu pama hyi. 44 Ndər sən shili əgya yi a'yi mai, kəl ma Tada kəra səwa də tədər nyi a shili, nayi tsu yu nda hya'ana nyi sara vir tau, ar pəcir kudiya duniya. 45 Nji tsəfəri wu ləkakadə nə nabi'yar abər, 'Patəkura nda Hyal ngu nda highibə anə nda.' Kalar ndəra səya nyi himi anə Tada ənga ji highibər sə ara ja, ju shili əgya yau. 46 Ndə a'yi kəra saya lari Tada mai, kəl ndəra hya'ari sara ara Hyal, naja ngə ndəra saya lar Tada. 47 Jiri nga yu na anə hyi, kalar ndəra mbərsa a'yi ja ənga pi gəra kudau. (aiōnios g166) 48 Nayi ngə macikəl nə pi. 49 Əjiya əjir hyi səm səra nju ngga ənga mana wu tagəu, ama ba ndə bəra tau. 50 Ama kəja macikəl kəra shida sara dəməlməu, kalar ndəra səmku naji wu tə mai. 51 Nayi ngə macikəl nə pi kəra shida sara dəməlməu. Kalar ndəra səm najaka macikəl, ju nggya ənga pi nə ba'anəwa. Najaka macikəl

kumər dza yi ngau, kəra yu ləri aga duniya a uya pi.” (aiōn g165) 52 Kə njir Yahudiya gu kəpal gagadau wu pama nda, ndu na, “Abari ngə ndə ka sən nə mən kumər dza ja aga mənə səma?” 53 Əngwar Yesu anə nda, “Ənga jiri nga yu na anə hyi, kəl ma hyi səm kumər dza Zər Ndau ənga hyi təwari mashi nyi, nahyi a'yi ənga pi wu hyi mai. 54 Kalar ndəra səmku kumər dza yau ənga ji təwari mashi də, a'yi ja ənga pi gəra kudau, ənga yu nda hya'ana nyi sara vir tau, ar pəcir kudiyə duniya. (aiōnios g166) 55 Kumər dza yi dəfə jijiri ngau, ənga mashi da sər sa jijiri ngau. 56 Kalar ndəra səmku kumər dza yau ənga ju sa mashi də, ju nggya wu yau ənga nayi tsu wu ja. 57 Ənggər kəra Tada mbəmbədəu səwa də, aya ja nga yi tsu ənga pi, agabəngə kalar ndəra fiya də aga sər səm nyi, ju nda də a'yi ənga pi ba'anuwə aya yau. 58 Najakə ngə macikəl kəra shida sara dəməlmə a'yi ənggər kəra əjiya əjir hyi'yar səm mai. Əjiya əjir hyi ndə səm sərə nju ngga ənga mana ba ndə tau, ama kalar ndəra wu səm najaka macikəl, a'yi ja ənga pi gəra kudau.” (aiōn g165) 59 Yesu nana sa'yar kə patə ar pəci kəra ja vər highibəu wu umbwa dəbə dzə njir Yahudiya wu Kafarnahumu. 60 Ənggəra ndə nggari abəngau, kə gangəu wu pama zəmbəlma nyi'yar na, “Dzadzau ngə highibə kau, wa ngu sən dləwuri najaka sa?” 61 Yesu ara ju səni wu dəfuwa ja abər zəmbəlma nyi'yar a vər ngwungwuni ar kəra highibə kau, kə ji na anə nda, “Highibə kə ndzana huda hyi ya? 62 Ya, abari nga hyu nda nggari wu dəfuwa hyi ma hyi ləri Zər Ndau a vər sha a dar wi ja dədəma? 63 Mambəl ngu lə pi, sə a'yi kəra kumər dzə aga nyi mai. Ndər kəra yi nar hyi kau, nə Mambəl ngau, ba ənga nə pi tsu. 64 Ama alaga abəngau, nji a'yi kəra gəra hənggəri.” Ara tsu kadəu, Yesu wu səni wu pama nda njira gəra hənggəri ənga ndəra wu nda thləna hya ja. 65 Kə Yesu dumwa ji na anə nda, “Ca ngə sərə də yi na anə hyi abər ndər sən shili əgya yau, a'yi mai, kəl ma Dədə nə nda lagu.” 66 Ayukudə highibə kau, kə zəmbəlma nyi'yar gangəu sha ara bəra nu nyi. 67 Kə Yesu yiwa zəmbəlma nyi'yar kumo apə məthlə kau, “Nahyi ma hyu yiwu hya sha ara nu də ya?” 68 Kə Simanu Biturusu shadəwa nyi, ji na, “Thlagəu, a ndəra wa nga 'ya sən ma'ya? Nagə ngə ndəra ənga ndər nə lə pi gəra kudau. (aiōnios g166) 69 A hənggəri 'ya ənga a sən 'ya abər nagə ngə ndə Cici nə Hyal.” 70 Kə Yesu shadəwa nyi, ji na, “A'yi yi cadəbiya hyi

kumo apə məthlə wa? Ama pathlə wu pama hyi shatan ngau.” 71 Ju ndər kə ar kəra Yahuda zər Simanu Isikarayoti, ara naja ngu nda thləna hya ja, kwalaga kə, pathlə ja wu pama nanda kə kumo apə məthlə kau.

7 Ayukudə kau, ngə Yesu bəra bəbiya bəu wu 'yi'yir Galili, ara naji wu yiwu ja ma'yi a vu Yahudi mai, ara njir Yahudiya kəra a vuna wu gal lagur tsa nyi. 2 Ama ar pəci kəra mini nə nggya wu kwapatə nə njir Yahudiya dər ləhəu, 3 kə zaməya Yesu 'yar na anə nyi, “A dər tsa'a ga piyari vi kə ga ma'yi a vu Yahudi, aga zəmbəlma ngə'yar kəra a vuna nda ləri sə dədəgur'yar kəra gu məl. 4 Ndə a'yi kəra wu yiwu nja sənbiya nyi, ba ja nggya ar dəwa mai. Ta də gu məl sə dədəgur'yar kau, ga cabiya kərngau anə njir duniya.” 5 Arya alaga zamə nyi'yar ənga kərnda a'yi hənggəri ənga ja mai. 6 Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Pəcir vu də a'yi də kwatahə mai, ama anə hyi kalar pəci a sən vu hyi. 7 Njir duniya wu piyari shishir dza hyi mai, ama nayi nga ndə piyari shishir dza yau, ara yu nar nda sər mələ nda dəmwə'yi nga nyi. 8 Nahyi, ma'ya mau a ndar vir mini kau. Nayi nədə nayi wu ma'yi kwatahə mai, ara pəci də a'yi nyabiya dzə mai.” 9 Ayukudə Yesu nar nda abəngau, ba ji bəra səkari wu 'yi'yir Galili. 10 Ama ayukudə zamə nyi'yar ma'yi a ndar vir mini, kə Yesu ma'yi tsu ama ar dəwa a'yi ar babal mai. 11 Njir Yahudiya kəl gal nyi ar vir miniya nyi, ndu yiwa, ndu na, “Əmani nga ja?” 12 Ar vir mini kau, nji kəl ndər wu pamə ar kəra Yesu ar dəwa. Əngwar alenyi nji, “Ndə mənəhə nga ja.” Əngwar alenyi nji tsu, “Ndər ngguta vi nga ja.” 13 Ama ndər sən ndər ar kəra Yesu ar babal a'yi mai, ara ndu hivər njira nggurəm nə njir Yahudiya. 14 Ta nja vuri wu hathla mini, kə Yesu ma'yi a gwu Ki Hyal, ji gwa mbar highibəu. 15 Kə sə kə də sə dədəgur anə njir Yahudiya, ba ndə yiwa, “Lagu mani ngə ndə kə highibər sə'yar ka, ya, kəja naji uya highibə maya?” 16 Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Sə'yar kə ya vər highibə kau, a'yi nə kərdə ngə mai, ama nə ndəra səwa də ngau. 17 Kalar ndəra wu yiwu ja məl sərə Hyal wu yiwu, ju nda sənbiya abər highibə də sara ara Hyal nga nyi shili, ama a'yi nə kərdə mai. 18 Njira wu ndər aga kərnda, thləmə nga ndu gal anə kərnda. Ama kalar ndəra wu ndər aga shili ənga dləvau anə ndəra səwa nyi, ndə jiri nga ja. Sə fati a'yi wu ja mai. 19 A'yi Musa ngə nə hyi dladə wa?

Ama alaga ndə zəmə a'yi wu pama hyi kəra a vər bəlari mai. Mi ngə də hyu gal tsa də?" 20 Əngwar nja nyi anə nyi, "Mambəl dəmwə'yi pahəna liya gə ya? Wa ngu gal tsa nga?" 21 Kə Yesu shadəwa nda, ji na, "Nayau, yi məliya hyi sə dədəgur zəmə wacu, ya kəja hangəkala hyi a hya'ari. 22 Musa nə hyi dladau ar kəra thla pəlzha (alaga kə a'yi naja ngə dzəguya mai, ama əjir hyi 'yar ngau). Kwalaga abangau kəja hya bəlmar dladə nyi lagur thla pəlzha anə zər Pəcir 'Bəlsar. 23 Kabangəkau, a lar hyi abər a dər tsa'a nja thlana nyi pəlzha anə zər pəcir 'Bəlsar aga nja nyabiya dladə Musa ar kəra thla pəlzha. Ya, ara mi ngə də hyu dəfu ənga yi ara yi shiləgəbiya ndə valam pəcir 'Bəlsar ara? 24 Hya piyari məl numa ga li ga li, ama hya məl numa kəra kakaləu." 25 Ar pəci kə ngə njir Urshalima wu yiwa kərnda, "A'yi ndə kə nga nju gal aga tsa ta wa, əndəga? 26 Ya kəja ja ənggau ju ndər ar babal, ya nandə wu na sə anə nyi mai. Njira nggurəmə nda ya, əndəga, a hənggəri nda abər naja ngə Kərsiti ya? 27 Ama naja nə nyi mən wu səni vira ji shili sara ari, ama ar pəci kəra Kərsiti nə jiri wu nggura shili, ndər səni vira ju hya'ari sara ari a'yi mai." 28 Yesu tsu ja vər highiḃə wu ki Hyal, kə ji hya'ana dāhəu, ji na, "Jijiri, hyu sən də ənga vira yi hya'ari sara ari ya? Nayi shili ar kərda mai, ama ndərə səwa də, ndə jijiri ngau, ama nahyi wu səni nyi mai. 29 Ama nayi yiwu səni nyi ara nayi sara ara ja nga yau ənga naja ngə səwa də." 30 Ənggərə Yesu nana ndər kau, kə ndə gal lagu kəra ndə sən mbar nyi. Ama ndə a'yi kəra tsəkwari nyi mai, ara pəci nyi a'yi də kwatahə mai. 31 Alaga abangau, nji gangəu wu pama nda hənggəri ənga ja. Əngwar alenyi nju pama nda, "Ma Kərsiti shili ya, ju sən sa məliya sə dədəgur a ndiya kəra ndə kə a vər məl kə ya?" 32 Ta njir Farisi nggari nja vər ndər tsətsəka'a ar kəra Yesu, ba pubu dədəgal'yar ənga njir Farisi səwa gaga nə Ki Hyal aga nda nda mbar Yesu. 33 Kə Yesu nar nda, abər, "Pəcira ya dābaga nggya əkkə'yi hyi a hyiri kushu, ba ya dzəgwa sha a ndəgya ndərə səwa də a shili. 34 Hyu nda gal də, ama nahyi wu sən nər də mai, ənga vira yu ma'yi a ndari nahyi wu sən ma'yi a ndəna mai." 35 Kə njir Yahudiya na wu pama nda, "Nəma ngə ndə kə wu yiwu ja ma'ya, kəra mən gərə nda lari nyi kə? Ju yiwu ja ma'yi a ndar 'yi'yi njir Gərikəu vira njir Yahudiya tətəlnakər a ndar ya? Aga tara ba ja nda highiḃə anə nda ya? 36

Mi ngə dənga nyi ənga ndər ka, 'Hyu nda gal də, ama nahyi wu nər də mai,' ənga 'Vira yu nda ma'yi a ndari, nahyi wu sən shili ari maya?" 37 Ar jomər ndələ pəcir mini, kəra naja ngə pəci kəra ndiya ənga dəgaləu, Yesu hya'ari ji hya'ana dāhəu, ji na, "Ma ndərə wu nggari hili, bəgə ja shili ja sa təwəri 'yimi ara yau. 38 Kalar ndərə hənggəri ənga yau, ənggər kəra nji tsəfəri wu ləkakadə Hyal, abər sara wu ta ja ngə mandəli 'yimir pi wu nda ndələ." 39 Ar pəci kəra ja vər ndər ar kəra mandəli nə lə pi kau, Mambəl Cici nja ja vər ndər ar kəri, Mambəl Cici kəra njira mbərsa wu nda dləwuri. Ar pəci kə Mambəl Cici a'yi shili kwatahə mai ara tsu kadakadarkur Yesu gərə cabiya dzau. 40 Ənggərə nji nggari ndər Yesu, ba alenyi nji na, "Jijiri ndə kə naja ngə nabi ta mənə vir səkə ta." 41 Alenyi nji tsu wu na, "Ndə kə naja ngə Kərsiti." Əngwar alenyi nji tsu, "Lagu mani ngə Kərsiti a sən shili sara wu Galili ya? 42 Ləkakadə Hyal kəra tsətsəfə a'yi nar mən abər Kərsiti wu nda biya sara wu culi gə Dawuda wa? Ənga a'yi ji nar mən abər sara wu məlmə Bayitalahami nga ju biya, məlmə kəra Dawuda nggya a gwa gwa wa?" 43 Kə miya nja nyi təkəbiya dzə arya Yesu. 44 Alenyi nji ma ndu yiwu nda mbar nyi, ama ndə a'yi fər tsi ar dza ja mai. 45 Ayukudə nyi, kə njir bəla ki Hyal sha a ndəgya pubu dədəgal'yar ənga njir Farisi, njira səwa nda, ka yiwa nda, ndə na, "Mi ngə də nahyi shili ənga ja maya?" 46 Kə njir bəla ki Hyal shadəwa nda, ndə na, "Ndə a'yi kəra saya ndərbəbiya ndər ənggər ndə kə mail?" 47 Kə njir Farisi nar nyi anə njir bəla ki Hyal, "Patə əkkə'yi nahyi tsu nga ji nggutana kə ya? 48 A lar hyi njira nggurəmə ənga njir Farisi kəra hənggəri ənga ja ya? Awau! 49 Ama dābər nji kəra gərə sən sə ar kəra dladə Musa, Hyal a shi'wuna ndar ja." 50 Nikodimosu, ndərə shili əgya Yesu tsu kadəu ənga tsu pathlə ja wu pama nda, yiwa, 51 "Mi ngə dladər mən na, a'yi kəl nji nggari wu miya ndərə nju vazau, sərə ji məliya divira nja dzəgwa məlna nyi numa wa?" 52 Əngwar nda anə nyi, "Nagə ma ndər Galili ya? Tsambəbiya a vu ləkakadə nə Hyal, ba ga lari abər nabi a'yi kəra dla sara wu Galili mai." 53 Kə kalar ndə ma'yi a ndu ki nyi.

8 Yesu ma'yi a dar mə nə wur Zayitunu. 2 Kadə əmudlau kə Yesu bəra ma'yi a gwu ki Hyal. Nji gangə kabau a shili ara ja. A guna ba ji gwa uya vir nggya, ji dzəgwa highiḃə anə nji. 3 Kə

maləmə dladə'yar ənga njir Farisi shili ənga mala kəra nji mbari nyi a vər məl səšukur. Ndə sa ta'yina nyi wu hada nda. **4** Kə ndə na anə Yesu, “Maləmə, mala kau, 'yi mbar nyi a vər məl səšukur. **5** Wu dladəu, Musa nar 'ya, abər 'ya tsəya culi mala kə ənga tsəka vavaka. Mi nga gə na nə nga?” **6** Ndu məl thlər ənga najaka yiwa sə aga nda nggəya nyi ləbam. Ndu yiwu aga nda uya lagu kəra nda sən vazəya nyi ari. Ama kə Yesu uzha gya, ba ji mbari tsəfə sə ənga tsa ja a gyiwu 'yi. **7** Ənggəra ndə dumwa ənga yiwa Yesu, ba ji hya'ari ji na anə nda, “Ma ndə a'yi kəra gərə ənga bikau wu pama hyi, bəgə ja dzəguya vaka nyi ənga tsəka.” **8** Kə Yesu bəra uzha gya, ba ji bəra dumwa ənga tsəfə sə a gyiwu 'yi. **9** Ənggəra ndə nggari abangau, ba ndə dzəguya ma'yi zəmə zəməu, mbari ar njira nggurəm ba'anə nji kukushu. Ənggau, ba ndə piyari Yesu zhizhi nyi ənga mala kə ta'yu wu mwa nyi a ndəna. **10** Kə Yesu hya'ari a'yi ta'yau, kə ji yiwa nyi, ji na, “Mala, əmani nga nda? Ndə a'yi kəra məliya ngə numa wa?” **11** Kə ji shadəwa nyi, ji na, “Maləmə ndə a'yi mai.” Kə Yesu na anə nyi, “Alaga nayi ma sə a'yi yu na anə ngə mai. Ma'yi sə ngau, ama ga sara dumwa ənga məl bikə mai.” **12** Ar pəci kəra Yesu bəra ndər anə nja nyi, kə ji na, “Nayi ngə mbəmbəl nə duniya. Kalar ndəra wu nu dā, naji wu bə wu kuthlə mai, ama ju uya mbəmbəl nə pi.” **13** Kə njir Farisi nar nyi anə Yesu, “Gə wu lə sakida ar kəra kərngau, sakida ngau a sən dā ənga jiri mai.” **14** Kə Yesu shadəwa ndə, ji na, “Alaga yi lər sakida ar kəra kərda, sakida dā jiri nga nyi, ara yu səni vira yi hya'ari sara ndari ənga vira yu ma'yi a ndari. Ama nahyi wu səni vira yi shili sara ndari ənga vira yu ma'yi a ndari mai. **15** Numar hyi nə ndəndəkur, ama nə dā a'yi abəngə mai. **16** Ama alaga yu məl numa, numa dā jiri nga nyi, ara nayi a'yi zhizhi dā mai, ama ndəra səwa dā a'yi ja ənga yau. **17** Əngwar dladər hyi, ma nji məthlə lər sakida ar kəra sau, sa nyi a dāri jiri. **18** Yu lə sakida ar kəra kərda. Dədə kəra səwa dā tsu naja ngə nə məthləkura nyi.” **19** Kə ndə yiwa nyi, ndə na, “Əmani ngə dənga?” Əngwar Yesu anə nda, “Nahyu sən dā ənga Dədə mai, maja abər hyu sən dā, a sənər hyi Dədə tsu.” **20** Yesu nana ndər kə ar pəci kəra ja vər highibəu a vu ki Hyal ləhəu ar vir dəwa gənnə kəra nji tsəmiya ari. Ndə a'yi kəra mbari nyi tsu mai ara pəci nyi a'yi dā kwatahə mai. **21** Kə Yesu bəra na anə nda, “Kəja yu ma'yi sə dā, ənga hyu nda gal dā, ba hya tə wu bikər hyi. Vira yu ma'yi a ndari, nahyi wu sən ndari mai.” **22** Ba sə kə məliya njira nggurəm nə Yahudiya wu yiwa kərnda, “Ju nda tsəya kərnyi ya? Ca ngə məliya ju na, ‘Vira yu ma'yi a ndari nahyi wu sən nda mai kə ya?’” **23** Ama kə Yesu bəra dumwa, ji na, “Nahyi sara gyiwu 'yi ngau, nayi tsu sara a dəməlmau. Nahyi nə duniya ngau, ama nayi a'yi nə duniya mai. **24** Ca ngə sərə dā yi na anə hyi, hyu nda tə wu bikər hyi. Ara ma nahyi a'yi hənggəri ənga sərə yi na ar kəra kərda kə mai, ənga jiri hyu nda tə wu bikər hyi.” **25** Kə ndə yiwa nyi, “Wa nga ga?” Əngwar Yesu anə nda, “Kakalə ənggər kəra yi nar hyi tsu kadə ta.” **26** Sə a'yi gangəu kəra yu sən na ar kəra hyi nə məl numa. Yu nar nyi anə nji sərə ndəra səwa dā wu na anə dā zhizhi nyi, ənga tsu sərə ju na jiri nga nyi. **27** Nandə nggabiya abər ar kəra Dənyi nga ju ndər anə nda mai. **28** Ca ngə sərə məliya Yesu nar nda, abər, “Ar pəci kəra hyu nda hari Zər Nda u a di, ar pəci ta nga hyu nda nggabiya abər nayi ndəra yu na, nayi ngau. Nayi tsu yu məl sə kərda mai, ama yu highibə sərə Dədə highibər dā. **29** Ndəra səwa dā a'yi ja ənga yau, naji piyari dā zhizhi dā mai, ara cumu yu məl sərə wu pina huda ja.” **30** Ar pəci kəra Yesu nana sə'yar kau, nji gangəu hənggəri ənga ja. **31** Kə Yesu nar nyi anə njir Yahudiya kəra hənggəri ənga ja, “Ma hyi dumwa ənga səbə highibə dā ənga jiri, nahyi ngə zəmbəlma dā'yar nə jijiri. **32** Hyu nda sənbiya jiri, jira nyi tsu wu nda pəlna hyi.” **33** Kə ndə shadəwa nyi, ndə na, “Na'ya culi gə Ibrahimu ngau, na'ya sara vər dā mafa ndə mai. Ya, mi ngə dā gu na, ba nja pəlna 'ya?” **34** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Jijiri nga yu na anə hyi, kalar ndər məl bikau, mafa bikə nga ja. **35** Mafa a'yi wu sən dā zər ki parəngə mai, ama zər kəra nji ya wu ki, zər kiya nyi nga ja ba'anuwə. (aiōn q165) **36** Ma sən dā ba Zərə nyi pəlna hyi, a dār hyi pəpəl ənga jiri. **37** Wu sən yi abər nahyi culi gə Ibrahimu ngau, ama kəja hyu gal lagur tsa dā, ara vir fiya ndər dā a'yi wu dəfuwa hyi mai. **38** Yu na anə hyi sərə yi lari ara Dədə, ama nahyi, hyu məl sərə hyi nggari ara dərhyi.” **39** Kə ndə shadəwa nyi, ndə na, “Ibrahimu ngə dər'ya.” Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Maja abər wazha Ibrahimu nga hyi, a mələr hyi sərə Ibrahimu məlna. **40** Nayi ndə ngau, ndər na sərə jiri kəra yu nggari sara ara Hyal, ama kəja hyu yiwu hya tsəya dā. Ya, kəja Ibrahimu a'yi məl culi

sə ənggər kə mai. 41 Səra dərhyi məlna ca nga hya vər məl.” Ama kə njir Yahudiya na, “Na'ya a'yi wazha mandzagwa mai, tada kəra ara 'ya Hyal nga kərnyī wacu.” 42 Əngwar Yesu anə nda, “Maja abər Hyal ngə dərhyi, hyu cabiya dā yiwukur, ara yi shili sara ara Hyal. Ya kəja yi ənggau, nayi shili ar kərda mai, ama naja ngə səwa dā. 43 Ara mi nga hyi gəra nggabiya ndər dā? Ara nahyi a'yi wu nggari səra yu na mai. 44 Nahyi nə dərhyi shatan ngau, ənga hyu yiwu hya məl səra dərhyi wu yiwu. Tsu mudlau naja ndər tsa ndə nga ja, ənga naji wu səbə jiri mai, arya jiri a'yi wu ja mai. Ar pəci kəra ji thlar fati, miya gə nda nga ji nana, ara naja ndər thla fati ngau, ənga dəya fati. 45 Ama ara ma yi nar hyi jiri, nahyi wu hənggəri ənga yi mai! 46 Wu pama hyi ya, wa ndəra wu sən vazəya dā ənga bika? Ma yi nar hyi jiri, mi ngu dā nahyi wu hənggəri ənga yi maya? 47 Kalar ndəra nə Hyal ngau, ju səhimi səra Hyal wu na. Səra dā nahyi wu səhimi nyi mai, ara nahyi a'yi nə Hyal mai.” 48 Njir Yahudiya shadəwa nyi, ndə na, “A'yi jiri ənga 'ya, ənggəra 'yi na abər nagə ndər Samariya kəra nyinyau ənga mambəl dəmwa'yi wa?” 49 Əngwar Yesu anə nda, “Nayi a'yi yi ənga mambəl dəmwa'yi mai. Yu ha kəra Dədə, ama nahyi wu ha kəra yi mai. 50 Nayi ngu gal fal anə kərda mai, ama ndə a'yi kəra wu gal anə dā, naja ngə ndər məl numa. 51 Jijiri ənga yu na anə hyi, ma ndəra səbiya ndər dā, naji wu tə mai.” (aion g165) 52 Ar kəra ndər kau, əngwar njir Yahudiya anə nyi, “Kabəngəkə ja, a sən 'ya abər nagə a'yi gə ənga mambəl dəmwa'yu! Ibrahimu ənga kərnyī a təri ja ba nabi'yar paməpamə tsu, ama əngwar gau, 'Kalar ndəra wu hənggəri ənga ndər dā naji wu tə mai.’ (aion g165) 53 Naga ndiya dər'ya Ibrahimu ya? Naja ma a tər ja ənga tsu abəngau ngə nabi'yar. Ma gə nggani wa nga ga?” 54 Əngwar Yesu, “Ma yu lə kadakadarkur anə kərda, kadakadarkur dā a'yi ar viya vanyi sə mai. Dədə, kəra hyu na abər Hyalər hyi ngau, naja ngu lə kadakadarkur anə dā. 55 Kwalaga kə nahyi wu sən nyi mai kau, nayau, yu sən nyi. Ma yi na, nayi wu sən nyi mai, a dər yi ndər thla fati ənggər nahyi. Ama nayau, yu sən nyi ənga yu bəlar ndər nyi. 56 Dərhyi Ibrahimu a cagulir ja gagadau aga ja lari pəci dā, a lar ja ənga hudə pipida gagadau.” 57 Əngwar njir Yahudiya anə nyi, “Nagə ndəra gəra kar fa təfukumunyi, gu na abər a lar gə Ibrahimu ya?” 58 Əngwar Yesu, “Jijiri nga yu na anə hyi, kadivira nja

ya Ibrahimu a'yi yau.” 59 Ənggəra ndə nggar ndər kau, ba ndə dədəməri tsəka ndu yiwu nda vavakəya nyi, ama kə Yesu gwadənəkər. Ba ji biya sara wu ki Hyal.

9 Ənggəra Yesu a vər tərabiya, kə ji lari vanyi ndə kəra nji yabiya nyi ləfau. 2 Kə zəmbəlma nyi'yar yiwa nyi, “Maləmə, bikə wa ngə məliya nji yabiya ndə kə ləfa? Bikə nyi əndəga nə njir ya nyi ya?” 3 Kə Yesu shadəwa nda, “A'yi bikə nyi mai ənga a'yi bikə njir ya nyi tsu mai, ama sə kə dərəkər aga dənəma nə Hyal a cabiya kər wu nggyabiya nyi. 4 A dər tsa'a mənə dumwa ənga məl thlər nə ndəra səwa dā, ma tsu puci, ara vu'yi wu shili, kəra ndə a'yi kəra sən məl thlər mai. 5 Ma tsu yi a'yi wu duniya, nayi ngə mbəmbəl nə duniya.” 6 Ayukuda ji nana abəngau, kə ji təfər tuli a gyiwu 'yi, ba ji dzəguri 'yi'ya nyi, ba ji təbəri, ji bəsiya ar liya nda nyi. 7 Əngwar ja anə nda nyi, “Ma'yi ga gwa cina bama gau a gu fa'a Səliwamu.” (Ca ngə Səsau). Kə ndə kə ma'yi ji gwa cina bama ja, kə ji sha shili ju lar sau. 8 Kə təwul nyi'yar ənga njira tsəliya lari nyi a vər kədi dədəməu, na, “A'yi ndə kə ngu nggya ənggau, ju kədi ta wa?” 9 Əngwar alenyi nji, “Naja ngau.” Əngwar alenyi nji tsu, “Awau, ndər pa nyi ngau.” Ama, naja ənga kərnyī dumwa ənga na, “Nayi ngau pakatəu!” 10 Kə ndə yiwa nyi, ndə na, “Ya, lagu mani ngə liya gə kə paha?” 11 Əngwar ja, “Ndə kə nju ngga ənga Yesu kau, ngə dzəgur 'yi'yi ənga tuli, kə ji bəsiya ar liya yau. Kə ji na anə dā, 'Ma'yi a gu fa'a Səliwamu ga gwa cina bama gau. Ba yi ma'yi, yi gwa cina bama, ba yi lar sau.” 12 Əngwar nda anə nyi, “Əmani ngə ndə ka?” Əngwar ja, “Nayi wu səni mai.” 13 Kə ndə həri ndəra nji yabiya ləfə ta a ndəra njir Farisi. 14 Arya pəcir Bəlsar ngə Yesu təfər tuli kəra ji dzəgur 'yi'yi əni, kə ji pahəna liya ndə kau. 15 Agabəngau, kə njir Farisi tsu yiwa nyi, lagu kəra ji uya, ju lar sau. Əngwar ja anə nda, “Ji bəsiya tsəkwabə kəra ji dzəguri ar liya yau. Yi ma'yi yi gwa cina bama yau, ba yi lar sau.” 16 Əngwar alenyi njir Farisi, “Ndə kə a'yi sara ara Hyal mai, arya naji wu bəla pəcir Bəlsar mai.” Ama alenyi nju na, “Abəri ngə ndər bikau a sən məliya najaka sə dədəgura?” Kə ndə təkəbiya dzau. 17 Kə ndə bəra shabiya dzə a ndəgya ndə ləfə ta, ndə na, “Mi səra gu na ar kəra ndə ka, kəja liya gə nga ji pahəna?” Əngwar nda nyi, “Naja nabi ngau.” 18 Njira nggurəm nə Yahudiya, a'yi hənggəri

abər ndə kə dādəmə ləfə nga ja mai, kəl ta ndə səwa nja nggar nda njir ya nyi. **19** Ndə sa yiwa nda, “Zər hyi ngə ndə kə ya? Naja nga hyi na nji ya nyi ləfə ta ya? Ya, lagu mani nga ju lar sə kabangəkə ka?” **20** Əngwar njir ya nyi anə nda, “Yi wu səni abər zər 'ya ngau, ləfə nga nji ya nyi. **21** Ama ənggəra ju lar sə kabangəkau, ənga tara wa ngə pahəna liya ja, na'yu səni mai. Yiwa nya mau, fa nyi a kari aga ja ndər ənga kərnyī.” **22** Njir ya nyi ndər abangau ara hivər njira nggurəm nə Yahudiya, ara ndə mbiya miya abər kalar ndəra hənggəri abər Yesu ngə Kərsiti, ba nja kədləbiya nyi sara wu vir dəbə dzə njir Yahudiya. **23** Ca ngə sərə da njir ya nyi na, “Fa nyi a kari, hya yiwa nyi.” **24** Kə ndə bəra ngga ndəra nji yabiya ləfau nə məthləkura nyi, ndə na anə nyi, “Nana sərə jiri wu mwar Hyal. Na'ya 'yi wu səni abər ndə kau, ndər bikə ngau.” **25** Kə ji shadəwa, ji na, “Tara ndər bikə nga ja ənga ndər bikə nga ja mai, nayi wu səni mai. Sərə yu səni ca ngə dādəmə ləfə nga yau, ama kabangəkə yu lar sau.” **26** Kə ndə bəra yiwa nyi, ndə na, “Mi nga ji məliya nga? Lagu mani nga ji pahəna liya ga?” **27** Kə ji shadəwa nda, ji na, “A nar hyir yi tsu kadəu, ama nahyi səhimi mai. Mi ngə dā hyu bəra yiwa dā? Hyu yiwu hya dā zəmbəlma nyi'yar ətsu ya?” **28** Kə ndə nggəngəlnə nyi, ndə na, “Nagə ngə zəmbəlma nyi sə ngau, ama na'ya zəmbəlma Musa nga 'ya. **29** Wu sən 'ya abər Hyal ndər ənga Musa, ama ndə kau, na'yu səni vira ji shili sara ndari mai.” **30** Kə ji shadəwa nda, ji na, “Kəja ma sə dədəgur ja! Nahyi səni vira ji shili sara ndari mai, ama kəja ja pahənar liya yau! **31** Namən wu səni abər Hyal a'yi wu nggari kədi nə njir bikə mai. Ama ju səhimi kədi nə njira wu dləvə nyi ənga ndu məl sərə ju yiwu nda məl. **32** Mbar dzəgwar duniya, ndə a'yi kərə saya nggari abər nji pahəna liya ndəra nji ya nyi ləfə mai. (aiōn g165) **33** Ma ndə kə a'yi sara ara Hyal mai, sə a'yi ju sən məliya mai.” **34** Kə ndə shadəwa nyi, ndə na, “Nagə ndəra nji yabiya wu bikau, gu yiwu ga highiḃau anə 'ya?” Ba ndə kədləbiya nyi a biya sara wu umbwa dəbə dzə njir Yahudiya. **35** Yesu nggari abər ndə kədləbiya nda nyi a biya. Ba ji thləwa nyi, ji yiwa nyi, “A hənggər gə ənga Zər Ndə ya?” **36** Əngwar nda nyi anə nyi, “Wa nga ja, Maləmə? Nar dā aga ya hənggər ənga ja.” **37** Kə Yesu shadəwa nyi, “A lar nyir gau, naja nga vər ndər ənga gə kau.” **38** Kə ndə kə na, “Thlagəu, a hənggər yau,” ba ji dləvə

nyi. **39** Əngwar Yesu anə nyi, “Aga numə nga yi shili wu duniya, aga njira ləfau nda lar sau ənga njira wu nggani ndu lar sə tsu nda dā ləfau.” **40** Ənggəra alenyi njir Farisi kərə ənga ja nggari abangau, kə ndə na anə nyi, “Mi? Gu yiwu ga na abər na'ya ma, nji ləfə ya?” **41** Əngwar Yesu anə nda, “Maja abər ləfə nga hyi wacu, nahyi a'yi ənga bikə mai. Ama ta hyi na abər hyu lar sau, ca ngə dā bikər hyi a nggyari ənga hyi.

10 “Jiri nga yu na anə hyi, kalar ndəra a'yi vu dləma lagu miyar gwa nyi mai, ama ji vu lagu ya dləma, naja ndər həl ngau ənga ndər dā lagu. **2** Ndəra vu lagu miyar gwa nə dləma, naja ngə ndər bəla təmahəu. **3** Ndər bəla dləma wu pahəna nyi miyar gwa nə dləma, ba ja vwau. Təmahə tsu ndu sərə nyi himi. Ju ngga təmahə nyi ənga thləməndə, ba ja ləbiya nda a biya. **4** Ayukuda ji fa'abiya təmahə nyi a biya patəu, ba ja ma'yi a dumwar nda, ba təmahə nyi a nu nyi ara ndu sən dāha ja. **5** Ama nandə wu nu məthləpi mai, kəl ma, nda hwi ara ja, ara nandə wu sən dāha məthləpi mai.” **6** Yesu nar nda najaka karapau, ama nandə nggabiya sərə ju na anə nda mai. **7** Agabangau, kə Yesu bəra na anə nda, “Yi wu nar hyi jirkura nyi, nayi ngə miya lagu vu dləma təmahəu. **8** Patər njira dla divira yi shili, njir həl ənga njir dā lagu ngau, ama təmahə a'yi sərə nda himi mai. **9** Nayi ngə miya lagu vu dləma, kalar ndəra vu lagu dā ju uya mbədau. Ju vwau ənga ju biya, ba ja biya uya vir səm sər səm. **10** Ndər həl wu shili wacu aga sa həl ənga sa tsa ba aga sa ndza sau. Ama nayi yi shili aga nda uya pi, pi kərə nyinyi gagadəu. **11** “Nayi ngə ndər bəla kərə mənəhəu. Ndər bəla kərə mənəhəu wu lər piya ja aya təmahə nyi. **12** Ndəra nji həri aga bəla, naja a'yi thlagər təmahə mai. Ma ji lari ufwar vuwa a vər shili, ba ja hwinəkər ja piyari nda. Ba ufwar vuwa kakathlər təmahəu ba ja tətəlnə kərə nda. **13** Ndəra nji hər kau, ju hwinəkər ara təmahə a'yi nə nyi mai, ənga tsu dza'wu nyi a'yi ənga nda mai. **14** “Nayi ngə ndər bəla kərə mənəhəu, yu sən təmahə dā ənga təmahə dā wu sən dā tsu. **15** Kakalə ənggər kərə Dədə wu sən dā, nayi tsu yu sən Dədə. Nayi tsu yu ləri piya yau, aya təmahə dā. **16** A'yi yi ənga alenyi təmahə kərə a'yi nda wu dləma kə mai. Kəl ya shili ənga nda tsu. Nanda ma ndu nda səhimi sərə yu na, ənga ndu dā tsəkə'yi zəməu ənga ndər bəla zəmə pir. **17** Sərə dā Dədə wu yiwu dā

ngau, ara yu lør piya yau, aga ya bəra shabiya nyi a shili wayu. 18 Ndər sən həbiya piya yi a'yi mai, kəl nayi nga sən lər sə də. Dənəma nə ləri ənga shabiya nyi a shili a'yi ara yau. Dladə kəra Dədə ləri anə də ngau.” 19 Arya ndər kə ngə njir Yahudiya bəra təkəbiya dzə wayu. 20 Nji gangəu wu pama nda wu na, abər, “Naja ənga mambəl dəmwə'yu, ənga ju thləkau. Mi ngə də hyu səya nyi himiya?” 21 Ama əngwar alenyi nji, “Ndər kə a'yi ndər nə ndəra ənga mambəl dəmwə'yi ngə mai. Ndəra ənga mambəl dəmwə'yi a sən pəhəna liya ndə ləfə ya?” 22 Kə pəcir mini nə fə barka ar kəra Ki Hyal shili, a vu Urshalima. Ar pəcir fwəhəu ngə səkə darkər. 23 A gwu Ki Hyal kau, Yesu a vər bəbəu ar vira nju ngga ənga dalaḡəgəu nə Solomanu. 24 Kə njir Yahudiya kəra zəwari nyi na, “Ba'anuwə nga gu piyari 'ya wu kuthla? Ma nagə ngə Kərsiti nar 'ya ar babal.” 25 Kə Yesu shadəwə nda, ji na, “A nar hyir yau, ama nahyi hənggər nə mai. Sə dədəgər kəra ya vər məl wu thləmər Dədə nga vər ndər ar kəra yau. 26 Ama nahyi hənggər əni mai ara nahyi a'yi hyi təmahə də mai. 27 Təmahə də ndu səhimi dəha yau. Yu sən nda ənga ndu nu də. 28 Yu nə nda pi gəra kudəu, ənga nandə wu sa mai. Ndər sən mbəliya nda sara wu tsa yi a'yi tsu mai. (aiōn q165, aiōnios q166) 29 Dədə kəra nə də nda a ndiyar kalar ndə ənga dəgaləu. Ndər sən mbəliya nda sara wu tsa ja a'yi mai. 30 Nayi ənga Dədə nji zəmə nga 'ya.” 31 Kə njir Yahudiya bəra fa'ari tsəka aga nda tsəya nyi ənga tsəka vavaka. 32 Kə Yesu na anə nda, “A canə hyir yi sə dədəgər gangə gəgaḡəu sara ara Dədə, ariya mani wu pama nda nga hyu gal tsa də ənga tsəka vavaka ka?” 33 Əngwar njir Yahudiya anə nyi, “Na'yu gal tsa ngau ənga tsəka vavaka ariya sə mənəhəu kəra gə mənə kə mai, ama ariya ndər nə didə Hyal kəra gu na. Nagə ndə ngə wacu, ama gu yiwu ga kakalər kərngəu ənga Hyal.” 34 Yesu shadəwə nda, ji na, “A'yi tsətsəfə nga nyi wu dladər hyi, abər Hyal na, 'Nayi na, nahyi hyal'yar ngə' wa? 35 Wu sən mən abər ndər tsətsəfə nə Hyal wu thla fati mai. Ma Thləgə na abər njira dləwuri ndər nyi 'hyal'yar nga nda,” 36 ara mi nga hyu də də abər yi ndər nə didə Hyal, ariya yi na, “Zər Hyal nga ya”? Nayi ndəra Tada cadəbiya, aga ja səwə də a shili wu duniya. 37 Ma a'yi sərə Dədə wu məl nga yu məl mai, hya sara hənggəri ənga yi mai. 38 Ama ma sərə Dədə wu məl nga yu məl, alaga nahyi gəra hənggəri ənga yau, hya hənggəri

ənga sə dədəgər kəra yu məl. Lagu kau, nga hyu səni ənga nggəbiya abər Dədə wu yau ənga nayi wu Dədə.” 39 Kə ndə bəra nərdzau aga nda mbar Yesu, ama kə ji mbəliya dzə sara wu tsa nda. 40 Kə Yesu bəra sha a biyar ya dəl Urdənu, a biyar vira Yahwana dzəguya məl bəbətizəma ari. A ndəna nga ji nda nggya. 41 Kə nji gangəu nu nyi a shili. Kə ndə dumwə ənga na, “Alaga kə Yahwana a'yi saya məliya sə dədəgər kə mai kau, ama kalar sərə ji nana ar kəra ndə kə jiri nga nyi patəu.” 42 Ar vi kə tsu ngə nji gangə hənggəri ənga Yesu.

11 Vanyi ndə a'yi kəra nja ngga ənga Liyazaru kəra də gəra ngga. Naja sara wu məlmə Bethlani, məlmə gə Maryamu ənga kwamə nyi Marthla. 2 Maryamu kau, kəra zamə nyi Liyazaru gəra ngga kau, naja ngə saya pənggər nyi mal kisə anə Thləgə ənga ji bəsiya hya ja ənga shishir kəra ja. 3 Kə kwamə nyi'yar səwə nyi cama anə Yesu, ndə na, “Thləgəu, ndə ta gu yiwu ta a'yi ngga mai.” 4 Ənggəra Yesu nggari abəngəu, ba ji na, “Shiləgə kə wu tsəya nyi mai, ama aga ja shili ənga kadakadarkur anə Hyal ənga anə Zər nyi.” 5 Ara yiwu dzə a'yi ara Yesu anə Maryamu ənga Marthla ba zamər nda Liyazaru. 6 Ama alaga abəngəu ta ji nggari abər Liyazaru a'yi ngga mai, kə ji bəra nggya nə pida məthlə ar vi ta. 7 Kə ji dzəgwa na anə zəmbəlma nyi'yar, “Bəgə mənə bəra sha a vu 'yi'yir Yahudi.” 8 Kə zəmbəlma nyi'yar na anə nyi, “Məlmə, a'yi bəliya sar mai ngə njir Yahudiya wu gal nda tsi ngəu ənga tsəka vavaka, ya, ga bəra yiwu ga sha a vuna tsu ya?” 9 Kə Yesu shadəwə nda, “A'yi saka kumo apə məthlə ngu pəkə wa? Ndə a sən thlər hi əpuci ma ju bə mai, ara ju lar sə camə ara mbəmbəl nə pəci. 10 Kəl ma ji bə əvu'yi nga ju thlər hi, ara mbəmbəl a'yi mai.” 11 Ayukudə Yesu nana ndər'yar kau, ba ji dumwə ji na, “Bəzhir mən Liyazaru a gwari wu ghanyi, ama ma'yi nga yi aga ya nda hyabiya nyi sara wu ghanyi.” 12 Əngwar zəmbəlma nyi'yar anə nyi, “Thləgəu, ma ju ghanyi, ju nda də jaməu.” 13 Sərə Yesu wu na abər Liyazaru a təri, ama ma zəmbəlma nyi'yar wu nggani ghanyi nə bəlsar nga ja a gwa. 14 Kə ji dzəgwa nar nda ar babal, abər, “Liyazaru a təri. 15 Nyinyi nga yi ənga hudə pipida ariya a'yi yi a ndəna mai, aga hya mbərsa. Ama bəgə mənə ma'yi a ndəgya ja.” 16 Kə Toma, ndəra nju ngga ənga bili, nar nyi anə alenyi

zəmbəlmə'yar, “Bəgə mənə ma'yi mənə vuwa tə ənga ja.” 17 Ənggərə Yesu shili, ba ji sa nggari abər Liyazaru a pidar ja fodə wu hu. 18 Bethlani ləhə nga ja wu dzər Urshalima, a'yi kari miyal məthlə mai. 19 Njir Yahudiya gangəu ngə shili aga nda sa pəlna pəli anə Marthla ənga kwamə nyi Maryamu ariya tər zamər nda Liyazaru. 20 Ənggərə Marthla nggari abər Yesu a vər shili, ba ji ma'yi, ji biya dləwuri nyi, ama Maryamu nə nyi, ba ji nggya wu ki. 21 Kə Marthla nar nyi anə Yesu, “Thlagəu, ma ja abər gə nda da a'yi ənggau, zamə da a'yi tə mai. 22 Alaga kabəngəkəu, yu sən, abər, Hyal wu sən nə ngau sərə gu kədi ara ja.” 23 Əngwar Yesu anə nyi, “Zamə ngau wu bərə hya'ari.” 24 “Angə,” kə Marthla shadəwa nyi, “A sən yi ju nda hya'ari ma nji tətəu, wu nda hya'ari ar kudiyar duniya.” 25 Əngwar Yesu anə nyi, “Nayi ngə hya'ari sara vir tau ənga nayi ngə pi. Kalar ndərə hənggəri ənga yau, ju bərə da a'yi ənga pi alaga ji tau. 26 Ndərə a'yi ənga pi wu yau, ənga ji hənggəri ənga yau, naji wu tə mai. Marthla, a hənggəri gə abəngə ya?” (aiōn g165) 27 Marthla shadəwa nyi, ji na, “Angə, Thlagəu, a hənggəri yi abər nagə ngə Kərsiti, Zər Hyal kərə a vər shili wu duniya.” 28 Ayukuda ji nana abəngau, ba ji ma'yi a vu ki, ji vuwa nggar kwamə nyi Maryamu, ji na anə nyi ar dəwa, “Kəja Maləmə a biya ja vər yiwa ngau.” 29 Ənggərə Maryamu nggari abəngau, ba ji hya'ari ənga kusa, ji ma'yi a ndərə ja. 30 Ar pəci kau, tsu Yesu gərə vu hudə məlmau, tsu ja ar vira Marthla thləwa nyi ar ta. 31 Ənggərə njir Yahudiya kərə a vu ki ənga Maryamu ndu fə dəfu anə nyi lari ənggərə ji biya ənga kusa, ba ndə nu nyi a biya ma ndu nggani ndar hu nga ja aga nda tiwi a ndəna. 32 Ənggərə Maryamu biya thləwa vira Yesu ari, ba ji dla wu mwa nyi, ji na, “Thlagəu, ma ja abər gə nda da a'yi ənggau, zamə da a'yi tə mai.” 33 Ənggərə Yesu lari nyi a vər tiwi ənga njir Yahudiya kərə shili ənga ja vər tiwi tsu, kə sə kə tə Yesu wu dəfuwa ja gagadəu. 34 Əngwar ja, “Əmani, nga hyi hadəna nya?” Əngwar nda anə nyi, “Thlagəu, a ndə ga sa lari.” 35 Kə Yesu pəna sələm. 36 Agabəngau, kə njir Yahudiya na, “Lara mau ənggərə ju yiwu nyi!” 37 Ama kə alenyi nju pama nda na, “Naja ndərə pahəna liya ndə ləfə ta, a'yi ja ənga dənəma nə kar nyi ara tə wa?” 38 Kə sə kə da tədəbə anə Yesu wu dəfuwa ja, kə ji bər dzə a ndar huwa nyi. Hu kau, thləl ngau a vu mau, kərə nji hadiya miya

nyi ənga tsəka dəgaləu. 39 Əngwar Yesu, “Həna mə tsəka kau.” Əngwar Marthla kwamiya ndə tətə anə nyi, “Ama Thlagəu, kabəngəkə ju shuni kərkəraməu ara a məliyar ja pida fodə wu hu kau.” 40 Kə Yesu na anə nyi, “A'yi yi nar ngau abər ma gə mbərsa, gu lari kadakadarkur nə Hyal wa?” 41 Kə ndə həna tsəka nyi. Kə Yesu tsamə dəməlməu, kə ji na, “Tada, yu usaku ngau ara a nggar dər gau. 42 Wu sən yi abər gu nggar dər cumu, ama yi na abəngau aga nji kə tata'yi wu dzə də kau, nda hənggəri abər nagə ngə səwa də.” 43 Ənggərə ji nana abəngau, kə Yesu hya'ana dahəu, ji ngga, “Liyazaru, bə səbiyal!” 44 Kə ndə tətə nyi səbiya, tsa ja ənga hya ja mbamba ənga pa'wa hadə ndau, ba pa'wa kərə zəwar bama ja. Kə Yesu na anə nda, “Pəlna nya mau, ja ma'yi sə nyi.” 45 Arya sə kə də kau, njir Yahudiya gangəu kərə shili əgya Maryamu lari sə kə Yesu məlna kau, ba ndə fuwa mbərsar nda wu ja. 46 Ama kə alenyi nju pama nda ma'yi a ndəgya njir Farisi, ndə nda nar nda sərə Yesu məliya. 47 Agabəngau, kə pubu dədəgal'yar ənga njir Farisi nggəya dafə nə njir pathla. Əngwar nda, “Mi nga mənə vər mələ? Kəja ndə kau, kəl dumwa nga məl sə dədəgur paməpamə gangəu. 48 Ma mən piyari nyi ji dumwa abəngau, kalar ndau, wu nda hənggəri ənga ja. Njir Roma a dzəgwa shili nda sa mbəliya ki Hyalər mən ənga 'yi'yir mən.” 49 Ama kə pathlə wu pama nda, ndərə nja ngga ənga Kayafasu, ndərə naja ngə pubu kərə ndiya ənga dəgal wu fa ta, ndər, ji na, “Nahyu sən sərə hyu ndər ar kəri mai. 50 A dər tsa'a vanyi nda tə ariya nji patəu, ara nji patə a sara sanəkər, a'yi hyi nggəbiya abəngə wa?” 51 Ndər kau, Kayafasu a'yi nana ənga yiwu kərnəyi mai, ama ar viya pubu kərə ndiya ənga dəgal wu fa ta nga ji nana sərə mambəl cabiya nyi abər Yesu wu nda tə ariya njir Yahudiya, 52 ənga a'yi ariya njir Yahudiya wacu mai, ama aga ja kabəliya wazha Hyal kərə tətəlnəkər a ndu duniya, aga nda də nji zəməu. 53 Mbar ar pəci ta nga ndu gal lagu kərə nda sən tsaya Yesu. 54 Agabəngau, tsu Yesu wu bəu ar babal wu pama njir Yahudiya mai. Ba ji biya ji ma'yi a ndar vira ləhəu wu dzər tagə mashi, a ndu vanyi zər məlmə kərə nju ngga ənga Ifrayimu, a ndəna ndə nggya əkkə'yi zəmbəlmə nyi'yar. 55 Ənggərə mini nə lardur nə vəlbiya a dər ləhəu, kə nji gangəu hya'ari sara wu məlmə yidəfə a du Urshalima aga nda vuwa cina dzə ənggərə dladə nana kadivira lardur vəlma. 56 A vuna, ndə dumwa ənga gal Yesu,

tata'yi nda a vu ki Hyal, ndu yiyiwa kərnda, ndu na, “Mi nga hyu nggana? Ju shili wu mini kə ya?” 57 Kabangəkau, pubu dədəgal'yar ənga njir Farisi a fiyar nda ndər anə nji abər kalar ndəra lari Yesu, nja nar nda ənga kusa aga nda mbar nyi.

12 Mini nə lardur vəlbiya a hyiri pida kwa, ngə Yesu shili wu Bethlani, məlmə kəra Liyazaru a gwa, ndəra Yesu hya'ana sara vir tə ta. 2 Ənggau, nji məliya nyi sər səm nə wagəu. Marthla ngə təkə sər səm kau, Liyazaru pathlə ja wu pama njira vər səm ənga ja. 3 Kə Maryamu həri pəla nə mal kisə kəra nji məl sara wu nardu, kəra nju dəl ənga gənna gangəu. Ji sa pər nyi ar hya Yesu, kə ji bəsiya nyi ənga shishir kəra ja. Kə ki kəra nda a gwa nyi ənga shuni burdi kau. 4 Ama kə pathlə sara wu pama zəmbəlma nyi'yar kəra nju ngga ənga Yahuda Isikarayoti, ndəra wu nda sa thləna hya ja, na, 5 “Mi ngə də nji a'yi dəlna burdi kə ənga gənna gangə (gənna nə pəkə nə nji gharu makəru) nja nə nyi gənna nyi anə nji dādali maya?” 6 Yahuda na najaka ndər a'yi ara ju yiwu nji dādali mai, ama ara naja ndər həl ngau. Naja ngə ndər səbə pərki nə gənna, ənga ju dləwar kərnyi ənga sərə a gwa. 7 Kə Yesu na, “Piyari nya mau, ji fiya burdi kə aga pəcir hədə də. 8 A'yi hyi əkkə'yi nji dādali cumu, ama a'yi hyi ənga yi cumu mai.” 9 A'yi bəliya sar mai, kə dlamir njir Yahudiya nəri abər Yesu a ndəna, ba ndə shili. Shilir nda a'yi aga nda lar Yesu wacu mai, ama aga nda lari Liyazaru, ndəra ji hya'ana sara vir tə ta. 10 Kə pubu dədəgal'yar gal lagu kəra nda sən tsəya Liyazaru ətsu. 11 Ara arya sərə də ənga Liyazaru ngə njir Yahudiya gangəu shabiya nda yi, ba ndə hənggəri ənga Yesu. 12 Əzəgəkura nyi kə dlamir nji gangəu kəra dla wu mini kə nggari abər Yesu a mbar lagu a vu Urshalima. 13 Ənggau, kə ndə bələr hyali hyifa ndə ma'yi a biya dləwu nyi, ndu wau ndu na, “Fal a dəri anə Hyal!” “Barka anə ndəra dla wu thləmər Thlagəu!” “Barka anə tələr njir Izirayilal!” 14 Ta Yesu uya zər kwara, ba ji dari, ənggəra nji tsəfəri abər, 15 “Ga sara hivər mai, nagə culi Səhiyona. Kəja tələr hyi a vər shili, a'yi nggya a dar ya zər kwara.” 16 Tanggərma zəmbəlma nyi'yar a'yi nggabiya sə'yar kə kwatahə mai. Ama ayukudə kadakadarkur nə Yesu nyabiya dzə nga ndə dəngari abər tsətsəfə ngə sə'yar kə ar kəra ja, ənga kalar sərə nji məl anə nyi

aga nyabiya sərə tsətsəfə nga nyi. 17 Njira a'yi ənga ja, ar pəci kəra ji ngga Liyazaru sara wu hu ta, ənga ji hya'ana nyi sara a vir tə ta, kə ndə dumwa ənga tətəlna sərə Yesu məliya. 18 Ca ngə sərə də, nji gangəu, ndə biya ndə biya thləwa nyi ara ndə nggari sə dədəgur kəra Yesu məlna. 19 Kə njir Farisi na anə kuvwar nda, “Lara mau, namən səmku təlkur mai, alaga kushu, kəja patər duniya a shari ndu nu nyi!” 20 Wu pama njira shili aga mini kau, alenyi nji a'yi kəra njir Gərikə ngau. 21 Ndə shili ara Fəlipəu, ndər Bethlesaida wu Galili, ndə sa yiwa nyi, “Mələmə, 'yi wu yiwu 'ya lar Yesu.” 22 Kə Fəlipəu ma'yi ji nda nar nyi anə Andərawusu, nanda məthlə kə ndə ma'yi ndə nda nar nyi anə Yesu. 23 Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Pəci a dəri kəra nja kyaga ləri kadakadarkur anə Zər Ndau. 24 Ənga jiri nga yu na anə hyi, ma culi uhi a'yi tədə a gyiwu 'yi ji diya mai, ju nggya kəl naja. Ama ma ji diya, ju puwa li, ba ja hə kər dəgaləu. 25 Kalar ndəra wu yiwu piya ja, ju nda tini. Ndəra gərə yiwu piya ja wu duniya kau arya yau, ju nda uya pi gərə kudəu. (aiōnios g166) 26 Kalar ndəra wu məl thlər anə də, kəl ja nu də ənga jirkur. Vira ya ri a ndəna ngə ndər məl thlər anə də tsu. Dədə wu nda nə nyi dəgalkur anə ndəra wu məl thlər anə də. 27 “Kabangəkau, kəja tədəbə ngə dəfuwa yau. Ya, mi nga ya sən na? Ya na, “Tada, kətiya də ara pəci kə ya? Awau, aga culi pəci kə nga yi shili ar pəci kau. 28 Tada, nə nyi kadakadarkur anə thləmə ngau.” Kə dāhəu shida sara dəməlmau, “A nə nyir yi kadakadarkur anə thləmə də, ənga yu bəra nə nyi kadakadarkur wayu.” 29 Ənggəra njira tata'yi a ndəna nggar dāhə kau, kə ndə na, “Dlədə ngau.” Əngwar alenyi nji, “Waladi ngau, ngə ndər anə nyi.” 30 Kə Yesu na anə nda, “Dāhə kə shili aga hyi nga nyi, ama a'yi aga yi mai. 31 Kabangəkə ngə pəcir numa anə duniya, kabangəkə nga nju kədləbiya ndər səm təlkur ar kəra duniya a biya. 32 Ama nayau, ayukudə nji hər də sara gyiwu 'yi a dəməlmau, yu nda nggar nji a shili ara kərda.” 33 Yesu nana abəngau aga ja cabiya culi tə kəra ju nda tau. 34 Kə dlamir nji nar nyi anə Yesu, “Yi nggabiya wu dladə abər Kərsiti wu də ənga pi ba'anuwa. Ya, mi ngə də gu na, ‘Kəl nji hər Zər Ndau a diya?’ Wa ngə Zər Ndə ka?” (aiōn g165) 35 Kə Yesu shadəwa nda, “Mbəmbəl kə wu nda nggya ənga hyi nə pəci kushu wacu. ‘Ba mau ənga mbəmbəl kəra a'yi ara hyi, kadivira kuthla shili. Kalar ndəra

wu ɓau wu kuthlɔu naji wu sɛn vira ju ma'yi a ndari mai. **36** Ma mbɛmbɛl kɛ a'yi tsu ɛnga hyi, hya fuwa mbɛrsar hyu mbɛmbɛla nyi, aga hya ɗa wazha mbɛmbɛl." Ayukudɗa ji kudɗana ndɛr kau, ba ji ma'yi, ji nda mbunakɛr ara nda. **37** Alaga ayukudɗa sɛ dɛdɛgur pamɛpamɛ kɛra Yesu mɛlna wu mwar nda, nandɛ mbɛrsa ɛnga ja mai. **38** Najakɛ ɗarkɛr aga ja nyabiya sɛra nabi ɔshaya nana, "Thlagɔu, wa ngɔ hɛnggɛri ɛnga sɛra mɛn nana, ɛnga anɛ wa, ngɔ dɛnana nɛ Thlagɛ cabiya dza?" **39** Ca ngɔ mɛliya nandɛ sɛn mbɛrsa mai, ɛnggar kɛra nabi ɔshaya nana ar vanyi vi, abɛr, **40** "Ji mɛliya nda ndɛ ɗa lɛfau, "Ji mɛliya ɗɛfuwa nda ɗa ɓaɓalu, Ara nda sara lari sɛ ɛnga liya nda, ɛnga nda nggabiya ɛnga ɗɛfuwa nda, kɛra wu sɛn shabiya nda a shili ara yau, aga ya shilɛgɛbiya nda." **41** Nabi ɔshaya nana abangau, ara ji lari kadakadarkur nɛ Yesu kɛra wu nda cabiya dzau, ɛnga ji ndɛr ar kɛra ja. **42** Alaga abangɛ ma, nji gangɔu mbɛrsa ɛnga Yesu, patɛ akkɛ'yi alenyi njira nggurɛm nɛ Yahudiya. Ama nandɛ sɛn biyar babal mai, ara hivɛr njir Farisi nda sara kɛdlɛbiya nda sara wu umbwa ɗafɛ dzɛ njir Yahudiya. **43** Ara ndu yiwu fal sara wu miya nji a ndiya sara wu miya Hyal. **44** Kɛ Yesu hya'ana ɗahɛu ji na, "Kalar ndɛra mbɛrsa ɛnga yau, ɛnga yi nga ji mbɛrsa waci mai, ama ɛnga ndɛra sɛwa ɗa. **45** Kalar ndɛra wu lar ɗa, ju lari ndɛra sɛwa ɗa. **46** Yi shili wu duniya ɛnggar mbɛmbɛl, aga kalar ndɛra hɛnggɛri ɛnga yau, tsu ju nggya wu kuthlɔu mai. **47** "Kalar ndɛra nggari highiɓɓɛ ɗa, ama naji ɓɛlari mai, a'yi nayi ngu nda mɛl numa anɛ nyi mai. Ara nayi a'yi shili aga sa mɛl numa anɛ duniya mai, ama aga duniya uya mbɛɗau lagu ɗa. **48** Ndɛra piyari ɗa, ji nggɛl ara dlɛwu ndɛr ɗa, a'yi ja ɛnga ndɛra wu nda mɛl numa anɛ nyi. Ndɛr ɗa, kɛra yi nana, naja ngu nda mɛl numa anɛ nyi ar pɛcir kudiyar duniya. **49** Sɛra yu na a'yi sɛ kɛrdɗa mai, ama Dɛɗa ndɛra sɛwa ɗa, naja ngɔ nar ɗa sɛra ya na ɛnga ndɛr kɛra yu ndɛr. **50** Yu sɛni abɛr ndɛr nyi ngu shili ɛnga pi gɛra kudɗau. Agabangɛ sɛra yu na, sɛra Dɛɗa nar ɗa ya na ngau." (aiɗnios g166)

13 Pɛcir mini nɛ lardur nɛ Vɛlna a shiliri lɛhɛu ɛnga Yesu ɛnga kɛrnyi a sɛnbiyar abɛr pɛci nyi a ɗari lɛhɛu aga ja sha a dara ɗɛnyi. Yesu a cabiyar ja yiwukur nyi anɛ nji nyi wu duniya, kɛl ta ji cabiya nda yiwukur nyi ba'anɛ kudiyar piya ja. **2** Ar pɛci kɛra Yesu

akkɛ'yi zɛmbɛlma nyi'yar a vɛr sɛm sɛr sɛm nɛ wagɔu, shatan a fuwari wu ɗɛfuwa Yahuda Isikarayoti zɛr Simanu aga ja thlɛna hya Yesu. **3** Yesu wu sɛni abɛr Tada a fuwari kalar sɛ wu tsa ja, ɛnga ju sɛni abɛr sara ɗɛgya Hyal nga ja, ɛnga tsu a ɗɛgya Hyal nga ju ɓɛra nda sha. **4** Ar pɛci kɛra nda vɛr sɛm sɛr sɛm, kɛ Yesu hya'ari ji zɛɗɛna lɛgutɛ nyi, ba ji hɛri sɛr bakɛ nyi, ba ji mbiya ar sara ja. **5** Ayukudɗa kau, kɛ ji puwa 'yimi a gwu cala ba ji dzɛguya ci hiya zɛmbɛlma nyi'yar ɛni. Ju ɗa ɗa hiya nda ɛnga sɛr bakɛ kɛra ji mbiya wu sara ja. **6** Kɛ Yesu shili ɔgya Simanu Biturusu, kɛ Biturusu na anɛ nyi, "Thlagɔu, nagɛ ngu ci hiya yi ya?" **7** ɔngwar Yesu anɛ nyi, "Nagɔu nggabiya sɛra yu mɛl kabangɛkɛ mai, ama gu nda nggabiya a ndu mwa." **8** ɔngwar Biturusu anɛ nyi, "Awau, nagɛ wu ci hi anɛ ɗa ndangɛ mai." Kɛ Yesu shadɛwa nyi, "Ma nayi a'yi cina hya gɛ mai, nagɛ a'yi nɛ ɗa mai." (aiɗn g165) **9** ɔngwar Biturusu anɛ nyi, "Thlagɔu, ma abangɛ ja, a'yi hiya yi nga ga ci waci mai, ama ga ɗaɓɛri ɛnga tsa yau ba kɛra yau!" **10** ɔngwar Yesu anɛ nyi, "Ndɛra a pɛnar pɛr, a ɗar ja cica, kɛl ci hi nga ju yiwu wacu ara dza ja patɛ cici nga nyi. Nahyi cici nga hyi, ama a'yi patɛkura hyi mai." **11** Ara ju sɛni ndɛra wu nda thlɛna hiya ja. Ca ngɔ ɗa, ji na, "A'yi papatɛkura hyi ngɔ cici mai." **12** Ayukudɗa ji cina hiya nda patɛu, kɛ ji har lɛgutɛ nyi, ba ji ɓɛra sha a ndar vir nggya nyi. Kɛ ji yiwa nda, ji na, "A nggabiya hyi sɛra yi mɛliya hyi kɛ ya?" **13** Hyu ngga ɗa Malɛmɛ ɛnga Thlagɔu, kakalɛ nga nyi, ara ca ngɔ sɛra ya ga nyi. **14** Ma nayi kɛra Malɛmɛr hyi ɛnga Thlagɛr hyi cina hiya hyi, a kyau nahyi ma hya kyaga cina hiya kuvwar hyi. **15** A cabiya hyir yi sɛra hya kyaga mɛl, nahyi tsu hya nu hiya yau. **16** Jiri nga yu na anɛ hyi, mafa a'yi a sɛn ndiya tarki nyi mai, ɛnga ndɛra nji sau ɛnga cama a'yi a sɛn ndiya ndɛra sɛ nyi mai. **17** Ma hya sɛnbiyar najaka jiri, abari ngɔ cacagulikura hyu nda ɗa ma hyi mɛl thlɛr ɛni ya! **18** "Ar kɛra hyi patɛ nga yu ndɛr mai. Wu sɛn yi njira yi cadɛbiya. Ama yi cadɛbiya hyi aga ndɛr Hyal kɛra tsɛtsɛfau a nyabiya dzau, kɛra na, 'Ndɛra vɛr sɛm sɛr sɛm ɗa ngu gal lagur thlɛ hiya yau.' **19** Nayi ngu na sɛ'yar kɛ kadivira ji ɗarkɛr, aga ma ji nda ɗarkɛr hya sɛni abɛr nayi ngɔ Kɛrsiti. **20** Jiri nga yu na anɛ hyi, kalar ndɛra dlɛwuri ndɛra yi sɛwa, nayi nga ji dlɛwuri. Kalar ndɛra dlɛwuri ɗa tsu, ndɛra sɛwa ɗa nga ji dlɛwuri." **21** Ayukudɗa Yesu nana ndɛr kau, kɛ sɛ kɛ ɓwana

nyi kər wu dəfuwa ja gagađau. Kə ji cabiya nda ar babal abər, “Ənga jiri pathlə wu pama hyu nda thləna hiya yau.” 22 Kə zəmbəlma nyi yar mbar tsatsamə kərnda, ara nandə wu səni tara wa nga ju ndər ar kəri kə mai. 23 Pathlə wu pama zəmbəlma kəra Yesu wu yiwu gagađau, nggashi ja ar thlərpa ja. 24 Kə Simanu Biturusu guthlar nyi aga ja yiwabiya nda Yesu, “Wa nga ju ndər ar kəri ka?” 25 Naja kəra ləha ar dzər nyi uzhiya kər ju yiwa Yesu, “Thlagəu, wa nga ja?” 26 Kə Yesu shadəwa, “Ndəra yi kadlär macikəl, yi fuwa a gwu cala, ba yi nə nyi, naja ngau.” Kə Yesu kadləri macikəl ba ji fuwa a gwu cala ba ji nə nyi anə Yahuda zər Simanu Isikarayoti. 27 Ənggəra Yahuda dləwuri macikəla nyi, ba shatan gu ja. Kə Yesu na anə nyi, “Səra gu yiwu ga məl, məl ənga kusa.” 28 Ama wu pama nanda patə kəra a vər səm sər səm, ndə a'yi kəra sənbiya səra da Yesu na ndər kə anə nyi mai. 29 Ta ndu səni abər naja ngə ənga mbəl gənnar nda, ma ndu nggani abər səra Yesu na anə nyi, ca ngə, ja ma'yi ja nda dəlbiya nda səra ndu yiwu aga mini. Ma a'yi abangə tsu mai, ja nə nyi anə nji dādali səra a'yi. 30 Yahuda tsu, ənggəra ji dləwuri macikəla nyi, ba ji biya ma'yi. Ar pəci kau, vu'yi a dəri. 31 Ayukudə Yahuda ma'yi a biya, kə Yesu na, “Kabangəkau, nga nju nda nə nyi kadakadarkur anə Zər Ndau, ənga Hyal ənga kərnyi wu nda uya kadakadarkur arya ja. 32 Ma Hyal uya kadakadarkur lagu Zər nyi, Hyal ənga kərnyi ngu nda nə nyi kadakadarkur tsu anə Zər nyi ənga kusa.” 33 Əngwar ja anə nda, “Wazha da, nə pəci kushu nga yi əkkə'yi hyi wacu. Hyu nda gal da, ama ənggəra yi nar nyi anə njira nggurəm nə Yahudiya, abangə nga yu na anə hyi kabangəkau, abər, ‘Vira yu ma'yi a ndari, nahyi wu sən ndəna mai.’ 34 “Dladə mafəliyangə nga yu lə anə hyi, ca ngə, hya yiwu kərhyi. Ənggər kəra yi yiwu hyi, abangə nga hya yiwu kuvwar hyi. 35 Lagu kau, ngə nji patə wu nda səni abər nahyi zəmbəlma da nga hyi, ma hyu yiwu kuvwar hyi.” 36 Simanu Biturusu yiwa nyi, “Thlagəu, nəma nga ga?” Yesu shadəwa nyi, “Vira yu ma'yi a ndari, nagə wu sən nu da kabangəkə mai, ama gu nda nu da a səkar kushu.” 37 Əngwar Biturusu anə nyi, “Thlagəu, mi ngə da nayi wu sən nu ngə kabangəkə maya? Yu sən ləri piya yau, arya gau.” 38 Kə Yesu shadəwa, ji na, “Gə wu sən ləri piya gau arya ya? Yu nar ngə jirkura nyi, kadivira vəgəmə a

wau əshina, gu nda kəpalna sən da, ar kər ar kər makəru.”

14 “A sara huda hya ndzə mai. Hya hənggəri ənga Hyal, ba hya hənggəri ənga yi tsu. 2 Wu ki dədə vir nggya a'yi gangəu. Ma a'yi nda da abangə mai, yu nda nar hyi. Ma'yi nga ya a ndəna aga ya da pabər hyi vi. 3 Ma ya ma'yiri yi da pabər hyi vi, yu sha shida aga ya sa fa'ari hyi a ndəgya yau, aga vira ya ri, əna nga hyu nggya. 4 Vira yu ma'yi a ndari, hyu sən lagur ndəna.” 5 Kə Toma na anə Yesu, “Thlagəu, na'yu sən vira gu ma'yi a ndar kə mai, ya abari nga 'yi wu səni laguwa nya?” 6 Yesu shadəwa nyi, ji na, “Nayi ngə lagu, nayi ngə jiri ənga nayi pi. Ndər sən shili əgya Tada a'yi mai, kəl lagu da. 7 Maja abər hyu sən da, hyu sən Dədə tsu. Ama mbar kabangəkə hyu nda səni nyi ənga hyu nda ləri nyi.” 8 Kə Fəlipəu na, “Thlagəu, canə 'ya Tada, ba huda 'ya pida.” 9 Yesu shadəwa nyi, “Fəlipəu, pəci kə yi həri ənga hyi kau, ba'anə kabangəkə nagə wu sən da mai ya? Kalar ndəra lar da a lar ja Tada. Abar nga gu sən na, ‘Canə 'ya Tada ka’? 10 Nahyi a'yi hənggəri abər nayi wu Tada, ənga Tada wu yi wa? Ndər kəra yu na anə hyi, nə kərda ngə mai. Ama Tada kəra a vər nggya wu yi nga vər məl thlər nyi. 11 Hya hənggəri ənga yau, abər nayi wu Tada ənga Tada wu yau, a'yi abangə mai hya hənggəri ənga yi arya sə dədəgur paməpamə gangə kəra yi məlna. 12 Jiri nga yu na anə hyi, kalar ndəra hənggəri ənga yau, ju məliya thlər kəra yu məl tsu. Ju nda məliya thlər kəra ndiya kəra yi məl, ara yu ma'yi a dəgya Tada. 13 Ənga yu nda məliya kalar səra hyu kədiyau wu thləmə da, aga ja dla ənga kadakadarkur anə Tada lagu Zər. 14 Kalar səra hyu kədi wu thləmə da, yu məliya hyi. 15 “Maja hyu yiwu da, hyu bələri dladə da. 16 Ba ya dzəgwa kədi Tada, aga ja səwa hyi vanyi ndər dləwa dzə kəra wu nggya ənga hyi ba'anuwa. (aifn 9165) 17 Naja ngə Mambəl nə jiri, kəra a vər cabiya jirkur ar kəra Hyal. Duniya wu sən dləwuri nyi mai, ara nandə wu ləri nyi mai ənga nandə wu sənbiya nyi mai. Ama nahyi nər hyi, hyu sənbiya nyi, ara a'yi ja ənga hyi ba ənga wu dəfuwa hyi. 18 Nayi wu piyari hyi ənggər məsətə mai, yu sha shili əgya hyi. 19 Ayukuda pəci kushu, njir duniya wu bəra nda lar da mai, ama nahyi, hyu nda lar da. Ara a'yi yi ənga pi, nahyi ma, hyu da ənga pi. 20 Ar pəci ta nga hyu nda sənbiya abər nayi wu Dədə,

nahyi wu yau ənga nayi wu hyi. **21** Kalar ndəra dləwuri dladə də, ba ji bəlari, naja ngə ndəra wu yiwu də. Ndəra wu yiwu də tsu, Dədə wu nda cabiya nyi yiwukur, nayi tsu yiwu nda yiwu nyi ənga yu cabiya kərdə anə nyi.” **22** Kə Yahuda (a'yi Isikarayoti mai) na anə nyi, “Ama Thlagəu, abar nga ga sən canə 'ya kər, ama a'yi anə njir duniya patə maya?” **23** Kə Yesu shadəwa nyi, ji na, “Kalar ndəra wu yiwu də, ju bəlari highibə də. Dədə tsu ju nda yiwu nyi, ba 'ya shili 'ya sa nggya wu ja. **24** Kalar ndəra gəra yiwu də, naji wu bəlari highibə də mai. Ndər kəra hyu nggari yu na, nə də ngə mai, ama nə Dədə ndəra səwa də ngau. **25** “Patə sə'yar kau, yi nar hyi tsu yi ənga hyi. **26** Ama ndər dləwa dzau, Mambəl Cicau, kəra Dədə wu nda səwa wu thləmə də, ju nda highibər hyi patər sau, ənga ju nda dəngar hyi patər sərə yi saya na anə hyi. **27** “Yu piyari hyi ənga hudə pərtəu. Hudə pərtə də nga yu nə hyi. A'yi ənggər kəra njir duniya wu lə nga yu lə mai. A sara hya hivər mai, ənga hya sara piyari hudə hyi a ndzə ənga hangəkala hyi a hya'ari mai. **28** “A nggar hyi ənggəra yi na, abər, ‘Ma'yi nga yau, yu bəra sha shili.’ Ma jiri nga hyu yiwu də, hya caguli, ara yu ma'yi a dara Tada, arya Tada a ndiya də ənga dəgaləu. **29** Yi nar hyi abəngau tsu ji gəra də, aga ma ji dərəkər hya dābaga hənggəri. **30** Tsu yu bəra nda ndər anə hyi gangə mai, ara ndəra vər səm təlkur ar kəra duniya wu shili. Naja a'yi ənga dənəma ar kəra yi mai. **31** Ya vər məl patər sərə Tada na ya məl, aga njir duniya a səni abər yu yiwu Tada. Shili a mau, mənə piyari vi kau.”

15 “Nayi ngə wur ndərma nə jijiri, Dədə ngə thlagər fa. **2** Kalar tsa wu kəra gəra pə wazha ba dədə thləna nyi. Ama kalar tsa wu kəra wu pə wazha, ba dədə tsatsa'wuna nyi aga ja bəra pə wazha gangəu. **3** Kabəngəkə cici nga hyi, arya ndər də kəra yi nar hyi. **4** Hya nggya wu yau, nayi tsu wu hyi. Tsa wu a'yi a sən pə wazha ar kərnyi mai, kəl ma ji nggya ar mamar wu. Abəngə tsu nahya ma a'yi hya sən pə wazha ar kərhyi mai, kəl ma hyi nggya wu yau. **5** “Nayi ngə wur ndərma, nahyi ngə tsa nyi'yar. Kalar ndəra nggya wu yau ənga nayi wu ja, ju pə wazha gangəu. Ma a'yi wu yi nga hyi mai, sə a'yi hyu sən məliya mai. **6** Kalar ndəra a'yi wu nggya wu yi mai, kakalə nga ja ənga tsa wu kəra nji thləna, ba ji ulənəkər. Nju sən tsəmiya nda, ba nja puwa a gwu u'u, ba nja nggyina nda. **7** Ma

hyi nggya wu yau, ənga ndər də nggya wu hyi tsu, hyu sən yiwa də kalar sərə hyu cim ba Hyal a nə hyi. **8** Sərə wu shili ənga kadakadarkur anə Dədə, ca ngə hya pə wazha gangəu. Lagu kə nga hyu cabiya abər nahyi zəmbəlma də ngau. **9** “Ənggər kəra Dədə cabiya də yiwukur, abəngə nga yi cabiya hyi yiwukur tsu. Nahyi tsu hya nggya wu yiwukur də. **10** Ma hyi bələr dladə də, hyu nggya wu yiwukur də, ənggər kəra yi bələr dladə Dədə, ba yi nggya wu yiwukur nyi tsu. **11** Yi na anə hyi abəngau aga caguli də a nggya wu hyi, ənga aga cagulir hyi a nyabiya dzau. **12** Dladə də ca ngə, hya yiwu kərhyi, ənggər kəra yi cabiya hyi yiwukur. **13** Yiwukur kəra a ndiya patəu, ca ngə nda lər piya ja arya bazhi nyi'yar. **14** Nahyi bazhi də ngə'yar, ma hyi bələr dladə də. **15** Tsu yu bəra ngga hyi ənga mafa mai, ara mafa a'yi wu sən sərə tarki nyi wu məl mai. Ama yu ngga hyi ənga bazhi, ara yi canə hyi patər sərə yi nggari ara Dədə. **16** Nahyi ngə cadəbiya də mai, ama nayi ngə cadəbiya hyi, ənga yi səwa hyi aga hya nda pə wazha kəra wu nggya ba'anəwa. Ba Dədə dzəgwa nə hyi kalar sərə hyu kədiyau wu thləmə də. **17** Kəja, dladə kəra yi nə hyi, hya yiwu kuvwar hyi. **18** “Ma njir duniya piyari shishir dza hyi, hya səni abər nayi nga ndə piyari shishir dza nyi tanggərma. **19** Maja abər nə njir duniya nga hyi, njir duniya a cabiya hyiri yiwukur. Ama ara kə nahyi a'yi nə duniya mai, ənga nayi ngə cadəbiya hyi sara wu duniya, ca ngə məliya njir duniya piyari shishir dza hyi. **20** Hya dəngari ndər kəra yi saya na anə hyi, abər, ‘Mafa a sən ndiya tarki nyi mai.’ Ma ndə nə də bəwəwatəu, ndu nda nə hyi bəwəwatə tsu. Ma ndə məl thlər ənga highibə də, ndu nda məl thlər ənga nər hyi tsu. **21** Ndu nda məl sə'yar patə anə hyi abəngau, arya thləmə də, ara nandə wu səni ndəra səwa də mai. **22** Ma abər a'yi yi shili, yi sa ndər anə nda mai, nanda a'yi njir bikə mai. Ama kabəngəkə, sə a'yi ndu uya nda na arya bikər nda mai. **23** Kalar ndəra piyari shishir dza yau, a piyari ja nə Dədə tsu. **24** Maja abər a'yi yi məliya wu pama nda sərə ndə a'yi saya məliya mai, nandə wu də njir bikə mai. Ama kabəngəkəu, a lar nda sə dədəgur kəra yi mənə, ama alaga abəngau, kə ndə piyari shishir dza yau ənga nə Dədə tsu. **25** Ama sə kə dərəkər aga ja nyabiya sərə tsətsəfə wu dladər nda, abər, ‘Ndə piyari shishir dza yi gəra ənga sərə yi ndzana.’ **26** “Yi wu nda səwa hyi ndər dləwa dzə sara dara Tada. Naja ngə

Mambəl jiri kəra shida sara dara Tada, ju nda sa lər sakida ar kəra yau. 27 Nahyi ma, hyu nda lər sakida ar kəra yau, ara tsu tanggərma ənga yi nga hyi.

16 “Yi nar hyi sə'yar kə patəu, ara hya sara pəna mbərsar hyi. 2 Ndu nda kədləbiya hyi sara wu umbwa dəbə dzə njir Yahudiya. Pəca vər shili ma, kəra ma ndə tsəya hyi, ba nda nggani abər thlər Hyal nga nda vər məl. 3 Ndu nda məl culi sə'yar kau, ara nandə wu sən Tada mai ənga nandə wu sən də mai. 4 Ama yi nar hyi sə'yar kau, aga ma ndə dərkər, hya dəbaga dəngari abər a nar hyir yau. “Nayi nar hyi sə'yar kə tsu kadə mai, ara tsu yi əkkə'yi hyi.” 5 “Kabəngəkau, ma'yi nga yi a dəgya ndəra səwa də, ama wu pama hyi ndə a'yi yiwər də, ‘Nəma nga gu ma'ya?’ 6 Arya yi nar hyi sə'yar kau, kəja hya nyabiyar dzə ənga hudə ndzəndzau. 7 Ama ya nar hyi jirkura nyi, nahyi ngu dāhar məsahəkura ma'yi də kau. Ma nayi a'yi ma'yi mai, ndər dləwa dzə kau, wu shili mai. Ama ma yi ma'yi, yu nda səwa hyi nyi a shili ara hyi. 8 Ar pəci kəra ndər dləwa dzə kə shili, ju sa cabiya nyi anə njir duniya abər dəngar nda ar kəra bikau, ənga tsapəkər ənga numa a'yi kakalə mai. 9 Dəngar nda ar kəra bikau, a'yi kakalə mai ara nandə hənggəri ənga yi mai. 10 Dəngar nda ar kəra tsapəkər, a'yi kakalə mai ara ma'yi nga yi a dəgya Dədə, vira tsu hyu bəra nda lar də mai. 11 Dəngar nda ar kəra numa, a'yi kakalə mai ara a məl nar nji numa anə ndər səm təlkur ar kəra duniya. 12 ‘A'yi yi ənga sər na gangə kəra hiyau ya kyaga nar hyi kabəngəkau, ama nahya sən səsə'wuri nda kwatahə mai. 13 Ama ar pəci kəra Mambəl nə jiri shili, ju sa ləbiya hyi a ndu sərə jiri patəu. Naji wu ndər wu dənamar kərnyı mai, sərə ji nggari nga ju na, ənga ju nda nar hyi ar kəra sərə a vər shili. 14 Ju nda shili ənga kadakadarkur anə də, lagur nar hyi patər sərə ji nggari ara yau. 15 Patər sərə nə Dədə, nə də ngau. Ca ngə sərə də yi na, abər Mambəl wu nda dləwuri sərə ara yau, ba ja nə hyi. 16 “Ayukudə pida kushu nahyi wu bəra lar də mai, ayukudə pida kushu wayu ba hya bəra lar də.” 17 Əngwar alenyi zəmbəlma nyi'yar anə kuvwar nda, “Mi nga ju dənga ənga ndər ka, ‘Ayukudə pida kushu nahyi wu bəra lar də mai, ənga ayukudə pida kushu ba hya bəra lar də wayu ka?’ Ənga tsu mi ngə dənga nyi ənga ji na, ‘Ara ma'yi nga yi a dəgya Dədə ka?’” 18

Ndə dumwa ənga yiwa kərnda, “Mi ngə dənga nyi ənga ‘ayukudə pida kushu ka?’ Namən a'yi nggabiya sə kə ju na kə mai.” 19 Yesu tsambiya abər zəmbəlma nyi'yar ndu yiwu nda yiwa nyi ar kəra sə kau, kə ji na anə nda, “Hyu yiwa kərhyi ar kəra sərə yi na, abər, ‘Ayukudə pida kushu tsu hyu lar də mai, ənga ayukudə pida kushu ba hya bəra lar də wayu kə’ ya? 20 Jiri nga yu na anə hyi, hyu nda tiwi, hya pə sələm, ama njir duniya kəl caguli nga ndu caguli. Hyu nda ndzə hudə gagadəu, ama ndzə hudər hyu nda sha aga hudə pipida. 21 Ma mala ar tsəkar ya, bwaḃwatə nga ja a gwa ara pəci nyi a dəri. Ama ma zər a biyari, ba ja fa'ari ənga bwaḃwatə kəra ji a gwa, ara hudə pipida nə zər kəra shili wu duniya. 22 Abəngə ngə nga nyi ənga hyi. Kabəngəkau, pəcir ndzə hudər hyi ngau, ama yu bəra nda lar hyi wayu, ba hudə hyi a dzəgwa pida. Hudə pipidar hyi tsu, ndər sən dləwuri ara hyi a'yi mai. 23 Ar pəci ta, tsu hyu yiwa sə ara yi mai. Yu nar hyi jiri, Dədə wu nda nə hyi kalar sərə hyi yiwa wu thləmə də. 24 Ba'anə kabəngəkau, sə a'yi kəra hyi yiwa wu thləmə də mai. Yiwa mau, ba nja nə hyi, aga hudə pipidar hyi a nyabiya dzau. 25 “Yi ndər anə hyi ənga karapə aga ya nar hyi sə'yar kau, ama pəci wu shili tsu yu nda ndər ənga karapə mai ama yu ndər ar kəra Dədə ar babal. 26 Wu pəci ta, hyu nda kədi sə wu thləmə də. Nahyi ngu nda kədi Dədə ənga kərhyi a'yi nayi nga kədi anə hyi mai. 27 Ara Dədə ənga kərnyı wu yiwu hyi ara hyi cabiya də yiwu dzə ənga hyi hənggəri naja ngə səwa də a shili. 28 Yi shili wu duniya sara ara Tada, kabəngəkə piyari nga yi duniya, ya bəra sha a dəgya Tada.” 29 Kə zəmbəlma nyi'yar na anə nyi, “Ənghəng! Kabəngəkau, nga gu ndər ar babal gərə ənga karapau. 30 Kabəngəkau, nga 'yi wu səni abər sə a'yi dədəwa anə ngə mai. Gu sən nar nyi anə ndau, sərə ju yiwu ja yiwa ngau. Kau, a məliya ri 'yi hənggəri, ənga jiri sara ara Hyal nga gau.” 31 Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Kabəngəkau, a hənggəri hyi ənga nyi ya?” 32 Pəca vər shili, kəja a dəri, kəra kalar ndu nda tətəlnəkər, ba kalar ndə a hwinəkər a vu ki nyi, ba hya piyari də zhizhi də. Ama alaga abəngau, a'yi yi zhizhi də jijiri mai, ara Tada a'yi ja ənga yau. 33 “Yi wu na sə'yar kə anə hyi ara wu yi nga hyu uya hudə pərtəu. Wu duniya kə hyu nda lar bwaḃwatəu, ama hya səsə'wuri ara a səmkur yi təlkur ar kəra duniya.”

17 Ayukudā Yesu nana ndər'yar kau, kə ji hya anakər a dəmalmə ji kədi Hyal, ji na, “Tada, pəci a ɗari. Ga nə nyi kadakadarkur anə Zər ngau, aga naja tsu ja shili ənga kadakadarkur anə ngau. **2** Ara gə nə nyi dənama anə Zər ngau ar kəra nji patəu, aga ja lər pi gərə kudau anə patər njira gə nə nyi. (aiōnios g166) **3** Pi gərə kudau, ca ngə nja sən ngau, nagə kəra Hyal nə jijiri wacu, ənga Yesu Kərsiti, ndərə gə səwa a shili. (aiōnios g166) **4** Yi dla ənga kadakadarkur anə ngau wu duniya lagur mələna thlər kəra gə nə ɗa aga ya məl. **5** Kabangəkau, Tada, nə ɗa kadakadarkur kabangəkə wu mwa ngau, culi kadakadarkur kəra a'yi yi əni ənga gə ta kadivira duniya ɗarkər. **6** “A cabiya ngər yi abər wa nga ga anə njira gə nə ɗa wu duniya. Njira ɗəɗəmə nə ngə nga nda, ama ba gə nə ɗa nda, nanda tsu a bəlar nda ndər ngau. **7** Kabangəkau, wu sən nda abər kalar sərə a'yi ara yau, sara ara gə nga nyi. **8** Ara kalar ndər kəra gə nar ɗa, a nar ndar yau, ba ndə dləwuri. Ənga jiri ndu səni abər sara ara gə nga yau, ənga a hənggər nda abər nagə ngə səwa ɗa. **9** Ya vər kədiyau, arya nda. Nayau, a'yi a vər kədiyau, arya duniya patə mai, ama arya njira gə nə ɗa, ara nə ngə nga nda. **10** Patər njira ara yau, nə ngə ngau, ənga tsu patər njira ara gau nə ɗa ngau. A uyar yi kadakadarkur lagur nda. **11** Kabangəkau, ya vər sha a ɗa ara gau, ara pəcir nggya ɗa wu duniya a kudəri, ama nanda, tsu nda wu duniya. Tada, Ndə Cicau, ga kətiya nda ənga dənamar thləmə ngau, thləmə ngau kəra gə nə ɗa, aga nda ɗa zəmə ənggər kəra ma ənga gau. **12** Ar pəci kəra yi tsu ənga nda, yi kətiya lagur dənamar thləmə ngau, thləmə ngau kəra gə nə ɗa. A bəlar ndar yau, ndə a'yi kəra sa wu pama nda mai, kəl ndə sasa ta aga ndər Hyal a nyabiya dzau. **13** “Kabangəkau, kəja ya vər sha a ɗa ara gau, ama yu na sə'yar kə tsu yu duniya aga njir nu ɗa nda nyabiya dzə ənga caguli wu ɗəfuwa nda. **14** A nə ndar yi cama ngau, ba njir duniya piyari shishir dza nda, ara nanda a'yi nə duniya mai, ənggər kə nayau, a'yi yi nə duniya mai. **15** Nayi kədiyau, aga ga fa'abiya nda sara wu duniya mai, ama aga ga kətiya nda ara ndə ɗəmwə'yi kau. **16** Nanda a'yi nə duniya mai, ənggər kə nayi a'yi yi nə duniya mai kau. **17** Ga cina nda lagur jiri, ndər ngau jiri ngau. **18** Ənggər kəra gə səwa ɗa a shili wu duniya, abangə nga yi səwa nda a ndu duniya tsu. **19** Arya nda nga yi lər kəɗa, aga thlər cici kau, aga nanda tsu nda

ɗa cicau lagu jirkur. **20** “Kədi ɗa a'yi anə nda waci mai, ama anə kalar njira wu nda hənggəri ənga yi lagur camar nda. **21** Tada, kədi ɗa, bəgə nda ɗa zəməu, ənggər kəra ma ənga gau. Bəgə nda ɗa zəmə wu ma, aga njir duniya a səni abər nagə ngə səwa ɗa. **22** A nə ndar yi kadakadarkur kəra gə nə ɗa, aga nda ɗa zəmə ənggər kəra ma zəməu. **23** Yu nda nggya wu nda, ənga nagə tsu wu yau, aga nda ɗa zəmə ənga jiri. Lagu kə ngə njir duniya wu nda səni abər nagə ngə səwa ɗa, ənga nda səni gu yiwu nda ənggər kəra gu yiwu ɗa. **24** “Tada, cim ɗa, ca ngə njira gə nə ɗa, nda nggya ənga yi ar vira ya ri. Yu cim nda lari kadakadarkur ɗa, kadakadarkur kəra gə nə ɗa arya gu yiwu ɗa kadivira gə məliya duniya. **25** Tada, ndə tsapəu, njir duniya wu səni ngə mai, ama nayau, yu sən ngau ənga nanda nər nda, ndu səni abər nagə ngə səwa ɗa. **26** A cabiya ngər yi anə nda ənga yu nda dumwa ənga ca ngau anə nda. Lagu kə ngə yiwu kəra gu yiwu ɗa wu nda nggya wu nda ar babal, ənga nayi ənga kəɗa wu nda nggya wu nda.”

18 Ayukudā Yesu kudəna kədi Hyal, ba ji tərabiya əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar a biyar ya dagə Kiduronu. A biyar ya dagə kau, vanyi masəmə a'yi, ba Yesu əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar ma'yi a vuwa gwa. **2** Yahuda, zəmbəlma Yesu kəra thləna hiya ja wu sən vi kau, ara Yesu əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar wu yidaga ɗəbə dzə a gwa. **3** Kə Yahuda shili wu masəmə kau, ji dumwa ji ca lagu anə bwata soja'yar, ənga njir bəla ki Hyal kəra pubu ɗəɗəgal'yar ənga njir Farisi səwa. Ndə shili ənga u'ur təsə ba pitəlla ənga kar pa. **4** Yesu, ara ju səni sərə wu nda ɗa ənga ja, ba ji biya, ji biya yiwa nda, “Wa nga hyu gala?” **5** Kə ndə shadəwa nyi, ndə na, “Yesu ndə sara wu Nazəratu.” Əngwar Yesu anə nda, “Nayi ngau.” Yahuda ndərə thləna hiya Yesu a'yi ja tata'yi əkkə'yi nda. **6** Ənggərə Yesu na, “Nayi ngau,” ba ndə sha ɗə ndəl ɗə ndəl, ba ndə dlanakər a gyiwu 'yi. **7** Kə Yesu bəra yiwa nda, ji na, “Wa nga hyu gala?” Əngwar nda, “Yesu ndər Nazəratu.” **8** Əngwar Yesu anə nda, “A nar hyir yi abər nayi ngau. Ma nayi nga hyu gal, hya piyari nji kau, nda ma'yi.” **9** Səkə ɗarkər aga ja nyabiya ndər kəra ji nana, “Nayi a'yi tini alaga ndə zəmə wu njira gə nə ɗa mai.” **10** Simanu Biturusu ndərə a'yi ənga katsakər ara ja, ba ji tsəbiya katsakər nyi, ba ji thlana himi mazəma mafa nə pubu kəra ndiya ənga

dəgaləu. Thləmər mafa kə ca ngə Malkusu. **11** Kə Yesu nar nyi anə Biturusu, “Shabiya katsakər ngau a gwu ki nyi. A'yi kyau ya təwari sara wu kyakiwa nə ɓwaɓwatə kəra dāda nə dā kə wa?” **12** Kə bwata soja'yar ta ənga dəgalər nda, dābə ənga njir ɓəla ki Hyal mbar Yesu, ba ndə mbiya nyi. **13** Tanggərma, ba ndə hər nyi a ndəgya Anasu, ara naja səlku sal nə Kayafasu. Wu fa ta, Kayafasu ngə pubu kəra ndiya ənga dəgaləu. **14** Kayafasu ngə lər sawara anə njira nggurəm nə Yahudiya abər a dāri tsa'a ndə zəmə a tə aya nyi. **15** Kə Simanu Biturusu ənga pathlə wu pama zəmbəlma nə Yesu ndu nu Yesu wu ndəl wu ndəl. Ara pubu kəra ndiya ənga dəgal wu səni najaka zəmbəlma nə Yesu, ba ji piyari nyi aga ja vu hudə ki nə pubu kəra ndiya ənga dəgal ənga Yesu. **16** Ama Biturusu nə nyi ba ji ta'yi a biya miya ki, a biya. Kə zəmbəlma kəra pubu kəra ndiya ənga dəgal kə wu səni kau, biya ji biya ndər anə kwa kəra a vər ɓəla miya ki, ba ji vu ənga Biturusu. **17** Kə kwa ɓəla miya kiya nyi, na anə Biturusu, “Nagə ma, pathlə gau wu pama zəmbəlma nyi, əndəga?” Kə ji shadəwa, ji na, “Awau, nayi a gwa mai.” **18** Ara shishi'wu kəra vi, agabangə kə mafa'yar əkkə'yi njir ɓəla ki Hyal mbəbiya u'u tata'yi nda, ndu dāha. Biturusu tsu a'yi ja wu pama nda ta'yu ju dāha u'u. **19** Kə pubu kəra ndiya ənga dəgal yiwa miya Yesu ar kəra zəmbəlma nyi'yar ənga highiɓə nyi. **20** Kə Yesu shadəwa nyi, ji na, “Ndər dā, ar babal nga yi na anə nji patəu, yi highiɓə wu umbwa dābə dʒə njir Yahudiya ənga wu ki Hyal vira dābə nə njir Yahudiya ari ar babal. Sə a'yi kəra yi na dādəwa mai. **21** Mi ngə dā gu yiwa miya ya? Yiwa miya njira nggar sərə yi na. A nggəbiyar nda sərə yi nana.” **22** Ənggəra Yesu nana abangau, kə vanyi ndər ɓəla ki Hyal kəra ləha dʒər nyi nə nyi tsəbalma, əngwar ja anə nyi, “Abangə nga nju ndər anə pubu kəra ndiya ənga dəgal ya?” **23** Yesu shadəwa nyi, ji na, “Ma yi nana sərə a'yi tsa'a mai ba ga cabiya dā, ama ma yi nana sərə tsa'a, mi ngə dā gə dəgə dā?” **24** Kə Anasu səwa nyi mbamba a ndəgya Kayafasu ndəra naja ngə pubu kəra ndiya ənga dəgaləu. **25** Ma tsu Simanu Biturusu ta'yi ar vi ta, ja vər dāha u'u, kə nji yiwa nyi, “Nagə ma pathlə gu pama zəmbəlma nyi ya, əndəga?” Kə ji kəpalna, ji na, “Nayi a gwa mai.” **26** Pathlə wu pama mafa nə pubu kəra ndiya ənga dəgaləu, kəra zaməya ndə ta Biturusu thlana himiya ja ta, ka na anə nyi, “Mi ngə gu

na ka? A'yi gə pathlə wu pama njira yi lari nyi ənga ja wu masəmə ta wa?” **27** Kə Biturusu ɓəra kəpalna, ənggərna kə vəgəmə wau. **28** Əmudlə kadə kə njira nggurəm nə Yahudiya ləbiya Yesu sara wu ki Kayafasu a ndar pathla nə gwamna nə Roma. Kə ndə nggəl ara vu pathla nyi ara nda sara dā diyadiyaɓəu ba ja kar nda ara səm lardur nə vəlna. **29** Agabangau, kə Bilatusu biya thləwa nda a biya, ba ji yiwa, “Mi ngə vazə kəra hyi shili əni a miya ndəla ndə ka?” **30** Kə ndə shadəwa nyi, ndə na, “Maja abər ndə kau, a'yi ndə vavazə mai, na'yu shili ənga ja ənggə mai.” **31** Əngwar Bilatusu anə nda, “Hər nya mau hya nda məliya nyi numa ar kərhyi ənggəra dladər hyi nana.” Əngwar njir Yahudiya anə nyi, “Nji a'yi nə 'ya dənama nə thla numa nə tə anə ndə mai.” **32** Səkə dərəkər aga ja nyabiya sərə Yesu nana ar kəra culi tə kəra ju nda tau. **33** Kə Bilatusu sha a vu pathla, kə ji ngga Yesu, ji yiwa nyi, “Dəm ya, nagə ngə təl nə njir Yahudiya ya?” **34** Yesu shadəwa nyi, ji na, “Sara ara gau ngə ndər kə hya'ari ya, əndəga nji ngə ndər anə ngau ar kəra yi ya?” **35** Əngwar Bilatusu anə nyi, “Ndər Yahudiya yi ya? A'yi nji gə hyi ənga pubu dādəgal'yar ngə shili ənga gə ənggə wa? Mi gə məliya?” **36** Yesu shadəwa nyi, “Təlkur dā, a'yi ənggər nə duniya mai. Maja abər təlkur dā ənggər nə duniya, njir məl thlər dā ndu pa ba nda kar njir Yahudiya ara mbar dā. Ama pakatəu, təlkur dā sara ar vi pamə nga nyi.” **37** Əngwar Bilatusu anə nyi, “Dəm ya, təl nga gə ya?” Kə Yesu shadəwa, ji na, “Kakalə nga nyi, ənggər kəra gə na, təl nga yau. Sərə dā nji yabiya dā, ənga sərə yi shili wu duniya aga nyi, aga ya nana sərə jiri. Kalar ndəra wu yiwu jiri, ju sə himi sərə yu na.” **38** Bilatusu yiwa miya Yesu, ji na, “Mi ngə jira nya?” Kə Bilatusu ɓəra biya a biya əgya njir Yahudiya, ji biya na anə nda, “Nayi thləwa nyi ənga vazə mai. **39** Ama a dāri sər cijir hyi aga ya səya hyi ndər fursəna pathlə wu lardur vəlna kau. Hyu yiwu ya səya hyi ‘Tələr njir Yahudiya’ ya?” **40** Kə ndə ɓəra shadəwa nyi, ndu wau ndu na, “Awau, naja mai. Səya 'ya Barabasus.” (Ama ja hya səni, Barabasus ndər dālagu ngau.)

19 Kə Bilatusu səwa nji nə nyi wuda anə Yesu. **2** Kə soja'yar məliya dara shikədi nə təlkur ba ndə har nyi anə Yesu. Kə ndə har nyi ləgutə tuwara dəzəu kəra ənggər nə təlkur. **3** Ndə shili əgya ja, ar kər ar kər ndu na anə nyi, “Ənga

barka ngau, ciwar, tələr njir Yahudiya!" Ba ndə nə nyi tsəbalma. **4** Kə Bilatusu bəra biya a biya əgya njir Yahudiya, ji biya na anə nda, "Kəja yu biya ənga ja, ara yu yiwu hya səni abər nayi thləwa nyi ənga vazə mai." **5** Ənggəra Yesu biya ənga dara təlkur nə shikədi a dar kəra ja ənga ləgutə tuwara dəzəu, kə Bilatusu na anə nda, "Kəja nda nyi!" **6** Ta pubu dədəgal'yar ənga njir bəla ki Hyal lari nyi, ba ndə hya'ana dāhəu, ndu na, "Dlakəya nyi! Dlakəya nyi!" Ama kə Bilatusu shadəwa nda, ji na, "Hər nya mau hya nda dlakəya nyi sər hyi, aya nayi lari bikə nyi mai." **7** Əngwar njir Yahudiya anə nyi, "Dladər 'ya a'yi, kəra na a dər tsa'a nja dlakəya ndə kau, ja tau, ara ji hər kərnyī ar viya Zər Hyal." **8** Ənggəra Bilatusu nggar ndər kau, ba hivər nyi cakau. **9** Ba ji bəra sha a vu hudə pathla, ji vuwa yiwa Yesu, ji na, "Sara mani nga gə shila?" Ama Yesu a'yi shadəwa nyi mai. **10** Agabangau, əngwar Bilatusu anə nyi, "Gə nggəl ara ndər anə dā ya? A'yi gu səni abər a'yi yi ənga dənəma nə səya ngau, ənga nə dlakəya ngə wa?" **11** Kə Yesu shadəwa nyi, ji na, "Dənəma kəra a'yi ara gə ar kəra yau, dənəma kəra Hyal nəngə ngə wacu. Agabangau, ndəra fuwa dā wu tsa gə nga ndiya ngə ənga bikau." **12** Ar kəra ndər kə ngə Bilatusu wu yiwu ja səya Yesu, ama kə njir Yahudiya hya'ana dāhəu ndu na, "Ma gə səya nyi ji ma'yi, nagə a'yi bazhiya Kayisaru mai. Kalar ndəra wu yiwu ja məliya kərnyī ar viya təl, dawa Kayisaru nga ja." **13** Ənggəra Bilatusu nggari ndər kau, ba ji həbiya Yesu a biya, ji biya nggya ar sər nggya nə pathla ar vira nji pədləya ənga tsəka. Kəra nju ngga ənga miya njir Yahudiya Gabathla. **14** Pəci kau, pəci ta'yi kər, pəci kəra nju fə sə wu lagu nju vu sugu nə lardur nə vəlbiya. Əngwar Bilatusu anə njir Yahudiya, "Kəja mə tələr hyi!" **15** Ama kə ndə hya'ana dāhəu ndu na, "Tsəya nyi! Tsəya nyi! Dlakəya nyi!" Kə Bilatusu yiwa nda, ji na, "Ya dlakəya hyi tələr hyi ya?" Kə pubu dədəgal'yar shadəwa, ndə na, "Vanyi təl a'yi ara 'ya mai, kəl təl Kayisaru." **16** Agabangau, kə Bilatusu həri Yesu ji nər nyi anə njir Yahudiya aga nda dlakəya nyi. Kə soja'yar ma'yi ənga Yesu. **17** Yesu biya sara wu hudə məlmə ja vər hə wu dladlakə nyi a ndar vira nja ngga ənga vir papangəkər. Ənga miya njir Yahudiya nju ngga viya nyi ənga Gwalgwathla. **18** Ar vi kə nga nji dlakəya Yesu, ənga nji məthləu, pathlə lagu mazəma ja, ənga vanyi ndə lagu matsala ja. **19** Bilatusu

tsəfər sau, ba ji pathləri ar wu dladlakau. Kəja sərə ji tsəfəri, "Yesu ndər Nazəratu, Tələr njir Yahudiya." **20** Ara ji dlakəya Yesu ləhəu wu dzər məlməu, ba məliya njir Yahudiya gangəu jigana sərə nji tsəfəri kau. Sərə ji tsəfəri, ji tsəfəri wu miya njir Yahudiya, ənga miya njir Roma ba ənga miya njir Gərikəu. **21** Kə pubu dədəgal'yar nə njir Yahudiya nar nyi anə Bilatusu, "Ga sara tsəfə Tələr Njir Yahudiya mai, ama ga na, əngwar ndə kau, naja əngwa ngə Tələr njir Yahudiya." **22** Əngwar Bilatusu anə nda, "Sərə yi tsəfəri a tsəfər yau." **23** Ayukuda soja'yar kə dlakəya Yesu, ba ndə fa'ari kar ha nyi, ndə təkəya bwata fodəu, kə kalar soja həri bwata pathləu. Ndə bəra həri ləgutə dzəgamə nyi kəra a'yi nji mbə mai, ama tsa nga nji tsa mbari a du kər ba'a a gyiwu ndəl. **24** Kə ndə na wu pama nda, "Məna sara ta ləgutə kə mai, ama məna tədə shi'wu a miya ndəla nyi məna lari ndəra wu səmku." Sə'yar kə darkər aga ja nyabiya sərə tsətsəfau wu ləkakadə nə Hyal kəra nə abər, "Ndə təkəya kar ha dā wu pama nda, ndə tədə shi'wu ar kəra ləgutə ha dā." Ya kəja sərə soja'yar kə məliya ngau. **25** Tata'yi ləha dzər wu dladlakə nə Yesu, ca ngə mənyī ənga kwamə nyi ənga Maryamu mala Kəliyopasu ba Maryamu Magədaliya. **26** Ənggəra Yesu lari mənyī a ndəna ənga zəmbəlmə kəra ju yiwu ta tata'yi ləha dzər nyi, kə ji na anə mənyī, "Ama, kəja zər ngau." **27** Əngwar ja anə zəmbəlmə kau, "Kəja mə ngau." Ənggə ngə zəmbəlmə kə hər nyi a ndu ki nyi. **28** Yesu, ayukuda ji sənbiya abər kalar sə a kudəri, aga sərə tsətsəfau a nyabiya dzau, kə ji na, "Hili wu tə dā." **29** Ar pəci kau, bələri a'yi əna kəra nyinyau ənga 'yimi mwamwalu. Kə ndə ciwa sasa'u a gwu 'yimi mwamwala nyi, ba ndə ciri ar zəwa ba ndə fuwa a du miya Yesu. **30** Ənggəra ji təwari, əngwar Yesu "A kudəri." Ayukuda kə ba ji uzhiya kər, ba ji tau. **31** Pəci kau, pəcir fə sə wu lagu nə pəcir Bəlsar ngau, ənga əzəgəkura nyi tsu pəcir Bəlsar kəra pama ara alenyi ngau. Agabangau, njir Yahudiya a'yi wu yiwu nda piyari dza nda a dar wu dladlakə ar pəci ta mai. Ba ndə yiwa Bilatusu aga ja piyari nda, nda bəbəlna hiya nda aga kusar tər nda, ba nda həya dza nda sara dar wu dladlakər nda, ba ji nə nda lagu. **32** Kə soja'yar shili ndə sa bəbəlna hiya ndə tanggərma kəra nji dlakəya ənga Yesu, ba ndə məliya nyi anə ndə nə məthləkura nyi tsu. **33** Ama ənggəra ndə shili əgya Yesu, nandə bəbəlna hiya ja mai, ara divira nda shili a tər ja.

34 Kə pathlæu, wu pama soja'yar kə tsaviya Yesu ar thlärpa ja ənga katsakər, ba mashi dabə ənga 'yimi ndzəndzə sara a gwa. 35 Ndəra səkə də wu liya ja, ngə lər sakida kau, sakida nyi jiri nga nyi. Naja ənga kənyi wu səni abər səra ju na, jiri nga nyi, ənga ji ləri sakida kau, aga nahyi tsu hya hänggəri. 36 Sə'yar kə darkər aga nyabiya səra tsətsəfau wu ləkakadə Hyal, "Alaga dəhiya ja zəməu, nju bəlna mai." 37 Vanyi ndər Hyal kəra tsətsəfə na, "Ndə wu nda tsamə ndəra ndə tsaviya." 38 A yukudū, kə Yusufu ndər Arimatiya naja ma zəmbəlma Yesu ngau, ama ar dəwa, ara hivar njira nggurəm nə Yahudiya. Ji sa yiwa Bilatusu aga ja nə nyi dza Yesu, kə ji nə nyi. 39 Yusufu ma'yi ənga Nikodimosu, ndəra sə a'yi shili əgya Yesu uvu'yi ta. Nikodimosu ma'yi ənga muru gwagwadau ənga alosu kəra sə kisə ar viya tsələ pathlæu. 40 Kə nanda kə məthlə kau, ma'yi ka nda həri, kə ndə pədiya dza Yesu wu sər hadə ndau, dabə ənga sə kisə kau, ənggəra njir Yahudiya wu hadə ndau. 41 Ləha dzər vira nji dlakəya nyi ar kau, vanyi fa wu a'yi. Wu fa wu kau, hu mafəliyangə a'yi kəra nji gərə sə a'yi hadəna ndə a gwa. 42 Ta də pəcir fə sə wu lagu nə njir Yahudiya ngau, ba tsu huwa nyi ləhə nga nyi, ba ndə hadəna dza Yesu wu huwa nyi.

20 Kadə əmudlæu, ma tsu vi dlədlərəu, ar pəci nə tanggərma nə sugu, kə Maryamu Magədaliya ma'yi a nda tsamə huwa nyi. Ma ji nda ba ji ləri kəja nja jahənar tsəka hadə miya huwa nyi. 2 Kə ji sha ənga hwi a ndəgya Simanu Biturusu ənga vanyi zəmbəlma kəra Yesu wu yiwu ta. Kə ji na anə nda, "A hər nji dza Thlagə sara wu huwa nyi, kəja na'ya səni vira nji fiya nyi ari mai." 3 Kə Biturusu ənga vanyi zəmbəlma ta biya ndə mbar lagu ndar huwa nyi. 4 Gyapə nda mbar hwi, ama kə vanyi zəmbəlma ta ndiya Biturusu ənga hwi a ndar huwa nyi. 5 Ji nda uzhiya dzau, ju tsamə gwu hudə huwa nyi, ba ji ləri kar hadə ndau a gwu huwa nyi, ama naji gwu huwa nyi mai. 6 Kə Simanu Biturusu ndəra a gyiwu yukudə nyi shili a miya huwa nyi, ba ji tərabiya a gwu huwa nyi, ba ji gwa ləri kar hadə ndau a guna. 7 Kə ji bəra ləri zhabī kəra nji mbuya bama Yesu əni a gwu huwa nyi pəpədau lagu batiti. 8 Kə zəmbəlma ta shili a miya huwa nyi a ndiya Biturusu ta ma'yi a gwu huwa nyi tsu. Ənggəra ji gwa ləri ba ji hänggəri abər jiri nga nyi. 9 Ba'anə kabəngəkə nanda a'yi

nggabiya səra tsətsəfau wu ləkakadə abər kəl Yesu hya'ari sara vir tə mai. 10 Kə zəmbəlma'yar kə sha a ndu ki. 11 Maryamu nə nyi ta'yi a miya huwa nyi ja vər tiwi. Tsu ja vər tiwi, ba ji uzha, ju tsamə gwu hudə huwa nyi. 12 Maja vər tsamə, ba ji ləri waladi'yar məthlə wu kar pərtə nggangashiur ar vira nji pina dza Yesu ar ta. Waladi pathlə a vər nggya a dar vir kəra ja ənga vanyi tsu a gyar vir hiya ja. 13 Kə waladiya nyi'yar yiwa nyi ndə na, "Mala, mi ngə də gwu tiwi ya?" Əngwar ja, "A hənər nda Thlagə də sara ənggau, ya, nayi wu səni vira ndə hənə nyi a ndar mai." 14 Ənggəra ji kudəna na abəngau, ba ji shabiya dzau, ba ji ləri Yesu ta'yi a ndəna, ama naji tsamə ri abər Yesu ngə mai. 15 Kə Yesu yiwa nyi, ji na, "Mala, mi ngə də gwu tiwi ya? Wa nga gu gala?" Ma ju nggani abər ndər məl thlər wu fa wu ta ngau, əngwar ja anə nyi, "Maləmə, ma nagə ngə hər nyi sara ənggau, nar də vira gə fiya nyi ari, aga ya nda hər nyi." 16 Kə Yesu ngga nyi, ji na, "Maryamu." Ji shabiya dzə a ndara ja, ji na ənga miya njir Yahudiya, "Rabwani!" (Kəra ca ngə Maləmə.) 17 Əngwar Yesu anə nyi, "Ga sara mba də mai, ara tsu yi gərə sha a da ara Tada kwatahəu. Ama ga ma'yi a ndara zamədə'yar ga nda nar nda, sha nga yi a dara Dədə ənga Dərhyi, ba a dəgya Hyal də ənga Hyalər hyi." 18 Kə Maryamu Magədaliya ma'yi, ji nda nar nyi anə zəmbəlma nyi'yar, "A lar yi Thlagəu!" Kə ji nar nda səra Yesu nar nyi. 19 Əwagəu pəci tanggərma nə sugu, ar pəci kəra zəmbəlma'yar nə Yesu kaḅau ar vi zəməu. Ndə hadiya miya ki ara hivar njira nggurəm nə Yahudiya. Ma tsu nda a vuna, kəja Yesu ta'yu wu hada nda, ji na, "Jaməkur ja nggya ənga hyi." 20 Ayukudə ji nana ndər kau, kə ji canə nda tsa ja ənga thlärpa ja. Kə zəmbəlma nyi'yar nyabiya dzə ənga hudə pipida ara ndə ləri Thlagəu. 21 Kə Yesu bəra na anə nda, "Jaməkur ja nggya ənga hyi! Ənggər kəra Tada səwa də, abəngau ənga yu sə hyi." 22 Ənggəra ji nana abəngau, ba ji səna pi a nda gərə nda, ji na, "Dləwara mau Mambəl Cicau. 23 Kalar ndəra hyi təfəbiya nyi bikə nyi a təfəbiya nyir nji bikə nyi, abəngə tsu, kalar ndəra hyi nggəl ara təfəbiya nyi bikə nyi a nggyari abəngau." 24 Toma (ndəra nju ngga ənga gili), pathlə wu pama nda kumo apə məthləu, a'yi ja ma Yesu shili ara zəmbəlma nyi'yar mai. 25 Kə alenyi zəmbəlma'yar kə na anə nyi, "A lar 'ya Thlagəu!" Ama əngwar Toma anə nda, "Ma nayi a'yi ləri məcəvədi nə kusa ar

tša ja mai, əŋga yi fuwa tša yi a vu vira kusa ar ta mai, əŋga yi fuwa tša yi a vu thlərpa ja mai, nayi wu həŋggəri əni mai.” 26 Ayukuda sugu pathlə ətsu, zəmbəlma nyi'yar bəra tsəmiya dzə wu ki, ar pəci kə Toma a'yi ja əkkə'yi nda. Miya ki dədəl nga nyi, ama kə Yesu shili ji sa ta'yi wu pama nda ji na, “Jaməkur ja nggya əŋga hyi.” 27 Kə ji na anə Toma, “Fər ku'yir tša gə əŋggau, ga tsamiya tša yau. Hər tša gau ga fiya a vu thlərpa yau. Piyari təkəkər ga da ndəra əŋga mbərsa.” 28 Əngwar Toma anə nyi, “Thlagə da əŋga Hyal däl!” 29 Yesu shadəwa nyi, “Ara gə lar da nga gə həŋggəri ya? Njir barka ngə njira gəra lar da ama kə ndə həŋggəri əŋga yau.” 30 Yesu məliya sə dədəgur'yar paməpamə gangəu wu liya zəmbəlma nyi'yar, kəra nji a'yi tsəfəri wu ləkakadə kə mai. 31 Ama nji tsəfəri najakau, aga hya həŋggəri abər Yesu ngə Kərsiti, Zər Hyal, əŋga tsu aga ja da lagur mbərsa ba hya uya pi lagur thləmə nyi.

21 Ayukudə sə'yar kau, kə Yesu bəra canə nyi kər anə zəmbəlma nyi'yar ar miya dəl Tiberiyasu. Kəja əŋggəra ji dərəkər. 2 Simanu Biturusu əŋga Toma (ndəra nju ngga əŋga bili) əŋga Nathlaniyalu sara wu məlmə Kana wu Galili əŋga wazha Zabadi əŋga alenyi zəmbəlma məthlə ngə a ndəna. 3 Əngwar Biturusu anə nda, “Ma'yi nga ya nda təm.” Əngwar alenyi nji kau, “Na'ya ma 'yi wu ma'yi əŋga gau.” Kə ndə biya ndə biya gwu kwambwal ba ndə ma'yi. Ama pəci ta vu'yi sə a'yi ndə mbar mai. 4 Kadə mudlə əŋggəra vi kudau, kəja Yesu ta'yi a miya dəl, ama zəmbəlma nyi'yar tsamə ri abər naja ngə mai. 5 Kə Yesu na anə nda, “Bazhi dā'yar, a'yi hyi əŋga kalfi wa?” Əngwar nda anə nyi, “Awau.” 6 Kə Yesu na anə nda, “Vakuwa mə litagər hyi a ndar lagu mazəma kwambwal kau, ba hya uya nda.” Ta ndə məliya əŋggəra ji na, ba ndə mbar kalfi gangə gagadəu, kəra dā dzadzau anə nda, nda tədəbiya a du kwambwala nyi. 7 Kə zəmbəlma ta Yesu wu yiwu ta na anə Biturusu, “Thlagə ngau!” Ənggəra Simanu Biturusu nggari ndər kau, abər, “Thlagə ngau,” kə ji həri ləgutə nyi ji hari ara dədəməu tursə nga ja. Kə ji dzəgwa vəl a gwu 'yimiya nyi. 8 Alenyi zəmbəlma nyi'yar ma'yi a ndar dza dəl a gwu kwambwalər nda, nda a vər tətədə litagər nda nyinyau əŋga kalfi. Ar pəci ta nanda a'yi nadə sara miya dəl mai. Pama nda wu dā əŋggər hyi gharu makəru. 9 Ənggəra ndə biya a

miya dəl, ba ndə thləwa əvunyi mbəmbə əŋga u'u əŋga kalfi a dari ba əŋga macikəl tsu. 10 Əngwar Yesu anə nda, “Gəri a mau kalfi kəra hyi mbari a shili əŋggau.” 11 Kə Simanu Biturusu ma'yi a dar kwambwal, ju tədə litagəu a biya miya dəl. Litagə kə nyinyi nga nyi əŋga kalfi nggunggurəm gharu əŋga təfu kumunyi apə makəru. Ama alaga kə litaga nyi nyinyi əŋga kalfi, a'yi tanəkər mai. 12 Kə Yesu na anə nda, “Shili a mau hya sa səm sər səm nə mudlau.” Wu pama zəmbəlma nyi'yar ndə a'yi kəra cinapi ji yiwa nyi, ji na, abər, “Wa nga ga” mai, ara ndu səni abər Thlagə ngau. 13 Ba Yesu hya'ari ji həri macikəla nyi, ba ji nə nda əŋga kalfiya nyi tsu. 14 Najakə ngə nə makərkura nyi, əŋggəra Yesu canə kər anə zəmbəlma nyi'yar ayukudə ji hya'ari sara vir tau. 15 Ənggəra ndə kudəna səm sər səm nə mudlau, kə Yesu nar nyi anə Simanu Biturusu, “Simanu zər Yahwana, əŋga jiri nga gu yiwu dā a ndiya sə'yar kə ya?” Kə Biturusu shadəwa nyi, ji na, “Əŋə, Thlagəu, gu səni yu yiwu ngau.” Əngwar Yesu anə nyi, “Səməna wazha təmahə dā'yar kau.” 16 Kə Yesu bəra na anə nyi, “Simanu zər Yahwana, əŋga jiri nga gu yiwu dā ya?” Kə ji shadəwa, ji na, “Əŋə, Thlagəu, gu səni abər yu yiwu ngau.” Əngwar Yesu anə nyi, “Bəla təmahə dā'yar.” 17 Yesu bəra na anə nyi nə makərkura nyi, “Simanu zər Yahwana, gu yiwu dā ya?” Ba sə kə ndzana hudə Biturusu arya Yesu yiwa nyi ar kər ar kər makəru, “Əŋga jiri gu yiwu dā ya?” Əngwar ja anə nyi, “Thlagəu, gu sən sə patəu. Gu səni abər yu yiwu ngau.” Əngwar Yesu anə nyi, “Səməna təmahə dā'yar. 18 Jiri nga yu na anə ngau, pəci kəra gə tsu zər, nagə ngu ha kar anə kərngau, ba ga ma'yi a ndar vira gu yiwu. Ama ma gə nda hal, gu nda ha tsi anə nji aga nda har ngə kar ba nda dzəgwa hər ngau a ndar vira gə gəra yiwu.” 19 Yesu nana abəngau aga cabiya culi tə kəra Biturusu wu nda tau, kəra wu dla əŋga kadakadarkur anə Hyal. Kə ji na anə nyi, “Nu dā.” 20 Biturusu shabiya dzə ji tsamə gyiwu yukudu, ba ji lari zəmbəlma ta Yesu wu yiwu ta a vər nu nda. Najakə ngə zəmbəlma ta təghər dzə ar dza Yesu pəci kəra nda a vər səm sər səm nə lardur nə vəlna əŋga ji na anə Yesu, “Thlagəu, wa ngu nda thləna hiya ga?” 21 Ənggəra Biturusu lari nyi, kə ji yiwa Yesu, ji na, “Thlagəu, kar ndə kə tsu, mi ngə nə nya?” 22 Kə Yesu shadəwa nyi, “Ma yu yiwu ja dā a'yi əŋga pi kəl yi sha shili, mi ngə dzau nga? Nagə, kəl

ga nu da?" **23** Agabangau, kə ndər kə tətəlnakər wu pama njir nu Yesu, abər zəmbəlma kə wu tə mai. Ama Yesu a'yi na abangə mai. Səra ji na ca ngə, "Ma yu yiwu ja nggya ənga pi kəl yi shili, mi ngə dzau nga?" **24** Najakə ngə zəmbəlma kəra ləri sakida ar kəra sə'yar kə patəu, ənga ji tsəfər nda. Mən wu səni abər sakida nyi jiri nga nyi. **25** Ama alenyi sə paməpamə gangə a'yi kəra Yesu məlna. Maja abər nji tsəfəri patər səra ji məlna, duniya ənga kərnyi a sən həri ləkakadā nyi mai.

1 Kwaranthli

1 Cama tsətsəfə sara ara Bulusu, ndəra Hyal ngga aga ja da cama səsə nə Kərsiti Yesu lagur yiwu huda nə Hyal, ənga zamər mən Sosithlanisu, **2** a nda nə daβə dzə njir nu kəra a vu Kwaranthli, njira njī ngga aga nda da njī cici wu Kərsiti Yesu, ənga njira njī thləbiya wu Kərsiti Yesu, daβə ənga kalar njī kəra ar kalar vi kəra wu ngga thləmər Thlagə Yesu Kərsitir mən, Thlagər nda ənga Thlagər mən. **3** Bəgə mayiwakur ənga huda pərtəu sara ara Hyal Dərmən ənga Thlagə Yesu Kərsiti nda nggya ənga hyi. **4** Parangə nga ya vər lə usaku anə Hyal aya hyi, aya mayiwakur nyi kəra ji lər hyi wu Kərsiti Yesu. **5** Arya wu ja a dər hyi njir bərba wu kalar sau, kalar sərə hyu na ənga kalar sənbiya sər hyi. **6** Arya najaka bərbakur, a cabiyari abər, kalar sakida kəra 'yi ləri aya Kərsiti jiri nga nyi. **7** Agabangau, nahyu ghari sə lələ nə Mambəl mai, ənggər kəra hya vər nggyar tsatsam lagu nə səkə shilər Thlagər mən Yesu Kərsiti kəra wu nda cabiya dzau. **8** Yesu wu nda səbiya ngə aga ga da nənau ba'anə shili ar jomə ndəl, aga ga da ndə gərə vazau ar pəcir shidar Thlagər mən Yesu Kərsiti. **9** Hyal, naja ndəra ngga hyi a shili wu nggya nə daβə dzə ənga zər nyi Yesu Kərsiti Thlagər mən, naja ndə tsa'a miya dəfu ngau. **10** Ya vər kədi hyi wazha ama wu thləmər Thlagər mən Yesu Kərsiti, hya sara ca paməpaməkur mai, ama hya dlunggəri ənga kuvwar hyi, aga miya hyi ənga dəngar hyi a da zəməu. **11** Yu na anə hyi abangə wazha ama, aya alenyi njī sara wu ki Kəlowusu nar da abər hyu pəpa wu pamə. **12** Səra yu na, ca ngə alenyi njī wu pama hyu na, "Nayi nəda yu nu Bulusu," alenyi nju na, "Nayi nəda yu nu Apolusu," alenyi njī tsu ndu na, "Nayi nəda yu nu Kefasu," ənga alenyi njī tsu ndu na, "Na'ya nər 'ya 'yu nu Kərsiti." **13** Karya, Kərsiti a təkəbiyar dzə ya? Əndəga njī dlakəya Bulusu aya hyi ya? Əndəga njī hər hyi bəbətizəma wu thləmər Bulusu ya? **14** Yu usaku anə Hyal, ara a'yi nayi ngə hə bəbətizəma anə ndaliya hyi mai, kəl anə njir ki Kərispusu ənga Gayisu. **15** Kabangəkau, ndər sən na abər yi hər nyi bəbətizəma wu thləmə da a'yi mai. **16** Jiri, a bəra dəngar yi vanyi sau, abər a hər nyir yi bəbətizəma anə njir ki Sətifanusu. Ayukuda nyi tsu nayi bəra dəngari ndəra yi bəra hər nyi bəbətizəma mai. **17** Ara Kərsiti a'yi

səwa da aga ya hə bəbətizəma anə njī mai, ama aga ya tətəlna ndəshigu nyi, a'yi ənga ndər nə hahangəkur ndəndəkur da mai, a sara dənama nə wu dladlakə nə Kərsiti a da sə tətəwa. **18** Arya cama nə ndər nə mbədaυ lagu wu dladlakau, dzakur ngau anə njira sasa, ama anə mən njira uya mbədaυ, dənama nə Hyal ngau. **19** Arya tsətsəfə nga nyi, "Yu nda sana hahangəkur nə njī hahangəu, ənga sənbiya sə nə njir sən sə tsu, yu nda məliya wu da sə kurthləu." **20** Əmani ngə njī hahanga? Əmani ngə njir sənbiya sa? Ənga əmani ngə njir jigadəma? Hyal a'yi məliya hahangəkur nə njir duniya da aga dzakur wa? (aiōn g165) **21** Arya Hyal lagu hahangəkur nyi nga ji məliya njir duniya gərə sənbiya nyi lagu hahangəkurər nda. Ama ba ji məliya lagu dzakur nə tətəlna ndər Hyal ca ngə njira hənggəri uya mbədaυ. **22** Njir Yahudiya wu gal lar sə dədəgər, njir Gərikəu nər nda, ndu gal hahangəkur. **23** Ama na'ya 'yu tətəlna ndər Kərsiti ndəra njī dlakəya, kəra da sər thlə hi anə njir Yahudiya, ənga sə dzakur anə njira a'yi njir Yahudiya mai. **24** Ama anə njī kəra Hyal ngga, tara njir Yahudiya ənga tara njir Gərikəu, Kərsiti ca ngə dənama nə Hyal ənga hahangəkur nə Hyal. **25** Ara dzakur nə Hyal a ndiya hahangəkur nə ndau, kukufəkur nə Hyal tsu a ndiya nənəkur nə ndau. **26** Wazha ama, hya dəngari sərə hyi aga nyi ar pəcira njī ngga hyi, aga hya da njir nu, a'yi patəkura hyi ngə njī hahangə lagur sənbiya sə nə ndəndəkur mai, a'yi patəkura hyi ngə njira ənga dənama mai, ənga a'yi patəkura hyi ngə yirma mai. **27** Ama Hyal ngə həbiya sə dzakur nə duniya aga ja həna səli nə njī hahangəu. Ənga ji həbiya kukufəkur nə duniya aga ja həna səli njira nənau. **28** Ji həbiya sərə njī didana wu duniya ənga sərə gərə ar viya vanyi sə wu duniya aga nda ndzana sərə dədur. **29** Hyal məliya abangə aga nja sara bəwadə wu mwa nyi. **30** Ama Hyal ngə hər hyi a shili wu Kərsiti Yesu, ənga Hyal a məliyari Kərsiti da hahangəkur nər mən. Lagu nyi nga mən da njī tsapəu, njī cici nyi ənga njira ji bəliya. **31** Agabangau, ənggər kəra ja tsətsəfəu, "Ta'yi njir bəwadzau nda bəwadə ənga Thlagəu."

2 Ənggərə yi shili əgya hyi wazha ama, aga ya sa nar hyi ar kəra jirkur nə sə dədəwa nə Hyal, nayi a'yi shili ənga ca sənbiya ndər ənga madiya hahangəkur mai. **2** Ara yi həri wu dəfuwa yau, abər vanyi sə a'yi yu sən ar

pəcira yi əkkə'yi hyi mai, kəl Yesu Kərsiti ənga dlakəkur nyi. **3** Tanggərma shili dā əgya hyi, yi shili wu kukufəkur dā ənga hivər ba ənga tsədəzə gagadāu. **4** Cama dā ənga tətəlna ndər Hyal dā a'yi ənga shakər ba hahangəkur nə ndəndəkur dā mai, ama ənga thlər kəra cabiya dənama Mambəl. **5** Sə kə darkər aga mbərsar hyi a sara təghər dzau ar kəra hahangəkur nə nji mai, ama kəl ar kəra dənama nə Hyal. **6** Alaga abangau, 'yu ndər, ndər nə hahangəkur anə njira a həri wu mbərsar nda, ama a'yi culi hahangəkur nə zaman əshina kə mai, ənga tsu a'yi culi hahangəkur təltə'l'yar kəra wu sa tərabiya nə zaman kə mai. (aiōn g165) **7** Ama 'yu ndər ar kəra hahangəkur nə Hyal kəra dādəwa kəra nji dəwana, hahangəkur nə Hyal kəra ji pəpədləya kadivira dzəgwar duniya, aga ja dā sərə wu shili ənga kadakadarkur anə mən. (aiōn g165) **8** Ndə a'yi wu pama njir səm təlkur nə zaman əshina kə kəra nggabiya sə kə mai. Maja abər ndə nggabiya, nanda a'yi dlakəya Thlagə ndə kadakadarkur mai. (aiōn g165) **9** Ama ənggər kəra ja tsətəsfau, abər, “Sərə Hyal pabəri anə njir yiwu nyi ndə a'yi kəra saya lari mai, ndə a'yi tsu kəra saya nggar mai, ənga tsu ndə a'yi kəra saya dəngabiya mai,” **10** ama Hyal a cabiya mən ri sə'yar kə lagu Mambəl. Arya Mambəl nga vər walbiya kalar sau, patə əkkə'yi sərə dādəwa wu nggabiya sə Hyal. **11** Ara wa ngə ndərə wu səni sərə ndə wu dənga ma a'yi kəl mambəl kəra wu ja waci maya? Abangə tsu ndə a'yi kəra wu sənbiya sərə Hyal wu dənga mai, kəl Mambəl kəra wu Hyal wacu. **12** Namən a'yi dləwuri mambəl nə duniya mai, ama Mambəl kəra shida sara dāra Hyal, aga mənə nggabiya lə sə ləlau nə Hyal kəra nji nə mən kurthləu. **13** Ca ngə sərə 'yu ndər ar kəri, a'yi sərə nji highibər 'ya lagu hahangəkur nə ndapi mai, ama sərə shili lagu Mambəl, kəra wu cabiya jirkur nə Mambəl anə njira wu Mambəl. **14** Ndərə gərə wu Mambəl, naju sən dləwuri sə'yar kəra sara ara Mambəl Hyal mai, a'ya dzakur nga nyi anə nyi, ənga naju sən nggabiya mai, a'ya lagu Mambəl nga nju nggabiya wacu. **15** Ndərə wu Mambəl, ju sən məl numa ar kəra kalar sau, ama naja ənga kərnyi a'yi nju sən məl numa anə nyi mai. **16** Ənggər kəra ləkakadə nana, abər, “Wa ngu sənbiya dənga nə Thlagə tara ba ja sən highibə sə anə nya?” Ama a'yi mən ənga dənga nə Kərsiti.

3 Wazha ama, nayi a'yi sən ndər anə hyi ənggər anə njira wu Mambəl Hyal mai, ama ənggər anə njir duniya, njira tsu nda ənggər wazha yidədəu, wu lagu nu Kərsiti. **2** Nayi nga vər səmənə hyi ənga u'wa ənggər wazha mamənji, a'yi ənga dəfə mai, a'ya tsu hyi gərə nəbiya dzau. Ənga jiri, ba'anə kabangəkau, tsu hyi gərə nəbiya dzau. **3** Ba'anə kabangəkau tsu hyi ənggər njir duniya. Ma tsu hyu ca shishikur, ənga hyu pəpa wu paməu, a'yi tsu hyi ənggər njir duniya wa? **4** Ara ma vanyi ndə na, “Nayi nə Bulusu ngau,” vanyi ndə tsu, “Nayi nə Apolusu ngau,” a'yi tsu hyi ənggər njir duniya wa? **5** Dəmya, wa ngə Apolusa? Wa ngə Bulusa? A'yi njir məl thlər Hyal nga 'ya waci wa, njira lagur nda nga hyi hənggəri ənga Kərsiti wa? A'yi kalar ndə wu pama 'ya ngu məl sərə Hyal nə nyi aga ja məl wa? **6** Nayi ngə thləkana culi, Apolusu ngə pər nda 'yimi, ama Hyal ngə məliya nda ndə hau. **7** Mbar ar ndər thləka ənga ndər lə 'yimi, patə nda, sə a'yi nda aga nyi mai, ama kəl Hyal, ndərə məliya ndə hau. **8** Ndər thləka ənga ndər lə 'yimi raragə nga nda wu mwar Hyal, kalar ndə wu pama nda wu sa uya akkəri nyi kakalə ənga sərə ji məliya. **9** Ara na'ya bazhi məl thlər Hyal ngau, nahyi tsu ngə fa Hyal, ənga sərə Hyal ngə həriya. **10** Lagu mayiwakur kəra Hyal nə dā, a fiyar yi hiya hər ar viya ndər hər kəra mənəhəu, ənga vanyi ndə pamə tsu a dzəgwa hər a dar kəra nyi. Ama kə kalar ndə ja tsam ənga hangakal ənggərə ju hər a dari. **11** Ara vanyi ndər fiya hiya hər pamə a ndiya kəra yi fiya kə a'yi mai, naja ngə Yesu Kərsiti. **12** Alenyi nji ndə hər a dar kəra nyi ənga əndzau, ənga thladla, ba ənga tsəka dəduru. Alenyi nji tsu ndə hər a dar kəra nyi ənga wu, ənga sar, ba ənga 'yi'yi dzədzəgwau. **13** Thlərər nda patəu wu nda cabiya də ar babal ar pəcir shidar Thlagəu. Thlər kau, wu nda nəbiya də wu u'u kəra wu nda cabiya tara abari ngə mənəhəkura thlər kəra ndə məliya. **14** Ma thləra nyi uya mbədau sara wu miya u'u, ju nda uya akkəri. **15** Ma ndərə thlər nyi nggyinəkər wu u'uwa nyi, ju nda uya asar, ama naja ju uya mbədau, ama mbədə nyi wu dā ənggər ndərə biya sara wu miya u'u. **16** Nahyi a'yi hyu səni abər ar viya Ki Hyal nga hyi wa? Ənga nahyi a'yi hyu səni abər Mambəl Hyal a vər nggya wu hyi wa? **17** Kalar ndərə ndzana Ki Hyal, Hyal wu nda ndzana nyi, a'ya Ki Hyal sə cici ngau, ənga nahyi ngə Ki Hyal kau. **18** Ndə ja sara ngguta kərnyi mai. Ma ndə wu pama

hyi nggani abər hahangə nga ja wu nggyabiya zaman nə kabangəkau, bəgə ja fiya kərnyi ar viya ndə dza aga ja dzəgwa dā ənga hahangəkur. (aiōn g165) 19 Arya hahangəkur nə duniya kau, ar viya dzakur ngau wu mwar Hyal. Ənggər kəra ja tsətsəfau, “Ju sən mbar nji hahangə wu kwadashimar nda.” 20 Ənga tsu ənggər kəra tsətsəfau wu ləkakadə nə Hyal, abər, “Thlagə wu səni abər, dənga nə nji hahangə dzakur ngau wu mwar Hyal.” 21 Agabangau, ndə a sara bwadzə ənga ndə mai! Arya kalar sə nər hyi ngau, 22 alaga Bulusu, alaga Apolusu, alaga Kefasu, alaga duniya, alaga pi, alaga tau, alaga sərə əshina ənga sərə a vər shili, patə nər hyi ngau, 23 ənga nahyi tsu nə Kərsiti ngau, Kərsiti tsu nə Hyal ngau.

4 Nji a kyaga hər'ya ar viya njir məl thlər nə Kərsiti, njira Hyal nə nda tətəlna ndər Hyal kəra dədəwa. 2 Kabangəkau, kalar njira nji nə nda sər məl, nda dā njir məl thlər tsa'a miya dəfu. 3 Anə dā, a'yi dā sər tal ma hyi məliya dā numa mai, ənga alaga alenyi njir məl numa anə dā mai. Ənga jiri alaga nayi a'yi yu məl numa anə kərdə mai. 4 Nayi səniibiya sərə yi ndzana mai, ama alaga abangau, a'yi cabiya abər vazə dā a'yi mai. Thlagə ənga kərnyi ngu məl numa anə dā. 5 Agabangau, a sara hya məl numa anə nji tsu pəcir numar nda gərə dā mai. Hya səkə pəci kəra Thlagəu nda sha shili. Ju nda cabiya ar babal sərə ndə məlna dədəwa ənga ja cabiya sərə ndə a vər dənga wu dəfuwa nda. Ar pəci ta ngə kalar ndə wu nda dləwuri fal nyi ara Hyal tsatsa'a aga sərə nda nyi məliya. 6 Kabangəkau, wazha ama, sə kə yu na kau, a məliyar 'ya ar kəra kər'ya nayi ənga Apolusu aga tara ba ja dləwar hyi. Lagu kə nga hyu sən highibəri ara 'ya sərə ləkakadə nana, abər, “Hya sara məl thlər a biya abanga sərə tsətsəfə kə mai.” A sara ndə wu pama hyi a bwadzə ənga vanyi ndə a ndiya vanyi ndə wu pama 'ya mai. 7 Wa ngə məliya gə dā pamə a ndiya vanyi nda? Mi ngə sərə ara gau, kəra a'yi nji ngə nə ngə maya? Ma nji ngə nə ngau, ya, ara mi nga gə məliya ji dā sər bwadza? 8 Kabangəkau, a uyər hyi kalar sərə hyu yiwu. A dāri hyi njir bərba njir gənnal Gərə ənga 'ya a dār hyi təl! Ənggərə yu cim, a dāri hyi təl ənga jiri, aga mənə dabaga səm təlkur kə ənga hyi patəu! 9 Ara wu dənga dā, Hyal a fiya 'ya ri, na'ya cama səsau, ənggər njira a gyu ndəla nji ənga dididī, njira nji thlana nda

numa nə tau. Kəja 'ya a dāri aga sər nggushi wu mwar duniya ənga wu mwar waladi'yar ənga nji patəu. 10 Arya Kərsiti a dār 'ya dza, ama nahyi nji hahangə nga hyi wu Kərsiti! Nji kukufu nga 'ya, ama nahyi nji nənau! Nahyi nju gənggər hyi səli, ama na'ya nju gənggər 'ya səli mail! 11 Shili ar pəci kə əshina ənga wuḃə ba ənga hili nga 'ya, kar hahal nga ar dza 'ya, ənga nja vər lə bəwəwatə anə 'ya, na'ya nji gərə ənga ki ngau. 12 'Ya vər məl thlər gagadau ənga tsa 'ya. Ar pəcira nji shi'wa 'ya, ba 'ya shabiya ənga lə barka. Ma nji takasə 'ya, ba 'ya səsə'wuri. 13 Ma nju ndər nə ndza thləmər 'ya ba 'ya shadəwa ənga hangəkəl. Ba'anə shilar kabangəkau, a dāri 'ya sərə nja pəna ar dzəgau, ənga wu mwar njir duniya kə 'yi dā dzəgau. 14 Nayi a'yi a vər tsəfə sə'yar kau, aga ya həna səliir hyi mai, ama aga ya tədər himiya hyi, nahyi wazha kəra yu yiwu gagadau. 15 Alaga a'yi hyi ənga njir highibə gangə anə hyi wu Kərsiti, ama a'yi hyi ənga tada'yar gangə mai, arya wu Kərsiti Yesu nga yi dā ar viya tada ar kəra hyi lagu nə ndəshigu. 16 Agabangau, yu kədi hyi aga hya fa'abiya hiya yau. 17 Arya kə nga yi səwa hyi Timathlawusu, zər dā kəra yu yiwu, naja ndərə wu məl thlər Thlagəu tsa'a miya dəfu. Ju sa dəngar hyi ar kəra nggyabiya dā wu Kərsiti Yesu, kəra shili kakalə ənga sərə ya vər highibə ar kalar vira yi ndari ənga wu kalar dabə dzə njir nu. 18 Alenyi nji wu pama hyi a dār njir bwadzau, ənggər tsu yu bəra sha shili ara hyi mai. 19 Ama yu bəra sha shili ara hyi kajangəkau, ma Hyal məliya, ba ya dzəgwa nggabiya a'yi kəl ndər nə nji bəbal kər kə waci mai, ama tara wathləm culi dənəma kəra a'yi ara nda. 20 Ara təlkur Hyal a'yi sərə nju na ənga miya nga nyi waci mai, ama sərə nju məl ənga dənəma ngau. 21 Mi ngə sərə hyu cim a dā? Ya shili ənga wudə əndəga ya shili ənga yiwukur, əndəga ənga hudə shishi'wu nə mambəl ya?

5 Nji nar dā, abər, səsukur a'yi wu pama hyi, culi kəra a ndiya kəra njira gərə sən Hyal a vər məl. Kəra təkəri ndə wu pama hyi wu pida ənga mala dənəyi. 2 Kəja hyu bwadzau, ama sər nggərau ngau anə hyi. Sərə tsa'a hya məl ca ngə hya həbiya ndər məl sə abangau sara wu pama dabə dzər hyi. 3 Alaga kə a'yi yi əkkə'yi hyi wu kumər dzə kə mai, ama a'yi yi ənga hyi wu mambəl. A thlana nyir yi numa anə ndər məl najaka hudə sau wu thləmər Thlagər mən

Yesu, änggär a'yi yi äkkä'yi hyi kabangäkau. 4 Ar päcira hyu dabau, änga a'yi yi äkkä'yi hyi wu mambäl, änga dänama nä Thlagär män Yesu a'yi äna, 5 hya lär culi ndä kə anə shatan aga kumär dzə nä bikau a tau, ba mambäl nyi a uya mbädau ar päcär shidar Thlagäu. 6 Bwadzär hyi a'yi sə mänahə ngə mai. A'yi hyu səni abər thləlamə kushu ca ngu thləthləna ləgu dəfə wa? 7 Hya həbiya bikə kəra änggär thləlamə hahal sara wu hyi, aga hya dā nji mafəliyängə kəra änggär macikəl gərə thləlamə, änggär kəra hyi kau. Arya Kərsiti, gamə nə lardur vəlna, ca nga nji həna sadaka änga ja arya män. 8 Agabangau, ta'yi mənə gu lardur män, a'yi änga thləlamə hahal mai, ca ngə sə änggär səbə ndə wu dəfu änga shishikur, ama nə macikəl gərə thləlamə, ca ngə sə änggär nggya nə cicikur änga jirkur. 9 A tsəfər hyir yi wu cama tsətsəfə dā abər a sara hya dabə kər änga nji səsü mai. 10 Ama nayi a'yi a vər ndər ar kəra nji səsü nə duniya kə mai, alaga njir suna änga alaga njir dlərbau, ba njir nu katəu. Ma ar kəra nda nga ya vər ndər kau, a dāri kəl ba hya piyari duniya aga hya təkəbiya dzə änga nda. 11 Ama kabangäkau, ya vər tsəfə anə hyi abər, a sara hya dabə kər änga ndər ngga kərnyi ndər nu, ama ndə səsü nga ja mai, alaga ndər suna, alaga ndər nu katəu, alaga ndər dā nji, alaga ndər sa padlau, änga alaga ndər həl. Änga culi ndə kau, hya sara səm alaga sər səm änga ja mai. 12 Mi ngə nə dā aga ya thla numa anə njira a'yi njir nu maya? A'yi anə njir nu nga hya kyaga mäl numa wa? 13 Hyal ngu nda mäl numa anə njira a'yi njir nu mai. “Hya kədləbiya ndər mäl sə dəmwa'yi kau, wu pama hyi.”

6 Ma ndaliya hyi a'yi änga sər kəpal wu dəfuwa ja änga kuvwa nyi, ja sara hə nda nyi a dumwar njira gərə sən Hyal mai, ama a dumwar nji cici gə Hyal wa? 2 Əndəga a'yi hyu səni abər nahyi nji cici gə Hyal ngu nda mäl numa anə njir duniya wa? Ma nahyi ngu nda mäl numa anə njir duniya, a'yi hyu sən mälna numa ar kəra sə kukushu'yar kə wa? 3 Dəm ya, a'yi hyu səni abər namən ngu nda mäl numa anə waladi'yar wa? Ka dzəgwa dā sər nggyabiya nə duniya kə nga ndiya ya? 4 Agabangau, ma a'yi hyi änga kəpal ar kəra sə'yar kau, mi ngə dā hyu ma'yi a dumwar njira gərə təkəri nda dā vanyi sə wu mwar dabə dzə njir nu wa? 5 Yi na abangau, aga ja dā sə səsəli anə hyi. Abari

nga ja sən dā abər ndə a'yi wu pama hyi kəra hahangə, kəra wu sən mälna numa wu pama njir nu mai ka? 6 Ama ba dā, hyu hə kuvwar hyi a ndumwar njir pathla, njira a'yi njir nu mai. 7 Alaga änggərə hyu hə kuvwar hyi a ndumwar njir pathla, a cabiyari abər a dār hyi nji dladla. A'yi kuji hya dā nji vavazə wa? A'yi kuji hya dā änggär njira nji diya wa? 8 Ama kəja nahyi ngə dzəgwa dā njir vazə nji, änga hyi dā njir diya nji, änga tsu kəja hyu mäl abangau anə zamər hyi. 9 Nahyi a'yi wu səni abər nji shishi wu uya gwu tälkur Hyal mai wa? Hya sara ngguta kərhyi mai, arya nji səsü änga njir nu katəu, änga njir dlənga mala änga sal ndau, änga shili kəra wu pida änga shili kuvwar nda, 10 änga njir həl, änga njir suna, ba änga njir sa padlau, änga njir na ndau, ba änga njir kwadashima, nandu uya gwu tälkur Hyal mai. 11 Abangə ngə alenyi nji wu pama hyi saya dā, ama a cina hyir nji, änga a thləna hyir nji. Kə hyi dā njira nji məliya nda nji tsapəu, wu thləmər Thlagär män Yesu Kərsiti änga lagur Mambəl Hyalər män. 12 A sən mäl yi kalar sau, ama a'yi kalar sə ngə änga dləwa dzə anə dā mai. A sən mäl yi kalar sau, ama a'yi yu dā mafa anə kalar sə mai. 13 Nji məliya dəfau aga gwu ta, ta tsu aga pə dəfau, ama patəkura nda Hyal wu nda sana nda. Nji a'yi məliya dzə aga səsukur mai, ama anə Thlagäu, änga Thlagə tsu anə dzau. 14 Hyal hya'ana Thlagəu sara vir tau lagu dənama nyi, abangə tsu nga ju nda hya'ana män sara vir tau. 15 Nahyi a'yi wu səni abər dza hyi gashagashal nə Kərsiti ngə wa? Ya, abari nga hyu dzəgwa hər dza Kərsiti hya dəbəya änga nə zawar ka? Wu kyaga dā mai! 16 A'yi hyu sənbiya abər kalar ndəra dəbər kərnyi änga zawar a dār nda dzə zəmə wa? Arya tsətsəfə nga nyi abər, “Nji məthlə kau, ndu dā dzə zəməu.” 17 Ama kalar ndəra dəbər kərnyi änga Thlagäu, a dār nda nji zəmə wu mambəl. 18 Hya hwi sara ara nggyabiya nə səsukur. Arya kalar bikə kəra ndu mäl a biyar ya kumər dza ja nga nyi, ama kalar ndəra məliya bikə nə səsukur, a malyar ja bikə anə kumər dza ja. 19 A'yi hyu səni abər dza hyi Ki nə Mambəl Cici ngə wa? Mambəl kəra wu hyi, ara Hyal nga hyi dləwuri. Nahyi a'yi nə kərhyi nga hyi mai, 20 a dəlbiya hyir nji änga madiya sau. Agabangau, hya gənggər nyi səli anə Hyal änga dza hyi.

7 Ar kera sara hyi sayi tsəfər də tsu kadə ta, wu da mənəhəu ma ndə sən nggya gəra hə mala. **2** Ama ta də səsukur a nyabiyar dza wu hyi, ta'yi kalar ndə a hər mala nyi, kalar mala tsu ja hər sal nyi. **3** Kalar sal ja nyabiya salkur nyi wu dza mala nyi, mala tsu ja məl abangə anə sal nyi. **4** Mala a'yi naja ngu gəla dza ja mai, ama sal nyi. Abangə tsu, sal a'yi naja ngu gəla dza ja mai, ama mala nyi. **5** Hya sara ka kərhyi anə kərhyi mai, kəl ma hyi lari a dər tsa'a anə gyapəkura hyi nə pəci kushu, kəra hyu yiwu hya kədi Hyal. Alaga abangə tsu ma, hya sara səkari nə pəci gangə mai, a sara Shatan a uya lagur dza hyi, ma ndaliya hyi gəra sən səsə'wuri. **6** Sə kə yi na kə patə sawara ngau, a'yi sərə mbari kəl nja məl mai. **7** Yu cim abər patər nji nda də ənggər kəra yi kau, ama tsu kalar ndə a'yi ənga sə lələ kəra Hyal nə nyi, ndə kə ənga nənya sə lələu, ndə ta tsu ənga nənyi. **8** Ama yi na anə njira gəra hər sal ənga njira gəra hər mala ba ənga mathləkə'yi təsəl, wu ndiya ənga mənəhəu anə nda, ma ndə sən nggya sər nda ənggər kəra yi kau. **9** Ama ma nda nyi a'yi wu sən kəkəya kərnyi mai, wu ndiya anə nyi ja hər sal alaga ja hər mala, ara ja sara tau ənga cim mala alaga sal. **10** Kəja sər bəla anə hyi nahyi njira hərdzau, a'yi sara ara yi mai, ama sara ara Thlagəu. Mala a sara təkəbiya dza ənga sal nyi mai. **11** Ama ma ji təkəbiya dzau, ta'yi ja nggya sə nyi gəra hə sal, ma a'yi abangə mai, ta'yi ja bəra sha a ndəgya sal nyi ta. Sal tsu ja sara kədləna mala nyi mai. **12** Anə nji kəra hyau, (Yi na, a'yi əngwar Thlagə mai), ma ndər nu a'yi ənga mala kəra gəra ndər nu, ya, mala nyi wu yiwu nda nggya sər nda, a sara sala nyi a kədlə nyi mai, bəgə nda nggya sər nda. **13** Ma mala kəra ndər nu tsu, a'yi ənga sal kəra gəra ndər nu, ya sala nyi wu yiwu nda nggya abangau, mala nyi a sara təkəbiya dza ənga ja mai, ama nda nggya sər nda. **14** Arya sal gəra ndər nu kau, a dəri ja cicau lagu mala nyi. Abangə tsu ngə mala kəra gəra ndər nu, a dər ja cicau lagu sal nyi. Ma a'yi abangə mai wazhar nda wu də nji gəra cicau, ama a'ya abangau a dər nda nji cicau. **15** Ama ma ndəra gəra ndər nu wu yiwu ja təkəbiya dza ənga mala alaga sal, ta'yi ja də, ndə a'yi ar sə'yi hədzə kə mai, a'ya Hyal ngə ngga mənə vu nggya wu hudə pərtə nyi. **16** Nagə mala, wa sənə, ma gə məl abangau, tara ba ga shabiya sal ngau a shili wu mbəda? Alaga nagə sal tsu ma gə məl abangau, wa sənə, tara ba ga shabiya mala ngau a shili wu mbəda? **17** Kalar ndaliya hyi ja dumwa ənga nggya wu kalar nggyabiya kəra Hyal fuwa nyi a gwa, ja də ənggər kəra ja parangə kadivira Hyal ngga nyi ta. Ca ngə sər bəla kəra yu nə nyi anə patər dəbə dza njir nu. **18** Nja na, ma ndə a'yi kəra nji thlana nyi pəlzha kadivira ja də ndər nu, ja sara shabiya pəlzha nyi ənggər ndəra nji gəra thlana nyi pəlzha mai. Ətsu ndəra də ndər nu ama a'yi nji thlana nyi pəlzha mai, tsu ja bəra thla pəlzha mai. **19** Ndəra nji thla nyi pəlzha ənga ndəra nji gəra thla nyi pəlzha a'yi ca ngə sə mai. Səra ndiya patəu ca ngə bəlari dladə Hyal. **20** Yau, kalar ndə ja nggya ənggər kəra ja kadivira Hyal ngga nyi. **21** Nagə mafa ar pəcira Hyal ngga ngə ya? A sara ga bəwakər anə kərngə mai. Ama ma lagu a'yi kəra ga sən bəliya kərngau, ba ga bəliya. **22** Ama kalar ndəra Thlagə ngga kəra mafa nga ja, ma ji də ndər nu, a dər ja kambər ndau wu Thlagəu. Ma tsu kambər ndə nga ja, kadivira ji də ndər nu, a dər ja mafa nə Kərsiti. **23** Ənga madiya sə nga nji dəlbiya hyi, a sara hya bəra mbiya kərhyi wu mafakur mai. **24** Nahyi zamə də ənga kwamə də'yar, kalar ndə ja nggya ənggər kəra ja kadivira Hyal ngga nyi, ba ja nggya aga ja. **25** Ar kəra wazha kwamathləkə'yi kəra gəra sən ndə sal, sər bəla a'yi kəra sara ara Hyal kəra ya nə hyi mai. Ama Hyal lagu təhudə nyi, ndəra məliya də yi də ndəra nju fiyafə əni, ca nga yu dzəgwa dəgabiya hyi dənga də. **26** Arya culi nggyabiya kəra nji a gwa kabangəkau, yu nggani, a ndiya anə ndə ja nggya sə nyi abangau. **27** Ndəra a hərdzau, bəgə ja nggya sə nyi. Ma tsu nagə a'yi hər mala alaga sal mai, a ndiya ga nggya sə ngə abangau. **28** Ma nagə ndə hər mala, a'yi bikə mai. Ma nagə zəkəwamalagə hər sal, a'yi bikə mai. Patə abangau, njira hərdzau pəci kə əshina ndu gu nggyabiya nə dzadzaukur, ca ngə sərə yu yiwu ya həbiya hyi sara gwa. **29** Səra ya vər na kau, ca ngə, nahyi wazha ama, pəci a hyiri kushu. Mbar kabangəkau, bəgə njira ənga mathləkə'yi nda nggya ənggər mathləkə'yi a'yi ara nda mai. **30** Njira vər sə'yinggu, nda də ənggər a'yi nda vər sə'yinggu mai. Njira vər caguli tsu, nda də ənggər njira vər tiwi. Njira vər dəl sau, nda də ənggər njira gəra sau. **31** Njir sən məl thlər ənga sər duniya, nda sara fə kəra nda a gu gwa mai. Ara duniya kəra mən wu sənə kau, a vər tərabiya. **32** Yu yiwu hya də ənga kər papal ar kəra nggyabiya duniya. Ndəra gəra hər mala alaga sal ja vər dənga ənggəra ja sən pina hudə

Thlagəu. **33** Ama ndəra ənga mala a'yi ja ənga kər papal mai, ara ju gal lagura ja sən uya sər duniya aga ja pina hudā mala nyi. **34** Ənggau ju dā ənga kər məməthləu. Ənga tsu mala kəra gəra ənga sal alaga kəra gəra saya sən ndə sal, ənga papalkur kər, ju sən ləri kərnyī cicau anə Thlagəu wu kumər dzau ənga wu mambəl. Ama mala kəra hər sal, ju gu dənga sə ənggəra ja sən pina hudā sal nyi ənga ja uya sər duniya. **35** Ya vər na abangau aga ja dā sər dləwa hyi, a'yi aga ya gatsəna fər hyi mai, ama aga hya uya nggya papalkər kəra hya sən nu Thlagəu gəra ənga təkə kər. **36** Ma ndəra nggani abər a'yi ju məl sərə tsa'a anə mala mbamba nyi mai, ma cim nə sal kə dā gagadāu, ba sala nyi ləri ja kyaga hər mala nyi, ja məl sərə tsatsa'a anə nyi. Naja a'yi məliya bikə mai, ba ja hər mala nyi. **37** Ama ma nda nyi a həri wu dəfuwa ja aga ja nggya sə nyi abangau, ama ndə a'yi ciwa nyi aga ja nggya abangə mai, ənga ju sən kəkəya kərnyī, ənga ji mbiya wu dəfuwa ja naju hə nyi mai, ndə kə tsu a məliyar ja sərə tsatsa'a. **38** Agabangau, ma ndəra hər zəkwalagə anə kərnyī, a məliyar ja sə mənəhəu. Ama ndəra wu sən mbiya dəfu, ba ji piyari hə mala, naja nga ndiya. **39** Mala əgyakidā sal nyi nga ja wu nggyabiya nyi ma sala nyi ənga pi. Ama ma sal nyi tau, ju sən hər vanyi sal kəra ju yiwu, ama sala nyi a dā ndər nu Hyal. **40** Ama wu tsamə dā, wu dā tsa'a ma ji sən nggya sə nyi abangau. Yu nggani tsu wu Mambəl Hyal nga yu ndər kau.

8 Yu yiwu ya ndər anə hyi ar kəra sər səm kəra nji thlana nyi anə katau. A'yi mən patə ənga sənbiya sə gagadāu. Sən sər mən kau, ca ngə hana kəra mən, ama yiwukur ca ngə mbiya mən bəbal wu mbərsa. **2** Kalar ndəra nggani abər a sənbiyar ja sau, alaga abangau, naji sənbiya sərə ja kyaga səni mai. **3** Ama ndəra vər yiwu Hyal naja ngə ndəra Hyal wu səni. **4** Ma mən ndər ar kəra səm sər səm kəra nji thlana nyi anə katəu, a sənər mən abər katə a'yi ja ar viya vanyi sə mai. A sənər mən tsu abər vanyi hyal a'yi mai kəl Hyal, a'ya Hyal zəmə nga ja. **5** Alaga kə nju na, hyal hyal'yar a'yi nda gangəu, kəra a dəməlmau ənga kəra a gyu'yi, ənga tsu thlagə thlagə'yar a'yi nda gangəu, **6** patə abangau, mənəu sənbiya Hyal zəmə nga ja. Naja ngə Tada, ndəra duniya patəu shili sara dara ja, kəra namən ma a vər nggya aga ja, Thlagə tsu zəmə nga ja, ca ngə Yesu Kərsiti,

lagu nyi ngə patər sə shili, ənga lagu nyi nga mənə vər nggya. **7** A'yi patər nji nga vər sən najaka sə mai. Alenyi nji a tsəliyar nda dza ənga nggya katəu, ma ndə səm sərə nji thla nyi anə katəu, ndu nggani abər nu hyal nga nda a gwa, dəngar nda kəra tətəwa ngə fuwa nda wu səli. **8** Dəfau a sən hər mən a shili wu mwar Hyal mai. Ma mən səm, a sən dləwar mən mai, ma mən piyari, sə a'yi kəra ja sən cakər mən mai. **9** Ta'yi hya nggya ənga bəla, a sara kambəkərər hyi kau, ja sara dā sər thlə hi anə nji tətəwa mai. **10** Ara ma ndəra tətəwa wu dənga lar nga vər səm sər səm kəra nji thlana anə katəu, nagə ndəra wu sənbiya sau, a'yi gu tsətsəkər nyi, ba ja səm sərə nji thlana nyi anə katə wa? **11** Arya sənbiya sə ngə kau, ba zamə ngə kəra tətəwa wu dənga ndəra Kərsiti tə a'ya ja, ba ja dla. **12** Ma gə məliya nyi bikə anə zamə ngo'yar, lagur tsətsəkər nda aga nda məl sərə dəngar nda gəra mbar nda məl, a məliyar gə bikə anə Kərsiti. **13** Ma dā abər səm kum nga sən məliya ba zamə dā a thlər hi, a ndiya anə dā ya nggya gəra səm kum, a sara ya fuwa zamə dā ja thlər hi. (aiəñ g165)

9 A'yi yi kambər ndə wa? A'yi yi cama səsə wa? A'yi nayi ənga kərda ngə ləri Thlagər mən Yesu ənga liya yi wa? A'yi a'ya thlər dā nga hyi dā njir nu Thlagə wa? **2** Ma a'yi yi dā cama səsə anə alenyi nji mai, ama anə hyi cama səsə nga yau, a'ya nahyi ənga kərhyi sakida nga hyi abər cama səsə nə Thlagə nga yau. **3** Kəja shadəwa dā anə njira vər kəpal danama nə təlkur dā. **4** A'yi 'ya kyaga uya sər səm ənga sər sa wa? **5** A'yi 'yi dā tsa'a aga 'ya bə əkkə'yi mathləkə'yir 'ya kəra njir nu ənggər kəra alenyi cama səsə'yar ənga zamiya Thlagə 'yar ba Kəfasu a vər məl wa? **6** Əndəga kəl nayi ənga Barnabasu nga kyaga məl sərə wu sən səməna 'ya ya? **7** Wa thləmə culi soja kəra a miya pa nga bəra səməna kər nya? Wa thləmə ndər zəwa kəra a'yi sən səm sərə ji zəwa maya? Wa thləmə ndər bəla kəra a'yi ja sən uya u'wa thla kəra ja vər bəla maya? **8** Ndər dā kə ya, wu ndəndəkər nga yu na ya? Əndəga hyu nggani abər dladə nə Musa a'yi na abangə maya? **9** Arya dladə Musa a nanari abər, "Ga sara mba njuwangə wu miya thla zəwa ndal ədla ma ja vər məl thlər dəgə uhi ar lar mai." Hyu nggani thla zəwa ndal ədla ngə Hyal a vər dənga ma ju na abangə kə ya? **10** A'yi ar kəra mən nga ja vər ndər ənga hangə wa? Angə, aga

mən nga nji tsəfəri, aga ndəra vər zəwa fa ənga ndəra vər fa'a sə asi aga gyapə nda nda uya fər kər nə uya akkəri nə sə zəzəwa. **11** Ta a dəri a thləkanar 'ya culi nə mambəl wu hyi, a'yi 'ya kyaga fa'a sər səm sara ara hyi wa? **12** Ma hya vər dləwa alenyi njira vər tətəlna ndər Hyal anə hyi, a'yi 'ya kyaga uya dləwa dzə ara hyi a ndiya nda wa? Ama na'yi na kəl hya məl abangau anə 'ya mai. Arya a ndiya anə 'ya, 'ya səsə'wuri kalar sau, a sara 'ya shili ənga sər da lagu anə Ndəshigu nə Kərsiti. **13** A'yi hyu səni abər ya kalar ndəra vər məl thlər wu Ki Hyal ju uya sər səm nyi wu lər sə kəra nji tsəmiya wu Ki Hyal kə wa? Ənga a'yi njira vər məl thlər ar bagadi tsu, nda vər uya sər səmər nda wu sərə nju thla ar bagadi kə tsu wa? **14** Abangə nga nyi tsu, Hyal nana abər kalar ndəra vər tətəlna ndəshigu ja uya dləwa dzau sara ara njira vər səm barka ndəshigwa nyi. **15** Wu patəkura nyi nayi saya ta'yi ar kəra sərə kyaga yi mai. A'yi ya vər ndər kau abər aga nja məl anə da abangə mai. Nə jirkura nyi a ndiya anə da ya tau a mwara ya tini fəwadzə nə tətəlna ndəshigu kau, **16** alaga kə tətəlna ndəshigu a'yi da sər fəwadzə anə da mai. Arya Hyal ngə tsəkur da aga ya məl. Sər təhudəu anə da ma a'yi yi tətəlna ndəshigu mai. **17** Ma sə kə ya vər məl kau, wu dənamar kərdə nga ja, ya kyaga yiwu gal nja kina da. Ama ma sə kə ya vər məl kau, wu dənama kərdə nga nyi mai, Hyal ənga kərnyi ngə nə da sər məl. **18** Mi ngə akkəri da ja? Lagu kəra yu uya aga ya tətəlna ndəshigu gərə dləwu gənna a gwa, ca ngə akkəri da. Ca ngə sərə da, a'yi ya vər yiwa sərə tsa'a aga yi mai. **19** Alaga kə kambər kərdə nga yau, a'yi yi əgya kida ndə mai, ama yi məliya kərdə mafa anə nji patəu aga ya shabiya nji gangə a shili ara Kərsiti. **20** Ma yi wu pama njir Yahudiya ba ya da ənggər njir Yahudiya aga ya shabiya nda shili wu Kərsiti. Ma yi əkkə'yi njira vər nu dladə njir Yahudiya ba ya nggya əgya kida dladər nda alaga kə a'yi yi əgya kida dladə mai. Ya vər məl abangau aga ya həbiya njira əgya kida dladəu a shili ara Kərsiti. **21** Ma ya vər nggya əkkə'yi njira gərə səni Hyal njira gərə nu dladə nə njir Yahudiya, nayi tsu ba ya da ənggər njira gərə vər nu dladəu, ama wu patəkura nyi, nayu shini nyi yi anə dladə Hyal mai, ya vər bəlari dladə Kərsiti, aga ya tədər nda a shili ara Kərsiti. **22** Ma yi əkkə'yi njira tətəwa ba ya da ənggər njira tətəwa, aga ya sən shabiya nji tətəwa a shili wu Kərsiti. A dar yi

kalər sau anə kalər nji aga ya shabiya alenyi nji a shili wu mbədau alaga abari. **23** Patər sərə ya vər məl kau, aga ya tətəlna ndəshigu nga nyi ba aga ya dzəgwa jigəwa dzau wu barka nyi. **24** A'yi hyu səni abər njira vər hwi pəpəra gangə nga nda, ama kəl ndə zəmə ngu nda uya səmku təlkur wa? Pəpəra mə mənəhəu aga uya səmku təlkur. **25** Kalər njir pəpəra ndu hwathliya dza nda mənəhəu. Ndə hwathliya dza nda kau, aga nda uya akkəri kəra gərə səkəri. Ama namən nər mən, mənəu məl aga mənə uya akkəri kəra wu nggya ba'ənuwa. **26** Ya vər hwi da a'yi ənggər ndə kəra gərə jigadəma mai. Kwakwadzə da a'yi ənga yambadə nga ya vər məl mai. **27** Ama ya vər hwathlə dza yau ənggər kəra njir gwa hwi pəpəra wu məl, aga ya gəliya kərdə. A sara ja da ayukudə yi tətəlna ndər Hyal ba ya nda tini uya akkəri da.

10 Hya sara fari ənga nggyar əjir mən kəra saya da a gwar tagə mashi ta mai, wazha ama. Patəkura nda ndə bəu əgya kida dlama kəra a vər ca lagu anə nda, ənga patəkura nda tsu ndə bəu kə ndə tərabiya a gwar tsadəu. **2** Wu dlama ənga wu tsadəu nga nji hər nda bəbətizəma aga nda da njir nu Musa. **3** Patəkura nda, ndə səm sər səm culi zəm sara dagə Hyal, **4** ənga patə nda tsu ngə sa 'yimi culi zəm sara dagə Hyal. Ndə sa 'yimi kau, sara wu mə kəra a vər ma'yi əkkə'yi nda, mə sara dagə Hyal kəra ca ngə Kərsiti. **5** Alaga abangau, hudə Hyal a'yi pipida ənga badəgala nda mai, ca ngə sərə da ji dlədləna nda zərbə a gwar tagə mashi. **6** Sə'yar kə darkər aga tədər himiya mən, a sara mənə caguli aga məl sə dəmwa'yi mai ənggər kəra ndə məl ta. **7** A sara hya da njir nu katəu, ənggər kəra alenyi nji wu pama nda məl ta mai. Ənggər kəra ləkakadə nana, abər, “Ndə caguli, ndə gu mini, ənga ba ndə gu fəl nə səsukur.” **8** A sara mənə məl səsukur ənggər kəra alenyi nji saya məl ta mai, kəra shili ənga asar tau, kəra dləna nji dubu məthləkumunyi apə makəru wu pəci pathləu. **9** A sara mənə fuwa Thlagəu wu dzə mai, ənggər kəra alenyi nji fuwa nyi wu dzau, kəra məliya pabə nggangəlaləna nda kə ndə tau. **10** A sara mənə jijiga miya ənggər kəra alenyi nji məl ta mai, ndə jijiga miya ba waladi tau shida ka sa dlədləna nda. **11** Sə'yar kə darkər anə nda aga ja da sər highibəu. Nji tsəfəya nda aga ja tədər himiya mən, namən njira vər nggya ləhəu wu shilir jomə nə zaman.

(aiōn g165) 12 Agabangau, ma gə nggani abər a ta'yir gə ɓaɓalu, ga hangəkəl ga sara dla. 13 Də a'yī kəra gə gu gwa, kəra pamə a mwara kəra nju tərabiya a gwa mai. Arya Hyal ndəra tsa'a miya dəfu ngau, ju piyari dzəbiya dzau kəra wu ndiya dənama ngə mai. Ma gə gu dzəbiya dzau, ju canə ngə lagur biya aga ba ga səsə'wuri. 14 Agabangau, nahyi bazhir 'wa dā 'yar, hya hwi ara nu katəu. 15 Ya vər ndər anə hyi, nahyi njir jigadəma. Dəngabiya mē sə anə kərhyi mənəhəu, tara sə kə ya vər na kau jijiri nga ja. 16 Ma mən sa wu kyakiwa nə barka, kəra mən wu kədi Hyal aga ja fənggər barka ar kəri, a'yī mən dəbəya dzau wu mashi Kərsiti kə wa? Ənga ma mən ɓəɓələwa macikəl nə Thlagəu kə mən səmku, a'yī mən dəbəya dzau wu dza Kərsiti kə wa? 17 Ta dā macikəl kə zəmə nga ja, namən kəra gangəu, a dər mən dzə zəmə tsu, aya patəkura mən, a səmər mən sara wu macikəl kau. 18 Hya dəngabiya sə ar kəra njir Izirayila. Ar pəcira ndə səm sər səm kəra nji thlana ar bagadi kau, sadaka kə a'yī məliya nda ndə dā njir məl sə zəmə wa? 19 Mi nga yu yiwu ya na? Abər sərə nji thlana nyi anə katə a'yī ja ar viya vanyi sə ya? Əndəga katə ənga kərnyī a'yī ja ar viya vanyi sə ya? 20 Awau, alaga kushu, ya vər na abər sərə nji thlana nyi anə katəu, nə mambəl dəmwa'yī ngau, a'yī nə Hyal ngə mai. Agabangau, yu yiwu hya dā njir nu mambəl dəmwa'yī mai. 21 Nagə wu sən sa sara wu kyakiwa nə Thlagəu, ba ga ɓəra sa sara wu kyakiwa nə mambəl dəmwa'yī mai. Nagə wu sən səm sara wu sər səm nə Thlagəu, ba ga ɓəra səm sara wu sər səm nə mambəl dəmwa'yī mai. 22 Mən wu yiwu mənə hya'a par madəkur anə Thlagə ya? Hyu nggani abər hyu ndiya nyi ənga dənəma ya? 23 Alenyi nji wu pama hyu na, abər, “A piyari mənər nji mənə məl kalar sau,” ama a'yī kalar sə ngə ənga dləwa dzə mai. “A piyari mənər nji mənə məl kalar sau,” ama a'yī kalar sə nga sən cakər ndə mai. 24 Ga sara gal kəl sərə tsa'a anə kərngə mai, ama sərə tsa'a anə kuvwa ngə tsu. 25 A sən səm gə kalar kum kəra gə uya ar sugu ənga kər papal, a'yī kəl gə yiwabiya tara sara mani nga nyi shili mai. 26 Arya ndər Hyal na, “Duniya kau, nə Thlagə ngau ənga kalar sərə a gwa.” 27 Ma ndəra a'yī ndər nu mai ngga ngau aga səm sər səm, kə gə hənggəri, ga səm kalar sərə ji fiya a mwa ngau, a'yī kəl gə yiwabiya sə a gwa mai, ara ga sara dā ənga gərə kər papal. 28 Ama ma vanyi ndə nar ngau, abər, “Sər səm kə

anə katə nga nji thlana,” ga sara səm mai, aya dənga ndəra na sə kau anə hyi ənga tsu aga ja dā ənga kər papal. 29 Sərə ya vər na kau, ca ngə nggya kər papal nə vanyi ndə kau, a'yī nə ngə mai. Ara mi ngə kambəkur dā a sən kar nggya kər papal anə nda? 30 Ma yi dləwuri sər səm wu usaku anə Hyal kə yi səmku, ara mi nga hyu ɓəra vazə dā? 31 Agabangau, kalar sərə hyu məl alaga səm ənga sa, hya məl aga kadakadarkur nə Hyal. 32 Ga sara dā sər thlə hi anə ndə mai, tara njir Yahudiya alaga njira a'yī njir Yahudiya mai ənga alaga dəbə dzə njir nu. 33 Nayi ənga kərda ya vər məl kalar sau aga ya pina hudə kalar ndau. A'yī sərə wu pina hudə kərda mai, ama sərə mənəhəu anə nji gangəu, aga nji nda uya mbəɗau.

11 Fa'abiya mə hiya yau ənggər kəra yi fa'abiya hiya Kərsiti. 2 Ya vər fal hyi aya nahyi fari dā mai, ənga hya vər nu sərə yi highiɓər hyi patəu, ənggər kəra yi highiɓər hyi. 3 Ama sə a'yī kəra yu yiwu hya sənī. Ndəra dəgal ar kəra kalar sal ca ngə Kərsiti, ndəra dəgal ar kəra mala tsu ca ngə sal nyi, ənga ndəra dəgal ar kəra Kərsiti ca ngə Hyal. 4 Kalar sal kəra a vər kədi Hyal ənga na ndərhaha ənga kəra ja zazaɗau, a didanar ja kəra ja. 5 Ənga kalar mala kəra a vər kədi Hyal ənga na ndərhaha ənga kəra ja papahau, a didanar ja kəra ja, kakal ənggər a sənər ja shishir kəra ja. 6 Ma mala a'yī mbana kəra ja mai, kəl ba ja sənə shishir kəra ja. Ama ma dā sə səsəli anə nyi ma ji sənə shishir kəra ja kau, ya ba ja zadər kəra ja. 7 Sal ja sara zadəri kəra ja mai, aya sal shanggudə Hyal ngau ənga naja nga vər cabiya kadakadarkur nə Hyal. Mala tsu ju cabiya kadakadarkur sal. 8 Arya ndə sal nə tanggərma a'yī ji biya sara wu mala mai, ama mala ngə biya sara wu ndə sal. 9 Sal a'yī nji məl nyi anə mala mai, ama mala nji məliya nyi anə sal. 10 Arya kau, mala ja zadər kəra ja, kəra wu cabiya anə waladi ənga nji abər əgya kida sal nga ja. 11 Wu Thlagəu, mala a'yī ja ar kərnyī mai, sal tsu a'yī ja ar kərnyī mai. 12 Ənggər kəra mala tanggərma biya sara wu ndə sal, sal tsu mala ngə yabiya nyi, ama patər nji sara wu Hyal ənga ndə biya. 13 Hya tsambiya, a dər tsa'a anə mala ja kədi Hyal ənga kəra ja papahə ya? 14 A'yī hyu sənbiya abər ma ndə sal piyari shishir kəra ja tuməu, a dər sə səsəli anə nyi wa? 15 A'yī piyari shishi tumə ar kər ca ngə wu shili ənga kadakadarkur anə mala wa? Arya a nə

ndar nji shishi tumäu, aga ja dā sər zadē kər anə nda. **16** Ma ndəra kəpəl abər sə kə a'yi dā tsa'a anə nyi mai, ya nar nyi abər vanyi highiḃə a'yi kəra 'yu səni a ndiya kə mai, abangə nga nyi anə patər dāḃə dzə njir nu tsu. **17** Wu highiḃə kəra yu lə anə hyi kau, sə a'yi ya sən faliya hyi ar kəri mai, aya ma hyu dāḃə dzau a'yi aga mənəhəkur mai, ama aga dāmwa'yikur nga nyi. **18** Sə tanggərma, ya vər nggari abər ma hyu dāḃau ar viya dāḃə dzə njir nu, paməpaməkur a'yi wu pama hyi. Ndəra nyi tsu, ənggər jiri a'yi a gwa kukushu. **19** Jijiri kəl paməpaməkur a dā wu pama hyi kabəngəkau, aga nja sənbiya njira Hyal dləwuri wu pama hyi. **20** Ma hyi dāḃau aga sər səm Thlagəu, a'yi sər səm Thlagə nə jijiri nga hyu səm mai. **21** Arya alenyi nji wu hyi ndu caguli aga səm nər nda sər səm, gəra nga səkə alenyi nji. Arya kau, ba alenyi nji a sha a ndu ki ənga wuḃau ama alenyi nji tsu nyinyau, nyi ənggər ənga padlau. **22** Mi ngə abangə ja, ki a'yi ara hyi kəra hyu səm ənga sa a gwa wa? Əndəga hyu yiwu hya didana dāḃə dzə njir nu Hyal ənga hya hənə səli njira gəra sə ara nda ya? Mi nga ya sən na ja? Abər aga ya faliya hyi abər hyi məliya sə mənəhə ya? Yu fal hyi alaga kushu mai. **23** Səra yi dləwuri ara Thlagə ənga kərnyī ca nga yi nər hyi kau, əvu'yi kəra nji pəlna nyi pəzhi, kə Thlagə Yesu həri macikəl, **24** kə ji lər usaku anə Hyal, ba ji ḃəḃələwa, kə ji nə nyi anə zəmbəlma nyi'yar, ji na, “Najakau, kumur dza yi ngau, kəra nji ləri aga hyi, məla mau abəngau, aga hya dəngari ənga yau.” **25** Abangə tsu nga ji həri kyakiwa 'yimir wur inabi, ayukuda sər səm nə wagəu, kə ji na, “Kyakiwa kau, naja ngə alkawal mbamba mafəliyəngə kəra Hyal mbiya ənga mashi dā. Məla mau abəngau, kalar pəcira hyu sa sara wu kyakiwa kau, hya sa, aga hya dəngari ənga yau.” **26** Kalar pəcira hyu səm macikəl kau, ənga hyu sa sara wu kyakiwa kau, hya vər hə'una tər Thlagəu, kəl ji ḃəra sha a shili. **27** Kalar ndəra səmku macikəl ənga sa sara wu kyakiwa wu lagu kəra gəra shili ənga gənggər nyi sili anə Thlagəu, a məliyar ja bikə anə dzə ənga mashi Thlagəu. **28** Ca ngə səra dā kəl ndə a tsambiya kərnyī mənəhəu kadivira ja dzəgwa səm macikəl ənga sa sara wu kyakiwa. **29** Ma nangə ndə kəra səm ənga sa, ma a'yi gə ndəra hakəra dza Kərsiti mai, a səmkur gau ənga sahur gə numa nə Hyal anə kərngau. **30** Ca ngə səra dā nji gangəu wu pama hyi dā kukufəu ənga nji gangəu wu pama hyi uya shilgəu, ənga

alenyi nji tsu tənəkər. **31** Ama ma mən tsambiya kərmən ənga jiri, tsu vanyi numa wu ḃəra dā ar kəra mən mai. **32** Ma Thlagə nga vər məl numa anə mən, namən tsu mən wu uya hwathlau, a sara nja nda thlana mən numa əkkə'yi njir duniya. **33** Nahyi wazha ama, ma hyu dāḃau aga hya səm sər səm nə Thlagəu, bəgə hya səkəbiya kərhyi. **34** Ma wuḃə a vər tə ngau, ga səm sər səm a ndu ki kwatahəu, a sara dāḃə dzər hyi ja shili ənga numa a dā gəra hyi. Ma yi sha shili, ba ya sa dəgəbiya hyi alenyi sə kəra hyau, sər məl.

12 Ar kəra lə sə lələ nə Mambəl Cici ja, wazha ama, yu yiwu hya nggya ənga fədəngəkər mai. **2** Hyu səni ar pəcira hyi gəra njir nu Hyal, pəcī gangəu, nji nggutana hyi aga hya cana lagu nə jijiri aga hya nu katə kəra gəra ənga pi. **3** Agabəngau, yu yiwu hya səni abər, ma ndəra na abər, “Yesu ndə shishi'wu ngau,” nda nyi a'yi wu ndər lagu Mambəl Hyal mai. Ətsu ma ndəra na abər, “Yesu Thlagə ngau,” lagu Mambəl Cici ngə ndə ka vər ndər. **4** Lə sə lələ paməpamə gangə a'yi, ama Mambəl zəmə kə ngu lau. **5** Thlər Hyal paməpamə gangə a'yi tsu, ama anə Thlagə zəmə nga nju məl. **6** Ənga thlər məl paməpamə a'yi gangə tsu, ama Hyal zəmə kə ngu lə dənəma anə nda patəu. **7** Lə sə lələ nə Mambəl nga nji nə nyi anə kalar ndə aga mənə uya səra mənəhəu a gwagwa. **8** Anə vanyi ndə nji nə nyi lagu Mambəla nyi highiḃə nə hahəngəkur, ənga anə vanyi ndə tsu, lagu Mambəla nyi nga nji nə nyi highiḃə nə sənbiya sau, **9** ənga anə vanyi ndau, mbərsa lagu Mambəl kau, ənga anə vanyi ndə tsu, lə sə lələ nə shiləgəbiya ndə lagu Mambəla nyi, **10** ənga anə vanyi ndə tsu, dənəma məl sə dadəgur, ənga anə vanyi ndə tsu, na ndər'haha, ənga anə vanyi ndau, sənbiya paməpaməkur nə mambəl'yar, ənga anə vanyi ndə tsu, ndər ənga dāhə miya paməpaməu, ənga anə vanyi ndə tsu, shabiya ndər dāhə miya paməpaməu. **11** Patə sə'yar kau, Mambəl zəmə kə nga vər lau anə kalar ndau, tsatsa'a ənggər kəra ju yiwu. **12** Ənggər kəra dzə zəmə ngau, ənga gashal gashal gangəu, alaga kə gashal gashal a'yi gangə ama dzə zəmə nga nda. Abangə tsu nga nyi wu Kərsiti. **13** Ara nji məliya mən bəḃəḃizəmə patə lagu Mambəl zəməu, a vu dzə zəməu, alaga njir Yahudiya, ənga njira a'yi njir Yahudiya mai, alaga mafa'yar ənga kambər nji, patəkura mənə dləwuri mən

Mambəl zəmə kau. 14 Də a'yi gashal zəmə mai, ama gashal gashal gangəu. 15 Ma hi sən na, "Arya nayi a'yi tsi mai, a'yi yi gashala dzə mai," a'yi a sən məliya nyi ja dā pamə ara dzə mai. 16 Ma himi sən na tsu, "Arya nayi a'yi li mai, a'yi yi gashala dzə mai," a'yi a sən məliya nyi ja dā pamə ara dzə mai. 17 Maja bər dzə dā patə li, lagu mani nga mən wu nggar sa? Maja bər dzə dā patə himi, lagu mani nga mən wu thlar sa? 18 Nggara mə ja, Hyal ngə pədləya gashal aga dzau, kalara nda ənggər kəra ju yiwu. 19 Maja bər dzə gashal zəmə ngau, əmani ngə dzə wu dzəgwə dā? 20 Ama jijiri gashal gashal a'yi gangəu, ama dzə zəmə pathlə nga ja. 21 Li a'yi wu sən na anə tsi, abər "Dzau dā a'yi ənga gə mail" Ənga tsu kər a'yi wu sən na anə hi abər, "Dzau dā a'yi ənga hyi mail" 22 Abangə nga nyi mai, gashal gashal kəra hyu nggani nanda ngə kukufə kau, sə a'yi nja sən məl gəra ənga nda mai. 23 Gashal gashal kəra mən wu həri a'yi nda ənga kadakadarkur gagadə mai, nanda nga mən wu har nda zhaḃi mənəhəu. Abangə tsu, gashal gashal kəra nja kyaga lari ar babal mai, ca nga mənə shir mənəhəu. 24 ama gashal gashal kəra ar babal, nji a'yi wu shi nda mai. Ama Hyal ənga kərnyi ngə dāḃəri gashal gashal'yar kə patə abangəu, aga kalar gashal gashal kəra gəra ənga kadakadarkur nda uya. 25 Hyal ngə məliya abangəu, ara paməpaməkur a sara dā wu dzau, aga kalar gashal gashal nda dləwar kərnda wu lagu zəməu. 26 Ma gashal zəmə gu ḃwaḃwətau, patər gashal gashal ngə gu ḃwaḃwətau kə əkkə'yi ja. Ma gashal zəmə uya wahau, patər gashal gashal nga caguli əni. 27 Nahyi, dza Kərsiti ngau, ənga kalar ndə wu pama hyi ar viya gashal ngau. 28 Hyal ənga kərnyi a cadəḃiyar ja nji wu dāḃə dzə njir nu, tanggərma ca ngə, cama səsə'yar, məthləkura nyi ca ngə, nabi'yar, nə makərkura nyi ca ngə maləm'yar, ənga njir məl sə dədəgur, ənga njir shiləgəbiya nji, ənga njir dləwa nji, ənga njir tədəmwa, ənga njir ndər ənga dāhə miya paməpamə'yar. 29 Patər nji ngə cama səsə'yar ya? Patər nji ngə nabi'yar ya? Patər nji ngə maləm'yar ya? Patər nji ngu sən məl sə dədəgur ya? 30 Patər nji ngu sən uya lər sə nə shiləgəbiya nji ya? Patər nji ngu sən ndər ənga dāhə miya paməpamə'yar ya? Patər nji ngu sən shabiya ndər dāhə miya paməpamə ya? 31 Ama sər cim ca ngə ga uya lə sə lələ kəra ndiya. Nayi tsu yu nda cabiya hyi lagu kəra ndiya patəu.

13 Ma yu ndər ənga dāhə miya nji ənga dāhə miya waladi, ama yiwudzə a'yi ara yi mai, nayi ənggər tatangə kəra nju tsa ngau, alaga kangga kəra wu tiwi ngau. 2 Ma yu sən na ndərhaha ənga yu sənbiya sə ar kəra patər səra dədəwa ənga patər sənbiya sau, ba ma yi ənga mbərsa kəra wu sən jahəna mau, ama yiwudzə a'yi ara yi mai, sə kurthlə nga yau. 3 Ma yi təkəna kalar səra ara yau anə nji dādali, ənga ma yi lər kərdə aga nja ngyina dā ənga u'u, ma yiwudzə a'yi ara yi mai, akkəri a'yi kəra yu uya a gwagwa mai. 4 Yiwudzau ca ngə mba dəfu ənga ki'wakur. Yiwudzau, a'yi ənga dā shishi mai, ənga ḃwadzə mai, ba ənga hakər mai. 5 Yiwudzə a'yi ənga kulangəkur mai, ba ənga yiwu kərnyi mai, ənga ndzə hūdə kusakusa mai, ənga səḃə ndu dəfu mai. 6 Yiwudzau, a'yi wu caguli wu dəmwa'yikur mai, ama ju caguli wu jirkur. 7 Yiwudzə wu nggya cimu ənga capi, cimu nga ju hənggəri ənga nji, cimu nga ja ənga fər kər, cimu nga ja ənga səsə'wu sau. 8 Yiwudzau, wu nggya ba'anuwə. Ndərhaha nən̄yi, ju səkəri mai, ənga ndər ənga dāhə miya paməpaməu tsu, ju tərabiya, ənga sənbiya sə tsu, ju kudəu. 9 Sən sər mən a'yi nyabiya dzə mai ənga ndərharar mən tsu, a'yi nyabiya dzə mai. 10 Ama ar pəcira səra gəra nyau, nyabiya dzau, patər səra gəra nyau, wu kwaya ar lagu. 11 Ar pəcira yi zər, yu ndər zəzər, dənga dā ənggər nə zər, jigadəma dā ənggər nə zər kushu. Ama ta yi hau, ba yi pəna kalar sə nə zərkur. 12 Kabangəkau, mən wu tsamə sə lələfuru, ənggər kəra mən wu tsamə sə a gwar 'yimi, ama mən wu nda lari sə wu bama ənga bama camə gagadəu. Kabangəkau, sən sə dā gashal gashal nga nyi, ama yu nda sənbiya sə ar babal, ənggər kəra Hyal wu sənbiya dā. 13 Sə makər kəra wu nda nggya ba'anuwə, ca ngə mbərsa, ənga fər kər ba yiwudzau, ama kəra ndiya nda patəu, ca ngə yiwudzau.

14 Ta'yi wuḃə yiwudzau, a dā cimər hyi, ənga hya dā tsu njir cim sə lələ nə Mambəl Cicau, nja na ma hya cim sən ndərhaha. 2 Arya ma ndəra vər ndər ənga dāhə miya paməpaməu, nda nyi a vər ndər ənga Hyal, ama a'yi anə ndə mai. Ndə a'yi kəra a vər nggari səra ju na kə mai. Arya səra ja vər na patəu sə ngau kəra ar dəwa, ja vər na sə dədəwa lagu mambəl nyi. 3 Ama ndəra vər na ndərhaha, anə nji nga ja vər ndər aga ja nənə nda, ənga ja tsətsəkur nda, ba ja səsəkuya nda. 4 Ndəra wu ndər ənga

vanyi dahə miya paməpaməu, kənyī nga ju la. Ama ndər ndərhaha, fixed daḅə dzə njir nu nga ju la. **5** Cimə da ca ngə aga patəkura hyi hya ndər ənga vanyi dahə miya paməpaməu, ama yu ndiya ənga yiwu hya na ndərhaha. Ndəra wu ndərhaha nga ndiya ndəra wu ndər ənga dahə miya paməpaməu, kəl ma vanyi ndə a'yi kəra wu sən shabiya aga daḅə dzə njir nu patə a nggabiya. **6** Wazha ama, ma yi shili ara hyi, kə yi sa ndər ənga dahə miya paməpaməu, abari nga ya sən dləwar hya, kəl ma ya sən cabiya hyi matakər, alaga sənbiya sau, alaga na ndərhaha alaga highiḅə wa? **7** Alaga sə mbimbidaū əkkə'yi sə tsatsa kəra gəra ənga pi ənggər mbəla'wu ənga səmbəl, abari nga nju sən nggabiya dāha nda, a'yi kəl nji təkəbiya paməpamə dāha səra ndu na wa? **8** Ma ndər mbidə tələmə pa a'yi mbidiya ənggər kəra nju mbidə nə biyar pa mai, wa ngu səni abər gwa pa nga nja? **9** Abangə nga nyi, ma səra gu na wu vanyi miya kəra nji gəra nggabiya, abar nga nju sən sənbiya səra gu na? A ndərər gə nə kurthləu. **10** Ndər nə miya paməpamə a'yi gangə wu duniya, kəra gəra ənga valar dzə a'yi mai. **11** Ma a'yi ya vər nggari miya kəra ga vər na mai, ba ya da məthləpi anə ngau, nagə tsu məthləpi anə də. **12** Ənggər kə nga nyi ar kəra hyi. Ta da hya vər cim lə sə nə Mambəl, səra tsa'a ca ngə hya nərdzə aga hya hə wu lə sə lələ kəra wu həna daḅə dzə njir nu. **13** Agabangau, ma ndə ndər ənga dahə miya paməpaməu, ja kədi Hyal ja uya dabar nə shabiya. **14** Ma yi kədi Hyal wu dahə miya paməpaməu, mambəl də ngu kədi Hyal, ama dənga da a'yi ənga dləwa dzə mai. **15** Mi nga ya kyaga mələ? Yu kədi Hyal ənga mambəl də ənga tsu yu kədi Hyal ənga dənga də. Yu thlə na ənga mambəl də ənga tsu yu thlə na ənga dənga də. **16** Ma ga vər usaku anə Hyal wu mambəl ya, abar ngə ndəra vər səhimi ngə a sən nggabiya ja na, "Amina" aga ja dləwubiya səra gu na wu lə usaku ngau, ma naja a'yi sən nggabiya maya? **17** Wu sən da abər a lər gə usaku anə Hyal, ya, lagu mani ngə ndəra vər nggar ngə wu uya cakər dza? **18** Usaku anə Hyal, ara a ndərər yau ənga dahə miya paməpamə a ndiya hyi patəu. **19** Patə abangau, wu daḅə dzə njir nu a ndiya anə də ya nabiya ndər kəra nju nggabiya bətsu yidəu, a də tufu a mwara ya ndərna ndər dubu kumou ənga ndər dahə miya paməpaməu. **20** Wazha ama hya sara dənga sə ənggər wazha mai. Wu dəmwa'yikur, hya da ənggər wazha yidədəu,

ama wu dəngar hyi hya da nji nggunggurəm. **21** Tsətsəfə nga nyi wu ləkakadə Hyal abər, "Yu nda ndər anə nji da lagur miya nji paməpaməu, ənga miya məthləpi nga yu ndər anə nji kau, alaga kə nanda wu nda səhimi da mai," əngwar Thlagəu. **22** Hya səni ja, ndər ənga dahə miya paməpamə ja, mətsamə ngau, a'yi anə njir nu mai ama anə njira gəra njir nu. Ndərhaha nənyi anə njir nu nga nyi, a'yi anə njira gəra njir nu mai. **23** Karya, ma patər daḅə dzə njir nu kəbiya dzau, kə kalar ndə dzəguya ndər ənga dahə miya paməpaməu, ma njira gəra nggabiya, alaga njira gəra njir nu sa thləwa hyi ya, a'yi hyu nggani ndu tsamə hyi ənggər nji bəbəla kər wa? **24** Ama ma ndərhaha nga hyi patə a vər na, ma njira gəra njir nu, alaga njira gəra nggabiya ngə shili, kalar səra ji nggari, a'yi wu tsaviya nyi wu dəfuwa ja ba ja dzəgwa da ndə vavazə wa? **25** Ma ndəra nggar ndər kau, ba sə dədəwa nə dəfuwa ja pahəbiya dzau, a biyar babal, ba ja dzəgwa bəliya undi ju dləvə Hyal, ba ja na, "Jiri, Hyal a'yi ja wu pama hyi." **26** Mi ngə səra a'yi ja wazha ama? Ma hyi daḅəya dza ar mwa zəməu, alenyi nji a'yi nda ənga na miya fal Hyal, vanyi ndə ənga nə highiḅəu, vanyi ndə ənga sən sə matakər, vanyi ndə tsu ənga dahə miya paməpaməu, vanyi ndə ənga shabiya dahə miya paməpaməu. Patə sə'yar kau, nja məl aga cakə dzə daḅə dzə njir nu. **27** Ma hyu ndər ənga dahə miya paməpaməu, a sara nda ndiya nji məthlə alaga nji makər mai, nda ndər ndə zəmə ayukudə ndə zəməu, kəl vanyi ndə tsu ja shabiya. **28** Ama ma ndə a'yi kəra wu səni shabiya mai, bəgə nda nyi a nggya diyiwu wu daḅə dzə njir nu, ja ndər anə kənyī ənga Hyal. **29** Ma nju ndərhaha, nji məthlə alaga nji makər nga ndər, ta'yi alenyi nji ka səya himi aga nda walbiya səra ndu na mənəhəu. **30** Ma Hyal canə nyi matakər anə vanyi ndəra a'yi nggya, ndəra vər ndər tanggərma kə ja bəgau. **31** Ara patəkura hyi a sən na ndərhaha vanyi ndə ayukudə vanyi ndau, aga kalar ndə a highiḅər sau ənga ja uya tsətsəku dəfu. **32** Njir ndərhaha ndu sən kəkəya kərnda. **33** Arya Hyal a'yi Hyal nə dliya kər ngə mai. Hyal nə nggya jamə ngau. Abangə tsu wu daḅə dzə nji cici gə Hyal patəu, **34** mathləkə'yi nda nggya diyiwu wu daḅə dzə njir nu, a'yi nə nda lagur ndər a ndəna mai, kəl nda də njir ngga səra nji nana, ənggər kəra dladə Musa nana. **35** Ma sə a'yi kəra nda yiwu nda səni, ba nda yiwari ara shili a ndu ki, a'ya sə sə səli ngə

anə ndə mala ja ndər wu pama daβə dzə njir nu. **36** Hyu nggani abər ara hyi ngə ndər Hyal dzəguya dzə ya? Abər anə hyi wacu nga nji shili əni ya? **37** Ma gu nggani abər nagə nabi nga gau, ənga nyinyi nga gau wu mambəl, gu kyaga səni abər sə kə ya vər tsəfə kau, sər bəla ngau, sara ara Thlagəu ənga kərnyī. **38** Ma a'yi ji hənggəri ənga sə kə mai, nju nda hənggəri ənga ja tsu mai. **39** Nahyī wazha ama ta'yi hya da njir cim ndərhaha, ama hya sara ka nji ara ndər ənga miya paməpamə mai. **40** Ta'yi nja məl kalar sə ənggəra ja tsa'a nja məl wu lagu nyi tsu.

15 Kabangəkə tsu wazha ama, yu yiwu ya dəngari hyi ar kəra ndəshigu kəra yi tətəlna hyi, ba hyi dləwuri ta, kəra mbərsar hyi ta'yi ari. **2** Lagu ndəshigu kə nga hyi uya mbədau, ma hyi səbiya bəbalu ndər kəra yi tətəlna hyi. Ma a'yi da abangə mai, mbərsar hyi a dəri sə kurthləu. **3** Ara səra yi dləwuri ca nga yi nər hyi ar viya sə kəra ndiya ənga mənəhəu, abər Kərsiti a təri arya bikər mən, ənggər kəra ləkakadə Hyal nana. **4** Abər, nji hadəna nyi, ayukudə pida makəru ba ji hya'ari sara vir tau, ənggər kəra ləkakadə Hyal nana, **5** ba ji canə nyi kərnyī anə Kefasu ba anə cama səsə kumo apə məthlə kau. **6** Ayukudə kau, kə ji cabiya kərnyī anə wazha ama kəra a ndiya gharu tufu aga zəməu, gangə wu pama nda a'yi nda ənga pi ba'anə kabangəkəu, alaga kə alenyi nji a tər kau. **7** Ba ji canə nyi kər anə Yakubu ba anə patər cama səsə'yar, **8** ayukudə nyi patəu, ba ji cabiya da kər tsu, nayi ndəra gəra tsa'a ya kyaga lari nyi. **9** Ara nayi nga ndiya ənga kushu wu pama cama səsə'yar patəu, ənga a'yi a kyau nja ngga da cama səsə mai, arya yi lər bwaβwatə gagadəu anə daβə dzə njir nu nə Hyal. **10** Ama lagu mayiwakur nə Hyal nga yi səra ya ga nyi kau, ənga mayiwakur nyi anə da, a'yi sə kurthlə mai. Awau, a mələr yi thlər a ndiya nda patəu, alaga kə a'yi nayi ngə məl thlər kə ənga kərdə mai, ama mayiwakur nə Hyal kəra a'yi ənga yi kau. **11** Ama a'yi da vanyi sə mai, tara nayi alaga nanda ngə tətəlna ndəshigu kau, ca ngə səra hyi hənggəri əni. **12** Ta da nja vər tətəlna ndər Hyal abər Kərsiti a hya'ari sara vir tau, ya lagu mani ngə alenyi nja vər na abər hya'ari sara vir tau a'yi mai ya? **13** Maja bər hya'ari sara vir tau a'yi mai, a cabiyari abər Kərsiti a'yi hya'ari sara vir tə mai. **14** Maja bər Kərsiti a'yi hya'ari sara vir tə mai, tətəlna ndər Hyal

kəra mənə vər məl patə sə kurthlə ngau, ənga abangə tsu ngə mbərsar hyi. **15** A biya banga kau, a dər mən ənggər njir lə sakida nə fati ar kəra Hyal, arya mən lər sakida ar kəra Hyal abər ji hya'ana Kərsiti sara vir tau. Ama naja a'yi hya'ana nyi sara vir tə mai, ma jijiri nji a'yi wu hya'ari sara vir tə mai. **16** Maja bər nji tətə a'yi wu hya'ari sara vir tə mai, Kərsiti tsu a'yi hya'ari sara vir tə mai. **17** Ənga maja bər Kərsiti a'yi hya'ari sara vir tə mai, mbərsar hyi a dəri sə kurthləu ənga tsu, tsu hyi wu bikər hyi. **18** Maja abangau, patər njira tə wu Kərsiti a sar nda. **19** Maja bər fər kər kəra ara mən wu nggyabiya nə kabangəkəu nga nyi wacu, a dər mən sər təhudəu a ndiya patər nji. **20** Ama Kərsiti a hya'ari ja sara vir tau, naja ngə sə nə daramwa wu pama njira tau. **21** Ənggər kəra tə shili lagu ndə zəməu, abangə tsu ngə hya'ari a vir tə shili lagu ndə zəməu. **22** Ara ənggər kəra mən tətə patə wu Adamu, abangə tsu kalar ndəra wu Kərsiti ju hya'ari ənga pi. **23** Ama nju nda hya'ana kalar ndə sara vir tə ma pəci nyi da. Kərsiti ngə daramwa nə hya'ari sara vir tau. Ar pəcira ju nda sha shida wu duniya, abangə tsu ju sa hya'ana njira nənyī. **24** Ayukudə kə ngə jomə ndəl a dzəgwa shili, ar pəcira ju lər təlkur anə Hyal tada, ayukudə ji sana təl təl'yar, ənga njir səm təlkur ba patər njir dənəma. **25** Arya kəl Kərsiti dumwa ənga səm təlkur kəl ma ji fiya patər dawa nyi'yar əgya kida hiya ja. **26** Dawa kəra ju nda tsiya ayukudə patəu, ca ngə tau. **27** Arya tsətsəfə nga nyi wu ləkakadə Hyal abər, Hyal “a fiyari kalar sə əgya kida hiya ja.” Ənggər kəra ləkakadə nana, “Kalar sau” a fiyar nji əgya kida ja. A cabiyari abər a'yi daβə əkkə'yi Hyal ənga kərnyī ngə əgya kida Kərsiti mai, ama Hyal ngə fiya kalar sau əgya kida Kərsiti. **28** Ama, ar pəcira Hyal fiya kalar sə a gya kida dənəma təlkur nə zər nyi, zər nyi tsu ba ja fuwa kərnyī a gya kida dənəma təlkur nə Hyal, aga Hyal ja da a dər kəra patər sau. **29** Maja bər kabangəkə hya'ari sara vir tə a'yi mai, mi ngə nji ka nda mələ, njira nji hər nda bəbətizəma ar viya nji tətə? Maja bər nji tətə a'yi ndu hya'ari sara vir tə mai, ara mi nga nju məl bəbətizəma arya nda? **30** Ənga anə kərmən, arya mi nga mən wu fə kərmən a miya tə arya ndər Hyal kalar pəci ka? **31** Jijiri nga yu na anə hyi wazha ama, ənggər kəra ya vər bwasə ənga hyi wu Kərsiti Yesu Thlagər mən, bama ənga bama nga yi ənga tə kalar pəci. **32** A vu məlmə Afisa nji

shili ɛnga par kəpal anə dā ɛnggər sər tagəu, ba yi pana pa nyi. Maja bər aga kərda nga yi məl, mi ngu nda dā akkəri dā? Maja bər nji tətə a'yi wu hya'ari sara vir tə mai, ya, “Ta'yi mənə gu mini nə səm ɛnga sa, ɛrya ɛzəgə ma vanyi ba mənə sa tau.” 33 Nja sara ngguta hyi mai! “Arya nggya ɛnga nji papatagəu wu dla ɛnga nggya papatagəu.” 34 Sha mau a shili wu hangəkalər hyi, ba hya piyari məl bikau. Ara alenyi nji wu pama hyi a'yi wu sənbiya Hyal mai. Yu na sə kə anə hyi abangə aga hya gu səli. 35 Ama ba vanyi ndə a yiwa abər, “Abari nga nju hya'ana nji tətə sara vir ta? Wa thləmə culi dza kəra ndu hya'ari ɛna?” 36 Wa thləmə najaka dzakura? A'yi hyu səni abər kalar sərə nji thləkana, a'yi wu tsə mai, kəl ma ji tə kwatahə wa? 37 Ar pəcira gu thləka sau, a'yi dza kəra wu nda nggya nga gu thləka mai, ama culi nga gu thləka, alaga culi uhi ɛndəga vanyi sə paməu. 38 Ama Hyal ngə wu lə dzau anə culi kau, ɛnggəra ju yiwu ja dā. Anə kalar culi tsu ba ja nə nyi culi dza kəra tsa'a aga ja. 39 A'yi patər kumər dza ngə zəmə mai. Pamə ngə kumər dza nji, pamə ngə nə ma'wi, ɛnga pamə ngə nə 'yagə'yar, ba nə kalɛi tsu pamə nga nyi. 40 Sə paməpamə a'yi gangə kəra Hyal məliya a dəməlmau, ɛnga paməpamə tsu wu duniya. Ama kadakadarkur nə sərə a dəməlmau pamə nga nyi ara kadakadarkur nə sərə wu duniya. 41 Kadakadarkur nə pəci pamə nga nyi, ɛtsu kadakadarkur nə hya pamə nga nyi, abangə tsu ngə kadakadarkur nə shashilga'yar, ɛnga tsu paməpamə ngə kadakadarkur nə shashilga a mwara vanyi shashilga. 42 Abangə nga nyi tsu ɛnga hya'ari sara vir tau. Dza kəra nju thləkana a gyu'yi wu diya, ama ma ji hya'ari, ju hya'ari ɛnga pi kəra gərə tau. 43 Nju thləkana nyi a gyu'yi gərə ɛnga kadakadarkur, ama ba ja hya'ari ɛnga kadakadarkur. Nju thləkana a gyu'yi gərə ɛnga dənəma, ama ba ja hya'ari ɛnga dənəma. 44 Nju thləkana nyi ɛnga kumər dza nə ndəndəkur, ama ba ja hya'ari ɛnga dza nə mambəl. ɛnggər kəra dza nə ndəndəkur a'yi, dza nə mambəl a'yi tsu. 45 Abangə nga nyi tsətsəfau, abər, “Ndə nə tanggərma Adamu, dā ndə ɛnga pi.” Adamu nə yukufu tsu, naja ngə mambəl nə lə pi. 46 Ndə nə mambəl a'yi shili tanggərma mai, ama ndə nə kumər dzau, ayukuda ta ndə nə mambəl dzəgwa shili. 47 Ndə nə tanggərma shili sara wu bəbər, ama ndə nə məthləkura nyi shida sara dəməlmau. 48 ɛnggər kəra ndərə biya sara wu bəbər kau, abangə tsu

ngə kalar njira biya sara wu dza ja, bəbər nga nda. ɛnggər kəra ndərə sara dəməlmau, abangə tsu ngə kalar njira a dəməlmau. 49 ɛnggər kəra mən pabiya ndərə sara wu bəbər, abangə tsu nga mən wu nda pabiya ndərə shida sara a dəməlmau. 50 Sərə yu na anə hyi wazha ama, ca ngə kumər dza ɛnga mashi a'yi wu uya fa'a ki nə təlkur Hyal mai. Abangə tsu dza kəra wu diya, a'yi wu fa'abiya ki ɛnga dza kəra gərə diya mai. 51 Nggara mau, yu nar hyi sərə dədəwa! A'yi patəkura mən ngu nda tə mai, ama nju nda bəlana dza mən patəu, a ndu dza mafəliyangə, 52 ɛnggərma, ɛnggər kəra ndə wu dā maci ɛnga li, ma nji nda mbədiya tələmə nə jomə ndəl. Tələm wu nda mbədiya dzau, ba nji tətə wu Kərsiti a hya'ari ɛnga pi gərə kudau, njira tsu ɛnga pi ar pəci ta, ba nda bəlana dzau. 53 Sərə wu diya, kəl ji hər dza kəra gərə diya. Sərə wu tə tsu, kəl ji bələr dza ɛnga sərə gərə tau. 54 Ar pəcira dza kəra wu diya nda har dza kəra gərə diya, ɛnga dza kəra wu tə har dza kəra gərə tau, ar pəci ta ngə ndər kəra tsətsəfə wu dā jiri, abər, “A səmkur nji təlkur ar kəra tau.” 55 “Kara nagə tau, ɛmāni ngə səm təlkur nga? Tau, ɛmāni ngə dā nga?” (Hadēs g86) 56 Dā nə tau, ca ngə bikau, ɛnga dənəma nə bikau, ca ngə dladau. 57 Ama usaku anə Hyal! Naja ngə nə mən səm təlkur lagu Thlagər mən Yesu Kərsiti. 58 Agabangau, zamər 'wa dā 'yar, hya ta'yi pir ɛnga dənəma cumu. A sara vanyi sə a jahəna hyi mai. Cumu hya lər kərhyi aga məl thlər nə Thlagəu, ɛrya hyu səni abər nərdzər hyi wu Thlagəu, a'yi wu dā sə kurthlə mai.

16 Ndər ar kəra tsəm sə anə nji cici nə Hyal, ta'yi hya məl ɛnggər kəra yi nar nyi anə dābə dza njir nu 'yar kəra wu Galatiya nda məl. 2 Kalar pəci tanggərma nə sugu, kalar ndə ja kyaga fiya tsa'a sara wu sərə ji uya sara wu uya nyi, aga ma yi sha shili kəl həri sərə 'yi fwatəu, a'yi kəl nji dzəgwa tsəm sə mai. 3 Ar pəcira yi sha shili, yu sa səwa njira hyi hənggəri ɛnga cama tsətsəfə ar kəra nda, aga nda sa həri lə sə dləwa dzər hyi a vu Urshalima. 4 Ma hyi lari a dəri tsa'a aga ya ma'yi tsu ba nda ləbiya dā. 5 Yu bəra nda sha shili ara hyi ayukuda yi bəbiya bəu wu Masidoniya, ɛrya lagu Masidoniya nga yu ma'yi. 6 A sən dā yu nda səkəri ɛkkə'yi hyi, ma wu sən dā ba mənə həbiya vuya kə ɛkkə'yi hyi, aga hya dləwar dā wu bə dā kau, kalar vira yu ma'yi a ndari. 7 A'yi yiwu dā ngə ya lari hyi

ba ya tərabiya mai, awau, dəfuwa yu yiwu ya səkari əkkə'yi hyi, ma Hyal hənggəri. **8** Ama yu səkari ənggau wu Afisa kəl ma pəcir Pentikosu shili. **9** Arya madiya lagu nə məl madiya thlər a pahəri anə də, ama dawa gangə a vər da laguwa nyi. **10** Ma Timathlawusu shili, hya nə nyi nggya papalkər wu hyi, arya ndər məl thlər Hyal nga ja tsu ənggər nayau. **11** A sara hya dida nyi mai, hya səwa nyi wu lagu ənga hudə pərtəu aga ja sha shila ara yau. Yu vər səkə nyi, nanda əkkə'yi wazha ama 'yar. **12** Səra ya sən na ar kəra Apolusu, ca ngə ya vər kədi nyi ənga jirkur aga ja nda tular hyi, naja əkkə'yi wazha ama, ama naja a'yi wu yiwu ja shili kabəngəkə mai, ama ju nda shili ma ji uya lagu. **13** Hya nggya lili'u, hya ciya dzə wu mbərsar hyi, hya də ənga mba dəfu, hya də ənga dənəma. **14** Kalar səra hyu məl hya məl ənga yiwukur. **15** Wazha ama hya səni abər njir kir Sətifanusu nanda ngə njir nu nə tanggərma nə 'yi'yir Akaya, a lər nda kər aga məl thlər anə nji cici gə Hyal. **16** Ya vər kədi hyi, aga hya lər kərhyi anə culi nji ənggər kau, ənga patər njira dəbər kər ənga hyi wu thlər kau, ənga dənəmar nda. **17** Hudə ya pidari ənga shilir Sətifanusu, ba Focinatusu ba Achayikusu, arya ndə dla ənga dləwa dzə ənga səra cəja ara hyi. **18** Arya ndə mbəbiya mambəl də ənga nər hyi tsu. Culi nji ənggər kau hya gənggər nda səli. **19** Dəbə dzə njir nu 'yar nə 'yi'yir Asəya a vər usa hyi. Akwila ənga Pərsila, ənga dəbə dzə njir nu kəra wu kir nda, nda vər usa hyi gagadə wu Thlagəu. **20** Patər wazha ama 'yar kəra ənggau nda vər usa hyi. Hya usar dzau ənga bərpə dzau nə yiwukur kəra cicau. **21** Nayi Bulusu nga vər tsəfə usa dzə kə ənga tsa yau. **22** Patər njira gəra yiwu Thlagəu, bəgə nda də nji shishi'wau. Thlagəu, shili. **23** Ta'yi mayiwakur nə Thlagəu Yesu a nggya ənga hyi. **24** Yiwudzə də anə hyi papatəu, wu Kərsiti Yesu. Amina.

2 Kwaranthli

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu, cama səsə nə Kərsiti Yesu lagur yiwur huda Hyal ənga zamər mən Timathlawusu kəra ənga yau. Cama kau, anə daḅə dʒə njir nu kəra wu Kwaranthli, daḅə ənga patəkura nji cici gə Hyal kəra wu patər 'yi'yir Akaya. **2** Bəgə mayiwakur ənga hudə pərtəu sara ara Hyal Dərmən ənga Thlagə Yesu Kərsiti nda nggya ənga hyi. **3** Fal anə Hyal, dəya Thlagər mən Yesu Kərsiti, Tada nə dəgal təhudəu ənga Hyal nə patər səsəku dəfu. **4** Naja ndəra wu səsəkuya dəfuwa mən wu pəcira mən wu patər ḅwaḅwatəu, aga mənə sən səsəkuya dəfuwa njira wu kalar culi ḅwaḅwatəu ənga səsəku dʒə kəra mən uya sara ara Hyal. **5** Ara ənggəra mən wu lar ḅwaḅwatəu ənggər kəra Kərsiti lari, abangə tsu lagur Kərsiti ngə səsəku dəfur mən sara ara Hyal wu nyabiya dzau. **6** Ma 'ya wu ḅwaḅwatəu, aga hya uya səsəku dəfu ənga hya uya mbədə ngau. Ma 'yi uya səsəku dəfu, aga hya uya səsəku dəfu ngau, kəra wu məliya hya da njira wu sən cinapi wu ḅwaḅwatə kəra hya vər sa ənggər kəra 'ya vər sa tsu. **7** Fərkər 'ya ənga hyi a ciyar dzau, arya 'yu sənə abər ənggər kəra hyi lar ḅwaḅwatə daḅə əkkə'yi 'ya, abangə tsu nga hyu nda uya səsəku dzau əkkə'yi 'ya. **8** Wazha ama, na'ya a'yi wu yiwu hya nggya ənga gərə sənbiya sə ar kəra ḅwaḅwatə kəra 'yi tərabiya a gwa wu 'yi'yir Asəya mai. A lar 'ya ḅwaḅwatə gagadə kəra ndiya dənamar 'ya, ma 'yu nggani 'yu nda tini piya 'ya a gwa. **9** Pakatəu, ma 'yi nggani a thlanar 'yar nji numa nə tau. Ama səkə da aga 'ya highibəri abər a'yi 'ya vər nggya ənga dənamar kər'ya mai, ama 'ya vər nggya ənga dənamar Hyal, ndəra ənga dənəma nə hya'ana nji sara vir tau. **10** Naja ngə ndəra mbəliya 'ya sara wu miya tə nə dəmwa'yu, ənga ju nda mbəlbiya 'ya. Naja ndəra 'yi fər kər wu ja, abər ju nda dumwa ənga mbəl 'ya, **11** ənggəra hyu dumwa ənga kədi Hyal anə 'ya. Lagu kə ngə nji gangə wu nda lər usaku anə Hyal arya 'ya, arya barka kəra Hyal ləri anə 'ya lagur nggari kədi nə nji gangəu. **12** Kabangəkau, kəja sər ḅwadzər 'ya, abər, dənga nə dəfuwa 'ya vər lə sakida anə 'ya abər nggyabiyar 'ya ənga njir duniya ənga nggyabiyar 'ya ənga hyi nggya cici ngau, ənga nggya dəfu pathlu sara ara Hyal, maja ma nggya kəra mən nggya əkkə'yi hyi. 'Yi məl abangau, a'yi lagu hahangəkur

nə njir duniya mai, ama lagu mayiwakur nə Hyal. **13** Ara a'yi 'yu tsəfə anə hyi sərə hyi gərə sən jiga ba hya nggabiya mai. Ama cim da ca ngə, **14** ənggər kəra hyi nggabiya 'ya kukushu kabangəkau, hyu nda nggabiya gagadəu, kəra wu məliya hya ḅwadzau wu 'ya ənggər kəra 'yu ḅwadzau wu hyi tsu ar pəcir shidar Thlagə Yesu. **15** Arya papalkər da ju da abangau, a yiwur yau aga ya nda tular hyi tanggərma aga hya ḅəra uya dləwuri barka nə məthləkura nyi. **16** A yiwur yi aga ya tular hyi ar lagur ma'yi a vu Masidoniya, ənga ma ya ḅəra vər sha shili ara hyi sara wu Masidoniya, ba hya dʒəgwa səwa da a vu Yahudi. **17** Ar pəcira yi mbiya abangau, a'yi yi dənga sə ar kəri wa? Əndəga hyu nggani yi məl abangə lagur dənga sə njir duniya ya, abər yu sən na “Angə,” ənga ya ḅəra na, “Awau” ya? **18** Ama ənggər kəra Hyal ndə tsa'a miya dəfu ngau, abangə nga nyi tsu abər ndər kəra 'yi nar hyi kau, a'yi “Angə” ənga “Awau” mai. **19** Arya Zər Hyal, Yesu Kərsiti, kəra nayi ənga Silasu, ba Timathlawusu tətəlna ndər nyi anə hyi ar kəri, a'yi “Angə” ənga “Awau” mai, ama wu ja cumu “Angə” ngau. **20** Arya alaga yidəwu ngə alkawal kəra Hyal məliya wu Kərsiti, “Angə” nga nyi, a nyabiyar ja patəu. Lagu nyi nga mən wu sən na, “Amina” aga ja shili ənga kadakadarkur anə Hyal. **21** Kabangəkau, Hyal ngə məliya na'ya əkkə'yi hyi ta'yi wu Kərsiti. Naja ngə pənggər mən mal kəra cabiya abər a dəmbiya mənər ja, **22** ji fiya mətsamə nə thlagəkur nyi ar mən, ba ji fuwa Mambəl nyi a gu dəfuwa mən aga sər zhu dzau, kəra wu nə mən fər kər nə uya sərə wu shili. **23** A nggar yi thləmər Hyal, naja ngə sakida da, abər aga ya tsərpər hyi, ngə da nayi a'yi ḅəra sha a vu Kwaranthli mai. **24** A'yi 'ya vər ca dənəma ar kəra mbərsar hyi mai, ama 'ya vər məl thlər ənga hyi aga hya nyabiya dʒə ənga hudə pipida, arya lagu mbərsar hyi nga hyi ciya dʒə gərə kənggədau.

2 Agabangau, kə yi fuwa wu dəfuwa yi abər tsu yu ḅəra nda tula hyi kəra wu shili ənga hudə kyakyar anə hyi mai. **2** Ara ma yi məliya hyi hudə kyakyaru, wa ngə hyau kəra wu nda səsəkuya dəfuwa ya? A'yi kəl nahyi kəra yi məliya hyi hudə kyakyar kau. **3** Yi tsəfəri hyi abangə tsu kadəu, aga ma yi shili aga sa tula hyi, nayu uya hudə kyakyar sara ara njira kyaga pina hudə yi mai. Arya a'yi yi ənga kər papal wu hyi papatəu, abər mən wu nda daḅau wu

caguli da əkkə'yi hyi. **4** Yi tsəfə səkə anə hyi ɤrya wu ɔwəɔwatəu əŋga huɔɔ kyakyar gagadə nga yi a gwa, ba tsu əŋga sələm gagadə ngə wu liya yau. Nayi a'yi tsəfə anə hyi aga ya məliya hyi huɔɔ kyakyar mai, ama aga hya sənbiya tədəbəkura yiwukur ɔa anə hyi. **5** Ma ndə a'yi kərə məliya sər shili əŋga huɔɔ kyakyaru, a'yi nayi nga ji məliya nyi huɔɔ kyakyar mai, ama lagu batiti patəkura hyi nga ji məliya huɔɔ kyakyaru lagu pampamu. A'yi yu yiwu ya cakə unau wu ndər kə mai. **6** Culi ɔwəɔwatə kərə nji nə nyi, kərə ji lari sara ara badəgala nji a ɔar tsatsa'a anə nyi. **7** Kabangəkau, a ɔar tsa'a hya təfəbiya nyi əŋga hya səsəkuya ɔəfuwa ja ara ja sara nyabiya dɔə əŋga madiya huɔɔ kyakyaru. **8** Agabangau, yu kədi hyi, aga hya cabiya nyi yiwukurər hyi anə nyi gagadəu. **9** Sərə ɔa yi tsəfər hyi najaka cama tsətsəfə kau, ca ngə aga ya dzəbiya hyi ya sənbiya tara njir ɔələr sərə yu na anə hyi wu kalar sau. **10** Kalar ndərə hyi təfəbiya, nayi tsu a təfəbiya nyir yau. Sərə yi təfəbiya, ma sə a'yi kərə tsa'a aga ya təfəbiya, a təfəbiya nyir yau wu mwar Kərsiti ɤrya hyi. **11** Yi məl abangau, a sara Shatan kərə mən wu sənəi dabar nyi a uya lagur ngguta vi. **12** Ar pəcira yi ma'yi a vu Turuwasu a vuwa tətəlna ndəshigu Kərsiti, ba yi vuwa thləwa Thlagə a pahənər lagu anə ɔa a vuna. **13** Alaga abangə huɔɔ yi a'yi pipida mai, ɤrya nayi a'yi thləwa zamə ɔa Tayitusu a vuna mai. Agabangau, ba yi nar nda mənə pida jaməu, ba yi tərabiya sə ɔa a vu Masidoniya. **14** Ama usaku anə Hyal ndərə vər tədəmwa nə səm təlkur anə 'ya lagu Kərsiti. Əŋga lagur 'ya tsu nga ja vər tətəlna ndər məsahəu nə sənbiya sə ar kərə Kərsiti ba'amani ənggər pə burdi. **15** Ara na'ya anə Hyal ənggər sə kisə nə Kərsiti wu pama njira uya mbəɔəu əŋga njira ar lagur ma'yi a nda sa. **16** Anə njira ar lagur nda sa a ɔar 'ya ənggər shuni kərə wu shili əŋga tau. Anə njira uya mbəɔə tsu a ɔar 'ya ənggər shuni məsahəu kərə wu shili əŋga pi. Wa ngə ndərə tsa'a aga hə najaka culi thləra? **17** A'yi 'ya ənggər alenyi nji gangə kərə shabiya ndər Hyal ənggər sər shafəli mai, ama pamə nga 'ya, wu ɔənamar Kərsiti nga 'yu ndər wu mwar Hyal əŋga jirkur, ənggər njira Hyal ngə səwa nda.

3 Kabangəkau, a cabiyari abər a mbar 'ya fal kər'ya anə hyi wayi ya? Əndəga hyu yiwu aga 'ya səwa cama tsətsəfə kərə nə fal 'ya anə

hyi əndəga sara ara hyi, ənggər kərə alenyi nja vər məl kə ya? **2** Nahyi əŋga kərhyi ngə cama tsətsəfər 'ya, kərə tsətsəfə ar ɔəfuwa 'ya, kərə nji papatau wu sənəi əŋga ndu sən jigana. **3** A cabiyar hyi abər cama tsətsəfə nga hyi sara ara Kərsiti, kərə ca ngə sərə biya əŋga kər sara wu thlər kərə nji ngga 'ya aga məl. Cama kau, a'yi kərə nji tsəfəri əŋga sər tsəfə sə mai, ama əŋga Mambəl Hyal kərə əŋga pi. A'yi kərə nji tsəfəri ar tsəka mai, ama ar ɔəfuwa ndapi. **4** A'yi 'ya əŋga najaka papalkur kər wu mwar Hyal lagu Kərsiti. **5** Na'ya a'yi cabiya abər nənəkur 'ya nga 'yi sən məliya kalar sə mai, ama nənəkurər 'ya sara ara Hyal nga nyi. **6** Naja ngə məliya 'yi ɔa nji nənə nə məl thlər ar viya njir məl thlər nə alkawal mbamba nə mafəliyəngəu, a'yi ar kərə dladə kərə tsətsəfə mai ama ar kərə Mambəl, ɤrya dladə kərə tsətsəfə wu sən tsiya ndau, ama Mambəl wu sən lər pi. **7** Kabangəkau, thlər məl kərə dladə Musa shili əni wu shili əŋga tau, dladə kərə nji tsəfəri ar tsəka, wu shili əŋga kadakadarkur. Kadakadarkur kərə məliya njir Izirayila a'yi wu sən tsamə du bama Musa mai, ɤrya mbəmbəla nyi, alaga kə gərpə nga ju gərpə kau. **8** Ma abangə ja, thlər məl Mambəl a'yi a ndiya əŋga kadakadarkur wa? **9** Ma thlər məl dladə kərə wu shili əŋga tau, ca ngə əŋga kadakadarkur abangau, abari ngə kadakadarkur nə thlər kərə wu shili əŋga tsapəkur a'yi a ndiya nyi gagadə wa? **10** Pakatəu, sərə əŋga kadakadarkur ɔədəm a'yi ja kabangəkə əŋga kadakadarkur mai, ma nji gəlabiya nyi əŋga madiya kadakadarkur kərə shili wu nə mafəliyəngə kau. **11** Ma sərə wu gərpə dzə kə wu shili əŋga kadakadarkur abangau, abari ngə ɔəgalkura kadakadarkur nə sərə gərə hal ka? **12** Agabangau, ta ɔa a uyar 'ya sər fər kər abangau, ca ngə məliya a ɔar 'ya nji gərə hivər a miya ta. **13** Na'ya a'yi ənggər Musa mai, ndərə mbuya bama ja əŋga sər bakə dzau, a sara njir Izirayila a lari ənggərə kadakadarkur kau a vər gərpə dzau. **14** Ama ɔəŋar nda a ɔari ɔəɔalu. ɤrya ba'anə shili ar pəci kə əshina sər mbu bama ta tsu a'yi əŋga nda ma nju jiga alkawal mbamba nə hahal ta. Nji a'yi hənə mai, ara kəl wu Kərsiti nga nju sən hənə wacu. **15** Ba'anə shili ar pəci kə əshina, ma nju jiga dladə Musa, sər mbu a'yi kərə wu mbuya ɔəfuwa nda. **16** Ama ar kalar pəci kərə ndərə shabiya dzə a shili anə Thlagəu, ba nja hənə nyi sər mbu bama ta. **17** Kabangəkau, Thlagə Mambəl ngau, əŋga

kalar vira Mambəl Thlagəu ari, a ndəna a uyar nji kambəkur. 18 Namən njira nji pahəna nda bama nda patəu, mən wu ca mbəmbəlkur nə kadakadarkur nə Thlagəu ənggər mbəmbəl kəra wu biya sara wu doragalu, ənga mən wu bəlar dzə a shili wu nggya kəra pabiya kadakadarkur nə Thlagə kəra a vər cakau, kəra wu shili sara ara Thlagəu, ndəra Mambəl ngau.

4 Agabangau, ta dfa a uyar 'ya thlər məl lagu təhudə dzə nə Hyal, ca ngə dfa dza 'ya a'yi tənəkər mai. 2 Kuji a ndiya anə 'ya, 'ya piyari məl sərə dədəwa sərə wu sən shili ənga səli. 'Ya piyari sə səsəli ənggər ngguta vi ənga alaga thla fati ənga ndər Hyal, ama 'ya cabiya nda jirkur ar babal. Lagu kə ngə kalar ndə wu nda dfa sakida nə jirkurər 'ya a dumwar Hyal. 3 Ma dfa ndər Hyal kəra 'yu tətəlna a dər sə dədəwa, a dər ja sə dədəwa anə njira ar lagur nda sa. 4 Naja hyal nə nggyabiya nə kabangəkau, ngə dər dəngər nda, njira gərə mbərsa, a sara nda lar mbəmbəlkur Ndəshigu nə kadakadarkur Kərsiti. Naja ndəra pabiya Hyal. (aiōn g165) 5 Ara na'ya a'yi a vər tətəlna ndər ar kəra kər'ya mai, ama ar kəra Yesu Kərsiti, abər, naja ngə Thlagəu, ənga na'ya ənga kər'ya ar viya mafar hyi arya Yesu. 6 Arya Hyal nana, abər “Ta'yi mbəmbəl a mbəl sara vu kuthləu,” naja ngə məliya mbəmbəla nyi a mbəl wu dafuwa mən aga ja nə mən mbəmbəl sənbiya ar kəra kadakadarkur Hyal kəra a vər mbəl ar bama Kərsiti. 7 Ama a'yi 'ya ənga najaka bərbakur wu 'ya, na'ya kəra ənggər təm 'yi'yi, aga cabiya abər dənəma kəra ndiya patəu sara ara Hyal nga nyi, ama a'yi sara ara 'ya mai. 8 Nja vər ciciḏə 'ya lagu pampaməu, ama alaga abangə na'ya a'yi bəraghinəkər mai. A'yi 'ya ənga təkəkər, ama alaga abangə dza 'ya a'yi tənəkər mai. 9 Nja vər dfa 'ya, ama alaga abangə Hyal a'yi piyari 'ya mai. Nja vər dladla 'ya a gyu'yi, ama na'ya a'yi dlanəkər mai. 10 Cimu nga 'ya a miya tau, culi tə nə Yesu, aga tsu nggyabiya Yesu a cabiya dzə wu 'ya. 11 Ma tsu 'ya ənga pi, nju lər 'ya cimu anə tau arya Yesu, aga nggyabiya nyi a cabiya dzau wu dza 'ya kəra wu tau. 12 Agabangə tsu, tə a vər məl thlər wu 'ya, ama pi a vər məl thlər wu hyi. 13 Tsətsəfə nga nyi, abər, “A hənggər yau, ca ngə dfa yi ndər.” Ənga najaka mambəl nə mbərsa nga 'yi hənggəri ca ngə dfa 'yi ndər abangə tsu. 14 Ara 'yu səni abər, ndəra hya'ana Thlagə Yesu sara vir tau, ju nda hya'ana mən əkkə'yi

Yesu tsu, ba ja dzəgwa lər 'ya əkkə'yi hyi wu mwa nyi. 15 Patə sə'yar kə dfa aga ja shili ənga əkkəri anə hyi nga nyi, aga mayiwakur Hyal a tətəlnəkər a nda anə nji gangəu. Lagu kə nga nju nda lə usaku gagadə anə Hyal, aga ja shili ənga kadakadarkur anə Hyal. 16 Agabangau, dza 'ya a'yi tənəkər mai, alaga kə kumər dza 'ya vər hal kau, ama cimu ngə mambələr 'ya wu cakau wu mafəliyangəkur kalar pəci. 17 Ara zəzəra bwaḃwatə kəra 'ya vər sa kabangəkə kau, nə pəci kushi ngau, kəra wu nda pabəri 'ya aga kadakadarkur kəra gərə kudau, kəra wu ndiya patər bwaḃwatə kəra 'ya vər sa. (aiōnios g166) 18 Agabangau, na'yu fər liya 'ya ar sərə 'yu lari ənga li mai, ama ar sərə li gərə lari. Ara sə kəra li wu lari wu tərabiya, ama sərə li gərə lari wu nggya ba'anuwa. (aiōnios g166)

5 Kumər dza mən ənggər kwapatə kəra mənə vər nggya a gwa wu duniya. A sənər mən abər, ar pəci kəra nji ndzana kumər dzə kau, kə mən tau, mənə nda uya vanyi dzə a dəməlmau. Də həhər kəra gərə kudau sara dagə Hyal kəra ji həriya ənga kərnyi, a'yi tsa ndə ngə hər mai. (aiōnios g166) 2 Kabangəkau, mən wu ngguli cimər hari dzə nə nggya a dəməlmau, ənggər kəra mən wu cim kar ha mafəliyangəu. 3 Ma nji pədəwa mən wu dzə mafəliyangə kau, nju thləwa mən turusu mai. 4 Ma tsu mən wu dzə nə duniya kau, mən wu ngguli ara culi bwaḃwatə kəra mən a gwa. Ara a'yi aga nja təkəbiya mən ənga kumər dzə kə mai, ama aga nja bəlana mən ənga dzə kəra sara a dəməlmau, aga dzə kəra wu tau a bələbiya dzə ənga pi ba'anuwa. 5 Arya Hyal ənga kərnyi ngə pabər mən aga najaka bəla dzau, ca ngə Hyal nə mən Mambəl nyi ar viya sər zhu aga wa sən zəgəu. 6 Ca ngə sərə dfa a'yi mən cimu ənga papalkur kər ənga mən wu səni abər ma pəci kəra mən wu dzau, a dər mən nadəu ara Thlagəu. 7 Nggyar mən lagur mbərsa nga nyi, a'yi lagur sərə li wu lari mai. 8 A'yi 'ya ənga papalkur kər, ətsu a ndiya anə 'ya, 'ya təkəbiya dzə ənga dzau, aga 'ya nggya ənga Thlagəu. 9 A dəri sər cimər dafuwa mən aga mən a pina huḏa ja, alaga tsu mən ənga pi alaga tətə mən. 10 Patəkura mən mənə nda kabə a mwar pathla numa nə Kərsiti. Ənggau, kalar ndu sa dləwuri əkkəri kəra tsa'a aga sərə mələ ja wu pəcira ja wu dzau, alaga sə mənəhəu ənga sə dididi. 11 Ta dəri mən wu səni sərə nju ngga ənga hivər Thlagəu, a dəri tsa'a mənə hələr

hangəkala nji aga nda nu. Səra mən aga nyi ar babal nga nda anə Hyal, ənga abangə nga yu nggani abangə nga nyi wu dəfuwa hyi. **12** A'yi kər'ya nga 'ya vər fal anə hyi tsu mai, ama 'yu nə hyi lagu aga hya bəwadzə ənga 'ya, aga hya da njira wu sən shadəwa anə kalar njira wu bəwadzau wu sərə nju lari ənga li a mwara sərə a gyu dəfu. **13** Ma kərə 'ya a bəlar dzau, bəla kər kau, aga Hyal nga nyi. Ma kuyatsəkər nga 'ya aga hyi nga nyi. **14** Arya yiwukur Kərsiti ngə tsətsəkər 'ya, arya a hənggər mən abər ji tau arya nji patəu, agabəngau, patə mən ngə tau. **15** Ji tau arya nji patəu, aga njira ənga pi tsu ndu bəra nggya aga kərnda mai, ama anə ndəra tau ənga ji bəra hya'ari arya nda. **16** Agabəngau, mbari a shilar pəci kə əshina tsu 'yu bəra tsamə nji ənggər kərə duniya vər tsamə mai. Abangə nga 'yi saya tsamə Kərsiti parəngəu, ama tsu 'yu bəra məl abangə mai. **17** Agabəngau, kalar ndəra wu Kərsiti ndə mafəliyangə ngau. Nggyabiya hahal a tərəbiyari, ətsu nggyabiya mafəliyangə a shiliri. **18** Sə'yar kə patə sara ara Hyal nga nda, Hyal kərə basəwa 'ya ənga kərnyī lagu Kərsiti ənga ji nə 'ya thlər nə basəwa nji ənga Hyal. **19** Hyal a vər basəwa duniya a shili ara ja lagur Kərsiti, a'yi ju jiga bikər nji ar kərə nda mai, ənga a nə mənər ja cama nə basəwa nji a shila əgya ja. **20** Na'ya ngə cama dəgəci nə Kərsiti, Hyal ənga kərnyī nga vər kədi aga nja dləwuri nyi lagur 'ya. Ca ngə sərə da 'ya vər kədi hyi barka kərə Kərsiti ənga kərnyī, hya basəwa dzə ənga Hyal. **21** Kərsiti a'yi saya məliya bikə mai, ama kə Hyal məliya nyi ndər bikau arya mən. Lagu kə nga mən da nji tsapə ənga Hyal.

6 Ənggər ndər məl thlər nə Hyal, 'yu kədi hyi, nahyi njira dləwuri mayiwakur nə Hyal, a sara hya piyari ja da sə kurthlə mai. **2** Arya ji na, “Ar pəcira pəci da a dər tsa'a, a nggar ngər yau, ənga ar pəcir mbəda nji da, a dləwana ngər yau.” Yu nar hyi, kabəngəkau ngə pəcir pəci da a dər tsa'a, ənga kabəngəkau ngə pəcir mbəda. **3** Na'ya fə tsəka thlə hi anə kuvwar 'ya mai, ara thlər Hyalər 'ya a sara uya vazau. **4** Sərə tsa'a ca ngə, ənggər mafa Hyal, 'ya fal kər'ya ar viya njir məl thlər Hyal wu kalar lagu, ja da, wu səsə'wu sau, ənga wu bəwəwatəu, ənga wu kwakwadəkur dzau, ənga wu wuthləwuthləkur, **5** ənga wu dəgə kərə nju dəgau, ənga nggya wu fursəna, ənga nggya wu bəwəwatə nə njir gwazhivi, ənga thlər kwakwadəu, ənga pida

lili'u, ba ənga nggya ənga wubəu. **6** Ətsu, 'ya fal kər'ya ar viya njir məl thlər Hyal ənga dəfu cica, ənga nggəbiya sau, ənga mba dəfu, ənga ki'wakur, ənga wu Məmbəl Cica, ənga yiwudzə nə jijiri, **7** ənga wu ndər jiri, ənga wu dənəma nə Hyal, ənga balmi nə tsapəkər wu tsi mazəm ənga tsi matsal. **8** Ənga tsu, 'ya fal kər'ya ar viya njir məl thlər Hyal wu lagu kadakadarkur, ənga lagu sə səsəli, ənga ndər nə fal ənga ndər nə na 'ya. Nji dədur nga 'ya, ama nju lar 'ya ənggər nji fafati. **9** Na'ya nji ngau kərə nju səni, ama kə 'yi da ənggər njira nji gərə səni. A miya tə nga 'ya, ama mbəmbədə nga 'ya. Nji dəgə 'ya, ama nji tsiya 'ya mai. **10** Na'ya ənga hudə kyakyaru, ama cimu cacaguli nga 'ya. Dəfali nga 'ya, ama 'yi məliya nji ndə da njir gənnə. Na'ya nji gərə sau, ama a'yi 'ya ənga kalar sau. **11** Nahyi njir Kwaranthli, sə a'yi kərə 'yi dəwana ara hyi mai, ənga tsu a cabiyar hyir 'ya yiwukur gagadau. **12** A'yi na'ya ngə piyari hyi mai ama nahyi ngə piyari 'ya. **13** Ya vər ndər kau anə hyi ənggər kərə tada wu ndər anə wazha nyi, nahyi tsu hya cabiya da yiwukur. **14** Hya sara dəbə kər ənga nji kərə gərə njir nu mai. Ndə tsapəu a sən nggya ənga ndə shishi ya? Əndəga mi ngə sər dəbər pama mbəmbəl ənga kuthla? **15** Kərsiti ya, bazhiya Shatan ngə ya? Alaga njir nu ənga njira gərə nu, bazhi nga nda ya? **16** Ənga mi nga sən dəbəya ki Hyal ənga kata? Arya namən ki Hyal ngau, ənggər kərə Hyal nana, “Yu nggya əkkə'yi nda, ba ya bəu əkkə'yi nda, ənga yu da Hyalər nda ba nda da nji da.” **17** “Agabəngau, biya mau sara wu nda, hya təkəbiya dzau, əngwar Thlagəu. Hya sara tsəkwa sərə gərə cici mai, ba ya nda sa dləwuri hyi. **18** Ənga yu nda da tada anə hyi, ənga hyu nda da wazha da ənga ku'yi da, əngwar Thlagəu, ndə Dəgal Dənəma.”

7 Bazhir 'wa da 'yar, ta da a nə mənər nji alkawal'yar kau, ta'yi mənə cina kalar didi kərə wu səni diyabəna dza mən ənga məmbələr mən. Ta'yi mənə nyabiya dzə wu ciciur wu lagu hivər Hyal. **2** Cabiya mə yiwukur anə 'ya wu dəfuwa hyi, arya sə a'yi kərə 'yi ndzana nyi anə ndə mai, na'yi gwazhiri hangəkala ndə mai, ənga tsu ndə a'yi kərə 'yi dīya nyi mai. **3** A'yi yi na abangə aga ya nə hyi vazə mai, ama ənggər kərə yi saya nar hyi ta, abər sə a'yi kərə wu sən təkəbiya mən mai, alaga tau ənga mbəda. **4** A'yi yi ənga papalkur kər wu hyi. Yu bəwadzə ənga hyi, ənga a fiya dər hyi dəfu gagadau. Wu

6waḅwatər 'ya patəu, a'yi yi nyinyau ənga hudaḅ pipida. 5 Arya ar pəcira 'yi vu wu Masidoniya, na'yi uya ḅəlsar mai, arya nji tsətsəḅwarir 'ya wu kalar lagu, pəpa ngə zəwar 'ya, ənga hivər ngə wu ta 'ya. 6 Ama Hyal ndəra wu səsəkuya njira wu ḅwaḅwatəu, a səsəkuya 'yar ja ənga shilər Tayitusu. 7 A'yi arya shili nyi kə nga yi caguli waci mai, ama səsəku dəfu kəra hyi fuwa nyi a gwa. Ji nar 'ya ənggəra hya vər cim lar dā, ənggəra huda hyi ndzau ənga sərə dā, ənga tsu ənggəra hyi mbiya dā ndəl wu yiwudzau, kəra məliya huda yi pipida a ndiya kəra parangəu. 8 Nja na ma, abər cama tsətsəfə kau, a ndzanar huda hyi, ama yu thlə nggəra'wa nyi mai, alaga kə a thlər yi nggəra'wa nyi, arya wu səni yi abər cama tsətsəfə kau a ndzanari huda hyi ama nə pəci kushi ngau. 9 Ama kabangəkau, a'yi yi ənga caguli ənga hudaḅ ndzəndzə kəra cama tsətsəfə kə məliya hyi mai ama a'yi yi ənga caguli abər wu nda nə hyi dəfu nə tubi. Hudaḅ ndzəndzər hyi, Hyal ngə məliya nyi abangə tsu, aga a'yi na'ya ngə məliya hyi vanyi sə mai. 10 Hudaḅ ndzəndzə sərə ara Hyal wu məliya ndə a tubi ba ja uya mbəḁau, sər thlə nggəra'wu a'yi a gwa mai. Ama hudaḅ ndzəndzə kəra duniya wu shili əni, wu shili ənga tau. 11 Tsamiya mə sərə hudaḅ ndzəndzə sərə ara Hyal kə məliya hyi gəyi. Ji məliya aga hya dā ənga kwakwadə mashi nə məl sərə tsa'a, ənga ənggəra hyi nərdzə aga hya cina kərhyi wu vazau. Ji məliya hyi hya dā ənga hudaḅ ndzəndzəu, ənga hivər. Ji məliya hyi hya cim lar dā, ənga kwakwadə mashi. Ji məliya hyi hya dā njir yiwu nja məl sərə tsa'a. Lagur sərə məla hyi a cabiyari abər a'yi hyi ənga vazə mai. 12 Alaga kau, a tsəfər hyir yau, a'yi arya vanyi ndə ndzana vanyi sə mai, alaga ndəra nji ndzana nyi sau, ama aga hya lari anə kərhyi wu mwar Hyal abər nahyi nji ngau kəra ənga kwakwadə mashi aga 'ya. 13 Lagu sə'yar kau nga 'yi uya tsətsəku dəfu. Cakau ar kəra tsətsəku dəfur 'ya, a'yi 'ya ənga caguli arya hudaḅ pipida kəra Tayitusu a gwa. Arya mambəl nyi a dāri camə lagu sərə hyi məliya nyi. 14 Alaga ma yi nar nyi abər yi ḅwadzə ənga hyi, nayi gu səli wu mwar hyi mai. Ənggər kəra kalar sərə 'yi nar hyi jiri nga nyi, patər sərə 'yi ḅwadzə əni ar kəra hyi anə Tayitusu tsu jiri nga nyi patəu. 15 Tayitusu a vər yiwu hyi gagadəu, ar cakar cakau kalar pəcira ji dəngari ənggəra hyi ḅəlari ndər nyi. Hya dləwuri nyi ənga hudaḅ pathləu wu gənggər nyi səli. 16 A'yi yi ənga hudaḅ pipida

arya a'yi yi ənga papalkur kər kəra nyinyau wu hyi.

8 Kabangəkau, wazha ama 'yu yiwu hya sənbiya sərə mayiwakur Hyal a vər məl wu pama dāḅə dzə njir nu paməpamə kəra wu Masidoniya. 2 Wu madiya ḅwaḅwatə kəra nda a gwa, a'yi nda ənga hudaḅ pipida kəra təkəri ndə uya tsi papahau aga lər sau wu nggya dādālir nda. 3 A lar yi ənga liya yau, ndə ləri lər sər nda tsa'a aga dənamar nda, zada ma ja ndiya sərə ara nda, ndə ləri ənga yiwur nda. 4 Nanda ənga kərnda nga vər kədi 'ya gagadəu aga 'ya jigəwa nda wu pama njir lə sə lələu anə nji cici gə Hyal. 5 Sərə ndə ləri ba ji ndiya sərə 'yu nggani ndu ləri, arya tanggərma ndə lər kərnda anə Thlagəu ənga anə 'ya wu yiwukur huda Hyal, kadivira ndə dzəgwa lə sə lələu nda. 6 Arya kau, kə 'yi dzəgwa kədi Tayitusu aga ja dumwa ənga dləwu lər sər hyi, mara naja ngə dzəguya, ba'a shili ar kudiya lər sər hyi. 7 Ənggər kəra hyi a dər a dumwa ənga məl kalar sau, sə ənggər mbərsa, ənga ndər, ənga sən sau, ənga cim məl sə mənəhəu, ənga ca yiwukur anə 'ya, ta'yi hya dā a dumwa ənga lə sə lələu. 8 A'yi ca nga yu ca hyi a gwa ənga hathlə mai, ama yu yiwu ya dzəgəbiya jirkura yiwur hyi kəra hyu ca lagur gələbiya nyi lagur yiwukur lə sə nə alenyi nji. 9 Arya hyu səni mayiwakur nə Thlagər mən Yesu Kərsiti, alaga kə ndər bərba nga ja, ama arya hyi kə ji dā ndə dādali, aga nahyi kəra nji dādali hya dā njir gənna lagur dādalikur nyi. 10 Kəja sawara dā kəra ndiya anə hyi patəu, wu najaka sau. Hunau, nahyi ngə njira dzəguya lə sə nə tanggərma, a'yi lər sə waci mai, ama a'yi hyi ənga dəfu lə sau. 11 Kabangəkau, hya duya thlər kəra hyau, aga dəfu cim nə məla nyi kau, ja shili tsa'a ənga cim duya nyi, ənggər kəra dənamar hyi mbəri. 12 Ma dəfu lər sə a'yi ara hyi, Hyal wu nda dləwuri lər sər hyi. Arya lər sə a kyaga dā tsa'a ənga sərə ara gau, a'yi sərə gərə ara gə mai. 13 A'yi 'yu yiwu 'ya fənggər hyi sə tədəḅəu ba 'ya dləwana alenyi nji nda tsar yambadə mai, ama nda dā kakaləu. 14 Ar pəci kə əshina, gangəkur sər hyu nda dləwar nda wu ghar nda, abangə tsu gangəkur sər nda wu nda dləwari hyi wu ghar hyi. Aga kalar sə a ma'yi kakaləu. 15 Ənggər kəra ndər Hyal kəra tsətsəfə nana, “Naja ndəra tsəmiya gangəu wu dā gangə gagadə anə nyi mai, naja ndəra tsəmiya kushu tsu a'yi wu təwa gagadə anə nyi mai.” 16 Usaku

anə Hyal ariya ji fuwa wu dāfwa Tayitusu aga ja dləwari hyi ənggər kəra ya vər yiwu ya məl. **17** Tayitusu a'yi dləwunggəri ənga kədīr 'ya aga ja shili waci mai, ama ji dləwunggəri ənga caguli, yiwu huda ja nga ju yiwu ja shili. **18** Kəja 'yu səwa zamə kə ənga ja, naja kəra fiya thləmə wu dābə dzə njir nu pamə paməu ariya tətəlna ndəshigu məsahə kəra ju məl. **19** A'yi najakə waci mai ama dābə dzə njir nu paməpamə ngə cadəbiya nyi aga ja ləbiya 'ya ənggəra 'yu hə sə lələ kəra 'yi tsəmiya. Lər sə kəra 'yu lau aga lə kadakadarkur anə Thlagəu, aga ca anə Thlagəu ənggəra 'ya ənga dəfu mənəhəu aga dləwa nji. **20** 'Ya vər hwi a sara nja vazəya 'ya ar kəra lagura 'yu təkə lə sə lələ kəra nji ləri gangəu. **21** Yiwur 'ya ca ngə aga 'ya məl sərə tsa'a, a'yi sərə tsa'a wu mwar Thlagə waci mai ama patə əkkə'yi wu mwar nji. **22** Kəja 'ya səwa dābə ənga nda zamər mən kəra 'yi dzəgabiya nyi lagu paməpamə gangəu kəra 'yi thləwa nyi ənga jiri abər dəfu a miya ta ja wu kalar sau aga thlər Hyal, naja tsu a nər ja dzau ariya papalkur kər nyi wu hyi. **23** Tayitusu nənyi bazhi məl thlər da ngau wu pama hyi, abangə tsu, alenyi wazha ama kəra a vər məl thlər əkkə'yi ja kau, nərnda ar viya dābə dzə njir nu paməpamə nga nda aga ja shili ənga kadakadarkur anə Kərsiti. **24** Agabangau, hya canə nyi yiwudzər hyi anə nji kau ənga sərə dā 'yu d̥wadzə wu hyi, aga dābə dzə njir nu pampam kau, nda lari.

9 A'yi mbari ya bəra dəngar hyi ar kəra dləwa dzə nji cici gə Hyal mai. **2** Ara wu səni yi ənggəra hya vər yiwu dləwa nji ənga caguli, kəra təkəri ma, yu d̥wadzə ənga hyi anə njir Masidoniya. Ya vər na anə nda abər mbar hunau ba'anə shili ar kabangəkəu, nahyi njir Akaya nga vər yiwu hya lər sau. Hudə hamər hyi a tsəkur badəgala nji aga nda məl sau. **3** Kəja tsu yu səwa hyi wazha ama kau, a dəgya hyi aga d̥wadzər 'ya ənga hyi wu thlər kau a sara dā sə kurthləu. Wu yiwu yi aga hya nggya ənga bəbathlə dzau, ənggər kəra yi saya na hyu nda dā ta. **4** Ma yi shili əkkə'yi njir Masidoniya, ma ndə sa thləwa hyi papatagəu, yu nda gu səli ariya fal kəra ya vər fal hyi anə nda, a'yi kəl nayi ngə gu səli kə waci mai ama patə əkkə'yi hyi. **5** Agabangau, tsam dā a mbari ya kədi wazha ama aga nda nda tular hyi kwatahəu ənga nda nda duya pabər sə ar kəra lə sə lələ kəra hyi saya məliya alkawal ta. Aga ja dā lər sə ngau

ənga dəfu pathləu a'yi lər sə kəra ənga caca nyi mai. **6** Hya dəngari ja, kalar ndəra thləkana culi kushu, ju nda gəm sə zəzəwa kushu. Ama ndəra thləkana culi gangəu, ju nda gəm sə zəzəwa gangəu. **7** Kalar ndə ja ləri tsa'a aga sərə dəfuwa ja nə nyi, ariya Hyal a vər yiwu ndər lə sau ənga dəfu pathləu. **8** Hyal wu sən fənggər hyi mayiwakur nyi gagadəu wu kalar sau, aga wu kalar pəci, hyu nda uya sərə hyu yiwu patəu, ənga aga hya nyabiya dzau ənga məl kalar thlər mənəhəu. **9** Ənggəra nji tsəfəri abər, “Ju sən lə sə lələ nyi anə patər njir gha ənga tsi papahau, tsapəkur nyi a nggyari ba'anuwa.” (aiṇ g165) **10** Hyal ndəra wu lə culi anə ndər thləka, naja ngu lə sər səm anə ndər səm. Abangə tsu, Hyal wu lər hyi culi nə thləka ar kər ar kər ba valər hyi a nyabiya dzau ənga ba ja nyabiya hyi ənga fa'a sə zəzəwa nə tsapəkur. **11** Hyu nda dā njir gənna wu kalar lagu, aga hya dā njir lər sə ənga tsi papahau wu kalar pəci. Lagur 'ya tsu, lər sə tsi papahər hyu nda shili ənga usaku anə Hyal. **12** Lər sə kau, a'yi kəl dləwa nji cici gə Thlagəu nga ju məl waci mai, ama ətsu wu shili ənga madiya usaku anə Hyal wu lagu pampaməu. **13** Ariya lagu lə sər hyi, nga hyi cabiya kərhyi nji gə Hyal. Agabangau, nju nda gənggər nyi səli anə Hyal ara ənggəra hyi bəlar ndər Hyal, ənga sərə hyu nana ar kəra ndəshigu nə Kərsiti, ənga lə sər hyi anə nda ənga anə kalar nji ənga tsi papahau. **14** Wu kədi Hyalər nda anə hyi, ndu nda dəngar hyi wu dəfuwa nda, ariya madiya madiya mayiwakur nə Hyal kəra ji cabiya hyi. **15** Usaku anə Hyal ariya lə sə lələ kəra ji ləri kəra nji gəra sən dəgabiya.

10 Lagur ki'wakur ənga səsə'wu sə nə Kərsiti, nayi Bulusu ənga kərdā, ndəra nju ngga “Ndə səsəli,” ma yu wu mwar hyi, ama “Ndə u'ul li” ma a'yi yi a mwar hyi mai. **2** Ya vər kədi hyi, ar pəcira yi shili, a'yi mbari abər kəl yi sa uləna hyi li ənggər kəra yi nggani ya məl anə alenyi nji mai, njira wu nggani abər 'ya vər nggya ənggər kəra njir duniya wu yiwu. **3** Alaga kə mənə vər nggya wu duniya, par mən a'yi ənggər kəra njir duniya vər məl mai. **4** Balmir mən a'yi ənggər nə njir duniya mai. Ama pamə nga nda, a'yi nda ənga dənəma nə Hyal kəra wu dlana patər dənəma nə təkur nə dawa. **5** Mən wu wushina kalar sərə wu kəpal ənga kalar dənga d̥wadzə kəra wu kar sənbiya sə ar kəra Hyal. Ba mənə dzəgwa mbiya kalar

dəŋga aga ja shili əŋga bəlar ndər Kərsiti. 6 A'yī 'ya a yi ta'yau, aga 'ya nə nyi bwaḃwatəu anə kalar ndəra vər bəlna ndər Hyal, ma bəlar ndər Hyalər hyi a nyabiyar dzau. 7 Hya tsam sərə liya hyu lari! Ma ndəra əŋga papalkur kər na abər nə Kərsiti nga ja, ja tsambiya mənahəu abər na'ya tsu ma nə Kərsiti nga 'ya. 8 Ma dā 'yi fər zər bwadzau əŋga dənama təlkur kəra Thlagə nə 'ya, sə a'yī kəra wu shili əŋga sə səsəli anə dā a gwa mai. Arya dənama təlkur kəra ji nə dā kau aga hər hyi nga nyi a mwara dla hyi. 9 A'yī yu yiwu ya gərahəya hyi əŋga cama tsətsəfə dā 'yar mai. 10 Arya alenyi nju na, "Cama tsətsəfə'yar nə Bulusu kau, kwakwadəu əŋga dzadzau nga nda, ama ma a'yī ja əŋga kərnyī a'yī ja ndə kwakwadə mai, əŋga ndər nyi tsu a'yī ar viya vanyi sə mai." 11 Culi nji kə a kyaga səni abər pampamkur a'yī wu pama sərə 'yi tsəfəya ma a'yī 'ya mai, əŋga sərə 'yu məl ma 'ya 'yi. 12 Na'ya sən gəla əŋga jiga kər'ya əŋga njira hər kərnda ar viya vanyi sə mai. Njira tsu, nda a vər gəla kərnda əŋga kərnda, əŋga ndu təkə kərnda əŋga kərnda, nanda a'yī nji hahangə mai. 13 Na'ya a'yī wu nda bwadzə a ndiya sərə 'ya kyaga dā mai, əŋga a'yī 'yu piyari bwadzər 'ya a tərabiya a biya banga vi kəra Hyal fiya anə 'ya mai, vi kəra ji fiya patə əkkə'yī anə hyi. 14 Nahyi əŋga kərhyi ma ar viya vira Hyal nə 'ya nga hyi aga ya məl thlər a gwa, ca ngə sərə dā na'yī ma'yī a biya banga fa əŋga culi mai ar pəcira 'yi shili əŋga ndəshigu nə Kərsiti anə hyi. 15 Bwadzər 'ya a'yī a ndiya sərə tsatsa'a mai əŋga a'yī sərə tsəkwar thlər alenyi nji mai. Ama cimər 'ya ca ngə mbərsar hyi a dumwa əŋga hau, abangə tsu thlərər 'ya wu pama hyi, a dumwa əŋga cakau gagadāu. 16 Aga 'ya dābaga tətəlna ndəshigu a ndu 'yi'yir məlmə kəra a biya banga hyi. Ama a'yī yu yiwu 'ya bwadzə əŋga sərə alenyi nji məlna wu 'yi'yir nda mai. 17 Ama "Bəgə njira wu bwadzau nda bwadzau wu Thlagəu." 18 Ara a'yī ndəra wu fal kərnyī ngə Thlagəu wu dləwunggəri əni mai, ama ndəra Thlagəu əŋga kərnyī ngu fal nyi.

11 Yu cim hya mbiya dəfu əŋga zər dzakur dā. Alaga kau, a'yī hya vər məl kau. 2 Ya vər dā shishi arya hyi culi shishikur nə Hyal. A mbabiya hyir yi alkawal nə hə dzau, nə hə sal zəməu, naja ngə Kərsiti. Aga ya sa nər hyi nyi ar viya zəkwalalaga kəra cicau. 3 Ama hivər dā ca ngə ja sara dā ənggər kəra pabə əŋga tsətsəlkur

nyi nggutana Hawawu a gu fa wu ta, ja sara bəlana dəngar hyi ara lər kərhyi nyinyau əŋga cicau anə Kərsiti. 4 Ara ma vanyi ndə shili ji sa nar hyi ndər ar kəra vanyi Yesu pamə a mwara Yesu kəra 'yi nar hyi kau, alaga hyi dləwuri vanyi mambəl a mwara kəra hyi dləwuri kau, əŋga alaga vanyi ndəshigu pamə a mwara kəra hyi dləwuri kau, ba hyi dləwunggəri əŋga nda kusakusa, ama a'yī a ki abangə mai. 5 Nayi a'yī nggani abər njira nju ngga əŋga "cama səsə nggunggurəm'yar" a ndiya dā əŋga vanyi sə mai. 6 Tara a'yī nji hwathliya dā wu lagur sən ndər mai, ama wu sən yi sau. A cabiya hyir 'ya sə'yar kə ar babal wu kalar lagu. 7 A dər yi ndər bikə ma yi həya kər aga ya hya'ana hyi lagur tətəlna hyi ndəshigu nə Hyal kə kurthlə ya? 8 A dəri ənggər yi mbəliya sə ara alenyi dābə dzə njir nu pampam ma ndə lə sə ləlau, aga ya dzəgwa məl thlər əni anə hyi. 9 Ar pəcira yi əŋga hyi yu ghar sau, ama nayi a'yī fənggər hyi ghar sə dā ar kəra hyi mai, ara wazha ama kəra shili sara wu Masidoniya ngə nə dā kalar sərə yu yiwu wu ghar sə dā. Ar pəci ta nayi fənggər hyi ghar sə dā mai, abangə nga yu dumwa əŋga məl. 10 Ənggər kəra jirkur nə Kərsiti a'yī wu yau, ndə a'yī wu 'yi'yir Akaya kəra wu sən kar dā ara bwadzə dā kə mai. 11 Mi ngə dā yu na abanga? Ara nayi a'yī wu yiwu hyi mai ya? Hyal wu səni abər yu yiwu hyi. 12 Ama yu bəra dumwa əŋga məl sərə ya vər məl aga ya kar "cama səsə nggunggurəm'yar" ara bwadzə abər thlər kəra nda vər məl kakal əŋga nər 'ya. 13 Ama culi nji kau, cama səsə əfati nga nda, njir ngguta vi, njira wu fiya kərnda ənggər cama səsə nə Kərsiti. 14 A'yī sə dədəgur mai, alaga Shatan əŋga kərnyī a fiyar ja kərnyī ənggər waladi nə mbəmbəl. 15 Agabangau, a'yī sə dədəgur ngə ma njir məl thlər anə nyi shabiya kərnda aga njir məl thlər nə tsapəkur mai. Ama wu jomə ndəl ndu nda dləwuri sərə tsa'a aga thlərər nda. 16 Ya bəra nar hyi, ndə a sara fə dā aga ndə dza mai. Ama ma hyi lar dā ənggər dza, ya, ta'yī hya həri dā abangau, aga ya uya lagur zər bwadzau. 17 Wu bwadzə dā ar kəra kərda, a'yī ya vər ndər ənggər Thlagə nga vər ndər mai, ama ənggər ndə dza. 18 Ta dā nji gangə a vər bwadzər nda ənggər kəra njir duniya, ta'yī nayi tsu ya bwadzau. 19 Nahyi əŋga caguli nga hya vər nggya əŋga nji dza, arya nji hahangə nga hyi. 20 Əŋga jiri tsu, hyu sən nggya əŋga njira wu fuwa hyi wu mafakur, əŋga alaga njir

shishibā hyi, əŋga alaga njir diya hyi, əŋga alaga njir ca gaukur anə hyi, əŋga alaga njir dəgə hyi wu bama hyi. **21** A ɗari sə səsəli anə ɗa ya həŋgəri abər aya kukufəkurər 'ya ngə ɗa na'yi məliya sə'yar kə mai. Ama ma vanyi ndə cabiya salkur, ba ji ɓwadzau əŋga vanyi sau, nayi ma yu məliya abangə tsu. Ənggau, yu ndər ənggər ndə dza. **22** Ma nanda njir lbrani, nayi ma abangau. Ma nanda njir Izirayila, nayi ma abangau. Ma nanda culi Ibrahimu, nayi ma abangə tsu. **23** Ma nanda njir məl thlər Kərsiti, nayi nga ndiya nda patəu. (Ya vər ndər kau ənggər ndər thləkau.) A mələr yi thlər a ndiya nda patəu, a fuwa ɗar njir wu fursəna aga gangəu, a dləwuri yi dəgə əŋga wuɗa aga gangəu, əŋga a gwar yi wu miya tau ar kər ar kər. **24** Aga təfu ngə njir Yahudiya dəgə ɗa əŋga wuɗa makər kumunyi apə ədlau. **25** Aga makər nga njir dəgə ɗa əŋga wuɗa liyangə. Nji vavaka ɗa nə tsa əŋga tsəka aga zəməu. Aga makər ngə kwambwal mbuya dzə əŋga yau. Yi həna vu'yi əŋga pəci a gwar tsadau, kadivira njir kətiya ɗa. **26** Wu ɓəbə ɗa patəu, a ɓər yi əŋga asar pampaməu a gwar dəl, əŋga yi tədəu wu tsa njir ɗalagu. A lar yi asar wu tsa njir Yahudiya zamə ɗa 'yar, əŋga njira a'yi njir Yahudiya mai. A nyir yi əŋga gu asar wu huɗa məlmau, əŋga miya tagəu, əŋga tsu a nyir yi əŋga gu asar a gwar tsadau, ba ətsu a nyir yi əŋga gu asar wu tsa wazha ama nə fafati. **27** A mələr yi thlər gagadau wu ɓwaɓwatə gagadau, əŋga a nyir yi əŋga pida lili'u. A nggyar yi əŋga wuɓau ba hili nə pəci gangəu, əŋga a nggyar yi nə pəci gangə gərə səm sər səm. A nggyar yi turusu, əŋga a nggyar yi ar yambadəu. **28** A biya banga kalar sau, wu kalar pəci a'yi yi əŋga ɗəfu tədəbəu, aga ya sən ɗabər kərə ɗabə njir nu papatəu. **29** Ma ndə a'yi əŋga tətəwakur, nayi ma yu nggar tətəwakur nyi kau. Ma vanyi ndə məliya bikau, ba ja fuwa ɗa wu ndzə huɗə gagadau. **30** Ma a ɗari kəl yi ɓwadzau, ba ya ɓwadzə əŋga tətəwakur ɗa. **31** Hyal əŋga ɗəya Thlagər mən Yesu Kərsiti, ndərə anə nyi ngə fal ba'anuwa, wu səni abər a'yi fəti nga yu thla mai. (aiɓn g165) **32** Ar pəcira yi wu Damasəkasu, ar pəcir təlkur Aristasu ngə gwamna dana miya gwar məlmau aga nja mbar ɗa. **33** Ama kə bazhi ɗa 'yar həya ɗa a gya wu tsəla lagu liya mahwal nə məlmau aga ya mbəlbiya dzə wu tsa ja.

12 Kəl ya dumwa əŋga ɓwadzə alaga kə sə a'yi nju uya a gwa mai kau. Kabangəkau,

yu dumwa əŋga ndər ar kərə sən zəgəu əŋga mətəkər kərə yi uya sara ara Thlagəu. **2** Yu səni vanyi ndə a'yi wu Kərsiti nji saya hər nyi a dəməlmə nə makəru wu fa kumo apə fəɗə kərə tərabiya kau. Tara wu kumər dzau əŋga tara wu mambəl, nayi wu sən mai, ama kəl Hyal ngu səni. **3** Əŋga yu sən ndə kau, tara wu kumər dzau əŋga tara wu mambəl, nayi wu sən mai, ama Hyal wu səni, **4** nji hər nyi a dəməlməu. A ɗəna ji nggari sərə nji gərə sən ɗəgəbiya əŋga miya, sərə a'yi nji piyari nyi anə ndə ja nana mai. **5** Yu sən ɓwadzə aya culi ndə ənggər kau, ama a'yi aya kərɗa mai, ama kəl aya tətəwakur ɗa. **6** Ma sən ɗa yu ɓwadzau, a'yi wu sən məliya ɗa ya ɗa ndə dza mai, aya yu nda na sərə jijiri. Ama ba yi piyari ɓwadzau, ara nayi yu yiwu nja hər ɗa a ndiya sərə ya aga nyi mai, lagur sərə yu na əŋga sərə yu məl. **7** Ara ya sara ɗa ndər ɓwadzau, aya gangəkura mətəkər kərə yi uya, ba nji fuwa ɗa shiləgə wu dzau, kərə ɗa ənggər shikəɗi. Naja cama shatan ngau, aga ja nə ɗa ɓwaɓwatəu, a sara ya ɗa ndər ɓwadzau. **8** Aga makər ya vər kəɗi Hyal aga ja həna ɗa shikəɗi kau. **9** Ama ba ji na anə ɗa, abər, “Mayiwakur ɗa a citə ngə ri, ara ɗənəma ɗa wu nyabiya dzə wu tətəwakur ngau.” Agabangau, yu ɓərə cakəri ɓwadzau wu tətəwakur ɗa əŋga caguli aga ɗənəma Kərsiti a nggya wu yau. **10** Ca ngə sərə ɗa wu Kərsiti yu caguli əŋga tətəwakur ɗa, əŋga ma nju nggəl ɗa əŋga ma yi wu ɓwaɓwatəu ba əŋga wu nggyabiya dzadzau. Arya ma yu tətəwakur ba ya ɗa əŋga ɗənəma. **11** A ɗar yi ndə dza, ama nahyi ngə məliya ɗa yi ɗa abangau. Nahyi ngə tsa'a aga faliya ɗa. Alaga kə nayi a'yi ar viya vanyi sə mai, a'yi ɗa abər “cama səsə nggunggurum” nər hyi 'yar kau, a ndiya ɗa mai. **12** Hyal a cabiyari abər nayi cama səsə jijiri nga yau, lagur mətsam əŋga sə ɗədəgur kərə yi məlna wu pama hyi, wu mba ɗəfu ɗa. **13** Lagu mani nga yi cabiya abər nahyi a'yi kakal əŋga alenyi ɗabə dzə njir nu maya? Əndəga ara yi nggəl ara dləwu dləwa dzə ara hyi ya? Ya, ba hya təfəbiya ɗa najaka bikau. **14** A pabər yi dzə aga ya nda tular hyi nə makərkura nyi, ama nayu yiwu ya nda ɗa kar tədəbəu anə hyi mai. A'yi sər hyi nga yu yiwu mai, ama nahyi əŋga kərhyi. Arya a'yi ɗa tsa'a wazha nga hə tədəbəkər nə njir ya mai, ama njir ya nga hə tədəbəkər nə wazha. **15** Abangau, əŋga huɗə pipida nga yu tsiya sərə ara yau, ɗabə əŋga kərɗa aga ya dləwar hyi. Ma yu ca yiwukur anə

hyi gagadau, ba hya dzægwa gænna yiwukurər 6 Ənga cim da abər hyu nda sənbiya abər a hyi anə da ya? 16 Hyu dləwunggəri abər nayi səmkur 'ya najaka dzau. 7 Ama 'ya vər kədi Hyal saya da kar tədəbə anə hyi mai. Ama vanyi ndu a sara hya məliya sərə a'yi tsatsa'a mai. A'yi aga sən na abər yi nggutana hyi, ba ənga yi səmkur nja lari abər a səmkur 'ya dzə kə mai, ama aga hyi ənga fati. 17 Hyu nggani yi səmkur hyi lagur hya da njir məl sərə tsatsa'a, alaga kə nju nda njira yi səwa hyi kə ya? 18 Yi kədi Tayitusu aga nggani abər dladla nga 'ya. 8 Ara 'yu nda nu ja ma'yi a ndərə hyi, ənga yi səwa vanyi zamər sərə jijiri, a'yi 'yu bərə məl sərə dawa ənga ja mən ənga ja. Hyu nggani abər Tayitusu səmkur mai. 9 Caguli nga 'yu caguli wu kukufəkər 'ya, hyi ya? A'yi 'yi məl thlər wu mambəl zəmə ənga ənga nahyi a'yi hyi ənga dənəma. Kədi Hyalər 'yi nu lagu zəmə ənga ja wa? 19 Əndəga hyu 'ya ca ngə hya da njira nyabiya dzau. 10 Ca ngə nggani abər 'yu kətə kər'ya ar kərə sərə 'yu məl sərə da yi tsəfəya hyi najaka cama tsətsəfau ar wu mwar hyi ya? Hyal ngə sakidar 'ya abər 'ya pəcira a'yi yi əkkə'yi hyi mai, aga ma yi shili, ya sara sa ndər ənga tsa anə hyi, ara dənəma nə təlkur kərə Thlagə nə da nə hər ngau, a'yi aga vər thla jiri wu Kərsiti. Patər sərə 'yu məl, sər ya sara tini thləwa hyi ənggər kərə yu yiwu, ənga nahyi ma hya sara tini thləwa da ənggər kərə hyu yiwu hya lari da. Hivər da ca ngə ya ənga shilikur, ənga kwakwadə dəfu, ənga yiwu kər, ənga ndza thləmə, ənga na ndau, ənga bəwadzau, ba ənga gwazhi vi. 21 Yu hivər ara ma yi bərə sha shili, ba Hyal a sa fuwa da wu səli wu mwar hyi. Yu hivər a sara huđa ya sa ndzau ma yi sa lar badəgala hyi, tsu hyi wu nggya nə bikau ənggər nə dəfəmə ta, tsu hyi gərə tubi, njir məl sə gərə kyau ənga njir məl səsukur, ənga njir suna nə shi'wau kərə ndə fuwa kərnda a gwa.

13 Najakə ngə shili da a sa tula hyi nə makərkura nyi. “Kalar ndər ja da tsa'a, ma ji biya sara wu miya sakida məthləu alaga makəru.” 2 Ar pəcira yi shili nə məthləkura nyi, a saya tədər yi himiya njir məl bikau ənga alenyi nji aga nda piyari məl bikau. Kabangəkau, yu bərə tədər himiya hyi alaga kə nayi a'yi yi ənga hyi kə mai. Ar pəcira yi bərə sha shili ənga kardə nayi wu sa hyi njir bikə mai. 3 Ta dər hyu yiwu hya uya sakida kərə cabiya abər Kərsiti nga vər ndər lagu da. Ya, kəja sakida, a'yi ja tətəwa lagur məl thlər ənga hyi mai, ama a'yi ja ənga dənəma wu pama hyi. 4 Aga nja nggya ənga sənbiya abər, nji dlakəya nyi arya kukufəkər nyi, alaga abangau, a'yi ja ənga pi wu dənəmar Hyal. Agabangə tsu, alaga kə mən kukufu wu ja kau, ama lagu dənəma Hyal a'yi mən ənga pi ənga ja aga thlər kərə 'ya vər məl wu hyi. 5 Hya tsambiya kərhyi mənəhəu tara tsu hyi wu mbərsa. Hya dumwa ənga dzəbiya dzau. A'yi hyu səni abər Kərsiti Yesu a vər nggya wu hyi wa? Ma nahyi a'yi wu səni abangə mai, a cabiyari abər a dlar hyi wu dzəbiya dzə kau.

səmkur 'ya najaka dzau. 7 Ama 'ya vər kədi Hyal a sara hya məliya sərə a'yi tsatsa'a mai. A'yi aga nja lari abər a səmkur 'ya dzə kə mai, ama aga hya da njir məl sərə tsatsa'a, alaga kə nju nda nggani abər dladla nga 'ya. 8 Ara 'yu nda nu sərə jijiri, a'yi 'yu bərə məl sərə dawa ənga ja mai. 9 Caguli nga 'yu caguli wu kukufəkər 'ya, ənga nahyi a'yi hyi ənga dənəma. Kədi Hyalər 'ya ca ngə hya da njira nyabiya dzau. 10 Ca ngə sərə da yi tsəfəya hyi najaka cama tsətsəfau ar pəcira a'yi yi əkkə'yi hyi mai, aga ma yi shili, ya sara sa ndər ənga tsa anə hyi, ara dənəma nə təlkur kərə Thlagə nə da nə hər ngau, a'yi aga ya dlana hyi mai. 11 Wu yukudə sə patəu, wazha ama, kəl vanyi pəci. Hya gal nyabiya dzau, ənga hya nggar kədi da, ənga hya dləwunggəri ənga kərhyi, ənga hya nggya jaməu. Lagu kə ngə Hyal ndər yiwudzau ənga nggya jaməu, ju nggya əkkə'yi hyi. 12 Hya usar dzau ənga bərpə dzau nə yiwukur kərə cicau 13 Nji cici gə Hyal patə nda vər usa hyi. 14 Bəgə mayiwakur nə Thlagəu Yesu Kərsiti, ənga yiwukur Hyal, ənga dəbə dzə nə Mambəl Cicau, ja nggya ənga hyi patəu. Amina.

Galatiya

1 Cama tsətsəfau sara ara Bulusu, cama səsə nə Yesu. A'yi nji ənga alaga ndə ngə sə də mai. Ama Yesu Kərsiti ənga Hyal Tada ngə sə də, ndəra hya'ana nyi sara vir tau. **2** Na'ya ənga patəkura wazha ama kəra ənga yau, nga vər sə cama kau, anə patəkura njir nu, njira wu Galatiya. **3** Mayiwakur ənga hudə pərtəu sara ara Dərmən Hyal ənga Yesu Kərsiti nda nggya ənga hyi. **4** Yesu Kərsiti lər kərnəni arya bikər mən, aga ja mbədana mən sara ara nggyabiya dāmwa'yi kau, ənggəra Hyalər mən wu yiwu. (aiōn g165) **5** Bəgə kadakadarkur a nggya nə nyi ba'anuwa. Amina. (aiōn g165) **6** Səra hya vər məl kau a dərī sər hivər gagadəu anə də. Wu pəci kushu ənggər kau, kəja hya piyar nu ndəra nggar hyi lagu mayiwakur Kərsiti, ka təkəri hyi nu vanyi ndəshigu mafəliyangəu. **7** Ya, vanyi ndəshigu pamə a'yi mai. Yi nar hyi abəngau, ara alenyi nju hya hangəkala hyi, ndu nərdəzə aga nda bəlana jirkur nə ndəshigu nə Kərsiti. **8** Ama yu na anə hyi, ma vanyi ndə a'yi wu pama 'ya kəra wu shili ənga vanyi ndəshigu pamə a mwara kəra 'yi nə hyi kau, alaga waladi kəra sara dəməlmə ngau, bəgə nda nyi a də ndə shishi'wau! **9** Ənggər kəra 'yi nar hyi tsu kadəu, yu bəra nar hyi abəngə tsu, abər kalar ndəra bəra nar hyi vanyi ndəshigu pamə a mwara kəra hyi dləwuri kau, bəgə ja də ndə shishi'wau! **10** Hyu nggani yu gal dləwu dzau ara nji əndəga ara Hyal ya? Əndəga yu gal aga nja fal də ya? Awau! Maja hudə nji nga yu yiwu ya pina, nayi də ndər məl thlər Kərsiti mai. **11** Wazha ama, yu yiwu hya səni abər ndəshigu kəra yi tətəlna anə hyi kau, a'yi sara ara ndə nga nyi mai. **12** Nayi dləwuri sara ara ndə mai. Ənga ətsu a'yi ndə ngə highiḃə anə də mai. Yesu Kərsiti ənga kərnəni ngə cabiya də. **13** A nggari hyi culi nggyabiya də kəra dədəməu, wu sər nu nə njir Yahudiya, ənggəra yi nə nyi bwaḃwatə gagadə anə njir nu Hyal ənga jirkur. Kəra təkəri yu yiwu aga ya tətəlna kəra njir nuwur nda. **14** Nahy tsu, a sənər hyi ənggəra yi nu səra njir Yahudiya wu nu. Yu ndiya badəgala njir Yahudiya njira 'yi hə wu nu sər ciji ənga nda ənga dəfu hamu. **15** Ama Hyal wu mayiwakur nyi, ji cadəbiya də kadivira nji ya də. Ənga ətsu ji ngga də, ba ji **16** pahəna liya yau aga ya lari Zər nyi. Ənga aga ya tətəlna ndəshigu məsahəu anə njira a'yi njir Yahudiya

mai. Ar pəci ta, nayi gal səmana ara ndə mai, **17** ənga tsu nayi ma'yi a vu Urshalima a vu gya njira də cama səsə a mwara yi mai. Ənggərna ba yi ma'yi a ndar 'yi'yir njir Arabiya, ənggau ba yi sha shili wu məlmə Damasəkasu. **18** Kəl ayukudə fa makəru, ba yi ma'yi a vu Urshalima aga ya vuwa lari Kefasu, naja ngə Simanu Biturusu. Ətsu kə yi məliya pida kumou apə təfu nga ja. **19** Ar pəci ta, nayi lari alaga ndə zəmə wu pama cama səsə mai, kəl Yakubu zamiya Thlagəu. **20** Ənga jiri yu nar hyi wu mwar Hyal, səra ya vər tsəfau anə hyi kau, a'yi fati mai. **21** Ayukudə tsu, kə yi ma'yi a ndar 'yi'yir Səriya, ənga 'yi'yir Silisiya. **22** Ama ar pəci ta, njir nu Kərsiti kəra a'yi wu 'yi'yir Yahudi, nandə wu sən də bama ənga bama kwatahə mai. **23** Nanda tsu a nggar nda, nji na, “Nəra dədəmə ji lər bwaḃwatə anə 'ya, kabəngəkau, kəja ju nə ndər mbərsa ar kəra ndər kəra dədəmə ju dza!” **24** Kə ndə fal Hyal arya səra ji məl lagu də.

2 Ayukudə fa kumou apə fodəu, yi bəra sha a vu Urshalima. Wu pəci kau, nayi ənga Barnabasu ngə ma'yi, ba tsu 'yi həri Tayitusu. **2** Yi ma'yi a ndara nda ara Hyal ngə cabiya də wu mətəkər aga ya ma'yi. Ta yi nda, ba yi nda bə əkkə'yi alenyi njir tədəmwə nə njir nu Yesu, ba yi cabiya nda zhizhir nda ar kəra ndəshigu kəra yi tətəlna anə njira a'yi njir Yahudiya mai. Yi cabiya nda najaka sau, aga ya sənbiya abər nayi ənga nda a hənggər 'ya ar kəra thlər kau, ənga a sara nərdəzə də wu thlər kəra ya vər məl ənga kəra yi məlna a də sə kurthləu. **3** Alaga bazhi bə də Tayitusu kəra ndər Gərika ngau, nji a'yi ciwa nyi aga nja thlana nyi pəlzha mai. **4** Ndər ar kəra thla pəlzha kə hya'ari sara ara njir nu nə fafati kəra shili dədəwə. Ndə shili wu pama 'ya aga nda sa tsambiya nggyabiyar 'ya wu Kərsiti Yesu, aga nda bəra shabiya 'ya aga mafa. **5** Ama alaga kushu na'yi hənggəri ənga nda mai, arya 'yu yiwu 'ya tsərpər hyi jirkura ndəshigu kau. **6** Ama alaga njir tədəmwər nda, nandə kəkəri sə ar kəra səra yi highiḃə kə mai, (wu dənga də alaga wa nga nda, patə lagu zəmə nga nda anə də, arya Hyal wu ca pampaməkər mai). **7** Nanda ənga kərndə tsu a lar nda ənggəra Hyal hənggəri ji nə də thlər tətəlna ndəshigu anə njira gəra a'yi njir Yahudiya mai, ənggər kəra ji nə nyi anə Biturusu thlər tətəlna ndəshigu anə njir Yahudiya. **8** Kəja Hyal kəra məl thlər lagur Biturusu aga məl thlər anə njir Yahudiya, naja

tsu ngə məl thlər lagu da aga ya da cama səsau anə njira a'yi njir Yahudiya mai. **9** Ənggərə ndə lar ənggərə Hyal cabiya da mayiwakur nyi abangau, ba Yakubu, ənga Biturusu, ba Yahwana hənggəri ənga yau. Nanda kəra njir tədəmwa anə njir nu Yesu, ndə dləwur 'ya ənga Barnabas u ənga hudə zəməu. 'Yi hənggəri wu pama 'ya aga 'ya ma'yi a ndəgya njira a'yi njir Yahudiya mai, ənga nanda tsu nda ma'yi a ndəgya njir Yahudiya. **10** Kəl kə ndə dəngəri 'ya abər 'ya sara fəri ənga nji dādali kəra wu pama nda mai. Alaga kə tsu kadəu ya wər cim ya məl abangau. **11** Ar pəci kəra Biturusu shili wu məlmə Antakiya, kə yi kughiya nyi a du bama ja, arya sər məla ja a'yi tsa'a mai. **12** Tsu kadəu ju səm sər səm ənga njir nu Yesu njira a'yi njir Yahudiya mai. Ama ayukuda shilər njira Yakubu səwa a shili wu Antakiya, kə Biturusu tsana dzau, ji da paməu. Ji məl abangau arya ju hivər njira wu yiwu nja thlana nyi pəlzha anə njira a'yi njir Yahudiya mai. **13** Abangə ma alenyi njir Yahudiya njir nu Yesu məl culi najaka ngguta vi ənggər nə Biturusu kau. Sər məla nda kə tsu ma, ka bəlana hangəkala Barnabas. **14** Ama ta yi lari sər məla nda a'yi wu nu jirkur nə ndəshigu mai, kə yi kughiya Biturusu wu mwar nji patəu, “Nagau, ndər Yahudiya ngau, ama kəja gu nggya ənggər njira a'yi njir Yahudiya mai. Nagə a'yi wu nggya ənggər njir Yahudiya mai. Aga mi nga gu ca njira a'yi njir Yahudiya mai, aga nda nu sər ciji nə Yahudiya ka?” **15** “Alaga kə namən njir Yahudiya ngau lagur ya, a'yi njira gərə njir Yahudiya njir bikə mai, **16** wu sən mən abər ndə a'yi a sən uya nggya tsapəu wu mwar Hyal lagur nu dladə mai, kəl ma ji mbərsa ənga Yesu Kərsiti. Agabangau, namən ma a lər mən kərmən anə Kərsiti Yesu, aga mənə da nji tsapəu wu mwar Hyal lagur mbərsa ənga Kərsiti ama a'yi lagur nu dladə mai. Arya ndə a sən uya nggya tsapə wu mwar Hyal lagur nu dladə mai. **17** Ama ar pəcira mən wu yiwu mənə da nji tsapəu wu mwar Hyal lagur mbərsa wu Kərsiti, ama ba nji thləwa mən ənga kərmən njir bikau. Kə a cabiyari abər Kərsiti wu tsətsəku aga nja məl bikə ya? Awau, alaga kushu! **18** “Ama ma yi bəra hər sərə yi vakana tsu kadəu a cabiyari abər nayi ndər bəl dladə ngau. **19** Lagu nu dladəu, a dar yi tətəu anə dladəu, aga ya nggya nə Hyal. **20** A dlakəya dar nji ənga Kərsiti. Kabangəkau, a'yi mbəmbədə nga nyi mai, ama Kərsiti ngu nggya wu yau. Najaka nggya kəra yu

nggya wu kumər dzau, nggya nə mbərsa ənga Zər Hyal, ndəra yiwu da ba ji tau arya yau. **21** Nayi wu piyari mayiwakur nə Hyal mai. Arya ma ndu sən uya nggya tsapə wu mwar Hyal lagur nu dladəu, ka cabiyari abər tər Kərsiti a dəri sə kurthləu.”

3 Nahyi njir Galatiya, thləkə wu tə hyi ya? Əndəga vanyi ndə gwadər kəra hyi ya? Kəja ar babal nga yi cabiya hyi Yesu Kərsiti ndəra tə ar wu dladlakau. **2** Kabangəkau, yu yiwu ya yiwar hyi vanyi sau. Mambəl Hyal shida ar kəra hyi arya hyi nu dladə ya, əndəga ara hyi hənggəri ənga ndər kəra hyi nggəri ya? **3** Kabangəkau, thləkə wu tə hyi ya? Kəja hyi dzəguya wu Mambəl, ama kəja hya bəra jamuya wu ndəndəkur! **4** Ya, culi bəwabəta paməpamə kə hyi səsə'wuri kau, a dəri sə kurthlə ya? A'yi a kyau, abangə mai. **5** Hyu nggani Hyal nə hyi Mambəl nyi, ənga ju məl sə dədəgur'yar wu pama hyi ara hyu nu dladə ya, əndəga ara hyi hənggəri ənga ndər Kərsiti kəra hyi nggar ya? **6** Tsamiya mə nggyar Ibrahimu ja. Nji tsəfəri abər, “Arya Ibrahimu mbərsa ənga Hyal, kə Hyal jigəwa nyi ar viya ndə tsapəu.” **7** Hya sənbiya abər njira hənggəri ənga Hyal, nanda ngə culi Ibrahimu. **8** Ləkakadə nə Hyal a nanari tsu kadəu, abər, Hyal wu nda məliya njira a'yi njir Yahudiya mai a uya nggya nə tsapəkur lagur mbərsa. Arya tsu kadəu, Hyal nar nyi anə Ibrahimu lagu ndəshigu, abər, “Lagu ngau, ngə patər 'yi'yi wu nda uya barka.” **9** Hyal fənggər nyi barka anə Ibrahimu arya mbərsa nyi, agabangə kalar ndəra mbərsa ənga Hyal, ju nda fənggər nda barka dafə ənga Ibrahimu. **10** Kalar njira wu nggani abər nu dladə nə Musa ngu məliya tsapəu, a dar nda nji shishi'wau. Ara ndər Hyal kəra tsətsəfə nana, abər, “Kalar ndəra gərə nubiya patər sərə tsətsəfəu, wu Ləkakadə nə dladəu, a dar ja ndə shishi'wau.” **11** Ar babal nga nyi, ndə a'yi a sən uya nggya tsapə wu mwar Hyal lagur nu dladə mai, arya tsətsəfə nga nyi abər, “Ndə tsapəu, wu uya mbədau lagur mbərsa.” **12** Sər dabəri nu dladəu ənga mbərsa a'yi mai. Ənggər kəra nji tsəfəri, “Kalar ndəra nubiya patər sərə nji nana wu dladəu, ju mbədau laguwa nyi.” **13** Kərsiti a bəliya mən ri sara wu shi'wu nə dladəu. Arya tsətsəfə nga nyi abər, “Kalar ndəra nji dlakəya ar wu dladlakau, a dəri ja shishi'wau.” **14** Kərsiti a bəliyar nji aga njira a'yi njir Yahudiya mai a uya barka

nə Ibrahimu, aga mənə uya Mambəl kəra Hyal məliya alkawal lagur mbərsa. **15** Wazha ama, bəgə ya nar hyi karapə ar kəra sərə hyi tsəliya. Ma alkawal kəra nji mbiya, nji fuwa tsi a gwa, ənga nji hənggəri ni, ndər sən pəlna ənga ja cakəri a'yi mai. **16** Agabəngau, alkawal nə Hyal məliya ənga Ibrahimu ba culi nyi. A'yi nji tsəfəri abər, “Culi nyi'yar mai,” kəra wu cabiya abər nji gəngə ngau. Awau, ama ji na “Culi ngau,” kəra cabiya ndə zəmə ngau, ca nəgə Kərsiti. **17** Sərə yu na ca nəgə, dladə kəra shili ayukudə fa gharu fodəu ənga makər kumou nyi nə alkawal, a sən məliya alkawal kəra Hyal mbiya wu pama ja ənga Ibrahimu ja dā sə kurthlə mai. **18** Maja abər nju uya barka kau, lagur nu dladəu, naji bəra dā lagur alkawal mai. Hyal nə nyi barka anə Ibrahimu lagur alkawal kau. **19** Ma abəngə ja, aga mi nəgə Dladə shila? Nji shili ənga Dladə aga ja cabiya mən bikər mən ar babal, kəl pəcira alkawal kəra wu shili lagu culi Ibrahimu kə nyabiya dzau. Dladəu, waladi'yar nəgə shili ni, lagur ndər ta'yau wu pama Hyal ənga nji. **20** Ndər ta'yi wu pama nji ənga Hyal, a sən dā ja ta'yi ar kəra ndə zəmə mai, ama Hyal zəmə nga ja. **21** Dəm ya, dladə wu dā dawa ənga alkawal Hyal ya? Awau, alaga kushu! Arya maja abər dladə wu sən shili ənga pi, tsapəkur ma nju sən uya lagu dladəu. **22** Ama tsətsəfə nə nyi wu Ndər Hyal, abər, duniya patə mafa bikə nga nda. Səkə dā abəngə aga sərə nji hər alkawala nyi lagur mbərsa wu Yesu Kərsiti, nja ləri anə njira hənggəri. **23** Divira mbərsa shili, dladəu, a mbiya mən ri wu fursəna, lagur biya a'yi mai, kəl lagur mbərsa ənga Yesu cabiya dzau. **24** Nji fuwa mən wu tsa dladəu aga ja hər mənə ndəgya Kərsiti. Lagu kau, nga mən wu uya nggya tsapəu, wu mwar Hyal lagur mbərsa. **25** Kabəngəkə tsu, pəcir mbərsa a shiləri, tsu mən a'yi əgyakidə dladə mai. **26** Lagur mbərsa wu Kərsiti Yesu nəgə patəkura hyi nggya wazha Hyal. **27** Abəngə tsu nahyi njira nji məliya hyi bəbətizəma, a dər hyi nə Kərsiti, sər mələ hyi ja dā sər mələ Kərsiti. **28** Agabəngau, pampaməkur a'yi mai wu pama njira njir Yahudiya ənga njira a'yi njir Yahudiya mai. Ətsu njira mafa ənga kambər nji mai, ənga mala ənga sal. Patəkura hyi nji zəmə nga hyu Kərsiti Yesu. **29** Ma tsu nə Kərsiti nga hyi, a dər hyi culi nə Ibrahimu, ətsu hyu nda dləwuri sər fa'a ki kəra Hyal məliya alkawala nyi.

4 Sərə yu na ca nəgə, ar pəcira ndər fa'a ki ar viya zər ngau, a'yi ja pamə a mwa ara mafa mai, alaga kə naja nəgə ənga ki kə papatəu. **2** Əgya kidə njira hə nyi ənga njira dənyi fuwa kar nyi wu tsa nda bə'anə shili ar pəcira dənyi fiya. **3** Abəngə nga nyi tsu anə mən, ar pəci kəra mən tsu wazha divira Kərsiti cabiya dzau, namən ənggər mafa anə sərə a vər səm təlkur ar kəra duniya. **4** Ama wu pəci kəra Hyal pabəri nyabiya dzau, kə Hyal səwa Zər nyi. Ji shili lagu mala. Nji ya nyi əgyakidə dənəma nə dladəu, **5** aga ja bəliya njira əgyakidə dladəu, ənga ja shabiya mən ar viya wazha Hyal. **6** Arya namən wazha Hyal, ca nəgə Hyal səwa Mambəl Zər nyi wu dəfuwa mən, aga ja nə mən dənəma nə nggya Hyal, “Abba, Tada!” **7** Kabəngəkəu, tsu nahyi a'yi mafa mai, ama wazha nga hyi. Ta dər wazha nga hyi, Hyal wu nda məliya hya dā ndər fa'a ki. **8** Dədəməu, ar pəcira hyi gərə sən Hyal, hyu səm mafakur anə katə'yar, kəra gərə ar viya sau. **9** Ama kabəngəkə kəra hyu sən Hyal, əndəga Hyal ngu sən hyi. Mi nəgə dā hyu bəra sha a ndəgya kidə təlkur kəra gərə ənga dənəma? Sə gərə kər nga nda, mi nəgə dā hyu yiwu hya bəra sha aga mafar nda? **10** Kəja hyu lər kərhyi aga bəla alenyi pida'yar ənga hya'yar, ənga pəci paməpamə ba fa'yar. **11** Sərə hyu məl kau a nə dər dənga sau, ara a dər ənggər patər bəwabwətə kəra yi sa ar kəra hyi kau sə kurthləu ngau! **12** Yu kədi hyi wazha ama, hya nggya ənggər nayau. Arya nayi ənga kərdə ənggər nahyi nga yau. Sə a'yi hyi ndzana dā mai. **13** A sən hyi shiləgə kəra uya dā, naja nəgə məliya lagu kəra yi hər hyi ndəshigu nə tanggərma. **14** Alaga kə shiləgə kau dā sər bəwakər dədəgaləu anə hyi, alaga abəngəu nahyi didana dā mai, ənga hyi nggəl ara dləwu dā mai. Hyi dləwuri dā ənggər waladi sara ara Hyal, ənggər Kərsiti Yesu ənga kərnyi. **15** Hyi dā ənga caguli gagadəu ar pəci ta! Kabəngəkə ya, əmani nəgə cagulir hyi ta? Pakatə ar pəci ta, wu sən yau, abər hyu sən təkudəbiya liya hyi, ba hya nə dā! **16** Ya, hyi shabiya dā dawar hyi arya yi nar hyi jiri ya? **17** Nji'yar kau, ndu yiwu nda kaghibiya hyi, ama a'yi wu mənəhəkur mai. Ndu yiwu nda təkəbiya hyi ənga yau, aga patər dəngar hyi nda sha a ndəgya nda. **18** Ma dəngar nji mənəhə nga nyi, a dər mənəhə cimu nda cabiya yiwu wu gau, a'yi kəl pəcira yi ənga hyi waci mai. **19** Nahyi wazha dā, kəra yi bəra dar tsəkər ya nda, kəl Kərsiti ciya dzau wu dəfuwa hyi. **20** Cim dā ya nggya

ənga hyi ba'anə kabangəkau, ba ya bəlana dāha yau, arya a'yi yi ənga dənga sə gagađau ar kəra hyi! **21** Nahyi, hya nar dā, nahyi njir yiwu nu dladau, a sənbiyar hyi sərə dladau wu na ya? **22** Tsətsəfə nga nyi abər Ibrahimu a'yi ja ənga wazha shili məthləu, pathləu, zər kəra nji ya lagu mala mafa, ənga vanyi tsu lagu kambər mala. **23** Zər kəra ji yabiya ənga mala mafa kau, nji yabiya nyi lagura nji tsəliya. Ama zər kambər mala kau, nji yabiya nyi lagur alkawal kəra Hyal mbiya. **24** Najakau, karapə ngau, mathləkə'yi kə məthləu kə cabiya alkawal mbamba məthləu. Hajaratu ngə cabiya ndər ya mafa, naja ngə alkawal mbamba na Mə Sənyau. **25** Kabangəkau, Hajaratu a nggyari ar viya Mə Sənyau kəra wu 'yi'yir Arabiya. Naja ngə ar viya məlmə nə Urshalima kabangəkau, arya naja ənga wazha nyi patə mafa nga nda. **26** Ama Urshalima kəra a dəməlməu, kambər ndə ngau, ətsu naja ngə mər mən. **27** Tsətsəfə nga nyi abər, "Ga dā ənga hudə pərtəu, nagə mala kəra gara ya. Ga wau nə caguli, nagə ndəra gərə nggari kwakwadə nə ya. Arya wazha mala hya a dāri nda gangəu. A ndiyar nda mala mayiwa." **28** Kabangəkau, wazha ama, Hyal a məliya mən ri ənggər Ishaku, wazha nə alkawal. **29** Ar pəci ta tsu zər kəra nji ya wu lagur kəra nji tsəliya, ji nə nyi bwaḃwatə anə zər kəra nji ya ənga dənəma nə Mambəl Hyal. Abangə nga nyi ba'anə kabangəkau. **30** Ama tsətsəfə nga nyi wu Ləkakadə nə Hyal abər, "Ga kədləna mafa kau ənga zər nyi, ara zər mafa kau a'yi wu təkə sər fa'a ki ənga nə zər kambər mala mai." **31** Agabəngau, wazha ama, a'yi mən wazha mala mafa mai, ama namən wazha kambər mala ngau.

5 Aga nggya kambəkur ngə sərə dā Kərsiti pəliya mən, arya kau kəl hyi ta'yi ənga dənəma, a sara hya bəra shabiya kərhyi anə bwaḃwatə nə mafakur dladə mai. **2** Hya nggar dā. Nayi Bulusu yu na anə hyi, ma hyi hənggəri nja thlana hyi pəlzha, najakə wu ca abər Kərsiti a'yi ənga akkəri anə hyi mai. **3** Yu bəra dəngəri hyi abər kalar ndəra hənggəri ja nu dladə nə thla pəlzha, yau, a dāri anə nyi tsa'a ja nu patər sərə dladə nana. **4** Nahyi kəra wu nərdzau hya uya tsapəkur wu mwar Hyal lagu nu dladau, a dāri, a thlənar hyi kərhyi sara wu nu Kərsiti ja. A sanar hyi dzau ara mayiwakur Hyal. **5** Ama lagur Mambəl ənga mbərsa nga mən wu səkə dāḃə ənga fər kər aga Kərsiti a nə mən tsapəkur

nyi. **6** Arya ma mən wu Kərsiti Yesu, alaga pəlzha, alaga gərə pəlzha, a'yi vanyi sə mai. Ama sərə mənə tsamə, ca ngə mbərsa mən kəra wu cabiya dzə lagur yiwudzau. **7** Tanggərma hya vər dumwa gagađau. Wa ngə kar hyi ara nu nə jijira? **8** Kadzəngə ngguta vi kəra shili anə hyi, a'yi sara ara Hyal kəra ngga hyi kə ngə mai. **9** Ənggər kəra nju sən na, "Thlələmə kəra kushu a sən məliya macikəl ja thləthlau." **10** Papalkur kərdə wu thlər Thlagəu, a hənggər yi abər nahyi bəra nu vanyi dāhə pamə a ndiya nədə mai. Ətsu kalar ndəra wu hya'a hangəkala hyi, ju nda sa bwaḃwatəu, alaga wa nga ja. **11** Wazha ama, ma ba'anə kabangəkau, yu tətəlna ndər Hyal abər aga nja thla pəlzha, ya, mi ngə dā ba'anə kabangəkə tsu nju lə bwaḃwatə anə dā? Ma yu dləwa nji abər a dāri tsa'a nja thla pəlzha, ndər dā ar kəra tər Kərsiti ar wu dladlakə a'yi a bəra sən dā sər thlə hi anə kalar ndə mai. **12** Ar kəra njira wu hya hangəkala hyi abər kəl nji thlana hyi pəlzha, kuji anə nda nyi nja thlabiya nyi aga məci'u sal! **13** Nahyi, wazha ama, a ngga hyir nji aga kambəkur ar kəra dladau. Hya hangəkəl a sara dā kambəkur hyi kau, ja dā nə sər cim nə kumər dzau. Ar viya kau, bəgə kambəkur hyi, ja dā kəra wu həri hyi a ndu yiwu məl thlər nə yiwudzau. **14** Arya patəkura dladau, a dāḃər nju dāhə zəməu, ca ngə, "Ga yiwu təwul ngau ənggər kərngau." **15** Ama ma hyu par kərhyi ənga hyu nggal kərhyi ənggər ma'wi tagəu, hya nggya ənga hangəkəl ja, ma a'yi mai patəkura hyi, hyu sanakər! **16** Sərə yu yiwu ya na kau, ca ngə hya nə nyi lagu anə Mambəl Hyal ja lə hyi. Ma hyi məl abəngau nahyi wu nda nggya wu ndəndəkur mai. **17** Arya nggya nə ndəndəkur dawa nga ja anə Mambəl, Mambəl tsu, dawa nga ja anə nggya nə ndəndəkur. Culi najaka nggya tsu dawa nga nda ənga kərnda. Ca ngə dā nahyi wu sən məliya sərə hyu yiwu hya məl mai. **18** Ma Mambəl Hyal ngu lə hyi, nahyi a'yi hyi əgya dladə mai. **19** Sər mələ ndər bikau, ar babal nga nda. Nanda ngə səsukur, ənga məl sə gərə kyau, **20** ənga məl thlər katau, ənga dəshakur, ənga piyari shishir dza kuvwar nda, ənga pa wu pamə ənga dā shishi ənga tsu dāfu, ənga yiwukər ba təkəbiya dzau, ənga hya hangəkala nji, **21** ənga shishikur, ba ənga sa sə sasa, ənga alenyi sə kəra papa 'yar kə tsu. Yu kughi anə hyi, ənggər kəra yi nar hyi tsu kadəu, abər njir məl najaka sau, nandə wu gwu təlkur Hyal mai. **22** Ama wazha kəra Mambəl wu ya, nanda ngə

yiwudzau, əŋga caguli, əŋga hudə pərtəu, ba səsə'wu sau, əŋga hangəkalkur, ba mənəhəkur, əŋga tsa'a miya dəfukur, **23** ba bətsəkur kər, ba tsu sha yi anə sərə kumər dzə wu yiwu. Sə'yar kau, a'yi dawa anə dladə mai. **24** Patəkura njira nə Kərsiti Yesu ngau, a tsəyar nda nggyabiya nə ndəndəkur əŋga sə dəmwə'yi'yar paməpamə kərə dza ndu yiwu. **25** Ta də Mambəl ngə nə mən pi, bəgə Mambəl tsu ja ləbiya mən wu kalar nggyar mən. **26** A sara mənə də njir hakər mai, alaga njir tsətsəbwar kərnda, əndəga njir də shishi kərnda.

6 Wazha ama, ma nji lar vanyi ndə a vər məl bikau, nahyi kərə nyinyau əŋga Mambəl Cicau wu pama nda, bəgə hya shabiya nda a shili əŋga hangəkal. Ama hya məl abangau əŋga hangəkal tsu, ara a vər sha zamər hyi a shili wu lagu, ba hya tədau a gwu dzau. **2** Hya dləwar kuvwar hyi lagur hə bwaḃwatər nda. Lagu kə ŋga hyu nyabiya dladə nə Kərsiti. **3** Ma vanyi ndu nggani abər vanyi sə ŋga ja, ama a'yi ja vanyi sə mai, ngguta kərnyi ŋga ju məl. **4** Bəgə kalar ndə ja dzəgabiya sər mələ ja. Ma də mənəhəu, ənggau ja sən bwasau əŋga sərə ji məliya əŋga kərnyi, ama a'yi ja gəla kərnyi əŋga vanyi ndə mai. **5** Arya tsa'a ŋga nyi anə kalar ndə ja hanggər thlər nyi. **6** Kalar ndərə nji highiḃər nyi ndər Hyal, kəl ja təkəya sə mənəhə kərə ara ja əŋga ndərə highiḃə anə nyi. **7** A sara hya ngguta kərhyi mai, ndər sən canə nyi dabar anə Hyal a'yi mai. Kalar sərə ndə thləkana, ca ŋga ju gəm. **8** Ma ndə thləkana wu sə suna nə kumər dzau, sərə ju nda gəm ca ngə tau. Ma ndə thləkana wu sərə Mambəl wu yiwu, sərə ju nda gəm ca ngə pi kərə gərə kudau. (aiōnios **g166**) **9** Agabangə a sara mənə hədə əŋga məl mənəhəkur mai, arya ar pəci kakalə mənə nda fa'a sə nə barka ma mən gərə ta'yi ar lagu. **10** Arya kau, kalar pəci kərə mən əŋga lagu, ta'yi mənə məl mənəhəkur anə nji patəu, ja də ma anə wazha ama kərə wu Kərsiti. **11** Kabangəkau, hya tsamiya culi tsəfə dədəgal kərə yi məl anə hyi əŋga pəla yau! **12** Nji kə wu yiwu kəl nja thlana hyi pəlzha kau, ndu yiwu nja lar nda ar viya vanyi sau. Ndu məl anə hyi abangau, arya ndu hivər sa bwaḃwatə kərə ndu sa lari arya highiḃə ar kərə wu dladlakə nə Kərsiti. **13** Alaga njira nji thlana nda pəlzha ma, nandə wu bəlari dladə mai. Nanda ndu yiwu nda thlana hyi pəlzha aga nda hya kər abər nanda ngə

səwa nji thlana hyi pəlzha. **14** Ama alaga kushu nayi wu hya'a kər mai, kəl əŋga wu dladlakə nə Thlagər mən Yesu Kərsiti. Arya lagur tə nyi ar wu dladlakau ngə sər duniya tənəkər wu yau, nayi tsu a tənər yi kər əŋga sər duniya. **15** Pəlzha, gərə pəlzha a'yi nda sə mai, sə dəgal ca ngə nda də ndə mafəliyangə. **16** Jaməkur əŋga təhudəkur nda nggya əŋga patər njira wu nu sər bəla kau, nanda ngə njir Izirayila nə Hyal. **17** Ayukudə nyi wazha ama, a sara vanyi nda bəra fuwa də wu dəŋga vanyi sə mai, arya məcavidī kərə ar dza yi kau, a cabiyari, abər nayi nə Yesu ngau. **18** Wazha ama, bəgə mayiwakur nə Thlagər mən Yesu Kərsiti a nggya əŋga mambələr hyi. Amina.

Afisa

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu, cama səsə nə Kərsiti Yesu lagur yiwu hudə nə Hyal, anə nji cici gə Hyal kəra wu Afisa, njir məl thlər tsa'a miya dəfu wu Kərsiti Yesu. **2** Bəgə mayiwakur ənga hudə pərtəu sara ara Hyal Dərmən ənga Thlagə Yesu Kərsiti nda nggya ənga hyi. **3** Barka a nggyari anə Hyal, dəya Thlagər mən Yesu Kərsiti, ndəra fənggər mən barka sara dəməlmau. Naja ndəra fənggər mən barka ənga kalar culi barka mamambəl wu Kərsiti. **4** Ara Hyal cadəbiya mən arya Kərsiti, kadivira ji dzəguya duniya. Ji cadəbiya mən aga mənə da cicau ənga gəra vazau wu mwa nyi. Arya yiwukur nyi, **5** ji mbiya tsu kadəu aga mənə da ar viya wazha nyi lagu Yesu Kərsiti, ənggəra ju pina hudə ja ənga yiwu hudə ja. **6** Ji məl abangau aga mənə sən fal Hyal ara kadakadarkur mayiwakur nyi. Mayiwakur kau, ji nə mən kurthləu lagu zər nyi, ju yiwu nyi. **7** Lagur pə mashi Kərsiti nga mən uya bəlbiya dzau sara wu mafakur, ca ngə təfəbiya dzə sara wu bikau. Ji məl abangə tsa'a aga gangəkur mayiwakur nə Hyal, **8** kəra ji pənggər mən gagadəu ənga patər hahangəkur ba sənbiya sau. **9** Wu məliya hudə Hyal pipida, ca nga ji məliya mən aga mənə sənbiya yiwu hudə ja kəra dədəwa, kəra ji nyabiya wu Kərsiti. **10** Naja kə ngə yiwu hudə Hyal kəra ju nda nyabiya ma pəca nyi də. Ju nda tsəmiya kalar sə kəra a dəməlmau ənga wu duniya əgyakidə dənamar Kərsiti. **11** Wu Kərsiti tsu nga 'yi də sər fa'a ki nə Hyal. Ji mbabiya 'ya abangau tsu kadəu, ənggər kəra ji pədləya wu dəfwa ja. Naja Hyal ndəra vər məl kalar sə kakal aga yiwur hudə ja. **12** Ji məliya abangə aga na'ya njira fər kər ənga Kərsiti tanggərma, 'ya fal kadakadarkur nyi. **13** Ənga nahyi tsu, lagu Kərsiti nga hyi nggari ndər jiri, ndəshigu kara mbədəna hyi. Ma ga hənggəri ba Hyal a sa nə hyi Mambəl Cici kəra ji hər alkawala nyi abər ju nə hyi. Mambəl Cici kə wu nggya mətəsam nyi ar hyi. **14** Mambəl Cici ngə sər zhu kəra cabiya abər Hyal wu nda nə mən sər fa'a ki, kəl pəcira Hyal wu nda bəliya nji nyi. Sə'yar kə da patəu aga shili ənga fal nə kadakadarkur nyi. **15** Arya kau, ənggəra yi nggari ar kəra mbərsar hyi wu Thlagə Yesu ənga yiwudə kəra ara hyi anə patər nji cici gə Hyal, **16** nayi piyari lə usaku anə Hyal arya hyi

mai, ar kalar pəci kəra yu kədi Hyal. **17** Kədi Hyal də anə hyi ca ngə Hyal nə Thlagər mən Yesu Kərsiti, Tada kəra ənga kadakadarkur, ja nə hyi mambəl nə hahangəkur ənga ja cabiya hyi Hyal aga hya cakəri səni nyi. **18** Kədi Hyal də tsu ca ngə tsu aga ja nyabiya dəfuwa hyi ənga mbəmbəl aga hya nggabiya sə ar kəra fər kər kəra nji ngga hyi a shili a gwa, aga hya sənbiya gangəkura kadakadarkur nə sər fa'a ki kəra nji fiya anə nji cici gə Hyal. **19** Ənga tsu ya vər kədi Hyal anə hyi, aga hya nggabiya madiya dəgalkura dənamar Hyal kəra ara mən, naman njira hənggəri ənga ja. Dənama kau, sə zəmə nga ja ənga madiya dənama, **20** kəra Hyal hya'ana Kərsiti sara vir tə əni. Dənamar Hyal kə ngə nə nyi vir nggya mənəhəu ar tsi mazəma Hyal a dəməlmau. **21** A dənə ngə Kərsiti a vər səm təlkur ar kəra təltəl'yar, ənga mambəl tədəmwa, ənga mambəl dənama təlkur, ənga mambəl dənama, ba ənga ar kəra kalar thləm kəra nji ləri wu zaman əshina kau ənga zaman kəra a vər shili. (aiōn g165) **22** Hyal a fiyari kalar sə əgyakidə təlkur nə Kərsiti, ənga ji məliya nyi ji də kər a dar kəra kalar sau, aga ja də sər akkəri anə dəbə dzə njir nu. **23** Dəbə dzə njir nu kau, ca ngə dza Kərsiti nga nyi. Wu dəbə dzə njir nu kau, Kərsiti a nyabiyar dzau, ənggər kəra naja ənga kərnyi a nyabiyari kalar sau.

2 Dədəm nji tətə nga hyi ara sər mələ hyi kəra dəmwa'yu ənga bikər hyi 'yar. **2** Nahyi, hyi nggya wu bikə dədəməu, ar pəcira hyu nu lagu nə njir duniya kau, ənga hya vər nu shatan, təl mambəl dəmwa'yu. Naja ngə mambəl kəra a vər məl thlər wu dəfuwa njira nggəl ara bələr sərə Hyal wu na. (aiōn g165) **3** Abangə nga mən patə dədəməu, mənə vər nu sərə dza mən wu yiwu nə bikə bikau, ca ngə cimər mən ənga dəngar mən. Arya kə nga mən də njir hə hudə ndzəndə nə Hyal ənggər kalar ndau. **4** Ama ara gangəkura təhudə nyi ənga yiwudə nyi anə mən, **5** alaga ta, a dar mən nji tətəu wu bikə ta, ba ji məliya mən, mən də ənga pi ənga Kərsiti. Lagu mayiwakur nə Hyal nga hyi uya mbədau. **6** Ənga ji hya'ana mən sara vir tau ənga Kərsiti ba ənga ji nər mən vir nggya ənga Kərsiti a dəməlmau arya Kərsiti Yesu. **7** Hyal məl abangau, aga ar pəci kə zəgəu, ju cabiya nyi anə nji dəgalkura madiya mayiwakur nə nyi kəra cabiya dzau anə mən ar babal wu yiwukur nyi lagur Kərsiti Yesu. (aiōn g165) **8** Ara

lagur mayiwakur Hyal nga hyi uya mbəḁau, lagur mbərsar hyi. Nahyi a'yi asən hər dləva nyi mai, ama lə sə kurthlə ngau, sara ara Hyal. 9 Mbəḁau a'yi sərə nju uya lagur məl sə mənəhə ngə mai, agabangau, ndər sən hwavi ar kəri a'yi tsu mai. 10 Arya namən sərə Hyal həriya ngau. Ji məliya mən mafəliyangə wu Kərsiti Yesu, aga mənə dumwa ənga məl sə mənəhə kərə ji fuwa wu lagu tsu kadəu aga mənə məl. 11 Agabangau, dəngara mau ənggəra hyu nggya dəḁəməu. Nahyi a'yi njir Yahudiya lagur ya mai. Njir Yahudiya kərə wu ngga kərnda, “njira ni thlana nda pəlzha”, nanda ngə njira vər ngga hyi, “njira gərə thla pəlzha.” Ama pəlzhar nda kərə nju məl ənga tsi ngau, a'yi wu tsəkwar dəfuwa nda mai ama a biyar kumər dzau. 12 Dəngara mau abər dəḁəm tətəkə nga hyi ənga Kərsiti, nahyi njira a'yi njir Izirayila mai, ənga məthləpi nga hyi anə alkawal mbamba nə Hyal. Wu duniya kau, a'yi hyi ənga fər kər mai, ba a'yi hyi ənga Hyal tsu mai. 13 Ama kabəngəkəu, wu Kərsiti Yesu, nahyi njira dəḁəm nadəu, a hər hyir ni ləhəu a shili, lagur mashi Kərsiti. 14 Ara Kərsiti ngə nggya jaməkurər mən, naja ndərə dəḁəya njir Yahudiya ənga njira a'yi njir Yahudiya mai ndə dā culi ni zəməu. Naja ngə dlana dawakur kərə təkəbiya nda. 15 Ji lər dza ja aga ja dazhina dləḁə nə highiḁə Musa kərə nyinyau ənga sər ḁəla. Ji məl abəngau, aga ja dəḁaga məliya culi ni mafəliyangə zəməu wu kərny i sara wu culi ni pampam məthləu. Lagu kau, nga ji shili ənga nggya jamə wu pama nda. 16 Ji məl abəngə tsu wu dʒə zəmə kau, aga ja ḁəsəwa nda gypəu anə Hyal, lagur tə nyi a dar wu dlədlakau. Lagu kə nga ji həna dawa kərə a'yi wu pama nda dəḁəməu. 17 Ji shili aga ja sa tətəlna ndəshigu nə nggya jaməkur anə hyi, nahyi njira a'yi njir Yahudiya mai, njira nadə ara Hyal. Abəngə tsu a tətəl nar ja ndəshigu nə nggya jaməkur anə njir Yahudiya, nanda njira ləhəu. 18 Ara lagu nyi nga mən gypəu, nga mən uya shili ara Tada lagu Mambəl Hyal zəməu. 19 Agabangau, nahyi njira a'yi njir Yahudiya mai, a'yi hyi ḁəra dā ni shishili mai ənga tsu a'yi hyi ḁəra dā məthləpi mai. Ama a dər hyi ni zəmə əkkə'yi ni cici nə Hyal, ənga a dər hyi njir ki nyi. 20 Ki nyi kau, ni həriya ar vi fə hi hər nə cama səsə'yar ənga nabi'yar. Tsəka hada nə hər kau, Kərsiti Yesu ənga kərny i ngau. 21 Naja ngə ndərə səḁi ya hər kau ar vi zəməu, ənga naja ngu nda məliya hər kau ja hau, aga ja dā vi cici

nə Thlagəu. 22 Ənga wu ja tsu nga ni həriya hyi dəḁə əkkə'yi njir Yahudiya, aga hya dā ki kərə Hyal wu nggya a gwa lagu Mambəl nyi.

3 Agabangau, nayi Bulusu, nayi ndərə ni fuwa wu fursəna ara nu Kərsiti Yesu a'ya hyi, nahyi njira a'yi njir Yahudiya mai. 2 A hənggər yau, abər a nggar hyi ənggəra Hyal wu lagu mayiwakur nyi nə dā thlər kau nə dləwar hyi. 3 Najakə ngə sə dəḁəwa kərə canə dā kər lagur mətakər, ənggər kərə yi tsəfəri anə hyi ndər yidawu. 4 Ma ga jiganari, gu nggabiya sərə yi sən i, sərə a'yi dəḁəwa ar kərə Kərsiti, 5 kərə a'yi canə nyi kər anə njir zaman zaman kərə tərabiya kə mai, ənggər kərə ji canə nyi kər lagu Mambəl Hyal anə cama səsə nyi'yar ənga nabi nyi'yar kərə cicau. 6 Najaka sə dəḁəwa ca ngə, abər, lagur ndəshigu kə ngə njira a'yi njir Yahudiya mai wu uya sər fa'a ki ənga njir Yahudiya, ənga a dər nda ni zəmə wu dəḁə dzau, ba ənga ndu sa səm alkawal dadaḁə kərə Hyal məliya wu Kərsiti Yesu. 7 Yi dā mafa nə ndəshigu kau, lagur mayiwakur nə Hyal kərə yi dləwuri lagur məl thlər dənəma nyi. 8 Alaga kə nayi nga ndiya ənga kushu wu pama patər ni cici nə Hyal, ni nə dā najaka mayiwakur aga ya tətəl na ndəshigu anə njira a'yi njir Yahudiya mai. Ndəshigu kau, ca ngə barka dəḁəwa kərə ni gərə sən walbiya wu Kərsiti. 9 Nayi tsu ya cabiya anə kalar ni ar babal lagu kərə ji pabəri nə məl sə dəḁəwa nyi, sə kərə Hyal dəwana wu kərny i fa gangə kərə tərabiya kau, ndərə naja ngə məliya kalar sau. (aion g165) 10 Dənga nyi ənga najaka mayiwakur ca ngə, lagur dəḁə dʒə njir nu, ni a cabiya gangəkura hahəngəkur nə Hyal anə mambəl mambəl kərə a vər səm təkur ənga dənəma dənəma təkur'yar kərə a dəməlmau. 11 Kə dərəkər ənggər kərə Hyal mbiya tsu kadəu, kərə ji nyabiya wu Kərsiti Yesu Thlagər mən. (aion g165) 12 Wu ja ənga lagur mbərsa wu ja nga mənəu sən i shili əgya Hyal ənga dəfu zəməu ba gərə hivər. 13 Agabangau, yu kədi hyi, a sara dza hya tə a'ya ḁəwəwatə kərə yi a gwa a'ya hyi mai, naja ngə kadakadarkur hyi. 14 Arya kau, yu ḁəliya undi wu mwar Dərmən, 15 naja ndərə patər njira a dəməlmau ənga njira wu duniya biya sara wu ja. 16 Ya vər kədi nyi, abər sara wu gangəkur kadakadarkur nyi aga ja nyabiya hyi ənga dənəma wu dəfuwa hyi lagu Mambəl nyi, 17 aga Kərsiti a nggya wu dəfuwa hyi lagur mbərsa. Ba ənga yu kədiyau,

aga hya ciya hi wu yiwudzau, **18** aga hya uya dānāma dābē ānga patēr nji cici gē Hyal, aga hya nggabiya culi dlabākura yiwukur nā Kārsiti, ānga tagukura nyi, ānga dzāgamākura nyi a gya, ba ānga dzāgamākura nyi a dā. **19** Ānga tsu yu bēra kadi Hyal aga hya sēn yiwukur nā Kārsiti kēra tēriabiya a biya bānga patēr sēn sau, aga hya nyabiya dzau wu nyinyikur nā Hyal. **20** Kadakadarkur a nggyari anē Hyalēr mēn, ndēra dānāma nyi a vēr mēl thlēr wu mēn a ndiya sēra mēn wu kadiyau, ānga sēra mēn wu dēnga. **21** Kadakadarkur a nggyari anē nyi wu dābē dzē njir nu ānga wu Kārsiti Yesu, wu zaman pamāpamē patēu, ba'anuwa! Amina. (aiōn g165)

4 Agabangau, nayi ndēra wu fursēna arya nu Thlagēu, yu kadi hyi aga hya nggya nā nggyabiya kēra kyau ānga ngga kēra nji ngga hyi. **2** Cumu hya nggya njira gēra hakēr, ānga nji shishi'wu dāfu, ānga nji sēsē'u sau, ba ānga njir sēsē'u kuvwar nda wu yiwudzau. **3** Hya nērdzau, aga hya sēbiya dābēr kērēr hyi kēra Mambēl nā hyi lagur nggya nā jamākur kēra dzēbiya hyi. **4** Dzē zāmēu ngau, ānga Mambēl zāmēu, ānggēr kēra nji nggar hyi a shili wu fēr kēr zāmēu. **5** Thlagē zāmēu ngau, ānga mbērsa zāmēu, ba ānga tsu bābētizēma zāmēu. **6** Hyal zāmēu ngau, Diya kalar ndau, ndēra ar kēra kalar ndau, lagu nji patēu, ānga wu nji patēu. **7** Ama anē kalar ndē wu pama mēn, Kārsiti a nē nyi ri lē sē lēlau tsa'a ānggēr kēra ji lari. **8** Ānggēra ndēr Hyal nana, “Ānggēra ji ma'yi a dar madzēgamēu, ji fa'ari njira nji mbari patē ākkē'yi ja, kē ji lēr sē lēlau anē nji nyi.” **9** Mi ngē sē kē cabiya, “Ji ma'yi a dā” ka? A cabiyari abēr tanggērma ji ma'yi a gyu'yi! **10** Naja ndēra ma'yi a gyu'yi ngē ma'yi ta a dēmēlmau, aga ja nyabiya kalar sēra ji mēliya. **11** Naja ngē lēri sē lēlē pamāpamē anē nji. Lē sē lēlē alenyi nji, cama sēsau, ānga alenyi nji tsu, nabi, ānga alenyi nji tsu, tētēlna ndēr Hyal, ānga alenyi nji tsu, bēla nji ānga malēmē. **12** Ji mēl abangau, aga nji kē a dābaga pabēri nji cici nā Hyal, aga mēl thlēr nyi, aga hēbiya dza Kārsiti. **13** Nju dumwa ānga mēl abangau, kēl mēna dā nji zāmē wu mbērsa, ānga nji zāmē wu sēnbiya Zēr Hyal. Ba mēna dā njira nēbiya dzau, njira tēkēri nggya nyinyau nā Kārsiti. **14** Nji mēl abangē ara mēna sara bēra sha aga wazha yididēu, alaga njira nju tētēl ānga hangēkala nda, njira njir highibē pamāpamē wu shabiya hangēkala nda

ānggēr sēra mēla majigwal, njira njir dabar tsu ndu sēn nggutana nda ba nda sēmku nda ānga fati. **15** Ar viya kau, kuji kē mēna nana sēra jiri wu yiwukur. Lagur na jiri kē nga mēnu hē wu ja wu kalar sau, naja kēra ar viya kēr anē njir nu Kārsiti. **16** Sara ara ja ngē patēr dzē dābiya dzau, ānga ji sēbiya nda lagur dlēwa dzē nā bēlatēu. Ba ji mēliya nda ndē hau, ānga hēriya dzau wu yiwukur, ānggēr kēra kalar gashal gashal dzē a vēr mēl thlēr nyi. **17** Nggara mau, yu na anē hyi, ānga yu cakēr na anē hyi wu thlēmēr Thlagēu, tsu hya bēra nggya ānggēr njira gēra sēn Hyal mai, njira fuwa dēngar nda wu sē kurthlēu. **18** Dēfuwa nda nyinyi nga nyi ānga kuthlēu, kēra kar nda ara sēn nggabiya sē Hyal. Arya bābalkura dēfuwa nda ānga arya gēra sēnkurēr nda, ba nji tēkēbiya nda ānga pi kēra Hyal ngē wu lau. **19** Ara gēra sēlikurēr nda, ba ndē lēr kērnda anē sēsukur, ba dā kēl kalar sē zhizhigēr nga ndu mēl cumu. **20** A'yi culi sēkē nga hyi highibēri ar kēra Kārsiti mai. **21** A hānggēr yi abēr a nggar hyi sē ar kēra ja, ānga a highibēr hyir nji jiri ar kēra Yesu. **22** Sēra nji highibēr hyi ca ngē hya piyari nggyabiya nā ndēndēkur kēra hyi a gwa dādēmēu, nggyabiya dididi kēra wu shili ānga suna pamāpamē kēra nggutana hyi. **23** A kyau, hya piyari Mambēl Hyal ja shabiya dēngar hyi a dā mafēliyangēu. **24** Hya hari nggyabiya mafēliyangē kēra Hyal mēliya kēra a papa kērnyi, nggyabiya kēra cabiya dzē wu nggya tsapēkur ānga nggya cicikur. **25** Agabangau, hya piyari thla fati, hya nggya njir thla jiri anē kuvwar nda, arya namēn, nji zāmē nga mēn. **26** A sara hudā hyi a ndzē ja fuwa hyu mēl bikē mai. A sara ndzē hudēr hyi a kar pēci a gya tādē mai. **27** A sara hya nē nyi lagu anē shatan mai. **28** Ndēr hēl ja sara dumwa ānga hēl mai, ama ja dā ndēr mēl thlēr tsapēu ānga tsa ja. Abangē nga ju sēn uya sēra ju dlēwari njira gēra ānga sau. **29** Ndēr gēra kyau a sara biya sara wu miya hyi mai, ama kēl ndēr kēra wu dābaga mēliya nji nda hau wu Kārsiti, tsa'a ānggēr sēra ndu yiwu. Lagu kē ngē ndēr hyi wu dā ānga dlēwa dzau anē njira wu sēhimi. **30** Ōtsu a sara hya mēliya hudā Mambēl Cici nā Hyal a ndzē mai, ara naja ngē mētsam kēra cabiya abēr nā Hyal nga hyi ar pēcir bēlbiya dzau. **31** Kēl hya tēkēbiya dzē ānga dā shishi, ānga za'wu dāfu, ānga hudē ndzēndzau, ānga bwari, ānga ndza thlēmē, ba ānga sēbē ndē wu hudēu. **32** Hya dā ku'ya anē kuvwar hyi, ānga hya tēhudē

əgya kuvwar hyi, ənga hya təfəbiya kuvwar hyi ənggər kəra Hyal təfəbiya hyi lagur Kərsiti.

5 Ta hyi də wazha kəra Hyal wu yiwu, kəl hya fa'abiya hi culi nggyabiya nə Hyal. 2 Hya nggya nggyabiya nə yiwudzə ənggər kəra Kərsiti cabiya mən yiwudzau, kəl ta ji lər kənyi arya mən, ar viya sə lələ kəra kisu ənga sadaka anə Hyal. 3 Ama wu pama hyi, nja sara nggari alaga ənga əngwa abər nju məl səsukur, ənga kalar culi sə zhizhigər, ənga suna mai, arya a'yi kyau anə nji cici nə Hyal mai. 4 Abangə tsu ndər gərə səli, ənga ndər hyahya, ənga ndər dzadza, a'yi a ki ənga hyi mai. Ar viya kə hya dumwa ənga usaku anə Hyal. 5 Ara pakatə hyu səni, abər ndər məl səsukur, ənga ndər nggya zhizhigər, ənga ndər toma, ndəra kakal nga ja ənga ndər nu katəu, nanda a'yi wu uya fa'a ki ənga təlkur Kərsiti ənga Hyal mai. 6 Vanyi ndə ja sara nggutana hyi ənga ndər papatagə mai, arya culi nggyabiya kə ngə hudə ndzəndzə nə Hyal wu shili ar kəra njira gərə bəlar ndər nyi. 7 Agabangau, hya sara dabə kər ənga nda mai. 8 Ara dədəm wu kuthlə nga hyi, ama kabangəkau, a uyar hyi mbəmbəlkur lagur Thlagəu. Nahyi, hya nggya ar viya nji mbəmbəl. 9 Arya mbəmbəl kau, ngu shili ənga thlər mənəhəu, ənga nggya tsapəu, ənga nggya jijiri. 10 Hya gal lagura hya daḃaga pina hudə Thlagə ari. 11 Hya təkəbiya dzau ənga thlər kuthlə kəra gərə kətiya hyi, kuji hya məliya ja də ar babal. 12 Ara wu də sə səsəli ma nja ndər ar kəra sərə ndu məl ar dəwa. 13 Ar pəcira nji dla ənga kalar sə wu mwar mbəmbəl, kalar sə wu də ar babal. 14 Arya mbəmbəl ngə wu məliya kalar sə ja də ar babal. Ca ngə sərə də ji na, “Hya'ari wu ghanyi nagə ndəra wu ghanyi, hya'ari sara vir tau, ba Kərsiti a mbəlna mbəmbəl nyi a gyar gau.” 15 Agabangau, hya nggya ənga hangəkəl wu nggyabiya hyi. Hya sara nggya ənggər nji dza mai, ama hya də nji hahəngəu. 16 Hya məl thlər ənga kalar pəci kəra hyi uya aga məl sə mənəhəu, ar pəci kəra mən a gwa kau, pəci dəmwa'yi ngau. 17 Agabangau, hya sara də nji dza mai, ama hya sənbiya sər yiwu hudə Thlagəu. 18 Hya sara nyi ənga padlə mai, kəra wu məliya hya də njir cim məl yambadəkur. Ama hya kyaga nyabiya dzə ənga Mambəl Hyal. 19 Hya ndər wu pama hyi sara wu Zabura, ənga hya na sara wu ləkakadə na, ənga na mambəl mambəl. Hya dumwa ənga na nə fal Thlagəu ənga dəfuwa hyi papatəu.

20 Ənga cumu hya lər usaku ar kəra kalar sə anə Hyal Tada wu thləmər Yesu Kərsiti Thlagər mən. 21 Hya lər kərhyi anə kuvwar hyi wu lagur gənggər nyi səli anə Kərsiti. 22 Nahyi mathləkə'yi kəra ənga shili, hya lər kərhyi anə shilər hyi ənggər anə Thlagəu. 23 Ara sal ngə kəra mala nyi, ənggər kəra Kərsiti ngə kəra daḃə dzə njir nu nyi. Naja ənga kənyi ngə ndər mbədə daḃə dzə njir nu nyi kəra ca ngə dza ja. 24 Ənggər kəra daḃə dzə njir nu wu lər kər anə Kərsiti, abangə tsu nahyi mathləkə'yi hya lər kərhyi anə shilər hyi, wu kalar sau. 25 Nahyi shili, hya canə nyi yiwukur anə mathləkə'yir hyi ənggər kəra Kərsiti canə nyi anə daḃə dzə njir nu nyi. Ji ləri piya ja ar viya ja, 26 aga nda də nji cici anə Hyal lagur cina nda ənga 'yimi lagur ndər Hyal. 27 Ji məliya abangə aga ar pəcira ju nda lər daḃə dzə njir nu anə kənyi, ndu də nji gumaguma kəra ji cina casəu, gərə didi alaga hahashau, ama cici ənga gərə vazau wu mwa nyi. 28 Abangə tsu, ngə shili, a ca yiwukur anə mathləkə'yir nda, ənggər kəra ndu yiwu dza nda. Kalar ndəra canə nyi yiwukur anə mala nyi, kənyi nga ju yiwu. 29 Ara ndər piyari shishir dza kənyi a'yi mai, ama ja pabəri dza ja ənga ja nə nyi sər səm, ənggər kəra Kərsiti wu pabə dza daḃə dzə njir nu nyi. 30 Ara namən ngə gashal gashal dza ja. 31 Ənggər kəra ja tsətsəfau, abər, “Arya abangau, ndə sal wu piyari dənyi ənga mənəyi, nda də sə zəmə ənga mala nyi, nanda məthlə ndu də ar viya ndə zəməu.” 32 Səkə sə dədəwa ngə kəra dzadzau ara nggəbiya. Ama ya vər ndər, aga ya cabiya sara wu pama Kərsiti ənga daḃə dzə njir nu nyi. 33 Agabangau, kalar ndə sal, ja cabiya yiwukur anə mala nyi ənggər kəra ju yiwu kənyi, ənga kalar mala tsu, ja gənggər nyi səli anə sal nyi.

6 Wazha, bəlara mau ndər njir yar hyi arya Thlagəu, arya sə tsatsa'a ngau. 2 Dladə nə tanggərma kəra Hyal ləri daḃə ənga alkawal, ca ngə, “Ga gənggər nyi səli anə dəngau ənga məngau, 3 aga ja nə ngə nggya jaməu ənga fa gangə wu duniya.” 4 Nahyi tada'yar, hya sara məliya hudə wazhar hyi ja ndzə mai, ama hya hər nda lagur highiḃə ənga hwathlə nda wu Thlagəu. 5 Nahyi mafa'yar, hya bəlari sərə thlagər kir hyi wu duniya na hya məl ənga gənggər nda səli ba ənga hya həya nda kər. Hya məl thlər anə nda ənga hudə zəmə ənggər kəra hya məl anə Kərsiti. 6 Hya məl sərə ndu

yiwu a'yi wu liya nda waci mai, aga hya da Yu sə nyi a nda nə hyi aga najaka sau, aga
 dlədləu wu mwar nda mai, ama hya məl thlər hya dəbaga sənbiya sərə 'yi a gwa, ənga aga
 ar viya mafa'yar nə Kərsiti, ba hya məl sər ja tsətsəkür dəfuwa hyi. 23 Wazha ama, bəgə
 yiwu huda Hyal sara wu dəfuwa hyi. 7 Hya nggya ənga hudə pərtəu, ənga yiwu dzau, ba
 məl thlər anə nda ənga dəfuwa hyi papatəu, mbərsa sara Hyal Tada ənga Thlagə Yesu Kərsiti,
 ənggər anə Thlagəu, ama a'yi anə ndə mai. ja nggya ənga hyi. 24 Bəgə mayiwakür ja nggya
 8 Hya dəngari abər Thlagə ngu nda lə akkəri ənga patər njira wu ca yiwukür, yiwukür gərə
 anə kalar ndə aya sə mənəhə kərə ji məliya, kuḏau, anə Thlagər mən Yesu Kərsiti. Amina.
 tara naja mafa ənga alaga zər huda ki. 9 Nahyi
 thlagər ki'yar, hya məl anə mafar hyi abangə
 tsu wu kalar lagu. Hya sara gərəhə nda mai,
 aya hyu səni abər Thlagər hyi zəmə nga nyi
 a dəməlmau, ənga naju ca pampamkür mai.
 10 Ndər nə kuḏiya, hya da nənau wu Thlagəu,
 lagur dəgalkür dənəma nyi. 11 Hya har patər
 kar pa kərə Hyal nə hyi, aga hya sən ta'yau,
 hya pana kalar dabar kərə shatan wu shili əni.
 12 Ara par mən a'yi ənga njira ənga kum ənga
 mashi mai, ama ənga mambəl səm təlkür nə
 dəmwa'yikür, ənga dənəma təlkür, ənga dənəma
 nə kuthləu wu duniya, ba ənga mambəl mambəl
 dəmwa'yi'yar kərə a dəməlmau. (aiōn g165) 13
 Agabəngau, hya har patər kar nə par hyi kərə
 Hyal nə hyi, aga kalar pəci kərə nə dəmwa'yi
 shili, hyu sən ta'yau, aga ayukuda pa kau, tsu
 hyi tata'yi piru. 14 Agabəngau, hya ta'yi piru.
 Bəgə jirkür ja da sər mba sara hyi, hya mbiya
 sara hyi əni bəbalu. Bəgə tsapəkür ja da ləgutə
 liyangə kərə hyu hari aga par hyi. 15 Bəgə pabə
 dzə nə tətəlna ndəshigu nə nggya jaməkür ja
 da ǧibir har hyi. 16 Ayukuda kau, bəgə mbərsa
 ja da ləgə kərə hyu həri, aga hya tsiya u'u nə
 hafə sara ara ndə dəmwa'yu. 17 Bəgə mbəḏau
 ja da dara liyangə kərə hyu hari. Ənga bəgə
 ndər Hyal, ja da katsəkər anə hyi. Katsəkər kau,
 Mambəl Hyal ngə nə hyi. 18 Ənga hya kədi Hyal
 cumu wu dənəma nə Mambəl Hyal, ənga hya
 kədi culi pampaməu. Aya kau, hya dumwa
 ənga tsamə lagu cumu wu capi, ma hyu kədi
 Hyal anə nji cici gə Hyal patəu. 19 Nahyi tsu hya
 dumwa ənga kədi Hyal anə da, aga Hyal a fuwa
 ndər nyi wu miya yau. Nayi tsu ya dzəgwa ndər
 anə nji gərə ənga hivər aga ya dəbaga tətəlna
 sə dəḏəwa nə ndəshigu. 20 Aya ndəshigu kau,
 nga yi da cama dəgəci kərə wu fursəna. Hya
 kədi Hyal anə da aga ya dumwa ənga tətəlna
 ndəshigu kə gərə ənga hivər ənggər kərə ya
 kyaga məl. 21 Tikikusu, zamər mən kərə mənū
 yiwu, mafa Thlagə kərə wu məl thlər nyi tsa'a
 miya dəfu, wu nda nar hyi kalar sau, aga hya
 sənbiya jaməkura yau, ənga sərə yu məl. 22

Fəlipi

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu ənga Timathlawusu, mafa'yar nə Kərsiti Yesu, anə patər nji cici gə Hyal wu Kərsiti Yesu kəra wu Fəlipi, dəbə əkkə'yi njir tədəmwa ənga njir məl thlər paməpamə anə dəbə dzə njir nu. **2** Bəgə mayiwakur ənga hudə pərtəu sara ara Hyal Dərmən ənga Thlagə Yesu Kərsiti nda nggya ənga hyi. **3** Ya vər lə usaku anə Hyal ar kalar pəci kara yi dəngari ənga hyi. **4** Cimu, ənga hudə pipida nga ya vər kədi Hyal da anə hyi. **5** Ya vər lə usaku anə Hyal arya hyi ənggəra hyi dəbər kər ənga yau, wu lagur tətəlna ndəshigu mbari ar pəci nə tanggərma ba'anə kabəngəkau. **6** A yi ənga papalkur kər abər naja kəra dzəguya thlər mənəhə wu hyi kau, ju nda dumwa əni kəl ma ji nda nyabiya dzə ar pəcira Yesu Kərsiti wu nda sha shida. **7** Tsatsa'a nga nyi ya dənga ar kəra hyi ənggər kau, ta da yu yiwu hyi gagađau, arya patəkura hyi a dər mən wu cir zəmə wu mayiwakur nə Hyal ənga yau, alaga ma yi wu fursəna, alaga ma ya vər hal ənga cabiya jirkura ndəshigu. **8** Hyal ngə sakida da ənggəra ya vər cim aga ya lar hyi patəu ənga ca yiwukur nə Kərsiti Yesu. **9** Kədi Hyal da ca ngə, bəgə yiwudzər hyi a dumwa ənga cakə gagađau wu sənbiya sə ar kəra Hyal ənga kalar nggəbiya sə kəra a vu Hyal. **10** Kə wu nda dləwar hyi aga hya dəbaga walbiya sərə ndiya ənga mənəhəu, aga ar pəcira Kərsiti wu nda shili ju sa thləwa hyi cicau ənga gərə vazau. **11** Nahyi tsu, hyu da nyinyau ənga nggya nə tsapəkur kəra nju uya lagur Yesu Kərsiti, kəra wu shili ənga kadakadarkur ba ənga fal anə Hyal. **12** Wazha ama, yu yiwu hya səni abər sə'yar kə da ənga yi kau, ndə da aga cakəri tətəlna ndəshigu. **13** Arya kau, a dəri ar babal anə njir bəla pathla ənga nji patəu abər nggya da wu fursəna, arya Kərsiti nga nyi. **14** Arya fursəna kəra yi a gwa kau, a məliyari badəgala wazha ama wu Thlagəu da ənga tsətsəku dəfu aga tətəlna ndər Hyal gərə ənga hivər. **15** Jijiri, alenyi nji tsu nda vər tətəlna ndəshigu Kərsiti wu shishikur ənga mədəkur, ama alenyi nji ənga dənga nə mənəhəu. **16** Njira ənga dənga mənəhə kau, ndu tətəlna ndər kə wu yiwukur, ara ndu sən abər nggya da wu fursəna arya hal ar kəra ndəshigu ngau. **17** Alenyi nji ta tətəlna ndəshigu nə Kərsiti, wu yiwu kərnda, a'yi nə jijiri mai.

Cimər nda ngau, aga ya bəra lar bwaḃwatə wu fursəna. **18** Ama ar viya mi nga ja? Sə mənəhə kəra a gwa ca ngə, wu kalar lagu, tara lagu fafati, ənga tara lagu jijiri, ndəshigu nə Kərsiti a tətəlnəkər. Arya kau nga yi ənga hudə pipida. Angəu, yu dumwa ənga hudə pipida, **19** ara yu səni lagur kədi Hyalər hyi ənga dləwa dzə nə Mambəl Yesu Kərsiti, sərə darkər ənga yi kau, wu nda shili ənga sər mbəlbəi ya da. **20** Yu cim ənga fər kər wu dəfuwa yau, ya sara fuwa kərda wu səli wu thlər Thlagəu, ama ya fiya nyi dəfu anə kərda gagađə kabəngəkau, ənggər kəra cumu, aga Kərsiti ja uya kadakadarkur wu yau, alaga mbəmbədəkura yau ənga tətəkura yau. **21** Ara anə da, mbəmbədəkura yau Kərsiti ngau, tətəkura yi tsu akkəri ngau. **22** Ama, ma da tsa'a ya nggya mbəmbədau, a nggyari ya məl thlər kəra ənga dləwa dzau. Ama mani nga ya həbiya a gwa? Nayi a'yi a sən mai! **23** Ənga jijiri dənga da a təkəbiyar dzə bwata məthləu. Sərə yu yiwu ca ngə ya sha a ndəgya Kərsiti aga 'ya nda nggya ənga ja, kəra ca nga ndiya ənga mənəhəu. **24** Ama a ki ya nggya mbəmbədau, ara ca nga ndiya anə hyi. **25** Ara a yi ənga papalkur kər abər yu nggya əkkə'yi hyi papatəu aga hya cakər hau ənga hudə pipida wu mbərsar hyi. **26** Agabəngau, ma yi bəra sha shila ara hyi, hyu sa uya sər bwadzə wu Kərsiti Yesu lagu sərə ja vər məl wu yau. **27** Alaga mi ngə sərə da, ta'yi hya nggya tsatsa'a ənga sərə wu shili ənga kadakadarkur anə ndəshigu Kərsiti. Agabəngau, alaga yi shili ənga kərda aga ya sa lar hyi, ənga alaga yi nggari cama ar kəra hyi, ta'yi ja da abər a ciyar hyi dzə wu mambəl zəməu, ənga məl thlər hyi arviya ndə zəməu arya mbərsa wu ndəshigu. **28** A sara hya hivər ara njir da shishir hyi mai. Nggya gərə hivər hyi a cabiyari abər nju nda sana nda, ama anə hyi mbədə ngau sara ara Hyal. **29** Ara mayiwakur kəra nji nə hyi arya Kərsiti, a'yi aga mbərsa waci wu ja mai, ama aga hya nda lar bwaḃwatə arya ja, **30** ta da hya vər sa bwaḃwatə ənggər kəra yi tərabiya a gwa, kəra ba'anə əshina tsu yi a gwa.

2 Ta da a'yi hyi ənga vanyi tsətsəku dəfu arya dəbər kər kəra a'yi ara hyi wu Kərsiti, ta da səsəkuya dzə a'yi ara hyi wu yiwukur nyi, ta da dəbə dzau a'yi ara hyi nə mambəl, ta da yiwukur ənga təhudə a'yi nyinyau wu dəfuwa hyi, **2** ta'yi hya məliya caguli da a nyabiya dzau lagur nggya wu dənga zəməu, ənga hya

cabiya yiwukur anə kuvwar hyi, ənga hya da wu mambəl zəməu ənga cim zəməu. **3** A sara hya məl sə wu yiwu kərhyi ənga hakəra hyi mai. Ama, hya tina kəra hyi, hya tsamə kuvwar hyi adabanga hyi. **4** A sara hya tsamə kərhyi ənga yiwu hudə kərhyi wacu mai, ama tsu, hya tsamə yiwu hudə kuvwar hyi. **5** Ta'yi hangəkala hyi a da ənggər nə kərsiti Yesu: **6** Naja kəra Hyal nga ja, ama na ji hər kərnyī kakal ənga Hyal sərə ja kyaga səbiya bəbal mai, **7** ama kə ji hər kərnyī arya vanyi sə mai, kə ji hər nggyabiya mafa, nji yabiya nji apapa ndau. **8** ənggara ji shili wu dzau ənggər ndau, ba ji tina kərnyī kə ji bəlar ndər ba'anə tau, tə kəra ar wu dladlakau. **9** Agabangau ba Hyal fiya nji a dar vira ndiya ənga dəgal gagaɗau, ji dzəgwa nə nji thləmə kəra ndiya kalar thləmə, **10** abər ar nggar thləmə Yesu, kalar ndə wu nda bəliya undi a gyū hudə nji, undi kəra a dəməlməu ənga undi kəra a gyū 'yi, ba undi kəra a gyū ndəla 'yi'yi, **11** kalar miya tsu, ja nana abər Yesu Kərsiti Thlagə ngau, aga lə kadakadarkur anə Hyal Tada. **12** Agabangau, bazhir 'wa da 'yar, ənggər kəra hya vər bəlar ndər da cumu, ma a'yi yi əkkə'yi hyi, ta'yi hya dumwa ənga məl a ndiya ta alaga ma yi shəwangəu. Hya dumwa ənga məl thlər ənga hivər Hyal ba ənga tsədzau aga hya nyabiya sə ar kəra mbədər hyi. **13** Ara Hyal nga vər məl thlər nji wu dəfuwa hyi, aga yiwu nə dəfuwa hyi ənga məl thlərər hyi ja da sə mənəhən nə pina hudə ja. **14** Kalar sərə hya məl, a sara hya məl ənga ngunguni alaga ənga kəpal mai, **15** aga hya da njira gərə ənga vazau, ənga nji cicau, wazha Hyal kəra gərə ənga nggyabiya dididi wu zaman məmələm kau. Zaman kau, hya vər mbəl a gwa ənggər shashilga a ndu duniya, **16** ma hyi səbiya ndər nə pi bəbalu. Hya məl abangau, aga ya uya sər bwadzau ar pəcir shili Kərsiti, aga thlər da ta, ənga pərapəra da ta, a'yi a da sə kurthlə mai. **17** Ama alaga ma ji mbari abər nji wu sən hər da aga sər hə sadaka, kə nji pənggər da a gya gərə sadaka thlərər hyi ənga mbərsar hyi, a'yi yi ənga caguli ba hudə pipida gagaɗau ənga hyi patəu. **18** Abangə tsu, hya da ənga caguli ba hudə pipida ənga yau. **19** A'yi yi ənga fər kər wu Thlagə Yesu aga ya səwa hyi Timathlawusu kajangəkau, aga ya da ənga fə dəfu ma yi nggar sə ar kəra hyi. **20** Nayi sayi uya ndə ənggər naja kəra cabiya hyi yiwu dəngwadəngwa mai. **21** Arya patə nda sərə hudə nda vər yiwu nga ndu

məl, a'yi nə Yesu Kərsiti ngə mai. **22** Ama a sənər hyi ənggərə Timathlawusu cabiya ndəkura ja, hyu səni ənggara 'yi məl thlər ənga ja ənggər zər ənga dənyī wu thlər ndəshigu kau. **23** Naja nga ya vər dənga ya səwa hyi nji, ma yi lari kalar sə a ma'yiri tsatsa'a ənga yau. **24** Hənggər da wu Thlagəu, abər wu nda səkar mai, yu shili ənga kəɗa. **25** Ama a mbari kəl ya bəra səwa hyi Ipafəraditusu, zamə da, bazhi məl thlər da, bazhi par thlər da, ndəra tsu cama ngau, ndəra hyi səwa aga ja sa dləwa da. **26** Pakatəu, ju cim aga ja lar hyi patəu, ənga ja vər dənga hyi gagaɗau ara hyi nggari abər ji da gərə ngga. **27** Pakatəu, a dar ja gərə ngga, ləhə a miya tau. Ama kə Hyal təhudə əgya ja, a'yi kəl na ja waci mai, ama ba nayau, a sara hudə ndzəndə da, a da gagaɗau. **28** Agabangau, cim da ya bəra səwa hyi nji, aga ma hyi bəra lari nji, hyu da ənga caguli, nayi tsu dənga sə da wu gənna dzau. **29** Agabangau, hya dləwur nji ənga caguli wu Thlagəu. Hya gənggər nji səli anə culi nji ənggər kau. **30** Arya ji da citə a miya tau ara thlər Kərsiti. Ji lər piya ja aga dləwa da, dləwa dzə kəra hyi gərə sən məliya da.

3 Joməya nji wazha ama, hya nggya ənga hudə pipida wu Thlagəu. Tsəfə sə kau, a'yi bəra da sə biləbila anə da ya tsəfər hyi najaka sə mai, ama aga ja kətiya hyi nga nji. **2** Hya hangəkəl ənga hya'yar kau, njir məl sə dəmwa'yi'yar kau, njir thla cicir dza nji abər ndu thla pəlzha kau. **3** Ara namən ngə pəlzha thlathla nə jiri, namən kəra a vər dləwə Hyal lagu Mambəl Hyal, njira ənga kadakadarkur wu Kərsiti Yesu, namən njira gərə fər kər ənga dənəma ndəndəkur. **4** Alaga kau, a'yi yi ənga patər sərə ndə a kyaga fər kər ni wu ndəkur. Ma ndə a'yi wu nggani abər sər fər kər nji a'yi wu ndəkur, yu ndiya nda nji nadəu. **5** Ar pəcir ya da pida cisu nga nji thlana da pəlzha, ndər Izirayila nga yau, sara wu culi gə Benjamenu, ndər Ibrani, Ibrani kəra gərə mida, ma aga lagur nu dladəu, ndər Farisi nga yau. **6** Ma aga nə kwakwadəkur mashi nə thlər nu dladəu, a lər yi bwaɓwatə anə daɓə dza njir nu, ma aga tsapəkur nə lagu dladəu, sər vazə da a'yi mai. **7** Ama patər sərə tsa'a aga da sər akkəri anə da, kabangəkau a dəri sə dididi anə da, arya Kərsiti. **8** A'yi najakə waci mai, ama kalar sə a dəri sə dididi anə da, arya madiya gangəkura sənbiya Kərsiti Yesu Thlagə gə da, ndəra arya ja nga yi tini kalar sau. Arya yi fiya

kalar sɛ ɛnggɛr sɛ ar dzɛgau, aga ya dɛbaga uya Kɛrsiti, 9 ɛnga aga ya dɛ wu ja. Yi mɛl abangau, aga ya uya tsapɛkur nɛ Hyal kɛra nju uya lagur mbɛrsa, mbɛrsa wu Kɛrsiti, a'yi tsapɛkur kɛra nju uya lagur nu dlɛdɛ mai. 10 Yu yiwu ya sɛn Kɛrsiti ɛnga dɛnɛma nɛ hya'ari nyi sara vir tau, ɛnga dɛbɛr dzau wu sɛ bɔwɛwatɛ nyi, aga ya dɛ ɛnggɛr naja wu tɛ nyi. 11 Aga alaga abari ya jigɛwa dzau wu njir hya'ari sara vir tau. 12 A'yi cabiya abɛr a dɛr yi kalar sɛra ya kyaga dɛ aga nyi mai, alaga abɛr a nyabiyar yi dzɛ cicipɛ mai. Ama sɛ pathlɛ kɛra ya vɛr mɛl, ca ngɛ, yu nɛrdzau, yu jahɛ kɛrdɛ a ndumwa aga ya sɛbiya sɛra Kɛrsiti Yesu mbar dɛ aga nyi. 13 Wazha ama, a'yi yi lar kɛrdɛ abɛr a sɛbiyar yi nɛdɛ mai. Ama sɛ pathlɛ kɛra ya vɛr mɛl, ca ngɛ ya fari ɛnga sɛra tɛrabiya patɛu, aga ya nɛrdzau aga ya uya sɛra a dumwa. 14 Yi cakɛri nɛrdzau a dumwa, a dɛ dlɛwu akkɛri nɛ sɛmku tɛlkur, akkɛri kɛra Hyal ngga dɛ aga nyi, akkɛri kɛra a dɛmɛlmau lagu Kɛrsiti Yesu. 15 Ta'yi patɛkura mɛn kɛra nɛnau wu mambɛl, mɛna kyaga dɛ ɛnga dɛngabiya sɛ abangau. Ma ndaliya hyi a'yi ɛnga nggabiya sɛ pamɛu, ta'yi Hyal a cabiya hyi sɛra tsa'a ar babal. 16 Sɛ dɛgal kɛra a'yi, ca ngɛ, ta'yi mɛna dumwa ɛnga mɛl sɛra mɛn highibɛri. 17 Wazha ama, hya dɛbiya dzɛ akkɛ'yi nji aga hya fa'abiya hiya nggyabiya dɛ, ɛnga hya tsamɛ ɛnga hangakal njira vɛr nu nggyabiya kɛra'yi highibɛr hyi. 18 ɛnggɛr kɛra yi wuraga nɛ anɛ hyi dɛdɛmɛu, yu bɛra nar hyi wayu ɛnga sɛlɛm, nji gangɛ a vɛr dawa nɛ wu dlɛdlakɛ nɛ Kɛrsiti. 19 Kudiyar nggyabiyar nda ca ngɛ tɛ nɛ dɛngwadɛngwa. Hyalɛr nda tsu, ca ngɛ sɛr gu ta nda. Kadakadarkur nda, ca ngɛ mɛl sɛ sɛsɛli. Dɛngar nda patɛu, ar kɛra sɛr duniya. 20 Ama namɛn, njir tɛlkur Hyal nga mɛn. Namɛn wu vɛvɛr nga mɛna vɛr sɛkɛ ndɛr Mbɛdau sara dɛmɛlmau, naja ngɛ Thlagɛr mɛn Yesu Kɛrsiti. 21 Naja ndɛra ɛnga dɛnɛma nɛ sɛn hɛr kalar sau, a shili ɛgya kida dɛnɛma nyi. ɛnga dɛnɛma nyi tsu, ju nda shabiya dza mɛn kɛra tɛtɛwa kau, aga ja dɛ ɛnggɛr dza ja kɛra ɛnga kadakadarkur.

4 Agabangau, zamɛ dɛ 'yar, nahyi kɛra yu yiwu, a'yi hyi wu dɛfuwa yau cumu, nahyi ngɛ caguli dɛ ɛnga dara tɛlkur kɛra yu nda uya nɛ akkɛri thlɛr dɛ, ya vɛr kɛdi hyi aga hya ciya dzɛ wu Thlagɛu, nahyi bazhir 'wa dɛ 'yar. 2 Ya vɛr tɛdɛ himiya lwudiya ɛnga Sintiki, aga nda gwabiya dzau ara nji gɛ Thlagɛu nga nda. 3

Nagɛ tsu, ndɛr mɛl thlɛr dɛ nɛ jijiri, ya vɛr kɛdi ngau aga ga dlɛwar mathlɛkɛ'yi kau, ara a sar nda bɔwɛwatɛ ɛnga yau a vɛr tɛtɛlna ndɛshigu, ba Kɛlɛmetu tsu ɛnga alɛnyi bazhi thlɛr dɛ 'yar, nanda kɛra thlɛmɛr nda tsɛtsɛfɛ a wu Lɛkakadɛ nɛ pi. 4 Hya nggya ɛnga caguli wu Thlagɛu cumu. Ya bɛra zhabiya nar hyi, hya nggya ɛnga caguli. 5 Bɛgɛ munyar hyi a cabiya dzau anɛ kalar ndau. Hya sɛnbiya abɛr shilir Thlagɛu a dɛri lɛhɛu. 6 A sara hya bila kɛrhyi aya kalar sɛ mai, ama hya nar nyi kalar sau anɛ Hyal lagur kɛdi Hyal ɛnga kɛdi nɛ bɔwakɛr ɛnga lɛ usaku. 7 Lagu kau ngɛ Hyal wu nda nɛ hyi hudɛ pɛrtɛu kɛra ndiya kalar nggabiya sau, ɛnga ju nda bɛlar dɛfuwa hyi ɛnga dɛngar hyi wu Kɛrsiti Yesu. 8 Jomɛ ndɛla nyi patɛu, wazha ama, kalar sɛra jijiri, ɛnga kalar sɛra nja hakɛra nyi, ɛnga kalar sɛra tsapɛu, ɛnga kalar sɛra cicau, ɛnga kalar sɛra wu shili ɛnga yiwudzau, ɛnga kalar sɛra nja cicimau, ɛnga kalar sɛra ndiya ɛnga mɛnahɛu, alaga kalar sɛra dlɛdlɛvau, hya dɛngabiya sɛ ar kɛra nda patɛu. 9 Hya mɛl thlɛr ɛnga kalar sɛra hyi highibɛri, ɛnga sɛra hyi dlɛwuri, ɛnga kalar sɛra hyi nggari ara yau, ɛnga tsu kalar sɛra hyi lari ara yau, aga Hyal kɛra nɛ hyi hudɛ pɛrtɛu ja nggya ɛnga hyi. 10 Nayi ɛnga caguli gagadɛu wu Thlagɛu ara a bɛra hya'abiyar hyi yiwu dɛ wu dɛfuwa hyi. Pakatɛ a sɛnɛr yau abɛr hya vɛr yiwu dɛ, ama nahyi uya lagu kɛra hya sɛn cabiya dɛ mai. 11 A'yi ara ghar sɛ kɛra yi a gwa nga ya vɛr na abangɛ kɛ mai, aya a highibɛr yi nggya nɛ fiya dɛfu anɛ kɛrdɛ wu kalar nggyabiya kɛra yi a gwa. 12 A sɛnɛr yau ɛnga nggyabiya nɛ ghar sau, ɛnga a sɛnɛr yau ɛnga nggyabiya ndɛr sɛ dɛ a'yi. A highibɛr yi ɛnggɛra ya sɛn fiya dɛfu anɛ kɛrdɛ wu kalar pɛci, alaga ya vɛr sɛm ɛnga alaga yi ɛnga wubɛu, alaga sɛ a'yi ɛnga sɛ a'yi mai. 13 A sɛn mɛliya yi kalar sau lagu nyi ndɛra nɛ dɛ dɛnɛma. 14 Alaga abangau, a mɛliyar hyi mɛnahɛu ɛnggɛra hyi dlɛwar dɛ wu pɛcira yu bɔwɛwatɛu. 15 Nahyi njir Fɛlipi a sɛnɛr hyi, ar pɛcira yi dzɛguya thlɛr nɛ ndɛshigu kau, dɛbɛ dzɛ njir nu a'yi alaga pathlɛu kɛra dɛbɛr kɛr ɛnga yau lagur lɛ sau ɛnga dlɛwu mai, kɛl nahyi wacu ar pɛcira yi piyari Masidoniya. 16 Ar pɛcira yi wu Tasalonika, a nyir hyi ɛnga sɛ sɛr dlɛwa dzau anɛ dɛ ar kɛr ar kɛr. 17 A sara hya nggani abɛr lɛ sɛ lɛlau nga ya vɛr kɛdiyau ara hyi mai, ama lagur uya barka nga ya vɛr pahɛ anɛ hyi. 18 A kina dɛr nji ki sau kɛra nja kyaga kina dɛ patɛu, a ndiya sɛra nja kyaga ki dɛ. A

dləwuri yi kalar səra yu yiwu, ta da a dləwur
yi lə sə kəra hyi səwa İpafəraditusu əni. Lər sə
lələ kau, lə sə dədəzə kisə ngau, sadaka kəra
Hyal wu yiwu kəra wu pina huda ja. **19** Hyal da
tsu, ju nda nə hyi kalar səra hyu ghari, sara wu
gangəkura kadakadarkur bərba nyi wu Kərsiti
Yesu. **20** Bəgə kadakadarkur anə Hyalər mən
ənga anə Dərmən a nggya ba'anuwa. Amina. (aiōn
g165) **21** Hya usar mən patər nji cici gə Hyal kəra
wu Kərsiti Yesu. Wazha ama kəra 'ya əkkə'yi
nda, nda vər usa hyi. **22** Patə nji cici gə Hyal nda
vər usa hyi, nji cici nə ki Kayisaru nga ndiya
ənga usa hyi. **23** Bəgə mayiwakur nə Thlagər
mən Yesu Kərsiti a nggya ənga mambələr hyi.
Amina.

Kolosi

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu cama səsə nə Kərsiti Yesu lagur yiwur huda Hyal, ənga sara ara zamər mən Timathlawusu, **2** a nda nə wazha ama kəra cicau ənga njir məl thlər tsa'a miya dəfu wu Kərsiti wu Kolosi. Bəgə mayiwakur ənga hudə partəu sara ara Hyal Dərmən anə hyi. **3** Cumu 'yu lə usaku anə Hyal, Dəya Thlagər mən Yesu Kərsiti, ar pəcira 'yu kədi Hyal arya hyi. **4** Ara a nggar 'ya ənggəra hyi mbərsa wu Kərsiti Yesu ba ənggəra hyu ca yiwukur anə patər nji cici gə Hyal. **5** Səra dā hyi məl abangau, ca ngə arya fər kərər hyi ənga sərə Hyal fiya hyi a dəməlmau. Fər kərər hyi kə shili ar pəcira hyi nggari ndər jiri, sara wu ndəshigu kau. **6** Ndəshigu kau, wu dumwa ənga ya nggya mənəhəu wu nggyabiya nji, ənga ju cakə tətəlnəkər a ndu huda duniya. Ju nda dā ənggər kəra ji məliya wu dəfuwa hyi ar pəci kəra hyi nggari ndəshigu mayiwakur nə Hyal ba hyi nggabiya jirkura nyi. **7** Hyi highiḃəri jirkura nyi sara ara Ipafərasu, bazhir 'ya wu məl thlər kau, kəra 'yi cabiya nyi yiwukur, naja kəra a vər məl thlər Kərsiti kau, tsa'a miya dəfuwa ja ar viya 'ya. **8** Naja ndəra nar 'ya ar kəra culi yiwukur kəra a'yi ara hyi wu Mambəl. **9** Ca ngə sərə dā, ar pəcira 'yi nggar ndər kau, na'yi saya ta'yi ənga kədi Hyal arya hyi mai, 'yu kədi Hyal aga ja nə hyi səni yiwu huda ja, lagur hahangəkur nə Mambəl ənga nggabiya sə nə Mambəl patəu. **10** Lagu kə ngə bər hyi wu nda dā bə tsa'a aga Thlagəu, ənga hyu dā njir pina huda ja wu kalar lagu, ənga hyu dā njir məl nggyabiya mənəhəu, wu kalar thlər kəra hyu məl, ənga tsu hyu cakə wu sənbiya Hyal. **11** Bəgə Hyal ja cakər hyi dənəma patə sara wu dənəma nə kadakadarkur nyi aga hya uya dəfu nə səsə'u sə ənga mba dəfu ba caguli wu kalar sau. **12** Nahyi tsu hya dumwa ənga lə usaku anə Tada, ndəra nə mən dənəma nə uya sər fa'a ki nə nji cici gə Hyal wu təkur nə mbəmbəl. **13** Ara a mbəlbiyar mənər ja sara wu dənəma nə kuthləu, a shili wu təkur nə Zər 'wa nyi. **14** Kəra lagu nyi nga mən uya bəlbiya dzau ənga təfəbiya bikər mən. **15** Kərsiti ngə ndəra pabiya Hyal, Hyal kəra nji gərə sən ləri ənga li, naja ngə yarma ar kəra kalar sərə Hyal məliya. **16** Ara lagu nyi nga nji məliya kalar sau, sə kəra a dəməlmau ənga sə kəra a gyu 'yi, sə kəra li

wu ləri ənga sə kəra li gərə ləri, təltəl'yar ənga njir dənəma ənga njir nabiyə ka məlna. Kalar sə kəra nji məliya, nji məliya nda anə nyi ənga lagu nyi. **17** Kərsiti nga dumwar kalar sau, lagu nyi tsu ngə kalar sə kəra nji məliya səḃiya dzau. **18** Naja ngə ar viya kər nə dzau, ca ngə dabə dzə njir nu. Naja ngə dzəgwar kalar sau, ənga naja ngə tanggərma ndəra hya'ari sara vir tau, aga ja dā sə tanggərma wu kalar sau. **19** Ara huda Hyal pipida gagadau, nga ji nyabiya Hyalkur nyi wu ja. **20** Lagu nyi nga ji bəsəwa kalar sə anə kərnyi. Lagur pə mashi nyi a dar wu dladlakau nga ji məliya nggya jaməu, wu pama ja ənga sə kəra nji məliya kəra a dəməlmau ənga kəra a gyu 'yi. **21** Dəḃəm nadə ngə pama hyi ənga Hyal, ənga tsu dawa nga hyi ənga ja, lagur dəngar hyi ənga sər mələ hyi. **22** Ama kabangəkau, Hyal a bəsəwa hyi ri lagur tər Kərsiti wu kum ənga mashi. Ji məl abangə aga ja shili ənga hyi a shili wu mwa nyi, ba ji dzəgwa lər hyi cici gərə ənga didi ənga gərə vazau anə kər nyi. **23** Kəl hya dumwa wu mbərsar hyi ənga hya ta'yi pir wu jirkur, gərə kənggədau wu fər kər, kəra hyi dləwuri sara wu ndəshigu. Najaka ndəshigu kəra hyi nggari, ca nga nji tətəlna a ndu duniya papatəu, kəra nayi Bulusu ngə Hyal məliya ndər məl thlər kau. **24** Kabangəkau, wu caguli nga yau, arya bəwabwatə kəra ya vər sa arya hyi. Lagur najaka bəwabwatə nga yu nyabiya bəwabwatə kəra Kərsiti sa arya dza ja, kəra ca ngə dabə dzə njir nu. **25** Hyal a nə dā ri dənəma yi dā ndər məl thlər anə dabə dzə njir nu lagur tətəlna ndəshigu nyinyau anə hyi. **26** Najaka cama kəra ya vər tətəlna anə hyi kau, sə ngə kəra dəḃəwa, kəra Hyal dəwana anə njir zaman kəra tərabiya, ama kabangəkau, a cabiyar nyir ja anə nji cici gə Hyal. (aiōn g165) **27** Anə nda ngə Hyal cadəbiya aga ja məliya nda səni bərbakur nə kadakadarkur nə sə kəra dəḃəwa wu pama njira a'yi njir Yahudiya mai, abər Kərsiti wu hyi ca ngə fər kər nə kadakadarkur. **28** 'Yu tətəlna cama ar kəra Kərsiti ənga 'yu kughiya ənga highiḃər nyi anə kalar ndau, ənga patər hahangəkur 'ya, aga 'ya ləri kalar ndər nu cicipəu wu Kərsiti. **29** Ca ngə sərə dā yu nərdzə ənga patər dənəma nyi kəra ji nə dā kəra wu məl thlər wu yau.

2 Yu yiwu hya səni ənggəra yi nərdzə arya hyi ənga arya njira wu Lawudekiya, ənga arya njira gərə saya lar dā. **2** Cim dā, ca ngə yiwudzə ja dāḃər nda ənga nda uya tsətsəkudzə

wu dāfuwa nda aga nda uya bārba nā nggabiya sē gagadāu, lagu kē nga ndu uya sēnbiya sē dādāwa nā Hyal, kēra ca ngā Kērsiti ānga kērnyi, 3 ndēra wu ja ngā patēr kadakadar hahangākūr ānga nggabiya sē dēwanakēr. 4 Yu na sē'yar kē anē hyi a sara vanyi ndē a nggutana hyi ānga ndēr sēkwa vi. 5 Alaga kē a'yi yi ānga hyi li ānga li mai, ama a'yi yi ānga hyi wu mambēl. A'yi yi ānga hūdē pipida ānggēra yi nggari nggyabiyar hyi ānga ta'yir hyi wu mbērsa wu Kērsiti. 6 Ta dā a dlēwuri hyi Yesu Kērsiti ar viya Thlagēr hyi, kēl hya dumwa ānga nggyar hyi wu ja. 7 Hya ciya dzau ānga hya hēriya kērhyi wu ja, hya dā nēnau wu mbērsar hyi kēra nji highibēr hyi ānga hya nyabiya dzē wu lē usaku gagadāu. 8 Hya nggya ānga hangēkal, hya sara piyari nja nggutana hyi lagur kēpal kēra gēra kēr mai, kēra wu shili lagur sēn sē njir duniya ānga dēnāma nē mambēl nē duniya, ama a'yi sara ara Kērsiti mai. 9 Ara wu Kērsiti ngā patēr Hyalkūr nē Hyal nggya wu dzē nē ndākūr nyi. 10 Agabangē nga nji nē hyi āga hya nyabiya dzau wu ja, naja kēra a vēr sēm tēlkūr ar kēra njir dēnāma ānga njir sēm tēlkūr. 11 Wu ja nga nji thlana hyi pēlzha, ama a'yi culi pēlzha kēra nju thla ānga tsi mai, ama pēlzha kēra Kērsiti ānga kērnyi ngā mēliya, lagur thlathlana nggyabiya ndēndākūr wu hyi. 12 Ar pēcira nji mēliya hyi bābētizēma, nji hadēna hyi dabē ānga Kērsiti ānga hyi hya'ari dabē ānga ja, lagur mbērsar hyi wu dēnāma nē Hyal ndēra hya'ana Kērsiti sara vir tau. 13 Dādēm tētē nga hyi wu bikēr hyi, ānga gēra tēkēbiya dzēr hyi ānga nggyabiya bikau, ama kē Hyal mēliya hyi, hyi dā ānga pi dabē ānga Kērsiti ara a tēfēbiya mēnēr ja bikēr mēn patēu. 14 Ji mēliya abangau, lagur kēkādēna sē tsētēfē kēra nji tsēfēya āga sakida ar kēra mēn abēr a bēlnar mēn dlādau. Kē ji hēna sē tsētēfē nyi nadēu, ba ji dlakēya ar wu dladlakau. 15 Kē ji mbēliya kar pa nē dēnāma'yar ānga njir sēm tēlkūr nē mambēl 'yar. Kē ji fuwa nda wu sēli ar babal ar pēcira ji sēmku tēlkūr ar kēra nda a dar wu dladlakau. 16 Agabangau, hya sara piyari ndē ja mēliya hyi numa ar kēra sēra hyu sēm alaga sēra hyu sa mai. Abangē tsu, hya sara piyari ndē ja mēliya hyi numa lagur bēla mini, ānga Hya Mafēliyangē ānga bēla pēcir Bēlsar nē sugu. 17 Ara sē'yar kē patē shanggudā sēra a vēr shili ngau. Kērsiti nga kērnyi ngā jirkura nyi. 18 A sara hya piyari kalar ndēr hēya kēr nē fati ānga ndēr dlēvē waladi a diya hyi

mai, āga nda kar hyi ara sēm tēlkūr mai. Culi nji kau, wu ndēr gangē ar kēra mētākēr kēra ndu lari, ānga nggyabiyar nda nē bikau wu mēliya nda, ndu dā njir hakēr gagadāu. 19 Culi ndē kau, a'yi dlēbēr kērnyi ānga Kērsiti mai, ndēra naja ngā kēr nē dzau. Naja ngā ndēra sēbiya patēr dabē dzē njir nu, kēra ca ngā dza ja, kēra dlēdlēbēr mēn ānga ja lagur mādēla ja ānga bēlata ja, āga mēna hau ānggēra Hyal wu yiwu mēna hau. 20 Ta dā a tēr hyi dabē ānga Kērsiti, ānga a tēkēbiya hyir ja sara wu dēnāma nē duniya, mi ngā dā tsu hyu nggya ānggēr nahyi njir duniya ka? Mi ngā dā hyu bēra lēr kērhyi anē sēra ndu na, sē kēra ānggēr, 21 “Hya sara sēbē najaka sē wu tsa hyi mai, hya sara dāha najaka sē mai ānga hya sara tsēkwa najaka sē mai” ya? 22 Culi najaka sēr bēla, sēr highibē ngā kēra gēra sēkari ārya nji mēbiya nda lagur dlādē nē ndākūr. 23 ānga jiri, culi najaka sēr bēla, a'yi ja ānga sēr pēbiya sēra wu shili ānga hahangākūr. Nanda ngā, dlēvē caca kēra ndē fēnggēr nyi anē kērnda, ānga hēya kēr fāfati, ānga tsu lē bwaōwatē anē kumūr dzau. Ama jirkura nyi, sēr bēla kau, a'yi a sēn shili ānga dēnāma nē sēm tēlkūr ar kēra dēnāma nē suna ndēndākūr mai.

3 Ta dā a hya'ana hyir nji a shili wu pi mafēliyangē dabē ānga Kērsiti, hya fēr liya hyi ar sēra a dēmēlmau, vira Kērsiti a vēr nggya ari, ja vēr nggya ar tsi mazēm nē Hyal. 2 Hya fēr dēngar hyi ar sēra a dēmēlmau, ama a'yi ar sēra wu duniya kē mai. 3 Ara a tēr hyi, ānga piya hyi dādēwa nga nyi ānga Kērsiti wu Hyal. 4 Ar pēcira Kērsiti wu nda cabiya dzau, ndēra naja ngā piya hyi, nahyi tsu hyu nda cabiya dzē ānga ja wu kadakadarkūr nyi. 5 Agabangau, kēl hya pēna suna sēr duniya wu dāfuwa hyi, sē ānggēr sēsukur, ānga nggya dedēbākūr, ānga suna dididi, ānga nggyabiya dēmwa'yu, ānga suna sē ndau, kēra kakalē ānga nu katēu. 6 Arya culi sē'yar kē ngā hūdē ndzēndzē nē Hyal wu shili ar kēra njira gēra bēlar ndēr nyi. 7 Nahyi ānga kērhyi abangē ngā culi nggya kēra hyi nggya a gwa dādēmēu. 8 Ama kabangēkau, kēl hya tēkēbiya dzē ānga culi nggyabiya kau. Hya piyari ndzē dāfu, ānga kwakwadākūr dāfu, ānga sēbē ndē wu dāfu, ānga ndza thlēmē, ānga ndēr kēra gēra kyau sara wu miya hyi. 9 Hya sara thla fati anē kuvwar hyi mai, ta dāri a piyari hyi nggyabiya dādēmē ānga sēra

məla nda, 10 ənga ta dəri a hər hyi nggyabiya mafəliyəngəu. Nggyabiya kau, nggabiya nyi a bəra dəri mafəliyəngə aga ja da ənggər ndəra məliya nyi. 11 Ənggau, ca pampamkur a'yi mai, alaga ndər Gərikəu, alaga ndər Yahudiya, ənga ndəra nji thlana nyi pəlzha, alaga ndəra nji gəra thlana nyi pəlzha, ənga njira nggyabiyar nda ənggər nə ma'wi, ənga njir miya tagəu, ənga mafa, alaga njira a'yi mafa mai, ama Kərsiti ngə sə patəu, ənga naja ngə wu kalar sə patəu. 12 Agabəngəu, ta Hyal a dəmbiya hyi ri aga hya da nji nyi, ənga tsu hya da nji cici nyi ənga njira ju yiwu gagadau, ta'yi hya da njir təhudəu, ənga nji hangəkal, ənga nji həya kər, ənga nji ki'wa, ba ənga njir mba dəfu. 13 Hya sə sə'wuri kuvwar hyi, ənga hya təfəbiya nyi anə nji kalar səra ndə ndzana hyi. Hya təfəbiya nyi anə nji ənggər kəra Thlagə təfəbiya hyi. 14 Adabəngə sə'yar kə patəu, səra ndiya patəu ca ngə hya ca yiwukur anə kuvwar hyi, arya yiwukur ngə wu shili ənga dəbər kər kəra tsa'a. 15 Bəgə hudə pərtə nə Kərsiti kəra ji nə hyi a səm təlkur wu dəfuwa hyi. Hya məl abəngə ara Hyal ngə ngga hyi aga hya nggya ənga hya məl thlər wu jaməkur ar viya nji zəməu. Ənga hya dumwa ənga lə usaku anə Hyal. 16 Hya piyari ndər Kərsiti a nyabiya dzə wu dəfwa hyi gagadau. Ənga hya dumwa ənga highibəu ənga tədə himi anə kuvwar hyi wu pətər hahəngəkur. Aga ma hyu thlə na Zabura, ənga na tsətsəfə nə Hyal, ənga alenyi na paməpamə nə Mambəl, ja dla ənga usaku anə Hyal wu dəfuwa hyi. 17 Kalar səra hyu na ənga hyu məl, hya məl wu thləmə Thlagə Yesu, hyu lə usaku anə Hyal Tada lagu nyi. 18 Nahyi mathləkə'yi, cumu hya lər kərhyi anə shilər hyi. Səra hya kyaga məl ngau, ənggər kəra tsa'a wu Thlagəu. 19 Nahyi shili, hya ca yiwukur anə mathləkə'yir hyi, ənga hya sara da nda mai. 20 Nahyi wazha, hya məl kalar səra njir yar hyi nar hyi, arya səra wu pina hudə Hyal ngau. 21 Nahyi tada'yar, a sara hya ndza hudə wazhar hyi mai, ara kəra nda a sara hur. 22 Nahyi mafa'yar, hya məl kalar səra tarkir hyi nar hyi hya məl. Hya sara məl səra tsa'a wu liya nda wacu aga nda dəbaga faliya hyi mai, ama hya məl sə ənga dəfu zəmə cumu, ara nahyi njir hivər Thlagə ngau. 23 Kalar səra hyu məl, hya məl ənga dəfwa hyi patəu, ənggər njira wu məl sə anə Thlagəu, ama a'yi ənggər anə nji mai. 24 Hya məl thlərər hyi mənəhəu, ara hyu səni abər Thlagə ngu nda nə hyi sər fa'a ki, akkəri

kəra ji thlana ju nə nyi anə nji. Hya məl abəngə ara Thlagə Kərsiti nga hyu nu. 25 Kalar ndəra dumwa ənga məl sə dəmwa'yu, nju nda kina nyi akkəri dəmwa'yikur nyi, ara Hyal wu tazhira mai.

4 Nahyi tarki, hya məl səra tsa'a anə mafar hyi 'yar gəra ənga tazhira ara hyu səni abər a'yi hyi ənga Thlagəu a dəməlməu. 2 Hya dumwa ənga kədi Hyal cumu, ma hya vər kədi Hyal, hya tsam ənga hangəkal ənga hya lər usaku. 3 Ənga hya kədi Hyal arya 'ya tsu, aga Hyal a nə 'ya lagura 'ya dumwa ənga tətələnə ndər dəwadəwa ar kəra Kərsiti, arya nyi nga yi wu fursəna. 4 Hya kədi Hyal arya yau, aga ya dəbaga cabiya ndər kəra dədəwa ar babal ənggəra ya kyaga məl. 5 Hya da ənga hahəngəkur wu səra hyu məl əkkə'yi njira a'yi njir nu mai. Hya məl thlər ənga kalar pəci kəra hyi uya. 6 Cumu, kalar ndərər hyi ja da wu səməna ənga amaya'yi, aga hya uya lagur şadəwa kəra mənəhəu anə kalar nji. 7 Tikikusu wu nda nar hyi pətər sə ar kəra yau. Naja zamə hudə mən ngau, kəra wu məl thlər tsa'a miya dəfu ənga tsu naja mafa nə Thlagə dəbə ənga 'ya. 8 Səra da yu sə nyi a nda anə hyi ca ngə aga hya nda sənbiya pətər səra a vər bəu ar kəra 'ya, ənga aga ja tsətsəkur dəfuwa hyi. 9 Ju shili ənga zamə nə hudə 'ya ndər məl thlər tsa'a miya dəfu, ca ngə Onisimusu ndəra pathlə wu pama hyi. Ndu sa nar hyi kalar səra a vər da ənga 'ya. 10 Arisitakusu, ndəra ənga yi wu fursəna wu sə usa dzə nyi anə hyi, abəngə tsu ngə Markusu səgəya Barnabasu. Markusu, ndəra gə nggar ndər ar kəra ja, agabəngəu, ma ji shili, ba ga dləwuri nyi. 11 Jashuwa, ndəra nju ngga ənga Jastusu wu usa hyi tsu. Nanda ngə nji makər wu pama njir nu kəra njir Yahudiya kəra a'yi ənga yau wacu, ndu məl thlər təlkur Hyal ənga yau ənggau. Nanda tsu, a sə səkuyar nda dəfuwa yau. 12 İpafərasu, ndə pathlə wu pama hyi ənga ndər məl thlər Kərsiti Yesu wu usa hyi tsu. Cumu nga ja vər kədi Hyal arya hyi ənga hudə zəməu aga hya ciya dzau wu pətər yiwu hudə Hyal, nənəu ənga papalkur kər. 13 A'yi yi ənga sakida, abər ju məl thlər gagadə arya hyi ənga njir Lawudekiya ənga Hirapolisu. 14 Bazhir mən kəra mən wu yiwu gagadau, naja ngə ligəta Luka ənga Dimasu, nda vər usa hyi. 15 Hya usar mən wazha ama kəra wu Lawudekiya ənga kwamər mən Nimifasu ənga dəbə dzə njir nu kəra wu dəbə wu ki nyi.

16 Ayukudā nji jigana hyi najaka cama tsətsəfau, ba hya səwa nyi anə njir Lawudekiya aga nja jigana nda tsu. Nahyi tsu nja jigana hyi kəra nji səwa nyi anə njir Lawudekiya. **17** Hya nar nyi anə Aricipusu aga ja məl ənga hangəkal aga ja nyabiya thlər kəra Thlagə nə nyi aga ja məl. **18** Nayi Bulusu ənga kərda ngə tsəfər hyi najaka cama nə usa dzau ənga tsa yau. Hya dəngari abər tsu yi wu fursəna mbamba. Mayiwakur nə Hyal ja nggya ənga hyi. Amina.

1 Tasalonika

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu, əŋga Silasu, ba əŋga Timathlawusu. A nda nə dəbə dze njir nu wu məlmə Tasalonika, kəra nə Hyal Tada əŋga Thlagər mən Yesu Kərsiti. Mayiwakur əŋga hudə pərtəu anə hyi. **2** Cumu nga 'yu lə usaku anə Hyal arya hyi patəu, əŋga 'yu ngga thləmə hyi wu kədi Hyalər 'ya. **3** 'Yu dumwa əŋga dəŋga ar kəra hyi wu mwar Hyalər mən əŋga Dərmən, ar kəra thlərər hyi nə mbərsa, əŋga thlər yiwukur kəra hyu məl wu dzau, əŋga cinapir hyi wu fərkərər hyi wu Thlagər mən Yesu Kərsiti. **4** Wazha ama kəra Hyal wu yiwu, a sən 'ya abər Hyal ngə cadəbiya hyi, **5** arya ndəshigur 'ya a'yi shili anə hyi əŋga dāhə waci mai, ama tsu əŋga dənəma, əŋga Mambəl Cicau, əŋga jiri tata'yi pir. Arya wu sən hyi əŋgərə 'yi nggya wu pama hyi aga dləwa dzər hyi. **6** Hyi dā njir fa'abiya hiya 'ya əŋga njira fa'abiya hiya Thlagəu. Alaga wu bwaḡwatə gagadəu, kə hyi dləwuri cama sara ara 'ya əŋga hudə pipida lagur Mambəl Cicau. **7** Lagu kə nga hyi dā njira nju fə li ari anə patər njir nu wu 'yi'yir Masidoniya əŋga Akaya. **8** Arya sara ara hyi ngə cama Thlagə tətəlnəkər, a'yi wu 'yi'yir Masidoniya əŋga Akaya waci mai, ama anə kalar njira sənbiya sə ar kəra mbərsar hyi wu Hyal ba'amani. Agabəngau, sə a'yi 'ya bəra sən na ar kəri mai. **9** Arya nja nyi əŋga kərnda nga wər lə sakida əŋgərə hyi dləwur 'ya. Nja nyi nar 'ya əŋgərə hyi təkəbiya dze əŋga katər hyi 'yar, ba hyi sha shili əgya Hyal, Hyal jijiri kəra əŋga pi. **10** Ndə nana tsu, əŋgərə hyi nggya aga səkə shidar Zər nyi sara dəməlməu, ndəra Hyal hya'ana nyi sara vir tau, ca ngə Yesu, ndəra kətiya mən ar numa nə hudə ndzəndzə Hyal kəra wu shili.

2 Nahyi əŋga kərhyi wazha ama, hyu səni abər ndar 'ya a ndəgya hyi a'yi dā sə kərthlə mai. **2** Ama alaga kə a lar 'ya bwaḡwatəu əŋga didə wu məlmə Fəlipi, əŋgər kəra hyu səni, ama əŋga tsətsəku dəfu nə Hyalər mən, a nə hyir 'ya ndəshigu, wu patəkura bwaḡwatər 'ya wu tsa dawa. **3** Arya ndər Hyal kəra 'yu məl kau, a'yi shili sara wu mbərza əŋga dadam dəfu mai, alaga 'yi nərzdau aga 'ya nggutana hyi mai. **4** Ama 'yu ndər əŋgər njira Hyal dlunggəri əŋga nda, kə ji fuwa ndəshigu wu tsa nda. A'yi 'ya njira wu yiwu nda pina hudə nji mai, ama Hyal

ndəra wu dzəbiya dəŋga dəfwa nji. **5** Əŋgərə hyu səni, ndər 'ya a'yi ndər məsahə ar miya mai, ətsu a'yi 'ya əŋga ngushi ar kəra bama nə dəwa sunakur mai. Hyal ngə sakidar 'ya. **6** Na'ya a'yi gal fal ara nji mai, alaga sara ara hyi əŋga sara ara alenyi nji mai. Ar viya cama səsə nə Kərsiti, tsa'a nga nyi, 'ya sən na hya səməna 'ya. **7** Ama 'yi nu hyi əŋga hangəkəl əŋgər kəra ama a wər lə hangəkəl anə zər mamanji. **8** Arya 'yu yiwu hyi gagadəu, ca ngə dā əŋga caguli nga 'yi nə hyi ndəshigu patə əkkə'yi kər'ya. A'yi tətəlna ndər Hyal kə waci mai, ama əŋga caguli 'yi lər kər'ya ara njir dəfwa 'ya nga hyi. **9** Pakatə wazha ama, hyu dəngəri əŋga thlər dzadzau kəra 'yi məl vu'yi əŋga pəci ara 'ya sara fəŋgər hyi bwaḡwatəu arya ndəshigu anə kalar ndaliya hyi. **10** Nahyi ngə sakida, nahyi njir mbərsa, əŋga Hyal ngə sakida tsu, ar kəra culi nggyabiya kəra 'yi cabiya hyi, nggyabiya nə cicikur, əŋga nə tsapəkur, ba əŋga nggyabiya gəra vazau. **11** Əŋgər kəra hyu səni, abər 'ya wər nu kalar ndaliya hyi əŋgər kəra tada a wər nu əŋga wazha nyi. **12** 'Yi tsətsəkuya hyi, əŋga 'yi səsəkuya hyi, ba əŋga 'yi kədi hyi aga hya nggya nggya tsatsa'a aga təkur Hyal, ndəra ngga hyi a vu təkur nyi əŋga kadakadarkur nyi. **13** Arya abəngau, 'yu usaku anə Hyal cumu, arya ar pəcira hyi dləwuri ndər Hyal kəra hyi nggəri sara ara 'ya, hyi dləwuri əŋgər ndər Hyal ama a'yi əŋgər ndər ndə mai. Pakatu ndər Hyal ngau, kəra a wər məl thlər nyi wu dəfwa hyi, nahyi njira mbərsa. **14** Nahyi ja, wazha ama, hya fa'abiya hiya dəbə dze njir nu Hyal paməpamə kəra wu Yahudi, njira wu Kərsiti Yesu. Əŋgər kəra hyi lar bwaḡwatə wu tsa njir məlmər hyi, tangə əŋgər ta ngə dəbə dze njir nu 'yar lar wu pəla njir Yahudiya. **15** Njir Yahudiya ngə tsəya Thlagə Yesu əŋga nabi'yar tsu, əŋga tsu ndə kədləna 'ya, kə sə ndzana hudə Hyal, ba ndə dā dawa əŋga nji patəu! **16** Ndu nərzdau aga ka 'ya ara tətəlna ndər Hyal anə njira a'yi njir Yahudiya mai, a sara nda uya mbədau. Lagu kə nga ndə cakəri kyakiwa bikər nda. Ama kəja hudə ndzəndzə Hyal a shidari ar kəra nda. **17** Ama, wazha ama, ar pəcira nji təkəbiya mən əkkə'yi hyi nə pəci kushu, təkə nə kumər dze ngau, a'yi nə dəfu mai. A wər cim nga 'ya, əŋga 'yu nərzdau aga 'ya lar hyi bama əŋga bama. **18** A ciwar 'ya wu kər aga 'ya shili əgya hyi, nayi Bulusu, yi nərzdau aga ya shili, nərzdə dā a'yi aga zəmə mai, a'yi aga məthlə tsu mai, ama

ba shatan kar 'ya. **19** Mi ngə sər fər kərər 'ya, əngə sər cagulir 'ya, əngə tsu dara təlkur nə kadakadarkur 'ya wu mwar Thlagər mən Yesu ar pəcir shida nya? A'yi nahyi ngə wa? **20** Jijiri, nahyi ngə kadakadarkurər 'ya əngə cagulir 'ya.

3 Agabangau, ta da na'yu sən mbiya dəfu mai, ba 'yi lari a dāri tsa'a nja piyar 'ya wu Athlinu na'ya zhizhir 'ya. **2** 'Yi səwa hyi Timathlawusu zamər mən, əngə zamə məl thlər Hyal, ndər tətəlna ndəshigu nə Kərsiti aga ja cakər hyi dənəma əngə tsətsəkər hyi wu mbərsar hyi. **3** Ji məl abangau, a sara vanyi nda sara kənggədər dzau ara culi najaka bwaḃwatə kərə hyi a gwa. Arya hyu səni tsu kadə nga nji nana abər kəl mən tərabiya a gwa. **4** Pakatəu, ar pəcira a'yi 'ya əkkə'yi hyi, a nar hyir 'ya abər nju nda da 'ya. Abangə tsu nga nyi dərəkər ənggər kərə hyi səni. **5** Arya kau, ta da nayi sən mbiya dəfu mai, ba yi səwa aga ya yiwabiya ar kərə mbərsar hyi. Yu hivər ara ndər dzə kau, ja sara dzəbiya hyi ba hədər 'ya a da sə kurthləu. **6** Ama kəja Timathlawusu a shiliri kabangəkau sara ara hyi, ji sa nar 'ya sə mənəhə ar kərə mbərsar hyi əngə yiwukur kərə hyu ca. Ji bəra nar 'ya ənggəra a'yi hyi əngə dənga cacaguli ar kərə 'ya əngə ənggəra hyu cim nə lar 'ya ənggər kərə 'yu cim nə lar hyi. **7** Agabangau, wazha ama, wu patər bwaḃwatə əngə da paməpamə kərə 'yi sa, a uyər 'ya səsəku dəfu arya mbərsar hyi. **8** Kabangəka ja, a dər 'ya nji mbəmbədəu, ta da a ta'yir hyi jijiri wu Thlagəu. **9** Wa thləmə culi usaku, kərə 'ya sən nə nyi anə Hyal, arya madiya caguli kərə 'yi uya wu mwar Hyal arya hya? **10** Vu'yi əngə pəci nga 'ya vər nərdzau wu kədi Hyal aga 'ya lar hyi li əngə li aga 'ya nyabiya vira hyi təwa wu mbərsa. **11** Bəgə Hyalər mən əngə Dərmən əngə kərnyi, ba əngə Thlagər mən Yesu ja pahəna 'ya lagu aga 'ya shili əgya hyi. **12** Bəgə Thlagə a məliya yiwukurər hyi a cakau, a dumwa dumwa anə kuvwar hyi əngə kalar ndau ənggər kərə 'ya vər yiwu hyi. **13** Bəgə ja tsətsəkər dəfuwa hyi aga hya da nji gərə vazau, əngə hya da nji cicau wu mwar Hyalər mən əngə Dərmən wu pəcir shidar Thlagər mən Yesu dəbə əngə nji cici nyi patəu.

4 Ayukuda sə patə wazha ama, 'yu kədi hyi əngə 'yu tsətsəku hyi aga hya nggya nə pina huda Hyal ənggər kərə hya vər nggya kabangəkau. 'Yu cakər kədiyau aga hya bəra cakər dumwa əngə məl abangə wu Thlagə Yesu.

2 Arya hyu səni tədə himiya hyi kərə 'yi məl kə wu danəma təlkur nər Thlagə Yesu ngau. **3** Yiwu huda Hyal ngau, hya nggya cicau əngə hya hwi ara səsukur. **4** Kalar ndə wu pama hyi ja səni ənggəra ja nggya əngə kərnyi, ja nggya cicau əngə ja səbiya ndəkər nyi, **5** a'yi wu lagur suna səsukur ənggər kərə njira gərə sən Hyal wu məl mai. **6** Wu najaka sau, a sara ndə a ndza sə alaga diya zamə nyi mai, arya Thlagəu wu nda nə nyi anə kalar ndə bwaḃwatə nə kalar bikə nyi ənggər kərə 'yi nar hyi, əngə 'yi kughiya hyi tsu kadə ta. **7** A'yi aga nggya dedəbə ngə Hyal ngga mən mai, ama aga mənə nggya cicau. **8** Agabangau, kalar ndəra nggəl ara dləwu ndər kau, a'yi ndər ndə nga ji piyari mai, ama ndər Hyal nga ji piyari, Hyal ndəra nə hyi Mambəl Cici nyi. **9** Ar kərə yiwu dzə wazha ama tsu, a'yi kəl yi bəra tsəfər hyi ar kəri mai, arya ndər Hyal a highibərər hyi ri hya yiwu kuvwar hyi. **10** Pakatəu, hya vər ca yiwukur anə wazha ama wu 'yi'yir Masidoniya, ama cimər 'ya wazha ama, ca ngə hya dumwa əngə yiwudzau ar cakau ar cakau. **11** Hya nərdzau aga hya nggya jaməu, əngə hya sara fə miya hyi a vu ndər nji mai, əngə hya məl thlər əngə dənəmar hyi ənggər kərə 'yi highibər hyi. **12** Hya məl abangə aga hya da njira nju gənggər nda səli wu mwar njira gərə njir nu, əngə hya sara da njir nggya aga ndə mai. **13** Wazha ama, na'yu yiwu hya nggya əngə gərə sən sə ar kərə njira tau wu Kərsiti mai, əngə hya nggya wu huda kyakyaru ənggər njira gərə əngə fər kər mai. **14** Mara a hənggər mən abər Yesu a təri, kə ji hya'ari, abangə tsu a hənggər mən abər Hyal wu nda shabiya njira tə wu Yesu a shida əkkə'yi ja. **15** 'Yu ndər kau anə hyi ənggər kərə ndər Thlagə nana abər, namən kərə a'yi əngə pi kabangəkau, ar pəcir shidar Thlagər mən, a'yi mən wu nda hya'ari tanggərma a mwara njira tə mai. **16** Arya Thlagə əngə kərnyi wu nda shida sara dəməlmau əngə ngga dədəgaləu, əngə daha dədəgal nə madiya waladi, əngə mbədə tələmə nə Hyal. Ənggau, njira tə wu Kərsiti, nanda ngu dzəgwa hya'ari tanggərma. **17** Ayukuda ndə hya'ari, namən kərə əngə pi mən wu dzəgwa hya'ari. Nja dzəgwa hər mən a dəməlmau a du dləma, aga mənə da bə əkkə'yi Thlagər mən a dəməlmau. A ndəna, mənə dzəgwa dumwa əngə nggya əngə Thlagəu ba'anuwə. **18** Agabangə ja, hya fiya nyi dəfu anə kərhyi əngə najaka ndər.

5 Wazha ama, ar kera pæci ænga saka nê shilêr Thlagæu, a'yi mbari 'ya tsæfæri hyi sê ar keri mai, **2** arya nahyi ænga kærhyi hyu sæni abêr pæcir Thlagêr mæn wu nda dæ ænggêr shilêr ndêr hæl ævu'yi. **3** Ar pæcira nja vêr na, "Nggya jamæu ænga hudæ pærtæ a shiliri," kukuthlê ba bwaßwatæ nê sa a shili ar kera nda, ænggêr kera ya shili anæ mala hudu ma pæcir ya nyi a shiliri. Lagur mbædæbiya dzæ a'yi mai. **4** Ama nahyi wazha ama a'yi hyi wu kuthlê mai, ænga pæci kæ a'yi a sên shili ar kera hyi kukuthlê ænggêr ndêr hæl mai. **5** Nahyi patæu, wazha nê mbæmbæl ngau, ænga wazha nê pæci tsu. Namæn a'yi njir vu'yi alaga njir kuthlê mai. **6** Agabangau, a sara mæna dæ njir gu ghanyi mai, ænggêr kera alenyi nja vêr mæl mai. Bægæ mæna nggya lili'u aga mæna tsamæ ænga mæna nggya baßathlê dzau. **7** Arya njira wu gu ghanyi, ævu'yi nga ndu gwa. Njira wu sa sê sasa tsu, ævu'yi nga ndu sa, ba ja thlækæna nda. **8** Ta dæ nê puci nga mæn, ta'yi mæna tsamæ ænga mæna nggya baßathlê dzau. Bægæ mbærsa ænga yiwudzau nda dæ lægutæ liyangæ har mæn, ænga fêr kær nê mbædæ tsu ja dæ dara liyangæ har mæn. **9** Arya Hyal a'yi jigæwa mæn wu njir hudæ ndzændzæ nyi mai, ama aga mæna uya mbædæu lagur Thlagêr mæn Yesu Kærsiti. **10** Kærsiti ndæra tau arya mæn, aga mæna dæ ænga pi ænga ja, alaga lili'u mæn alaga mæn wu ghanyi. **11** Agabangæ hya fiya nyi dæfu anæ kærhyi, ænga hya dumwa ænga dlæwa kuvwar hyi ænggêr kera hya vêr mæl kau. **12** Kabangækau, 'yu kædi hyi wazha ama, hya gænggêr nyi sæli anæ njir mæl thlêr ænga jirkur wu pama hyi, ca ngæ njir tædæmwar hyi wu Thlagæu, njir læ sawara anæ hyi. **13** Hya sæbiya nda lagur hakæra nda gagadæu wu yiwukur arya thlêrêr nda. Hya nggya jamæ wu pam ænga kalar ndau. **14** 'Yu tædæ himiya hyi wazha ama, hya kughiya ndêr nggya hadæwa, ænga hya fiya nyi dæfu anæ njir hivêr, ænga hya dlæwar nji tutuwa dænama, ba ænga hya mba dæfu ænga kalar ndau. **15** Hya hangækal hya sara ki dæmwa'yikur ænga dæmwa'yikur mai, ama hya dumwa ænga mænahækur cumu anæ kuvwar hyi ænga kalar ndau. **16** Hya nggya ænga caguli cumu. **17** Kædiya mæ Hyal gæra tsæwa. **18** Hya læ usaku anæ Hyal wu kalar sau, arya ca ngæ sêr yiwu hudæ Hyal anæ hyi wu Kærsiti Yesu. **19** Hya sara kakana ndêr nê Mambæl mai. **20** Hya sara didæ ndêrhaha mai. **21** Dzægabiya mæ kalar sau, hya sæbiya baßalu særa mænahæu. **22** Kwaya mæ nadu ara mæl sê dæmwa'yu. **23** Bægæ Hyal ænga kærnyi, ndêr lær hudæ pærtæu, ja thlæna hyi cici patæu. Bægæ mambælêr hyi, ænga dæfuwa hyi ænga kumær dza hyi a nggya gæra ænga vazau ba'anæ shilar pæcir shilêr Thlagêr mæn Yesu Kærsiti. **24** Ndæra nggya hyi kau, ndæ tsa'a miya dæfu ngau, ju nda nyabiya særa ji nana. **25** Wazha ama, kædiya mæ Hyal anæ 'ya. **26** Usara mæ wazha ama patæ ænga bærpæ dzæ kera cicau. **27** Yu kædi hyi ænga thlæmêr Thlagæu, hya jigana cama tsætsæfæ kau anæ patêr wazha ama. **28** Bægæ mayiwakur Thlagêr mæn Yesu Kærsiti ja nggya ænga hyi. Amina.

2 Tasalonika

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu, əŋga Silasu, ba əŋga Timathlawusu. A nda nə daβə dze njir nu kəra wu məlmə Tasalonika, kəra nə Hyal Dərmən əŋga Thlagə Yesu Kərsiti. **2** Bəgə mayiwakur əŋga hudə pərtəu sara ara Hyal Tada əŋga Thlagə Yesu Kərsiti nda nggya əŋga hyi. **3** Kakal nga nyi 'ya na usaku anə Hyal cumu aga hyi, nahyi wazha ama, ara mbərsar hyi a vər cakə gagaɖau, əŋga yiwu kəra hya vər yiwu kərhyi a vər cakau. **4** Agabangau, 'ya vər bwasau əŋga hyi wu daβə dze njir nu Hyal paməpamə aya səsə'wu sə əŋga mbərsar hyi wu patər dā dze paməpaməu əŋga nggya dzadzau kəra hya vər səsə'wuri. **5** Kalar sə'yar kau ca ngə cabiya numa nə Hyal tsa'a nga nyi, aya kau nja nda jigəwa hyi wu njira a dāri kakal nda gwu təkur Hyal kəra hya vər sa bwaβwatə aga nyi. **6** Hyal ndə tsapə ngau, ju nda kina əŋga bwaβwatə anə njira vər lə bwaβwatə anə hyi. **7** Əŋga tsu, ju nə hyi bəlsar, nahyi kəra a vər sa bwaβwatə əkkə'yi na'ya tsu ma Thlagə Yesu cabiya kər sara dəməlmau wu u'u mbəmbau əŋga waladi nyi'yar. **8** Ju sa nə nyi bwaβwatə anə njira gəra sən Hyal əŋga njira piyari nu ndəshigu nə Thlagər mən Yesu. **9** Ndu nda sa bwaβwatə kəra gəra kudau, əŋga na ndu nda lari bama Thlagəu əŋga kadakadarkur nə dənama nyi mai. (aiōnios g166) **10** Sa'yar kə wu nda dā, ar pəcira ji shida, aga nji cicau ndu sa nə nyi kadakadarkur, patə njira hənggəri ndu nda gənggər nyi səli. Ənggau, patə əkkə'yi nahyi, ara a hənggər hyi əŋga sakida kəra 'yi nar hyi. **11** Əŋga najaka sə a wu kər, 'ya vər kədi Hyal anə hyi cumu, aga Hyalər mən ja jigəwa hyi wu ngga nyi, əŋga dənama nyi nga ju nda nyabiya kalar sə mənəhə kəra hyi məl əŋga kalar sərə dəfuwa hyi nər hyi lagur mbərsar hyi. **12** 'Ya vər kədi Hyal kau, aga nja nə nyi kadakadarkur anə thləmə Thlagər mən Yesu wu hyi, əŋga nahyi tsu, hyu uya kadakadarkur wu ja. Sə kə wu dər kər lagur mayiwakur nə Hyalər mən əŋga Thlagə Yesu Kərsiti.

2 Ar kəra shilər Thlagər mən Yesu Kərsiti əŋga sa bər mən papatəu əkkə'yi ja, 'ya vər kədi hyi wazha ama, **2** a sara hya gərahə wu dəfuwa hyi kusakusa mai alaga hangəkala hyi a hya'ari mai, abər pəcir shilir Thlagəu a kuda shiliri mai. Ma vanyi, abər vanyi ndə a nar hyi ri

abangau, lagur ndər haha, alaga cama tsətsəfau, alaga ndər papahəu, alaga nja na abər cama ngau sara ara 'ya. **3** A sara hya piyari kalar ndau a nggutana hyi alaga abari mai, ara pəcir ta a'yi shili mai, kəl ma gəra nggandərkur kə dā kwatahəu, əŋga ma ndər hya'a hangəkəl ta cabiya dzau, naja ngə ndəra nji fiya nyi aga sa. **4** Naja ngə ndəra wu tsamə kərnyī əŋga kadakadarkur, ju nda pari kalar sərə nju ngga əŋga Hyal, əŋga kalar sər dləvau. Ju nda fiya kərnyī ar vir nggya wu ki Hyal, əŋga ju fiya kərnyī ar viya Hyal. **5** Nahyi a'yi a dəngari wa, yu na sə'yar kau anə hyi ar pəcira mən ar vira zəməu? **6** Kabangəkau a sən hyi sərə a vər kar nyi, aga kəl ma pəcir nyi a dāri nga ja dzəgwa cabiya dzau. **7** Ara ndər hya'a hangəkəl kə a vər məl thlər dədəwa kabangəkau, a nggyar ja dədəwa kəl ma ndəra vər kar nyi ara biyar babal kə bəna dzau. **8** Ba ndər hya'a hangəkəl ka dzəgwa cabiya dzau, ndəra Thlagəu Yesu wu nda tsiya nyi əŋga sə pi sara wu miya ja, əŋga ja dzəgwa wushina nyi əŋga kadakadarkur nə shili nyi. **9** Ndər hya'a hangəkəl kau, ju nda shili əŋga dənama sara ara shatan, ja dzəgwa sana liya nji əŋga məl sə dədəgər əŋga matsam pampaməu. **10** Əŋga ja nda nggutana njira ar lagu sasa əŋga kalar sə dəmwa'yi kəra wu səkwa dzau, ara ndə piyari yiwu jiri kəra wu nda kətiya nda. **11** Arya najaka sə ngə Hyal a nda shabiya hangəkala nda aga nda hənggər əŋga fatiya nyi, **12** aga abangə nju nda thlana nda numa patəu, ara na ndə hənggəri əŋga jirkur mai, ama ndə yiwu dəmwa'yikur. **13** Kakal nga nyi 'ya lə usaku anə Hyal cumu aya hyi, nahyi wazha ama kəra Thlagə a yiwu, ara Hyal ngə cadəbiya hyi aga hya dā wu nji tanggərma kəra uya mbəɖə lagur Mambəl, ca ngə məliya hyi cici əŋga lagur hənggəri wu jiri. **14** Aga kə nga ji ngga hyi, lagur ndəshigu 'ya kəra 'yi nə hyi, aga hya uya kadakadarkur nə Thlagər mən Yesu Kərsiti. **15** Agabangau, wazha ama, hya ciya dzau əŋga hya səbiya highiɖə 'yar kə 'yi nə hyi kau, alaga əŋga miya ba lagur cama tsətsəfau. **16** Bəgə Thlagər mən Yesu Kərsiti əŋga kərnyī ba Hyal Tada, kəra cabiya mən yiwukur, ja nə mən tsətsəku dəfu kəra gəra kudau əŋga fər kər mənəhəu. (aiōnios g166) **17** Bəgə ja nə hyi tsətsəku dəfu, əŋga ja nə hyi dənama wu patər sə mənəhəu kəra hyu məl əŋga sərə hyu na.

3 Wu joməya nyi, wazha ama, 'ya vər kədi aga hya kədi Hyal anə 'ya. Hya kədi Hyal aga ndəshigu nə Thlagəu a tətəlnakər kusakusa, ənga aga ja da ənga kadakadarkur, ənggər kəra ji shili anə hyi. **2** Ənga tsu hya kədi Hyal, aga nja kətiya 'ya ara nji dəmwa'yu ənga nji shishi, ara a'yi kalar nji ngə ənga mbərsa mai. **3** Ama Thlagə ndə tsa'a miya dəfu ngau, ju nda nə hyi dənama, ənga ja kətiya hyi ara nji dəmwa'yu. **4** A mbərsar 'ya ənga Thlagəu abər hya vər məl sərə 'yi na aga hya məl, ənga tsu hya dumwa ənga məl nda. **5** Bəgə Thlagəu ja tsəkwar dəfuwa hyi aga hya sənbiya yiwukur nə Hyal, ənga səsəu sə lagur Kərsiti. **6** Wazha ama, 'ya vər na anə hyi wu thləmər Thlagər mən Yesu Kərsiti, abər hya təkə ənga kalar zamə hədəwa, ənga naja a'yi wu yiwu məl thlər ənga sərə hyi highibəri ara 'ya mai. **7** Nahyi ənga kərhyi, a sən hyi ənggər kəra kikyau hya fa'abiya hiya sərə 'yi məl. Wu pəcira 'ya əgya hyi na 'ya a'yi nggya dzafə mai. **8** Ənga tsu na'ya a'yi wu səm sər səm nji gərə kina mai. Ama a sar 'ya bwaḃwatə vu'yi ənga puci a vər məl thlər, aga 'ya sara da sə tədəbə anə hyi. **9** Sərə da 'yi məl abangau, ara a'yi 'ya gərə dənama nə yiwa aga hya dləwar 'ya mai, ama aga 'ya da sər fə li kəra hyu fa'abiya hiya nyi. **10** Wu pəcira mən ar vira zəməu, a nar hyir 'ya abər ma ndə nggəl ara məl thlər, a sara nja lə sər səm anə nyi mai. **11** 'Yi na abangə ara 'yi nggari abər alenyi nji wu hyi, nji hədəwa ngau, thlər məl a'yi ara nda mai, kəl nggya aga jibə njir məl thlər. **12** Culi najaka nji 'ya vər tədə himiya nda ənga nə nda sər bəla wu dənama nə Thlagə Yesu Kərsiti aga nda məliya kərnda, nda məl thlər aga nda uya dəfə kəra nda səm. **13** Nahyi tsu, wazha ama, a sara hya hədə ənga məl sərə tsa'a mai. **14** Kalar ndəra nggəl ara nu sərə 'yi nana a gwar cama tsətsəfə kau, hya fər li mənəhəu ar ja. A sara hya dəbər kər ənga ja mai, aga ja gu səli. **15** Ama a sara hya fiya nyi ar viya dawa mai, ama hya tədə himiya ja ar viya zər ama. **16** Bəgə Thlagə ənga kərnyi ndər lə hudə pərtəu, ja nə hyi hudə pərtə cumu wu kalar lagu. Bəgə Thlagə ja nggya ənga hyi patəu. **17** Nayi Bulusu ngə tsəfə najaka usa dzau ənga tsa yau. Kə ngə sakida nə kalar cama tsətsəfə da. Ənggər kə nga yu tsəfau. **18** Bəgə mayiwakur nə Thlagər mən Yesu Kərsiti ja nggya ənga hyi patəu. Amina.

1 Timathlawusu

1 Sara ara Bulusu, cama səsə nə Kərsiti Yesu lagur ngga nə Hyal ndër mbəda mən ənga Kərsiti Yesu ndër fə dəfu anə mən, **2** Nga vər tsəfə anə Timathlawusu zər də nə jiri wu lagur mbərsa. Mayiwakur ənga təhudəu ənga jaməkur sara ara Hyal Tada ənga Kərsiti Yesu Thlagər mən a nggya ənga gau. **3** Ənggəra yi tsətsəkur ngau ar pəci kəra ya vər ma'yi a ndu Masidoniya, yu yiwu ga bəliya sar kushu wu Afisa aga ga kughiya njir highibə nə fati aga nda piyari. **4** Ga nar nda abər a sara nda hə hangəkələr nda a ndəgya pumungutu'yar kəra gərə ənga kər ba ənga jiga thləmər ciji'yar, kəra tsu kudiya nyi a'yi mai. Arya culi najaka sə wu shili ənga kəpal wacu, ar viya thlər Hyal kəra wu shili lagur mbərsa. **5** Səra najaka ndër ar kəri ca ngə yiwudzau, kəra wu shili lagu dəfu cicau, ənga dāhə nə dəfu kəra a vər cabiya abər a'yi mən ənga bikə mai, ba ənga tsu mbərsa kəra pakatəu. **6** Alenyi nji a thlənar nda dzə sara ara najaka jiri, kəra təkəri ndə shabiya dzau, ndu nu ndër paməpamə nə kurthləu. **7** Ndu yiwu nda də maləmə nə dladəu, ya kəja nandə wu səni sərə ndu ndër arya nyi kə mai, alaga sərə ndu na anə nji gərə ənga hivər. **8** A sən mən abər dlədə sə mənəhə ngau, ma nji məl thlər ni tsatsa'a. **9** Namən tsu wu səni abər dladəu, nji lər nyi anə nji cici mai, ama anə njira gərə bəla dladəu, ənga nji batal, ənga njira gərə hivər Hyal, ənga njir bikə tsu, ənga njira gərə cicau, ba ənga njira gərə nu Hyal, ənga njir tsa dərnda ənga mər nda ba ənga njir tsa nji, **10** ənga tsu njir məl səsukur, ənga shili kəra wu pida ənga shili kuvwar nda ənga mathləkə'yi kəra wu pida ənga kuvwar nda, ənga njir həl nji, abangə tsu njir thla fati, ənga njir lə sakida nə fati, ənga kalar sərə pamə ənga highibə nə jirkur. **11** Abər najaka highibə nə jijiri wu shili lagu ndəshigu dlədləvə nə Hyal kəra ənga barka, kəra ji fuwa də wu tsa yi aga ya tətəlna. **12** Yu usa Kərsiti Yesu Thlagər mən, ndəra nə də dənəma aga məl thlər kau, arya ji hər də ndəra nja fər kər ni, ənga ji cadəbiya də a shili wu thlər nyi. **13** Alaga kə dādəmə nayi ndër vazə Hyal ngau, ndër ka thlər nyi ara bau, ənga tsu ndër dida nyi. Ama wu sə'yar kə patə kə yi uya tuhudu ara Hyal ara yi məl nda wu gərə səkur ənga gərə mbərsa. **14** Mayiwakur nə Thlagər mən

nyabiya də gangə gagadəu, dəbə ənga mbərsa ba ənga yiwudza kəra a'yi wu Kərsiti Yesu. **15** Ndar kəra yu nda na kau, ndër kəra nja fiyafə əni ngau, kəra tsa'a nja dləwuri patəu, abər, “Kərsiti Yesu shili wu duniya aga mbəda njir bikau,” wu pama nda patə nayi nga ndiya ənga bikau. **16** Ama ənggau ca ngə də Hyal cabiya də tuhudə nyi, nayi ndəra ndiya ənga bikau, aga Kərsiti Yesu a cabiya munya nyi aga ya də ndër ca lagu anə kalar ndəra wu nda hənggəri ənga ja ngə ndu uya pi gərə kudəu nə ba'anuwə. (aiōnios g166) **17** Bəgau dəgalkur ənga dləvau nda nggya nə ngau təl gərə kudəu nə ba'anuwə, ndəra gərə ənga kudiya, ndəra gərə nju ləri, ətsu nagə ngə Hyal zəmə wacu nə ba'anuwə! Aminu. (aiōn g165) **18** Timathlawusu, zər də, yu lə ndër kau anə ngau ar kəra ndër kəra nabi'yar nana ar kəra gau dādəməu, aga lagur nu nda, gu nda də ndër məl thlər mənəhəu gagadəu. **19** Nagə tsu ga səbiya mbərsa ngau ənga dāhə nə dəfu kəra mənəhəu, arya alenyi nji a tsiyari mbərsar nda lagur nggəl ara nu dāhə dəfuwa nda. **20** Wu pama nda ca nga Himaniyasu ənga Alegəzanda, njira yi lər nda anə shatan aga nda highibəri nda sara dida ndër Hyal.

2 Sə tanggərma, yu tsətsəku ngau, aga nja dumwa ənga kədiyau, ənga ndër ənga Hyal, ənga nja dumwa ənga usa Hyal arya nji patəu. **2** Nja kyaga məl abangə ar viya təltəl'yar patəu, ənga patər njira a miya thlər dādəgaləu. Nja məl abangə tsu aga mənə uya nggya jaməu ənga hudə pipida wu hivər Hyal ba ənga nggya cicau wu mwar Hyal. **3** Naja kau mənəhə nga nyi, ənga tsu Hyal ndër mbəda mən wu nggəri məsəhəkura nyi, **4** ndəra wu yiwu patəkura nji nda uya mbədəu, ənga nda shili wu sənbiya jirkur. **5** Arya Hyal zəmə ngau, ndəra wu pama Hyal ənga nji tsu zəmə ənga ja, ndə kau, naja ngə Kərsiti Yesu. **6** Naja ngə lər kərnyi aga ja pəliya nji patəu. Najakə ngə cama kəra Hyal ləri anə duniya ar pəci kəra kakaləu. **7** Aga kə ngə Hyal cadəbiya də cama səsəu ənga tsu ndër tətəlna ndër Hyal. Yi də maləmə highibəu anə patər njira a'yi njir Yahudiya mai, ar kəra mbərsa ənga jirkur. Jiri nga yu na a'yi fati mai. **8** Yu yiwu shili ar kalar yi nda har tsi a dəməlməu wu cicikur, wu kədi Hyal, a'yi ənga dəfu ndzəndəzə mai, ba a'yi ənga kəpal wu dəfu mai. **9** Yu yiwu tsu mathləkə'yi nda hari kər kəra tsa'a, lugutu kəra kyau, a'yi ənga gangəkur məl shishir kər

mai. Ənga tsu a sara nda ha kar dinairi mai, ba ənga thladla ənga kar nə gənnə gangə mai. 10 Ama nda nggya ənga nggyabiya mənəhəu kəra wu kyaga mathləkə'yi kəra cabiya kərndə abər nanda njir hivər Hyal ngau. 11 Bəgə mala ja dləwuri najaka highibəu wu hangəkəkal nyi ba ənga həya kər nə jijiri. 12 Nayi nə nyi lagu anə mala ja highibə anə ndə sal mai. Nayi tsu nayi nə nyi lagu anə mala ja səm təlkur a dar kəra shili mai, bəgə ja nggya zəməu. 13 Arya Hyal məliya Adamu tanggerma divira Hawawu. 14 A'yi Adamu ngə shatan nggutana mai, ama mala nyi nga ji nggutana, ba ji da ndər bikau. 15 Ama mathləkə'yi ndu nda uya mbədaur lagur ya wazha, ma ndə sən dumwa ənga mbərsa, ənga yiwudzau, ənga cicikur dəbə ənga tsərpər kər.

3 Kəja ndər kəra nja fər kər əni, kalar ndəra vər cim ja nggya ndər tədəmwa anə njir nu, a cimər ja thlər kəra mənəhəu. 2 Ndər tədəmwa ja nggya ndəra gərə ənga sərə nja vazə nyi ni a dumwar nji, ja da ndər mala zəməu, ndər bəlar kərny, ndər dəfu mənəhəu, ndəra ənga hangəkəkal mənəhəu, ndər dləwu məthləpi, ndəra wu sən highibəu gəgədaur. 3 Najaka ndau a'yi ja ndər nyi ənga padlə mai, ənga a'yi ja ndər gal pa mai, ama ndə hangəkəkal, ənga tsu a'yi ndər tsətsəbwari mai, ətsu a'yi ndər yiwu gənnə gəgəda mai. 4 Pakətaur kəl ji da ndəra sən səbiya ki nyi mənəhəu, ju məliya wazha nyi nda məl sərə ju na ənga nda gənggər nyi səli wu kalar lagu. 5 (Ma ndau a'yi a sən ənggərə ja bəu ənga njir ki nyi mai, abari nga ja sən bə ənga njir nu Hyala?) 6 A sara ja da ndəra dzəgwa da ndər nu Hyal mai, ara bəwadzau a nda səwa nyi ba nja məliya nyi numa kəra nji məliya nyi anə shatan. 7 Ndər tədəmwa ja da ndəra nja ndər mənəhəu ar kəra ja wu mwar njira a'yi njir nu mai, a sara da sər səli, ənga ja tədaur a gu ləbam shatan. 8 Abəngə tsu njir dləwa pubu, pakəta nda nggya njira nju gənggər nda səli, a'yi njir pə miya məməthlu mai, ənga tsu a'yi njir nyi ənga padlə mai, ənga njir suna gənnə mai. 9 A mbari anə nda, nda səbiya jirkura mbərsar nda ənga kər papaləu. 10 Sə tanggerma nja dzəbiya nda, ənggəu, ma nja 'yi thləwa nda ənga vanyi vazə mai, bəgə nda da njir dləwa pubu. 11 Abəngə tsu mathləkə'yir nda, nda da njira nju gənggər nda səli, a'yi njir ndər nə gwədəvi mai, ama njira tsərpəri kərndə, ənga wu kalar sau, nja fər kər ənga nda. 12 Ndər dləwa pubu kəl ji da

ndər mala zəməu, ənga ju sən səbiya wazha nyi ənga njir ki nyi mənəhəu. 13 Njir dləwa pubu kəra wu məl thlər nda mənəhəu, ndu uya thləmə mənəhəu anə kərndə, ndu ndər gərə hivər ar kəra mbərsar nda wu Kərsiti Yesu. 14 Ar pəci kəra ya vər tsəfə cama tsətsəfə kau a nda anə ngau, yu fə dəfu abər yu shili əgə gau a səkəri kushu. 15 Ama ma a'yi yi shili kadə mai, ga nggya ənga səni ənggərə mənə kyaga nggya wu pama nji gə Hyal, kəra ca ngə dəbə njir nu nə Hyal mbəmbədaur, ca ngə shimal ənga fə hya jirkur. 16 A'yi ənga təkəkər mai, sə kə mənə vər nu kau dagal nga nyi: Kərsiti cabiya kərny wu kumər dzau, Məmbəl cabiya nyi ndər jiri. Waladi'yar lari nyi, nji tətələnə ndər nyi wu duniya. A hənggəri nji ənga ja wu duniya patəu, Hyal həri nyi a dəməlməu wu kadakadarkur.

4 Kəja Məmbəl Cəu a vər ca ar babal abər wu kudiyar pəci, alənyi nju nda sənə mbərsar nda ar viya njir nu ba nda hər hangəkəla nda a ndəgəy məmbəl ngguta vi ənga highibə nə fati nə məmbəl dəməwa'yi'yar. 2 Highibə kau wu nda hya'ari lagur nji batal njir thla fati kəra dāhə dəfuwa nda a təri, ənggər sərə nji hilina ənga liyāngə kwəkwədəu. 3 Culi nji kau ndu ka hə dzau, ənga tsu səm alənyi sər səm. Ətsu, Hyal ngə məliya sər səm kau aga njira mbərsa ənga tsu njira wu sənbiya jirkura nyi nda dləwuri ənga usaku. 4 Arya kalar sərə Hyal məliya mənəhə nga nyi, ənga tsu a sara nja piyari sə mai ma a dləwuri nji ənga usaku, 5 ara a cinar nji lagur ndər Hyal ənga lagur ndər ənga Hyal. 6 Ma ga highibər sə'yar kau anə wazha ama, gu nda da ndər məl thlər Kərsiti Yesu kəra mənəhəu. Nəgə ndəra hau wu ndər kau nə mbərsa ənga tsu highibə nə mənəhəu kəra ga vər nu ba'anə əshina kau. 7 Ga sara bükər ngau ənga kəbəkwa təu ənga pumungutu gərə kər, kəra gərə ənga dləwa dzau. Ama ga hwathliya kərngəu ga nggya ənga dəfu nə Hyalkur. 8 Alaga kau, hwathlə dza nə kumər dzau a'yi ənga akkəri tsapə mai, ama ga nggya ənga dəfu nə Hyalkur ca nga ndiya ənga akkəri wu kalar lagu. Ara najakəu, wu shili ənga barka kabəngəkəu ba ənga tsu nggya kəra wu nda shili. 9 Najakə ngə ndər kəra nja fər kər ni, ənga tsu a təkəri nja dləwuri ənga hūdə zəməu. 10 Aga kau 'ya vər nərdzau, 'ya vər məl thlər ara a fuwar 'ya dəfuwa 'ya wu Hyal kəra ənga pi, ndəra ca ngə ndər mbəda patər nji, njira

ma a hænggær nda jiri ænga ja. **11** Ga highiðæ sæ'yar kau, ænga ga nar nyi anæ kalar ndau ja mæl særa gu na. **12** A sara ga hænggæri nda didana ngau ara nagæ zær baduwari mai, ama ga cabiya kærngau sær highiðæu anæ njir nu lagur ndær ngau, ænga nggyabiya ngau, ænga yiwudæ ngau, ænga mbærsa ngau, ba ænga tsu nggya cici ngau. **13** Kadivira ya shili, ga dumwa ænga jiga ndær Hyal kæra tsætsæfau anæ ndapi, ænga tætlæna ndær Hyal ba ænga highiðæ tsu. **14** A sara ga piyari barka næ sæn sau kæra Hyal næ ngæ kæ mai, kæra ji næ ngau lagur cama sara ara Hyal ar pæci kæra dæbæ dzær njira ngguræm fænggær ngæ tsi. **15** Ga mæl sæ'yar kau ænga jirkur, ga lær kærngau papatæu anæ nda, aga kalar ndau ja lari ænggæra ga vær cakau. **16** Ga bælær kærngau ænga highiðæ ngau gagaðau. Ga dumwa ænga mæl thlær 'yar kau ænga hudæ zæmæu, ara ma gæ mæl abangau, gu nda mbæðana kærngau ænga njira wu sæhimi ngau.

5 A sara ga kughi anæ ndæra dægal a ndiya ngau ænga hudæ ndzændæ mai, ama ga ndær anæ nyi ænggær anæ dængau. Wazha baduwari tsu ga kughiya nda ænggær anæ zamæ ngau. **2** Anæ mathlækæ'yi hahal tsu ga ndær ænggær anæ mæ ngau, anæ ku'yi tsu ga ndær ænggær anæ kwamæ ngau, ænga cicikur dæfu næ jiri. **3** Ga læri dægalkur anæ mathlækæ'yi tæsal, njira ænga jiri njir dlæwa nda a'yi mai. **4** Ama ma mala tæsal a'yi ænga wazha ænga ciji, bægæ nda dzæguya highiðæri særa sær nur nda na aga nda mæl anæ njir kir nda. Lagu kau nga ndu nda kina anæ njir yar nda dlæwa dzau kæra ndæ uya sara ara nda. Culi kau, mænahæu nga nyi anæ Hyal. **5** Mala tæsal næ jijiri, kæra ndær dlæwa nyi a'yi mai, ju fiya dæfuwa ja wu Hyal, ba ja dumwa ænga ndær ænga Hyal ju gal dlæwa dzau sara ara ja vu'yi ænga pæci. **6** Ama mala tæsal kæra wu nggya aga sæm mæsahekur wacu, tætæ nga ja, alaga kæ tsu ja 'yi ænga pi kau. **7** Ga næ nyi najaka cama anæ njir nu, aga nda da njira gæra ænga sær vazau wu mwar nji. **8** Kalar ndæra gæra sæn sæmæna nji nyi, ma na ma njir ki nyi, a bælær ja mbærsa nyi, najaka ndau a ndiyar ja ndæra gæra ænga mbærsa ænga dæmwa'yu. **9** Mala tæsal a'yi kari nja jigæwa nyi pathlæu wu pama mathlækæ'yi tæsal mai, kæl ma fa nyi a ndiyari fa kwakumunyi Ba tsu ar pæci kæra sal nyi tsu ænga pi a nggyar ja mala tsapæu anæ nyi. **10** Ænga nju sæn nyi ænga sær mæla ja mænahæu. Ænga mala kæra hæri

wazha nyi wu lagu mænahæu, ænga ju dlæwu mæthlæpi. Ænga ju mæl thlær anæ nji cici gæ Hyal, ba tsu ju dlæwa njira wu yiwu dlæwa dzau. Ænga ji læri kærnyi aga mæl kalar særa mænahæu. **11** Ama mathlækæ'yi tæsal kæra tsu yidæðæu, nja jiga nda wu nji kæ mai. Arya ar pæci kæra cim næ kumær dzau tækæbiya hangækala nda ænga Kærsiti, ba nda gal lagur hæ sal. **12** Lagu kau nga ndu dla ænga numa anæ kærnda, ara a bælær nda alkawal næ tanggærma. **13** A'yi kæ ma waci mai, ama ndu highiðæri nggya nggashu, ænga ndu bæbaa a ndu ki nji. A'yi kæ waci mai, ama dæbæ ænga na ndau, ænga ndu ndora ba na sæ kæra gara kyau. **14** Cimæ da, mathlækæ'yi tæsal kæra tsu nda yidæðæ nda hæ sal, nda ya wazha, nda sæbæ kir nda. Ara nda sara næ nyi anæ dawar mæn lagu næ ndær dæmwa'yi ar kæra mæn. **15** Ara alenyi mathlækæ'yi tæsal nær nda a shar nda tsu kadæu, nda vær nu shatan. **16** Ma mala kæra ænga mbærsa a'yi ænga mathlækæ'yi tæsal wu ki nyi, ja dlæwar nda, a sara nja næ nyi bwaðwatæ anæ njir nu. Lagu kau ngæ njir nu Yesu wu nda uya lagur dlæwa njira mathlækæ'yi tæsal næ jijiri. **17** Njira ngguræm næ njir nu kæra wu mæl thlær nda mænahæu, a kyau nja gænggær nda sæli gagaðau, ma na njira thlær nda ca ngæ tætlæna ndær Hyal ænga highiðæu. **18** Ara ndær Hyal kæra tsætsæfæ nana, "A sara nja fuwa njuwangæ wu miya thla zæwa ar pæci kæra ja vær mæl thlær mai," ænga tsu "Ndær mæl thlær a kiri nja næ nyi særa næ nyi." **19** A sara ga sæhimi ænga vazæ ar kæra ndæ dægal næ njir nu mai, kæl ma gæ nggari wu miya sakida a da mæthlæ ænga alaga makæru. **20** Njira mæliya bikau, ga kughiya nda ar babal, aga alenyi nja gærahæu. **21** Wu mwar Hyal ænga Kærsiti Yesu ænga waladi'yar cacadau, ya vær kughi anæ ngau, ga nu highiðæ'yar kau gæra ænga tazhira abær gu yiwu vanyi ndau a ndiya alenyi nji. **22** A sara ga kusa ænga fæ tsi næ barka ar kæra ndæ mai. Ætsu a sara ga fuwa kærngau a gu bikæ næ alenyi nji mai. Ama ga bælær kærngau cicau. **23** A sara ga dumwa ænga sa 'yimi hyalagæu waci mai, ama ga tuwari 'yimir wur inabi kæra mwushu kushu ara sæhudæ ngæ kau, ænga tsu ara hwahwafækur ngæ kau. **24** Bikæ næ alenyi nji ar babal nga nda, kæra kalar ndu sæni særa nda a gwa divira nja thlana nda numa. Ama bikær alenyi nji dæðæwa nga nda kæl wu yukudæ nga ndu nda biyar babal. **25** Abangæ tsu thlær kæra mænahæu ar babal nga nda, alaga ma a'yi nda ar babal mai, nandæ wu sæn dæwanækær mai.

6 Patər njira vər səm mafakur, nda kyaga ləri dægalkur anə tarkir nda kəra tsa'a, ara nja sara ndər nə dida anə thləmər Hyal nga highibər mən. **2** A sara mafa'yar kəra tarkir nda njir nu Yesu ngau, nda nggəl ara lə dægalkur anə nda, ara nanda zamər nda mai. Ar viya kau, kuji kə mafa'yar kau bəra cakəri mbiya dəfu nda məl thlər nda mənəhəu ara tarkir nda njira wu nu Yesu ngau, njira wu uya barka sara wu thlər nda ənga tsu tarkir nda wu yiwu nda. Sə'yar kau nga gu highibəu ənga ga tsətsəku dəfuwa nda aga nda məl. **3** Kalar ndəra wu highibəu, highibə na fati, ənga a'yi ju hanggəri ənga highibə nə mənəhə nə Thlagər mən Yesu Kərsiti ənga highibə nə Hyalkur mai, **4** naja ndər bwasau ənga ndəra gəra sən sau. Naja tsu ju nggya ənga dəfu nə dəmwa'yikur ənga ju yiwu kəpal ənga shasha ndər ar kəra ndər 'yar, kəra wu shili ənga shishikur, ənga madəkur, ənga nggəl ndau ba ənga dənga dəmwa'yi kəra gəra kər, **5** ənga kəpal gangə ənga njira dəngar nda a dəri nə kurthləu, njira jirkur a piyari ndari. Nanda ngə njira wu nggani abər nu Hyal ca ngu shili ənga uya gənna. **6** Gəra ənga təkəkər! Uya akkəri a'yi gangə gagađau anə njira wu hivər Hyal ənga hudə pipida ənga səra ara nda. **7** Arya sə a'yi mən shili ni wu duniya kə mai, ənga sə a'yi mənə sən biya ni tsu mai. **8** Ama ma a'yi mən ənga sər səm ənga kar ha, kə ma a citəri. **9** Ama njira wu yiwu nda dā njir bərba ndu gwu dzau ənga ləbam shatan. Ndu yiwu sə dzadza ənga suna suna paməpamə nə kurthləu, ca ngə dla ənga sə ndzəndzau ənga ndə sanakər. **10** Arya yiwu gənna naja ngə nggilang ənga patər səra dəmwa'yu. A vər gal gənna ənga kusa ngə alenyi nji tana lagur mbərsar nda, kəltə ndə fuwa kərnda wu hudə ndzəndzə gangə gagađau. **11** Ama nagau, ndə nə Hyal, ga hwinakər nadəu sara ara sə'yar kə patəu. Nagə tsu ga fuwa kər wu gal səra mənəhəu, ənga nə Hyalkur, ənga mbərsa, ənga yiwudzau, ənga səsə wuri sau ba ənga hangəkalkur. **12** Ga pana pa nə mənəhəu, ca ngə pa nə mbərsa. Ga səbiya pi, pi gəra kudau kəra ca ngə Hyal ngga ngau aga nyi ar pəci kəra gə nana ənggəra gə mbərsa a ndumwar sakida gangə gagađau. (aiōnios g166) **13** Yu kughiya ngau wu mwar Hyal kəra nə nyi pi anə kalar sau, ənga Kərsiti Yesu, kəra ar pəci kəra ja vər lə sakida wu mwar təl Buntusu Bilatusu ji nana ndər kəra jiri, **14** abər ga səbiya sə kə yi nar ngə kau gəra ənga sər deba ənga səra nja nggəliya kəl pəci kəra Thlagər mən Yesu Kərsiti shili ari. **15** Naja ngə Hyal wu nda həri a shili wu pəci nə kərnyi. Hyal kə ngə ndər barka ənga naja ngə ndəra ndiya ənga dənəma patəu, naja ngə təl nə tətəl ənga Thlagər thlagə'yar. **16** Naja wacu ngə gəra tau, ənga ju nggya wu mbəmbəl kəra ndər sən ləhəri a'yi mai. Naja nga nji gəra saya ləri ənga ndər sən ləri nyi a'yi mai. Anə nyi ngə kadakadarkur ənga təlkur ba'anuwa. Aminu. (aiōnios g166) **17** Ga nar nyi anə njira ənga gənna wu duniya kabangəkau, abər a sara nda bwadzə nə mai, ənga nda sara fə dəfuwa nda ar gənna kəra wu bəliya sar mai. Ama nda fər dəfuwa nda anə Hyal ndəra wu nə mən kalar sau ənga tsi bangəu aga nggyar mənə dā məsəhəu. (aiōn g165) **18** Ga nar nda aga nda məl səra mənəhəu, ənga nda cakəri məl thlər kəra mənəhəu, ənga nda pahəna tsa nda aga dləwa kuvwar nda. **19** Lagu kau ənga ndu nda fiya akkərir nda a dəməlməu kəra wu nda dā ənggər sər fə hyi kəra ndu nda nggya ar kəri wu fa kəra wu shili kau, aga nda nda uya pi kəra ca ngə pi nə jijiri. **20** Timathlawusu, ga bəlari səra Hyal fuwa wu tsa gau. Ga həbiya kərngau sara wu ndər kəra papatagəu nə dida ndər Hyal, ənga highibəu kəra nju nggani abər sənbiya sə ngau ama ndər fati ngau. **21** Lagur nu najaka highibəu, ngə alenyi nji təkəbiya dzau ənga mbərsar nda. Bəgə mayiwakur nə Hyal a nggya ənga hyi.

2 Timathlawusu

1 Cama tsətsəfau sara ara Bulusu, Cama səsə nə Kərsiti Yesu kəra Hyal cadəbiya. Hyal ngə səwa da aga ya nana ndər ar kəra alkawal nə pi kəra wu Kərsiti Yesu. **2** A nda nə Timathlawusu, zər hudā yau. Mayiwakur, ənga təhudəu, ba jaməkur sara ara Hyal Tada ənga Kərsiti Yesu Thlagər mənə nggya ənga gau. **3** Yu usaku anə Hyal, kəra ya vər səm mafakur anə nyi, ənggər kəra əji dā'yar sara vər məl. Yu səm mafakur anə nyi ənga kər papaləu. Ya vər dənga ngau cumu ma yu ndər ənga Hyal vu'yi ənga pəci. **4** Ma yi dəngari ənga pə sələm ngau, ba ya cim aga ya lar ngau, aga ya nyabiya dzau ənga hūdē pipida gagadau. **5** Yi dəngari ənga mbərsa ngau nə jijiri, kəra a'yi ara əji ngə mala Loyisu ba ənga mē ngau Yunisu. A sən yau abər mbərsa kau a'yi ara gə tsu. **6** Agabangau, ca ngə sərə da yu dəngari ngau aga ga mbəbiya u'u wu barka nə Mambəl kəra Hyal nə ngau ar pəci kəra yi fənggər ngə tsi nə barka. **7** Ara Hyal a'yi nə mən mambəl nə hivər mai, ama mambəl nə dənəma, ənga nə yiwudzau, ba nə kəkəya kər tsu. **8** Agabangau, ga sara səli ara lə sakida ar kəra Thlagər mən mai, ənga tsu ga sara səli ar kəra yau ndəra nji fuwa wu fursəna arya ja mai. Ama ga dābəri kər ənga yau wu sa bwaḃwatə, arya ndəshigu məsahəu, kəra wu shili wu lagu dənəma nə Hyal. **9** Naja ngə mbədāna mən ənga ji ngga mən aga mənə nggya cicau. Najaka ngga a'yi arya vanyi sə mənəhəu kəra mən məliya mai, ama ara sərə ji mbiya wu mayiwakur nyi. Najaka mayiwakur, kəra Hyal nə mən ngau lagu Kərsiti Yesu kadivira duniya dzəguya dzau. (aiōnios g166) **10** Ama kabangəkau najaka mayiwakur a cabiyar dzau lagur shida nə ndər mbədā mən, Kərsiti Yesu. Naja ngə ndəra sana liya tau ənga ji nə mən pi, pi nə gəra kudau lagur ndəshigu. **11** Wu lagu ndəshigu kau ngə Hyal cadəbiya dā aga ya dā ndər tətəlna ndər Hyal ənga cama səsau ba ənga maləmə tsu. **12** Ca ngə sərə da ya vər sa bwaḃwatə kəra ya vər sa kau. Ama alaga abangau səli wu tē dā mai, ara a sən yau ndəra yi hənggəri ənga ja, ba ənga gəra kəpal ju sən bəlari sərə ji fuwa wu tsa yau ba'a shili ar pəci ta. **13** Sərə gə nggari sara ara yau, ga səbiya ar viya highiḃə nə tsapəu. Ga məl abangau wu mbərsa ənga yiwudzau wu Kərsiti Yesu. **14** Ga səbiya ndəshigu kə ḃaḃalu

kəra Hyal fuwa wu tsa gau, ənga tsu ga səbiya ənga dləwa dzau nə Mambəl Cicau kəra a vər nggya wu mən. **15** Gu sən abər kalar ndau wu 'yi'yir Asəya a piyar dā ri, patə əkkə'yi Fejilusu ənga Hamojinisu. **16** Bəgə Thlagəu a canə nyi təhudəu anə njir ki Onesiforosu, arya ciməu ju tsətsəkuri dəfuwa yau, ənga naji səli ara nayi ndər fursəna mai. **17** Ar viya abangau, ənggəra ji shili wu Roma, ba ji gu gal dā ḃakəḃakəu kəltə ji thləwa dā. **18** Bəgə Thlagəu a canə nyi təhudəu gagadau ar pəci ta, pəci kəra Yesu bəra nda sha shida aga numa. A sənər hyi culi vala dzə paməpamə kəra ji nə dā ar pəci kəra yu Afisa.

2 Nagə tsu zər dā, ga dā nənau lagu mayiwakur nə Hyal kəra a'yi wu Kərsiti Yesu. **2** Patər sərə gə nggari ya vər na wu mwar sakida gangəu, ga highiḃər nyi anə njira nju fiyafə ənga nda aga nda highiḃər anə alenyi nji. **3** Ar viya soja tsapəu nə Kərsiti Yesu, ga səsə'wuri bwaḃwatə ənga 'ya. **4** Soja kəra a vər məl thlər nyi a'yi a kyaga fuwa kərnyu wu vanyi thlər mai, ama wu dəfuwa ja, ja pina hudā ndəra dəgal a dar kəra ja. **5** Abangə tsu, lagur pəra pəra nə hwi, ndər səmku nuba nə hwi a'yi mai, kəl ma ji hwi tsa'a ənga sər bəla nə hwiya nyi na. **6** Ndər zəwa ənga jiri, naja nga kyaga dzəguya səm sər hudā fa nyi nə tanggərma. **7** Ga dənga sə'yar kə ya vər na kau, arya Hyal ngu nda nə ngə nggabiya nda patəu. **8** Ga dəngari ənga Yesu Kərsiti, sara wu culi gə Dawuda, ndəra hya'ari sara vir tau. Najakə ngə ndəshigu dā. **9** Arya ndəshigu kau ənga ya vər sa bwaḃwatəu, ba'anə shili ar mba ar sə'yi liyangə dəgə ndə batal. Ama ndər sən mbiya ndər Hyal a'yi mai. **10** Agabangə yi səsə'wuri sə'yar kə patə arya nji dədəm njir nu Yesu, aga nanda tsu nda uya mbədau lagur Kərsiti Yesu ənga nda gu kadakadarkur nə ba'anuwa. (aiōnios g166) **11** Kəja ndər kəra nja fiyafə əni. Ma mən tē ənga ja, mənə nda nggya ənga pi ənga ja. **12** Ma mən səsə'wuri bwaḃwatəu arya ja, mənə nda səm təlkur ənga ja. Ma mən kəpalna sənə nyi, naja ma ju nda kəpalna sənə mən tsu. **13** Ma namən ngə nji kəra ji gəra fiyafə ni, ama ju nggya ndəra mənə fiyafə ni, ara naja a'yi ndər miya məthlə mai. **14** Ga dumwa ənga dəngar nda sə'yar kau. Ga kughiya nda wu mwar Hyal ar kəra shasha ndər abər a'yi ənga akkəri mai, ama kəl ndza njira wu səhimi nda wacu. **15** Ga nərdzau aga ga cabiya kərngau anə Hyal ar viya ndər məl thlər kəra Hyal dləwuri. Ga

da ndër mæl thlær kæra wu sæn hæbiya kærnyi sara wu sæli wu mwar Hyal. Ga da ndæra wu sæn highiþæri sara jiri. **16** Ga tækæbiya dzau ænga ndër papatagæu næ dida ndër Hyal, ara njira fuwa kærnda a gwagwa, ndu dumwa ænga ma'yi nadæu ænga gæra hivær Hyal. **17** Highiþær nda wu tætlænakær ænggær gyakæma. Wu pama nda ngæ culi nji ænggær Himaniyasu ænga Fælaitusu, **18** njira piyari lagu jiri. Ndu na abær hya'ari sara vir tau a tærabiyari, lagu kau nga ndu ndzana mbærsa næ alenyi nji. **19** Alaga abangau fæ hyi bæfal næ Hyal a ta'yiri ba'anuwæ. Hyal ænga kærnyi a færi mætsamæ ar kæra fæ hyi bæfal nyi kau, kæra wu na, abær, "Thlagæu wu sæni njira næ nyi ngau," ænga "Kalar ndæra wu na abær naja næ Thlagæu, kæl ji piyari mæl særa dæmwa'yu." **20** Wu ki dægæl æhya sæm sau a'yi kæra nji mæliya sara wu ændzau ænga thladla, alenyi tsu sara wu wu, ænga sara wu 'yi'yi tsækwaþæu. Alenyi næ mæl thlær mænahæu ænga alenyi tsu næ thlær kæra dididi. **21** Ma ndæra cina kærnyi sara ara sæ dididi'yar kau, ju da kar thlær kæra mænahæu, kæra cicau, kæra ænga vala dzæ anæ thlagæ nyi, kæra nji mæliya cipæu æga mæl kalar thlær kæra tsapæu. **22** Ga hwinakær nadæu sara ara særa wu dla ænga suna næ sæsukur næ wazhakur. Ga fuwa kær wu gal særa wu dla ænga mænahækur, ænga mbærsa, ænga yiwudzau ba ænga jamækur dabæ ænga njira wu ngga thlæmær Thlagæu sara wu dæfu pærtæu. **23** A sara sa dabær hyi ænga kæpal næ kurthlæ ænga ndër dididi mai, ara wu sæni gau abær culi kau a dla ænga bwari wacu. **24** A'ya kyaga mafa Hyal ja da ndër bwari mai, ama ja kyaga da ndër tæhudæu ægya kalar ndau, ænga ja da ndër sæn highiþæu ænga ndæra gæra ndzæ dæfu. **25** Njira wu kæpal ænga ja, kæl ja ndër anæ nda ænga hangækæl, tara ba Hyal a næ nda lagu næ tubi nda sænbiya lagu næ jiri. **26** Aga nda dabaga sha a shili wu hangækælær nda, æga nda biya sara wu læbam næ shatan, ndæra mbar nda æga nda mæl særa ju yiwu.

3 Ama ga kyaga sæni, abær ar pæcir kudiyar duniya, nggyabiya wu nda dæ dzadzau gagaþæu. **2** Ara nju nda dæ njir yiwu kærnda, ænga njir yiwu gænna, ænga njir fæ kærnda, ænga njir þwadzau, ænga njir nggæl nji, ænga njira gæra gænggær nyi sæli anæ njir yar nda, ænga njira gæra na usaku, ba ænga njira gæra hivær Hyal. **3** Ænga tsu njira gæra yiwudzau, ænga njir sæþæ ndæ wu ta, ænga njir ndza thlæmær

nda, ænga njira gæra sæn þælar kærnda, ænga nji shishi, ba ænga njira gæra yiwu sæ mænahæu. **4** Ætsu ndu dæ njir thlæ hya ndau, ænga njir mæl sæ ænga kusa, ænga njira nyabiya dzau ænga kærnda, ænga njir yiwu duniya a ndiya yiwu Hyal. **5** Abangæ tsu ar babal ndu mæl sæ ænggær njir nu Hyal, ama wu lagur nggyabiyar nda ndu kæpalna dænama næ Hyal. Culi nji kau, ga sara dabæ kær ænga nda mai! **6** Wu pama nda tsu, alenyi nji a'yi kæra wu gal lagur vu ki nji aga nda vuwa nggutana mathlækæ'yi kæra a'yi hahangæ mai, ænga mathlækæ'yi kæra ma'yiri nadæu wu bikau ænga tsu suna sæ dæmwa'yi'yar pamæpamæ hæna hangækælær nda. **7** Nanda ngæ mathlækæ'yi kæra cumu ndu highiþæ sau, ama nandæ wu sæn tækæbiya wu pama jiri ænga fati mai. **8** Ænggæra Janusu ænga Jambærasu nggæl ara mæl særa Musa wu na, abangæ tsu ngæ nji kæ nggæl ara nu særa jiri. Nanda njira dængar nda a tæwari, agabangæ mbærsa kæra ndu highiþæ kau næ ngguta nji ngau. **9** Ama sær mæla nda kau wu nda ma'yi nadæ mai, ara ænggæra dzakura Janusu, ænga Jambærasu dæ ar babal, abangæ tsu ngæ nær nda wu nda dæ anæ kalar ndau. **10** Kabangækau Timathlawusu, wu sæn gæ sau ar kæra highiþæ dæ patæu, ænga culi nggyabiya dæ, ba ænga særa yu nggya æga nyi, ænga mbærsa dæ, ba ænga culi munya dæ ænga yiwukur kæra yu ca ba sæsæu sæ dæ. **11** Wu sæn gæ tsu culi þwaþwatæ pamæpamæ kæra yi sæsæ'wuri wu mælmæ Antakiya, ænga Ikoniya, ba ænga Lisætæra, ama wu sæ'yar kæ patæ kæ Hyal hæbiya dæ a gwa. **12** Ænga jiri, kalar ndæra wu yiwu ja nggya næ Hyalkur wu Kærsiti Yesu kæl ji dæri þwaþwatæ. **13** Ama nji batal ænga njir ngguta nji nær nda kæl cakæ nga ndu cakau wu dæmwa'yikur, ndu ngguta nji ænga nju ngguta nda tsu. **14** Ama nagæ næ ngau, ga dumwa ænga highiþæ kæra gæ nggari ænga ga mbærsa ni, ara wu sæni gæ njira highiþær ngæ sæ'yar kau. **15** Ga dængari ar pæci kæra gæ tsu zær ænga ga vær highiþæ særa tsætsæfæ wu Lækakadæ cicau næ Hyal, kæra wu sæn highiþær ngæ lagur uya mbædau lagur mbærsa ænga Kærsiti Yesu. **16** Patækura særa tsætsæfæ wu Lækakadæ cicau særa Hyal nana ngau, mænahæ nga nyi æga highiþæu ænga æga kughi ænga fæ sæ wu lagu ba ænga hwathlæ nju lagu tsapæu, **17** æga kalar ndæ næ Hyal ju dæ hwathlæu æga mæl thlær wu kalar lagu kæra mænahæu.

4 Yu na anə ngau wu mwar Hyal ənga wu mwar Kərsiti Yesu, ndəra wu sa məl numa anə njira ənga pi ba nji tətəu, ənga ətsu ju sha shili ju sa ciya təlkur nyi. **2** Ga tətəlna ndər Hyal, ga dumwa ni ar pəci kəra ja məsahəu ənga pəci kəra ja a'yi məsahə mai. Ga tədər himiya nda, ənga ga kughiya nda, ba ənga tsu ga tsətsəkur dəfuwa nda lagur mba dəfu ənga highibəu. **3** Arya pəci a vər shili kəra nju nda səya himi anə highibə nə tsapə mai. Ama ar viya kau kəl nu sərə dəfuwa nda wu yiwu, agabangə ndu kabija maləmə gangəu kəra wu nda nar nda kəl sərə himiya nda wu yiwu nda nggari wacu. **4** Ndu nda dari himiya nda ara nggari sərə jiri ba nda dzəgwa pahəna himiya nda aga səhimi kəbəkəwə pampaməu. **5** Ama nagə nə ngau, ga tsərpər kərngau mənəhəu wu kalar sau, ga səsə'wuri kalar bwaḃwəwə, ənga ga məl thlər nə ndər tətəlna ndər Hyal, ənga ga nyabiya thlər ngə cicipəu ar viya mafa nə Hyal. **6** Arya nayi nə da ya vər dumwa ənga pəsau nə piya yau, ənga tsu pəcir tə da a dari ləhəu. **7** A panar yi pa kəra mənəhəu, a hwinar yi hwi pəra pəra da jaməu, ənga tsu nayi pəna mbərsa da mai. **8** Kabangəkəu, akkəri tsapəu kəra cabiya abər a pinar yi hudə Hyal a vər sə kə da. Thlagə ndər numa tsapə ngu sa nə da akkəri kau, ar pəcir numa. A'yi anə da nga ju sa lə akkəri kə waci mai, ama anə kalar ndəra vər səkə pəcir shili nyi ənga hudə haməu. **9** Timathlawusu, ga nərdzau ga shili əgya yau ənga kusa. **10** Ara Dimasu a piyar dari arya ju yiwu sər duniya kə ji ma'yi a vu Tasalonika. Kərisensu a ma'yiri a vu 'yi'yir Galatiya, ənga Tayitusu tsu a ma'yiri ja a vu 'yi'yir Dalmatiya. **(aiōn g165)** **11** Kəl Luka zhizhi nyi ngə hiyau ənga yau. Ga marma Markusu ma gu shili, ara naja ənga vala dzau anə da wu thlər da. **12** A səwari yi Tikikusu a vu Afisa. **13** Ar pəci kəra gu shili, ga mar da gwada da kəra yi piyari wu tsa Kapusu wu məlmə Turuwasu, ga fa'ari da ləkakadə da a shili, majama nə ci'yar ta. **14** Alegəzanda ndər dlə liyangə ndzana thlər da gagadəu. Hyal Thlagəu ngu nda kibiya sə kə ji məliya kau. **15** Nagə ma ga hangəkəl ənga ja, arya ju ca dawakur ənga cama kəra mən shili ni kau. **16** Ar pəci kəra nji hər da a shili wu mwar njir pathla, ndə a'yi kəra nu da mai, ndə shini da yi patəu. Kədi Hyal da, ca ngə ja təfəbiya nda bikər nda patəu. **17** Ama kə Thlagəu nggya ənga yau, ji cakər da dənama, aga lagu da ngə ndəshigu məsahə kau wu nda

tətəlnekər anə nji ar babal, aga njira a'yi njir Yahudiya mai nda nggari tsu. Naja ngə həbiya da sara wu miya tau wu miya ləvari. **18** Thlagəu wu nda həbiya da sara wu kalar sə dəmwa'yu, ba ja hər da jaməu a shili wu təlkur nyi. A nə nyi ngə kadakadarkur ba'anuwa. Aminu. **(aiōn g165)** **19** Ga usar da Pərsila ənga Akwila ba ənga njir ki Onesiforusu. **20** Irastusu nə nyi, tsu ja wu Kwaranthli, ənga yi piyari Tərafimusu a vu Miletusu gəra ngga. **21** Ga nərdzau ga shili ənggau divira biyargwa. Yubulusu ənga Fudensu ənga Layinusu ba Kəlaudiyasu ənga patər wazha ama nda a vər usa ngau. **22** Thlagəu ja nggya ənga mambəl ngau. Ta'yi mayiwakur a nggya ənga hyi.

Tayitusu

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu mafa Hyal ənga cama səsau nə Yesu Kərsiti aga tsətsəkur mbərsa nə njira Hyal cadəbiya nda, ənga aga sənbiya jirkur nə Hyalkur **2** mbərsa ənga sən sau a nggyari lagur fər kər nə pi gərə kudau, kərə Hyal, kərə gərə fati məliya alkawal tsu wu dzuguya pəci. (aiōnios g166) **3** Wu pəci tsatsa'a nyi nga ji cabiya dā lagur tətəlna ndər nyi, kərə ya vər tətəlna, kərə tsu naja ngə ndəra fuwa a gwu tsa yau lagur Hyal ndər mbədə mən. **4** Anə Tayitusu, zər dā nə jiri wu mbərsa kərə a'yi ara mən patəu. Bəgə mayiwakur ənga hudə pərtəu sara ndara Hyal Tada ənga Kərsiti Yesu Ndər Mbədə mən, ja nggya ənga gau. **5** Səra dā yi piyari ngau a vu Kəretu ca ngə, aga ga dəwuya kalar sərə hyau, ənga tsu aga ga fiya njira nggurəm a wu kalar məlmau ənggər kərə yi nar ngau. **6** Kikikura nyi njira nggurəm ja dā ndəra njī gərə sən vazəya, ndə mala zəməu, ndəra wazha nyi wu hənggəri ənga ja, ənga naja a'yi nju səni nyi ənga nggya papatagəu, ənga gərə bəlar ndər mai. **7** Ta dāri ndər tədəmwa njir nu ja dā ndə gərə vazau, ndə gərə dā ndə kurthlu, ndə gərə kakafə dəfu, ənga ndə gərə sa sə sasa, ənga ndə gərə kura vi, ba ənga ndə gərə səm dlərbau. **8** Ama ja dā ndər dləwu məthləpi, ndər yiwu sərə mənəhəkur, ndəra kəkəya kərnyī, ndəra ənga jirkur wu dəfuwa ja, ndə cicaū, ba ənga ndəra hwathliya kərnyī. **9** Ja dā ndəra səbiya ndər Hyal jijiri bəbalu ənggər kərə njī highibər nyi, aga ja tsətsəkuri njī patəu lagur highibə nə jiri, aga ja bəbəlna highibə kərə dawa a vər highibəu. **10** Arya njir gwazhivi a'yi nda gangəu, njir ndər gərə kər, njir sukwa vi, nja na njī kərə a vər ngga kərnda njī thlathla pəlzha kau. **11** A mbari nja bəgəya nda ara nda sara ndzana hängəkala njī ənga highibə dəmwa'yir nda kərə ndu məl, aga səm dlərbau. **12** Pathlə wu pama nabir nda a nanari abər, “Njir Kəretunu, njir thla fati ngau cumu, njī shishi, njir hadəwa, njir wuraga dəfau.” **13** Najaka sakida jijiri nga nyi. Agabangau, ga kughiya nda gagadəu, aga nda dā nənau wu mbərsar nda, **14** aga nda piyari səhimi pumungutu fati nə njir Yahudiyat, ənga nda piyari nu sər bəla kərə njira piyari jiri fiya. **15** Anə njira ənga dəfu cicaū, kalar sau cici nga nyi. Ama anə njira ənga dəfu dedebəu, njira gərə mbərsa, sə cicaū a'yi

mai. Dəngar nda ənga dəfuwa nda patə dedebəu nga nda. **16** Ar cicir miya nga nda vər na abər ndu sən Hyal, ama sər mələ nda a kəpalnari. A dər nda sə zhizhigər, ənga njī gərə bəlar ndər, ənga nanda tsu ndu sən məl sə mənəhə mai.

2 A fiyar kər anə ngau ga highibə sərə tsatsa'a ənggər kərə highibə nə jijiri nana. **2** Ga highibər nyi anə shili njira nggunggurəm aga nda kəkəya kərnda, nda nggya wu hängəkala nda, nda hwathliya kərnda, nda thləya hi wu jirkur ənga mbərsa, ənga yiwukur, ba ənga səsə'u sau. **3** Abangə tsu, ga highibər nyi anə mathləkə'yi nggungguruməu aga nda dā ənga gənggər səli wu nggyabiyar nda, a'yi njir ndza thləmə ənga njir sa pathlə mai, ama aga nda highibə sə mənəhə anə njī. **4** Aga nda dzəgwa highibər nyi anə wazha mathləkə'yi aga nda yiwu shilir nda ənga wazhar nda. **5** Nda dā njira kəkəya kərnda, njira cicaū, njira tsərpər kir nda, njira tsapəu, njira lər kərnda anə shilir nda, ara nja sara didana ndər Hyal. **6** Abangə tsu, ga tsətsəku wazha shili aga nda kəkəya kərnda. **7** Wu kalar sau, ga cabiya kərngau abər ndəra nju sən highibər sə mənəhəu ara ja ngau. Ga highibə ənga jirkur dəbə ənga kwakwadə mashi, **8** ənga ga nana sərə jiri, sərə njī gərə sən uya sər nggəl a gwa. Ara njir dawa nda sara uya lagur ndər dididi ar kərə mən. **9** Ga highibər nyi anə mafa'yar nda bəlari ndər thlagər kir nda wu kalar sau, nda dā njira nju nggar mənəhəkur nda. Nda sara kəpal wu pam əkkə'yi nda mai, **10** a sara hya həl nda mai, ama nda cabiya abər njira nju fiyafə ənga nda ngau, lagu kə nga nju lari mənəhəkura highibə ar kərə Hyal ndər mbədə mən. **11** Ara mayiwakur nə Hyal kərə shili ənga mbədəu, a cabiyar kər anə kalar ndau. **12** Mayiwakur kau, a highibər mənər ja aga mənə piyari nggya nə gərə sən Hyal, ənga mənə piyari nggya suna suna nə duniya kau, aga mənə kəkəya kərmən, mənə dā njī jijiri wu dəfu, ba ənga mənə dā njī Hyal hyal wu najaka duniya. (aiōn g165) **13** Mənu nggya abangau, ənggər kərə mənə vər səkə nyabiya dzə fər kər nə barka kau, ca ngə cabiya dzə nə kadakadarkur nə Hyalər mən, ndə dəgal ənga ndər mbədə mən Yesu Kərsiti. **14** Ndəra naja ndəra lər kərnyī aga ja bəlbiya mən sara wu kalar shishikur, aga ja thləna mən anə kərnyī, aga mən dā njī nyi, njira wu caguli aga məl sə mənəhəu. **15** Sə'yar kau nga sərə ga highibər nda, ga tsətsəkuri njira vər

nggar ngau, ga kughiya nda ənga patər dənama. yiwu mən wu mbərsa. Bəgə mayiwakur nə Hyal Ga sara piyari vanyi ndə ja didana ngə mai. ja nggya ənga hyi patəu. Amina.

3 Ga dəngar nyi anə nji aga nda lər kərnda anə tələr nda əkkə'yi njir səbə 'yi'yi. Bəgə nda də njir bəlar ndər, ənga nda də njir məl kalar sərə mənəhəu, **2** a sara nda na ndər dididi anə ndə mai, nda də njir nggya jaməu dəbə ənga səhimi ndau, nda də njir tina kər anə kalar ndau. **3** Dədəməu nji dza nga mən, nji gərə bəlar ndər, njira nji nggutana, kə mən dzəgwa də mafa anə kalar sə suna suna pampaməu, mən nggya njir səbə ndə wu dəfu, ənga də shishi. Nji piyari shishir dza mən ənga mən piyari shishir dza nji tsu. **4** Ama ta mənəhəkur ənga yiwukur nə Hyal Ndər mbədə mən cabiya kər, **5** ba ji mbədana mən, a'yi ara thlər tsapə kərə mən məliya mai, ama arya təhudə nyi. Ji mbədana mən lagur pərə kərə ji pərana mən kərə nə mən yabiya dzə ənga nggya mafələng lagur Mambəl Cicau. **6** Mambəl Cici kə nga nji pənggəri a shidar kərə mən lagur Yesu Kərsiti ndər mbədə mən. **7** Ji məl abəngau aga mənə də nji gərə bikau wu mwar Hyal lagur mayiwakur nyi, aga mənə də njir fa'aki nə pi gərə kudəu kərə mənə vər fərkər aga nyi. (aiōnios g166) **8** Ndər kau, ndər jijiri ngau. A yiwu yau ga cakər ndər ar kərə sə'yar kə gagadəu, aga njira hənggəri ənga Hyal nda həkəkəl aga nda lər kərnda aga nda məl sərə mənəhəu. Mənəhə ngə sə'yar kə gagadəu, ənga wu lə əkkəri anə kalar ndə tsu. **9** Ama ga həbiya kərə gau, sara wu kəpal gərə kər, ənga jiga sə ciji ciji, ənga kəpal ar kərə dladəu, arya sər dləwar dzə a'yi a gwa mai. **10** Ga kughiya ndər tətəl kər nji, ca ngə sə tanggərma kərə məl, ga bərə kughiya nə məthləkura nyi, ayukudə nyi ba ga təkə ənga ja. **11** Ga səni abər culi najaka ndau sasa nga ja, a məliyar ja numa anə kərnyə lagur bikə nyi. **12** Ma gə ləri a səwa ngər yi ndaliya ki Artimasu ənga Tikikusu, ga nərdzau aga ga sa thləwa də wu Nikapolisu, ara yu yiwu ya həbiya vuya a ndənə. **13** Ga məl thlər ənga dənəma ngə patəu aga ga dləwəri Zinasu, lawuya kau, nanda gyapəu ənga Apolusu aga nda gu lagu. Ga ləri abər sə a'yi kərə ndə tini mai. **14** A mbari, njir mən nda highibəri lər kərnda aga məl thlər kərə mənəhəu, nda də njira wu sən uya sə anə kərnda ənga nda njir kətiya nji ma thlər hya'ari. Nda sara də nji pəpəltə mai. **15** Patər njira 'ya əkkə'yi nda, nda vər usa ngau. Ga usar njira vər

Fəlimonu

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu ndəra wu fursəna arya Kərsiti Yesu, ənga Timathlawusu zamər mən, A nda nə Fəlimonu bazhi hudə mən ənga ndər məl thlərər mən, **2** ənga anə kwamər mən Afiya, ənga Archipusu bazhi wu bwaḃwatər mən, ənga anə daḃə dzə njir nu kəra a vər kaḃə wu ki ngau. **3** Bəgə mayiwakur ənga hudə pərtəu sara ara Hyal Dərmən ənga Thlagər mən Yesu Kərsiti ja nggya ənga hyi. **4** Ya vər usaku anə Hyal cumu kalar pəcira ya vər kədi Hyal anə ngau, **5** arya a nggar yi ar kəra mbərsa ngau wu Thlagə Yesu ənga yiwukur ngau anə patər nji cici gə Hyal. **6** Ya vər kədi Hyal aga hya da nənə wu nggya wu cir zəmər hyi wu mbərsa, aga hya nəbiya dzə wu sənbiya sə wu kalar sə mənəhə kəra mən əni wu Kərsiti. **7** Yiwukur ngau a nə da ri hudə pipida ənga tsətsəku dəfu, arya nagau, zamə da, a tsətsəkur gə dəfuwa nji cici gə Hyal. **8** Agabangau, arya kau, a sən ta'yi yau wu Kərsiti aga ya cuwa ngə ga məl sərə kakal ga kyaga məl, **9** alaga abangau, ya vər kədi ngau wu yiwukur. Nayi Bulusu, ndəra dəgal hahal ənga kabangəkau ndər fursəna arya Kərsiti Yesu, **10** ya vər kədi ngau arya zər da Onisimusu, ndəra da zər da ar pəcira yi wu fursəna. **11** Dədəməu, a'yi ja ndər kətiya ndə mai, ama kabangəkau, a dar ja ndər kətə ma gyapə ma. **12** Ya vər sə nyi a ndəra gau, naja ndəra wu dəfuwa yau. **13** A yiwur yau aga ya səḃiya nyi əgya yau, aga ja məl thlər ar viya gau anə da, ar pəcira yi wu fursəna arya tətəlna ndəshigu. **14** Ama nayu yiwu ya məl kalar sə ənga gərə hənggəri ngə mai, aga kalar mənəhəkur kəra gə məl ja da sə yiwu hudə gau, a'yi sə caca mai. **15** Ma vanyi sərə da hyi təkəbiya dzə ənga ja nə pəci kushi kau, aga ga bəra sən dləwur nyi, hya nggya nə ba'anuwa ngau. (aiōnios g166) **16** Ga dləwur nyi, a'yi ar viya mafa mai, ama ar viya sərə ndiya mafa, ar viya zamə kəra gu yiwu. A yiwu nyir yi gagaḃau, anə ngə tsu, ga yiwu nyi a ndiya kəra ya vər yiwu nyi, gyapə wu ndəndəkur ənga zamə wu Thlagəu. **17** Ma gə hər da ar viya bazhi daḃə kər, dləwur nyi ənggər kəra ga dləwur da. **18** Ma ji məliya ngə sərə dəmwa'yu, alaga ga vər nu nyi məl nə kalar sau, ba ga fəri a dar kəra yau. **19** Nayi Bulusu, nayi nga vər tsəfə najaka sau ənga tsa yau, yu nda kina ngau, a sara nja

na ya vər nu ngə məl nə pi nə Hyal kəra gə uya lagu da mai. **20** Zam da, ya vər cim aga ya uya akkəri ara gau lagu Thlagəu. Ba ga dzəgwa pina hudə yau wu Kərsiti. **21** A'yi yi ənga papakur kər ənga bəlar sə ngau, ca ngə da yi tsəfə najaka sau anə ngau, ara a sənər yau, gu nda məliya a ndiya kəra yi nar ngau. **22** Sə zəm kəra ya vər na, ca ngə ga fiya da vir pida, ara ya vər dənga abər nju shabiya da a shili ara hyi arya kədi Hyalər hyi. **23** Ipafərasu, bazhi fursəna da arya Kərsiti Yesu, ja vər usa ngau. **24** Abangə tsu Markusu, ənga Aristakusu, ənga Dimasu, ənga Luka bazhi məl thlər da, nda vər usa ngau. **25** Bəgə mayiwakur nə Thlagə Yesu Kərsiti ja nggya ənga mambələr hyi. Amina.

Ibrani

1 Dədəməu, Hyal ndərna ndər anə əjir mən'yar lagu pampaməu ənga tsu ar pəci pampaməu lagu nabi'yar. **2** Ama ar kudiyar pəci kau, ja vər ndər anə mən lagu Zər nyi. Lagu Zər nyi ngə Hyal məliya kalar sə wu duniya. Naja tsu nga ji cadəbiya aga ja dā ndər fa'a ki nyi. (aiōn g165) **3** Naja ngə mbəmbəl nə cabiya kadakadarkur nə Hyal ənga tsu naja ngə pabiya nggyabiya Hyal. Ja vər səbə kalar sə lagu ndər nyi kərə ənga dənəma. Ayukudə ji cina mən bikər mən, ba ji nggya gya ar tsi mazəma Ndəra Dlədləvə gagadə a dəməlməu. **4** Lagu kə tsu nga ji uya vir nggya kərə a ndiya nə waladi'yar ənggər kərə ji uya thləmə kərə ndiya nər nda ənga dəgaləu. **5** Arya tsu, wa ngu pama waladi'yar kərə Hyal saya na anə nyi, abər, “Nagə Zər 'Da ngau, Əshina, a dər yi Dənga”? Ənga tsu, Hyal na, “Yi wu nggya tada anə nyi, ənga ju nggya zər anə dā”? **6** Ama ta ji səwa məkəji nyi a shida wu duniya, ba ji na, “Patər waladi'yar nə Hyal nda dləvə nyi.” **7** Ənga ar kərə waladi'yar tsu, ba ji na, “Ju sən shabiya waladi'yar majigwal kərə wu sau, ənga njir məl thlər nyi tsu kyara u'u.” **8** Ama ar kərə Zərə nyi, kə ji na, “Tsəkafə ngau, Hyal, wu nggya ba'anəwa, zəwa təlkur ngau ca ngə nggya nə tsapəu. (aiōn g165) **9** Gu yiwu tsapəkur, ənga gə piyari dəmwa'yikur. Arya kə Hyal, ca ngə Hyal ngau, hana ngau adabanga ghakər ngə'yar lagur dəwa ngə mal nə dəfu pərtəu.” **10** Kə ji bəra na, “Wu dzəguya, Thlagəu, gə fiya hya duniya, ba gə məliya dəməlmə'yar ənga pələ gau. **11** Sərə gə məliya, ndu nda sanakər, ama gu nggya ba'anəwa. Ndu nda halnakər ənggər ləgutə hahal. **12** Gu nda pədiya nda ənggər kadəmbul, ənga tsu gu nda bəla nda ənggər nju bəla kari. Ama a'yi gə nə ngə cumu gərə bəla; gangəkura fa ngau, wu sən kudə mai.” **13** Ənga anə waladi mani ngə Hyal saya na anə nyi, “Nggya lagu tsi mazəma yau kəl yi fiya dawa ngə'yar a gyi gya kida hiya ga”? **14** Agabəngau, waladi'yar ngə njir məl thlər nga nda wacu, kərə Hyal səwa aga dləwari njira wu nda fa'a ki nə mbədau.

2 Agabəngau, kəl mənə səya himi mənəhə anə sərə mən nggari, ara mənə sara sha a gyu yukudu saməu. **2** Cama kərə Hyal nana lagu miya waladi'yar a nggyari, ənga kalar ndəra bəlna ənga nggəl ara məl thlər əni, nju nda nə

nyi bwaḃwatə kərə tsa'a aga sərə ji ndzana. **3** Ma abəngə ja, ma mən piyari najaka mbədə kərə dəgal, lagu mani nga mənə nggani mənə sən uya mbədə? Najaka mbədə kərə Thlagə ənga kərnyi ngə dzəguya ndər ar kərə nyi tanggərma. Njira nggar ndər nyi kau, nanda ngə cabiya mən abər ndər nyi kə jijiri nga nyi. **4** Hyal ənga kərnyi ngə ləri sakida ar kərə nər nda sakida lagur ləri mətsam'yar ənga sə dədəgur'yar ənga məl sə dədəgur'yar pampaməu, ənga lə sə lələ'yar kərə ji ləri lagu Məmbəl Cici ənggərə ju yiwu. **5** A'yi anə waladi'yar ngə Hyal nə nda sən təlkur ar kərə zaman kərə a vər shili ənga kərə mənə vər ndər ar kəri kə mai. **6** Ama a'yi tsətsəfə ar vanyi vi kərə vanyi ndə lər sakida, ji na, “Mi ngə nda gu bwanə nyi kər anə kərngau ənga ja, ənga zər ndə kərə gu dənga ənga ja? **7** Gə məliya nyi a gya bəngə waladi'yar nə pəci kushu, Gə nə nyi kadakadarkur ənga dəgalkur, **8** ənga gə fuwa kalar sə əgyakida dənəma nyi.” Ta Hyal fuwa kalar sə əgyakida ja, vanyi sə a'yi kərə Hyal gərə fiya əgyakida ja mai. Ama aləga abəngau, kabəngəkau tsu mən gərə ləri nji fiya kalar sau əgyakida ja. **9** Ama mənə ləri Yesu, ndəra nji məliya a gya bəngə waladi'yar nə pəci kushu, kabəngəkau, a fənggər nyir nji kadakadarkur ənga dəgalkur, ara bwaḃwatə kərə ji ləri lagur tau. Ji məl abəngau, aga lagur mayiwakur nə Hyal ji dahar tau, arya kalar ndau. **10** Hyal ngə məliya kalar sau, ənga tsu lagu nyi ngə patər sə dā. Hyal ngə nggar wazha gəngəu aga nda uya kadakadarkur. Agabəngau, a dər tsa'a anə ndəra pahəna lagur uya mbədau, ja nyabiya dzə lagur lar bwaḃwatəu. **11** Agabəngau, ndəra məliya nji cicau ənga njira ji cina, wazha tada zəmə nga nda. Arya kə ngə Yesu a'yi dā ənga səli ja ngga nda ənga wazha ama mai. **12** Ji na anə Hyal, “Yi wu hə'u thləmə ngau anə wazha madə, Yu fal thləmə ngau wu dābər nji.” **13** Ji bəra na, “Yi wu fər kər ənga ja.” Kə ji bəra na wayu, “Kəja yau, ənga wazha kərə Hyal nə dā.” **14** Ta dā wazha kau, kum ənga mashi ngau, naja tsu kəl ta ji dā kum ənga mashi ənggər nanda. Ji məl abəngau, aga lagur tə nyi ba ja səmku təlkur ar kərə ndəra ənga dənəma ar kərə tau, naja ngə shatan. **15** Lagu kə nga ji pəliya njira mbamba wu mafakur nə hivər tau, wu patər nggyabiyar nda. **16** Aga jiri a'yi anə waladi'yar ngə Yesu shili ənga dləwa dzə mai, ama anə culi gə Ibrahimu. **17** Agabəngau, a mbari kəl ja dā ənggər nə wazha mənəyi, aga ja dā pubu kərə

ndiya ənga dəgaləu, kəra ənga təhudəu ənga kəra wu məl thlər Hyal tsa'a miya dəfu. Ba ja dzəgwa həna bikər nji lagur lər piya ja aga sər hə sadaka. 18 Ta də naja ənga kərnyı a lar ja ɓwəɓwətuw, ar pəcır dzə nyi, a ɗar ja tsa'a aga ja dləwar njira gwu dzau.

3 Agabangau, nahyi wazha ama nji cicau, nahyi njira Hyal ngga, hya hə dənga ar kəra Yesu ndəra naja ngə ndə səsau, ənga pubu kəra ndiya ənga dəgaləu, nə mbərsa kəra mənı lə sakida ar kəri. 2 Tsa'a miya dəfu nga ja anə ndəra cəɗəbiya nyi, ənggər kəra Musa məl thlər nyi tsa'a miya dəfu wu pama nji gə Hyal. 3 A thləwar nji Yesu a ndiya Musa ənga kadakadarkur, ənggər kəra ndər hər ki a ndiya ki ənga kadakadarkur. 4 Arya kalar ki ndə ngə həriya nyi, ama ndəra həriya kalar sau, ca ngə Hyal. 5 Musa ndər məl thlər tsa'a miya dəfu ngau, ndər məl thlər ar viya mafa wu ki Hyal, a lər ja sakida ar kəra sərə wu nda də a ndumwa. 6 Ama Kərsiti ndə jijiri nga ja, ndəra vər məl thlər ənggər Zər ar kəra ki Hyal. Namən ngə ki Hyal, ma mən sən dumwa ənga fə dəfu ba nggya ənga fər kər wu sərə a vər shili. 7 Agabangau, ənggər kəra Mambəl Cici na, “Əshina, ma hyi nggari daha ja, 8 hya sara də ənga dəfu ɓaɓal mai ənggər kəra hyi məliya ar pəcır hya'a hangəkəl, ar pəcır dzə a gwar tagə mashi. 9 A guna ngə əjir hyi dzəbiya ənga gələbiya də, ənga ndə ləri sərə yi məliya nə fa fəɗə kumunyı. 10 Ca ngə də huda yi ndzəndzə ənga naja ta zaman, ba yi na, ‘Cumı nga ndu shinda yi wu dəfuwa nda, nanda a'yi wu səni lagu da'yar mai.’ 11 Wu huda ndzəndzə də, yi səmku fəla; ‘Nandə wu sa gwu ɓəlsar da mai.’” 12 Hya nggya ənga tsamə, wazha ama, ara nja sara thləwa bikau ənga gərə hənggəri wu dəfuwa hyi kəra wu məliya hyu shini yi anə Hyal Ndəra ənga Pi. 13 Ar pəcı kəra nju ngga ənga “Əshina” hya tədər himiya kərhyi, ara kalar ndu pama hyi a sara də ənga dəfu ɓaɓal lagur ngguta vi nə bikau. 14 Namən njir dəɓər kər ənga Kərsiti ngau, ma mənı ta'yi wu mbərsa kəra mən uya tanggərma ənga dənəma ba'a ndar kudiyar duniya. 15 Ənggər kəra nji na, “Əshina ma hyi nggari daha ja, hya sara də ənga dəfu ɓaɓal mai ənggər kəra hyi məliya ar pəcır hya'a hangəkəl.” 16 Wa 'yar ngə nggar ndər Hyal ənga kə ndə ɓəra hya'ana nyi hangəkəl ta? A'yi njira Musa həbiya sara wu Masaru wa? 17 Ənga wa 'yar ngə huda Hyal ndzə nə fa fəɗə

kumunyı ya? A'yi ənga njira məliya bikə, ba ndə dləɗla ba ndə tənəkər a gwar tagə mashi ta wa? 18 Ənga wa ngə Hyal səm fəla abər nanda a'yi wu gwu səhəɗa nyi maya? A'yi ənga njira nggəl ara ɓəla ndər nyi wa? 19 Agabangau, a ləri mən abər aya gərə mbərsar nda, nga ndə tini gwu səhəɗa nyi.

4 Agabangau, ta alkawal nə gwu ɓəlsar nyi a'yi ba'a shilar pəcı kə əshina, kəl mənə ɓəla ənga jirkur, ara ja sərə də pathlə wu pama hyi ja tini gwa. 2 Ətsu, a nggar mən ndəshigu, ənggər kəra ndə nggari, ama ndər kəra ndə nggar kau, a'yi də ənga akkəri anə nda mai, aya nanda a'yi dəɓər ənga mbərsa mai. 3 Kabangəkau, namən nji kəra hənggəri ngə gwu ɓəlsar nyi, ənggər kəra Hyal nana, “Wu huda ndzəndzə də, yi səmku fəla; ‘Nandə wu sa gwu ɓəlsar da mai.’” Hyal nana abangau, aləga kə ji kudəna thlər nyi tsu kadu ar dzəgwar duniya. 4 Arya ar vanyi vi ji ndər ar kəra pəcı nə məɗəfəkura nyi, abər, “Ar pəcı nə məɗəfəkura nyi, Hyal ɓəliya sar sara ara thlər nyi pətau.” 5 Ama ar vi kə tsu ji ɓəra na, “Nandə wu sa gwu ɓəlsar da mai.” 6 Agabangau, a nggyari ba'anə kabangəkau anə alenyi nji nda gwa wu ɓəlsar ta, ama nanda njira nggar ndəshigu kə tsu kadu nandə uya gwa mai, aya nandə a'yi ɓəlar ndər Hyal mai. 7 Kəja, Hyal ɓəra fiya vanyi pəcı kəra ji ngga ənga, “Əshina,” ji ndər kau, lagur miya Dawuda ayukudə fa gangəu, ənggər kəra nji nana tsu kadu abər, “Əshina ma hyi nggari daha ja, Hya sara də ənga dəfu ɓaɓal mai.” 8 Maja abər Jashuwa nə nda ɓəlsar nə Hyal, Hyal a'yi ɓəra ndər ar kəra vanyi pəcı kəra wu shili mai. 9 Kə a cabiyari ba'anə kabangəkau, pəcı a'yi nə ɓəlsar anə nji Hyal. 10 Agabangau, kalar ndəra gwu ɓəlsar nə Hyal, a gwar ja wu ɓəlsar sara wu thlər nyi, ənggər kəra Hyal ɓəliya sar sara wu nənyi. 11 Arya kau, kəl mənə nərdzau, aga mənə uya gwu ɓəlsara nyi, a sara vanyi nda tini gwa, aya mən gərə ɓəlari ndər Hyal ənggər njira tərəbiya. 12 Ara ndər Hyal mbəmbəɗə nga ja, ənga dənəma, naja ndiya kalar katsəkər miya məthləu, ju sən tsaviya dzə ba ja vuwa təkəbiya vira pi ənga mambəl ɓə ari, ənga tsu pama məɗəla ənga sahwa, ju sən tətəkəbiya dənga ənga dəfu. 13 Sə a'yi kəra nji məliya, kəra də ɗəɗəwa ara Hyal mai, ara kalar sə ar babal nga nyi anə nyi. Pətər sə hyahya ar babal nga nyi wu mwa nyi, ndəra mənı nda ləri sər mələ mən wu mwa nyi. 14

Ta da a'yi mæn ænga madiya Pubu kæra ndiya ænga Dəgaləu, ndæra ma'yi a dumwar Hyal, naja ngə Yesu Zər Hyal, bəgə mæna ta'yi ar kæra særa mæn hænggəri. **15** Ara Pubu kæra ndiya ænga Dəgal kæra a'yi ara mæn kau, a'yi ndæra gæra ænga təhudu əgya njir tətə dænama ngə mai, awau, naja ngə ndæra nji dzəbiya wu kalar lagu kæra nji dzəbiya mæn, ama naji mæliya bikə mai. **16** Agabangau, ta'yi mæna shili ləhəu wu dzər tsəkafə nə Hyal ænga dəfu zəməu, aga mæna uya təhudə nyi ænga tsu ja canə mæn mayiwakur nyi kæra wu nda dləwar mæn ar pəci kæra mæn wu yiwu dləwa dzau.

5 Kalar pubu kæra ndiya ænga dəgaləu, ndə ngau nji cadəbiya nyi sara wu nji, nji fiya nyi aga ja tədəmwa anə nji ar kæra særa nə Hyal, aga ja ləri sə nə nji anə Hyal ba nga tsu həna sadaka ar kæra bikər nji. **2** Naja ndæra wu sən bə ænga njira gæra sən sau nji sasa, arya naja ænga kærny a'yi ja wu kumər dzə kæra tətəwa. **3** Agabangau, a dəri tsa'a ja həna sadaka, a'yi arya bikər nji waci mai, ama ara naja ma ndər bikə nga ja. **4** Ndər sən hər kærny a dar vi dəgal kə a'yi mai, kəl ma Hyal ngə ngga nyi a dari, ænggər kæra nji ngga Haruna. **5** Abangə tsu, Kərsiti a'yi hər kærny a dar vi dəgal aga ja də Pubu kæra ndiya ænga Dəgal mai, kəl ta Hyal hər nyi, kə ji na anə nyi, “Nagə Zər ‘Da ngau, Əshina a dar yi Dəngau.” **6** Ənggəra ji bəra na ar vanyi vi, “Nagə Pubu ngau nə ba'anuwa, kæra lagur Malkizadakəu.” (aiōn g165) **7** Ar pəcira Yesu tsu wu duniya, ju kədi Hyal ænga kədi dəbə ænga bʷakər ænga tiwi gagadə dəbə ænga sələm, anə ndæra ænga dænama ndæra wu sən mbəliya nyi sara wu miya tau. Arya naja ndər hivər Hyal, kə Hyal nggari kədi nyi. **8** Alaga kau, Yesu zər Hyal ngau, ji highiḃər bəlar sə lagur bʷabwatə'yar kæra ji sa. **9** Lagu kau, ngə Hyal nyabiya nyi aga ja də lagu nə uya mbədə nə ba'anuwa anə pətər njira bəlar sərə ji na. (aiōnios g166) **10** Arya kə ngə Hyal fiya nyi ji də Pubu kæra ndiya ænga Dəgaləu, ænggər nə Malkizadakəu. **11** Sə a'yi gangəu kæra 'ya kyaga na ar kæra sə'yar kau, ama dzadzau nga nyi 'ya sən gəlabiya nda, arya nahyi a'yi yiwu hya nggabiya sə ar kæra ndəshigu kə kusakusa mai. **12** Alaga kə pəci kə əshina, hya kyaga nda də maləm highiḃau, kwalaga abangau, hya vər yiwu vanyi ndə a bəra highiḃə anə hyi sər nu nə tanggərma ar kæra Ndər Hyal wayu. Səra tsa'a aga hyi ca ngə u'wa,

ama a'yi sər səm kæra bəbal mai. **13** Arya kalar ndæra u'wa ngə sər səm nyi, zər mamanji nga ja, naji də tsa'a aga dləwu highiḃə ar kæra tsapəkur mai. **14** Ama sər səm kæra bəbalu, nə njira həhə ngau, ca ngə njira hwathliya kærnda aga nda təkəbiya særa mənəhəu ænga særa dəmwa'yu.

6 Agabangau, kəl mæna həbiya dzau adabanga highiḃə nə tanggərma kæra mæn dləwuri ar kæra Kərsiti, aga mæna dumwa ænga bəra nggabiya highiḃə nyi, a sara mæna sha a gyu yukudu lagur highiḃə ar kæra tubi sara wu særa wu shili ænga tau, ba nə mbərsa anə Hyal, **2** ba nga highiḃə ar kæra bəbətizəma dəbə ænga fə tsi, ænga hya'ari sara a vir tau, ba gwu numa kæra gara kudəu. (aiōnios g166) **3** Namən wu dumwa ænga nggabiya highiḃə nyi ma Hyal yiwu. **4** Wu nda də sə gæra də, anə njira dāhari mbəmbəl nə Hyal, ænga njira dāhari lər sə lələ nə Hyal, ba njira dāhari Mambəl Cicau **5** ænga njira dāhari məsahəkur Ndər Hyal, ænga dænama nggyabiya zaman kæra wu shili, (aiōn g165) **6** ma ndə tana ar lagu, ndər sən shabiya nyi a shili aga ja tubi a'yi mai. Lagur nggyabiyar nda kau, nga ndu bəra dlakəya Zər Hyal nə məthləkura nyi, ba nda dzəgwa pəlna nyi pəzhi ar sugu. **7** 'Yi'yi ma kæra a vər sa 'yimir par ar kər ar kər, ju nda tsəbiya sə thləthləka'yar kæra wu nda də akkəri anə njir zəwa nyi, Hyal wu nda fənggər barka anə 'yi'ya nyi. **8** Ama ma 'yi'yi kə a vər tsə shikədi ænga jigwaləu, a'yi ja ænga akkəri mai, Hyal wu nda shi'wuna nyi ba nja nggyina nyi wu yukudə nyi. **9** Alaga kə mæn na abangau, bazhir 'wa də 'yar, a hænggər 'ya abər alenyi særa ndiya ænga məmənəhə kæra a vər shili anə hyi ar kæra mbədau. **10** Hyal a'yi ndə gæra tsapə mai. Naja a'yi wu nda fari ænga thlərər hyi ænga yiwu kæra hyu ca anə Hyal, lagur dləwa dzə wu yiwukur anə nji cici nyi mai, ænggər kæra hya vər məl kabangəkau. **11** Səra 'yu yiwu gagadəu, ca ngə, abər, hya nggya wu kwakwadəkur wu thlərər hyi ba'anə shili ar joməya ndəl, aga fərkər hyi a sa nyabiya dzau. **12** Hya sara də nji hadəwa mai, ama hya fa'abiya hiya njira wu fa'abiya ki ænga særa Hyal mæliya alkawala nyi lagur mbərsa ænga mba dəfu. **13** Ar pəci kæra Hyal mæliya alkawal anə Ibrahimu, vanyi ndə a'yi kæra a ndiya nyi kæra ja səm fəla ænga thləmə nyi mai, ba ji səmku fəla ænga kærny. **14** Kə Hyal na, “Jijiri yu fənggər ngə barka, yu mæliya culi ngə gangəu.” **15** Agabangau, lagur səkəbiya

wu mba dāfu ngə Ibrahimu dləwuri nyabiya dzə nə alkawala nyi. 16 Jijiri nju səm fəla ənga ndəra wu ndiya nda, ənga səm fəla ca ngu shili ənga hənggəri kəra gəra ənga kəpal. 17 Arya Hyal wu yiwu ja cabiya nggyabiya nyi kəra gəra bəlar dzə ar babal anə njir fa'a ki nə alkawal, kəl ta ji bəra jigəbiya ənga səm fəla. 18 Hyal məl abangau, aga səm fəla nyi ənga alkawal nyi, nda nyabiya dzau. Ənggər kəra mən wu səni abər Hyal wu thla fati mai. Ma mən hwi a ndu dəla nyi, mən wu nggya ənga fə dāfu aga mənə səbiya bəbalu fər kər kəra ji nə mən. 19 Fərkər kəra mən əni kau, ənggər məcə təghə pi kəra wu təghər mən bəbalu. Ənga fər kər kə nga mən wu tərabiya a biya banga kadəmbul nə vi cici nə ki Hyal. 20 Yesu ngə gwa wu mwar mən ənga ji gwa ar viya mən. A dər ja a nə mən Pubu kəra ndiya ənga Dəgaləu, ənggər nə Malkizadakəu. (aiōn g165)

7 Najaka Malkizadakəu, naja ngə təl nə Salemu, ənga tsu pubu nə Hyal Kəra Di. Ji bə ənga Ibrahimu ar pəci kəra Ibrahimu a vər sha shili sara vər pa ənga təltəl'yar kəra ji səmku təlkur ar kəra nda, ba ji fənggər nyi barka. 2 Kə Ibrahimu nə nyi pathləu wu kumou nə kalar sərə ji fa'ari sara a gwa miya pa. Tanggərma, sərə thləmə kə cabiya ca ngə, “Təl nə tsapəkur.” Ənga naja tsu “Təl nə Salemu,” kəra cabiya, “Təl nə jaməkur.” 3 Naja a'yi ənga njir ya mai. A'yi ja ənga culi kəra ji biya a gwa mai. A'yi ja ənga pəcir ya ənga pəcir tə mai. Naja tsu ənggər Zər Hyal, kəra nggya aga pubu ba'anuwə. 4 Hya tsamiya culi dəgalkura ja! Kwalaga əjiya əjir mən Ibrahimu tsu nə nyi pathləu wu kumou nə kalar sərə ji fa'ari sara a gwa miya pa! 5 Ətsu highiḃə Musa a nana ri, abər kalar ndər Lawi kəra dā pubu, a dər tsa'a ja dləwuri pathləu wu sə kumou sara ara nji, alaga kə nji kə zamər nda ngə 'yar, ənga tsu nanda ma culi gə Ibrahimu nga nda. 6 Ama Malkizadakəu, ndəra a'yi biya sara wu culi nji gə Lawi mai, a dləwuri ja pathləu wu sə kumou sara ara Ibrahimu, ba ji fənggər nyi barka, naja ndəra nji nə nyi alkawala nyi'yar. 7 Gəra ənga kəpal ndəra wu fə barka naja ndiya ndəra nji fənggər nyi barka. 8 Kəja njir Lawi njir dləwu pathləu wu sə kumou, ndu tau. Ama Malkizadakəu nə nyi ndəra dləwuri pathləu wu sə kumou sara ara Ibrahimu, nji lər sakida ar kəra ja abər naja a'yi tə mai. 9 Nju sən na abər Lawi ənga kərny, ndəra culi nyi ngə njir

dləwu pathləu wu sə kumou, a lər ja nə nyi pathləu wu sə kumou lagu Ibrahimu, 10 ara ar pəci kəra Malkizadakəu bə ənga Ibrahimu, Lawi tsu ja wu dza əjiya əji nyi. 11 Kəja dladə Musa a cabiyari anə njir Izirayila abər kalar pubu ja biya sara wu culi gə Lawi. Maja abər thlər pubu'yar nə culi gə Lawi wu məliya nji a dā nji tsapəu, sər bəra dā nja dla ənga vanyi pubu pamə lagu Malkizadakəu a'yi mai, kəra a'yi lagu Haruna mai. 12 Arya ma nji bəlana lagur fə ndu pubukur, kəl nja bəlana dladə tsu. 13 Naja ndəra nja vər ndər ar kəri kau, Thlagər mən ngau, naja ji biya sara wu culi paməu, culi kəra gəra saya məl thlər nə pubu. 14 Kadzakadzangə nga nyi, abər Thlagər mən biya sara wu culi gə Yahuda, laguwa culi kə tsu Musa a'yi ndər ar kəra nda lagu pubukur mai. 15 Najaka ndər tsu a biyari ar babal gagaḃau, ar pəci kəra vanyi ndə bəra biya pubu pamə ənggər kəra Malkizadakəu, 16 ndəra dā pubu, a'yi lagu dladə ənga culi kəra ji biya sara a gwa mai, ama lagu dənəma nə pi gəra kudəu. 17 Arya nji lər sakida ar kəra ja abər, “Nagə ngə pubu nə ba'anuwə, kəra lagur Malkizadakəu.” (aiōn g165) 18 Nji hənə dladə kəra dādəməu, ara gəra dənəmakur nyi ənga dləwa dzə nyi. 19 Arya dladə Musa a'yi kakalə ja məliya sə tsatsa'a mai, ama kabəngəkəu, fər kər a'yi kəra wu hər mən ləhə a shila dzər Hyal. 20 Hyal nyabiya sə kau, lagur səm fəla. Patər njira gu thlər pubu a'yi lagur səm fəla mai. 21 Ama ndə kə dā pubu lagur səm fəla ar pəci kəra Hyal na anə nyi, “Thlagəu a səmkur fəla, naja a'yi wu bəla dənga nyi mai, ‘Nagə pubu ngau, nə ba'anuwə.’” (aiōn g165) 22 Arya najaka səm fəla ngə Yesu nggya ar viya sər mbabiya nə alkawal mbamba kəra ndiya ənga mənəhəu. 23 Pubu'yar nə dādəməu, ndə dā gangə ara tə ngə kar nda ara dumwa ənga thlər nda parəngəu. 24 Ama Yesu ngə pubu nə ba'anuwə, arya naja ənga kərny a'yi ja ənga pi ba'anuwə. (aiōn g165) 25 Agabəngəu, a'yi ja cumu ənga dənəma nə mbədana njira shili ləhəu wu dzər Hyal lagu nyi, ara a'yi ja cumu ənga pi ba ju dumwa ənga kədi Hyal anə nda. 26 Culi najaka pubu kəra ndiya ənga dəgal nga mənə yiwu, ndə kəra cicau, ənga ndəra gəra bikau, gəra ənga məcəvidi, ənga ndəra nji həbiya sara wu njir bikau ba nji hənə nyi adabəngə dəməlmə'yar. 27 A'yi ja ənggər pubu kəra ndiya ənga dədəgal ta mai, arya a'yi mbari kəl ja lər sadaka kalar pəci mai, tanggərma arya bikə nyi, ənga arya bikə nə nji.

Naja ji lər sadaka nyi zəmə pir ar pəci kəra ji lər kərn̄yi. **28** Arya dladə Musa ngə məliya nju cadə pubu kəra ndiya ənga dədəgal'yar sara wu nji ənga tətəwakur nda. Ama alkawal Hyal kəra shili daḃə ənga səm fəla ngə cadəbiya Zər nyi kəra naja ngə tsatsa'a ba'an̄uwa. Alkawal kau ca ngə kəra shili ayukuda dladau. (aiōn g165)

8 Səra mən̄u yiwu mən̄a na ca ngə, a'yi mən̄ ənga pubu abangau, pubu kəra ndiya ənga dəgal kəra a vər nggya ar tsi mazəma tsəkafə nə Ndə Dəgal Dən̄ama a dəməlmau. **2** Ndəra vər məl thlēr ar vi kəra ndiya ənga Cicau, kwapatə kəra jijiri kəra Thlagə ənga kərn̄yi ngə liya ama a'yi ndə mai. **3** Kalar pubu kəra ndiya ənga dəgaləu, nji fiya nyi aga hə sadaka ənga lə sə ləlau, agabangau, najaka pubu kəra ndiya ənga dəgalə tsu, a mbari kəl ja lər sau. **4** Maja abər wu duniya nga ja, ju sən dā pubu mai, ara tsu kadu pubu'yar a'yi kəra a vər lə sau ənggər kəra dladə nana. **5** Səra pubu'yar ka vər məl a vu vi cici nə Hyal kau, tangə ənggər səra nja vər məl a dəməlmau. Ca ngə səra Hyal kughiya Musa aga ja həriya kwapatə anə Thlagəu, ənggər kəra ji cabiya nyi. Ji na, “Ga tsamə ənga hangəkəl, aga ga liya kakalə ənggər kəra yi cabiya ngau, a du mə ta.” **6** Ama thlēr kəra Yesu dləwuri a ndiyari nər nda, arya alkawal mbamba kəra naja ngə tsupamə kəra ndiya hahala nyi ta, arya alkawal mbamba nyi nji mbiya ar alkawal kəra ndiya. **7** Maja abər alkawal mbamba nə tanggərma a'yi tuwa mai, a'yi nju ḃəra gal nə məthləkura nyi kəra ndiya mai. **8** Ta Hyal lari bikər nda, ba ji na, “Pəci wu shili, əngwar Thlagəu, yu nda məliya alkawal mbamba nə mafəliyangə ənga njir Izirayila, ba ənga tsu culi Yahuda. **9** A'yi culi alkawal mbamba kəra yi məl ənga əjir nda'yar mai, ar pəci kəra yi mbar pəla nda aga ya həbiya nda sara wu 'yi'yir Masaru, arya nanda a'yi ta'yi ənga alkawal dā mai, ca ngə dā yi təkə ənga nda, əngwar Thlagəu. **10** Najakə ngə alkawal mbamba kəra yu sa məl ənga njir Izirayila, ayukuda pida'yar kau, əngwar Thlagəu, yu fuwa highiḃə dā wu dəfuwa nda. Yu tsəfəri wu huḃa nda. Yu nggya Hyalər nda, nanda tsu ndu nggya nji dā. **11** A'yi kəl ndə a highiḃə anə təwul nyi mai, alaga zamə nyi, ju na, ‘Ga sən Thlagəu,’ Arya kalar ndu sa sən dā, dzəguya ar kusha nda ba'anə dəgala nda. **12** Ara yu sa təfəbiya nda bikər nda a'yi tsu yu ḃəra dəngari ənga sə ndzəndzər nda mai.” **13** Ta Hyal ngga kau,

ənga alkawal mbamba mafəliyangəu, a cabiyari abər nə tanggərma ta a hiliri ba ji hal. Səra hil ənga səra hal wu səkar mai, ba ja tərabiya kabangəkau.

9 Alkawal mbamba nə tanggərma a'yi ja ənga səra nja kyaga məl nə dləwau. Alkawal mbamba nə tanggərma kə tsu, vi a'yi a gwa kəra cici kəra nji həriya wu duniya. **2** Nji pədləya kwapatəu, wu kwapatə kau, kə nji təkəya bwata məthləu. Ar bwata nə tanggərma sər səḃə pitəlla a'yi, ənga təmbəl, ba ənga ləgu macikəl kəra nji nə nyi anə Hyal. Bwata kau, nga nju ngga ənga Vi Cicau. **3** Ayukuda kadəmbul nə məthləkura nyi, vanyi vi a'yi kəra nja ngga ənga Vi kəra ndiya ənga Cicau. **4** Ar bwata nə məthləkura nyi bagadi a'yi nə əndzə nə nggyi sə kisu, ənga akwati alkawal mbamba kəra nji hədiya ənga əndzau. Akwati kau, kəja səra a gu gwa, pəla əndzə nə fə mana, ənga dəla nə Haruna kəra thlau, ba nga tsəka kəra alkawal mbamba kə tsətsəfə ari. **5** A dar kəra akwati alkawal mbamba kau, shanggudi həhər nə carabiyaməu a'yi kəra wu cabiya kadakadarkur nə Hyal. Nanda ngə məliya shanggudi anə sər hədə miya akwati kau, kəra nju ngga ənga vir nggya təhudu. Namən a sən ndər ar kəra sə'yar kə kwatahə mai. **6** Ma nja fuwar sə wu ləgu ənggər kau, ba pubu'yar a gu bwata tanggərma ənggər kəra ndu wuraga məl thlēr nda. **7** Ama kəl pubu kəra ndiya ənga dəgal ngu gu bwata məthləkura nyi kəra gwa gwa, zəmə wu fa. Naja sən gwa gəra ənga mashi mai, aga təfəbiya bikə nyi ənga kəra nji məliya ənga gəra sənkur nda. **8** Ləgu kə ngə Mambəl Cici cabiya abər, lagur gwu Vi kəra Ndiya ənga Cicau a'yi pəhənəkər kwatahə mai, ma tsu bwata tanggərma tsu ta'yi. **9** Sə'yar kə patə aga nda gəlabiya nggyabiya əshina, kəra wu cabiya abər lə sau ənga hə sadaka a sən shili ənga nggyabiya nə kər papal anə njir dləwə Hyal mai. **10** Sə'yar kau, ar kəra səm ənga sa ba ənga ci dzau nga nda wacu. Thlēr kau, a biyar babal nga nda wacu, kəl ta Hyal nda canə mən lagur məl thlēr nə mafəliyangəu. **11** Kəja Kərsiti a shiliri ənggər Pubu kəra ndiya ənga dəgaləu, nə sə məmənəhə'yar kəra a'yi kabangəkau. Ji shili, kə ji sa gu kwapatə kəra ndiya ənga dəgaləu, ənga kəra ndiya ənga tsatsa'a, a'yi kəra nji həriya ənga tsi mai, kəra cabiya a'yi nə duniya kə mai. **12** Ji gwu vi kəra ndiya ənga Cici kau, aga zəmə pathləu. Naja a'yi gwa ənga mashi ku'yar

əŋga nə wazha thla mai, ama əŋga mashi nyi nga ji gwa, kəra ji bəliya mən əni nə ba'anuwa. (aiōnios g166) 13 Mashi nə ku'yar, əŋga thla'yar ba əŋga bəbər nə mbəhuləu, nju u'uci sə'yar kə a ndar njira gəra cicau, aga ja məliya nda cicau a biyar cicir dzau. 14 Ma abangə ja, mi nga mənə sən na əŋga mashi Kərsiti kəra wu ndiya nda pata? Ndəra gəra əŋga məcaviḏi, lagur dənamar Mambəl Cici nə ba'anuwa nga ji lər kənyi aga sadaka kəra tsatsa'a anə Hyal. Ji məl abangau, aga ja cina dəngar mən sara ara sər mələ mən kəra dəmwa'yu kəra wu shili əŋga tau aga mənə dā njir dləwə Hyal mbəmbədau. (aiōnios g166) 15 Agabangau, Kərsiti naja ngə ndəra wu ta'yi wu pama nji əŋga Hyal wu najaka alkawal mbamba kəra mafəliyəŋəu. Aga kalar njira nji ngga ba nda dləwuri alkawal nə fa'a ki nə ba'anuwa kəra Hyal məliya alkawala nyi. Ta dā a tər ja, tə nyi bəliya nda sara wu bikər nda kəra ndə məliya wu pəcir alkawal nə tanggərma. (aiōnios g166) 16 Ma ndə məliya alkawal ar kəra sər fa'a ki, fa'a kiya nyi wu nyabiya dzə ma nja lar tətəkura ja. 17 Arya alkawal fa'a ki a'yi ja əŋga dənama mai kəl ma nda nyi a təri, ca ngə gyiwuliya məliya səkə a'yi mai ma tsu nda nyi əŋga pi. 18 Ca ngə sərə dā alkawal mbamba nə tanggərma a'yi nji hənggəri əni mai, kəl lagu mashi. 19 Ca ngə sərə dā Musa nana anə nji papatəu sər məl kəra a'yi wu dladau, kə ji həri mashi wazha thla əŋga nə ku'yar, ba ji daḃəri əŋga 'yimi. Əŋga ji hər sasa'wa əpa əpa, kə ji pəḏiya a yar hyali wur hisopəu aga ja dzəgwa uci mashi təmähəu a ndar kəra Ləkakadə pəpədau ba a ndar kəra nji papatəu əni. 20 Kə ji na, “Najakə ngə mashi nə hənggəri əŋga alkawal mbamba kəra Hyal ləri hyi hya bəlari.” 21 Abangə tsu ji u'ucina masha nyi ar kəra kwapatə kau, ba tsu ar kəra patər kar thlər nə kwapata nyi ar pəcir dləwau. 22 Əŋga jiri dladə nə Musa a cabiyari abər kəl nja cina zada kalar sau əŋga mashi. Ma a'yi nji pəna mashi mai təfəbiya bikə a'yi mai. 23 Sə'yar kə nda nggya shanggudī həhər nə sərə a dəməlməu, a mbari nda dā cicau, lagur hə sadaka 'yar kəra wu duniya. Ama sərə a dəməlməu, əŋga kərnda a mbari nda dā cicau, lagur hə sadaka kəra ndiya patəu. 24 Arya Kərsiti əŋga kənyi a'yi gwu Vira ndiya əŋga Cicau, kəra ndapi ngə həriya mai, kəra ndə həriya a papa nə jijira nyi. Awau, ji ma'yi, ji da gwu vira ndiya əŋga cicau a dəməlməu əŋga kənyi, a dəgya Hyal arya mən. 25 Əŋga a'yi ji da gwu vira ndiya əŋga cicau a

dəməlməu aga ja nda lər kənyi ar kər ar kər mai, ənggər kəra pubu kəra ndiya əŋga dəgal wu duniya kəra gwu Vira ndiya əŋga Cicau fa nga fa əŋga mashi nə ma'wi a'yi əŋga mashi nyi mai. 26 Ma abər abangə nga nyi, Kərsiti wu bəra lar bwaḃwatə ba ja tə aga gangəu, dzəguya ar ndələ duniya shili ar əshina. Ama shili nyi aga zəməu, aga nji patəu, ba anə kuḏiyar duniya, ji lər sadaka nə kənyi aga təfəbiya bikər nji. (aiōn g165) 27 Ənggər kəra Hyal fiya aga nda tau aga zəmə pathləu, ayukudā tə nyi kəl səkə numa nə Hyal, 28 abangə tsu nga nji lər Kərsiti aga zəməu, aga ja sa həna bikər nji gangəu. Naja tsu wu bəra sa shili nə məthləkura nyi, aga sa təfə bikə mai, ama aga ja sa nə nyi mbədau anə njira wu caguli əŋga shili nyi.

10 Dladə Musa sə ngau kəra ənggər shanggudā sə mənəhə kəra a vər shili, ama a'yi cabiya abər naja ngə sə jijiri kə mai. Ca ngə sərə dā dlada nyi a'yi a sən məliya patər njira dla ləhə wu dzər Hyal nda nggya cici lagur hə sadaka gəra bəla kəra nju məl fa ga fa kə mai. 2 Maja abər dladə Musa a'yi ja əŋga dənama, tsu nju bəra dumwa əŋga hə sadaka kə ya? Maja abər njir hə sadaka kau, ndu sən uya nggya cicau aga zəməu, tsu dəŋga nə dəfuwa nda wu bəra bwaḃwər ara bikər nda mai. 3 Ama hə sadaka kau, lagur dəngar nda bikər nda ngau, fa əŋga fa. 4 Arya a'yi a sən dā mashi thla'yar əŋga nə ku'yar a sən həna bikə mai. 5 Agabangau, ənggəra Kərsiti shili wu duniya, ji na, “Hə sadaka əŋga lə sə'yar nagə wu yiwu mai, ama kumər dzə nga gə pabəri anə dā. 6 Hə sadaka nə nggyi sau əŋga nə həna bikau nagə wu nggar məsəhəkur nda mai. 7 Kə yi na, ‘Kəja yau, Hyal, yi shili aga ya sa məl sərə gu yiwu, ənggər kəra ja tsətsəfau ar kəra yau wu ləkakadə tsətsəfə nə Hyal.’” 8 Tanggərma ji na, “Hə sadaka, əŋga lə sə'yar, əŋga sadaka nə nggyi sau, əŋga sadaka nə hə bikau, nagə wu yiwu nda mai, əŋga nagə a'yi wu nggar məsəhəkur nda mai.” Ji na abangau, alaga kau, Dladə Musa ngə na nja bəlar sə'yar kau. 9 Ji bəra na, “Kəja yau, yi shili aga ya sa məl sərə gu yiwu.” Ca ngə, a fiyar nji sə nə tanggərma ar thlərpau, aga nja dzəgwa ciya nə məthləkura nyi. 10 Lagur sərə Hyal wu yiwu ca ngə tsu a məliya mənər ja cicau, lagu hə sadaka nə dza ja kəra Yesu Kərsiti ləri aga zəmə pathləu, kəra gəra əŋga cakau. 11 Wu kalar pəcī, kalar pubu wu ta'yi ju məl thlər nyi, ju

dumwa ənga hə sadaka'yar kəra gəra bəla dzə kau, ar kər ar kər kəra gəra ənga dənəma nə həna bikə'yar. **12** Ama ta Kərsiti ləri sadaka aga zəməu, nə ba'anuwə aya bikə'yar, ba ji dzəgwa nggya ar tsi mazəm nə Hyal. **13** Tsu wu pəci ta ja vər səkə nja sa fiya dawa nyi'yar a gyi gya kida hiya ja. **14** Arya hə sadaka zəmə kə ji məliya kau, kə ji shabiya njira nji cicina nda, nda nggya tsatsa'a ba'anuwə. **15** Mambəl Cici lər sakida ar kəra mən ar kəra sə'yar kau. Tanggərma, ji na, **16** "Kəja alkawal mbamba kəra yu nda məl ənga nda, ayukudə pəci kau, əngwar Thlagəu. Yu nda fuwa dladə da wu dəfuwa nda, ba ya dzəgwa tsəfəri wu dəngar nda." **17** Ji bəra cakəri, ji na, "Bikər nda ənga ndza sər nda tsu yu bəra dəngar nda mai." **18** Ar pəci kəra nji təfəbiya bikər nda'yar, tsu vanyi hə sadaka aya bikə a'yi mai. **19** Agabəngau, wazha ama, a'yi mən ənga kər papal jijiri nə gwu Vira Ndiya ənga Cicau lagur mashi Yesu. **20** Naja tsu ji pahəna mən lagu mafəliyəgə kəra mbəmbədau, lagur kadəmbul kəra ca ngə kumər dza ja. **21** A'yi mən tsu ənga pubu kəra dəgal a vər səm təlkur ar kəra ki Hyal. **22** Agabəngau, bəgə mənə shili ləhə wu dzər Hyal ənga dəfu jijiri, ba ənga mbərsa kəra gəra ənga kəpal. Mənə shili ənga dəfu kəra nji cina sara wu sə səsəli, ba ənga kumər dzə kəra nji cina ənga 'yimi caməu. **23** Bəgə mənə ta'yi tandar ar fə dəfu, kəra mənə vər lə sakida ar kəri, ara ndərə məliya mən alkawal ndər məl sə tsə'a miya dəfu ngau. **24** Mənə tsətsəkuri kuvwar mən lagura nda cabiya yiwukur ənga məl thlər kəra mənəhəu. **25** Mənə sara piyari shili wu dəbə dzə nə dləvə mai, ənggər kəra alenyi nja vər məl. Ar viya kau, kuji mənə dumwa ənga tsətsəku dəfuwa mən, mənə dumwa ənga məl abəngau ənggər kəra mən ləri abər Pəcir shilər Thlagər mənə dəri ləhəu. **26** Ma mən dumwa ənga məl bikə nə gəra nggəndərkur, ayukudə mən dləwuri sənbiya sə nə jijiri, tsu vanyi hə sadaka nə bikə a'yi mai. **27** Ar viya kau, sərə hiyau ca ngə səkə wu tsədzau ənga hivər aya numa ənga u'u kəra kwakwadə gagadəu kəra wu nda səmku njira dawa ənga Hyal. **28** Kalar ndərə a'yi bəlari dladə Musa mai, nju tsiya nyi, təhudə a'yi mai, lagur sakida nji məthləu ənga alaga nji makəru. **29** Kalar ndə kəra didana Zər Hyal, ənga ji didana mashi alkawal mbamba kəra ca ngə cina nyi, ənga ji bəra nggəliya Mambəl Cici nə mayiwakur, numa nyi nga kyaga da a ndiya ənga bwaəwatə

gagadəu. **30** Arya mən wu səni ndərə na, "Kiyau, na də ngau, yu nda kibiya." Kəji bəra na, abər, "Thlagə ngu nda məl numa anə nji gə nda." **31** Sər lə hivər ngau, ma ndə tədəu a gwu tsa Hyal kəra ənga pi. **32** Hya dəngari ənga pəci'yar kəra tərabiya. Ayukudə hyi uya lar mbəmbəlkur nə Hyal, ba hyi səsə'wuri ənga jijiri, ənga hyu papa ənga bwaəwatəu. **33** Vanyi pəci nju nggəl hyi ar babal, ənga nju lə bwaəwatə anə hyi wu mwar nji. Ənga vanyi pəci tsu hyu dəbər kər ənga njira wu lar culi bwaəwatə kau. **34** Hyi cabiya təhudə anə njira nji mbiya wu fursəna, nahyi tsu hyi cabiya hudə pipida, ayukudə nji fa'ari karər hyi, aya hyu səni abər a'yi hyi ənga sər fa'a ki kəra ndiya ənga mənəhəu kəra wu nggya ba'anuwə. **35** Agabəngau, hya sara piyari dənəma nə dəfuwa hyi mai, aya ju nda shili anə hyi ənga akkəri dəgaləu. **36** A kiri hya dumwa ənga səsə'wu sau, ara məl abəngau, hyu nda məliya sərə Hyal wu yiwu. Ayukudə kə tsu ba hya dləwuri sərə nji məliya hyi alkawala nyi. **37** Arya a'yi a səkəri mai, "Ndər shili ju shili, naji wu səkəri mai. **38** Ama ndə tsapəu də ju nda nggya lagur mbərsa. Ama ma ji sha a gyu yukudə, mambəl də a'yi wu caguli ənga ja mai." **39** Ama namən a'yi culi njira wu sha a gyu yukudə, ba nda sanakər mai, ama njira ənga mbərsa ba ndə uya mbədau.

11 Mbərsa naja ngə nggya ənga fiya dəfu ar kəra sərə mən fər kər əni, ənga fə dəfu ar kəra sərə li gəra sən ləri. **2** Lagur mbərsa ngə nji dādəm uya fal ara Hyal. **3** Lagur mbərsa ngə mən sənbiya abər lagur dāha Hyal nga nji məliya patər duniya, kəra də a'yi sərə nju ləri a'yi dərəkər lagur sərə ar babal mai. (aiōn g165) **4** Lagur mbərsa ngə Habila ləri anə Hyal sər lau kəra a ndiya nə Kayinu ənga mənəhəu. Ənga məl abəngə nga ji uya fal ara Hyal abər naja ndə tsapəu, wu pəci kəra Hyal dləwur lər sə nyi. Alaga kə Habila a tər kau, tsu ja vər ndər anə mən lagur mbərsa. **5** Lagur mbərsa nga nji hər Enoku, ara ja sara bə ənga tau. Nji tsu a'yi ləri nyi mai, aya Hyal a hər nyi ri. Kadivira nja hər nyi, a ləri nji sakida ar kəra ja abər a pinar ja dəfuwa Hyal. **6** Sə a'yi a sən pina hudə Hyal mai, kəl mbərsa wacu, aya kalar ndərə shili əgya Hyal kəl ji hənggəri abər Hyal a'yi, ətsu ju lə akkəri anə kalar njira wu gal nyi ənga jirkur. **7** Lagur mbərsa ngə Nəhu, ayukudə Hyal kughiya nyi ar kəra sərə tsu nji gəra ləri, nga ji

6elari, ba ji mæliya kwambwal aga ja kætiya njir
 ki nyi. Lagu kæ ngæ numa mbar njir duniya, ba ji
 dzægwa dæ ndær fa'a ki næ tsapækur kæra nju uya
 lagur mbærsa. **8** Lagur mbærsa ngæ Ibrahimu
 6elær ndær Hyal aga ja ma'yi a ndar vanyi 'yi'yi
 kæra Hyal mæliya nyi alkawal abær wu dæ sær
 fa'a ki nyi ar pæcira ji ngga nyi. Naja tsu ba ji
 6elær ndær Hyal ba ji mbar lagu alaga kæ naja
 sæn vira ju ma'yi a ndar mai. **9** Lagur mbærsa
 nga ji nggya ænggær mæthlæpi ar 'yi'yi kæra Hyal
 mæliya nyi alkawala nyi. Ji nggya wu kwapatæu,
 naja ænga Ishaku ba Yakubu, njir fa'a ki alkawal
 ta wayu dæbæ ænga ja. **10** Ji nggya najaka culi
 nggya arya ji fiyafæ ar kæra mælmæ kæra nji fiya
 hiya nyi. Hyal ænga kærnyi ngæ gwabiya ba ji
 hæriya nyi. **11** Lagur mbærsa ngæ Hyal næ nyi
 dænama næ ya zær anæ Ibrahimu, alaga kæ a
 halær ja gagadæu ar pæca nyi. Saratu tsu naja
 ciri nga ja. A hænggær ja abær Hyal ndæra nja
 fær kær æni ngæu, ænga ndær sæbiya alkawal nga
 ja. **12** Agabangæu, lagu ndæ zæmæ kæra a halær
 ja citæ a miya tau, nga nji ya culi kæra gangæ
 gagadæu ænggær shashilga a dæmælmæu, ænga
 ænggær mæshi'wa a miya tsadæu kæra nji gæra
 sæn jigæbiya. **13** Patær nji kau, ndæ tæ wu mbæsar
 nda, nanda a'yi dlæwuri særa Hyal mæliya nda
 alkawala nyi kwatahæ mai, ndæ lari a vær shili
 tsu nadæ wæcu ama ba ndæ dlæwuri ænga hudæ
 pipida ara ndæ sæni abær nanda mæthlæpi nga
 nda wu duniya. **14** Njira wu læ najaka sakida a
 cabiyar ar babal abær nda a vær gal 'yi'yi kæra
 nær nda. **15** Maja abær nda a vær dænga sæ ar kæra
 'yi'yi kæra ndæ piyari, a shar nda agyu yukudæ.
16 Ar viya kau, kæ ndæ fær li ar mælmæ kæra ndiya
 ænga mænahæu, ca ngæ 'yi'yi kæra a dæmælmæu.
 Ca ngæ dæ Hyal a'yi gu sæli ara dæ Hyalær nda
 mai. Jijiri, a pabær ndar ja mælmæ mænahæ aga
 nda. **17** Lagur mbærsa ngæ Ibrahimu, ar pæcira
 Hyal dzæbiya nyi, nga ji lær Ishaku aga hæ sadaka
 ænga ja. Naja ndæra dlæwuri alkawal kau, a pabær
 ja kærnyi aga ja lær zær nyi zæmæ piru, **18** alaga
 kau, Hyal a nær nyi ri, abær, "Lagur Ishaku ngæ
 nju nda jigæwa culi ngæu wu nji." **19** Ibrahimu
 tsu, a dængæbiyar ja abær pakatau, Hyal wu sæn
 hya'ana ndæ tætau. ænga karapau, nja sæn na
 abær ji dlæwuri Ishaku sara wu miya tau. **20**
 Lagur mbærsa ngæ Ishaku fænggær nyi barka
 anæ Yakubu ænga Isuwa ar kæra nggyæbiyar nda
 kæra a ndumwa. **21** Lagur mbærsa ngæ Yakubu
 fænggær nyi barka anæ gyapækura wazha Yusufu
 ar pæcira ja vær biyar pi. ænga ætsu ji dlævæ Hyal
 ænggæra ji tæghær dzæ a gyær zæwa 6æ nyi. **22**
 Lagur mbærsa ngæ Yusufu, ndær ar kæra biyar
 njir Izirayila sara wu 'yi'yir Masaru, ar pæcira
 ja læhæ a miya tau. ænga tsu ji lær sær mæl ar
 kæra dæhi nyi. **23** Lagur mbærsa ngæ njir ya Musa
 dæwana nyi næ hya makæru ayukudæ nji yabiya
 nyi. Ndæ mæl abangæu arya ndu sæni abær sal
 yaya nga ja. ænga nanda a'yi hivær dlædæ tæl kæ
 mai. **24** Lagur mbærsa ngæ Musa piyari nja ngga
 nyi ænga zær kwar Fira'auna, ar pæcira ji hau.
25 A ndiya anæ nyi ja lar 6wæbæwatæ ænga nji gæ
 Hyal, a mwara nggya wawahæ næ pæci kushu
 wu bikau. **26** Wu tsam nyi, a ndiya anæ nyi ja
 lar 6wæbæwatæ arya Kærsiti, kæra ndiya nggya
 wawahæ næ 'yi'yir Masaru, arya ja vær fær li ar
 kæra ækkæri kæra a vær sækæ nyi a ndumwa. **27**
 Lagur mbærsa ngæ Musa piyari 'yi'yir Masaru,
 gæra hivær hudæ ndzændzæ tæl. Ji sæsæ'wuri arya
 ji tsamæri ar dza ja ndæra nji gæra lari ænga li.
28 Lagur mbærsa nga ji 6elari Lardur næ Vælna,
 ænga ji u'ucina mashi ara waladi næ dlæ wazha næ
 tanggærma næ njir Masaru ja sara tsækwar wazha
 njir Izirayila. **29** Lagur mbærsa ngæ njir Izirayila
 tærabiyar ar 'yi'yi u'ulæ wu Tsadæ Dæzæu. Ama ta
 njir Masaru nærdzæu aga nu nda, ba ndæ sa a
 gwar tsadæu. **30** Lagur mbærsa ngæ mahwal næ
 mælmæ Yariko dla, ayukudæ nji zæwar nyi næ pida
 mædæfæu. **31** Lagur mbærsa ngæ Rahapæu, zæwar
 ta, naji tæ ækkæ'yi nji gæra nggær ndær mai, arya
 ji dlæwur mæthlæpi njir tsamæ mælmæu. **32** Mi
 nga ya uya ya 6æra na? Pæci a'yi ara yau ya ndær
 ar kæra Gidiyanu, ænga Barakæu, ænga Samsonu,
 ænga Jafæta, ænga Dawuda, ænga Samuyalu ba
 tsu nabi'yar. **33** Lagur mbærsa ngæ nji kæ sæmku
 tælkur ar kæra tæltæl'yar, kæ ndæ mæl særa tsatsa'a,
 ænga ndæ dlæwuri sæ'yar kæra nji mæliya nda
 alkawal, ænga ndæ hahædiya miya lævara nyi'yar,
34 ænga ndæ ta'yina dænama næ u'u, ænga ndæ
 gæbana miya katsækær. Kukufækur nda ba sha
 aga dænama, ænga ba ndæ dæ ænga dænama a
 gwa miya pa ba ndæ kækædlæna soja'yar næ 'yi'yi
 pampamæu. **35** Mathlækæ'yi dlæwuri nji tætar
 nda kæra nji hya'ana ænga pi. Nji dzæbiya nda
 ænga 6wæbæwætau, ama kæ ndæ nggæl ara sha ara
 nu Hyal aga nja dzægwa sæya nda. Ndæ fuwa
 kærnda wu fær kær wu pi kæra a ndiya ayukudæ
 hya'ari sara vir tau. **36** Alenyi nji, nji didana nda
 ænga nji dægæ nda ænga wuda, alenyi nji tsu, nji
 mbiya nda ar gangæ ænga alenyi tsu, nji fuwa
 nda wu fursæna. **37** Nji tsiya nda ænga tsæka
 vavaka, nji thlæthlæwa nda bwata mæmæthlæu

ənga hənggəyā thlə wu, bā nji bəra tsəyā nda ənga katsakər. Alenyi nju bəu ənga kar har nda ci təmahəu ənga nā ku. Ənga ndə nggəyā wu gha ənga bwaḃwatəu bā ənga nggəyā dādali. **38** A dār nda mənəhəu ara nggəyā wu duniyā kau, ndu bəbāu wu tagə mashi ənga mə'yar, ənga thləl'yar bā ənga ka'u kəra a gyiwu 'yi. **39** Patəkura nji kau, Hyal a ləri sakida nā fal arya mbərsar nda, ama patəkura nda nandə dləwuri səra nji məliya alkawala nyi mai. **40** Arya Hyal a pabəri səra a ndiya ənga mənəhəu anə mən. Dənga nyi tsu ca ngə nda sara dā cicipəu gərə ənga mən mai.

12 Agabəngau, ta dəri sakida dlamir nji gangə gagadə zəwar mən kau, ta'yi mənə zəzədəna kalar səra wu sən kar mən, ənga kalar bikə kəra wu sən səbiya mən bəbalu. Ta'yi mənə hwi kəra mənə miya nyi kau ənga cikər. **2** Ta'yi mənə fər liya mən ar kəra Yesu, ndəra naja ngə mətəghə ənga ndəra nyabiya mbərsar mən. Arya hudə pipida kəra nji fiya aga səkə nyi, bā ji səsə'wuri dlakə nā wu dlədlakau, naja a'yi tal sə səsəlīkura nyi mai. Arya kau, ja vər nggəyā ar tsi mazəm nā tsəkafə Hyal. **3** Hya dəngari ənga patər bwaḃwatə kəra ji səsə'wuri sara wu tsa njir bikau, agabəngau, bəgə najaka sə a cakər hyi dənəma a sara hya həda bā kəra hya hur mai. **4** Wu par bikər hyi, a'yi təkəri hya pəna mashir hyi mai. **5** Əndəga kəra hyi fari ndər nā fə dəfu kəra Hyal nana ta ya, kəra ji nā anə hyi ənggər wazha nyi ta ya? “Zədə, a sara ga shabiya hwathlə nā Thlagə aga ja dā sə məməlam mai, a sara ga hurkər ma ji kughiya ngə mai. **6** Arya Thlagə wu hwathlə kalar ndəra ju yiwu, ənga ju lə bwaḃwatəu anə kalar ndəra ji həri aga zər nyi.” **7** Hya səsə'wuri bwaḃwatə kəra hya vər sa, ənggər hwathlə ngau. Lagu kə ngə Hyal wu məl ənga hyi ənggər wazha nyi nga hyi. Zər a'yi kəra dənī a sən hwathliya nyi mai ya? **8** Ma Hyal a'yi hwathliya hyi ənggər kəra ja vər hwathlə wazha nyi mai, a cabiyari, abər nahyi a'yi wazha hudā ja mai, ənga nahyi a'yi wazha nyi jijiri mai. **9** A'yi najakə waci mai, a'yi mən ənga dərman nā kumər dzau, njira wu hwathlə mən, namən tsu bā mənə gənggər nda səli. Ya, a'yi mənə kyaga gənggər nyi səli anə Dərman nā mambəl ma ju hwathlə mən, aga mənə dābaga uya pi wa? **10** Dərman nā kumər dzə wu hwathlə mən nā pəci kushu ənggər kəra ndu mbari. Ama Hyal wu hwathlə mən aga dləwa mən, aga mənə

uya cīkūr ənggər nā nyi. **11** Patər hwathlə wu shili ənga tau anə kumər dzə nā pəci kushu, ama a'yi məsahəkūr mai. Ama ayukudā nyi patəu, ju shili ənga tsapəkūr ənga hudə pərtəu anə patər njira nji hwathliya. **12** Agabəngau, hya ndidəbiya tsa hyi kəra həhədə ənga undiya hyi tsu kəra gərə ənga dənəma. **13** Hya tsənə lagur bər hyi aga ma kadal wu bə ari ja sara uya shilgəu, ama ja uya jaməkūr. **14** Hya məl kalar səra hyu sənī aga hya uya nggəyā jaməu ənga nji patəu, bā ənga hya nggəyā cīcau. Ma a'yi ənga nggəyā cīci mai, ndər sən lar Thlagə a'yi mai. **15** Hya nggəyā ənga hangəkāl a sara hya tini mayiwakūr nā Hyal. Hya nggəyā ənga hangəkāl a sara ndaliya hyi a dā ənga hudə ndzəndzau kəra wu shili ənga bwaḃwatəu bā ja bəsiya dadamgana. **16** Hya nggəyā ənga hangəkāl ara ndaliya hyi a sara dā ndə səsū alaga ndə gərə hivər Hyal ənggər Isuwa, ndəra dəlna nggəyā nā ya tanggərma nyi arya sər səm nā cala zəməu. **17** Ayukudā nyi patəu, a yiwur ja aga dənī a nā nyi nənya barka, ama bā ji kədləna nyi. Naji bəra uya pəci nā pabəri pama nda mai, alaga kə ji kadi ənga tiwi ənga sələm kau. **18** Nahyi a'yi shili əgya madiya mən nā Sənayu kəra nju sən tsəkwari mai, alaga əgya u'u kəra a vər mbə gagadəu, alaga əgya kuthlə kiyakiyar sitəu, alaga əgyakidā dlama dəgal. **19** Alaga mbidə təlēmə, ənga dāhə kəra ndə nggəri, kə njira nggar kə kadiyau, abər tsu sə a'yi nja bəra nā anə nda mai. **20** Ndə kadi abəngau arya nandu sən səsə'wuri səra Hyal nar nyi anə Musa mai, abər, “Alaga mə'wi ngə tsəkwari mən dəgal kau, kəl nja tsəyā nyi ənga tsəkə vavaka.” **21** Musa ənga kərnyī, ayukudā ndə lar sə hihivər kau, kə ji dzəgwa nā, “Dza yi patə wu tsədzau ara hivər.” **22** Ama a shilir hyi əgya madiya Mə nā Səhiyona, ənga məlmə nā Hyal kəra ənga pi, ca ngə Urshalima kəra a dəməlmau. Hyi shili əgya madiya dlamir waladi kəra kabau gangə gagadəu wu caguli. **23** Hyi shili əgya dābə dzə njir nu, yarma Hyal njira thləmər nda a'yi tsətsəfə a dəməlmau. Hyi shili əgya Hyal ndəra wu numa anə kalar ndau. Hyi shili əgya mambəl nā nji tsapəu, njira nji shabiya nda nji cīcau. **24** Hyi shili əgya Yesu ndəra naja ngə alkawal mafəlīyangə kəra ta'yi wu pama Hyal ənga nji nyi. Ətsu hyi shili əgya mashi kəra nji ucina, kəra a vər ndər mənəhəu a ndiya mashi Habila. **25** Hya nggəyā ənga hangəkāl, a sara hya piyari səhimi ndəra wu ndər kə mai. Hya sənbiya

abər njir Izirayila kəra piyari dləwu kughi Musa wu duniya nandə uya mbədə mai. Ya, abari nga nyi dzəgwa da anə njira piyari kughi nə ndəra sara dəməlmə? **26** Ar pəci ta tsu, dāha Hyal kənggədər duniya. Ama kabangəkau, ji məliya alkawal abər, “Yi wu bəra nda kənggədər duniya, a'yi kəl duniya waci mai, ama dābə ənga dəməlməu wayu.” **27** Səra “bəra” aga nyi ca ngə patər səra Hyal məliya wu nda kənggədər dzau ba nda sanəkər, aga kalar səra gəra sən kənggədər dzau ba nda nggya. **28** Agabangau, ta dāri a uyar mən təlkur kəra gəra kənggədər dzau, bəgə mənə nggya ənga usaku, ba ənga dləwə Hyal kəra kyau wu hivər nyi ənga gənggər nyi səli. **29** Arya Hyalər mən u'u ngau kəra wu nggyi kalar sau.

13 Hya dumwa ənga ca yiwukur anə kuvwar hyi ənggər wazha ama. **2** A sara hya piyari dləwu məthləpi mai, aya lagu kə ngə alenyi nji dləwuri waladi'yar gəra ənga sənər nda. **3** Hya dəngari ənga njira wu fursəna, ənggər nahyi ma a ndəna nga hyi əkkə'yi nda. Hya dəngari tsu ənga njira nji nə nda bwaḃwatəu, ənggər nahyi ma, wu kwakwada nyi nga hyi əkkə'yi nda. **4** Hya gənggər nyi səli anə hədzau, patəkura hyi, ənga hya nggya ənga cicikur wu hədzau. Arya Hyal wu nda numa anə kalar nji səsə. **5** Hya sara nə nyi dəfuwa hyi anə yiwu gənna mai, ama hya nggya ənga hudə pipida ənga kalar səra ara hyi. Arya Hyal nana, “Ba'anuwə nayu piyar ngə mai, jijiri nayu sənə ngə mai.” **6** A sən na mən gəra ənga təkəkər, abər, “Thlagəu ndər dləwa da ngau, nayu hivər mai. Mi ngə nda sən məliya da?” **7** Hya dəngari ənga njir tədəmwa anə hyi, njira highiḃər hyi ndər Hyal. Hya tsambiya sə wu nggyabiyar nda aga hya fa'abiya hiya səra ndə məl wu mbərsar nda. **8** Yesu Kərsiti, ənggər kəra ja na, abangə nga ja əshina, ənga ba'anuwə. **(aiṓn g165)** **9** Agabangau, a sara highiḃə nə fati paməpamə a həna hangəkala hyi mai. A dər tsə'a mənə uya tsətsəku dəfu lagur mayiwakur nə Hyal, ama a'yi lagur nu sər ciji ar kəra sər səm mai. Sə'yar kə tsu a'yi nda ənga dləwa dzə anə njir bəlar nda mai. **10** Namən tsu a'yi mən ənga bagadi kəra alaga pubu'yar kəra wu məl thlər ar bagadi dādəm ta, a'yi nda ənga dənəma nə səm səra nji thlana ar bagadi kə mai. **11** Pubu kəra ndiya ənga dəgal ju gwa ənga mashi ma'wi a gwar vira Ndiya ənga Cicau ənga kəbə kwatə nə təfə bikau, ama kumkuma ma'wiya

ny'yar nju biya ngyina a biyar ya məlməu. **12** Abangə tsu ngə Yesu a ləri bwaḃwatəu ənga ba ji tau, a biyar ya məlməu aga ja məliya nji nyi cicau lagur mashi nyi. **13** Agabangə tsu, bəgə mənə ma'yi a ndəgya ja, a biyar ya məlməu, aga mənə biya səsə'wuri didə vi kəra ji səsə'wuri. **14** Arya məlmə kəra wu duniya kəra mənə gwa kau a'yi wu nda səkəri parangə mai, ama mənə dumwa ənga tsamə məlmə kəra a vər shili. **15** Agabangau, bəgə mənə kəbə kwatə nə fal anə Hyal lagur Yesu cumu, fal kəra wu lər sakida ar kəra kadakadarkur nə thləmə nyi. **16** A sara hya fari məl mənəhəkur ənga dləwa njira vər ghar sə mai. Sə'yar kə ngə kəbə kwatə kəra wu pina hudə Hyal. **17** Hya bəlar səra njir tədəmwar hyi wu na, ənga hya nu səra ndu na. Thlərər nda ngau, aga nda bəlar mambələr hyi, ənga nanda tsu ndu nda jigabiya thlərər nda anə Hyal. Hya bəlar ndərər nda aga thlər nda a da ənga hudə pidapida, a'yi ənga hudə tədəbə mai, aya kau, a'yi wu shili ənga akkəri anə hyi mai. **18** Hya kədi Hyal anə 'ya. A sən 'ya abər papal ngə kəra 'ya ənga cimər 'ya, 'ya nggya tsatsa'a cimu wu kalar səra 'yu məl. **19** Yu kədi hyi, hya nggya ənga kədi Hyal aga ya uya sha a shili əgya hyi kajangəkau. **20** Bəgə Hyal nə hudə pərtəu ənga kərnyi, Hyal kəra lagur mashi nə alkawal mbamba kəra hya'ana Thlagər mən Yesu sara vir tau, ndər bəla dəgal nə təməhəu, ja nə hyi hudə pərtəu. **(aiṓnios g166)** **21** Hyal ənga kərnyi, ja nyana hyi ənga kalar səra mənəhəu, aga hya nu səra ju yiwu lagur Yesu Kərsiti. Bəgə kadakadarkur a nggya nənəyi ba'anuwə. Amina. **(aiṓn g165)** **22** Yu kədi hyi wazha ama, hya mbiya dəfu ənga kughi dā, aya a'yi sə gangə nga yu tsəfə anə hyi mai. **23** Yu yiwu hya sənə abər a pəliyar nji zamər mən Timathlawusu sara wu fursəna. Ma ji sən shili kadu, ba ya shili ənga ja aga ya sa lar hyi. **24** Hya usar njir tədəmwar hyi ənga patər njir nu. Wazha ama sara wu 'yi'yir Italiya nda vər usa hyi. **25** Bəgə mayiwakur Hyal a nggya ənga hyi patəu.

Jamisu

1 Nayi Yakubu ngə sə cama tsətsəfə kau, nayi mafa Hyal ənga nə Thlagə Yesu Kərsiti, anə culi njir Izirayila kumo apə məthləu, kəra tətəlna dzə a ndu duniya. Ya vər usa hyi. **2** Wazha ama, hya həri ənga hudə pərtəu, kalar bwaḃwatə paməpamə kəra hyi wu tərabiya a gwa. **3** Hya mäl abangau, ara hyu səni abər bwaḃwatər hyi dzəbiya mbərsar hyi ngau. Lagu kə nga ju cakəri hyi səsə'wu sau. **4** Kəl hya piyari səsə'wuri sər hyi ja nyabiya thlər nyi, aga hya hə mənəhəu ənga hya nyabiya dzə cicipəu, ənga sə a'yi hyu ghari mai. **5** Ma ndaliya hyi ghari hahangəkur, ba ja kədi ara Hyal, ndəra wu lə gərə ənga tazhira anə nji patə gərə ənga dida, ba ja nə nyi. **6** Ama kəl ja kədi ənga mbərsa, gərə ənga təkəkər, ara ndər təkəkər ənggər kənggədər 'yimir dal ənga ja kəra yambadə a vər dlə nyi nga ju shashabiya nyi. **7** A sara ndə kau a dənga abər ju sən dləwuri sau sara ara Thlagə mai. **8** Naja ndə kər məməthlu ngau, ndəra nji gərə sən fiyafə ni. **9** Kalar ndər nu kəra dādali, ja dā ndər fəkər nyi abər Hyal a fənggər nyi ri barka dəgaləu. **10** Abangə tsu ndər nu ndər bərba ja dā ndər fəkər abər Hyal a həya nyi ri a gya, ənga ju nda tərabiya ənggər mbəmbəla wu. **11** Arya ma pəci biya ji mbəl gagadau, ba ja məliya wanya ul, ba mbəmbəla nyi a pənəkər, ba mənəhəkur nyi a ndzau. Abangə tsu ngə ndər bərba wu nda tənəkər a vər mäl sugu nyi. **12** Barka anə ndəra cinapi wu pəcir dzau, ara ma ji sən ta'yau, ju nda uya akkəri nə pi kəra Hyal hər alkawal anə njir yiwu nyi. **13** Wu pəcir dzau, ndər na abər, “Hyal nga vər dzə dā,” mai. Ara Hyal naji wu sən dzə kalar ndə mai, ənga tsu nju sən dzə Hyal ənga dəmwa'yikur mai. **14** Ndau ju gwu dzau ma suna nyi nggutana nyi, ba ji pətəri nyi. **15** Ma hudə nə suna a həri, ba ja yabiya bikau. Bikə tsu ma ja nyabiyar dzə gagadau, ba ja yabiya tau. **16** Zamər 'wa dā 'yar, hya sara ngguta kərhyi mai. **17** Kalar sərə mənəhəu ənga sərə nyinyau sara dəməlmə nga nyi. Ndu shida sara ara Hyal Tada ndəra məliya pəci, ənga hya ba shashilga'yar. Naja ngə ndəra gərə bəla dzau ənggər kəra shanggudi wu bəla dzau. **18** Hyal ngə hənggəri, ba ji nə mən pi kəra gərə kudau lagu ndər nyi kəra jiri, aga mənə dā njira wu ndiya wu culi sərə ji məliya patəu. **19** Zamər 'wa dā 'yar, hya nggari, kalar ndau, ja

dā ndər səhimi ndər kusakusa, ama a'yi ndər ndər kusakusa mai, ənga tsu a'yi ndər ndzə hudə kusakusa mai. **20** Ara ndzə hudə ndau, a'yi ju sən məliya nggyabiya tsapəu kəra Hyal wu yiwu mai. **21** Agabangau, hya piyari mäl sərə dəmwa'yi ənga kalar sərə wu shili ənga bikau ar kər ar kər, ba hya həya kəra hyi hya dləwuri ndər Hyal kəra ji thləkana wu dəfuwa hyi, kəra wu sən mbədana hyi. **22** Hya sara ngguta kərhyi ənga səhimi ndər Hyal wacu mai, ama hya mäl thlər ənga sərə hyu nggari. **23** Kalar ndəra wu səhimi ndər Hyal ama naji wu mäl thlər ni mai, kakalə nga ja ənga ndəra tsamiya bama ja a gwar doragalu, **24** ama ənggərə ji shana bama ja sara ar viya nyi, ba ji fari sərə ju pa. **25** Ama ndəra ndiya ənga barka naja ngə ndəra lər kərnyi aga jiga ənga səhimi highibə dladə mənəhəu nə Hyal ənga hangəkəl, dladə kəra wu pəlbiya ndə sara wu bikau. Ndə kau, a'yi dā ndər səhimi wacu mai, ama ndər mäl thlər ənga sərə ju ngga. Ndə kau ndər barka ngau wu kalar sərə ju mäl. **26** Ma ndə na abər ndər nu Hyal nga ja ənga jiri, ama naji sən bəlari miya ja mai, kərnyi nga ju ngguta, ənga nu Hyal nyi sə kurthlə ngau. **27** Nu Hyal kəra Dərmən Hyal hənggəri abər cicau nga jiri, ca ngə, nja tsamə wazha məsətau ənga mathləkə'yi təsal wu bwaḃwatər nda, ənga ndəra piyari diyabə kərnyi ənga didi nə duniya.

2 Wazha ama, nahyi njira hənggəri ənga Thlagər mən Yesu Kərsiti ndər kadakadar, hya sara ca pampaməkur mai. **2** Mənə na abər vanyi ndər bərba kəra hari kari mənəhəu ənga ndə dādali kəra hari kari dididi ndə shili ar vira hyu kabə ari. **3** Ma hyi nar nyi anə ndər bərba, “Kəja vir nggya mənəhəu ga nggya ari,” ama kə hyi nar nyi anə ndə dādali kau, “Ta'yi nə ngau a ndənə,” ma a'yi abangə mai, “Ba ga nggya a gyu 'yi.” **4** Mäl abangau a'yi hyi cabiya pampaməkur wa, əndəga? Ənga a'yi hyi məlna nda numa kəra gərə ki wa, əndəga? **5** Siya dā mə himi wazha ama nə huda yau, Hyal a'yi dəmbiya njir dādali wu liya njir duniya ji məliya nda njir bərba nə mbərsa wa, əndəga? Ənga a'yi nanda ngə Hyal dəmbiya aga njir fa'a ki nə təlkur Hyal kəra ji hər alkawal anə njir yiwu nyi wa, əndəga? **6** Ama nahyi hyu didana nji dādali. A'yi njir bərba ngə nə hyi bwaḃwatə ta wa, a'yi abangə wa? A'yi nanda ngə njir fa'a hyi a ndumwar njir pathla ta wa, əndəga? **7** A'yi nanda ngə njir ndər

nə diyaḁa thləmə kəra ndiya ənga mənəhəu, thləmə kəra nji sənbiya hyi ni kə wa, əndəga? 8 Maja abər hyu sən bəlari dladə nə Hyal kəra tsətsəfau wu ləkakadə nyi, kəra na, “Ga yiwu tuwul ngau ənggər kərngau,” sə tsapəu nga hyu məl. 9 Ama ma hyu ca pampaməkur anə alenyi nji, bikə nga hyu məl. A dāri hyi njir bəl dladə nə Hyal. 10 Ara kalar ndəra bəlari dladə'yar kə patəu, ama ba ji tuwa ara bəlari zəməu, a tuwari ja ara bəlari patəkura nyi. 11 Ara naja kəra na, “Ga sara məl səsukur mai,” ngə bəra na, “Ga sara tsa ndə mai.” Ma nagau a'yi wu məl səsukur mai, ama gwu tsa ndau, a dāri gə ndəra gəra sən bəlari dladəu. 12 Agabangau, sərə hyu na ənga sərə hyu məl, hya dəngari abər hyu nda ta'yi wu mwar Hyal nja məliya hyi numa ənga dladə kəra məliya hyi, hyi dā kambər nji. 13 Ar pəcir numa nə Hyal, njira gəra ənga təhudəu, Hyal wu nda məliya nda numa gəra ənga təhudəu tsu. Ama njir təhudə, Hyal wu nda təhudə əgya nda ar pəcir numa. 14 Wazha ama, ma ndə na abər naja a hənggəri ja, ama thlər mənəhəu nə cabiya a'yi mai, mi ngə mənəhəkura nya? Gə nggani culi najaka mbərsa a sən nə nyi pi ya? 15 Məna na, vanyi ndər nu a'yi, tara sal tara mala kəra gəra ənga sər ha ənga sər səm. 16 Ma ndaliya hyi na anə nyi, “Ma'yi sə ngə wu jaməkur ənga Hyal a fənggər ngə barka nə sər səm ənga sər ha,” ama sə a'yi ji məliya nyi mai, mi ngə mənəhəkura nya? 17 Abangə tsu, mbərsa ənga kərnyī gəra ənga thlər mənəhəu wu nu nyi, tətə nga ja. 18 Ama ba vanyi nda na, “Hənggəri jiri ara gau, ama nayi nə dā thlər mənəhəu nga ara yau.” Cabiya dā mbərsa ngau gəra ənga thlər mənəhəu, ba ya cabiya ngə nə dā lagu thlər mənəhəu kəra yu məl. 19 Gəu hənggəri abər Hyal zəmə nga ja. Mənəhə nga nyi! Alaga wazha shatan ənga kərnda ma a hənggəri nda abər abangə nga nyi, dāḁə ənga tsədau. 20 Nagə ndə dza, gu yiwu nja canə ngə sərə cabiya abər mbərsa gəra ənga məl thlər mənəhəu sə kurthlə ngə ya? 21 Dəngari ənga əjir mən İbrahimu, mi ngə dā Hyal ngga nyi ənga ndə tsapa? A'yi arya thlər mənəhəu kəra ji məlna, ənggəra ji pina Ishaku ar vir thla sau aga ja həna sadaka ənga ja wa, əndəga? 22 A lari gə ənggəra mbərsa nyi ənga məl thlər mənəhəu nyi a vər bə lagu zəməu. Hənggəri jiri nyi a nyabiyar dzau lagur sə mənəhəu kəra ji məlna. 23 Ənggau, səka nyabiya ri sərə tsətsəfau kəra na, “İbrahimu hənggəri ənga Hyal, kə Hyal

jigəwa nyi ar viya ndə tsapəu,” arya kə nga nji ngga nyi bazhiya Hyal. 24 A lari hyi ja abər lagu thlər mənəhəu ngə ndu uya tsapəkur, ama a'yi lagur mbərsa waci mai. 25 Abangə tsu, ngə Rahapəu fwakya ta uya dā ndə tsapəu a dumwar Hyal arya thlər mənəhəu, ənggəra ji dəwana njir sa tsamə hudə məlmər nda, nga ji səwa nda lagu pamə wa, a'yi abangə wa? 26 Agabangau, ma ndə gəra ənga mambəl wu ja tətə nga ja, abangə tsu mbərsa gəra ənga thlər mənəhəu tətə nga ja tsu.

3 Wazha ama, a sara nji gangə wu pama hyi a dā njir highiḁə mai, ara hyu sənī abər njir highiḁə nga nju nda məl numa anə nda ənga jirkur. 2 Namən patə vanyi pəci mənū məl sərə a'yi tsa'a mai. Ama ndəra gəra saya ndzana sau, lagur sərə wu biya wu miya ja, naja ndə cici ngau, ənga ju sən tsərpər piya ja. 3 Ma mən fuwa lidzang wu miya tagu aga ja məl sərə mənū yiwu, mənū sən shabiya dza ja patə a ndar lagura mənū yiwu. 4 Ətsu, məna dənga ar kəra kwambwal kəra dəgaləu. Alaga kə kwambwal dəgal nga ja gagadə kau, kəra kəl yambadə dədəgal nga sən jahəna nyi ar kəra 'yimi, ama zər zəwa kushu ngə ndər dlə kwambwal wu jahə nyi ni a ndar vira ju yiwu ja ma'yi a ndari. 5 Abangə ngə kiyar tsu, sə kushu nga ja ar dza ndau, ama sər ḁwasə wu hya'ari gangə gagadə ara ja. Dəngari sərə kiyara u'u kushu a sən məliya nyi anə kubur tagau ma ji mbari u'u. 6 Kiyara ndau, ənggər u'u nga nyi. Naja nga ndiya kalar sə ar dza ndau ənga dəmwa'yū. Kiyar wu sən ndzana ndau, ənga ju sən ndzana nggyabiya ndau. Kiyar ənga kərnyī ba nja dzəgwa nggyina nyi wu u'ur kətsa. (Geenna g1067) 7 Patəkura culi ma'wi tagəu, ənga 'yagə'yar, ənga sər tədə ənga ta ba sər 'yimi 'yar, ndu sən fuwa nda wu lagu. Ndə tsu a fuwa ndari wu lagu. 8 Ama kiyara ndau, ndər sən fuwa nyi wu lagu a'yi mai. Kiyar sə dəmwa'yi ngau sərə ndə gəra sən fuwa wu lagu. Naja nyinyau nga ja ənga mindal nə tsa ndau. 9 Ənga kiyara mən nga mən wu fal Thlagə ənga Dərmən. Ənga kiyara mən tsu nga mən wu shi'wa nji kəra Hyal məliya a papa kərnyī. 10 Sara wu miya zəmə ngə fal ənga shi'wa wu biya. Wazha ama, a'yi a kyau abangə mai. 11 A sən uya nji 'yimi məsəhəu ənga nə nunur sara wu mandəli zəmə ya? 12 Wazha ama, a sən dəmər nji mangwara ar wur gwava ya? Əndəga a sən nər nji gwava ar wur bəla ya? Abangə tsu 'yimi

mandəli nunur a'yi a ləri 'yimi məsahə mai. **13** Wa ngə ndə tsətsəl ənga wu sənbiya sə wu pama hya? Bəgə ja cabiya lagur nggyabiya nyi kərə mənəhəu, ənga məl thlər kərə mənəhəu lagur həya kər kərə shili lagu tsətsəlkur. **14** Ama ma dəfuwa hyi nyinyi ənga shishikur ənga hyu yiwu kərhyi, a sara hya bwasə ənga tsətsəlkur kə mai, ara jirkur a'yi a gwa mai. **15** Culi najaka tsətsəlkur a'yi shida sara ara Hyal mai. Ama tsətsəlkur kau sara wu duniya nga nyi, ənga shatan ama a'yi nə Mambəl Hyal mai. **16** Arya vira shishikur ənga yiwu kərngau a'yi, əna nga gu thləwa njir gwadəvi ənga njir məl sə dəmwa'yu. **17** Ama tsətsəlkur kərə shida sara ara Hyal, tanggərma cici nga nyi, ənga wu gal nggya jaməu, ənga gərə yiwu kərny, ənga ju həya kər, ənga nyinyau ənga təhudəu, ənga ju məl thlər paməpamə mənəhəu, ənga gərə tazhira ba ənga jirkur. **18** Njir gal nggya jaməu ngə njir məl sərə wu cakə jaməkur, ca ngu shili ənga nggya tsapəu.

4 Mi ngu dla ənga pa ənga bwari wu pama hya? A'yi suna dəmwa'yi kərə wu pa wu dəfuwa hyi ngu dla ənga nda wa, a'yi abangə wa? **2** Hyu cim sau ama nahyi wu uya mai. Ca ngə də hyu tsa nji. Sərə ara nji ma, hyu cim gagadau, ama nahyi wu uya mai. Ca ngə də hyu bwari ənga hyu pa. Nahyi wu uya mai ara nahyi wu kədi ara Hyal mai. **3** Ar pəci kərə hyu yiwa, nahyi wu uya mai, ara nahyi wu yiwa ənga dənga dəmwa'yu, aga hya tsəya anə kərhyi wacu. **4** Nahyi ya, ənggər nji səsu nga hyi. A'yi hyu səni abər bazhikur ənga duniya dawakur ənga Hyal ngə wa? Kalar ndərə wu yiwu ja də bazhiya duniya a dər ja dawa nə Hyal. **5** Hya sara nggani abər sə kurthləu ngə mai, ngə ndər Hyal kərə tsətsəfə kə na abər, “Hyal fuwa mambəl wu mən, ca ngə də ju cim ənga jirkur aga mənə nggya nə nyi wacu.” **6** Ama Hyal ngə canə mən mayiwakur nyi gagadau. Ca ngə də ndər Hyal kərə tsətsəfə na: “Hyal wu cicina ndər hə kər ama ju ca mayiwakur anə njira həya kər.” **7** Agabangə hya lər kərhyi anə Hyal. Ba hya nggəl ara məl thlər ənga sərə shatan wu na, ba ja kwaya a dər hyi. **8** Hya shili ləhəu wu dər Hyal ba ja shili ləhəu wu dər hyi tsu. Nahyi njir bikau hya piyari bikər hyi, nahyi nji dəfu məməthlu hya cina dəfuwa hyi. **9** Hya ndə hudəu ənga hya tiwi ənga sələm ara bikər hyi. Bəgə ngushir hyi a sha aga sə'yinggu, cagulir

hyi tsu ja sha aga hudə kyakyaru. **10** Hya həya kər a gya wu mwar Thlagəu, ba ja nda hər hyi a di. **11** Wazha ama, hya sara də kuvwar hyi mai. Kalar ndərə ndər dəmwa'yi ar kərə ndau ənga ji na abər zamə nyi a'yi mənəhə mai, ndər dəmwa'yi nga ju məl ar kərə dladə nə Hyal ənga tsu ju na abər dladə nə Hyal a'yi mənəhə mai. Ma gə na abər dladə Hyal a'yi mənəhə mai, nagə bəlar mai, ama a məlnar gə numa ar kəri. **12** Hyal zhizhiniy ngə ndər lə dladau ənga ndər məl numa. Naja ngə ndərə sən mbədana ənga ja tsəya. Ama nagau, wa nga ga, ga məl numa anə kuvwa nga? **13** Siya də mau himi nahyi njira wu na, “Ma a'yi əshina mai əzəgəu, yu ma'yi a ndu məlmə kau ma a'yi mai məlmə ta. A ndəna yu nda həna fa pathləu, ya dəl ənga ya dəlna aga ya məliya gənna.” **14** Ya kəja nahyi wu sən sərə wu sa də əzəgə mai. Hya dəngari piya hyi, kərə ənggər kunjigərpa nga nyi, ga ləri əmudlau ama a səkari kushu a sari. **15** Sərə hya kyaga na ca ngə, “Ma Hyal piyari mən, mənə də a'yi ənga pi, mənə sa məl abangau ənga abangau.” **16** Ama kəja hyi kəl bwasau ar kərə sərə hyu yiwu hya məl. Culi nggyabiya kau dəmwa'yi nga nyi. **17** Agabangə kalar ndərə sən sə mənəhəu kərə ja kyaga məl, ama ba ji nggəl ara məl, anə nyi bikə ngau.

5 Səya də mə himi, nahyi njir bərba, hya tiwi ənga hya wau ara bwaəwatə kərə a vər shili ar kərə hyi. **2** Gənnar hyi wu nda ndzənəkər, ənga kəthla wu nda dzədədəna zhabir hyi. **3** Dinairir hyu nda mbar vuyavuya. Ənggər kə vuyavuya ndzana gənnar hyi kau, abangə nga ndu nda nggya sakida ar kərə hyi ənga ndu nda nggyina dza hyi ənggər u'u. Ara dzakura hyi, hyi tsəmiya kar kə anə kərhyi wu kudiyar duniya. **4** Nggara mau! Gənna njir məl thlər anə hyi ar far hyi kərə hyi nggəl ara kyau a vər tiwi wu mwar Hyal. Tiwi nə njir məl thlər fwahəu ar far hyi a gwari wu himiya Hyal Thlagəu. **5** Ar pəci kərə hyi wu duniya a nggyar hyi kəl səm məsahəu ara nahyi njir bərba, kəl sərə hyu yiwu nga hyu məl. Hyi məliya kərhyi nggəngəthlau ənggər thla kərə nji nyabiya aga sa tsa. **6** Hyi məlna numa kərə gərə kyau anə ndə tsapəu, ba hyi tsəya nda, njira gərə ndzana hyi sau. **7** Wazha ama, hya nggya ənga munya ba'anə pəcir shilir Thlagəu. Hya tsamiya ənggərə njir zəwa wu səkə ənga munya ənggərə 'yi'yir nda wu shili ənga sər fwahəu ayukuda par a shiliri.

8 Nahyi tsu, hya nggya ənga munya ba'anə pəcir shilir Thlagəu kəra a dāri ləhəu. 9 Wazha ama, hya sara ngunguni ar kəra kuvwar hyi mai, ara nja sara nda məliya hyi numa. Kəja ndər numa a dāri ləhəu a biya miya ki. 10 Wazha ama, hya highibəri culi munya nə nabi'yar kəra ndər wu thləməṛ Thlagəu, njira səsə'wur sau ar pəcir bwaḃwatər nda. 11 Ənggəra mən wu səni abər njir barka ngə njira səsə'wuri sə ba'anə kudiyə. A nggari hyi ənggəra Ayuba səsə'wuri bwaḃwatə ənga səra Thlagəu sa məliya nyi wu yukudu. Naja Thlagəu nyinyau nga ja ənga yiwukur ba təhudəu. 12 Wazha ama, adabanga sə patəu, hya sara səm fəla ma hyu hə alkawal mai. Ənga tsu hya sara səm fəla ənga dəməlmə mai alaga ənga gyiwu 'yi mai ba ənga kalar sə mai. Bəgə angər hyi ja dā “Angəu,” ənga awur hyi ja dā “Awau,” ara hya sara uya numa sara ara Hyal. 13 Nda 'yi wu pama hyi kəra wu bwaḃwatə ya? Ja ndər ənga Hyal. Ndə a'yi wu pama hyi wu caguli ya? Ja thlə na nə fal Hyal. 14 Ndə a'yi wu pama hyi gəra ngga ya? Ja nggari njira nggurəm nə njir nu, aga nda sa kədi Hyal ar kəra ja ənga nda bəsiya nyi ənga mal wu thləməṛ Thlagəu. 15 Kədi Hyal kəra nji kədiyau ar kəra ja wu mbərsa wu məliya nyi jaməu. Hyal ənga kərnyi ngu məliya nyi jaməu. Ma ji məliya bikə ma, Hyal wu təfəbiya nyi. 16 Agabangə hya nana bikər hyi anə kuvwar hyi, ənga hya kədi Hyal ar kəra kuvwar hyi aga hya uya jaməkur kumər dzau. Kədi Hyal nə ndə cica wu mwar Hyal ənga dənama nga nyi ba wu məl thləṛ gagadəu. 17 Iliya ndə ngau ənggər namən. Ji kədi Hyal ənga jirkur abər par a sara tədə mai. Agabangə par a'yi tədə mai nə fa makəru ənga hya kwa. 18 Kə ji bəra kədi Hyal wayu, ba par tədəu, kə 'yi'yi ləri barka nə sə zuwazuwa. 19 Wazha ama, ma zəma hyi piyari lagu jiri, ama kə zəma hyi shabiya bama ja shiləra Hyal, 20 hya səni abər, kalar ndəra shabiya ndər bikau a shili wu jiri, a mbədāna nyir ja ara gwu u'ur kətsa ənga a uyar ja Hyal təfəbiya nyi bikə nyi alaga abari gangəkura nyi.

1 Biturusu

1 Cama tsətsə sara ara yau, nayi Biturusu, cama Səsə nə Yesu Kərsiti. A nda nə njira Hyal cadəbiya, njira vər nggya məthləpikur wu 'yi'yir nji, nanda ngə njira tətəlna dzə a ndu 'yi'yi Pontusu, Galatiya, Kapadokiya, Asəya, ənga Bethləniya, **2** nanda ngə njira nji cadəbiya ənggər kərə Hyal Tada sənbiya tsu kadəu, lagur thləbiya nda aga thlər cicau lagu Mambəl aga hya də njir bəla ndər Yesu Kərsiti ənga hya də nji cicau lagu mashi nyi kərə nji 'wu'wucir nggər hyi. Ta'yi mayiwakur nə Hyal ənga nggya jaməu ja nggya nərhəyi gagadau. **3** Fal a nggyari anə Hyal Tada ənga Diya Thlagər mən Yesu Kərsiti! Naja kərə lagur madiya təhudə nyi, nga ji nə mən pi mafəliyāngəu, a shili wu nggyabiya nə fərkər lagur hya'ana Yesu Kərsiti sara vir tau. **4** Ji məl abāngau, aga mənə uya sər fa'aki kərə gərə ndzau, ənga gərə dəzau, kərə nji fiya hyi a dəməlməu, **5** sər fa'aki kau, ca ngə pi gərə kudəu kərə nərhəyi, nahyi nji kərə Hyal wu dənəma nyi, ja vər bəla anə hyi lagur mbərsar hyi, kərə a vər shili wu joməya zaman. **6** Arya kə nga hya vər nggya ənga hudə pipida gagadau, alaga kə pəci kushu, hyu uya hudə ndzəndzə lagur dzəbiya dzə nə də kərə wu shili anə hyi wu lagu paməpaməu. **7** Najaka bwaḃwatə tsu aga ja cabiya jirkura mbərsar hyi ngau, ənggər kərə nju thlə əndzə wu u'u, alaga kə ju ndzau, ama mbərsar hyi a ndiyar əndzə nadəu, arya mbərsar hyi kau, a shiliri ənga fal ənga kadakadarkur ba ha kər anə Yesu Kərsiti. **8** Alaga kə nahyi saya lar nyi mai kau, ama hyu yiwu nyi. Alaga kə nahyi a'yi a vər lari nyi kabāngə kə mai, ama patə hyi a hənggər hyi ənga ja, kə hyi nyabiya dzau ənga madiya hudə pipida kərə nji gərə sən dəgabiya, **9** arya hya vər uya mbədə nə piya hyi, ca ngə sərə də hyi fər mbərsar hyi wu Kərsiti. **10** Nabī'yar kərə ndər ar kərə mayiwakur kərə wu sa shili ənga mbədə anə hyi kau, a dər nda aga nda walbiya ləkakadə gagadau ənga dəngər nda patəu, aga nda nggabiya sə ar kərə mbədə kau. **11** Ndu yiwu nda sənbiya tara pəci a nuwa ənga tara abari ngə sərə Mambəl Kərsiti nar nda wu nda də kə wu də. Sərə Mambəl Kərsiti nar nda kə ca ngə bwaḃwatə kərə ju nda sa ənga kadakadarkur kərə wu shili ayukudə nyi. **12** Mambəl a cabiya nda ri, abər a'yi aga kərndə nga nda vər ndər kə mai, ama nda vər ndər ar

kərə hyi, ar pəcira nda vər ndər arya sərə nji nar hyi, njira vər tətəlna ndəshigu anə hyi lagur Mambəl Cicau kərə nji səwa sərə dəməlməu. Alaga waladi'yar a cimər nda aga nda sənbiya sə ar kərə mbədə nə Hyal anə mən. **13** Wazha ama, arya sə mənəhə kərə Hyal məliya hyi kau, hya mbiya dzə aga məl sərə tsə'a, hya kəkəya kərhyi, ənga hya fuwa fərkərər hyi patəu wu mbədə kərə Hyal wu nda nə hyi wu Yesu Kərsiti ar pəcira ji cabiya dzə anə nji patəu ar pəcir shili nyi. **14** Ta hyi də wazha ama njir bəlar ndər, a sara hya bəra fuwa kərhyi wu suna paməpamə nə kumər dzə ənggər kərə hya vər nggya dədəm ta mai, ar pəcira hya vər nggya wu gərə sən Hyal ta. **15** Ama ta də ndərə ngga hyi ndə cici ngau, nahyi tsu kəl hya də nji cicau wu kalar sərə hyu məl. **16** Arya tsətsəfə nga nyi wu ndər Hyal abər “Kəl hya nggya cicau arya nayi Hyal ndə cici ngau.” **17** Arya hyu ngga nyi “Tada,” ma hya vər kədi Hyal, naja ndər məl numa anə kalar ndə tsə'a aga sərə mələ ja, a'yi ənga tazhira mai. Hya kyaga nggya ənggər məthləpi wu duniya kau, hya nggya wu hivər Hyal kərə cabiya abər hyu gənggər nyi səli. **18** Arya a sənər hyi abər a'yi ənga sərə wu ndzə nga nji bəliya hyi mai, sə ənggər thladla alaga əndzə mai, nji bəlbiya hyi sara wu nggya papatagə kərə hyi highibəri sara ara əjir hyi. **19** Ama Hyal mbədəbiya hyi sara wu nggya papatagə ta lagur pə mashi jigajiga nə Kərsiti kərə ənggər zər gam kərə gərə ənga vazau alaga ənga ndzə ar dzau. **20** Naja ngə Hyal cadəbiya aga ja tau aga mbədə mən, kadivira ji məliya duniya. Hyal məliya najaka sə lagur səwa Kərsiti a shili wu duniya aga sa dləwar hyi. **21** Lagu nyi nga hyi hənggəri ənga Hyal ndərə hya'ana nyi sara vir tau, ji nə nyi kadakadarkur, aga mbərsar hyi ənga fərkərər hyi ja nggya wu Hyal. **22** Ta də a cinar hyi kərhyi lagur bəlar jirkur nə ndər Hyal aga hya də njir ca yiwukur anə kərhyi, yiwa mə kərhyi gagadau sara wu dəfwa hyi. **23** Arya Hyal a nə hyiri lagur nggya mafəliyāngə, a'yi sara vu nggyabiya kərə wu tə mai ama sara vu nggyabiya kərə wu nggya ba'anəuwa. Hyal a məliyar nggyabiyar hyi mafəliyagə lagur cama nə ndər nyi kərə wu lər pi nə ba'anəuwa. (aion g165) **24** Arya tsətsəfə ga nyi wu ndər Hyal, abər, “Patər ndapi ənggər sar nga nda, ənga kalar kadakadarkurər nda ənggər mambəla wu nga nda; sar wu ul mambəla wu tsu wu pəpau, **25** ama ndər Thlagəu a ta'yi ba'anəuwa.” Najakə

ngə ndər kəra njir nu Thlagəu, tətəlna nahyi.
(aiōn g165)

2 Ta a dari Hyal a nə hyiri lagu nə nggya mafəliyangə ənggər wazha nyi, hya sara məl səra wu takasiya ndə mai, alaga thlafati aga ngguta ndə mai, kwadashima, shishikur, ənga na ndə pampaməu. **2** Ənggər zər mamanji wu caguli aga sa u'wa, ta'yi hya da njira wu caguli aga ndər Hyal aga hya daɓaga hau wu mbəɗər hyi. **3** Kəl hya məl abangau, ta a ɗər hyi abər Thlagə Yesu mənəhə nga ja. **4** Ənggəra hyu shili əgya Yesu Kərsiti, ndəra ənggər tsəka mbəmbəɗau, kəra nji piyari kau, ama Hyal a cadəbiya nyi ri ənga nə nyi kadakadarkur. **5** Nahyi tsu ənggər tsəka mbəmbəɗə nga hyi ənggər naja, həhər nga hyi ənggər Ki Hyal aga hya da daɓə dza pubu'yar cicau, aga hya lər sadaka dladləwu anə Hyal lagur Yesu kərsiti. **6** Arya tsətsəfə nga nyi wu ndər Hyal abər, “Kəja ya vər la tsəka wu məlmə Səhiyona, tsəka kəra cacadə dladləvau, ənga kalar ndəra hənggəri ənga ja, naju nda gu səli mai.” **7** Agabangau, anə hyi nahyi njira hənggəri, tsəka kau wu shili ənga dləvau anə hyi, ama anə njira nggəl ara hənggəri ənga ja, ənggər kəra tsətsəfau wu ndər Hyal, abər, “Tsəka kəra njir hər didana a dari tsəka təghə hər.” **8** Ənga tsətsəfə nga nyi tsu, “Naja tsəka kəra wu shili nga thlə hi anə nji ənga naja ngə tsəka kəra məliya nja dlanəkər.” Ndu thlə hi ara ndə nggəl ara ɓələr ndər Hyal, kəra ca ngə səra mbamba tsu kadəu aga nda. **9** Ama nahyi njira Hyal dəmbiya ngau, nahyi njira Hyal dəmbiya aga hya da pubu nə təlkur nyi, nahyi nji kəra Hyal fiya aga dləvə nyi, nji gə Hyal nga hyi, aga hya nar nyi anə alenji sə mənəhəu kəra ji məliya hyi, naja ndəra həbiya hyi sara wu kuthləu a shili wu mbəmbəl dədəgur nyi. **10** Dədəməu, a'yi hyi nji gə Hyal mai, ama kabangəkəu, a ɗər hyi nji nyi ara hyi hənggəri ənga ja. Dədəməu, nahyi a'yi uya təhudə Hyal mai, ama kabangəkəu a ɗər hyi njira uya təhudə nyi. **11** Nahyi bazhir 'wa da 'yar, ənggər nji shishili ənga məthləpi nga hyi wu duniya, yu kədi hyi, aga hya hwinəkər sara ara səra wu shili ənga bikau kəra hya vər papa əni wu dəfuwa hyi. **12** Bəgə nggyabiyar hyi wu pama njira a'yi wu sən Hyal mai, a da mənəhəu, alaga ma ndə na nahyi njir məl sə dəmwə'yu, ndu sən lari sər mələ hyi kəra mənəhəu, ba nda dləvə Hyalər hyi ar pəcir shili nyi. **13** Hyal

lər kərhyi lagur məl thlər ənga səra kalar njir səm təlkur kəra nji ciya wu pama nji ar kəra hyi wu na, alaga naja ngə təl dəgaləu. Hya məl abangə aga gənggəri nyi səli anə Hyal. **14** Anə gwamna tsu, hya məl thlər ənga səra ndu na, arya nanda ngə njira Hyal fuwa hyi wu pəla nda, aga nda hwathləya njira gəra nggar ndər, ənga nda faliya njira wu nggar ndər. **15** Arya səra Hyal wu cim ngau, ya məl səra mənəhəu. Lagu kə nga hyu hədiya miya njir ndər puyiu kəra wu biya sara wu miya nji dza. **16** Hya nggya ənggər njira wu kambəkər kərnda, ama hya sara piyari kambəkər kau, ja da lagu kəra hyu məl sə dəmwə'yi ngə mai, ama kəl hya nggya ar viya mafa Hyal. **17** Hya gənggər nyi səli anə kalar ndau, ənga hya cabiy. a nyi yiwukur anə kuvwar hyi njir nu, ənga hya gənggər nyi səli anə Hyal, ba ənga tsu hya lər dəgalkur anə təl. **18** Nahyi mafa'yar, hya lər kərhyi anə tarkir hyi ənga hudə zəməu, a'yi njir məl sə mənəhə anə hyi waci mai, ama ətsu hya məl səra mənəhəu anə njira wu məl sə dididi anə hyi. **19** Arya wu pina hudə Hyal ma ndə wu səsə'u sa ɓəwəwatə gəra vazə nyi a'yi aara naja nə Hyal. **20** Ama mi ngə sər ɓwasər hyi ma nji dəgə hyi arya sər mələ hyi kəra dididi? Ama ma arya məl sə mənəhə nga nji dəgə hyi kakal nga nyi wu mwar Hyal. **21** Arya Hyal ngga hyi aga hya lər ɓəwəwatə ənggər kau, arya Kərsiti ma a sar ja ɓəwəwatəu anə hyi aga ja cabiya hyi abər nahyi tsu wu nda lər ɓəwəwatəu. **22** “Naja a'yi saya məliya bikə mai, ənga sər ngguta vi a'yi wu miya ja mai.” **23** Ənggəra ndə nggənggəl nyi naji shabiya nda ənga nggəl mai. Ənggəra ji sa ɓəwəwatəu, naja a'yi pəhəna miya nə gərəh nda nə kibiya mai. Ama ba ji lər kərnyi anə Hyal ndəra wu məl numa nə jijiri. **24** Naja ənga kərnyi ngə hər bikər mən wu dza ja a ɗər wu dladlakau aga mənə shabiya nyi yi anə bikau ba mənə da njir məl səra tsatsa'a. Lagur takasə kəra nji takasə nyi ta nga mən uya shilgəbiya dzau. **25** Kadivira hyi da njir nu Kərsiti, ənggər təmahəu sasa nga hyi, ama kabangəkə kə hya njir nu nyi a shar hya shili əgya ja ndər ɓəla, ənga ndər tsam nggyabiyar hyi.

3 Ənggər kəra yi na anə mafa ta, nahyi mathləkə'yi tsu, kəra njir nu Kərsiti, hya lər kərhyi anə shilir hyi aga ma aleniyi shili a'yi wu pama nda kəra gəra hənggər ənga ndər Hyal ndu sən kathləbiya nda a shili, arya sər

məla mathləkə'yir nda, ba nda hənggəri əngə Hyal. 2 Ar pəcira şilir nda ləri nggyabiyar hyi kəra jijiri əngə ənggərə hyu gənggər səlir anə nda ba nda da njir nu Kərsiti. 3 A sara bəthlə dzər hyi nə gumagumkur a da sərə nju ləri əngə li mai, sə ənggər ləm kər əngə ha sərə nji məliya sara wu əndzau ba əngə kar ha nə gənnə gangəu. 4 Kuji gumagumakurər hyi ja da sara wu dəfuwa hyi, naja ngə gumagumakur kəra gərə dāzau, naja ngə nggya nə həya kər, əngə nggyabiya jaməu əkkə'yī nji, nanda ngə nggyabiya kəra mənəhə gagadau wu mwar Hyal. 5 Arya lagur nggyabiya kə ngə mathləkə'yī kəra wu nu Hyal əngə fiya fər kərər nda wu Hyal dədəm məliya nggyabiyar nda mənəhə gagadau wu mwar Hyal lagur lər kərndə anə şilir nda. 6 Ənggər kəra Saratu, mala kəra bəlar ndər sal nyi, İbrahimu, əngə ngga nyi əngə thlagə da. Nahyi tsu, ku'yī nyi ngau nə jiri, ma hyi məl sərə tsatsa'a gərə əngə hivər kalar sau. 7 Ənggər kə tsu şili, hya nggya əngə mathləkə'yir hyi əngə nda wu dəfuwa hyi, hya fiya nda əngə gənggər səli arya nanda nji tətəwa, ta da wu cir zəmə ngə hyi wu sər fa'aki nə mayiwakur nə pi. Hya məl abangə a sara vanyi sə a kar kədi Hyalər hyi. 8 Ayukudə ndər kau, yu na anə hyi patəu, bəgə hya nggya əngə dəbər kər, əngə hya nggya əngə təhudəu əgya kərhyi əngə hya ca yiwukur anə kuvwar ara nahyi zəmə əngə hya ca ku'wukur anə kuvwar hyi, ba əngə hya həya kər. 9 Hya sara kyi dəmwa'yikur anə njira məliya hyi dəmwa'yikur mai alaga hya nggəl njira nggəliya hyi mai. Ama hya da nji fə barka arya aga məl sə mənəhə ngə Hyal ngga hyi aga hya da njir dləw barka ara ja. 10 Arya tsətsəfə ngə nyi wu ndər Hyal, “Kalar ndərə wu yiwu nggyabiya mənəhəu, əngə ju yiwu ja nggya cacaguli, kəl ja kar kiyara ja ara ndər dəmwa'yū əngə miya ja ara thlafati. 11 Kəl ja piyari məl sərə dəmwa'yū ja məl sərə mənəhəu; əngə kəl ja gal nggya jaməu əngə kalar ndau əngə ja nərdzə gagadau aga nggya jaməu. 12 Arya Thlagəu ngə vər bəla nji tsapəu, əngə himiya ja papahau aga səhimi sərə ndu kədi nyi. Ama Thlagə wu sha bama anə njir məl sə dəmwa'yī mai.” 13 Wa ngu sən məliya sə dididi anə hyi ma hyi ciya kər aga məl sərə mənəha? 14 Ama ma hyu sa bəbətəwəu arya məl sə tsapəu, a uyar hyi barka ara Hyal. Agabangau, hya sara hivər dawar hyi ənggər nanda mai, əngə hya sara gərəhə arya sərə ndu məl anə hyi mai. 15 Ama wu dəfuwa

hyi, hya ha kəra Kərsiti ar viya Thlagər hyi. Hya nggya papabau cumu aga hya uya sərə hya sən şaduwa anə ndərə a vər yiwa hyi ar kəra fər kər kəra hyi əni wu Kərsiti. Ama ga şaduwa nyi wu bətsəkər kər ba əngə gənggər səli. 16 Ətsu hya nggya əngə dəngər hyi cicau, aga njira wu ndər dəmwa'yī ar kəra thlər mənəhər hyi kəra hyu məl wu Kərsiti nda gu səli arya sərə ndu na. 17 Ma yiwu hudə Hyal ngau, a ndiya əngə mənəhəu, aga hya sa bəbətəwə arya məl sərə mənəhəu a mwara sa bəbətəwə arya məl sə dəmwa'yū. 18 Arya kərsiti tau aga zəməu arya bikə nə nji patəu. Naja ndə tsapə tau arya nji tsapəu əngə nji gərə tsapəu, aga ja hər hyi a şili anə Hyal. Nji tsiya nyi wu kumər dzau ba ji hya'ari əngə pi lagu Mambəl. 19 Əngə mambəl kəra hya'ana nyi sara vər tau ngə ləbiya nyi a vwar vira nji fiya mambəl nə nji tətə ari ba ji vuwa tətələnə ndə ndər Hyal ar kəra hya'ari nyi sərə vir tau. 20 Mambəl'yar kə ngə mambəl njira kadəu nggəl ara bəlar ndər Hyal, alaga kə Hyal a munyari əngə nda ar pəcira Nəhu a vər hər kwambwal ari. Ar pəci ta, nji diyawu waci ngə uya mbədau lagu 'yimi, nji cisu wacu. 21 'Yimi ta ar pəcir Nəhu ta ngə cabiyya culi bəbətizəmə kəra mbədana hyi kabəngəkə tsu, ama mbədə kəra hyi uya kau, a'yī lagur ci didi əngə 'yimi sara ar dza hyi ngə hyi uya mai, ama lagur yiwa sara ara Mambəl Hyal ja cina dəngər hyi. Bəbətizəmə kəra mbədana hyi kau, ji məl abangə lagur hya'ari Yesu Kərsiti sara vir tau. 22 Naja ndərə hya'ari sara vir tau a ma'yiri ja a dəməlmau, naja ngə ndərə a vər nggya ar tsi mazəmə Hyal. A dənə ngə ja vər səm təlkur ar kəra waladi'yar əngə təltəl'yar əngə njir dənəmə, ba əngə njir dənəmə təlkur papatəu əngə ndə fiya kəra nda əgya kida ja.

4 Ta da hyu səni abər Kərsiti a lar bəbətəwə arya mən wu kumər dza ja, agabangau zamda 'yar, ta'yī hya nggya əngə dəngə abangau, aga hya sən səsə'wuri bəbətəwə wu dzau, arya kalar ndərə ləri bəbətəwə wu dza ja, a ndiyar ja dənəmə bikau. 2 Arya najakau, tsu ju dūmwə əngə nggya suna suna nə ndəndəkər nə kumər dzə kəra wu ndə bəliya nyi mai, ama ju məl sərə pina hudə Hyal wacu. 3 Arya a sanar hyi pəci gangə dədəmə a vər məl sərə njira gərə sən Hyal wu yiwu məl, sə ənggər nggya nə səsukur, əngə suna nə kumər dzau əngə sa sə sasa, əngə yiwu nggya wawahə gərə kər, ba əngə nu katəu, kəra

sə zhizhigər ngau. 4 Ənggərə tsu hyu bəra daḃə kər əkkə'yi nda wu məl sə dədəmwa'yi mai, ba ndə ləri ənggər sə dədəgür ngə anə nahyi kəra biya sara wu nda, ca ngə da ndu nyabiya hyi ənga nggəl. 5 Ama ndu nda ləri sakida sər mələ nda ənga miya nda anə ndəra a nggyar tsa'a aga məl numa anə njira ənga pi ənga nji tətəu. 6 Ca ngə sərə da nji tətəlna ndəshigu anə njira ənga pi ənga nji tətəu, aga Hyal a daḃaga məl numa anə nda ənggər nə njira wu kumər dzau, ama aga nda nggya aga Hyal wu mambəl ənga Hyal. 7 Pəcir kudiyə nə kalar sau a dər ləhəu. Agabəngau, kəl hya dəngabiya sə mənəhəu, ənga hya kəkəya kərhyi aga hya daḃaga sən kədi Hyal. 8 Sərə ndiya sə'yar kə patəu, ca ngə hya ca yiwukur anə kuvwar hyi gagaḃau, arya yiwukur wu dazhəna bikə gangə kəra nji məliya. 9 Hya da njir dləwu məthləpi anə kuvwar hyi ənga tsi məməthləu. 10 Kalar ndə wu pama hyi ja məl thlər ənga kalar culi lə sə lələ kurthlə kəra Hyal nə nyi aga dləwa kuvwa nyi. Wu lagu kə nga hyu nda məl thlər ənga lə sə lələ nə Hyal mənəhəu. 11 Kalar ndəra lə sə lələ nyi, ca ngə tətəlna ndər Hyal, bəgə ja na sərə Hyal na aga ja na. Kalar ndəra lə sə lələ nyi, ca ngə məl thlər anə nji, bəgə ja məl thlər ənga dənəma kəra Hyal nə nyi aga wu kalar lagu nja lər fal nyi anə Hyal lagu Yesu Kərsiti. Bəgə kadakadarkur ənga dənəma ja nggya ba'anəwa. Amina. (aiōn g165) 12 Nahyi Bazhi 'wa da 'yar, ja sara da sə dədəgür anə hyi ma hyi sa ḃwaḃwatə ar pəcir dzəbiya dzə mai, a sara hya dənga a bər vanyi sə məfəliyangə nga vər da anə hyi mai. 13 Ama arya kau, hya caguli ara hyu sa ḃwaḃwatə daḃə ənga Kərsiti, ara ar pəcira nju nda cabiya kadakadarkur nyi, hyu nda nyabiya dzə ənga caguli gagaḃau. 14 Hyal ngə wu fənggər hyi barka jijiri ma nji nggənggəl hyi arya nahyi njir nu Kərsiti, arya Mambəl kadakadarkur kəra ca ngə Mambəl nə Hyal ja nggya ənga hyi. 15 Ma nji nə hyi ḃwaḃwatəu, ja sara da ara nahyi njir tsa ndə mai, alaga njir həl ənga alaga njir batal paməpaməu, ənga alaga njir fə miya a vu ndər ndau. 16 Ama ma hyu sa ḃwaḃwatə arya nahyi njir nu Kərsiti, ja sara da sə səsəli anə hyi mai, ama hya fal Hyal ara nju ngga hyi njir nu Kərsiti. 17 Pəci ta kəra Hyal wu nda məl numa anə nji a dəri, ənga ju nda dzəgwa məl numa kə wu ki nyi. Ma da ar mən njir nu nyi nga ju dzəgwa, mi ngu nda da ənga njira gərə dləwuri ndəshigu nə Hyala? 18 Ənggər kəra ja tsətsəfə wu ndər Hyal, “Ma

da dzadzau anə nji gə Hyal nda uya mbəḃau, mi ngu nda da ənga njira gərə hivər Hyal, ndu dumwa nga nggya wu bika?” 19 Agabəngau, patər njira wu sa ḃwaḃwatə ənggərə Hyal wu yiwu ja da, nda bəra dumwa ənga lər kərnda anə Hyal ndəra məliya nda ənga nda dumwa ənga məl sərə mənəhəu.

5 Kabəngəkə ya vər tsəfə anə hyi njir tədə mwa ənga yu kədi hyi arya sər ḃwakər kəra vər ḃwakər anə daḃə dzə nə njir nu. Nayi tsu ndər tədə mwa ngau ənggər nahyi ndəra ləri sa ḃwaḃwatə nə Kərsiti ənga tsu ndəra wu nda dləwuri kadakadarkur kəra Hyal wu nda cabiya mən. 2 Yu kədi hyi, hya bəla nji gə Hyal kəra wu tsa hyi. Arya nji nə hyi thlər nə bəla nda ənggər kəra njir bəla a vər bəla fəgər nda. Hya sara tədə mwa anə nda ara nji ciwa hyi a gwa mai. Ama hya tədə mwa anə nda ara yiwur hudə hyi nga hyi hənggəri hya məl abəngə ənggər kəra Hyal wu yiwu hya məl. Hya sara məl thlərər hyi aga hya uya gənna waci mai. 3 A sara hya ca dənəma anə njira nji fuwa wu pəla hyi mai, ama kəl hya da sər fə li kəra ndu fa'abiyə hiya nyi. 4 Ar pəcira Kərsiti ndər bəla kəra dəgal wu nda cabiya kər ar babal, hyu nda uya mitawal nə kadakadarkur kəra gərə dəzau. 5 Abəngə tsu nahyi wazha baduwari, hya həya nyi kər anə njira nggürum. Patəkura hyi kəl hya nggya ənga həya kər anə kuvwar hyi, arya, tsətsəfə nga nyi abər, “Hyal wu papa njir ḃwadzau, ama ju ca ku'yakur anə njira ənga həya kər.” 6 Agabəngau, hya da ənga həya kər əgya kidə dənəmar Hyal, aga ja nda hana hyi ma pəca nyi a dəri. 7 Hya fuwa patər sərə wu bəla hyi wu tsa Hyal ba hya far əni ara ju yiwu ja dləwar hyi. 8 Hya kəkəya kərhyi, ənga hya nggya papahə li, arya dawar hyi, shatan, kəra ənggər ləvari kəra vər hwavi kəra vər gal ndəra ja daḃaga dəhu. 9 Hya ka nyi ara shili ara hyi, hya ta'yi ənga dənəma wu mbərsa, ara hyu sənə abər zamər hyi'yar kəra a ndu duniya patə a vər sa culi najaka ḃwaḃwatə kəra hya gwa kau. 10 Ama Hyal ndər ca ku'yakur anə nji patəu, naja ndəra ngga hyi aga hya da wu cir zəmə ənga Kərsiti wu kadakadarkur nyi nə ba'anəwa. Ayukudə hyi lar ḃwaḃwatə nə pəci kushu, ju sa bəra shabiya hyi a shili ara kərnyə, ba ja məliya hyi ḃaḃalu, ənga tata'yi pir, ba ənga gərə kənggəḃau. (aiōnios g166) 11 Səm təlkur a nggyar nə nyi ba'anəwa. Amina. (aiōn g165) 12 Silasu ngə dləwar da yi tsəfəri najaka

cama tsətsəfau, ndəra zəmə məl thlər tsa'a miya
dəfu, yi tsəfər hyi sə yidəu aga ya tsətsəkur
dəfuwa hyi ar kəra mbərsar hyi ənga yu yiwu
ya bəra nar hyi abər ku'yakur Hyal kəra ju ca
anə mən jiri nga nyi ənggər kəra yi nar hyi ta.
Hya dumwa ənga hənggəri wu ja. **13** Nanda njir
nu Kərsiti kəra wu Babilanu, njira nji cadəbiya
əkkə'yi hyi, nda vər usa hyi, abangə tsu zər də
Markusu wu usa hyi. **14** Hya usar kuvwar hyi
ənga bərpə dzə nə yiwukur. Bəgə Hyal a nə hyi
hudə pərtə patəu wu Kərsiti. Amina.

2 Biturusu

1 Sara ara Simanu Biturusu, ndər məl thlər Yesu Kərsiti ənga cama səsau, A nda nə nji, njira yau tsapəkür nə Hyalər mən ənga ndər mbəda mən Yesu Kərsiti, njira dləwuri mbərsa kəra duduru ənggər nər mən kau. **2** Bəgə mayiwakür ənga hudə pərtə ja nggya nər hyi lagur sənbiya Hyal ənga Yesu Kərsiti Thlagər mən. **3** Hyal wu hyalkür nyi a nər mən ri ja kalar səra mən wu yiwu aga nggyabiya ənga nggya hyalkür, lagur sənbiya nyi, ndəra ngga mən a vu kadakadarkür nyi ənga mənəhəkür nyi. **4** Lagu kə nga ji nə mən alkawal dədəgal ənga duduru, aga lagur nda nga mən wu dzəgwa da wu cir zəmə wu nggyabiya nə hyalkür aga mənə sən nggwadəna kər ara nggya dəmwə'yu nə duniya kəra suna paməpamə a'yi a gwa. **5** Agabəngau, hya nərzdau, hya cakər nyi anə mbərsar hyi mənəhəkür, ənga anə mənəhəkür tsu sənbiya sau, **6** ənga anə sənbiya sə tsu, kəkəya kər, ənga anə kəkəya kər tsu cinapi ənga anə cinapi tsu nggya hyalkür, **7** ənga nggya hyalkür tsu yiwu zaməkür, ənga yiwu zaməkür tsu hangəkalkür ənga hangəkalkür tsu hangəkəl zaməkür, ənga hangəkəl zaməkür yiwudzau. **8** Ara ma sə'yar kə a'yi wu dəfuwa hyi gagadau, ndu kar hyi ara nggya gəra kətər dzau ənga gəra cakər dzau wu sənbiya sə ar kəra Thlagər mən Yesu kərsiti. **9** Ama kalar ndəra tini uya culi najaka sau, a dər ja ndər tsamə sə lələfuru ənga ndə ləfau. Ənga a farər ja abər a cina nyir nji sara ara bikə nyi kəra tərabiya. **10** Agabəngau, wazha ama, hya nərzdau aga hya nyabiya nggar hyi ənga cadər hyi kəra nji məliya hyi. Ara ma hyi məl abəngau, nahyu sən dla tsu mai. **11** Lagu kə tsu nga hyu nda uya dləwu nə jijiri a vu təkür Thlagə ənga ndər mbəda mən Yesu Kərsiti. (aiōnios g166) **12** Agabəngau, cumu nga yu bəra dəngar hyi ar kəra sə'yar kau, əlaga kə hyu sənbiya ndə kau, ənga ciyar hyi hi wu jirkür kəra a'yi ara hyi kabəngəkau. **13** Yu nggani a dər tsa'a ya bəra dəngar hyi ar kəra sə'yar kau, ma tsu yi əkkə'yi hyi wu dzə kau, **14** ərya yu səni abər pəcir təkəbiya dzau ənga kumər dzə kau, a dər ləhəu, ənggər kəra Thlagə Yesu Kərsiti cabiya də. **15** Agabəngau, yu məl kalar səra yu sən məliya aga ya ləri abər hyu nda dumwa ənga dəngari sə'yar kau, əlaga ar pəcira yi piyari najaka dzau. **16** Ar pəcira 'yi nar hyi ar kəra dənəma ənga

shilir Thlagər mən Yesu Kərsiti, a'yi pumungutu tsədlətsədlə sara vu hahəngəkür nə ndə nga 'yi nar hyi mai, ama səra 'yi ləri ənga liya 'ya ngau. **17** Ara a'yi 'ya tata'yi əna ar pəcira ji dləwuri ha kər ənga kadakadarkür sara ara Hyal Tada, ar pəcira 'yi nggari dāhə dədəgal sara dəməlmau kəra a vər na, “Naja kau, Zər də ngau, yu yiwu nyi gagadau, ənga ja tsu, huda ya pidari.” **18** Na'ya ənga kər'ya ngə nggar dāhə kə sara a dəməlmau, ar pəcira 'ya əkkə'yi ja ar dar mə cicau. **19** Ənga tsu 'yu səni abər ndər nə nabi'yar kəra ndə də jijiri. Nahyi tsu hya nərzdau, hya səya nyi himi ənggər kəra mbəmbəl wu mbəl wu kuthlə wacikal vi, kəl ma shashilga disha wur vi tsu mbəl wu dəfuwa hyi. **20** Sə tanggərma hya səni wu dəfuwa hyi abər vanyi ndərhaha a'yi wu ndər Hyal kəra sara wu dənga ndə nga nyi shili mai. **21** Ara ndərhaha a'yi wu shili sara wu dənga ndə mai, ama ndə ngu na ndərhaha sara ara Hyal lagur Məmbəl Cici kəra wu ləbiya nyi.

2 Ama nabi fati a'yi nda gangəu wu pama nji ənggər kəra nju uya njir highiḃə fati wu pama hyi, ndə həlwa dzə wu hyi ənga dənga dididi. Ka mbari ndə shabiya yi anə ndəra kətiya nda ara tat, ndə dzəgwa uya tə anə kərnda **2** Nji gangə tsu wu nda nu lagur gal məsahəkür wu lagu gəra səlikür. Lagu kə tsu ngə alenyi nji wu nda shini nyi yi anə jirkür. **3** Wu lagur sunar nda, mələm'yar dəbə dzə ndu nda shili ənga dāhə məsahə nə fatir nda. Əlaga kə a thlana ndar nji numa tsu kadəu, ənga ndəra wu nda dləna nda papaḃə nga ja **4** Ərya Hyal a'yi piyari məl numa anə waladi'yar ar pəcira ndə məliya bikə mai, ama kəl ta ji vakuwa nda a gu u'ur kətsa, ji jahuwa nda a gwar vi dzəgam kəra ndiya ənga dzəgamu. A ndəna nga ndu nggya ndu səkə pəcir numa. (Tartaroḃ g5020) **5** Ma də naja a'yi səsəlkər anə nji dədəm wu pəcira ji sana duniya ənga 'yimi mai, ama kəl Nəhu ndər tətəlna ndəshigu nə tsapəkür ənga alenyi nji mədəfau **6** Ma də Hyal sana mələmə Sodomu ənga Gwamwara lagur nggyina nda ənga u'u ba ndə sha aga bəbər, ənga ji məliya nda ndə də sər highiḃəu anə njir məl bikau, njir məl səra gəra kyau. **7** Ma ji kətiya Lotu, ndə tsapəu, ndə kəra a vər nggya wu pama nji shishi kəra zəwar nyi. **8** (ara naja ndə tsapəu, kəra a vər nggya wu pama njir məl səra gəra kyau, vu'yi ənga pəci uya diyadiyabəkür nə məmbəl lagur səra

ju lari əŋga ju nggari ndu məl). 9 Ya ma abangə
 nga nyi, lagu kə nga mən səni abər Hyal a'yi ja
 əŋga sən ənggəra ju sa həbiya nji tsapə nyi'yar
 sara wu bwaḃwatəu, ma njir məl dəmwa'yikur
 tsu, wu dumwa əŋga məl dəmwa'yikur ba'anə
 pəcir numar nda. 10 Kə jiri nga nyi anə njira lər
 kərnda aga məl sərə ngga məsahə anə kumər
 dzə lagur məl səsukur əŋga nggəl ara məl sərə
 njir tədəmwa wu na. Nji kau, nji u'ul li əŋga
 bəḃəl kərngau, nji gərə səli əŋga njira gərə hivər
 njira adabanga nda. Ndu sən nggəl njira nji gərə
 lari əŋga li. 11 Ama alaga waladi'yar kərə əŋga
 dənama gagaḃə kau, a sən shili əŋga vazə anə
 njira vər nggya wu mwar Thlagə mai. 12 Ama
 nji kau, ndu ndər nə dida ar kərə sərə ndə gərə
 nggabiya. Nanda ənggər sər tagə nga nda, njira
 gərə əŋga dəŋga, njir məl sərə dza nda wu yiwu
 wacu, njira nji yabiya aga nja mbar nja tsiya
 nda ənggər sər tagə nga ndu nda kudau. 13 Ətsu
 ənggər kərə ndə lər bwaḃwatə anə nji abangə
 tsu nga nju nda nər nda bwaḃwatəu. Dəngar
 nda əŋga sə mənəhəu, ca ngə məl səsukur əpuci.
 Nji vavazə nga nda arya sər mələr nda dididi
 nga nyi, ma ndu sa əŋga səm sər səm əŋga hyi,
 dəngar nda dəmwa'yi nga nyi. 14 Cumu dəngar
 nda lagu səsukur nga nyi, nandu piyari məl bikə
 mai, ndu dumwa əŋga ngguta njira gərə əŋga
 dənama wu mbəsar nda. Nanda njir suna ngau,
 njira nji shi'una. 15 Ndə piyari lagu kərə ta'yu
 ndə dzəgwa nu lagu Balamu zər Biyaru, ndərə
 wu yiwu gəna gagaḃau lagur məl sə dəmwa'yu.
 16 Ama nji kughiya nyi ara məl sə dəmwa'yu,
 kəl kwara kərə gərə saya ndər pahəna miya ji
 ndər əŋga dāha ndau, aga ja kar nabi ara məl
 sə dididi ənggər nabi wu thləkau. 17 Najaka
 njir thla fati a'yi nda ənggər dəl nə 'yimi kərə
 ulnakər, əŋga ənggər kunjigərpa kərə yambəḃəu
 a vər kədlau. Hyal əŋga kərny a piyar ndari vir
 nggya kərə ndiya əŋga kuthlə gagaḃau. 18 Ara
 nji kau, lagur sə dididi əŋga ndər məməlaməu
 kərə ndu na, əŋga cim nə məl səsukur əŋga
 məl sə gərə səli nga ndu nggutəna njira əŋga
 dzau nga ndə biya ara wu nggyabiya nə bikau.
 19 Ndə məliya nda alkawal nə nggya kambau,
 ama nanda əŋga kərnda tsu nda mafa anə sər
 mələ nda. 20 Ma nda piyari məl sə dəmwa'yi nə
 duniya ara ndə səni Thlagə ndər mbəḃə mən
 Yesu Kərsiti, ama ba ndə bəra sha a nda məl
 sə dəmwa'yu, ndu nda dā dididi a ndiya ta nda
 dədəm ta. 21 Kuji anə nda ma nanda a'yi saya
 sənbiya lagu nə nggya nə tsapəkur tsu kadə

mai, ara a sənbiyar nda ba nda dzəgwa bəra
 sha ara məl sə əŋga ndər cici nə Hyal. 22 Arya
 karapə kə jiri n'ga nyi abər “Hya a shari ju
 nadə sərə ji tapərana” əŋga “Fəshiu kərə nji
 pərana a bəra shari a gu tsukwabə nyi.”

3 Bazhir 'wa dā 'yar, najakə ngə tsəfə dā nə
 mathləkura nyi anə hyi. Gyapə yi tsəfəri aga
 ya bəra fuwa dəŋga nə jijiri wu dəfuwa hyi. 2
 Yu yiwu hya bəra dəngari əŋga ndər nabi'yar
 kərə tərabiya tsu kadəu, əŋga ndər kərə Thlagə
 əŋga ndər mbəḃə mən nar mən lagu miya cama
 səsə nyi'yar. 3 Sə tanggərma, hya dā əŋga səni,
 abər wu jomər duniya njir ngguta nju nda shili,
 ndu nda dumwa əŋga məl sə dididi kəl sərə ndu
 yiwu nga ndu məl. 4 Ndu nda na, “Ya əmani
 ngə alkawal nə shili nyi kə ja? Kəja əjir mən'yar
 a piyar duniya ama tsu sə a vər ma'yi kakal
 ənggər kərə saya dā, sə a'yi kərə bəlar dzə mai.”
 5 Ama kəja kərə nda a fari abər lagu ndər Hyal
 ngə kalar sərə nji məliya a dəməlmau əŋga a
 gyu 'yi, nji həbiya nda sara wu 'yimi əŋga lagu
 'yimi. 6 Lagu 'yimi ətsu nga nji tuzhina duniya
 nə zaman ta. 7 Lagu culi ndər ta tsu nga nji
 piyari dəməlmau əŋga duniya nə kabangəkau
 wu nda sanakər əŋga u'u, kərə Hyal piyari aga
 ja səkə pəcira nju nda məl numa anə njir məl sə
 dəmwa'yu. 8 Ama a sara hya far najaka ndər
 bazhir 'wa dā'yar mai, pida pathləu əŋga Hyal
 ənggər fa duburam nga nyi, ətsu fa duburam
 ənggər pida pathlə nga nyi. 9 Thlagəu, a'yi
 wu far əŋga alkawal nyi ənggər kərə aleniyi
 nju dəŋga wu ndəndəkur kə mai. Munya nga
 ju məl əŋga hyi, ara na ja a'yi wu yiwu ndə
 zəmə a sanakər mai, ama aga kalar ndə ja uya
 pi. 10 Ama pəcir shili Hyal wu nda dā ənggər
 shilir ndər həl gərə nju səni. Dəməlmə wu nda
 sanakər dāḃə əŋga wu gagaḃau, kalar sərə a'yi
 a gwagwa wu nda ngyinakər əŋga u'u. Duniya
 əŋga sərə wu ja patəu wu nda ndzau. 11 Ma
 dā mbar kalar sə nga nju nda ndzana lagu kə
 abangau, wa thləm culi nji kərə hya kyaga dā?
 A kyau hya dā nji cicau, njir məl sərə Hyal wu
 yiwu, 12 ənggərə hyi wu səkə pəcir shilir Hyal
 əŋga hya kusar shili nyi. Pəci ta ngu nda shili
 əŋga u'u nə nggyi duniya əŋga kalar sərə a
 gwa. 13 Ama ənggər kərə ju nyana alkawal nyi,
 mən wu səkə shilir dəməlmə mafəliyəngəu əŋga
 duniya vir nggya nə tsapəkur. 14 Agabangau,
 bazhir 'wa dā 'yar, kərə yu yiwu, ta dāri hyu
 səkə shilir najaka sau, hya nərdzau aga nja

thlōwa hyi gəra ənga səra nja vaziya hyi ari
ənga nggya ənga hudə pərtəu ənga ja. **15** Hya
dəngari səra da Thlagər mənə vər səsə'u mən
ca ngə aga kalar ndə a uya mbəda. Abangə ngə
zamər mən Bulusu ndəra mən wu yiwu tsəfər
hyi lagu tsətsəlkur kəra Hyal nə nyi. **16** Cimu
nga ju ndər ar kəra culi sə'yar kau, lagu cama
tsətsəfə nyi'yar. Wu tsəfə nyi'yar alenyi ndər
a'yi kəra dzadzau mənə sənbiya nda, kəra njira
gəra təkəbiya sau, ənga njira gəra ta'yibiya dzau
ənga dənəma wu mbərsar shasha səra ndəra
nyi wu na lagur səra ndu yiwu, lagu kə nga ndu
uya tau anə kərnda. **17** Agabangau, bazhir 'wa
da 'yar, ta da a sənbiyar hyi abangau, kəl hya
nggya ənga hangəkal a sara highiḡə nə fəti a
məliya hya dlanakər wu mbərsar hyi. **18** Ama
hya cakər hau wu yiwukur ənga sənbiya Thlagər
mən Yesu Kərsiti. Anə nyi ngə kadakadarkur
kabangəkau ənga ba'anuwa tsu. Amina! (aiōn
g165)

1 Yahwana

1 Naja kəra tsu wu dzuguya duniya a'yi ja, kəra a nggari 'ya, əŋga a lar 'ya əŋga liya 'ya, əŋga a tsambiyar 'ya tsu, əŋga a tsəkwar 'ya əŋga tsa 'ya, sə kau ca nga 'ya vər na ar kəra ndər nə pi. **2** Pi kau, a cabiyar kər ar babal, a lar 'ya, əŋga a sakidar 'ya tsu, əŋga ca nga 'ya vər hə'wau anə hyi abər naja ngə Ndər Pi nə ba'anuwə, kəra əŋga Tada nga ja, a canə 'yar ja dzau. (aiōnios g166) **3** Najaka hə'wa sə kəra 'ya vər məl anə hyi a nggari 'ya, əŋga a lari 'ya tsu, aga nahyi tsu, hya sa dəbər dzə əŋga 'ya. Dabə dzər mən tsu ara Tada əŋga Zər nyi Yesu Kərsiti nga nyi. **4** Najaka tsəfə kəra 'yi tsəfə anə hyi aga cagulir 'ya a nyabiya dzau. **5** Najakau ca ngə cama kəra 'yi nggari sara ara ja, na'ya tsu, 'yi hə'wuna hyi, abər Hyal ngə mbəmbəl, kuthləu a'yi wu ja alaga kushi mai. **6** Agabangau ma mən na abər mənə vər dəbər dzə əŋga Hyal, ama tsu mənə vər bəu wu kuthləu, a cabiyari abər njir thla fati nga mən, namən a'yi a vər nu jiri mai. **7** Ma mən nggya wu mbəmbəl, ənggər kəra ja wu mbəmbəl, a vər nggya mən wu dəbə dzə əŋga kərmən, mashi Zər nyi Yesu tsu, ja cina mən sara wu kalar bikau. **8** Ma mən na abər bikə a'yi ara mən mai, kərmən nga mənə vər ngguta, jiri tsu a'yi wu mən mai. **9** Ma mən nana bikər mən anə Hyal, naja ndə tsa'a miya dəfu ngau, əŋga naja ndə tsapə ngau, ba ja təfəbiya mən bikər mən, ja dzəgwa cina mən sara wu kalar dəmwa'yikurər mən. **10** Ma mən na abər namən a'yi məliya bikə mai, a cabiyar mən abər Hyal ndər thla fati nga ja, əŋga ndər nyi tsu a'yi a wu dəfuwa mən mai.

2 Nahyi wazha də, ya vər tsəfə najaka tsəfə anə hyi a sara hya məl bikau. Ama ma ndau a'yi kəra məliya bikau, ndər hal a'ya mən a'yi wu mwar Tada, naja ngə Yesu Kərsiti ndəra tsapəu. **2** Naja ngə lər kər nyi nə sadaka nə hə bikər mən, a'yi nər mən waci mai, ama ətsu nə duniya patəu. **3** Ma mən bəlar dladə nyi, a cabiyari abər a sən nyir mən. **4** Ma ndəra na, abər, “Yu sən Hyal,” ama naju bələri dladə nyi mai, najaka ndau, ndər thlafati ngau, jirkur tsu a'yi a wu ja mai. **5** Ama ma ndəra a vər nu sərə ndər Hyal nana, yiwukur Hyal a nyabiyar dzau wu ja. Lagu kə nga mənə səni abər a'yi mən wu ja. **6** Kalar ndəra na abər a'yi ja vər nggya wu Hyal, a fiyar kər kəl ji bə ənggər nə Yesu. **7** Nahyi bazhir 'wa

də 'yar, a'yi dladə mafələng nga ya vər tsəfə anə hyi mai, ama dladə dədəm kəra hyi dləwuri tsu kadə ta ngau. Ndər bəla nə dədəm kə ca nga cama kəra hyi nggari. **8** Alaga abangau, dladə mafələng nga ya vər tsəfə anə hyi, jirkur nyi a lar nji wu ja əŋga wu hyi tsu, a'ya kuthlə a vər tərabiya əŋga mbəmbəl nə jijiri a vər mbəl nga ja. **9** Kalar ndəra na abər wu mbəmbəl nga ja, ama naja a'yi wu yiwu zamə nyi mai, a cabiyari abər tsu ja wu kuthləu. **10** Ama kalar ndəra vər yiwu zamə nyi, wu mbəmbəl nga ju nggya, sər məliya ja thlər hi a'yi tsu mai. **11** Ama kalar ndəra piyari shishir dza zamə nyi wu kuthlə nga ja, əŋga ju bəu wu kuthləu. Naja a'yi wu səni vira ju ma'yi a ndar mai, a'ya kuthlə kə a ləfəna nyi ri. **12** Wazha həda yau, yu tsəfə anə hyi, ara a təfəbiya hyir nji bikər hyi a'ya thləmə nyi. **13** Nahyi tada'yar, yu tsəfə anə hyi, ara hyu sənbiya nyi ndəra divira dzəgwa duniya. Nahyi wazha shili, yu tsəfə anə hyi, ara a səmkur hyi təkur ar kəra ndə dəmwa'yi kau. Nahyi wazha baduwari, yu tsəfə anə hyi, ara a sənər hyi Tada. **14** Nahyi tada'yar, yu tsəfə anə hyi, ara a sənbiya nyir hyi, ndəra divira dzəgwa duniya. Nahyi wazha shili, yu tsəfə anə hyi, ara njir dənəma nga hyi, əŋga ndər Hyal a'yi wu dəfuwa hyi, əŋga a səmkur hyi təkur ar kəra ndə shishi ta. **15** A sara hya yiwu duniya, alaga sərə a gwa mai. Ma ndəra vər yiwu duniya, yiwukur nə Tada a'yi wu dəfuwa ja mai. **16** Ara kalar sərə a wu duniya, sə ənggər suna nə kumur dzau, əŋga sərə li wu cim, əŋga bəwəsə əŋga sərə ara gau, a'yi wu shili sara ara Tada mai, ama sara wu duniya. **17** Duniya əŋga kalar sərə wu ja kəra nji wu cim ndu tərabiya, ama ndəra wu məl thlər əŋga yiwur həda Hyal, a'yi ja əŋga pi nə ba'anuwə. (aiōn g165) **18** Nahyi wazha həda yau, pəci nə kudiyar duniya nga mən a gwa, əŋga ənggərə hyi nggari abər dawa nə Kərsiti a vər shili, alaga kabangkau, dawa Kərsiti a shilir nda gangəu. Lagu kə nga mən wu sənbiya abər wu kudiyar duniya nga mən. **19** Sara wu mən nga ndə biya, ama jiri nanda a'yi nər mən mai. Ara maja bər nər mən nga nda, tsu nda əkkə'yi mən. Ama ma'yir nda a cabiyari abər ndə a'yi kəra wu pama nda kəra nər mən mai. **20** Ama nahyi nər hyi Ndə Cici kə a cəfəbiya hyi ri ja, əŋga papatəkura hyi a sənər hyi jirkura nyi. **21** Nayi a'yi wu tsəfə najaka tsəfə anə hyi a'ya nahyi gərə səni jiri mai, ama ara hyu səni, ba tsu hyu səni abər jirkur wu yabiya fati mai.

22 Wa ngə ndər thlafati ka? Naja ngə ndəra kəpalna abər Yesu ngə Kərsiti. Culi ndə kə ngə dawa Kərsiti, ndəra kəpalna sən Tada ənga Zər nyi. 23 Kalar ndəra kəpalna səni Zəra nyi, naja a'yi sən Tada mai. Ama kalar ndəra hənggəri, ji nana abər Yesu ngə Zəra nyi, a'yi ja ənga Tada. 24 Bəgə sərə hyi nggari tanggərma ta a nggyari wu dəfuwa hyi. Ma a nggyari wu dəfuwa hyi, nahyi tsu a nggyar hyi wu Zər ənga Tada. 25 Kəja alkawal kərə ji hər mən, abər a'yi mən ənga pi gərə kudau. (aiōnios g166) 26 Yu tsəfə najaka sə anə hyi ar kərə njira wu yiwu nda səkwana hyi. 27 Ama nahyi, cadə kərə hyi uya sara ara Mambəl Cici a nggyari wu hyi, ənga a'yi kəl hyi bəra gal vanyi ndə aga highibə anə hyi mai. Ama Mambəl kərə ji nər hyi wu highibər hyi kalar sau, ara highibə nyi jijiri nga nyi, sə fafati a'yi a gwa mai. Ənggər kərə ji highibər hyi, abangə tsu hya nggya wu ja. 28 Kabangəkau, nahyi wazha hudə yau, hya dumwa ənga nggya wu Kərsiti, aga ma ji shashili hivər a'yi wu sa mbar mən ənga mənə gu səli mai. 29 Ma hyu səni abər ndə tsapə nga ja, hyu səni abər kalar ndəra wu məl sərə tsa'a zər Hyal nga ja.

3 Abar ngə gangəkura yiwukur kərə Tada cabiya anə mən, kərə nja dzəgwa ngga mən ənga wazha Hyala! Pakatə ca nga mən. Sərə da duniya a'yi wu sən mən mai, ca ngə ara nandu sənbiya nyi mai. 2 Nahyi bazhir 'wa da 'yar, kabangəkə wazha Hyal nga mən, ənga sərə mən wu nda da a ndu mwa tsu, a'yi cabiya dzə ar babal kwatahə mai. Ama mənə səni abər ma Kərsiti sa cabiya dzau, mənə nda da ənggər naja, ara mənə nda lar nyi ənggər kərə ja. 3 Kalar ndəra fərkər ənga Kərsiti, ju cina kərnyī ənggər kərə ja cici kau. 4 Kalar ndəra wu məl bikau, a bəl nar ja dladəu. Ənga jiri, məl bikə ca ngə nggəl ara bəla dladəu. 5 Ama a sən hyi abər Yesu shili aga ja sa həna bikər mən. Ənga bikə a'yi wu ja mai. 6 Kalar ndəra vər nggya wu Kərsiti, naja a'yi wu dumwa ənga məl bikə mai. Kalar ndəra dumwa ənga məl bikau, naji saya lar Yesu mai, ənga naju səni nyi tsu mai. 7 Nahyi wazha hudə yau, a sara hya piyari ndə ja nggutəna hyi mai. Kalar ndəra wu məl sərə tsa'a, naja ndə tsapə ngau, ənggər kərə Kərsiti tsapəu. 8 Kalar ndəra vər dumwa ənga məl bikə nə shatan nga ja, arya shatan nga a vər dumwa ənga məl bikə mbar dzəgwar duniya. Sərə da Zər Hyal shida wu duniya ca ngə aga

ja sa wushina thlər shatan. 9 Kalar ndəra ar viya zər Hyal naja a sən dumwa ənga məl bikə mai, arya pi mafələng sara ara Hyal a'yi wu ja. Naju sən dumwa ənga məl bikə mai, ara naja ar viya zər Hyal. 10 Kəja ənggərə mən a sən tsaməri njira ar viya wazha Hyal ənga njira ar viya wazha shatan. Kalar ndəra gərə məl sərə tsa'a, naja a'yi zər Hyal mai. Abangə tsu ngə ndəra gərə ca yiwukur anə zamə nyi. 11 Kəja cama kərə hyi nggari tsu kadəu, abər mənə ca yiwukur anə kuvwar mən. 12 A sara hya da ənggər Kayinu mai, naja ndəra nə shatan ngau, kə ji tsiya zamə nyi. Mi ngə sərə da ji tsiya zamə nya? Ara sər mələ ja dəmwə'yi nga nyi, ama sər mələ zamə nyi tsapə nga nyi. 13 Zamədə'yar, ja sara da sə dədəgər anə hyi mai, ma njir duniya piyari shishir dza hyi. 14 A sən mən abər a biyar mən sara wu miya tau a shili wu pi, ara mənə ca yiwukur anə zamər mən 'yar. Ama ndəra gərə ca yiwukur, wu tə nga ju nggya. 15 Kalar ndəra piyari shishir dza zamə nyi, ndər tsa ndə nga ja. A sən hyi tsu abər kalar ndər tsa ndau, a'yi ja ənga pi gərə kudə wu ja mai. (aiōnios g166) 16 Kəja ənggərə mənə səni tara mi ngə yiwudzau, ənggərə Yesu Kərsiti lər piya ja arya mən. Abangə tsu kəl mənə lər piya mən arya zamər mən 'yar. 17 Ma ndəra a'yi ənga kalar sərə ju yiwu ba ji lari zamə nyi wu ghar sau, ama naji dləwar nyi mai, abar ngə yiwukur Hyal a sən da wu dəfuwa ja? 18 Nahyi wazha hudə yau, a sara mənə ca yiwukur ar cici miya waci mai, ama ənga kalar sər mələ mən ba ənga jirkur. 19 Kəja ənggərə mənə səni abər namən wu jirkur, ba ənggərə mənə cabiya abər a'yi mən ənga kər papal wu mwar Hyal, 20 kalar pəcira dəfuwa mən cabiya mən abər namən a'yi məliya sərə kakal mai. Ara Hyal a ndiya dəfuwa mən, ənga ju sən kalar sau. 21 Nahyi bazhir 'wa da 'yar, ma dəfuwa mən cabiya mən abər namən a'yi məliya sərə kakal mai, a'yi mən ənga kər papal wu mwar Hyal, 22 ənga mənə dləwuri sara ara ja kalar sərə mənə vər kədiyau, arya mənə bəlari dladə nyi'yar, ənga mənə məl sərə wu pina hudə ja. 23 Ənga kə ngə dladə nyi, abər mənə hənggəri ənga thləmər Zər nyi Yesu Kərsiti, ənga mənə ca yiwukur anə kuvwar mən ənggər kərə ji nana wu dladə nyi. 24 Kalar njira wu bəlari dladə nyi, wu ja nga ndu nggya, ənga naja tsu wu nda. Kəja ənggərə mənə səni abər ju nggya wu mən, mənə sənbiya lagu Mambəl kərə ji nə mən.

4 Nahyi bazhir 'wa da 'yar, hya sara hänggəri änga kalar mambəl mai, ama hya dzägabiya mambəla nyi'yar aga nja lari tara sara ara Hyal nga nda. Arya nabi nə fafati 'yar a biyar nda gangə wu duniya. **2** Kəja änggəra hyu sən tsaməri abər Mambəl Hyal ngə kau. Kalar mambəl kəra hänggəri abər Yesu Kərsiti shili wu kumər dzau, sara ara Hyal nga nyi. **3** Ama kalar mambəl kəra gəra hänggəri abər Yesu sara ara Hyal nga ja, najaka mambəl, dawa Kərsiti ngau, kəra hyi nggəri abər ju shili, ya kabangkəu a'yi ja wu duniya. **4** Nahyi, wazha huda yau, nə Hyal nga hyi änga a səmkur hyi təlkur ar kəra nabi fati'yar, arya ndəra wu hyi kau a ndiyar ja ndəra wu duniya änga dənəma. **5** Nanda nə duniya nga nda, ca ngə sərə dā sərə wu biya sara wu miya nda, nə duniya ngau, änga njir duniya tsu wu səhimi nda. **6** Namən nə Hyal nga mən. Kalar ndəra wu sən Hyal ndu səhimi 'ya, ama kalar ndəra a'yi nə Hyal mai, nandu səhimi 'ya mai. Lagu kə nga mənəu sənbiya Mambəl nə jijiri änga mambəl nə fafati. **7** Nahyi bazhir 'wa da 'yar, bəgə mənə ca yiwukur anə kuvwar mən, arya yiwukur sara ara Hyal nga nyi. Kalar ndəra wu ca yiwukur zər Hyal nga ja, änga ju sən Hyal. **8** Kalar ndəra gəra ca yiwukur, naju sən Hyal mai, arya Hyal ngə yiwukur. **9** Lagu kə ngə Hyal cabiya yiwukur nyi wu pama mən, ji səwa Zər nyi kəra zəm pathlə a shili wu duniya, aga mənə uya pi gəra kudəu lagu nyi. **10** Kəja kə ngə yiwukur, a'yi namən ngə ca yiwukur anə Hyal mai, ama naja ngə cabiya mən yiwukur, änga ji səwa Zər nyi aga ja dā sər thla sə nə hənə bikər mən. **11** Nahyi bazhir 'wa da 'yar, ta Hyal cabiya mən yiwukur, a dəri tsa'a mənə cabiya yiwukur anə kuvwar mən tsu. **12** Ndə a'yi kəra saya lari Hyal änga li mai. Ama ma mən ca yiwukur anə kuvwar mən, Hyal wu nggya wu mən, änga yiwukur nyi a nyabiya dzə wu mən. **13** Lagu kau, nga mənəu səni abər mənəu nggya wu ja änga naja tsu wu mən, arya a nə mənər ja Mambəl nyi. **14** Änga a lar 'ya, änga a lər 'ya sakida abər Tada a səwar Zər nyi aga ja sa dā ndər Mbəda duniya. **15** Kalar ndəra nana änga miya ja abər Yesu Zər Hyal ngau, Hyal a vər nggya wu ja, änga naja wu Hyal. **16** Änga namən wu sən änga mən hänggəri änga yiwukur kəra Hyal a'yi əni anə mən. Hyal yiwukur ngau. Ma ndəra vər nggya wu yiwukur, wu Hyal nga ja a vər nggya, änga Hyal wu ja. **17** Lagu kə ngə yiwukur nyabiya dzə wu pama mən, aga mənə uya papalkur kər wu ja ar pəcir thla numa, arya änggər naja nga mən wu duniya kau. **18** Hivər a'yi a wu yiwukur mai. Ama yiwukur kəra nyabiya dzə jijiri wu kədləna hivər, arya hivər a'yi ja änga lə bwaḃwətau. Kalar ndəra wu hivər, naju nyabiya dzə änga yiwukur mai. **19** Mənə ca yiwukur arya naja ngə cabiya mən yiwukur tanggərma. **20** Ma ndə na abər “Yu ca yiwukur anə Hyal,” ama ba ji piyari shishir dza zamə nyi, ndər thla fati nga ja. Arya kalar ndəra gəra ca yiwukur anə zamə nyi kəra ju lari änga li, naja sən ca yiwukur anə Hyal kəra ji gəra lari mai. **21** Änga anə mənər ja najaka dladə, abər kalar ndəra ca yiwukur anə Hyal, kəl ji ca yiwukur anə zamə nyi tsu.

5 Kalar ndəra hänggəri abər Yesu naja ngə Kərsiti, zər Hyal ngə nda nyi, änga kalar ndəra vər ca yiwukur anə tada, ju ca yiwukur anə zər nyi tsu. **2** Lagu kə nga mənəu səni abər mənəu ca yiwukur anə wazha Hyal, lagur ca yiwukur anə Hyal änga bəlar dladə nyi. **3** Yiwu Hyal ca ngə, ma mənə vər bələri dladə nyi'yar. Dladə nyi'yar tsu a'yi tədəbə mai. **4** Ma ndəra zər Hyal nga ja, a səmkur ja təlkur ar kəra duniya. Mbərsar mən ngə məliya mən səmkur təlkur ar kəra duniya. **5** Wa ngə ndər səm təlkur ar kəra duniya kə? Kəl ndəra hänggəri abər Yesu ngə Zər Hyal. **6** Naja ngə shili lagur bəḃətizəma 'yimi änga pənə mashi, Yesu Kərsiti. A'yi lagur 'yimi wacu mai, ama lagur 'yimi änga mashi. Mambəl ngə sakidar sə kau ara Mambəl ca ngə jiri. **7** Sə makər a'yi kəra ləri sakida, **8** nanda ngə Mambəl, änga 'yimi ba mashi, nanda kə makər kau, sə zəm ngə dəngər nda. **9** A dləwu mən sakida nə nji, ama sakida nə Hyal nga ndiya patəu. Ara sakida nə Hyal ngau, kəra ji cabiya ar kəra Zər nyi. **10** Kalar ndəra hänggəri änga Zər Hyal, sakida kau a'yi a gyu dəfuwa ja. Kalar ndəra gəra hänggəri änga Hyal, a shabiya nyir ja aga ndər thla fati, ara naja a'yi hänggəri änga sakida kəra Hyal ləri ar kəra Zər nyi kə mai. **11** Najakau ca ngə sakida nyi, abər Hyal a nə mən ri pi gəra kudəu, pi kə tsu, wu Zər nyi nga nyi. (aiōnios g166) **12** Kalar ndəra änga Zəra nyi, pi a'yi ara ja. Ma ndəra gəra änga Zər Hyal, pi a'yi ara ja mai. **13** Ya vər tsəfə sə kau anə hyi, nahyi kəra hänggəri änga thləmər Zər Hyal, aga hya səni abər pi gəra kudəu a'yi ara hyi. (aiōnios g166) **14** Najakau, ca ngə papalkur kər kəra mən uya a dumwar Hyal, abər ma mən kədi kalar sau

ənggər yiwu huda ja, ju nggar mən. **15** Ma mənə səni abər ju nggar mən, kalar səra mən kədi ara ja, a sənər mən abər a uyar mən. **16** Kalar ndəra lar zamə nyi a vər məl bikə kəra a'yi a təkər tə mai, ba ja kədi Hyal aga Hyal a nə nyi pi. Ya vər na sə kau anə njira bikər nda a'yi təkər nə tə mai. Bikə a'yi kəra təkər nə tau. Naya vər na abər ja kədi aga naja kə mai. **17** Kalar məl sə dididi bikə ngau, bikə a'yi kəra naja a'yi təkər nə tə mai. **18** A sən mən abər kalar ndə kəra zər Hyal nga ja, naja a'yi wu məl bikə mai, aya Zər Hyal nga vər bəlar nyi. Ndə shishi ta tsu a'yi a sən tsəkwar nyi mai. **19** A sən mən abər wazha Hyal nga mən, duniya kə tsu, wu tsa ndə shishi ta nga nyi. **20** A sən mən tsu abər shilir Zər Hyal a sa nə mənər ja sənbiya sau, aga mənə sən nyi naja kəra ndə jijiri. Namən, a'yi mən wu ja, naja kəra jijiri, naja Yesu Kərsiti Zər nyi. Naja ngə Hyal nə jijiri ənga pi gəra kudau. (aiōnios g166) **21** Nahyi wazha huda yau, hya bəlar kərhyi ara nu katəu.

2 Yahwana

1 Sara ara ndëra degal nē dābē dzē njir nu, a nda nē mala dēgal ki cacadāu ənga wazha nyi kēra ya vēr yiwu ənga jirkur, a'yi nayi zhizhi dā nga vēr yiwu nyi mai, ama dābē ənga kalar njira wu sən jiri. **2** 'Yu yiwu hyi arya jirkur kēra a vēr nggya wu mən ənga ju nda nggya wu mən ba'anuwa. (aiōn g165) **3** Bēgē mayiwakur, ənga tēhudēu, ənga hudē pērtu sara ara Hyal Tada ənga Yesu Kērsiti, Zēr Tada nyi, nda nggya ənga mən wu jirkur ənga yiwukur. **4** Hudā yi pipida gagadāu ənga yi thlēwa alenyi wazha ngau a vēr nu jiri, ənggēr kēra Tada cuwa mən mēna mēl. **5** Kabangəkau, mala dēgal, vanyi ndēr mafēliyangē nga ya vēr tsēfē anē ngē mai, ama kēra ara mən tsu dēdēmē ta ngau. Ya vēr na abēr, mēna yiwu kērmən. **6** Ara yiwudzē kēra dudur ca ngē mēna bāu wu bēlar ndēr Hyal. ənggēr kēra hyi nggari tsu kadēu, ca ngē hya nggya wu yiwukur. **7** Njir sukwa nji gangē kēra gēra hēnggēri abēr Yesu Kērsiti a'yi shili wu kumēr dzē mai, a tētēlnar nda dzē a ndu duniya. Kalar culi najaka nji, njir sukwa nji ngau ənga dawa nē Kērsiti. **8** Hya hangəkāl ənga kērhyi hya sara sana sēra hyi mēl thlēr aga nyi, ama aga hya uya akkēra nyi. **9** Kalar ndēra cakēr sau a dār kēra najaka highibāu, naja a'yi ta'yi ar kēra highibē nē Kērsiti mai, Hyal a'yi ənga ja tsu mai, kalar ndēra dumwa ənga highibē nē Kērsiti, Tada ənga Zēr nyi a'yi wu ja. **10** Kalar ndēra shili əgya hyi, ma a'yi ji shili ənga najaka highibē mai, hya hē nyi a vu kir hyi mai, ənga hya sara dlēwu nyi mai. **11** Kalar ndēra dlēwur nyi ju nda dā wu cir zēm wu shishikur nyi kau. **12** Sē a'yi gangē kēra ya kyaga tsēfēr hyi, ama nayu yiwu ya bēra tsēfēr nda mai, ama arya kau, yu yiwu ya lar hyi bama ənga bama aga hudē pipidar mən a nyabiya dzau. **13** Wazha kwamē ngē kēra cacadē nda vēr usa ngau.

3 Yahwana

1 Sara ara ndəra dəgal nə dəbə də njir nu, a
nda nə Gayisu ndəra ya vər yiwu nyi nə jijiri.

2 Nagə bazhir 'wa də, ya vər kədi Hyal anə ngau
aga jaməu wu kumur dzau, ənga kalar sə ja də
mənahəu, ənggər kəra mambəl ngə jaməu. **3**

Hudə yi pipida gagadau ənggəra yi nggari sara
ara alenyi zamər mən ənggəra gə nggya wu
jirkur tsa'a miya dəfu, ənga bau wu jirkur. **4**

Vanyi sə a'yi a ndiya ənga pina hudə yi gagadə
ənggər ma yi nggari wazha də a vər nggya wu
jirkur mai. **5** Nagə bazhir 'wa də, a'yi gə ənga

məl thlər tsa'a miya dəfu wu kalar sərə ga vər
məl anə wazha ama, alaga kə nda məthləpi kau.

6 A nar nyir nda culi yiwukur ngau anə dəbə
də njir nu. A dəri tsatsa'a aga ga səwa nda wu
lagu ənggər kəra məl thlər Hyal cabiya. **7** Arya

Thləmə kə nga ndə biya, tsu nda a'yi a vər gal
dləwa də ara njira a'yi njir nu Hyal mai. **8**

Arya kau, mənə kyaga thləwa culi najaka nji aga
mənə məl thlər dəbə ənga nda wu jiri. **9** A tsəfər
yau anə dəbə də njir nu, ama ba Diyatrifesu

kəra yiwu ja ndiya kalar ndau ba ji nggəl ara
nggar sərə 'yi na. **10** Agabangau, ma yi shili, yu
sa nana ndəla ja, aga kalar ndə a nggari culi

na 'ya kəra ju məl. A'yi naja kə waci mai, kə ji
bəra nggəl ara dləwu wazha ama, kə ji bəra kari
njira wu yiwu nda dləwu nda, ənga ji kədləbiya

nda sara wu dəbə də njir nu. **11** Nagə bazhi də,
a sara ga fa'abiya hiya sə dəmwə'yi mai, ama
ga fa'abiya hiya sə mənahəu. Kalar ndər məl sə

mənahəu sara ara Hyal nga ja. Kalar ndər məl
sə dəmwə'yi sara ara Hyal nga ja mai. **12** Kalar
ndə a vər lə sakida mənahə ar kəra Demetrisu

arya jirkur nyi. Jiri ənga kərnyi ngə sakida nyi.
Na'ya ənga kər'ya tsu ngə sakida nyi, nagə ənga
kərngə tsu a sən gə abər sakidar 'ya jiri nga nyi.

13 Sə a'yi gangə kəra ya yiwu ya tsəfə anə ngau,
ama naya yiwu ya tsəfə nda kabəngəkə mai. **14**
Ya vər yiwu ya shili ənga kusa aga ma sa ndər

bama ənga bama. Bəgə hudə pərtu ja nggya
ənga hyi. Bazhi'yar kəra ənggau nda vər usa
hyi. Ga usar patə bazhi'yar kəra ndəna patə.

Jiwudə

1 Cama tsətsəfəkə sara ara Jiwudə mafa Yesu Kərsiti ənga zamiya Yakubu, a nda nə njira nji ngga, njira Hyal Tada wu yiwu nda, nji kətiya ndalagur Yesu Kərsiti. **2** Bəgə təhudə, ənga hudə pərtəu, ənga yiwukur gagadə nda də nər hyi. **3** Nahyi bazhir 'wa də 'yar, a yiwur yi gagadəu aga ya na tsəfər hyi ar kəra mbədə kəra a'yi anə mən patəu. Ama kə yi bəra lari a dəri tsa'a aga ya tsəfər hyi ənga ya nar hyi, abər hya nərdzau wu mbərsar hyi, kəra nji nə anə nji cici gə Hyal aga zəm wacu, gəra cakau. **4** Səra də yi na abangə kau, ca ngə alenyi nji a'yi kəra hələwa dzə a vu hyi, njira dədəməu a thlana ndar nji numa. Nji'yar kau, a'yi njir nu Hyal nga nda mai, nanda ngə njira shabiyar mayiwakur Hyal lagur səm gəra səlikur nə duniya ənga ndə kəpalna Yesu Kərsiti Thlagər mən. **5** Alaga abangau, wu sən hyi patəu, ama yu yiwu ya dəngar hyi ənggərə Thlagə mbəlbiya nji nji sara wu Masaru, ama alaga kau, kə ji bəra dləna njira gəra mbərsa. **6** Ənga hya dəngari ənga waladi'yar kəra gəra bəlar miya thlərər nda, ənga ndə piyari vir nggyar nda. Nanda ngə Thlagə mbiya ənga əpa liyangə, kə ji fuwa nda a gyu kuthləu mbamba ba'anuwə, aga nda səkə pəci numa dəgal nə Hyal. (aīdios g126) **7** Ənggər kəra Sodomu ənga Gwamwara ənga məlmə'yar kəra zəwar nda, lər kərndə anə səsukur ənga nggya dedefəu, a cabiyar nda anə nji ənggərə nji wu nda sa bəwəwatəu wu u'u nə ba'anuwə. (aīōnios g166) **8** Abangə tsu ngə njir shuni'yar kə dəbənə dza kərndə, ənga ndə nggəl ara nu sərə njir dənəma nə təlkur wu na, ənga nanda tsu ndə ndər didadidə ar kəra waladi'yar. **9** Ama alaga Mayikalū dəgal waladi, ar pəcira ndu pəpa ənga shatan arya dza Musa kəra tətəu, naja a'yi na ndər dididi anə shatan mai, ama sərə ji na wacu, “Thlagə ja kughiya ngau.” **10** Ama nji kau, nda vər ndər dididi ar kəra sərə nda gəra nggabiya, ənga sərə ndu nggani lagur kumər dzau ənggər sərə mələ sər shishi, sə'yar kə ngə wu nda dləna nda. **11** Sər təhudə anə nda, ara a hər nda sər mələ Kayinu, a kusar nda kər nda a vu nggyabiya Balamu lagur gal gənnə, lagu kau dlənar nda kərndə wu hya'a hangəkəl culi nə Kora. **12** Najaka nji sə dididi nga nda wu hyi ma hya vər səm sər səm nə yiwukurər hyi, nda vər səm sər səm əkkə'yi hyi wu gəra səlikur ənga

hivərkur. Nanda njir bəla ngau, kəra sər gu ta nda nga ndu sən wacu. Ənggər dləma kəra gəra tədə par nga nda, kəra wu thla ba yambadə a tətələnə. Ənggər wu kəra gəra ya nga nda, wu kəra nji labiya ngilənga nda ba ndə tətənəkər shaushau. **13** Nanda ənggər dləgwamər 'yimi tsadəu kəra a vər thləkau, sər mələ nda sər shili ənga səli ngau. Nanda ənggər shashilga kəra a vər bəbə sər nda, kəra kuthlə kiyakiyar situ nga vər səkə nda nə ba'anuwə. (aīōn g165) **14** Enoku, kəra naja ngə ndə mədəfəkura nji sara ara Adamu, nana nərhhaha ar kəra nji kau, abər, “Kəja, Thlagəu a vər shili ənga nji cici nji dubu duburam, **15** aga ja sa thlana nji numa anə kalar ndau, ənga aga ja cabiya nji anə kalar njira gəra wu nu Hyal patər sər mələ nda kəra dididi, kəra a'yi wu lagu nu Hyal mai, ənga kalar ndər dididi kəra njir bikau, nji gəra nu Hyal nana ar kəra ja.” **16** Nji 'yar kau, njir ngunguni ngau, ənga njir gal bikə ndau, lagur dəmwa'yikur nda ca nga nda nu, njir bəwasə ənga kərndə nga nda, ənga njir ndər sukwa nji aga nda fa'abiya sə wu tsa nji nga nda. **17** Nahyi bazhir 'wa də 'yar, hya dəngari sərə cama səsə'yar nə Thlagər mən Yesu Kərsiti na dədəməu, abər nda də. **18** Ndə nar hyi abər, “Wu kudiyar pəci njir didə vi wu nda də a'yi, njira wu nu lagur kərndə, lagu kəra gəra nə Hyal.” **19** Nji 'yar kau na nda ngə njira təkəbiya kəra hyi, njir yiwu məl sə wu ndəndəkər, ənga tsu Mambəl Hyal a'yi ara nda mai. **20** Ama nahyi bazhir 'wa də 'yar, hya hərəy kərər hyi wu mbərsar hyi kau, kəra cici gagadəu, ənga hya kədi Hyal wu Mambəl Cicau. **21** Hya tsəpər kərər hyi wu yiwukur nə Hyal, ənggər kəra hya vər səkə təhudə nə Thlagər mən Yesu Kərsiti aga ja hər hyi a shili wu pi gəra kudəu. (aīōnios g166) **22** Hya təhudə əgya njira ənga kər məməthlu, **23** hya mbədəna alenyi nji lagur mbəlbiya nda sara wu u'u, alenyi nji hya cabiya nda təhudəu, ama dəbə ənga hivər, ənga piyari shishir dza nda a sara kar zhizhigər kəra ar dza nda a sara dəbənə hyi. **24** Anə ndərə ənga dənəma nə kar hyi ara dla, ənga ja lər hyi gəra ənga vazau wu mwar kadakadarkur nji ənga hudə pida pida gagadəu, **25** anə Hyal kəra zəm Ndə Mbədə mən, kadakadarkur, ənga dəgalkur, ənga dənəma ba ənga dənəma təlkur nə nji ngau, lagur Yesu Kərsiti Thlagər mən, tsu dədəməu, ba'anə kabangəkəu, ənga ba'anuwə! Amina. (aīōn g165)

Mətakər

1 Mətakər sara ara Yesu Kərsiti, kəra Hyal nə nyi aga ja canə nyi anə njir məl thlər nyi'yar, sərə dər ləhəu kəl ju nda nyabiya dzau. Ji cabiya sə kau ar babal lagura ji səwa waladi nyi anə ndər məl thlər nyi Yahwana. **2** Yahwana ləri sakida ar kəra kalar sərə ji ləri, naja ngə, ndər Hyal ənga sakida kəra Yesu Kərsiti ləri. **3** Barka anə ndər jiga ndərhaha sara ara Hyal kau, ənga barka anə njira nggari ba ndə fuwa wu dəfuwa nda sərə tsətsəfau, ara pəcir nyabiya dzər nda patə a dəri ləhəu. **4** Nayi, Yahwana, ngə ləri tsəfə kau, anə dəbə dzə njir nu wu məlmə paməpamə mədəfau wu 'yi'yir Asəya. Mayiwakur ənga nggya jaməkur sara ara Hyal ja nggya ənga hyi, Hyal ndəra a'yi əshina, ənga saya də, ənga ndəra wu nda shili, ba sara ara mambəl paməpamə mədəfau kəra a vər nggya wu mwar tsəkafə nə Hyal. **5** Ənga sara ara Yesu Kərsiti ndəra naja ngə fər kər nə jijiri, ndər lə sakida, ja nggya ənga hyi, naja ngə ndə nə tanggərma kəra hya'ari sara vir tau, ənga ndər səm təlkur ar kəra təltəl'yar nə duniya. Naja ndəra cabiya mən yiwukur, ənga ndəra kətiya mən sara wu mafakur nə bikər mən lagur pəna mashi nyi. **6** Naja ngə məliya mən, mən də dəbə njir səm təlkur ənga pubu'yar, njir məl thlər anə Hyal ənga anə Dənyi. Anə nyi ngə kadakadarkur ənga dənəma ba'anəwa. Amina. (aion g165) **7** Tsama mau, kəja ju shili wu dlama sara dəməlmau. Kalar ndapi wu nda lar nyi, patə əkkə'yi njira tsətsəviya nyi ənga katsəkər. Ənga patəkura njir duniya wu nda tiwi ərya ja. **8** Əngwar Hyal Thlagəu, "Nayi ngə Dzəgwa, nayi ngə Kudiya. Nayi ngə ndəra a'yi əshina, ənga saya də, ənga ndəra wu bəra nda sha shili, Ndə dəgal dənəma." **9** Nayi Yahwana, zamər hyi, kəra wu cir zamə əkkə'yi hyi wu sa bəabwatəu, ənga wu təlkur Hyal, ba ənga wu mba dəfu kəra nər mən wu Kərsiti Yesu. Nji kədləna də a gwar dzəgur dəl nə Patəmosu ərya ndər Hyal kəra yi tətəlna ənga sakida kəra yi ləri ar kəra Yesu. **10** Ar pəci nə Thlagəu, ənggəra Mambəl shida ar kəra yau, ba yi nggari dāhəu dəgal wu yukudə də ənggər mbidə tələmə, **11** kəra a vər na, "Tsəfəya ar ləkakadəu, sərə gə ləri ba ga səwa nyi anə dəbə dzə nə njir nu'yar mədəfau, kəra wu məlmə Afisa, ənga Səmarəna, ənga Pagamusu, ənga Tayatəra, ənga Sardisu,

ənga Filadelfiya, ba ənga Lawudekiya." **12** Ba yi shabiya dzau aga ya ləri ndəra vər ndər anə də. Ayukudə yi shabiya dzau, ba yi ləri sər səbə pitəlla nə əndzau mədəfau. **13** A gwar hada sər səbə pitəlla paməpamə mədəfə kau, ba yi ləri vanyi ndau kəra a papa Zər Ndu, ji hari ləgutə kəra wu gya hadiya hiya ja sərəpəu, ənga ji thla'ubiya hathla ja ənga takulagə nə əndzau. **14** Kəra ja ənga shishir kəra ja a dər pərtə pwahəu ənggər əpur pə'wa, pərtə pwahəu ənggər mətəndili. Liya ja tsu wu mbəl dəgə kiyara u'u. **15** Hiya ja wu mbəl ənggər liyangə shishi'wu kəra nji nənə wu thla, ənga dāha ja wu pə tsəkir shidar dəl. **16** Ji səbiya shashilga mədəfau wu tsi mazəma ja, ənga sara vu miya ja ngə katsəkər cacadə miya wu biya. Bama ja tsu wu mbəl ənggər mbəl nə pəci ma pəci ta'yi kər. **17** Ta yi ləri nyi, ba yi dla a gyu hūdə nyi ənggər ndəra tətəu. Kə ji fər tsi mazəma ja a dar yau, ji na anə də, "Ga sara hivər mai, nayi ngə tanggərma ənga nayi ngə kudiya. **18** Nayi ngə ndəra ənga pi. Nayi ngə ndəra tau, ama kəja yi ənga pi nə ba'anəwa. Nayi ngə ənga dənəma ar kəra tau, ənga ar kəra ki nə nji gə mambəl. (aion g165, Hədəs g86) **19** Ga tsəfəri kalar sərə gə ləri, sərə a'yi a vər də kabəngəkəu, ənga sərə wu nggura də a ndu mwa. **20** Kəja sərə dədəwa ar kəra shashilga'yar mədəfə kəra gə ləri wu tsi mazəma yau, ənga sər jigə pitəlla nə əndzə mədəfə ta aga nyi: Shashilga'yar mədəfau, nanda ngə waladi'yar nə dəbə dzə njir nu'yar, wu məlmə paməpamə mədəfau ənga sər səbə pitəlla mədəfau, ca ngə dəbə dzə njir nu'yar wu məlmə paməpamə mədəfau.

2 "Ga tsəfəri cama tsətsəfə kə anə waladi nə dəbə dzə njir nu wu məlmə Afisa, abər, "Kəja cama sara ara ndəra səbiya shashilga'yar mədəfau wu tsi mazəma ja, ənga naja kəra a vər bəu wu pama sər jigə pitəlla nə əndzə mədəfau kə nana. **2** "Wu səni yi sər mələ gə patəu. A ləri yi kwakwadəkura gu thlər kəra ga vər məl, ənga bəabwatə kəra ga vər səsə'wau. Yu səni abər nagə wu tsamə nji dəmwa'yi ənga li mai. Ənga gu tsambiya njira wu ngga kərndə cama səsau ama a'yi nda abangə mai. Ənga a sənbiyar gau, abər nə fati nga nda. **3** A sən yau abər a nggyar gə ənga mba dəfu, ənga səsə'wu bəabwatəu gəra ənga hədə ərya thləmə də. **4** Ama kəja sərə yi vazəya ngə ni, a piyari gə yiwukur kəra a'yi ara gə tsu kədəu. **5** Ga dəngari ənggəra

gə dədəməu divira ga dla a gyu yukudu! Ga tubi sara ara bikə ngau, ga dumwa ənga məl sərə ga vər məl mənəhə dədəmə ta. Ma a'yi gə tubi mai, yu shida, ba ya sa həna sər jigə pitəlla nə ngau ar vir nggya nyi. 6 Ama kəja sər məla gə kərə mənəhəu, gə piyari sər məla njir Nikolayitanu, ənggər kərə yi piyari tsu. 7 “Kalar ndərə ənga himi ngga sau, kəl ja səya himi ja nggari sərə Mambəl a vər na anə dəbə dze njir nu'yar. Anə kalar ndərə səmku təlkur, yu nda nə nyi dənəma nə səm yayar wu nə pi kərə ar wu nə pi ar fa wu nə Hyal. 8 “Ga tsəfəri cama tsətsəfə kə anə waladi nə dəbə dze njir nu wu məlmə Səmarə abər, “Kəja cama sara ara ndərə tanggərma ənga kuđiya, ndərə tau ba ji bərə dā a'yi ənga pi. 9 Yu səni bwaḃwatə ngau ənga gha ngau, ama ndə dudur nga gau! Yu səni culi ndər dida vi kərə wu biya sara wu miya njira wu ngga kərnda njir Yahudiya nji dədəm nə Hyal, ama a'yi nda abangə mai, ama dəbə dzər nda, dəbə dze nə Shatan ngau. 10 Ga sara hivər a'ya culi bwaḃwatə kərə gu nda sa mai. Yu nar ngau, shatan wu nda sa vakuwa alenyi nju pama hyi a gwu fursəna, aga nja dzəbiya hyi. Hyu nda lari bwaḃwatə nə pida kumou. Ama ma hyi sən cinapi, hya nggya ənga fər kər wu mbərsar hyi, alaga ji dla ənga tau, nayi tsu, yu nə hyi dara təlkur nə pi. 11 “Kalar ndərə ənga himi ngga sau, kəl ja səya himi ja nggari sərə Mambəl a vər na anə dəbə dze njir nu'yar. Kalar ndərə səmku təlkur, naju lar bwaḃwatə ara tə nə məthləkura nyi mai. 12 “Ga tsəfəri cama tsətsəfə kə anə waladi nə dəbə dze njir nu wu məlmə Pagamusu abər, “Kəja cama sara ara ndərə ənga katsakər cacadə miya wu tsa ja. 13 Yu səni abər vira ga vər nggya a gwa, vira Shatan a vər səm təlkur nyi ari ngau. Alaga abangau, kə gə səbiya dā ənga jirkur. Nagə a'yi shin dā yi lagur mbərsa ngə mai, alaga ar pəci kərə nji tsəya Antipas wu pama hyi, ndərə lər sakida tsa'a miya dəfu ar kərə yau, ar vira Shatan wu nggya. 14 Alaga abangau, alenyi sə a'yi kərə yi vaziya ngau a gwa. Alenyi nji a'yi wu pama hyi kərə səbiya highiḃə nə Balamu, naja ngə ndərə highiḃər nyi anə Balakəu lagura ja məliya njir Izirayila nda məliya bikə ari, lagur səm sər səm kərə nji thlana anə katəu, ənga məl səsukur. 15 Abangə tsu a'yi hyi ənga njira səbiya highiḃə nə Nikolayitanu. 16 Agabangau, kəl ga tubi! Ma a'yi abangə mai, kəja yu shili ara gau ənga kusa, ba ya sa pana nda ənga katsakər kərə wu biya sara wu miya yau. 17 Kalar ndərə ənga himi ngga sau, kəl ja səya himi ja nggari sərə Mambəl a vər na anə dəbə dze njir nu'yar. Anə kalar ndərə səmku təlkur, yu nə nyi sara wu mana kərə dədəwa sara dəməlməu. Ənga tsu, yu nda nə nyi tsəka pərtəu kərə thləmə mafəliyəngə tsətsəfəu ari, kərə kəl ndərə dləwuri tsəka nyi ngu nggabiya wacu. 18 “Ga tsəfəri cama tsətsəfə kə anə waladi nə dəbə dze njir nu wu məlmə Tayatəra abər, “Kəja cama sara ara Zər Hyal, Ndərə ənga liya ja ənggər kyara u'u, ənga hiya ja tsu ənggər liyāngə kərə nji nənə wu thla. 19 Yu səni sərə məla gau, ənga yiwukur ngau, ənga mbərsa ngau. Yu səni dləwa dze ngau ənga səsə'wu sə ngau. Yu səni tsu abər sər məl ngə nə kabəngəkəu a ndiya ta dədəməu. 20 Alaga abangau, kəja sər vazə ngə kərə a'yi. Nagau, gə nə nyi lagu anə mala kərə nja ngga ənga Jazabelu, mala kərə wu ngga kərnyə ənga nabi mala. Lagur highiḃə nyi, ji məliya njir məl thlər dā'yar gu məl səsukur ənga səm sər səm kərə nji thlana anə katəu. 21 Yi nə nyi pəci aga ja tubi sara ara səsukur nyi, ama kə ji nggəl ara piyari səsukur nyi. 22 Agabangau, yu nda nə nyi shiləgə dəmwə'yi gagadəu, ənga kalar njira məl səsukur ənga ja, ndu nda lari bwaḃwatə gagadəu. Yu nda məl anə nda abangau, ma ndə nggəl ara tubi nda piyari sər məla ja. 23 Yu nda dləna wazha nyi. Dəbər njir nu patə wu nda sənbiya abər nayi ngə ndərə wu səni sərə wu dəfuwa ndau, ənga sərə ndu dənga patəu. Yu nda kina nyi anə kalar ndau tsa'a ənga sər məla ja. 24 “Ama tsu ya 'yi ənga cama anə hyi, nahyi njira hiyau wu Tayatəra, nahyi kərə gərə nu highiḃə fati kau, ənga nu sə Shatan kərə ndu ngga ‘Sə Shatan kərə dədəwa.’ Tsu yu bərə cakə bwaḃwatə gagadə anə hyi mai. 25 Sərə a'yi, kəl hya səbiya mbərsar hyi ḃəḃalu, kəl nayi bərə sha shili. 26 Anə patər njira səmku təlkur, ənga ndə ḃəlari ndər dā ba'anə kuđiya, yu nə nda dənəma sara ara dədə ar kərə njir duniya patəu. 27 “Nji wu nda səm təlkur ar kərə njir duniya ənga zəwa liyāngəu, ənga nju nda pəpəthləna nda ənggər təm kərə nji həriya sara wu tsəkwaḃəu. 28 Ndu nda dā ənga dənəma nə səḃə nji ənggər kərə yi dləwuri sara ara dədə, yu bərə nər nda shashilga nə mudlau. 29 Kalar ndərə ənga himi ngga sau, kəl ja səya himi ja nggari sərə Mambəl a vər na anə dəbə dze njir nu'yar.”

3 “Ga tsəfəri cama tsətsəfə kə anə waladi nə dabə dzə njir nu wu məlmə Sardisu abər, kəja cama sara ara ndəra səbiya mambəl'yar nə Hyal mədəfau, ənga shashilga paməpamə mədəfau. Yu səni sər mələ gə papatəu, gu tsamə kərngau ənggər ndə mbəmbədə nga gau, ama kəja tətə nga gau. **2** Ga hya'ari sara wu ghanyi! Ga nərdzau aga ga ta'yibiya sərə hyi kushu divira ja tau. A sənbiyar yau abər sər mələ gau, a'yi tsa'a wu mwar Hyal də mai. **3** Agabangau, ga dəngari sərə gə nggari ənga sərə gə hənggari əni tanggarma, ba ga bəlari ənga ga tubi. Ama ma nagə a'yi hya'ari wu ghanyi mai, yu shili ənggər ndər həl kukuthləu, nagə wu nda səni pəci kərə yu nda shili ar mai.” **4** Alaga abangau, a'yi gə ənga alenyi nji kərə wu dabə dzə njir nu nə Sardisu kərə gərə dəbənə kar har nda. Ndu nda bəu əkkə'yi yau wu kar pərtəu, a'ya a dar nda tsa'a aga nyi. **5** Patər njira səmku təlkur yu nda har nda kar pərtəu. Ənggərə ji də patəu, nayu həbiya thləmər nda wu ləkakadə nə pi mai, ama yu nda hə'una nda wu mwar dədə əkkə'yi waladi nyi'yar abər nəda nga nda. **6** Kalar ndəra ənga himi ngga sau, kəl ja səya himi ja nggari sərə Mambəl a vər na anə dabə dzə njir nu'yar. **7** “Ga tsəfəri cama tsətsəfə kə anə waladi nə dabə dzə njir nu wu məlmə Filadelfiya abər, kəja cama sara ara ndəra cicau ənga jiri ndəra ənga sər pahə miya ki nə Dawuda. Sərə ji pahəna ndər hadiya a'yi mai, ba tsu sərə ji hadiya, ndər sən pahəna a'yi mai. **8** Wu səni yi sər mələ gə patəu, kəja ya pahənari miya ki kərə ndər sən hadiya a'yi mai. Yu səni dənəma ngau tətəwa nga nyi, ama alaga abangau, kə gə bəlari ndər də, nagə a'yi shin də yi mai. **9** Lara mau, yu nda ciwa kabə njir nu Shatan, nda sa bəliya undi wu mwa ngau, ənga ya məliya nda, nda sənbiya abər nagə ngə ndəra yu yiwu, nanda njir thla fati, njira wu ngga kərnda njir Yahudiya ama a'yi nda abangə mai.” **10** Arya gə bəlari dladə də nə capi, yu nda sa kətiya ngau sara ara madiya pəcir dza kərə a vər shili ar kərə duniya patə aga sa dzə njira wu duniya. **11** Yu shili gərə ənga səkari. Ga səbiya sərə ara gau bəbalu, ara nja sara mbəliya əkkəri ngau. **12** Kalar ndəra səmku təlkur, yu məliya nyi aga shimal nə Ki Hyal də, naja bəra biya sara a gwa mai. Yu nda tsəfəya ar ja thləmə Hyal də, ənga thləmər məlmə Hyal də, naja ngə Urshalima mafəliyangə kərə wu shida sara də məlmau sara dara Hyal də, ənga tsu yu tsəfəri ar ja thləmə də kərə mafəliyangəu. **13** Kalar ndəra ənga himi ngga sau, kəl ja səya himi ja nggari sərə Mambəl a vər na anə dabə dzə njir nu'yar. **14** Ga tsəfəri cama tsətsəfə kə anə waladi nə dabə dzə njir nu wu məlmə Lawudekiya abər, “Cama kau, sara ara ndəra naja ngə Amina, ndəra naja ngə fər kər ənga sakida nə jijiri ənga ndər səm təlkur nə Hyal kərə məliya kalar sau. **15** Yu səni sər mələ gau, nagə a'yi gə shishi'wu mai, ya, a'yi gə kwakwadə tsu mai. Cimə də ga kyaga də pathləu wu pama nyi! **16** Ama kə gə də məmələməu, kərə a'yi gə shishi'wu mai, ənga a'yi gə kwakwadə tsu mai, agabangau, yu təfəbiya ngau sara wu miya yau! **17** Ara gu na, ‘Nayi ndər bərba ngau ənga a'yi yau ənga kalar sərə yu yiwu.’ Ama nagə wu səni abər ndə dādəli nga gə mai, ndə gərə ənga sə dur. Nagə sər təhudu, ndə ləfau, ənga ndə turusu. **18** Agabangau, yu nər ngə hangə aga ga dəlbiya əndzau sara ara yau, əndzə kərə nji thləna wu u'u aga ga də ndər bərba. Ənga tsu ga dəlbiya ləgutu pərtə nə ha sara ara yau, aga ga mbuya turusukur ngau əni, ara ga sara gu səli. Ətsu ga dəlbiya mal pə wu li aga ga dəbaga lar sau mənəhəu. **19** Patəkura njira yu yiwu, yu kughiya nda ənga yu hwathliya nda. Agabangau, ga nərdzə ga məl sərə tsa'a ənga jiri ba ga tubi. **20** Səya mə himi! Kəja yi ta'yi a miya ki ya vər tsa. Kalar ndəra nggari dāha yau, ba ji pahəna miya ki, yu vwau ya vuwa nggya wu ja, ba 'ya səm sər səm ənga ja. **21** Kalar ndəra səmku təlkur, ju nda nggya ənga yau ar tsəkafə də, ənggər kərə yi səmku təlkur ya vər nggya ənga dədə ar tsəkafə nyi. **22** Kalar ndəra ənga himi ngga sau, kəl ja səya himi ja nggari sərə Mambəl a vər na anə dabə dzə njir nu'yar.”

4 Ayukudə kau, ba yi tsamə, ba yi lari vanyi miya ki papahau a dəməlmau. Dəhə ta yi saya nggari ənggər mbidə tələmə ta, ənga yi bəra nggari ja vər ndər anə də, ju na, “Shida ənggau, ba ya sa canə ngə sərə kəl ji dərəkər ayukudə kau.” **2** Ənggərna bə Mambəl shida ar kərə yau, ba yi lari tsəkafə a dəməlmau ənga vanyi ndau a vər nggya ari. **3** Ndəra vər nggya a dar tsəkafə kau, ju mbəl ənggər tsəka dəzə mənəhəu, kərə nja ngga ənga jaspə ba karneliyanu. Mbəmbəl shamba kərə zəwuyə tsəkafə kau, a ya pata tsəka kərə wu mbəl ənggər səkwər kwa. **4** Tsəkafə paməpamə məthləkumunyi apə fodə ngə zəwari nyi, ənga njira nggurəm məthləkumunyi apə fwahəu nga vər nggya ar nda. Ndə bathlər dzau

əŋga kar pərtəu əŋga dara təlkur nə əndzə ngu kəra nda patəu. **5** Sara ar tsəkafə kə ngə səm par wu biya əŋga daraghi par ba dlədə par. A dumwar tsəkafə kau, tsə u'u mədəfau a'yi a vər mbəl. Nanda ngə mambəl paməpamə mədəfau nə Hyal. **6** A dumwar tsəkafə kau, vanyi sə a'yi kəra ənggər dəl məshi'wa, kəra wu mbəl wilwilu ənggər tsəka pərtəu. A vwar hada ba zəwuya tsəkafə kau, ngə sə əŋga pi fodəu. Li ngə sa nda hadiya nda a dumwa əŋga a biyu yukudū. **7** Sə nə tanggərma wu sə əŋga pi fodə kau, a ya pata ləvari, nə məthləkura nyi a ya pata thla zəwa, əŋga nə makərkura nyi a pa bama ndau, ba nə fodəkura nyi tsu a ya pata dəgumbəla kəra a vər mau. **8** Kalar zəma sə əŋga pi fodə kau, a'yi nda əŋga bəgə kwa kwa ba li ngə zəwar nda patəu, a vu hudəu əŋga a biyar ya nda. Vu'yi əŋga pəci nga ndu dumwa ndu na, “Ndə cicau, ndə cicau, ndə cicau ngə Hyal Thlagəu ndə dəgal dənama! Ndəra a'yi ja dədəməu, a'yi ja kabəngəkau, əŋga ju bəra nda shili.” **9** Kalar pəci kəra sə'yar kə əŋga pi kə lə kadakadarkur, əŋga dəgalkur, ba əŋga usaku anə ndəra vər nggya ar tsəkafə kau, ndəra a'yi əŋga pi ba'anuwə, (aiōn g165) **10** nanda njira nggurəm məthləkumunyi apə fodə kau, wu bəliya undi wu hudə ndəra vər nggya ar tsəkafə kau, ndu dləvə nyi, ndəra a'yi əŋga pi ba'anuwə. Ndu pina dara təlkur nda a dumwar tsəkafəu, ndu na, (aiōn g165) **11** “Nagə ngə dā tsa'a aga dləvə, Hyal Thlagər 'ya, dləwuri kadakadarkur, əŋga hakər, ba əŋga dənama, a'ya nagə ngə məliya pətar sau, əŋga a'yi nda əŋga pi ara nagə ngə məliya kalar sərə gu yiwu patəu.”

5 Kə yi lari ləkakadə pəpədau wu tsi mazəma ndəra vər nggya ar tsəkafə kau. Ləkakadə pəpədə kau, a'yi ja əŋga tsəfau a gwu hudə nyi, əŋga a biyar ya nyi, kəra nji ghidəna miya nyi əŋga mətəsamə ghighidəu mədəfau. **2** Kə yi lari vanyi madiya waladi, kəra hya'ana dāhə dzədzəgaməu, ju hə'u sau, ju na, “Wa ngə dā tsa'a aga ja təkudəna mətəsamə ghighidə nə ləkakadə ka, ba ja pahəna?” **3** Ama ndə a'yi kəra dā tsa'a a dəməlmau əŋga wu duniya ba əŋga wu ndəla 'yi'yi kəra wu sən pahəna ləkakadə kə əŋga ja tsamə sərə a gwa gwa mai. **4** Kə yi tiwi əŋga sələm gagadəu ara ndə a'yi kəra dā tsa'a aga ja pahəna ləkakadə kau, əŋga ja tsamiya sərə a gwa gwa mai. **5** Kə pathləu wu pama njira nggurəm məthləkumunyi apə fodə kə na anə

dā, “Ga sara tiwi mail! Lari, kəja Ləvari nə culi Yahuda, sara wu nggilang nga Dawuda a səmkur təlkur. Naja ngə ndəra dā tsa'a aga ja pahəna ləkakadə kau əŋga mətəsamə ghighidə mədəfə kau.” **6** Təma, kə yi lari vanyi zər gaməu, kəra ənggər nji tsəya, ama kəja ta'yi nga ja wu pama tsəkafəu, əŋga sə əŋga pi fodəu, ba əŋga njira nggurəm məthləkumunyi apə fodə kau. A'yi ja əŋga tələmə mədəfau əŋga li mədəfau, nanda nga ar viya mambəl Hyal mədəfə kau, kəra Hyal səwa a ndu hudə duniya patəu. **7** Kə Zər Gamə kə hya'ari ji nda dləwuri ləkakadə pəpədə kau sara wu tsa mazəma ndəra vər nggya ar tsəkafə kau. **8** Ta ji dləwuri ləkakadə pəpədə kau, təma, kə sə əŋga pi fodə kau, əŋga njira nggurəm məthləkumunyi apə fodə kə bəliya undi wu mwar Zər Gamə kau. Kalar ndu pama nda a'yi ja əŋga səmbəl, əŋga ndu səbə tsa'wu əndzə nyinyau əŋga sə kisəu, kəra ca ngə kədi Hyal nə nji cici gə Hyal. **9** Kə ndə thlə na mafəliyəngə, ndu na, “A dari gə tsa'a ga dləwuri ləkakadə pəpədə kau ga təkudəna mətəsama nyi əŋga ga pahəna. Ara a tsəya ngər nji, əŋga mashi ngau, nga gə bəliya nji anə Hyal, sara wu kalar culi əŋga miya əŋga 'yi'yi nə duniya pampaməu. **10** Kə gə shabiya nda, ndə dā njir təlkur əŋga pubu'yar njir məl thlər anə Hyalər mən. Əŋga ndu nda səm təlkur tsu ar kəra duniya.” **11** Kə yi tsamə ba yi nggar daha waladi'yar kəra ndiya dubu duburam tata'yi kəra zəwari tsəkafə kau, əŋga sə əŋga pi fodə ta, ba njira nggurəm məthləkumunyi apə fodə ta. **12** Əŋga ndu thlə na, ndu na, “Zər gamə kəra nji tsəya a dari tsa'a ja dləwuri dənama əŋga bərbakur, əŋga hahəngəkur, əŋga nərdzau, əŋga dəgalkur, əŋga kadakadarkur ba fal!” **13** Təma, kə yi nggari kalar sə kəra əŋga pi a dəməlmau əŋga kəra a gyiwu 'yi, ba kəra a gyu ndəla 'yi'yi ba əŋga kəra a gwu dəl, pətəkura sərə əŋga nda vər thlə miya, ndu na, “Fal, əŋga dəgalkur əŋga kadakadarkur ba dənama a nggyari anə ndəra vər nggya ar tsəkafə nə təlkur əŋga tsu anə Zər Gamə ba'anuwə!” (aiōn g165) **14** Kə sə əŋga pi fodə kə dləwubiya, ndə na, “Aminal!” Kə njira nggurəm məthləkumunyi apə fodə kə bəliya undi ndu dləvə nyi.

6 Kə yi lari Zər Gamə təkudəna pathlə wu pama mətəsamə ghighidə mədəfə ta, ba yi nggari pathlə wu pama sə əŋga pi fodə ta a vər na, əŋga dāhə dlabəu kəra ənggər dlədau, wu

na, “Ba shili!” 2 Ta yi tsamə, ba yi lari vanyi tagu pərtəu. Ndəra a dari səbiya laga wu tsa ja, kə nji nə nyi dara nə təlkur. Ji biya ənggər ndəra səmku təlkur aga ja biya səmku təlkur. 3 Ta Zər Gamə təkudəna mətəsamə ghighidə nə məthləkura nyi, ba yi nggari sə ənga pi nə məthləkura nyi wu pama sə ənga pi 'yar ta, wu na, “Ba shili!” 4 Kə vanyi tagu səbiya, tagu dəzəu. Ndər dla nyi, nji nə nyi dənəma aga ja kar nggya jaməu wu duniya, ənga ja məliya nji, nda tsa kərnda. A nə nyir nji madiya katsakər. 5 Ta Zər Gamə təkudəna mətəsamə ghighidə nə makərəkura nyi, ba yi nggari sə ənga pi nə makərəkura nyi wu pama sə ənga pi 'yar ta, wu na, “Ba shili!” Kə yi tsamə, təma, kə yi lari vanyi tagu kyakyaru! Ndər dlə tagu kau, ənga sər təkə sə bama ənga bama wu tsa ja. 6 Kə yi nggar vanyi sau, kəra wu pa dāhəu sara wu pama sə ənga pi fodə ta, wu na, “Tasa'wu təkə sə nə uhi pathləu nju nda dəl ənga gənna thlər nə pəkə pathləu. Tasa'wu təkə sə makər nə yedi nju nda dəl ənga gənna nə thlər pəkə pathləu. Ama hya sara ndzana mal zaitunu ənga 'yimir wur inabi mai.” 7 Ta Zər Gamə təkudəna mətəsamə ghighidə nə fodəkura nyi, təma, kə yi nggari sə ənga pi nə fodəkura nyi wu pama sə pi 'yar ta, wu na, “Ba shili!” 8 Ənggəra yi tsamə, kəja vanyi tagu, pətəhulu! Ənga ndər dla nyi, thləmə nyi ca ngə tau, ənga vir nggya nji gə mambəl ngu nu nyi. Təma, kə nji nə nyi dənəma ar kəra cifə pathləu nə fodəkura duniya, aga ja dləna nda ənga katsakər ba wubəu, ba ənga shiləgə paməpamə ənga sər tagəu. (Hadēs 986) 9 Ta Zər Gamə təkudəna mətəsamə ghighidə nə təkukura nyi, kə yi lari a vu gya kida bagadi kau, mambəl njira nji tsəya ərya ndər Hyal ənga sakida kəra ndə ləri. 10 Kə ndə hya'ana dāhə gagađau, ndu na, “Hyal Thlagəu, ndə dəgal dənəma, ndə cicau ənga tsu ndə jiri, kəl a nuwa nga gu nda məl numa anə njir duniya, ənga ga məliya njira tsəya 'ya nda kina mashir 'ya?” 11 Təma, kə nji nə nyi anə kalar ndu pama nda ləgutə pərtəu, kə nji nar nda aga nda səkari nə pəci kushu, kəl nji nyabiya gangəkura njir məl thlər kuvwar nda ənga zamər nda kəra nju nda tsəya ənggər kəra nji tsəya nda kə tsu. 12 Ənggə tsu, təma, yi lari Zər Gamə təkudəna mətəsamə ghighidə nə kwakura nyi. Kə 'yi'yi kənggədər dzau, kə pəci dā kiyakiyar sitəu ənggər nggusəmi, ba hya dā dəzəu tsu ənggər mashi. 13 Shashilga'yar tətəđau a gyiwu 'yi

ənggər kəra yayar wur kanda wu pəpau a gyiwu 'yi tsu ndə gara nau ma yambadə dədəgal sau. 14 Təma, kə nji pədəna dəməlməu, ənggər kəra nju pədə buci, ənga kə nji fa'ana kalar mau ənga dzəgur dəl ar vir nggyar nda. 15 Kə təltəl'yar nə duniya ənga njir səm təlkur, ənga njira nggurəm nə soja, ənga njir gənna, ba njir dənəma, ənga mafa'yar ba ənga kambər nji dəwana kərnda wu thləthləl'yar ənga wu mə'yar. 16 Ndu ngga mə'yar ənga tsəkə'yar ndu na anə nda, “Təda mau a gyar 'ya aga hya dəwana 'ya wu mwar ndəra vər nggya ar tsəkafə kau, ənga sara ara hudə ndzəndzə nə Zər Gamə kau. 17 Ərya pəci dəgal nə hudə ndzəndzər nda a shiliri, wa nga sən nda səsə'wura?”

7 Ayukudə sə'yar kau, təma, kə yi lari waladi'yar fodə tata'yiu ar hyaka duniya paməpamə fodəu, ba ndə kəra yambadə ara sau wu duniya, ar 'yi'yi ənga ar dəl ənga alaga ar wu. 2 Kə yi bəra lari vanyi waladi a vər shida sara wu səbiyar pəci kəra a'yi ənga mətəsamə nə Hyal kəra ənga pi wu tsa ja. Ənga dāhə dəgal ji ngga waladi'yar ta fodəu, kəra nji nə nda dənəma nə lə bwaḃwatə anə duniya ənga dəl tsu. 3 Əngwar waladiya nyi, “A sara hya lə bwaḃwatə anə duniya, ənga dəl ənga wu'yar kwatahə mai, kəl 'yi fər mətəsamə ar hudəma njir məl thlər anə Hyal.” 4 Kə yi nggari gangəkura njira nji fər nda mətəsamə nə Hyal kau, nanda nji dubu gharu ənga dubu fodə kumunyi apə fodə ngau, sara wu culi kumo apə məthləu nə njir Izirayila. 5 Kəja ənggəra nji fər nda mətəsamə kau, sara wu culi nji gə Yahuda 12,000, sara wu culi nji gə Rubenu 12,000, sara wu culi nji gə Gadu 12,000, 6 sara wu culi nji gə Ashiru 12,000, sara wu culi nji gə Nafətəli 12,000, sara wu culi nji gə Manasa 12,000, 7 sara wu culi nji gə Simiyanu 12,000, sara wu culi nji gə Lawi 12,000, sara wu culi nji gə Isaka 12,000, 8 sara wu culi nji gə Zabulanu 12,000, sara wu culi nji gə Yusuḃu 12,000, sara wu culi nji gə Benjamenu 12,000. 9 Ayukudə kau, təma, kə yi tsamə ba yi lari dāḃə dzə nji cici gə Hyal gangə gagađau kəra nji gəra sən jigabiya. Ndə səbiya sara wu kalar culi ənga 'yi'yi ənga miya pampaməu, tata'yī nda wu mwar tsəkafəu, ba ənga wu mwar Zər Gamə kau. Ndə hari ləgutə pəpərtə patəu, ənga hyali hyifa ngu tsa nda. 10 Ndə hya'ana dāhəu dədəgaləu, ndu na, “Mbəđau sara ara Hyalər mən, ndəra vər nggya ar tsəkafə kau ənga anə

zər gama nyil!" 11 Waladi'yar kə patə tata'yi nda, ndə zəwar tsəkafə kau, əkkə'yi njira nggurəm ba sə ənga pi fodə ta. Kə ndə dila a gyiwu 'yi wu mwar tsəkafə kau, ndu dləvə Hyal, 12 ndu na, "Amina! Fal, ənga hakər, ənga hahangəkur, ənga usaku, ənga gənggər səli, ənga dənəma, ənga dəgalkur a nggyari anə Hyalər mən ba'anuwal! Amina!" (aīōn g165) 13 Kə pathləu wu pama njira nggurəm kə yiwa dā, ji na, "Nji mani ngə hari ləgutə pəpərtə kə? Ənga sara mani nga nda ətsu wa?" 14 Kə yi shadəwa nyi, yi na, "Maləmə, nagə ngu ndiya ənga səni." Kə ji na anə dā, "Nanda ngə njira biya sara wu bwaḃwatə kəra kwakwadəu. Ndə cina ləgutər nda ənga mashi Zər Gamə kau, ba ji dā pərtə pwahəu. 15 Ca ngə dā, "Ndə tata'yau, wu mwar tsəkafə Hyal, ndu dləvə nyi vu'yi ənga pəci wu ki Hyal. Ənga ndəra vər nggya ar tsəkafə kə wu nda mbuya nda əgyakidə kwapatə nyi. 16 Tsu ndu bəra ngga wuḃə mai, alaga hili mai. Kwakwadəkur nə pəci wu nda mbəl a gyar kəra nda mai, ənga alaga kwakwadəkur nə vitəku mai. 17 Zər gamə kəra vwar hada tsəkafə kau, ngu nda dā ndər bəlar nda, ja dzəgwa ləbiya nda a ndar vira ənga 'yimi mandəli mbəmbədau nə lə pi gəra kudəu. Hyal ngu nda dāna nda sələmər liya nda patəu."

8 Ta Zər Gamə təkudəna mətəsamə ghighidə mədəfəkura nyi kəra ar dar ləkakadə pəpədə kau, kə vi dā diyu a dəməlmə nə reta saka pathləu. 2 Kə yi lari waladi'yar mədəfau kəra tata'yi wu mwar Hyal, təma, kə nji nə nda tələmə nə mbidə tugu mədəfau. 3 Vanyi waladi ənga kyi nə əndzau, ji shili ji sa ta'yi wu mwar bagadi kau. Nji nə nyi sə kisəu gangəu aga ja dəzə sau dāḃə ənga kədi Hyal nə nji cici gə Hyal patəu, a dar bagadi nə əndzə wu mwar tsəkafəu. 4 'Yar nə sə dədəzə kisə kau, dāḃə ənga kədi Hyal nə nji cici gə Hyal hya'ari a dumwar Hyal, a dəməlməu sara wu tsa waladiya nyi. 5 Kə waladiya nyi hər kiyi kau, təma, kə ji nyana ənga u'u sara dar bagadi kau, ba ji dzəgwa vakana nyi a gyu duniya. Kə sə'yar kə hya'ari, dlədə par, ənga dərəghi par, ənga səm par, ba ənga kənggədər 'yi'yi. 6 Kə waladi'yar kə mədəfau, ənga tələmə tugu'yar mədəfə pabər dzau, aga nda mbidiya mbidau. 7 Ta waladi nə tanggərma mbidiya nə nyi, kə mətəndili ənga u'u gwagwadə ənga mashi pəpau a shida wu duniya. Kə cifə pathləu wu makər nə duniya mbar u'u, ənga cifə pathləu wu makər nə wu'yar

ənga sar'yar kəra kyakyaru nggyinakər tsu. 8 Ta waladi nə məthləkura nyi mbidiya nə nya tələmə tugu, kə sə tumu ənggər mau, kəra a mbar u'u, nji vakuwa a gwu dəl. Kə cifə pathləu wu makər nə 'yimir dəl sha aga mashi. 9 Kə cifə pathləu wu makər nə sərə ənga pi a gwu dəl tənəkər patəu, ənga cifə pathləu wu makər nə kwambwal'yar kəra a gwar dəl kə ndzənakər. 10 Ta waladi nə makərkura nyi mbidiya nə nyi tələmə tugu, kə madiya shashilga kəra wu mbəl ənggər u'u təsəu, tədau sara a dəməlməu a gyar cifə pathləu wu makər nə 'yimir dəl ənga 'yimi kəra wu ndəla sara gyu 'yi. 11 Thləmə shashilga kau, ca ngə mədəwatəu. Kə ji shabiya cifə pathləu wu makər nə 'yimir dəl dā dəwatəu, ba nji gangə kəra təwar 'yimi kə tənəkər ara dəwatəkura nyi. 12 Ta waladi nə fodəkura nyi mbidiya nə nyi tələmə tugu, kə cifə pathləu wu makər nə pəci, ənga hya, ba shashilga'yar jibər dzau, kəltə cifə pathləu wu makər nə mbəmbələr nda sha aga kuthləu. Mbəmbəl nə cifə pathləu wu makər nə puci a'yi mai, abangə tsu ngə vu'yi. 13 Ənggərə yi tsamə sau, ba yi nggari vanyi dəgumbəla kəra a vər mau a dar hada məlməu wu ngga ənga dāhə dədəgal, ju na, "Sər Təhudəu! Sər Təhudəu! Sər Təhudəu, anə njira vir nggya wu duniya ar pəci kəra waladi'yar kə makəru wu nda mbidə tələmə tukur nda kəra ndu yiwu nda mbidau!"

9 Ta waladi nə təfukura nyi mbidiya nə nyi tələmə tugu, ba yi lari shashilga kəra tədau sara dəməlməu a shida wu duniya. Ba nji nə nyi sər pahə miya ki nə ka'u dzəgamə gagadə kau. (Abyssos g12) 2 Kə shashilga nyi pahəna miya ka'u kəra nji gəra sən təkəna ta, kə 'yar biya sara a gwa ənggər 'yar kəra wu biya sara ar vir thlə təm kəra dəgal gagadəu. Pəci ənga dəməlməu hadiya dzau ənga kuthlə ara 'yar kəra a vər biya sara wu ka'u kəra nji gəra sən təkəna ta. (Abyssos g12) 3 Sara wu 'yar ta, kə ndzəkwa shida a shida wu duniya, ənga nji nə nda dənəma nə da ənggər ədi'yar. 4 Kə nji nar nda, abər nda sara lə bwaḃwatə anə sar ənga sə tsətsə'yar, ba wu'yar mai, ama kəl njira gəra ənga mətəsamə nə Hyal ar hudəma nda. 5 Nji a'yi nə nda dənəma nə tsa nji mai, ama aga nda takasəya nda wacu nə hya tufu. Ənga bwaḃwatə kəra ndə lari ənggər da ədi nga nyi, kəra dəya ndau. 6 Ar pəci kau, nju gal tau ama nandə wu uya mai. Ndu nda cim nda tau ama ba ta hwinəkər ara nda. 7

Ndzakwa nyi'yar ndu pa tagu kera nji bathlär aga gwa pa. A dar kera nda, nde hari se änggär dara na tälkur kara nji mäliya sara wu ändzau, bama nda tsu wu pa bama nji. 8 Shishir kera nda änggär shishir kera mathläkä'yi nga nyi, änga hira nda tsu änggär hira lävari nga nyi. 9 Nji hadiya hathla nda änga lägutä ha kera nji mäliya sara wu liyangä kyakyaru, änga tsäkir böga nda änggär tsäkir tagu änga keki tagu kera a vär hwi a nda miya pa. 10 A'yi nda änga shi'wu änga hir da änggär nä ädiyau, wu shi'wa nda dänama a'yi, nä lä bwaßwatä anä nji nä hya tufu. 11 A'yi nda änga täl kera wu säm tälkur ar kera nda, naja ngä waladi nä ka'u dzägama gagaß ta, thlämä nyi wu miya njir Yahudiya ca ngä "Abadonu" ba änga miya njir Gärikäu tsu ca ngä "Apoliyanu" kera cabiya "Ndär Ndza Sau." (Abyssos g12) 12 Sär tähudä nä tanggärma a täräbiyari, ama käja tsu mäthla nyi a vär shili. 13 Ta waladi nä kwakura nyi mbidiya nä nyi tälämä tugu, ba yi nggari dähä a vär biya sara ar miya cira bagadi nä ändzä kera wu mwar Hyal. 14 Kä dähä kä na anä waladi nä kwakura nyi kau, "Pälna waladi'yar kä fodä kau, kera nji biya nda a gwar däl dägal nä Yifäratäsu." 15 Täma, kä nji päliya waladi'yar kä fodä kau, kera nji pabäri nda äga najaka saka änga najaka päci, änga najaka hya änga tsu najaka fa äga nda dläna cifä pathläu wu makär nä ndapi. 16 Käja soja'yar nä pa a dar ya tagu. A nar där nji gangäkura nda, a kari nda njir pa dubu duburam gharu mäthläu. 17 Wu mätakär dä, kä yi lari tagu änga njir dlä nda, nde hari lägutä liyangä kera dädzäzu, änga kera änggär zaragina, änga tsu kera nänanäna. Kalar tagu kau, änga kera ja änggär nä lävari, änga sara wu miya nda ngä u'u wu biya änga 'yar änga u'u pärtä pwahäu wu shuni. 18 Änga sär kudä nji kä makär kau, ngä cifä pathläu wu makär nä ndapi kera a'yi wu duniya ngä kudär nda sara ara, nanda ngä u'u änga 'yar ba änga u'u pärtä pwahäu wu shuni kera wu biya sara wu miya nda. 19 Dänama nä tagu'yar kau wu miya nda nga nyi änga wu shi'wa nda. Shi'wa nda änggär nä pabä'yar, kera änga kä kera ndu lä bwaßwatä anä nji äni. 20 Alenyi ndapi kera hiyau ara tau sara ara sär dlä nji ta, kä nde nggäl ara tubi ara sär mäla nda. Nanda a'yi piyari dlävä mambäl dämwä'yi mai, änga katä liyangä däzär nda, änga katä liyangä mbäl wilwilu änga liyangä kyakyaru, ba sara wu tsäka änga wu mai. Nanda ngä katä'yar kera gära sän

lar sau, änga nggari ba gära sän bäu. 21 Nanda tsu a'yi tubi ara tsa ndä mai änga säm däshakur ba mä läl säskur änga hä läl sä ndä mai.

10 Kä yi bära lari vanyi madiya waladi a vär shida sara dämlämau, kera dläma zäwar nyi, änga shamba adabanga kera ja. Bama ja änggär päci, hiya ja tsu änggär shimal u'u. 2 A'yi ja änga zär läkakadä päpädau wu tsa ja kera papahau. Kä ji fiya hi mazäma ja a gwar däl änga hi matsala ja ar 'yi'yi. 3 Ji säya mala wau kera ma gä nggari dägä abär nä lävari. Änga änggära ji wau, ba dlädä pamäpamä mädfä kä dläwubiya. 4 Änggära dlädä pamäpamä mädfä kä dläwubiya, yu yiwu ya tsäfäya, ama ba yi nggari dähä sara dämläma a vär na, "Ga hadiya sära dlädä mädfä kä nana, ga sara tsäfä mai." 5 Kä waladi ta yi lari ta'yi a gwar däl änga ar 'yi'yi ta har tsi mazäma ja a dämlämau. 6 Ba ji sämku föla änga thlämär ndära a'yi ba'anuwä, ndära mäliya dämlämau änga sära a gwa patäu, änga duniya änga sära a gwa patäu, änga däl änga sära a gwa patäu, ji na, "Tsu vanyi sana päci a'yi mai. (aiön g165) 7 Ama ar päci kera waladi nä mädfäkura nyi wu nda mbädä tälämä tugu nyi, sära a'yi dädfäwa nä Hyal wu nda nyabiya dzau ar babal, änggär kera ji nana, anä njir mä läl thlä nyi, nabi'yar." 8 Kä dähä ta yi saya nggar ta, sara dämläma ta, bära ndër anä dä wayu, ji na, "Ma'yi, ga gwa häri zär läkakadä papahä ta, kera wu tsa waladi ta, kera a'yi ta'yi a gwar däl änga ar 'yi'yi." 9 Täma, kä yi ma'yi a ndägya waladiya nyi, yi nda yiwa äga ja nä dä zär läkakadä nyi. Ängwar ja anä dä, "Häri ba ga dähü. Ju nda shabiya ta gau ja dä däwatäu, ama wu miya gau wu nda dä nänämäu änggär cidä." 10 Kä yi dläwuri zär läkakadä nyi, sara wu tsa waladiya nyi, ba yi dähü. Ta yi fuwa a du miya yau ba ji dä nänämäu wu miya yau änggär cidä, ama ta yi tsäfä ba ji dä däwatäu a gyu ta yau. 11 Kä nji nar dä, "Käl ya bära habiya ndër ar kera nji pamäpamä gangäu, änga 'yi'yi 'yi'yi pamäpamä änga miya pamäpamä ba änga täl täl pamäpamäu."

11 Nji nä dä zäwa täkä sau, kä nji na anä dä, "Ma'yi ga nda täkäri ki Hyal änga bagadi nyi, ba ga dzägwa jigabiya njir dlävä kera a gwa gwa. 2 Ama ga sara täkä vi kera a biyar ya ki Hyal mai, ga piyari, ärya a nä nyir nji anä njira gära sän Hyal. Ndu nda lär bwaßwatä anä mämlä cici nä Hyal nä hya fodä kumunyi apä mäthläu.

3 Yu nda səwa sakida da'yar mæthlæu, njira har lægutæ sə'yinggu, yu nda nə nda dənama nə habiya ndar nə pida dubu pathlæu ənga gharu mæthlæu ənga kwakumunyi, ca ngə.” 4 Najaka njir læ sakida, nanda wur zaitunu mæthlæu ənga sər səbæ pitəlla mæthlæu kəra a vər ta'yi wu mwar Thlagər duniya. 5 Kalar ndəra wu yiwu ja nə nda bwaḃwatæu, ba u'u a biya sara wu miya nda ba ja sana dawar nda 'yar. Abangə tsu ngə kalar ndəra wu yiwu ja nə nda bwaḃwatæ wu nda tau. 6 Nji kə a'yi nda ənga dənama nə hadə dæmælmæu ara par a sara tæḃau ar pæci kəra nda vər habiya ndər Hyal. A'yi nda ənga dənama nə shabiyā 'yimi aga ja sha aga mashi ba aga nda lər u'u ar dza mælmæ pæmæpæmæ gangəu ar kalar pæci kəra ndu yiwu. 7 Ayukudə ndə kudana læ sakidar nda, ba sər tagə kəra biya sara wu ka'u kəra nji gəra sən təkəna ta, ka sa pana nda. Ba ja sækmu tælkur ar kəra nda, ənga ja tsəya nda. (Abyssos g12) 8 Nju nda piyari tətəkura nda ar babal wu hudə mælmæ kəra nji dlakəya Thlagər nda a gwa. Nju gəla najaka mælmæ ənga Sodomu ba Masaru. 9 Nə pida makər ənga reta ngə nji sara wu kalar culi ənga miya ba ənga 'yi'yi wu nda tsamə dza nji tətə nyi ama nandə wu piyari nja hadəna nda mai. 10 Njira vər nggya wu duniya wu nda gu caguli ara tər sakida'yar kə mæthlæu kau. Ndu nda læ sə wu pæmæ ara caguli, aya sakida'yar kə mæthlæ kau, a ləri nda bwaḃwatæ gagadæu anə njira wu nggya wu duniya. 11 Ama ayukudə pida makər ənga reta, kə səpi nə læ pi shida sara ara Hyal, ba ji sa gwu nda, ba ndə hya'ari ar hiya nda, kə ndə bəra dā a'yi ənga pi. Kə hivər mbar njira lar nda. 12 Kə sakida'yar kə mæthlæ kə nggari dāhə dædəgal sara dæmælmæ wu na, “Shida mæ ənggæu!” Kə ndə ma'yi a dæmælmæ wu dlama, wu liya dawar nda ndu tsamə nda. 13 Ar pæci kau, kə kənggədə nə 'yi'yi gagadə dārkər, kə cifə pathlæu nə kumo wu pama mælmæ kə dlanakər. Nji dubu mæḃfau ngə kudæu aya kənggədər 'yi'yi kau, ba hivər mbar njira hyi mbəmbədæu, ba ndə dzagwa fal Hyal kəra a dæmælmæu. 14 Sər tæhudə nə mæthlækura nyi a tərabiyari, kəja sər tæhudə nə makərkura nyi a vər shili ənga kusa. 15 Kə waladi nə mæḃfækura nyi mbidiya tæləmə tugu nyi. Kə nji nggar dāhə dædəgal sara dæmælmæu, a vər na, “Tælkur nə duniya a ḃari tælkur nə Thlagər mən ənga nə Kərsiti nyi, ənga ju nda səm tælkur nyi ba'anuwa.” (aion g165) 16 Kə njira nggurəm mæthlækumunyi apə fədæu, kəra

a vər nggya ar tsəkafər nda a dumwar Hyal, ndə dla ar bama nda a gyu mwar Hyal, ndu dləvə nyi, 17 ndu na, “Yu usa ngau, Hyal Thlagəu, ndə dægäl dənama, ndəra a'yi ənga ndəra saya dā, aya a həri gau dənama ngau kəra dægäləu, ba gə dzəguya səm tælkur ngau. 18 Hudə njir duniya a ndzəri, ənga hudə ndzændzə ngau a shiliri. Pæci a shiliri aga ga sa mæl numa anə nji tətəu, ənga ba ga dzəgwa lər akkəri anə njir mæl thlər ngau, nabi'yar, ənga nji cici gə Hyal, ba njira vər gənggər səli anə thlēmə ngau, nji yidəḃəu ənga nji nggunggurəm. Pæci a shiliri aga ga dləna njira dləna duniya.” 19 Kə ki Hyal a dæmælmæ pahəna dzau, a gwu ki Hyal kau, ba nji lar akwati alkawal mbamba nyi. Kə mbəmbəl səm par dābə ənga dərāghi par, ba dlədə par ənga kənggədər 'yi'yi ba madiya mætəndili.

12 Kə nji lari vanyi madiya mætsamə a dæmælmæu, vanyi mala nji hadiya nyi ənga pæci, ənga hya a gyi gya kida hiya ja ənga dara tælkur nə shashilga kumou apə mæthlæu wu kəra ja. 2 Mala kau ənga hudə nga ja, ja vər wau nə ya ara ar tsəkər ya nga ja. 3 Kə vanyi mætsamə bəra cabiya dzau a dæmælmæu, vanyi pabər vuwa, kəra dæzəu ənga kər mæḃfau ba tæləmə kumou ənga dara tælkur mæḃfau wu kəra ja. 4 Kə shi'wa ja tsəkəna cifə pathlæu wu makər nə shashilga kəra a dæmælmæu, a gyiwu 'yi. Kə pabər vuwa ta ta'yi wu mwar mala hudə kau, aga ja tasəya zər nyi kau, ma ja yari. 5 Kə mala kə yabiya zər nyi, zər sal, naja ngu nda səm tælkur ar kəra njir duniya patə ənga zəwa liyangəu. Ama kə nji tsər zər nyi kau a dæmælmæu a dəgya Hyal a dar tsəkafə nyi. 6 Kə mala kə hwinakər a ndar tagə mashi, vira Hyal pabəri nyi, vira nju nda nggya ənga ja nju bəla nyi nə pida 1,260. 7 Kə pa hya'ari a dæmælmæu. Mayikalū ənga waladi nyi'yar pana pa ənga pabər vuwa ta, kə pabər vuwa ənga waladi nyi'yar pa ənga nda tsu. 8 Ama kə 'yi pabər vuwa a'yi nda ənga dənama mai, kə nji sækmu tælkur ar kəra nda, təma, ba ndə tini vir nggyar nda a dæmælmæu. 9 Kə nji vakana pabər vuwa ta a gyiwu 'yi, naja ngə pabə dæḃəmə kəra nju ngga ənga təl shatan, ba ənga Shatan, ndəra nggutana duniya patəu. Nji vakana nyi a shida wu 'yi ənga waladi nyi'yar. 10 Kə yi nggari vanyi dāhə fwangə gagadæu sara dæmælmæu, “Kabangəkau mbədæu ənga dənama ənga tælkur nə Hyalər mən a shidari, ənga dənama tælkur nə

Kørsiti nyi. Ara ndër cudau a miya ndəla zamər mən 'yar, ndəra wu cudə ar kəra nda wu mwar Hyalər mən vu'yi ənga puci, a vakana nyir nji a gyiwu 'yi. **11** Ndə ndiya dənama nyi ənga mashi Zər Gamə ba ənga ndër sakida kəra wu biya sara wu miya nda, nanda a'yi yiwu piya nda gagadə mai nanda a'yi hwi ara tə mai. **12** Agabangau, hya caguli nahyi kəra a dəməlməu ənga nahyi njira wu nggya a dənə! Ama sər təhudəu anə 'yi'yi ənga dəl, arya shatan a gyar ja a gya ara hyl! Nyinyi nga ja ənga dəfu arya ju səni abər pəci nyi gusə nga nyi." **13** Ta pabər vuwa ta lari abər a vakuwa nyir nji a shida wu duniya, tama kə ji kədlə mala ta yabiya zər sal ta. **14** Kə nji nə nyi bəgə məthləu nə madiya mbəmbəlmə anə mala nyi, aga ja mau a dar vira nji pabər nyi a gwar tagə mashi, vira nju nda bəla nyi ari nə pəci ənga pəci'yar ba ənga reta pəci, ara pabə ta a sara tsəkwar nyi. **15** Sara vu miya pabər vuwa ta ngə 'yimi wu biya ənggər nə dəl, aga ja hər mala kau ənga dənama aga ja ma'yi ənga ja. **16** Ama kə 'yi'yi dləwar mala kau, lagur pahəna miya ja tama, ba ji tasəya dəl kəra biya sara wu miya pabər vuwa ta. **17** Kə pabər vuwa ta nyabiya dzə ənga dəfu ar kəra mala kau, ba ji ma'yi, ji nda dzəgwa pa ənga alenyi culi mala kə patəu, njira wu bəlari dlədə nə Hyal, ənga ndə səbiya sakida nə Yesu ənga jiri.

13 Ənggau kə pabər vuwa ta ta'yi ar məshi'wa nə miya dəla nyi. Kə yi lari sər tagəu a vər biya sara wu dəl. Sər tagə kau a'yi ja ənga tələmə kumou, ba ətsu ənga kər mədəfau. A'yi ja ənga dara təlkur kumou ar tələmə nyi'yar, ənga ar kalar kər, sər didə thləmər Hyal a'yi ari. **2** Sər tagə kəra yi lari kau, wu pa ufwa wula, ama a'yi ja ənga hi ənggər nə cimjigəl, ənga miya tsu ənggər miya ləvari. Pabər vuwa ta nə nyi dənama nyi, ənga tsəkafə nyi ba ənga dənama nə təlkur nyi. **3** Pathləu wu pama kəra sər tagə ta də ənggər ji uya mbəlgə nə tau, ama mbəlgə nə tə kau, ba shiləgəbiya dzau. Kə səka də sə dədəgər anə duniya patə ba ndə dzəgwa nu sər tagə ta. **4** Nju gənggər nyi səli anə pabər vuwa ta, arya ji nə nyi dənama anə sər tagə kau, ənga nji tsu ndə gənggər nyi səli anə sər tagə kau, ndu yiwa ndu na, "Wa ngə ənggər sər tagə ka? Wa nga sən pa ənga ja?" **5** Nji nə nyi miya anə sər tagəu, aga ndër nə bəwadzau ənga ndër nə didə Hyal, ənga nji piyari nyi ja ca dənama nyi nə hya fodə kumunyi apə məthləu.

6 Kə ji pahəna miya ja aga didə Hyal, ju didə thləmər Hyal ənga vir nggya Hyal ənga njira vər nggya a dəməlməu. **7** Nji nə nyi dənama nə pa nji cici gə Hyal ənga ja səmku təlkur ar kəra nda. Kə nji nə nyi dənama ar kəra kalar culi, ənga nji, ənga miya ba 'yi'yi pəmpaməu. **8** Patər njira wu duniya wu gənggər nyi səli anə sər tagə kau, kəl njira thləmər nda a'yi tsətsəfau divira duniya a dzəguya dzau wu ləkakadə pi nə Zər Gamə kəra nji thləna. **9** Ndəra ənga himi ngga bəgə ja nggari. **10** Ma ndəra wu kyaga də mafa, mafakur nga ju nggya. Ma ndəra nju kyaga tsəya nyi ənga katsəkər, ənga katsəkər nga ju tau. Culi sə'yar kau, wu yiwu nji cici gə Hyal nda nggya ənga səsu sau ba ənga mbərsa. **11** Kə yi bəra lari vanyi sər tagəu kəra biya sara wu 'yi'yi. A'yi ja ənga tələmə məthləu ənggər nə Zər Gamə, ama ju ndër ənggər nə pabər vuwa ta. **12** Ji məl thlər ənga patər dənama nə təlkur nə sər tagə tanggərma ta anə nyi. Ənga ji məliya duniya ənga njira a gwa gənggər nyi səli anə sər tagə nə tanggərma ta, kəra mbəlgə nə tə nyi ta a shiləgəbiyar dzau. **13** Ji məliya madiya mətsamə gəngəu, kəltə ji məliya u'u a shida sara a dəməlməu wu liya nji patəu. **14** Arya dənama kəra nji nə nyi aga məl mətsamə nə sə dədəgər kəra ji məliya ar viya sər tagə nə tanggərma ta, ba ji nggutana njira wu duniya. Ji ciwa nda aga ndə həriya sərə a papa sər tagə ta nji uya nyi ənga mbəlgə nə katsəkər ama naja a'yi tə mai ta aga nda gənggər nyi səli. **15** Nji nə nyi dənama nə lə səpi anə sərə nji həriya kəra a papa sər tagə nə tanggərma ta, aga ja sən ndër, ənga ja tsəya patər njira nggəl ara gənggər nyi səli. **16** Naja tsu kə ji ciwa kalar ndau, ndə kushu ənga ndə dəgaləu, ndër gənna ənga ndəra gərə gənna, kambau ənga mafa, aga nda dləwuri mətsamə kau ar pəl mazəma nda ma a'yi mai ar hudəma nda. **17** Ji məl abəngau ara ndə a sara dəlbiya ənga dəlna sau, kəl ndəra ənga mətsamə kau, ca ngə ndaliya thləmər sər tagə kau, ənga lamba nə thləmə nyi. **18** Sə kau wu yiwu hahəngəkur. Ma ndə a'yi ənga sənbiya, bəgə ja jigəbiya lamba sər tagə kau, ara lamba nə ndapi ngau, lamba kau, ca ngə 666.

14 Ta yi tsaməu, ba yi lari Zər Gamə ta'yi ar mə nə Səhiyona. Ənga ja, nji a'yi, nji duburam gharu ənga duburam fodə kumunyi apə fodəu kəra ənga thləmə nyi ənga thləmər dənəy tsətsəfau ar hudəma nda. **2** Kə yi nggari

vanyi dahə sara däməlməu ənggər huhwir 'yimi ənga dləfər par. 'Daha nyi a papa dāha səmbəl. **3** Nda vər thlə na mafəliyangəu a dumwar tsəkafə Hyal ənga a dumwar sə ənga pi fodə kau ba ənga njira nggurəm məthləkumunyi apə fodə ta. Ndə a'yi kəra wu sən highiḃəri thlə na kə mai, kəl nji 144,000 kau, kəra Zər Gamə bəliya nda sara wu tsa duniya. **4** Nji ngau kəra gəra diyaḃəna dza nda ənga zawarkur, ndə nggya wu cicikur. Ndu nu Zər Gamə kalar vira ji ma'yi a ndari. A bəliya ndar nji, nanda ngə daramwa kəra nju lə anə Hyal ənga nə Zər Gamə. **5** Fati a'yi wu miya nda mai, ənga nanda a'yi vavazə mai. **6** Kə yi ḃəra lari vanyi waladi a vər mau a däməlməu. A'yi ja ənga ndəshigu nə ba'anuwa kəra ju nda pəzau anə njira wu duniya. (Nanda ngə culi pampaməu, ənga miya pampaməu ənga nji pampaməu.) (aiṮnios g166) **7** Ji na ənga dāhə dzədzagaməu, "Hya hivər Hyal ənga hya gənggər nyi səli, arya pəcir məl numa nyi a dāri. Dləvə nya mau ndəra məliya däməlməu, ənga gyiwu 'yi, ənga tsadu ba ənga mandəli." **8** Waladi nə məthləkura nyi nu nyi, ji sa na, "A dla ja! Madiya Babilanu a dlari, kəra məliya njir duniya nyabiya dzau wu səsukur nyi ənggər nyi padlau." **9** Waladi nə makərkura nyi nu nda, kə ji na, ənga dāhə dzədzagaməu, "Ma njira dləvə sər tagə kau, ənga sə a papa nyi kau, alaga njira dləwuri mətsamə nyi ar hudəma nda, ənga alaga ar tsa nda, **10** ju nda təwari 'yimir wur inabi nə hudə ndzəndzə nə Hyal, kəra nyinyau wu kyakiwa nə hudə ndzəndzə nə Hyal kəra əza'u. Nju nda nə nda ḃwaḃwatə nə u'ur kətsa kəra pərtə pwahəu wu shuni a dumwar waladi cici 'yar ənga Zər Gaməu. **11** 'Yar nə u'u ḃwaḃwatər nda kau, hya'ari a däməlmə ba'anuwa. 'Bəlsar a'yi ara njira wu dləvə sər tagə ənga sə kəra wu pa nyi vu'yi ənga pəci mai, alaga njira dləwuri mətsamə nə thləmər sər tagə kau." (aiṮn g165) **12** Sə kau, a cabiyari abər nji cici gə Hyal, njira wu ḃəlar ndər Hyal ənga jirkur wu Yesu kəl nda nggya ənga mba ḃəfu. **13** Kə yi nggari vanyi dāhə sara də məlməu a vər na, "Tsəfəya, barka anə njira tə wu Thlagəu, mbar kabangəkəu." Əngwar Mambəl Hyal, "Pakatəu, a nggyar nda njir barka, arya ndu nda uya ḃəlsar sara wu thlər kwakwadəkur nda, ara sər mələ nda kəra mənəhəu wu nu nda." **14** Ta yi tsaməu, təma, kə yi lari a dumwa ḃa dlama pərtəu, a du dlama kau, vanyi ndə a'yi kəra vir nggya "A papa Zər Ndau" ənga dora təlkur nə əndzə wu kəra ja

ba məkalə səsəm wu tsa ja. **15** Kə vanyi waladi shida sara vu ki Hyal, ji sa ngga ndəra a'yi nggya wu dlama kau ənga dāha dzədzagaməu, "Həri məkalə ngau, ga fa'a sə əni, arya pəcir fa'a sə asi a dāri, ara sər duniya a nəri." **16** Ndəra a'yi nggya a du dlama kau, kə ji sər məkalə nyi a shida wu duniya, kə ji kwafəri sə əni a di. **17** Kə vanyi waladi ḃəra biya tsu sara du ki Hyal kəra däməlməu, ənga vanyi məkalə səsəməu, wu tsa ja. **18** Vanyi waladi tsu kəra dəgala gəra u'u biya sara dar bagadi, kə ji ngga ənga dāhə dzədzagaməu, ndəra ənga məkalə səsəm ara ja kau, "Həri məkalə səsəm ngə kau, ga səri ga kwafəya yayar wu kəra dar wu'yar kəra wu duniya patəu, arya a nər nda." **19** Kə waladi ta səwa məkalə nyi a shida wu duniya, kə ji kwafəya kalar yayar wur inabi 'yar nə duniya, kə ji tsəmiya nda a gwu vir ḃəci yayar wur inabi nə hudə ndzəndzə nə Hyal. **20** Nji ghighiraḃəna yayar wa nyi a biyar ya məlməu, a biyar vir ḃəci yayar wur inabi, kə mashi biya sara wu nda, wu dzəgwa ndəḃə dzau a gwar tagəu, dzəgamkura nyi pa kəra tagu, ənga tugukura nyi tsu melu gharu ənga cisu kumunyi.

15 Kə yi lari vanyi madiya mətsamə a däməlməu. Mətsamə kau, ca ngə waladi mədəfəu ənga ḃwaḃwatə mədəfəu. 'Bwaḃwatə kau, ca ngə nə jomə ndəl, arya ənga nda nga nju nda nyabiya hudə ndzəndzə nə Hyal. **2** Təma, kə yi lari vanyi sə a papa tsadau kəra wu pa ḃəl kwalaba dadaḃə ənga u'u. Tata'yi a biyar ya tsadə kau, ngə njira səmku təlkur ar kəra sər tagə ta, ba sər papa nyi ba ənga lamba thləmə nyi. Ndə səḃiya səmbəl wu tsa nda kəra Hyal nə nda. **3** Nda vər thlə na nə Musa, mafa Hyal ənga thlə na nə Zər Gaməu. "Sər mələ gau, dədəgal nga nda gagadəu ənga sə dədəgur nga nda, Ya, Hyal Thlagəu Ndə Dəgal Dənama! Tandar ənga jiri ngə lagu ngau, təl nə ba'anuwa. **4** Wa ngə gəra hivər nga, Thlagəu? Wa ngə gəra dləvə dəgalkur nga? Kəl nagə ngə ndə cicau. Patər ndapi wu nda shili, ndu sa dləvə ngau arya thlər tsapəkur ngau a biyari ar babal." **5** Ayukudə sə'yar kə patəu, təma, yi tsamə a däməlməu, təma, kə yi lari ki Hyal ca ngə kwapatə nə sakida, papahau. **6** Sara vu ki Hyal kau, ngə waladi mədəfə ənga ḃwaḃwatə mədəfə kə biya. Ndə hari kar lilinu kəra wu mbəl wilwiləu, ənga ndə thlə'ubiya hathla nda ənga takulagə əndzə dləḃəu. **7** Pathlə wu pama

sə əŋga pi fodə ta, nə nyi anə waladi mədəfə ta əgwa əndzə mədəfə kəra nyinyi əŋga hudə ndzəndzə nə Hyal ndəra a'yi ja ba'anuwa. (aion g165) **8** Ki Hyal kau, nyinyi nga nyi əŋga 'yar kəra shida sara du kadakadarkur nə Hyal əŋga dənama nyi. Ndə a'yi kəra wu sən gwu ki Hyal kə mai, kəl ma bwaḃwatə waladi mədəfə kə joməya dzau.

16 Təma, kə yi nggari vanyi dāhə dzədzəgamə sara wu ki Hyal kəra a vər na anə waladi mədəfə 'yar kau, “Ma'ya mau, hya biya pəna əgwa hudə ndzəndzə Hyal mədəfə kau, a gyu duniya.” **2** Kə waladi nə tanggərma kə biya, kə ji biya pəna nə nya əgwa a gyu duniya. Kə mbəlgə pəziya dzə ar dza njira əŋga mətəsamə nə sər tagə kau, əŋga nda vər dləvə sərə a papa nyi. **3** Minu nyi, təma waladi nə məthləkura nyi shabiya əgwa nyi a gwar tsadau, təma 'yimi kəra a gwa sha aga mashi ndə tətəu, ba sərə a gwagwa kudə patəu. **4** Kə nə makərkura nyi tsu biya, kə ji biya shabiya nə nya əgwa a gu dəl'yar əŋga mandəl'i'yar, kə 'yimi kəra a gwa sha aga mashi. **5** Kə yi nggari waladi kəra əŋga dənama ar kəra 'yimi a vər na, “Tsatsa'a ngə numa gau, Nagə ndə cicau, ndəra saya dā, naja ngə əshina, **6** Arya nja nyi a pənar nda mashi, mashi nji cici gə Hyal əŋga mashi nabi'yar. Kəja ga nə ndari mashi aga nda sa, akkəra nyi ngə kəja.” **7** Kə yi nggari dāhəu sara dar bagadiya nyi, a vər na, “Hyal Thlagəu, ndə dəgal dənama! Numa ngau, jijiri əŋga tsatsa'a nga nyi.” **8** Kə waladi nə fodəkura nyi pəna əgwa nyi a dar pəci, kə ji cakər nyi dənama nə titi'wa nji əŋga u'ur pəci. **9** Ndə titi'wanakər arya kwakwadəkura pəca nyi, ba ndə gu dida thləmər Hyal, ndəra əŋga dənama ar kəra bwaḃwatə'yar kə patəu, ama kə ndə nggəl ara tubi əŋga fal Hyal. **10** Waladi nə təfukura nyi pəna nə nya əgwa a dar tsəkafə nə sər tagə kau, təma, kə təl'kur nyi hadiya dzə əŋga kuthləu. Nji tsu nda vər də hira nda ara bwaḃwatəu. **11** Ndə dumwa əŋga dida Hyal arya bwaḃwatə kəra nda a gwa əŋga shiləgə kəra ar dza nda, ama kə ndə nggəl ara tubi. **12** Waladi nə kwakura nyi shabiya sərə a gu əgwa nyi a gwu dəl dəgal Yifəratəsu, təma, kə 'yimi kəra a gwa shi'wau, aga təl'ya r sara də wu səbiyar pəci uya lagur shida. **13** Kə yi lari mambəl dəmwa'y'i'yar makər kəra a papa bwanja, biya sara wu miya pabər vuwa kau, əŋga sara wu miya sər tagə kau, ba əŋga sara wu miya nabi fati. **14** Nanda

mambəl dəmwa'y'i'yar ngau, kəra a vər məl sə dədəgur. Nda vər biya aga nda ma'yi a ndəra təl'təl'yar nə patər duniya, aga nda tsəmiya dzə aga sa pa ar pəci dəgal nə Hyal Dəgal Dənama. **15** Hya dəngari sərə Yesu nana, abər, “Kəja ya vər shili ənggər ndər həl! Ndər barka ngə ndəra pabər kərnyi ju vər səkə shili dā əŋga ji hari kari nyi caməu, ara ja sara nggya turusu, nja lari tursukura ja.” **16** Təma, kə ndə tsəmiya təl təl'yar kə patə a shili ar vi zəməu, vira nju ngga əŋga miya njir Yahudiya Amagidanu. **17** Waladi nə mədəfəkura nyi shabiya sərə gu əgwa nyi a dəməlmau. Kə dāhə dzədzəgaməu, hya'ari sara ndar tsəkafə wu ki Hyal ju na, “A dər!” **18** Kə səm par əŋga dərəghi par əŋga dlədə par əŋga madiya kənggədər 'yi'yi kəra gərə saya dā ənggərə ndə shili wu duniya. Kənggədə kau, madiya madiya kənggədər 'yi'yi ngau. **19** Najaka madiya məlmau, ba ji takəbiya dzə bwata makər, kə madiya məlma nə 'yi'yi paməpamə dlanakər. Kə Hyal dəngari əŋga Babilanu madiya məlmau, ba Hyal nə nyi kyakiwa nyinyau əŋga hudə ndzəndzə nə Hyal aga ja sa. **20** Kalar dzəgu dəl sanakər əŋga kalar mə'yar sanakər, nji a'yi bərə lar nda mai. **21** Sara dəməlmau, kə madiya mətəndili tətədau a shidar kəra nji. Kə ndə dzəgwa dida Hyal arya bwaḃwatə nə mətəndili kau. Bwabwata nyi dzadzau gagadāu.

17 Kə pathlə wu pama waladi mədəfə kəra nda əŋga əgwa mədəfə ta, shida ara yau, kə ji nar dā, “A ndau, aga ya sa canə ngə bwaḃwatə kəra nju nda ləri anə madiya zawar kəra a vər nggya ar kəra 'yimi kəra gangəu. **2** Naja ngə ndəra təl'yar nə duniya məl səsukur əŋga ja. Njir duniya patə a nyir nda əŋga səsukur nyi ənggər njira padlə wu tsa nda.” **3** Kə waladi ta hər dā wu mambəl a ndar tagə mashi, a ndəna təma, kə yi lari vanyi mala a vər nggya ar sər tagə dəzəu. Sər tagə kau, a'yi ja əŋga thləmə nə dida Hyal tsətsəfə ar dza ja. A'yi ja tsu əŋga kər mədəfau əŋga tələmə kumou. **4** Mala kə hari kar dədla dədla əŋga maggədi maggədi, əŋga ji hari əndzə kəra wu mbəl, əŋga tsəka dədur ba əŋga handzəlkwa. Tasau əndzə ngu tsa ja, nyinyau əŋga kalar sərə gərə cicau əŋga sər məl səsukur nyi. **5** Kəja thləmə dədəwa kəra tsətsəfə ar hudəma ja: “Babilanu madiya məlmau Məya zawar'yar əŋga sə zhizhigər'yar nə duniya.” **6** A lari yi mala kə a nyir ja nyi papadlau, əŋga mashi nji cici gə Hyal, mashi njira ləri sakida

ar kera Yesu. Ta yi lari nyi ba da sar dadagur ane da. 7 Ke waladi na ane da, "Ara mi se ke da se dadagur ane nga? Yu cabiya ne sara ar dawa ar kera mala kau, nga sar taga kera ja ver dle kau, kera nga ker madafau ba nga talem kumou. 8 Sar taga kera ge lari ta, a'yi ja dadamau, ama tsu ja a'yi mai. Ju nda biya sara wu ka'u kera nji gera sen takona ba ja ma'yi a ndar vira nju nda tsaya nyi ari. Njira ver nggya wu duniya, njira gera nga thlamer nda tsotsafe wu lakakade ne pi, mbari ar dzaguya duniya wu nda da se dadagur ane nda, ma nde lar sar taga kau, kera a'yi dadam ama tsu ja a'yi mai ama tsu ju bera nda sha shili. (Abyssos g12) 9 "Se kau, wu gal hahangekur, Ker madafe kau, madzagame madafe ngau, kera mala ke a ver nggya a dari. 10 Nanda tsu ar viya tel'yar madafe ngau. Tafwa nda a dlanar nda ker, tsu pathla nda ver sam talkur, nga pathla nda tsu ji gera shili, ama ma ji nda shili, ju sa sam talkur ne paci kushu. 11 Sar taga kera a'yi dadamau, ama a'yi ja tsu mai, naja ne tel ne cisekura nyi. Pathle ja wu pama nda madafe kau, nga ja ver ma'yi a ndar vira nju nda tsiya nyi ari. 12 "Talem'yar ke kumo ke ge lari kau, nanda ne tel'yar kumou kera gera dlawuri vir sam talkur nda kwatahe, ama ndu nda dlawuri zewa talkur ne saka pathle dabe nga sar taga kau. 13 Tel'yar kau, dangar nda zama nga nyi, danamar nda pate nga sam talkur nda ndu nda ne nyi ane sar taga kau. 14 Ndu nda par pa nga Zer Gamu kau, ama ba Zer Gamu ke a semkur talkur ar kera nda ari naja ne Thlagar thlagay'yar nga Teler tel'yar, nga njira a'yi ekke'yi ja, nanda ne njira nji ngga, nga njira nji cadabiya nga njir nu kera ji fer ker eni." 15 Tema, ke waladi ke na ane da, "Yimi kera ge lar ta, vira mala zawa ta a ver nggya ari ta, nanda ne nji nga dlamir nji nga a'yi'yi'yi'yi'yar ba nga miya pampamau. 16 Sar taga nga talem kumo kera ge lari ta, ndu nda piyari shishir dza zawa kau. Ndu nda fadiya kar nyi ba nda piyari nyi turusu. Ndu nda dhu kumer dza ja ba nda nggyina sara hyau nga u'u. 17 Arya Hyal ne nda dafu aga nda nyabiya sara ju yiwu lagur maliya aga nda ne nyi danamar nda ane sar taga kau, aga ja sam talkur, kel pacira ndar Hyal wu nda nyabiya dzau. 18 Mala ta ge lari ta naja ne madiya malmu kera a ver sam talkur ar kera tel'yar ne duniya."

18 Ayukuda se'yar ke patou, ba yi lari vanyi waladi a ver shida sara a damalmu. A'yi ja nga danama ne sam talkur, nga kadakadarkur nyi a ver mbal ar kera duniya patou. 2 Ji ngga nga dahu dagaleu, ji na, "A dlar ja, madiya Babilanu a dlari! A dar ja vir nggya ane mambel damwa'yi'yar pampamau, nga vir nggya ane kalar mambel diyadiyabe'yar, nga vir nggya ane yage dagur nga diyadiyabe'yar, nga vir nggya ane kalar sar tagau, kera dagur nga diyadiyabeu. 3 Ara pate 'yi'yi nde wathliya dzau wu nggyabiya ne sasukur nyi. Tel'yar ne duniya pate a maliyar nda sasukur nga ja. Njir shafeli a maliyar nda genna wu ja lagur yiwu nggyabiya wawahu nyi." 4 Ke yi bera nggari vanyi dahu sara a damalmu a ver na, "Biya mau, nahyi nji da, sara wu ja! Ara hya sara gu bika nyi ara bawate nyi a sara uya hyi. 5 Ara bika nyi a vuyar dza ba a damalmu. Ke Hyal dangari nga bika nyi. 6 Maliya nya mau anggar kera ji maliya. Kibiya nya mau aga methlu sara ji maliya. Wathliya nya mau aga methlu kyakiwa damwa'yikur kera ji wathliya hyi a gwa. 7 Ne nya me bawate nga hudu kyakyaru anggar kera ji hana ker nyi nga nggya wawahu nyi. Wu dafuwa ja, ja ver bwaker nyi, 'Yi wu nggya anggar kwatam, a'yi yi mala tasal mai, nga a'yi yiwu se'yinggu mai.' 8 Agabangu, wu paci pathlu bawate wu nda nyabiya dzau, tau, nga se'yinggu ba wufu. U'u wu nda nggyina nyi, ari Hyal Thlagu nde dagal danama ngu sa thlana nyi numu." 9 Ma tel'yar ne duniya kera mel sasukur nga nggyabiya wawahu nyi nga nda lari 'yar ne u'u kera wu nggyi nyi, ndu nda tiwi nga se'yinggu nyi. 10 Maja wu bawate, ndu ta'yi tsaleu ara ndu hivar nja sara dabe nda wu bawate nyi, nga ndu tiwi nyi. "Sar tefudu! Sar tefudu, madiya malmu, Babilanu, malmu kera nga danama! Wu saka pathlu numa ngau a shiliri!" 11 Njir shafeli ne duniya wu nda tiwi nga jiga tiwi ari ja, ara tsu nde nda del kar nda a'yi mai. 12 Tsu nde nda del andzau, nga thladla nga tsaka daduru nga handzalkwa nga yadi lilinu nga yadi dafda dafda nga yadi peraperadu ba nga kar maggadi maggadi, pate ekke'yi alenyi wu la ki nga alenyi se kera nji maliya sara wu hira ciwar nga wu daduru nga liyanga shishi'wu ba alenyi liyanga nga tsaka pazi mai. 13 Otsu nde nda del kar ne se kisau nga yaji nga sar daze hudu umbwa nga burdi

dza wu əŋga bʊrdi dʌdʌgəu əŋga 'yimir wur inabi əŋga mal wur zaitunu əŋga əpou əŋga uhi, əŋga thla əŋga tʌmahəu əŋga tagu əŋga keki tagəu əŋga mafa'yar ba əŋga alenyi nji a'yi mai. **14** Ndu na anə nyi, “Kalar sə mənəhəu, kərə gu cim a tərəbiyari, tsu gu bərə uya nda mai. Patər bərbakur ngau a tərəbiyari, tsu gu bərə nda uya mai.” **15** Njir shafəli kərə dəlna nyi sə'yar kə uya akkəri a gu bərbakur nyi ndu nda ta'yi tsaləu, ara ndu hivər nja sara dābər nda wu bwaḃwatə nyi. Ndu tiwi ndu sə'yिंग्गु, **16** ndu wau, ndu na, “Sər təhufəu! Sər təhufəu, madiya məlmau, ndərə dəḃəməu, a vər mba kadəmbul lilinu əŋga ləguta dədla dədla əŋga ləguta maggədi maggədi. Ndərə dəḃəməu, a vər ha əndzə wilwilu əŋga tsəka dəduru ba əŋga handzəlkwa. **17** Wu saka pathləu kalar bərbakur nyi kau wu nda sal’ “Kalar njir dlə kwambwal, əŋga njira wu bə a gwa, əŋga njir məl thlər a gwu nda əŋga kalar njira vər məl gənnar nda a gwar 'yimi, ndu nda ta'yi tsatsaləu. **18** Ma ndə lari 'yar u'u kərə a vər nggyi nyi, ndu səya mala wau, “Məlmə a'yi saya dā dəgala abangə nga nyi ya?” **19** Ndu nda təwa 'yi'yi wu kərə nda, ndu tiwi əŋga jiga tiwi, ndu na, “Sər təhufəu, madiya məlmau, vira njira əŋga kwambwal ar tsadau, əŋga ndə məliya gənna lagur bərbakur nyi! Wu saka pathləu, kəja nja sana nyi ri! **20** Caguli mau ar kərə ja, dəməlmau! Caguli mau nji cici gə Hyal əŋga cama səsə'yar ba əŋga nabi'yar! Hyal a cabiya nyi ri numa nə shishikur nyi kərə ji məl anə hyi.” **21** Kə madiya waladi həri vanyi madiya tsəka kərə ənggər bərə, kə ji vakuwa a gwar tsadau, kə ji na, “Əŋga gwazhi vi ənggər kau, ngə madiya məlma Babilanu, nga nju nda vakana nyi a gya, tsu nju bərə lari nyi mai. **22** Njir tsa səmbəl əkkə'yi njir thlə na əŋga njir mbidə mbəla'wu, əŋga aligata a'yi kərə nju bərə nggari wu gə mai. Ndə a'yi kərə wu bərə məl thlər tsi kərə a'yi nju uya wu gə mai. Dəhə nə au ar bərə nju bərə nggari wu gə mai. **23** Tsu nju bərə lari mbəmbəl nə pitəlla wu gə mai. Dəha sal kwanjili əŋga kwanjili nju bərə nggari wu gə mai. Njir sugu ngau, ca ngə nji nggunggurəm nə duniya. Lagur shavi ngau, nga gə nggutana 'yi'yir duniya. **24** A gu ja ngə mashi nabi'yar əŋga nə nji cici gə Hyal, əŋga kalar njira nji tsəya wu duniya.”

19 Ayukudə kau, təma, kə yi nggari vanyi dāhə a papa dāha dlamir nju wau a dəməlmau,

a vər na, “Fal Hyal! Mbəḃəu əŋga kadakadarkur əŋga dənəma a nggyari anə Hyalər mən, **2** ariya jiri əŋga tsatsa'a ngə numa nyi. A thlana nyir ja numa anə madiya zawar ta ndərə diyaḃəna duniya əŋga səsukur nyi. A kibiyar ja ar ja mashi mafa nyi kərə nji tsəya.” **3** Wayu kə ndə bərə wau, ndə na, “Fal Hyal! 'Yar kərə a vər biya wu ja vər dāzə a dəməlmə ba'anuwa.” (aiōn g165) **4** Njira nggurəm məthləkumunyi apə fodəu əŋga sə əŋga pi fodə ta dla a gyu mwar Hyal ndu dləvə nyi, naja kərə a vər nggya ar tsəkafəu. Ndu dzəgwa tiwi, ndu na, “Amina, Fal Hyal!” **5** Kə dāhə hya'ari sara ar tsəkafəu, kə ji na, “Fal Hyalər mən, nahyi mafa nyi patəu, nahyi njira vər hivər nyi, nji dəḃəgal əkkə'yi njira kukushul’” **6** Kə yi nggar vanyi dāhə a papa dāha dlamir nji, dāhə ənggər dəl shida shida, ənggər dāha madiya dlədər par, a vər wau, “Fal Hyal! Arya Hyal Thlagər mən Ndə Dəgal Dənəma a vər səm təlkur. **7** Ta'yi mənə caguli mənə dā əŋga hudə pipida mənə nə nyi kadakadarkur! Arya hədzau na Zər Gamə kau, a shiliri, kwanjili nyi a bəthləri dzau. **8** Lilinu mbəmbəl camə nga nji nə nyi aga ja hari.” (Lilinu mbəmbəl camə ngə cabiya sər mələ nji cici gə Hyal kərə tsapəu.) **9** Kə waladi kə nar dā, “Tsəfəya, 'Barka anə njira nji nggəya aga mini hədzə nə Zər Gamə kaul!” Ji bərə cakəri na, “Najakə ngə ndər Hyal kərə jijiri.” **10** Ta yi nggari abangau, təma, kə yi dla a gyu hudə nyi, aga ya dləvə nyi. Ama kə ji na anə dā, “A sara ga məl abangə mai! Ndə nga yi ənggər nagau, ndər məl thlər kuvwar ngau ba əŋga zamər hyi kərə ləri sakida ar kərə Yesu. Dləvə Hyal! Arya ləri sakida ar kərə Yesu ca ngə ndərhaha.” **11** Kə yi lari dəməlmau papahau, əŋga a dumwa dā vanyi tagu pərtəu, kərə ndər dla nyi nju ngga nyi əŋga Ndərə nju fər kər ni əŋga Ndə jijiri. Əŋga ju məl numa tsatsa'a əŋga pa tsatsa'a. **12** Liya ja ənggər kyara u'u. A du kərə ja ngə dora nə təlkur gangəu. Thləmə a'yi kərə tsətsəfəu ar ja, kərə ndə gərə səni kəl naja. **13** Kar kərə ar dza ja dzədzəgu nga nyi əŋga mashi. Thləmə nyi ca ngə Ndər Hyal. **14** Soja'yar kərə a dəməlmau a vər nu nyi, ar tagu pəpərtəu, əŋga ndə hari lilinu pərtə camə mənəhəu. **15** Sara vu miya ja ngə vanyi katsakər səsəm wu biya aga dliya duniya nə 'yi'yi pampaməu. “Ju səm təlkur əŋga zəwa liyangəu.” Ju nda ghighiraḃəna vir bəci 'yimi wur inabi nə hudə ndzəndzə nə Hyal, Ndə Dəgal Dənəma. **16** Ar ləguta nyi əŋga ar 'ya ja thləmə

a'yi tsətsəfau: Təl nə təl'yar əŋga Thlagə nə thlagə'yar. 17 Kə yi lari vanyi waladi ta'yi a dar pəci, ju ngga əŋga dāhə dzədzəgamə anə kalar 'yagə'yar kəra a vər mau, “Shila mau, hya kabiya dzə ənggau aga madiya səm sər səm nə Hyal. 18 Hya sa səm kumər dza təl'yar əŋga madiya soja'yar əŋga madiya nji əŋga tagu'yar əŋga njir dlə nda əŋga kumər nji patəu, mafa əŋga kambər nji, nji dədəgal əŋga nji kukushu.” 19 Kə yi lari sər tagə ta əŋga təl'yar nə duniya əŋga njir par nda kabiya dzə aga pa ndər dlə tagu kau əŋga soja nyi'yar. 20 Ama kə ji mbari sər tagə kau əŋga nabi fati kəra a vər məl sə dədəgur wu thləmə nyi. Əŋga sə dədəgur kəra ji məl kau, əŋga ji nggutana njira dləwuri mətsamə nə sər tagə kau, əŋga ndə dləvə sərə a papa nyi. Gyapə nda nga nji vakuwa a gu fa'a u'ur kətsa kəra pərtə pwahəu wu shuni əŋga pi. (Limnē Pyr g3041 g4442) 21 Alenyi njira hyau, kə ndər dlə tagu kau, tsəya nda əŋga katsakər kəra wu biya sara wu miya ja. Patər 'yagə'yar kabiya dzə aga nda sa nyabiya dzau əŋga kumər dza nda.

20 Ba yi lari vanyi waladi sara a dəməlmə a vər shida əŋga sər pahə miya ka'u kəra nji gərə sən təkəna əŋga əpa nə liyangə wu tsa ja. (Abyssos g12) 2 Kə ji mbari pabər vuwa ta, naja ngə pabə dədəmə ta, naja ngə təl nə mambəl dəmwa'yi'yar kəra nju ngga əŋga Shatan, ba ji mbiya nyi əŋga əpa liyangə nə fa duburam. 3 Ji vakuwa nyi a gyu ka'u dzəgam gagadə ta ba ji hadiya, təma, kə ji dzəgwa kuβələri ba ji fər mətsamə ari aga ja kari nyi ara bəra ngguta nji kəl ma fa duburam kə tərabiya. Ayukudə kau, nju bəra siya nyi nə pəci kushu. (Abyssos g12) 4 Ba yi lari tsəkafə'yar əŋga njira vər nggya ar nda, nji nə nda dənəma nə təlkur aga nda numa anə duniya. Kə yi lari mambəl njira nji thlana kəra nda arya sakidar nda ar kəra Yesu əŋga ndər Hyal. Nanda a'yi dləvə sər tagə kə mai əŋga sərə wu papa nyi mai, əŋga nandə dləwuri mətsamə nyi ar hudəma nda alaga ar tsa nda mai. Ndu bəra dā a'yi əŋga pi ba nda səm təlkur əŋga Kərsiti nə fa duburam. 5 Alenyi nji tətə wu bəra shili wu pi mai kəl ma fa duburam kə kudau. Najakə ngə hya'ari sara vər tə nə tanggərma. 6 Barka əŋga cicikur anə njira uya hya'ari sara vər tə nə tanggərma, arya tə nə məthləkura nyi a'yi əŋga dənəma ar kəra nda mai. Ndu dā pubu'yar nə Hyal əŋga nə Kərsiti, ndu səm təlkur əŋga ja nə fa duburam. 7 Ayukudə fa duburam kau,

nju nda siya Shatan sara ar vira nji mbiya nyi ari. 8 Ba ja biya ma'yi a nda ngguta nju hudə duniya əŋga dəla duniya patəu. Ju tsəmiya Gogu əŋga Magogu aga nda sa pa. Gangəkura nda ndu dā ənggər məshi'wa nə miya dəl. 9 Ndə bau, ba ndə zəwari miya cira duniya patəu, əŋga ndə zəwar məlmə kəra Hyal wu yiwu, ca ngə kabə nji gə Hyal wu kwapatəu. Ama kə u'u shida sara dəməlməu ba ji sa səmku nda. 10 Shatan kəra nggutana nda ba nja vakuwa nyi a gu fa'a nə u'ur kətsa kəra pərtə pwahəu wu shuni, vira nji vakuwa sər tagə əŋga nabi fati ta a gwa gwa. Nju nda nə nda dwaβwətə vu'yi əŋga pəci ba'anuwu. (aion g165, Limnē Pyr g3041 g4442) 11 Təma, kə yi lari madiya tsəkafə pərtəu əŋga ndəra vər nggya a dari. Dəməlməu əŋga gyiwu 'yi wu hwi ara ja, tsu vir nggya a'yi ara nda mai. 12 Kə yi lari njira kudau, nji yidədəu əŋga nji nggunggurəm tata'yi wu mwar tsəkafa nyi. Kə nji pahəna ləkakadə'yar. Kə nji bəra pahəna vanyi ləkakadəu, ca ngə ləkakadə nə pi. Nji məliya nyi numa anə njira kudau tsa'a aga sərə mələ nda wu pəci kəra nda wu duniya ənggər kəra nji tsəfəya a gu ləkakadə'yar kau. 13 Kə tsadə ləri njira kudau wu nda ba tau əŋga nji gə mambəl tsu ləri njira tau wu nda. Kə kalar ndə, nju məliya nyi numa tsa'a aga sərə ji məliya. (Hadēs g86) 14 Kə tau əŋga nji gə mambəl kə nji vakuwa nda a gu fa'a nə u'ur kətsa ca ngə tə nə məthləkura nyi. (Hadēs g86, Limnē Pyr g3041 g4442) 15 Kalar ndəra nji gərə uya thləmə nyi wu ləkakadə nə pi kau, ba nja vakuwa nyi a gu fa'a nə u'ur kətsa. (Limnē Pyr g3041 g4442)

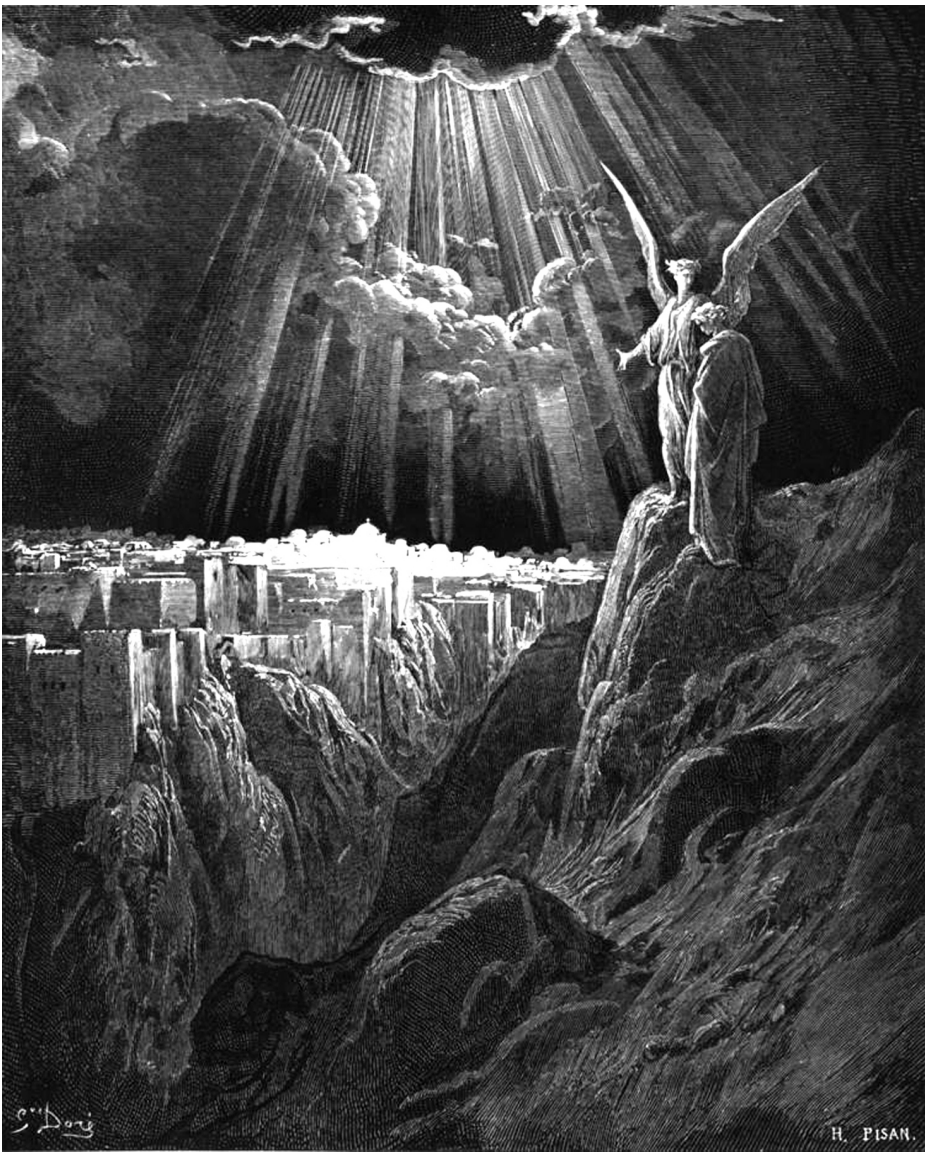
21 Kə yi lari dəməlmə mafəliyangə əŋga gyiwu 'yi mafəliyangəu, arya dəməlmə əŋga gyiwu 'yi nə tanggərma a tərabiya, tsu tsadu a'yi tsu mai. 2 Kə yi lari Məlmə Cicau, Urshalima mafəliyangə a vər shida sara a dəməlməu, sara dara Hyal ənggər kwanjili kəra bathlər dzə mənəhəu aga səkə salkwanjili. 3 Kə yi nggari vanyi dāhə dzədzəgaməu sara dar tsəkafə kau, wu na, “Vir nggya Hyal a dāri əkkə'yi nji, ju nggya əkkə'yi nda, ndu dā nji nyi ba Hyal əŋga kərnəyi wu nggya əkkə'yi nda ba ja dā Hyalər nda. 4 Ju nda dāna nda sələm wu liya nda. Tsu nju bəra tə mai, sə'yīnggu a'yi alaga tiwi əŋga kwakwadəkur nggyabiya a'yi mai, ara sə dədəmə a tərabiya.” 5 Ndəra vər nggya ar tsəkafə kə na, “Kəja ya vər məl kalar sə ja dā mafəliyangəu!” Kə ji bəra na, “Tsəfəya sə'yar kə

patəu, aya sə'yar kə gu sən fər kər əŋga nda əŋga jiri nga nda." 6 Kə ji nar dā, "A dari. Nayi ngə Aləfa əŋga Omega, Dzəguya əŋga Kudiya. Anə ndəra əŋga hili yu nə nyi 'yimir sa kurthləu, sara a vu mandəli 'yimi nə pi. 7 Ndəra səmku təlkur ju dā ndər fa'a ki dā. Ba ya dā Hyal nyi əŋga ba ja dā zər dā. 8 Ama njir hivər əŋga njira gərə hānggəri əŋga njir məl sə dedəbəu əŋga njir tsa ndau əŋga nji səsəu əŋga njir pipitima əŋga njir nu katəu ba əŋga njir fati, vir nggyar nda wu nda dā wu fa'a nə u'ur kətsa kərə pərtə pwahəu wu shuni. Najakə ngə tə nə məthləkura nyi." (Limnē Pyr g3041 g4442) 9 Pathlə wu pama waladi'yar mədəfə ta kərə əŋga əgwa mədəfə nyinyi əŋga bwaḃwatə mədəfə shida ka sa na anə dā. "Shili, yu canə ngə kwanjila nyi, mala Zər Gamə kau." 10 Kə ji həri dā wu mambəl a dar vanyi madiya mə dzəgaməu, kə ji canə dā Urshalima Məlmə Cici kau, a vər shida sara a dəməlmau sara dara Hyal. 11 Ju mbəl əŋga kadakadarkur nə Hyal, ju mbəl ənggər tsəka dudur kərə wu mbəl ənggər doragalu. 12 A'yi ja əŋga madiya mahwal dzəgam kərə zəwuya nyi əŋga miyar gwa kumo apə məthləu əŋga waladi'yar kumo apə məthləu əŋga ar kalar miyar gwa waladi pathləu. Ar kalar miyar gwa kau, nji tsəfəya thləmər culi nə njir Izirayila pathlə pathləu. 13 Miyar gwa makər a də Səbiyar Pəci əŋga miyar gwa makər a yi Gya Vuya əŋga miyar gwa makər a gwa Də Fwahəu əŋga miyar gwa makər a yi Gwa Tədə Pəci. 14 Nji həriya mahwal kau ar fəhi nə tsəka kumo apə məthləu, ar tsəka fəhi kau nga nji tsəfəya thləmər cama səsə'yar kumo apə məthlə nə Zər Gaməu. 15 Waladi kərə ndər anə dā kau, sər təkə sə a'yi ara ja nə əndzə aga ja təkəri məlmə kau əŋga miyar gwa ba əŋga mahwala nyi. 16 Məlmə kau, tugukura nyi əŋga dlabəkura ja ghəragə nga nyi. Ji təkəri əŋga sər təkə sə nyi, tugukura nyi melu 1,400 əŋga dzəgaməkura nyi ba əŋga dlabəkura nyi abangə tsu. 17 Dzəgaməkura mahwala nyi a kari hi 200, sər təkə sə nə nji kərə waladi kə a vər təkə sə əni. 18 Nji həriya mahwal kau əŋga tsəka jaspə əŋga məlmə nyi nji həriya əŋga əndzau, kərə camə ənggər kwalaba. 19 Fə hiya mahwal kə nji ɓathləri əŋga kalar tsəka duduru. Nə tanggərma tsəka jaspə əŋga nə məthləkura nyi tsəka safayasu əŋga nə makərəkura nyi tsəka kalsidoni əŋga nə fodəkura nyi tsəka imiralədu 20 əŋga nə təfukura nyi tsəka sardonisu əŋga nə kwakura

nyi tsəka karneliyanu əŋga nə mədəfəkura nyi tsəka kərisolatu əŋga nə cisəkura nyi tsəka bəryalu əŋga nə ədləkura nyi tsəka topasu əŋga nə kumokura nyi tsəka krisofəresu əŋga nə kumo asərtangəkura nyi tsəka jasinthləu ba əŋga nə kumo apə məthləkura nyi tsəka amithliyasu. 21 Miyar gwa kumo apə məthlə kau, ca ngə handzəlkwa kumo apə məthləu. Kalar miyar gwa kau, nju məliya nyi əŋga handzəlkwa pathləu. Lagu dədəgal nə huda məlmə kau, nji məliya nda əŋga 'yimir əndzau, kərə wu mbəl wilwilu ənggər kwalaba. 22 Nayi a'yi lar ki Hyal wu məlmə kə mai, aya Hyal Ndə Dəgal Dənama əŋga Zər Gamə nanda ngə ki Hyal nə məlmə kau. 23 Məlmə kə a'yi wu yiwu pəci əŋga hya nda mbəl a gya gwa mai aya kadakadarkur nə Hyal əŋga kərnyu ngu lə mbəmbəl anə nyi əŋga Zər Gamə tsu naja ngə pitəlla nyi. 24 Əŋga mbəmbəl nyi ngə njir duniya wu nda bər nda əŋga təl'yar nə duniya wu nda shili əŋga dlədləvəkur nda a vuwa gwa. 25 Pəci a'yi kərə nju nda hadiya miya miyar gwa'yar nə məlmə kə mai, ara vu'yi a'yi a ndəna mai. 26 Nju nda shili əŋga kadakadarkur əŋga dlədləvəkur nə njir duniya a vu məlmə kau. 27 Sa'yi kərə gərə cicau, kərə wu nda gwa gwa mai, alaga ndər məl sə gərə səli əŋga ndər ngguta nju nda gwagwa mai, kəl njira nji tsəfəya thləmər nda wu ləkakadə pi nə Zər Gaməu.

22 Kə waladi kə canə dā dəl nə 'yimi nə pi, kərə wu mbəl wilwilu ənggər doragaləu, kərə a vər huhwi sara dar tsəkafə nə Hyal əŋga nə Zər Gamə 2 a gyar hada lagu nə hada məlməu. Wu nə pi kau, dadakə ngə nggilanga ja ar ghimbila dəl kau. Wu kau, wu ya yayar wu kumo apə məthlə wu fa, ju ya wazha kalar hya. Hyali wu kau kundzəgə ngau aga shiləgə 'yi'yi pampaməu. 3 Tsu shi'wu nə Hyal wu bəra dā wu məlmə kə mai. Tsəkafə nə Hyal əŋga nə Zər Gamə wu nda dā wu məlmə kau. Njir məl thlər nyi wu nda dləvə nyi. 4 Ndu nda lari bama ja. Thləmə nyi tsu wu nda dā tsətsəfə ar hudəma nda. 5 Tsu vu'yi wu nda dā mai. Tsu nju bəra nda yiwu vanyi mbəmbəl pitəlla alaga mbəl pəci kərə wu shili əŋga mbəmbəl mai, aya Hyal əŋga kərnyu ngu nda dā mbəmbəl anə nda. Ndu nda səm təlkur ba'anuwa. (aiōn g165) 6 Kə waladi kə nar dā, "Ndər kau, ndər kərə ndu sən fər kər əni ngau əŋga ndər jiri ngau. Hyal Thlagəu, thlagər mambəl'yar nə nabi'yar, ngə

səwa waladi nyi aga ja cabiya anə njir məl thlər nyi sərə wu nda də kajangəkau.” 7 “Nggara mau, kəja ya vər shida kajangəkau! Barka anə ndəra bəlari ndərhaha kau, kəra wu ləkakadə kau.” 8 Nayi Yahwana, Nayi ngə nggari ənga lari sə'yar kau. Ama ta yi lari, kə yi nggari, kə yi bəliya undi aga ya dləvə waladi kəra canə də sə'yar kau. 9 Ama kə ji nar də, “Ga sara məl abangə mai! Nayi ndər məl thlər kuvwar hyi ngau, nagə ənga zamə ngə'yar nabi'yar ənga kalar njira bəlari ndər ləkakadə kau. Ga dləvə Hyal!” 10 Kə ji nar də, “Ga sara ghidəna ndər nə ndərhaha nə ləkakadə kə mai, aya pəci a dəari ləhəu. 11 Ta'yi njir məl sə dəmwə'yu nda dumwa ənga məl sə dəmwə'yir nda, njir məl sə gərə tsatsa'a tsu nda dumwa ənga məl sərə gərə tsatsa'a, njir məl sə tsapəu nda dumwa ənga məl sərə tsapəu, nji cicau nda dumwa ənga məl sərə cicau.” 12 “Nggara mau, kəja ya vər shili kajangəkau! Akkəri də a'yi ənga yau, ba ya nda nə nyi anə kalar ndə tsa'a aga sər mələ ja. 13 Nayi ngə Aləfa ənga Omega, Tanggərma ənga Jomə ndəl, Dzəguya ənga Kudiya. 14 “Barka anə njira cina kar har nda aga nda uya lagur səm Wu Nə Pi, ba nda gwu huda məlmə lagu miyar gwa. 15 Abiya ngə hya'yar ənga njir pipitima ənga nji səsu ənga njir tsa ndau ənga njir nu katəu ba ənga kalar njir yiwu fati ənga məl thlər fati. 16 “Nayi Yesu, a səwari yi waladi də aga ja nə ngə sakida kau aga ga nə nyi anə dəbər njir nu. Nayi ngə culi ənga nggyilanga Dawuda ənga nayi ngə shashilga vəlang.” 17 Mambəl ənga kwanjili kə na, “Shila mau!” Kalar ndəra nggar də, ta'yi ja na, “Shila mau!” Kalar ndəra ənga hili, ta'yi ja shili ənga kalar ndəra wu yiwu aga ja uya 'yimi nə pi, bəgə ja dləwuri kurthləu. 18 Yu tədə himiya kalar ndəra wu nggar ndər nə ləkakadə ndərhaha kau, ma ndəra cakəri a dagəri, Hyal wu nda cakər nyi bwaḃwatə kəra Hyal nana wu ləkakadə nyi kau. 19 Ma ndəra gənnə ndər sara wu ləkakadə nə ndərhaha kau, Hyal wu nda həbiya nə nya nubwa nə məsahəkur sara wu wu nə pi ənga sara wu məlmə cici nə Hyal, ənggər kəra nji tsəfəri wu ləkakadə kau. 20 Ndəra lər sakida sə'yar kə na, “Angə, ya vər shili kajangəkau.” Amina, Shili, Thlagə Yesu. 21 Ta'yi mayiwakur nə Thlagə Yesu a nggya əkkə'yi nji cici gə Hyal patəu. Amina.

Kə yi lari Məlmə Cicau, Urshalima mafəliyangə a vər shida sara a dəməlməu, sara dara Hyal ənggər kwanjili kəra bathlər dzə mənəhəu aga səkə salkwanjili. Kə yi nggari vanyi dəhə dzədzəgaməu sara dar tsəkafə kau, wu na, “Vir nggya Hyal a dəri əkkə'yi nji, ju nggya əkkə'yi nda, ndu də nji nyi ba Hyal ənga kərnyu wu nggya əkkə'yi nda ba ja də Hyalər nda.”

Mətakər 21:2-3

Reader's Guide

Marghi South at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Marghi South at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Marghi-South---Marghi-South-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luka 8:31
Romans 10:7
Mətakər 9:1
Mətakər 9:2
Mətakər 9:11
Mətakər 11:7
Mətakər 17:8
Mətakər 20:1
Mətakər 20:3

aidios

Romans 1:20
Jiwudə 1:6

aiōn

Matiwu 12:32
Matiwu 13:22
Matiwu 13:39
Matiwu 13:40
Matiwu 13:49
Matiwu 21:19
Matiwu 24:3
Matiwu 28:20
Mark 3:29
Mark 4:19
Mark 10:30
Mark 11:14
Luka 1:33
Luka 1:55
Luka 1:70
Luka 16:8
Luka 18:30
Luka 20:34
Luka 20:35
Yahwana 4:14
Yahwana 6:51
Yahwana 6:58
Yahwana 8:35
Yahwana 8:51
Yahwana 8:52
Yahwana 9:32
Yahwana 10:28
Yahwana 11:26
Yahwana 12:34
Yahwana 13:8
Yahwana 14:16

Acts 3:21
Acts 15:18
Romans 1:25
Romans 9:5
Romans 11:36
Romans 12:2
Romans 16:27
1 Kwaranthli 1:20
1 Kwaranthli 2:6
1 Kwaranthli 2:7
1 Kwaranthli 2:8
1 Kwaranthli 3:18
1 Kwaranthli 8:13
1 Kwaranthli 10:11
2 Kwaranthli 4:4
2 Kwaranthli 9:9
2 Kwaranthli 11:31
Galatiya 1:4
Galatiya 1:5
Afisa 1:21
Afisa 2:2
Afisa 2:7
Afisa 3:9
Afisa 3:11
Afisa 3:21
Afisa 6:12
Fəlipi 4:20
Kolosi 1:26
1 Timathlawusu 1:17
1 Timathlawusu 6:17
2 Timathlawusu 4:10
2 Timathlawusu 4:18
Tayitusu 2:12
Ibrani 1:2
Ibrani 1:8
Ibrani 5:6
Ibrani 6:5
Ibrani 6:20
Ibrani 7:17
Ibrani 7:21
Ibrani 7:24
Ibrani 7:28
Ibrani 9:26
Ibrani 11:3
Ibrani 13:8
Ibrani 13:21
1 Biturusu 1:23

1 Biturusu 1:25
1 Biturusu 4:11
1 Biturusu 5:11
2 Biturusu 3:18
1 Yahwana 2:17
2 Yahwana 1:2
Jiwudə 1:13
Jiwudə 1:25
Mətakər 1:6
Mətakər 1:18
Mətakər 4:9
Mətakər 4:10
Mətakər 5:13
Mətakər 7:12
Mətakər 10:6
Mətakər 11:15
Mətakər 14:11
Mətakər 15:7
Mətakər 19:3
Mətakər 20:10
Mətakər 22:5

aiōnios

Matiwu 18:8
Matiwu 19:16
Matiwu 19:29
Matiwu 25:41
Matiwu 25:46
Mark 3:29
Mark 10:17
Mark 10:30
Luka 10:25
Luka 16:9
Luka 18:18
Luka 18:30
Yahwana 3:15
Yahwana 3:16
Yahwana 3:36
Yahwana 4:14
Yahwana 4:36
Yahwana 5:24
Yahwana 5:39
Yahwana 6:27
Yahwana 6:40
Yahwana 6:47
Yahwana 6:54
Yahwana 6:68

Yahwana 10:28
Yahwana 12:25
Yahwana 12:50
Yahwana 17:2
Yahwana 17:3
Acts 13:46
Acts 13:48
Romans 2:7
Romans 5:21
Romans 6:22
Romans 6:23
Romans 16:25
Romans 16:26
2 Kwaranthli 4:17
2 Kwaranthli 4:18
2 Kwaranthli 5:1
Galatiya 6:8
2 Tasalonika 1:9
2 Tasalonika 2:16
1 Timathlawusu 1:16
1 Timathlawusu 6:12
1 Timathlawusu 6:16
2 Timathlawusu 1:9
2 Timathlawusu 2:10
Tayitusu 1:2
Tayitusu 3:7
Fəlimonu 1:15
Ibrani 5:9
Ibrani 6:2
Ibrani 9:12
Ibrani 9:14
Ibrani 9:15
Ibrani 13:20
1 Biturusu 5:10
2 Biturusu 1:11
1 Yahwana 1:2
1 Yahwana 2:25
1 Yahwana 3:15
1 Yahwana 5:11
1 Yahwana 5:13
1 Yahwana 5:20
Jiwudə 1:7
Jiwudə 1:21
Mətakər 14:6

eleēsē

Romans 11:32

Geenna

Matiwu 5:22
Matiwu 5:29
Matiwu 5:30
Matiwu 10:28
Matiwu 18:9
Matiwu 23:15
Matiwu 23:33
Mark 9:43

Mark 9:45
Mark 9:47
Luka 12:5
Jamisu 3:6

Hadēs

Matiwu 11:23
Matiwu 16:18
Luka 10:15
Luka 16:23
Acts 2:27
Acts 2:31
1 Kwaranthli 15:55
Mətakər 1:18
Mətakər 6:8
Mətakər 20:13
Mətakər 20:14

Limnē Pyr

Mətakər 19:20
Mətakər 20:10
Mətakər 20:14
Mətakər 20:15
Mətakər 21:8

Sheol

Genesis 37:35
Genesis 42:38
Genesis 44:29
Genesis 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6
Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

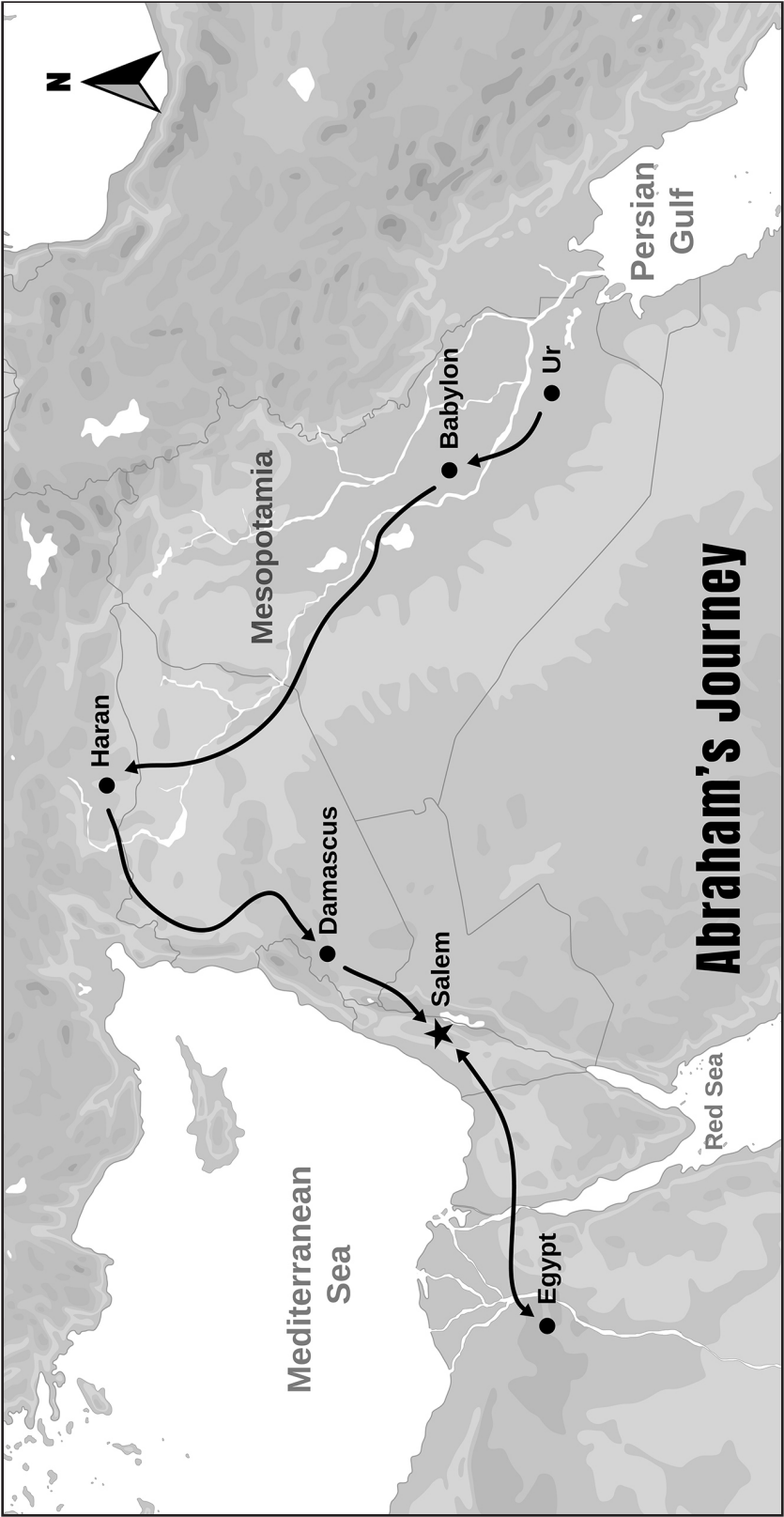
Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jonah 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

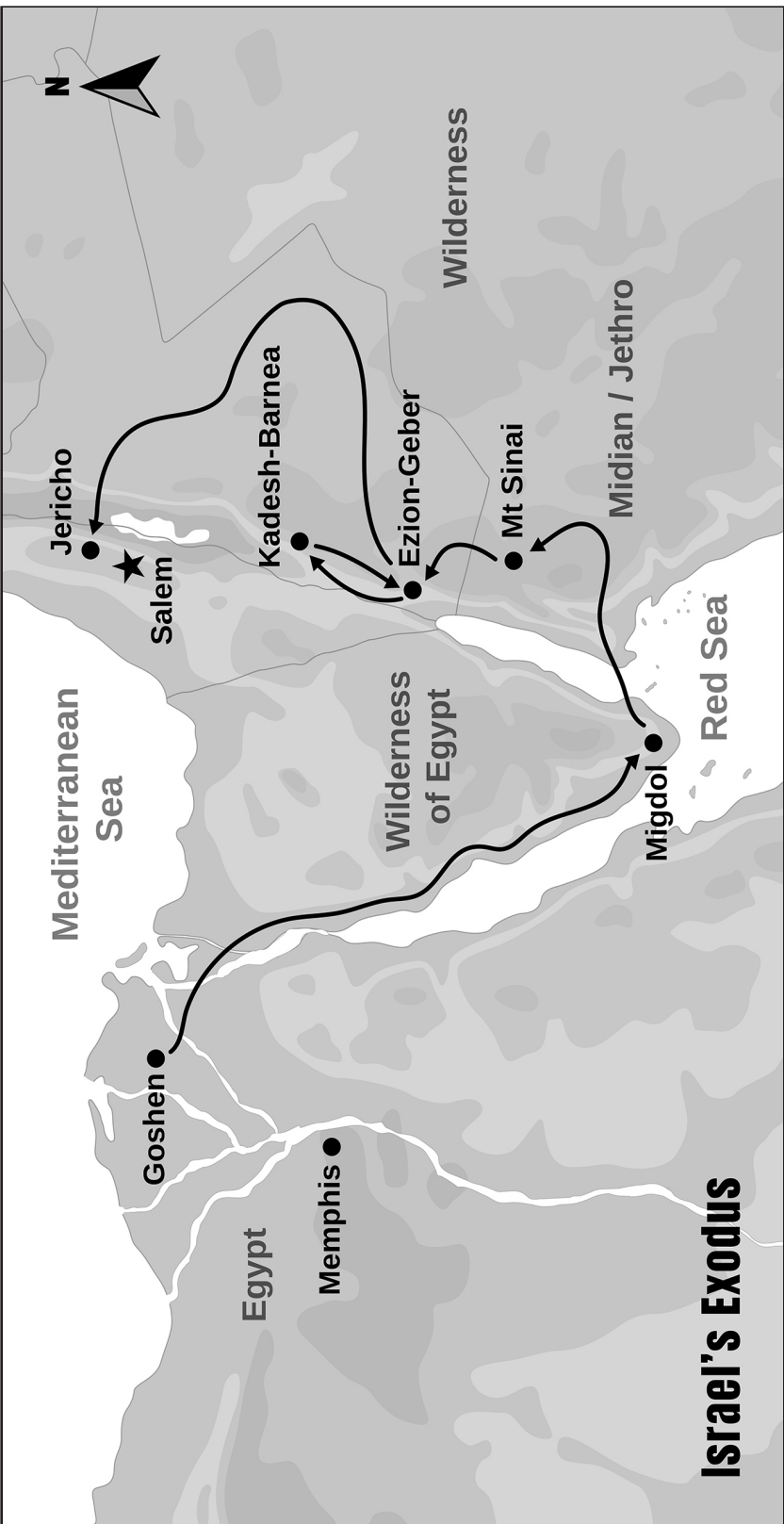
2 Biturusu 2:4

Questioned

None yet noted

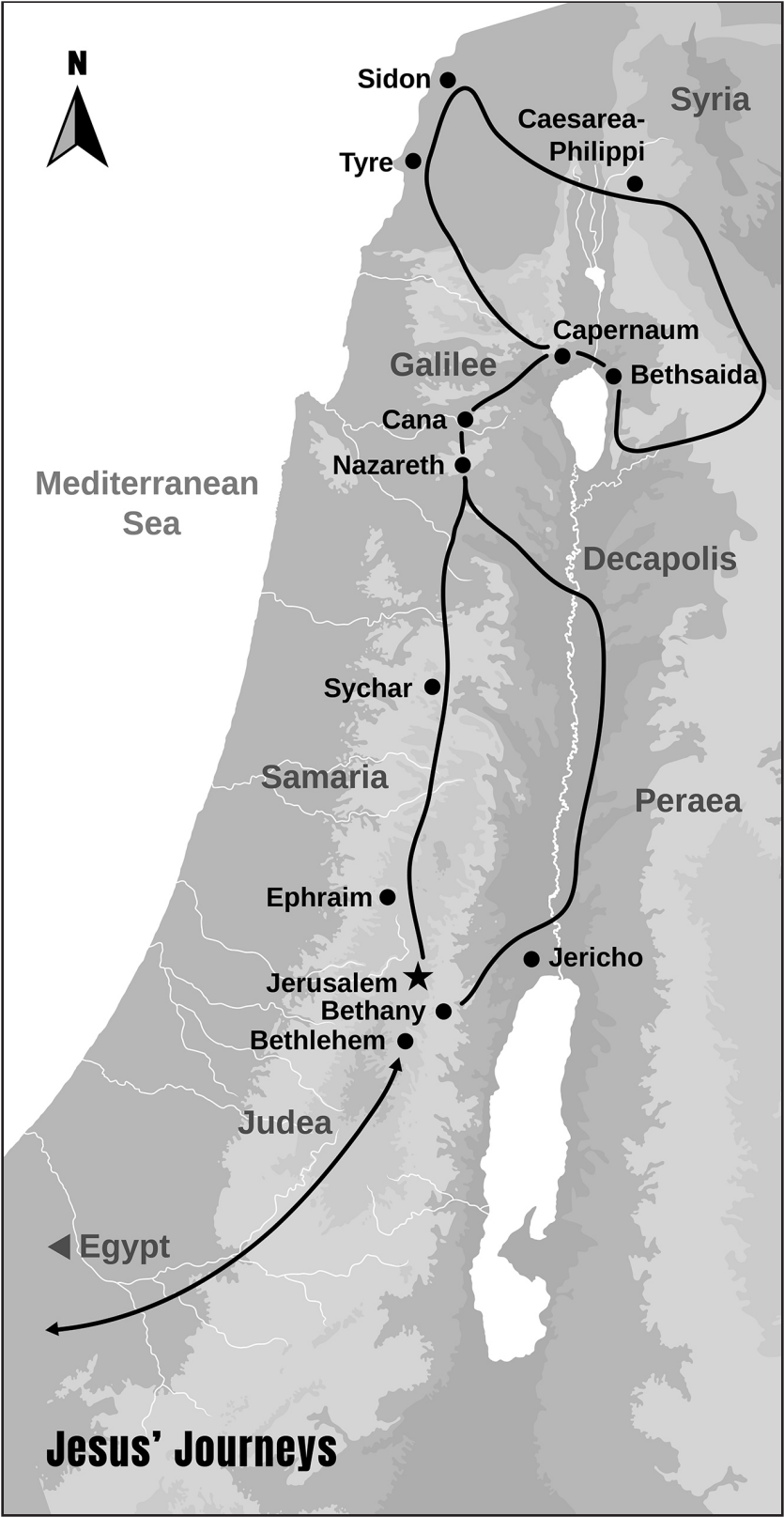

Lagur mbarsa nga Ibrahimu ɓɓɓar ndɓr Hyal aga ja ma'yi a ndar vanyi 'yi'yi kɔra Hyal mɛliya nyi alkawal abɔr wu dɔ sɔr fa'a ki nyi ar pɛɛira ji ngga nyi.
Ngja tsu ba ji ɓɓɓar ndɓr Hyal ba ji mbar lagu alaga ka ngja sɛn vira ju ma'yi a ndar mai. - Ibrani 11:8

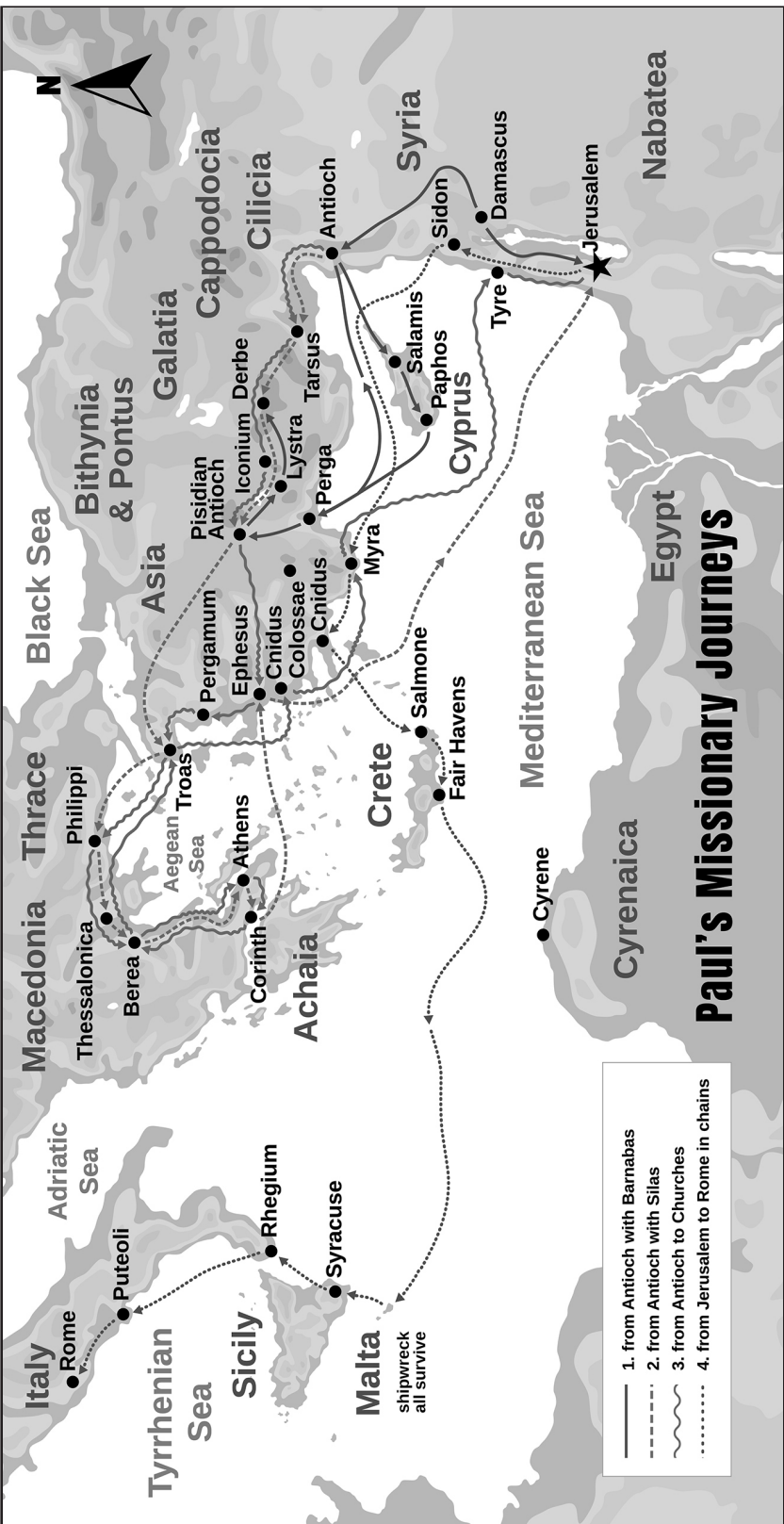
Israel's Exodus

"When Pharaoh had let the people go, God didn't lead them by the way of the land of the Philistines, although that was near; for God said, 'Lest perhaps the people change their minds when they see war, and they return to Egypt'" Exodus 13:17

"For the Son of Man also came not to be served, but to serve, and to give his life as a ransom for many"

Mark 10:45

"Paul, a servant of Jesus Christ, called to be an apostle, set apart for the Good News of God"

Romans 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Uusher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

- Christ returns for his people**
- 1956** Jim Elliot martyrd in Ecuador
 - 1830** John Williams reaches Polynesia
 - 1731** Zinzendorf leads Moravian mission
 - 1614** Japanese kill 40,000 Christians
 - 1572** Jesuits reach Mexico
 - 1517** Martin Luther leads Reformation
 - 1455** Gutenberg prints first Bible
 - 1323** Franciscans reach Sumatra
 - 1276** Ramon Llull trains missionaries
 - 1100** Crusades tarnish the church
 - 1054** The Great Schism
 - 997** Adalbert martyrd in Prussia
 - 864** Bulgarian Prince Boris converts
 - 716** Boniface reaches Germany
 - 635** Alopen reaches China
 - 569** Longinus reaches Alodia / Sudan
 - 432** Saint Patrick reaches Ireland
 - 397** Carthage ratifies Bible Canon
 - 341** Ulfilas reaches Goth / Romania
 - 325** Niceae proclaims God is Trinity
 - 250** Denis reaches Paris, France
 - 197** Tertullian writes Christian literature
 - 70** Titus destroys the Jewish Temple
 - 61** Paul imprisoned in Rome, Italy
 - 52** Thomas reaches Malabar, India
 - 39** Peter reaches Gentile Cornelius
 - 33** Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we?			▶		Genesis 1:26 - 2:3		
How are we sinful?			▶		Romans 5:12-19		
Where are we?			▶				
					Innocence		
			Eternity Past		Creation 4004 B.C.		
▶ Who are we?	God	Father		John 10:30	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden		
		Son					
		Holy Spirit					
	Mankind	Living		Genesis 1:1 No Creation No people			
		Deceased believing					
		Deceased unbelieving					
	Angels	Holy			Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels		
		Imprisoned					
		Fugitive					
		First Beast					
		False Prophet					
		Satan					
Why are we?			▶		Romans 11:25-36, Ephesian 2:7		

Mankind is created in God’s image, male and female He created us

Sin entered the world through Adam and then death through sin

When are we?				
Fallen				Glory
Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth
1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light				Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3 God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City
John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise	
Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers		
Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth				
Luke 16:22 Blessed in Paradise				
Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment				
Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command				
2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus				Matthew 25:41 Revelation 20:10 Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels
			Revelation 20:13 Thalaasa	
1 Peter 5:8, Revelation 12:10 Rebelling against Christ Accusing mankind			Revelation 19:20 Lake of Fire	
			Revelation 20:2 Abyss	

For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all

Destiny

Marghi South at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, *"the gates of Hades will not prevail,"* Matthew 16:18. Paul asks, *"Hades where is your victory?"* 1 Corinthians 15:55. John wrote, *"Hades gives up,"* Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, *"Do not be afraid,"* because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to *"be afraid"* because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, *"out of the frying pan, into the fire?"* Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, *"Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. *"If the first fruit is holy, so is the lump,"* Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Disciple All Nations

Agabangau, ma'ya mau, hya nda malya njir duniya patə aga nda da zəmbalma da, hya hər nda babətizəma wu thləmə Tada əngə Zər ba əngə Mambəl Cıcau.

- Matiwu 28:19

